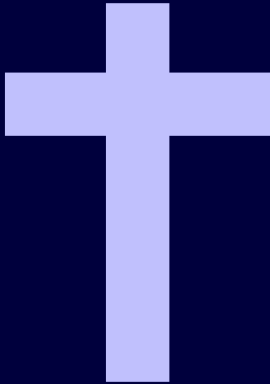

Songhai de Gao

Songhay, Koyraboro Senni: Songhai de Gao (Bible)

Songhai de Gao

Songhay, Koyraboro Senni: Songhai de Gao (Bible)

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc. and BFP Velberter Mission

Language: Songhai de Gao

Contributor: BFP Velberter Mission

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

593ebd0d-f3c5-5f89-8599-37209ac56328

Contents

MATIYU	1
MARKU	63
LUKA	104
YEHIYA	170
TEGOYEV	216
ROM BOREY BATAGAA	273
KORENT BOREY BATAGA 1na	300
KORENT BOREY BATAGA 2to	326
GALATI BOREY BATAGAA	343
EFEZ BOREY BATAGAA	353
FILIFI BOREY BATAGAA	362
KOLOS BOREY BATAGAA	369
TESALONIK BOREY BATAGA 1na	376
TESALONIK BOREY BATAGA 2to	382
TIMOTE BATAGA 1na	386
TIMOTE BATAGA 2to	394
TIT BATAGAA	399
FILEMON BATAGAA	403
EBERWEY BATAGAA	405
ŽAK BATAGAA	425
PIYER BATAGA 1na	432
PIYER BATAGA 2to	440
YEHIYA BATAGA 1na	445
YEHIYA BATAGA 2to	452
YEHIYA BATAGA 3to	454
ŽUD BATAGAA	456
BANGANDIROO	459

Linžiloo kaŋ Matiyu n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Isa Almasihu taaliboo kaŋ maapoo ti Matiyu, i ga nee a se mo Lewi no ka citaaboo woo hantum. Nga goyoo man'ti kala alkaasidiyan, a n'a naŋ ka hanga Isa. Waatoo kaŋ Isa koy beenaa ra banda ga, Matiyu na Isa teegoyey hantum ka Alyahuudey bayrandi boro kaŋ ti Isa Almasihu.

Za zaman Alyahuudey ga bora kaŋ Irkoy n'a suuba kaŋ ti ngi Hallasikaa batu. Za gayyan Irkoy diyawey na Hallasikaa kaayanoo silbawey bayrandi. Matiyu citaaboo ga cebe kaŋ zanka taanaa kaŋ maapoo ti Isa kaŋ hayandi Betelehem koyraa ra ti Hallasikaa.

Matiyu ga cebe mo kaŋ Isa ti Alyahuudey kokoyoo kaŋ na Irkoy Laamaa sintin laboo ga. A na tammaasa kayfanteyan tee ka nga hinoo cebe.

Matiyu citaaboo ga Isa cawandoo zamna zamna guu:

1. Tondi hondoo boŋ waazoo.
2. Hayey kaŋ Isa n'i har borey se kaŋ ga hima ka Irkoy Laamaa šennoo waazu.
3. Irkoy Laamaa sirrey.
4. Takaa kaŋ nda Irkoy Laamaa borey ga huna cere ra.
5. Takaa kaŋ nda boro ga Irkoy Laamaa hinoo batu.

Citaaboo woo ra ir ga dii kaŋ Isa buuyanoo nda nga tunyanoo ga cebe kaŋ a goo nda hini zunubu nda buuyan ga.

Isa Almasihu kaagey

(Luka 3.23-38)

¹ Isa Almasihu assiloo taarikoo ti woo. Isa man'ti kala Dawda Haamaa, Dawda mana hun kala Ibrahima ga. ² Ibrahima na Isiyaka hay. Isiyaka na Yakuba hay. Yakuba na Žuda nda nga armyey hay. ³ Žuda na Peres nda Zera hay Tamar ga. Peres na Hesroŋ hay. Hesroŋ na Aram hay. ⁴ Aram na Aminadab hay. Aminadab na Nahišoŋ hay. Nahišoŋ na Salmuni hay. ⁵ Salmuni na Bowazu hay Rahab ga. Bowazu na Obed hay Rutti ga. Obed na Yišay hay. ⁶ Yišay na Dawda hay kaŋ ga kaa ka tee kokoy.

Dawda na Sulaymaana hay Uri wandoo ga. ⁷ Sulaymaana na Roboham hay. Roboham na Abiya hay. Abiya na Azaf hay. ⁸ Azaf na Žozafat hay. Žozafat na Žoram hay. Žoram na Oziyas hay. ⁹ Oziyas na Yotam hay. Yotam na Akaz hay. Akaz na Ezekiyas hay. ¹⁰ Ezekiyas na Manase hay. Manase

na Amonj hay. Amonj na Žosiyas hay. ¹¹ Žosiyas na Žožakin nda nga armye hay Babilonj koyyanoo waati.

¹² Babilonj koyyanoo banda ga, Žožakin na Šaltiyel hay. Šaltiyel na Zorobabel hay. ¹³ Zorobabel na Abihud hay. Abihud na Eliyakim hay. Eliyakim na Azor hay. ¹⁴ Azor na Sadok hay. Sadok na Ašim hay. Ašim na Eliyud hay. ¹⁵ Eliyud na Eleyazar hay. Eleyazar na Mataj hay. Mataj na Yakuba hay. ¹⁶ Yakuba na Isufi hay. Isufi ti Maryama kurpoo. Maryama ga Isa hun kañ se i ga nee Almasihu.

¹⁷ Zamaney kul, k'a dii za Ibrahima ga ka koy Dawda ga man'ti kala zaman woy cindi taaci (14). Za Dawda ka koy hala Babilonj koyyanoo ga man'ti kala zaman woy cindi taaci (14). Babilonj koyyanoo hala Almasihu ga man'ti kala zaman woy cindi taaci (14).

Isa Almasihu hayyanoo
(Luka 2.1-7)

¹⁸ Takaa ne kañ nda Isa Almasihu huru aduppa ra. Maryama kañ ti jañoo, kurpe wiroo ti Isufi. I mana gorokasinay kañ a na gunde zaa Hundi Henanantaa hinoo ra. ¹⁹ Isufi, nga kurpe wiroo man'ti kala boro šerrante, a si baa nga ma moo kayandi a ga, woo se a baa nga m'a nañ tuguyan ra. ²⁰ A goo ma miile kañ ir Koyoo almalayka foo ne ka bangay a se handiri ra ka nee a se: «Isufi, Dawda haamaa masi hunbur ka Maryama zaa, a ma tee ma ne wande, zama gundoo kañ a n'a zaa, Hundi Henanantaa hinoo k'a tee. ²¹ A ga iz'aru hay, de ma mañoo dañ Isa (maanaa <ir Koyoo ti hallasiyan>), zama nga no ma nga jamaa hallasi ngi zunuboo ra.»

²² Woo kul teendi hala hayaa kañ ir Koyoo na annaboo donto a m'a har ma tabati, a nee:

²³ «Nga ne, hondiyaa ga gunde zaa, a ga iz'aru hay,

i ga mañoo dañ Emanuwel»*

kañ maanaa ti «Irkoy goo ir gamey ra».

²⁴ Kañ Isufi tun jirboo ra, a n'ir Koyoo almalaykaa yaamaroo tee ka nga wande wiroo dii. ²⁵ A mana gorokasinay nda a hala a na iz'aroo hay, a na mañoo dañ Isa.

2

Handaray bayraykoyniyanj kaa ka Isa guna

¹ Isa hayandi Betelehem, Žude gandaa ra, kokoyoo kañ se i ga nee Herod zamanoo ra. Handaray bayraykoyniyanj ne ka hun waynahunay ka kaa Žerizalem, ² i nee: «Man Alyahuudey kokoyoo kañ hayandi? Ir dii nga handaraa»*

* 1:23 1.23 Ezayi 7.14. * 2:2 2.2 Kabuyaney 24.17.

waynahunay. Ir kaa ka sujudu a se.»³ Kaŋ kokoyoo Herod maa woo, a zalba, de Žerizalem kul zalba a bande. ⁴ A na jamaa sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey marga hala i ma nga bayrandi nongoo kaŋ ra Almasihu ga hima ka hayandi. ⁵ I nee a se: «Betelehem kaŋ goo Žude, zama hayaa ne kaŋ annaboo n'a hantum:

⁶ <Ni, Betelehem kaŋ goo Žude gandaa ra, šikka sii kaŋ ni man'ti Žude koyra paŋey kul ikaccaa, zama jineboro foo ga hun ni ra kaŋ g'ay jamaa Izirayel kur.>†»

⁷ Waatoo din Herod na bayraykoyney cee tuguyan ra ka alhabar cimoo ceeci waatoo kaŋ handaraa bangay ga. ⁸ Woo banda ga, a n'i donto Betelehem ka nee: «Wa koy, de war ma zanka taanaa alhabar cimoo ceeci. Nda war dii a, war m'a bayrandi ya ne hala agay mo ma koy sujudu a se.» ⁹ Waatoo kaŋ i na haŋajer kokoyoo se ka ben, i koy. Nga ne, handaraa kaŋ i dii a waynahunay goo ma dira jiney ra hala waatoo kaŋ ra a kay nongoo kaŋ ra zankaa goo se beene. ¹⁰ Kaŋ i dii handaraa, i hanse ka jaali. ¹¹ I huru hugoo ra, i dii zanka taanaa nda Maryama nga jaa. I sonbu ka sujudu zankaa se. I na jinawey feeri kaŋ ra ngi almaney goo ka gomni tee zankaa se kaŋ ti wura, nda dugu, nda mir. ¹² Woo banda ga, Irkoy bayrandi i se handiri ra kaŋ i masi yee Herod do. I na fondo tana zaa ka yee ngi gandaa ra.

I na Isa ka zuru ka koy Misira

¹³ Waatoo kaŋ i koy, ir Koyoo almalayka foo ne ka bangay Isufi se handiri ra ka nee: «Tun ni boŋ ga, ma zanka taanaa nda paŋoo zaa, ma zuru ka koy Misira. Ma cindi no din hala waati kaŋ ay šelaŋ ma ne, zama Herod ga ceeci ka zankaa halaci.» ¹⁴ Isufi tun, a na zanka taanaa nda paŋoo zaa cijinoo ra ka koy tugu Misira. ¹⁵ I cindi no din hala Herod buuyanoo ga, hala hayaa kaŋ ir Koyoo na annaboo donto a m'a har ma tabati, a nee: «Ay ciya ag'iz'aroo se a ma hun Misira.»‡

Zankey wiiyanoo

¹⁶ Kaŋ Herod dii kaŋ bayraykoyney na nga kuubi, a hanse ka futu, de a sanba ka nee i ma Betelehem nda nga laamaa kul zankey wii kaŋ goo nda jiiri hinka nda wey kaŋ goo jiiri hinka se ganda, zama bayraykoyney šennoo ga nga jiirey si bisa woo. ¹⁷ Waatoo din hayaa kaŋ annabi Žeremi dontandi a m'a har tabati. A nee: ¹⁸ «Kaati mandi Rama ra, hēeni nda booro booboyaŋ.

† 2:6 2.6 Miše 5.1. ‡ 2:15 2.15 Oze 11.1.

Rašel ga nga izey hēe.
A mana yadda nga binoo ma yay,
zama i mana cindi.»[§]

Isa nda nga hayragey kaa ka hun Misira

¹⁹ Waatoo kaŋ Herod buu, ir Koyoo almalayka foo ne ka bangay Isufi se handiri ra Misira. ²⁰ A nee: «Tun ni boŋ ga, ma zanka taanaa nda jaŋoo zaa, ma koy Izirayel gandaa ra, zama borey buu kaŋ ga baa ngi ma zanka taanaa hundoo kaa.» ²¹ Isufi tun, a na zanka taanaa nda jaŋoo zaa, de a koy Izirayel gandaa ra. ²² Amma kaŋ a maa kaŋ Arkelus no ma Žude laama nga baaba Herod dogoo ra, a hunbur ka koy no din. Irkoy šelaŋ a se handiri ra, a koy Galile gandaa ra. ²³ A kaa ka goro koyraa ra kaŋ se i ga nee Nazaret, hala šennoo kaŋ annabey n'a har ma tabati kaŋ ti: «I ga maapoo daŋ Nazaret boraa.»

3

Yehiya kaŋ ti batizekaa waazoo

(Marku 1.1–8; Luka 3.1–18; Yehiya 1.19–28)

¹ Haney din ra, Yehiya kaŋ ti batizekaa bangay Žude saajoo ra ka waazu, ² ka nee: «Wa tuubi, zama beenaa Laamaa man.» ³ Nga ti boraa kaŋ ga annabi Ezayi dontandi a ma šelaŋ ka nee:

«Jinde foo ga kaati saajoo ra ka nee:

«Wa ir Koyoo fondaa soolu, wa nga lolawey šerrandi.»^{*}

⁴ Yehiya, yoo hinbiri darbay bara jindoo ra nda kuuru gamahaw kaŋ goo centoo ga. Nga meehunaa man'ti kala ndooyaŋ nda yuu gani. ⁵ Waatoo din no, Žerizalem koyraa borey, nda Žude kul, nda nongey kul kaŋ goo isaa here kaŋ se i ga nee Žurdeŋ, i kul fatta ka koy Yehiya do. ⁶ Yehiya na borey batize Žurdeŋ isaa ra, waatoo kaŋ i na ngi zunubey har kaaray.

⁷ Kaŋ a dii Fariziyen nda Sadusiyen boobo kaa batizeyanoo se, a nee i se: «Gondi izey, may ka war waanandi war ma zuru Irkoy futayyanoo kaŋ ga kaa se? ⁸ Wa teegoy tee kaŋ ga cebe kaŋ war tuubi. ⁹ War masi nee war boŋ se: «Ibrahim ti ir baaba», zama ay ga war bayrandi kaŋ ba tondey wey, Irkoy ga hin ka hundi daŋ i ra k'i tee Ibrahim se izeyaŋ. ¹⁰ Aywa, daašoo soolu ka tuuroo dunbu hala linjoo ga. Tuuri kul kaŋ si ize henna tee ga dunbandi ka warrandi nuune ra. ¹¹ Agay, ay ga war batize nda hari ka cebe kaŋ war tuubi, amma boraa kaŋ ga kaa ay dumaa ga,

hinoo bisa ay wanoo, de mo ay si hima nda ka nga taamey zaa. Nga, a ga war batize Hundi Henanantaa ra nda nuune. ¹² Nga fendoo goo kaboo ra ka nga taasuu kar ganganoo haabu. A ga nga alkamaa fanji suuroo ra, amma toosaa, a g'a ton nuune ra kaŋ si buu.»

Isa batizeyanoo

(Marku 1.9–11; Luka 3.21–22)

¹³ Alwaatoo din Isa hun Galile ka kaa Yehiya do Žurden isaa here hala a ma nga batize. ¹⁴ Amma Yehiya n'a kakaw ka nee: «Agay no ma hima ka kaa m'ay batize, amma ni, ni ka kaa ay do!» ¹⁵ De Isa n'a zaabi ka nee: «Naŋ woo ma teendi sohõ, zama a tilasu ir ma Irkoy ibaayoo kul tee.» Yehiya n'a naŋ a m'a tee. ¹⁶ Za Isa batizandi, a fatta haroo ra. Beenawey ne ka feeri [a se], de a dii Irkoy Hundoo zunbu nga ga ka kaa a ga sanda tuuzun alhaali. ¹⁷ De jinde foo ne ka šelaŋ beenaa ra ka nee: «Woo ti agay Iz'aroo, ay baakaa, nga ti ay naaloo.»

4

Ibilisi na Isa sii

(Marku 1.12–13; Luka 4.1–13)

¹ Woo banda ga, Irkoy Hundoo na Isa gongu ka žigi ka koy saajoo ra hala Ibilisi m'a sii. ² Isa meehaw zaari woytaaci (40) nda cijin woytaaci (40), a too nongu kaŋ ra a heray. ³ Siiyakaa man a ka nee a se: «Nda Irkoy Iz'aroo ti ni, nee tondey wey ma bere ka tee takula.» ⁴ A zaabi ka nee: «A hantumandi Citaaboo ra: <Man'ti ŋaayan hinne nda adamize ga huna, amma a ga huna nda šenni kul kaŋ ga hun Irkoy mijoo ra.>»*

⁵ Woo banda ga, Ibilisi n'a zaa ka koy koyra henanantaa† ra, a n'a kayandi Irkoy hugu beeroo boŋoo boŋ beene. ⁶ A nee a se: «Nda Irkoy Iz'aroo ti ni, ni boŋ warra ganda, zama a hantumandi kaŋ nga ga nga almalaykey yaamar ma ne, i ga kabe gaaru ma ne hala ni cewoo masi cabu tondi ga.»‡

⁷ Isa nee a se: «A hantumandi koyne: <Masi ni Koyoo Irkoy sii.>§»

⁸ Ibilisi yee k'a zaa ka koy tondi hondu foo boŋ kaŋ ga hanse ka beeri, de a n'a cebe aduŋna laamawey kul nda ngi daržaa. ⁹ A nee Isa se: «Ay ga ni noo hayey wey kul nda ni sujudu ya ne.» ¹⁰ Isa nee a se: «Hun ne, Šaytan. A

* 4:4 4.4 Alhukumoo 8.3. † 4:5 4.5 Koyraa ti Žerizalem. ‡ 4:6 4.6 Zabur 91.11–12. § 4:7 4.7 Alhukumoo 6.16.

hantumandi: «Masi sujudu kala ni Koyoo Irkoy se, de nga hinne no m'a gana.»*

¹¹ Woo banda ga, Ibilisi fay nda a, de almalaykayan ne ka man a, i n'a saajaw.

Isa na nga diyawtaraa sintin Galile

(Marku 1.14–15; Luka 4.14–15)

¹² Waatoo kan Isa maa kan i na Yehiya nondi, a mooru no din ka koy Galile. ¹³ A hun Nazaret koyraa ra, a koy goro Kaparnahum kan goo Galile isabangoo mijoo ga, Zabulon nda Neftali laamaa ra. ¹⁴ Woo teendi hala šennoo kan annabi Ezayi dontandi a m'a har ma tabati, a nee:

¹⁵ «Zabulon laboo nda Neftali laboo

kan goo teekoo fonda ga, Žurdeŋ isaa se banda kan ti Galile boro dumey kan man'ti Alyahuudu ganda,

¹⁶ Jamaa woo kan goro kubaa ra dii gaay beeri, de wey kan goro ganda ra nda buuyan biyoo ra, gaay fatta i se.»†

¹⁷ Za waatoo woo ra Isa sintin ka waazu ka nee: «Wa tuubi, zama beenaa Laamaa man.»

Isa taalibi jina-jinawey

(Marku 1.16–20; Luka 5.1–11)

¹⁸ Woo banda ga, Isa goo ma dira Galile isabangoo mijoo ga, a dii arma hinka. Simon kan se i ga nee Piyer nda nga armaa Andere, i goo ma filiji warra isabangoo ra, zama sorkoyan no. ¹⁹ A nee i se: «Wa kaa ka hanga ay bande. Ay ga taka tee kan ra boro no war ga hoo.» ²⁰ Dogoo din da i na ngi filijey nan ka hanga a bande. ²¹ A hun no din ka koy jine, a dii arma hinka foo koyne, Žak kan ti Zebede iz'aru, nga nda nga armaa Yehiya. Ngi nda ngi baaba Zebede goo harihiyoo ra ka ngi filijey hanse. Isa ciya i se. ²² Dogoo din da i na hiyoo nda ngi baaba nan ka hanga a bande.

Isa na alžamaa cawandi, a na wircikoyney noo baani

(Marku 3.7–11; Luka 6.17–19)

²³ Isa dira Galile kul bande ka cawandi ngi margahugey ra. A ga LaamaaAlhabar Boryaa waazu. A na wircikoyni kul nda malalkoyni dumi kul noo baani alžamaa ra. ²⁴ Maapoo huru Siiri ganda kul ra. I kate a do wircikoyney kul kan ga dori dumi-dumiyan goo, nda boroyan kan ra ganji goo, nda cirawcirawkoyniyan nda bonguyan. A n'i noo baani. ²⁵ Alžamaa beeri hanga a bande ka hun Galile, nda Dekapol (maanaa «koyra woy (10)»), nda Žerizalem, nda Žude, nda Žurdeŋ isaa se banda.

* **4:10** 4.10 Alhukumoo 6.13. † **4:16** 4.15–16 Ezayi 8.23–9.1.

5

Gomni cimi-cimoo
(Luka 6.20-23)

¹ Waatoo kaŋ Isa dii jamaa, a žigi tondi hondoo boŋ ka goro, nga taalibey man jeroo ga. ² A na ŧennoo zaa k'i cawandi ka nee:

³ «Borey duu gomni kaŋ ga ngi yaadataraa bay Irkoy jine, zama ngi, ngi wane beenaa Laamaa.

⁴ Borey duu gomni kaŋ ga hēe, zama ngi, i ga kaa ka duu bineyaynay.

⁵ Borey duu gomni kaŋ biney ga yay, zama ngi no ma laboo tubu.

⁶ Borey duu gomni kaŋ ga boonay ŧerretaray sanda her-aykoyni nda jawkoyni, zama ngi, i ga kaa ka kungu.

⁷ Borey duu gomni kaŋ ga tamalla, zama ngi se i ga tamalla.

⁸ Borey duu gomni kaŋ biney ga hena, zama ngi, i ga kaa ka dii Irkoy.

⁹ Borey duu gomni kaŋ ga kate alaafiyaa, zama ngi se i ga nee Irkoy izey.

¹⁰ Borey duu gomni kaŋ i g'i gurzugay ŧerretaray maaganda se, zama ngi, ngi wane beenaa Laamaa.

¹¹ War duu gomni waati kaŋ borey ga war kaynandi, i ga war gurzugay ka haya futu dumi kul taari war ga ay sabbu se. ¹² Wa binekaanay, war ma hanse ka jaali, zama war ga duu sufuray beeri beenaa ra. Takaa woo da nda i na annabey gurzugay kaŋ kaa war jine.»

Taalibey ti ciiroo nda gaayoo
(Marku 9.50; Luka 14.34-35)

¹³ «War, war ti gandaa ciiroo. Nda ciiri tar, macin nda boro g'a noo tenbe? A si haya hanse kala a ma warrandi taray, borey m'a taama.

¹⁴ War, war ti aduppa gaayoo. Koyra kaŋ goo tondi hondu boŋ si hin ka tugu. ¹⁵ Boro si fitilla diinandi ka kusu gum a boŋ, a si jisandi kala fitilla gorodogoo ga hala a ma gaay tee hugoo ra borey kul se. ¹⁶ Takaa din da, war gaayoo ma dii adamizey jine, taka kaŋ ra i ma dii war teegoy henney, de i ma war Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra beerandi.»

Ašariyaa tabatandiroo

¹⁷ «War masi hongu kaŋ ya nka kaa ka ašariyaa nda annabey citaabey tuusu. Ya na kaa k'i tuusu, amma ya nka kaa k'i tabatandi, ¹⁸ zama cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, kullihinne beenaa nda gandaa ga bara, tonbi-ize

foo wala zeeri-ize foo si dere ašariyaa ra hala hayey kul ma tee. ¹⁹ Woo se boro kaŋ ga yaamarey wey ikaccu foo kaa ka borey cawandi i ma taka follokaa tee, bora ga tee borey kul ikaccaa beenaa Laamaa ra. Amma boro kaŋ ga yaamarey dii, de a ga borey cawandi i m'i dii, bora din ga tee boro beeri beenaa Laamaa ra. ²⁰ Ay ga war bayrandi kaŋ, nda war šerretaraa mana bisa Citaaboo baykey nda Fariziyeney wanoo, war si huru beenaa Laamaa ra.»

Futuyanoo šennoo

²¹ «War maa kaŋ i nee boro jinawey se: <Masi boro wii.>* Boro kaŋ na boro wii ga hima ka koy ciitikey jine. ²² Amma agay, ay ga war bayrandi kaŋ boro kul kaŋ futu nga armaa ga, ga hima ka koy ciitikey jine. Boro kaŋ nee nga armaa se <saama>, ga hima ka koy hoyraykey margaroo jine. Boro kaŋ nee nga armaa se <hollokom>, bora si hima ka koy kala žahannam nuunaa ra. ²³ Nda n'na ni sargaroo ka koy sargari tonadogoo ra, de ni hongu kaŋ ni armaa goo nda ni ga alhaku, ²⁴ ni sargaroo naŋ no din da sargari tonadogoo jeroo ga. Ma koy waafaku nda ni armaa jina, woo banda ga, ma kaa ka ni sargaroo kaa. ²⁵ Cahã ka waafaku nda ni yenjekasinaa za ni nda a goo fondaa ra. Ni yenjekasinaa masi koy ni daŋ alkaaloo jine, alkaaloo ma ni noo alkaatoo se, alkaatoo ma ni warra kasaa ra. ²⁶ Cimoo ne kaŋ ay g'a har ma ne, n'si fatta no din mana nooroo bana hala nongu kaŋ ra ba tanka si cindi.»

Zinaa šennoo

²⁷ «War maa kaŋ a harandi ka nee: <Masi zina.>† ²⁸ Amma agay, ay ga war bayrandi kaŋ boro kul kaŋ na woy guna k'a boonay, bora na zina tee nda a ka ben nga binoo ra. ²⁹ Nda ni kabe hennaa moŋoo no ma kate ma kaŋ zunubu ra, a dogu m'a warra a ma mooru ni, zama ni nongu foo ma hasara baa ma ne ni kunturoo kul ma warrandi žahannam. ³⁰ Koyne mo nda ni kabe hennaa no ma kate ma kaŋ zunubu ra, a dogu m'a warra a ma mooru ni, zama ni nongu foo ma hasara baa ma ne ni kunturoo kul ma koy žahannam.»

Fayyan šennoo

(Matiyu 19.9; Marku 10.11–12; Luka 16.18)

³¹ «A harandi ka nee: <Boro kaŋ na nga wandoo fay m'a noo fay-kaddaasu.>‡ ³² Amma agay, ay ga war bayrandi kaŋ boro kul kaŋ ga nga wandoo fay, nda man'ti woyoo mma izefututaray tee, bora na woyoo daŋ zinaa ra. Boro mo kaŋ na woy hiiji kaŋ kurŋoo n'a fay na zina tee.»

* 5:21 5.21 Fattaroo 20.13; Alhukumoo 5.17. † 5:27 5.27 Fattaroo 20.14; Alhukumoo 5.18. ‡ 5:31 5.31 Alhukumoo 24.1–4.

Žeeyan šennoo

³³ «War maa koyne kaŋ a harandi boro jinawey se ka nee: <Masi žee taari ga, amma meefurey kaŋ n'n'i zaa ni Koyoo maapoo ga, m'i kaa.>» ³⁴ Amma agay, ay ga war bayrandi kaŋ war masi žee kul. War masi žee nda beenaa, zama nga ti Irkoy kokoy gorodogoo. ³⁵ War masi žee nda laboo, zama nga ti nga cee jisidogoo. War masi žee nda Žerizalem, zama nga ti Kokoy beeroo koyraa. ³⁶ Masi žee nda ni boŋoo, zama n'si hin ka ba hinbiri-ize folloku kaarayandi wala k'a bibandi. ³⁷ War meešenoo ra, nda war nee ayyo, a ma tee ayyo, nda war nee kalaa, a ma tee kalaa. Šenni kaŋ tonton woo ga mana hun kala boro laalaa do kaŋ ti Ibilisi.»

*Faasayan šennoo**(Luka 6.29-30)*

³⁸ «War maa kaŋ a harandi ka nee: <Moo no ma moo bana, hiŋe no ma hiŋe bana.>» ³⁹ Amma agay, ay ga war bayrandi, war masi faasa war boŋ se boro laala jine. Nda boro na ni saŋ ni garbe henna ga, ma affaa mo šerre a se. ⁴⁰ Nda boro ga baa nga ma ni cee hinoo do ka ni kaayoo taa, ni burmusoo mo naŋ a se. ⁴¹ Nda boro ga ni gaabi ma kilomeetar foo dira nga bande, a tee a se kilomeetar hinka. ⁴² Boro kaŋ na ni ŋaaray, m'a noo. Boro kaŋ ga baa nga ma garaw ni ga, masi wanji a se.»

*Wa baa war iberey**(Luka 6.27-28, 32-36)*

⁴³ «War maa kaŋ a harandi ka nee: <Ma baa ni cinaa†, ma konna ni iberoo.>» ⁴⁴ Amma agay, ay ga war bayrandi, wa baa war iberey, wa Irkoy ŋaaray wey kaŋ ga war gurzugay se, ⁴⁵ hala war ma tee ize war Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra se, zama a ga nga waynaa fattandi boro laaley nda ihenney se, a ga ncirŋi kaŋandi boro šerrantey nda wey kaŋ si šerre se. ⁴⁶ Nda war si baa kala war baakey, macin ti tiyaaboo kaŋ war ga duu a? Man'ti woo da no, ba alkaasidikey g'a tee wala? ⁴⁷ Nda war si boro foo kala war armyey, macin ti haya beeroo kaŋ war n'a tee? Kutakey hunday nka si woo tee wala? ⁴⁸ War, war ma tee boroyaŋ kaŋ tee ka timme sanda takaa kaŋ nda war Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra ga timme.»

6*Sargari nooyan talkey se šennoo*

§ 5:33 5.33 Sargarey 19.12; Kabuyaney 30.3; Alhukumoo 23.22-24. * 5:38 5.38 Fattaroo 21.24; Sargarey 24.20; Alhukumoo 19.21. † 5:43 5.43 Sargarey 19.18.

¹ «Wa war boŋ hawgay, war masi cebe borey se kaŋ boro šerranteyan ti war. Nda war na woo tee, war si duu sufuray war Baaba Irkoy do kaŋ goo beenaa ra. ² Nda n'ga sargari noo, masi laati beeri kar ni jine, sanda takaa kaŋ almunafikey g'a tee margahugey nda lolawey ra hala borey ma ngi beerandi. Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, i duu ngi sufuraa ka ben. ³ Amma nda n'ga sargari noo, ni kabe laalaa masi bay hayaa kaŋ ni kabe hennaa goo m'a tee, ⁴ hala ni sargaroo ma tee sutura ra, de ni Baaba Irkoy kaŋ ga dii sutura ra ga ni bana.»

Irkoy ŋaarayyan šennoo
(Luka 11.2-4)

⁵ «Nda war ga Irkoy ŋaaray, war masi tee almunafikey cine kaŋ ga baa ngi ma tun ka kay margahugey ra nda lolawey kanjey ga ka Irkoy ŋaaray hala borey ma dii ngi. Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, i duu ngi sufuraa ka ben. ⁶ Amma nda n'ga Irkoy ŋaaray, huru ni hugoo kunehere, ma mijoo daabu, ma ni Baaba Irkoy ŋaaray sutura ra, de ni Baaba Irkoy kaŋ ga dii sutura ra ga ni bana. ⁷ Nda war ga Irkoy ŋaaray, war masi šenney doori cere boŋ sanda kutakey takaa. I ga hongu kaŋ ngi šenni boobey haryanoo se, ngi ŋaarayroo ga taandi. ⁸ War masi hima nda ey, zama war Baaba Irkoy ga haya bay kaŋ ga war ga too, za war man'a ŋaaray. ⁹ War, takaa ne kaŋ nda war ma Irkoy ŋaaray:

<Ir Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra,
yala ni maapoo ma zandi sanda henanante,

¹⁰ ni Laamaa ma kaa,
ni ibaayoo ma tee laboo ga sanda beenaa takaa.

¹¹ Ir noo ir hõ zaaroo meehunaa.

¹² Ir alhakey yaafa ir se,

sanda takaa kaŋ nda ir, ir ga yaafa borey se kaŋ n'ir tooje.

¹³ Masi nan ir ma siyandi ka kaŋ zunubu ra,
amma ir hallasi boro laalaa ra kaŋ ti Ibilisi.»

¹⁴ Nda war na borey laybey yaafa i se, war Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra mo ga yaafa war se. ¹⁵ Amma nda war mana yaafa borey se, war Baaba Irkoy mo si war laybey yaafa war se.»

Meehawyan šennoo

¹⁶ «Waati kaŋ war ga meehaw, war masi hima nda almunafikey kaŋ ga ngi boŋ han ka ngi ndumey dan cere ra, ka cebe borey se kaŋ ngi ga meehaw. Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, i duu ngi sufuraa ka ben. ¹⁷ Amma ni, waati kaŋ n'ga meehaw, turaari dan ni boŋoo ga, ma ni ndumoo jumay, ¹⁸ hala a masi tee sanda borey se n'goo ma meehaw,

amma meehaw ni Baaba Irkoy se kanj goo sutura ra. De ni Baaba Irkoy kanj ga dii sutura ra ga ni bana.»

Alman cimoo
(Luka 12.33-34)

¹⁹ «War masi alman marga adujna kanj ra dusu nda guuruboosu g'a halaci, de mo kanj ra zayey ga kayra k'a zay. ²⁰ Amma wa alman marga beenaa kanj ra dusu nda guuruboosu s'a halaci, de kanj ra zayey si kayra, i si zay. ²¹ Zama nongoo kanj ra ni almaanoo goo, nga ra ni binoo goo.»

Moo ti gaaham fitillaa
(Luka 11.34-36)

²² «Moo ti gaaham fitillaa. Nda ni mopoo ga boori, ni gaahamoo kul goo gaay ra. ²³ Amma nda a ga laala, ni gaahamoo kul goo kubay ra. Nda gaayoo kanj goo ni ra tee kubay, de kubaa, cin no a ga ti a!»

Irkoy wala nooru?
(Luka 16.13)

²⁴ «Boro sii no kanj ga hin ka goy gaakoy hinka se. A mma konna affaa ka baa affaa wala a ma denji affaa ga ka donda affaa. War si hin ka tee tam Irkoy se, war ma tee tam nooru se.»

War masi huzun
(Luka 12.22-32)

²⁵ «Woo se ay ga war bayrandi kanj war masi huzun war hunaroo se nda woo kanj war g'a njaa, [wala woo kanj war g'a hanj], wala war gaahamoo se, woo kanj nda war ga daabu. Hundi mana bisa njaaayan, gaaham mana bisa bankaaray wala? ²⁶ Wa cirawey guna: i si duma, i si hegay, i si taasuu fanji, amma war Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra g'i njandi, de war, war mana bisa ey wala? ²⁷ War ra, may ti bora kanj nga alhuzunoo ga kate a ma hin ka ba alwaati kayna tonton nga aloomuroo ga?

²⁸ Adiŝi cin se war ga huzun nda bankaaray? Wa faarey kutukuryey guna takaa kanj nda i ga zay. I si taabi, i si haabu bii. ²⁹ Ay ga war bayrandi kanj Sulaymaana nda nga daržaa kul, a mana bankaaray danj ka too ngi affoo. ³⁰ Nda faari suboo kanj hõ a ga bara, suba a ga warrandi alforonoo ra, Irkoy g'a bankaaray nda takaa woo, taka foo nda a si war bankaaray, naanaykaccukoyney? ³¹ War masi alhuzun ka nee: <Macin no ir g'a njaa?> wala: <Macin no ir g'a hanj?> wala: <Macin nda ir ga bankaaray?> ³² Zama hayey wey kul, kutakey no m'i ceeci. War Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra ga bay kanj war ga too i ga. ³³ Haya jinaa kanj war ga hima

k'a ceeci man'ti kala [Irkoy] Laamaa nda nga šerretaraa, de hayey wey mo kul ga tontonandi war se. ³⁴ War masi huzun nda suba. Suba ga alhuzun nga boŋ se. Zaari foo kul nda nga farayanoo.»

7

War masi war ciney ciiti

(Luka 6.37-38, 41-42)

¹ «War masi boro ciiti, nga ra war si ciitandi, ² zama takaa kaŋ nda war ga ciiti, nga nda war ga ciitandi, de mo takaa kaŋ nda war ga neeši, nga nda i ga neeši war se. ³ Cin se n'ga dii subu-izoo kaŋ goo ni armaa moŋoo ra, amma n'si maate bundoo kaŋ goo ni moŋoo ra? ⁴ Wala mo, taka foo nda n'ga nee ni armaa se: <Naŋ ya subu-izoo kaa kaŋ goo ni moŋoo ra>, ka gar, nga ne bundu bara ni moŋoo ra. ⁵ Almunafikoo, bundoo kaa ni moŋoo ra jina, waatoo din n'ga dii boryo ka subu-izoo kaa ni armaa moŋoo ra.

⁶ War masi haya henanantey noo hanšey se, i masi koy bere war ga ka war kottu. War masi war alyakuutey daŋ nbirŋawey jine, i masi koy i taama nda ngi cewey.»

Isa na nga taalibey cawandi Irkoy ŋaarayyan

(Luka 11.9-13; 6.31)

⁷ «Wa Irkoy ŋaaray, a ga war noo, wa ceeci, war ga duu, wa kara-kara, a ga feera war se. ⁸ Zama boro kul kaŋ ŋaaray, i g'a noo, boro kaŋ ceeci ga duu, de mo i ga feera boro kaŋ kara-kara se. ⁹ War ra, may ti boraa kaŋ, nda izoo n'a wiri takula, a g'a noo tondi? ¹⁰ Wala nda a n'a wiri hamiisa, a g'a noo gondi hamiisaa dogoo ra? ¹¹ Nda war kaŋ ga laala ga wan ka war izey noo haya hennayan, taka foo nda war Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra si haya hennayan noo boro kaŋ g'a ŋaaray se?

¹² Haya kul kaŋ war ga baa borey m'a tee war se, war mo ma nga cine tee i se, zama woo ti hayaa kaŋ ašariyaa nda annabey n'a har.»

Hugu mee kaccaa

(Luka 13.24)

¹³ «Wa huru nda hugu mee kaccaa, zama hugoo mijoo ga yilwa, fondaa ga hay kaŋ ga koy halaciyanoo here, de boro boobo goo no kaŋ ga huru nda a. ¹⁴ Amma hugoo mijoo ga kaccaa, fondaa ga šiita kaŋ ga koy hunayan here, de boro kaynayan no ma duu a.»

Taari annabey

(Matiyu 12.33-35; Luka 6.43-44)

¹⁵ «Wa war boŋ hawgay taari annabey ga. I ga kaa war ga sanda feejiyaŋ, amma ngi kuneheroo man'ti kala ganjihansi futuyaŋ. ¹⁶ Ngi teegoyey nda war g'i bay. Boro ga alanebize hegay karjinaa ga wala, jeejay ga duwandi ngorfuna ga wala?»

¹⁷ Takaa woo no, tuuri henna kul, ize henna no a ga hay, amma tuuri futu, ize laalayaŋ no a ga hay. ¹⁸ Tuuri henna si hin ka ize laalayaŋ hay, tuuri futu si hin ka ize hennayaŋ hay. ¹⁹ Tuuri kul kaŋ si ize henna hay, ga dunbandi ka warrandi nuune ra. ²⁰ Adiŋi ngi teegoyey nda war g'i bay.»

Hayaa kaŋ n'g'a har no m'a tee

(Luka 6.46; 13.25-27)

²¹ «Man'ti boro kul kaŋ ga nee ya ne: <Ay Koyoo, ay Koyoo>, nga no ma huru beenaa Laamaa ra, amma bora kaŋ g'ay Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra ibaayoo tee no ma huru a ra. ²² Boro booboyaŋ, hanoo din, i ga nee ya ne: <Ir Koyoo, ir Koyoo, man'ti ni maapoo nda ir na hayey har kaŋ ga kaa ka tee, man'ti ni maapoo nda ir na ganjey gaaray, man'ti ni maapoo nda ir na kayfiyaŋ tee?> ²³ Waatoo din ay g'i bayrandi ka nee i se: <Ya na bay ka war bay. Wa mooru ay ga, goy futu teekey!>»

Hugu cinayan dumi hinkaa

(Luka 6.47-49)

²⁴ «Boro kul kaŋ maa ay ŋenney, de a g'i ka goy, ga hima nda lakkalkoyni kaŋ na nga hugoo cin tondi boŋ, ²⁵ ncirji kaŋ, isa kabey haroo dandi, hewoo hēe. I na hugoo kar, amma a mana kaŋ, zama tondi boŋ a cinandi. ²⁶ Amma boro kul kaŋ maa ay ŋenney, de a man'i ka goy, ga hima nda aru lakkal jaŋante kaŋ na nga hugoo cin labutaasi boŋ, ²⁷ ncirji kaŋ, isa kabey haroo dandi, hewoo hēe. I na hugoo kar. Hugoo kaŋ, kaŋyan beeri.»

Isa hinoo

(Marku 1.22; Luka 4.32)

²⁸ Waatoo kaŋ Isa na ŋenney wey har ka ben, nga cawandiyanoo tee jamaa se boŋhaway, ²⁹ zama a mm'i cawandi sanda boro kaŋ goo nda hini k'i juwal kaŋ man'ti ngi Citaaboo baykey takaa.

8

Isa na jiraykoyni noo baani

(Marku 1.40-45; Luka 5.12-16)

¹ Waatoo kaŋ Isa zunbu tondi hondoo boŋ, alžama beeri hanga a bande. ² Jiraykoyni foo ne ka man a ka sujudu jinoo ra ka nee: «Ay Koyoo, nda n'baa, n'ga hin k'ay noo

baani hala ya duu ka henan.» ³ Isa na nga kaboo šerre k'a taaru ka nee a se: «Ay yadda, henan!» Dogoo din da jiraa ben a ga, a henan. ⁴ Isa nee a se: «Gaabandi mas'a har boro kul se. Amma ma koy ni boŋ cebe sargari juwalkaa se jina, ma sargaroo kaa kaŋ nda Musa na ni yaamar, hala ni duubaaniyanoo ma tee i se seedetaray.»

Isa na jalakoyni tamoo noo baani
(Luka 7.1-10)

⁵ Waatoo kaŋ Isa ga huru Kaparnahum, jalakoyni foo man a k'a suurandi ⁶ ka nee a se: «Ay Koyoo, ay tamoo goo ma kani hugey, jere faa buu, a ga hanse ka maray.» ⁷ Isa nee a se: «Ay ga koy, ay g'a noo baani.» ⁸ Jalakoynoo zaabi ka nee: «Ay Koyoo, ay si hima nda ma huru ay hugoo ra, amma kalima foo hinne har, de ay tamoo ga duu baani. ⁹ Zama agay hunday goo jineboroyaŋ hinoo cire. Agay mo goo nda soojeyaŋ kaŋ goo ay hinoo cire. Nda ay nee woo se: <Koy>, a ga koy, nda ay nee affoo se: <Kaa>, a ga kaa. Nda ay nee ay tamoo se: <Woo tee>, a g'a tee.» ¹⁰ Kaŋ Isa maa woo, a kan a se, de a nee nga hangakey se: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, Izirayel ra, ya na dii boro kul ra naanay kaŋ ga too woo. ¹¹ Ay g'a har war se kaŋ boro booboyaŋ ga hun dandi nda dangay ka kaa ka goro ganda ka ŋaa Ibirahima, nda Isiyaka, nda Yakuba bande beenaa Laamaa ra. ¹² Amma Laamaa izey ga warrandi taray, taray kubaa ra. No din ra hēeni nda hiŋekaamayan ga tee.» ¹³ Woo banda ga, Isa nee jalakoynoo se: «Koy ni hugoo do, hayaa kaŋ n'naanay a ma teendi ma ne.» Waatoo din da, jalakoynoo tamoo duu baani.

Isa na wircikoyni dumi boobo noo baani
(Marku 1.29-34; Luka 4.38-41)

¹⁴ Isa koy Piyer hugoo do. A gar wandoo ŋaa ga kani, gaaham konni wirci bara a ga. ¹⁵ A na kaboo taaru, de gaaham konnoo ben a ga, dogoo din da woyoo tun nga boŋ ga k'a alhaadimay.

¹⁶ Waatoo kaŋ cijinoo too, i kate a do boro booboyaŋ kaŋ ra ganjiyaŋ goo. A na kalima foo har ka ganjey gaaray, de a na wircikoyney kul noo baani, ¹⁷ hala šennoo kaŋ annabi Ezayi dontandi a m'a har ma tabati, a nee:

«Nga, a n'ir borojeretarawey zaa, a n'ir wircey jeeje nga ga.»*

Boro kaŋ ga baa nga ma hanga Isa
(Luka 9.57-62)

¹⁸ Isa dii kaŋ alžama beeri ga nga kuubi ka nga bere. A yaamar kaŋ nga nda nga taalibey ma koy haroo boŋ faa ga.

* 8:17 8.17 Ezayi 53.4.

¹⁹ Citaaboo baykaw foo man a ka nee a se: «Alfagaa, ay ga hanga ni bande nongu kul kaŋ ra n'ga koy.» ²⁰ Isa nee a se: «Nzungey goo nda guusu, cirawey goo nda teji, amma Bora a kaŋ tee Adamize sii nda nongu kaŋ ra a ga nga boŋoo kanandi.» ²¹ [Nga] taalibey affoo nee a se: «Ay Koyoo, naŋ ya koy ay baaba sutura jina.» ²² Amma Isa nee a se: «Hanga agay, de ma naŋ bukawey ma ngi bukawey sutura.»

Isa na hewoo kayandi

(Marku 4.35–41; Luka 8.22–25)

²³ Isa huru harihiyoo ra, de nga taalibey hanga a. ²⁴ Hew beeri ne ka tun isabangoo boŋ hala nongu kaŋ ra bondawey na hiyoo daabu. Isa goo ma jirbi. ²⁵ Taalibey man a k'a tunandi ka nee a se: «Ir Koyoo, faaba ir ga, ir ga halaci!» ²⁶ A nee i se: «Macin se war ga arkubu, naanaykaccukoyney?» Woo banda ga, a tun, a zahã hewoo nda isabangoo ga, de nongoo kul tee sōy. ²⁷ Borey boŋey haw, de i hãa ka nee: «Boro dumi foo ti woo kaŋ ba hewoo nda isabangoo ga hayaa tee kaŋ a n'a har?»

Isa na ganjey gaaray k'i kaa aruyan ra

(Marku 5.1–20; Luka 8.26–39)

²⁸ Waatoo kaŋ Isa too haroo boŋ faa ga, Gadara koyraa borey laamaa ra, aru hinka kaŋ ra ganjiyan goo fatta saarawey ra k'a kubay. Ngii laalayanoo se boro kul si hin ka bisa nda fondaa din. ²⁹ Ngii ne ma kaati ka nee: «Macin k'ir nda ni marga, Irkoy Iz'aroo? Ni nka kaa k'ir zarabi za waatoo mana too?» ³⁰ A gar, ngii se nongu mooro ra, nbirŋa booboyan goo ma kur. ³¹ Ganjey na Isa suurandi ka nee: «Nda n'g'ir gaaray, ir sanba nbirŋa boobaa woo ra.» ³² A nee i se: «Wa koy!» I fatta ka koy nbirŋawey ra. Nga ne, nbirŋawey kul hun tondi hondoo jesoo ga beene ka isabangoo gaarandi, i buu haroo ra. ³³ Borey kaŋ g'i kur zuru, de i koy koyraa ra ka alhabaroo kul filla, nda takaa kaŋ borey kaŋ ra ganjey cindi ti a. ³⁴ Koyraa kul ne ka fatta ka Isa kubay. Kaŋ i dii a, i n'a wiri a ga a ma hun ngii gandaa ra.

9

Isa na bongu noo baani

(Marku 2.1–12; Luka 5.17–26)

¹ Isa huru harihii foo ra ka deŋ ka koy nga koyraa* ra. ² Boroyan ne ka kate a do bongu foo kaŋ ga kani balankar ra. Isa dii ngii naanaa, a nee bongoo se: «Bine tee, ay izoo, ni zunubey yaafandi.» ³ Nga ne, Citaaboo baykaw fooyan

* 9:1 9.1 Koyraa ti Kaparnahum.

nee ngi biney ra: «Woo mma Irkoy wow.» ⁴ Isa dii ngi anniyawey, a nee: «Macin se miile futuyan goo war biney ra?» ⁵ Affoo no ma faala, ka nee: «Ni zunubey yaafandi» wala ka nee: «Tun ka dira?» ⁶ Sohō kala war ma bay kañ Bora a kañ tee Adamize goo nda hini adupña ra ka boro zunubey yaafa.» Woo banda ga, a nee bongoo se: «Tun ka ni balankaroo zaa, ma koy ni hugoo do.» ⁷ A tun ka koy nga hugoo do. ⁸ Kañ alžamaa dii woo, i hunbur, de i ga Irkoy beerandi kañ na adamizey noo hinoo woo cine.

Isa ciya Matiyu se a ma hanga nga bande

(Marku 2.13–17; Luka 5.27–32)

⁹ Kañ Isa ga hun no din, a dii boro foo kañ maapoo ti Matiyu† ga goro alkaasidiikey goydogoo ra. A nee a se: «Hanga agay.» Matiyu tun, a hanga a bande. ¹⁰ Waatoo kañ Isa koy goro ŋaadogoo ra, Matiyu hugoo ra, nga ne, alkaasidiikaw nda zunubu teekaw booboyañ kaa ka goro no din, Isa nda nga taalibey bande. ¹¹ Kañ Fariziyeney dii woo, i nee nga taalibey se: «Cin se war alfagaa ga ŋaa alkaasidiikey nda zunubu teekey bande?» ¹² Isa maa ţennoo, a nee: «Man'ti borey kañ ga saabu no ma too lotokor ga, wircikoyney no ma too a ga. ¹³ Wa ţennoo koroo hongu kañ ga nee: «Hinnari no ma kan ya ne, man'ti sargariyañ.»‡ Zama ya na kaa ka boro ţerrantey cee, zunubantey no ay g'i cee.»

Ižeena nda itaaga si koy cere bande

(Marku 2.18–22; Luka 5.33–39)

¹⁴ Waatoo din ra, Yehiya taalibey man Isa ka nee a se: «Macin se ir nda Fariziyeney ga meehaw [cee boobol], amma ni taalibey si meehaw?» ¹⁵ Isa nee i se: «Taka foo nda aruhiji taaga nda nga cerey goo hiijaa hugoo ra, de cerey ga ngi biney kankam? Hanyañ ga kaa kañ aruhijoo ga zandi, waatoo din i ga meehaw.

¹⁶ Boro kul si ţukka dunba taaga ka darbay žeena baka. Nda a teendi mo, ţukka kañ dañandi ga ižeena dogu, de nga hinoo kottoo ga jaase ijinaa. ¹⁷ Alaneb hari moora taaga si huru hunbar žeenayan ra. Nda a teendi mo, hunbarey ga bagu. Alaneb haroo mun, hunbarey mursu. Adiţi alaneb hari taaga si huru kala hunbar taagayan ra, nga ra ihinkaa kul ga duu aloomur.»

Bonkoyni foo ize woyoo nda woyoo kañ tuku Isa bankaaraa ga

(Marku 5.21–43; Luka 8.40–56)

† 9:9 9.9 Matiyu da se i ga nee Lewi, Marku 2.14nda Luka 5.27ra. ‡ 9:13 9.13 Oze 6.6.

¹⁸ Isa goo ma šenney wey har borey se kaŋ boŋkoyni foo ne ka kaa ka sujudu jinoo ra ka nee: «Ay ize woyoo faati sohõ da, kaa ka ni kaboo fur a ga, de a ga huna.» ¹⁹ Isa tun ka hanga a, nga nda nga taalibey.

²⁰ Woy foo ne kaŋ jiiri woy cindi hinka (12) kuri ga mun a bande, a man Isa nda banda here ka tuku nga bankaaraa mijoo ga. ²¹ A nka nee nga boŋ se: «Jalla, nda ya nka tuku hinne nga bankaaraa ga, ay ga hallasi.» ²² Isa bere, a dii woyoo, a nee: «Bine tee, ay izoo, ni naanaa na ni hallasi.» Za alwaatoo din da woyoo hallasi.

²³ Waatoo kaŋ Isa too boŋkoynoo hugoo do, de a dii laatikarkey nda alžamaa kaŋ goo ma piimijaama cere ra, ²⁴ a nee: «Wa fatta, zankawoyoo mana buu, a mma jirbi.» I n'a kašikaši. ²⁵ Waatoo kaŋ i na jamaa fattandi, a huru, a na zankawoyoo dii nda kaboo, de a tun. ²⁶ Šennoo huru gandaa din kul ra.

Isa na danaw hinka moŋey feeri

²⁷ Kaŋ Isa hun no din ka koy, danaw hinka hanga a ka kaati ka nee: «Hinna ir ga, Dawda Haamaa!» ²⁸ Waatoo kaŋ a too hugey, danawey man a. Isa nee i se: «War ga naanay kaŋ ay ga hin ka woo tee?» I nee a se: «Ayyo, ir Koyoo.» ²⁹ Woo banda ga, a tuku moŋey do ka nee: «A ma tee sanda war naanaa.» ³⁰ Ngi moŋey feera. Isa gaabandi i ga kaŋ i ma hawgay boro kul masi bay. ³¹ Amma za i fatta, i na maapoo daŋ gandaa din kul ra.

Isa na benbaw šelaŋandi

(Matiyu 12.22-24; Luka 11.14-15)

³² I nka koy kaŋ, nga ne, i kate Isa do benbaw aru foo kaŋ ra ganji goo. ³³ Ganjoo gaarayandi, benbaa šelaŋ. Jamaa boŋhaway, de i nee: «Abada woo cine mana bay ka tee Izirayel ra.» ³⁴ Amma Fariziyeney nee: «Ganjey boŋkoynoo nda a ga ganjey gaaray.»

Isa tamalla alžamaa se

³⁵ Isa dira koyrawey nda koyra kanbey kul bande, a ga cawandi margahugey ra, a ga LaamaaAlhabar Boryaa waazu. A ga wirci kul nda dori kul noo baani. ³⁶ Kaŋ a dii alžamaa, a tamalla a se, zama i fara, biney hun sanda feejiyaŋ kaŋ sii nda kurkaw. ³⁷ A nee nga taalibey se: «Hegaa ga beeri, amma goykey si boobo. ³⁸ Adiši wa hegaa Koyoo ŋaaray a ma goykawyaŋ sanba nga hegaa ra.»

10

Isa na diyaw woy cindi hinka (12) suuba
(Marku 3.13–19; Luka 6.12–16)

¹ Woo banda ga, Isa na nga taalibi woy cindi hinkaa (12) cee k'i noo hini i ma ganjey gaaray, i ma wirci dumi kul nda dori dumi kul noo baani. ² Diyaw woy cindi hinkaa (12) maapey ne: ijinaa ti Simon kaj se i ga nee Piyer, nda nga armaa Andere, nda Žak Zebede izoo, nda nga armaa Yehiya, ³ nda Filip, nda Bartelemi, nda Toma, nda Matiyu kaj ti alkaasidiikaa, Žak kaj ti Alfe iz'aroo, nda Tade, ⁴ nda Simon kaj ti Kanani boraa, nda Žudas Iskariyot kaj ti boraa kaj g'a nondi.

Isa na nga diyaw woy cindi hinkaa (12) sanba
(Marku 6.7–13; Luka 9.1–6)

⁵ Wey ti aru woy cindi hinkaa (12) kaj Isa n'i sanba k'i yaamar ka nee: «War masi koy dumey kaj man'ti Alyahuudu fondaa here, war masi huru koyra ra kaj ti Samari borey wane, ⁶ wa koy Izirayel hugoo feeji derantey here. ⁷ Nda war koy, wa waazu ka nee: <Beenaa Laamaa man.> ⁸ War ma kate wircikoyney se baani, war ma bukawey hunandi, war ma jiraykoyney henanandi, war ma ganjey gaaray. War duu a yaada, war ma noo yaada. ⁹ War masi wura, wala nzorfu kaaray, wala nooru zaa war gamahawey ra. ¹⁰ War masi bolbol, wala darbay hinka, wala taami, wala gobu ceeci diraa se, zama goykaw ga hima nda woo kaj a g'a ŋaa.

¹¹ Koyra wala koyra kanbe kul kaj ra war huru, wa alhabar ceeci wala boroyan goo no kaj ga hin ka war zumandi. War ma cindi no din hala waati kaj war ga koy. ¹² Nda war huru hugoo ra, war ma foo ka nee: <Alaafiyaa ma kaa war ga!> ¹³ Nda hugoo borey na war zumandi, yala war alaafiyaa ma kani i ga. Amma nda i mana war zumandi, yala war alaafiyaa ma yee war ga. ¹⁴ Waati kaj i wanji ka war zumandi, i wanji ka hanajer war ŧenney se, wa hun hugoo din ra, wala koyraa din ra, war ma kusaa kokobu k'a kaa war cewey ga. ¹⁵ Cimoo ne kaj ay g'a har war se kaj kayandoo hane, Sodom nda Gomor gandaa gurzugaa ga kacca nda koyraa din wanoo.»

Gurzugawey kaj ga kaa
(Marku 13.9–13; Luka 12.11–12; 21.12–17)

¹⁶ «Nga ne, agay, ay ga war sanba sanda feejiyan kaj ga koy ganjihanŧiyan game. War ma lakkal dan sanda gondi, war ma war boŋ yeeti ganda sanda tuuzun. ¹⁷ Wa hawgay adamizey ga, i ga war nondi alkaaley se, i ga war barzu ŋi

margahugey ra. ¹⁸ I ga war ka koy gofornerey nda kokoyey jine agay maaganda se, hala a ma tee seedetaray ngi nda dumiyan se. ¹⁹ Amma waati kan i na war nondi, war masi alhuzun nda takaa kan nda war ga šelan wala hayaa kan war g'a har. Hayaa kan war ga hima k'a har, ga nondi war se waatoo din da, ²⁰ zama man'ti war no ma šelan, war Baaba Irkoy Hundoo no ma šelan war ra.

²¹ Arma ga nga armaa noo i m'a wii, baaba ga nga izoo noo i m'a wii. Zankekey ga ture ngi baabey ga k'i noo i ma wiiyandi. ²² Borey kul ga konna war ay maapoo maaganda se, amma boro kan gaabandi hala benantaa ga, a ga hallasi.

²³ Waati kan i na war gurzugay koyra foo ra, wa zuru ka koy affoo ra. Zama cimoo ne kan ay g'a har war se, war si Izirayel koyrawey kul dira ka ben Bora kan tee Adamize mana kaa.

²⁴ Taalibi si bisa nga alfagaa, tam si bisa nga koyoo. ²⁵ A wasa taalibi se a ma tee sanda nga alfagaa, tam ma tee sanda nga koyoo. Nda i nee hugoo koyoo se Belzebil*, hugoo borey i g'i noo maa kan jaase woo.»

May no boro ga hima ka hunbur a?

(Luka 12.2-7)

²⁶ «War masi hunbur ey, zama haya tugante sii no kan jine kaa ka bangay, sirri sii no kan si kaa ka bayrandi. ²⁷ Woo kan ay g'a har war se kubaa ra, w'a har gaayoo ra. Woo kan war hanjaa maar'a, w'a fee soorawey boŋ. ²⁸ War masi hunbur borey kan ga boro kunturoo wii, amma i si hin ka hundi wii. Amma wa hunbur bora kan ga hin ka hundi nda kunturu kul halaci žahannam.

²⁹ Takirya hinka si neerandi kala tamma foo wala? Woo kul, ba affoo si kan ganda nda man'ti Irkoy ibaayoo no. ³⁰ Koyne mo ba war boŋ hinbirey, i kul kabandi. ³¹ Adiŋi war masi hunbur, takirya boobo cere ra, war bisa ey.»

Ka yadda wala ka wanji Isa ga

(Luka 12.8-9)

³² «Woo se boro kul kan nee nga goo ay mayraa ra adamizey jine, agay mo ga nee ay Baaba Irkoy kan goo beenaa ra jine kan bora din goo ay mayraa ra. ³³ Amma, boro kan n'ay yankar adamizey jine, agay mo g'a yankar ay Baaba Irkoy do kan goo beenaa ra.»

Borey ga dunbu Isa maaganda se

(Luka 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «War masi hongu kan alaafiyaa no ay kate aduŋa ra, man'ti alaafiyaa no ay kate a, takuba no ay kate a. ³⁵ Zama

* **10:25** 10.25 Belzebil, Ibilisi maa foo no.

ya nka kaa ka aru nda baaboo fay, ka ize woy nda janjoo fay, ka iz'aru wande nda nga nzura woyoo fay. ³⁶ De mo adamize hugoo borey no ma tee nga iberey.

³⁷ Boro kanj baa nga baaba wala nga jaa ka bisa agay si hima nda agay. Boro kanj baa nga iz'aroo wala nga ize woyoo ka bisa agay si hima nda agay. ³⁸ Boro kanj mana nga kanjandibundoo zaa† ka hanga ay bande si hima nda agay. ³⁹ Boro kanj ga baa nga ma duu nga hundoo g'a mursu, boro kanj ga nga hundoo mursandi ay maaganda se ga duu a.»

Sufuray šennoo
(Marku 9.41)

⁴⁰ «Boro kanj yadda ka war dii, agay ga a yadda. Boro kanj yadda ay ga, bora kanj n'ay sanba ga a yadda. ⁴¹ Boro kanj yadda ka annabi dii nga annabitaraa dogoo ra, ga duu annabi sufuray. Boro kanj yadda ka boro šerrante dii nga šerretaraa dogoo ra, ga duu boro šerrante sufuray. ⁴² Boro kul kanj na boro kaccey wey affoo haṅandi hari yaynaa poti foo haya kanj se ay taalibi no, cimoo ne kanj ay g'a har war se, nga sufuraa si dere.»

11

Yehiya kanj ti batizekaa dontokey
(Luka 7.18–35)

¹ Waatoo kanj Isa na nga yaamarey noo nga taalibi woy cindi hinkaa (12) se ka ben, a hun no din ka koy cawandi, ka waazu gandaa koyrawey ra.

² Yehiya goo kasaa ra kanj a maa Almasihu teegoyey. A na nga taalibey sanba, ³ i ma nee a se: «Ni ti bora kanj ga hima ka kaa wala man'ti ni no, ir ma boro tana batu?»

⁴ Isa n'i zaabi ka nee: «Wa koy hayey filla Yehiya se kanj war maar'ey war dii ey kanj ti: ⁵ danawey dii, bongey dira, jiraykoyney duu baani, lutey maa, bukawey tun, misikiiney maa Alhabar Boryaa. ⁶ Bora ga duu gomni kanj si naanay nanj ay sabbu se.»

Isa šelanj Yehiya kanj ti batizekaa ga
(Luka 7.24–35; 16.16)

⁷ Kanj dontokey koy, Isa šelanj jamaa se Yehiya ga ka nee: «Macin no war koy a guna saajoo ra? Kakaaru kanj hewoo g'a zinji-zinji wala? ⁸ Adiši macin no war koy a guna? Boro kanj ga bankaaray hennayanj goo wala? Nga ne, borey kanj ga bankaaray hennayanj goo sii kala kokoyey hugey ra.

† **10:38** 10.38 Boro ma nga kanjandibundoo zaa man'ti kala boro ma yadda ka nga hundoo noo sanda takaa kanj nda Isa na nga wanoo noo.

⁹ Adişi macin no war koy a guna? Annabi wala? Ay ga war bayrandi kaŋ a bisa annabi. ¹⁰ Nga ga a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Nga ne, agay, ay g'ay dontokaa sanba ni jine hala a ma ni fondaa hanse kaŋ goo ni jine.»*

¹¹ Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, woyhay-ize mana tee kaŋ ga bisa Yehiya kaŋ ti batizekaa. Amma beenaa Laamaa borey kul ikaccaa ga bisa a. ¹² M'a dii Yehiya kaŋ ti batizekaa waatoo ga hala hō beenaa Laamaa goo gaabi cire, gaabikoyney no m'a kom. ¹³ Zama annabey kul nda ašariyaa šelaŋ a ga ka koy hala Yehiya waatoo ga. ¹⁴ Nda war ga baa war ma yadda, nga ti Ilyasu kaŋ ga hima ka kaa. ¹⁵ Boro kaŋ goo nda haŋa ma haŋajer!

¹⁶ May nda ay ga zamanoo woo borey sawandi? I si hima nda kala zankayaŋ kaŋ ga goro farrey ra, i ga kaati cere ga ¹⁷ ka nee: «Ir na laati kar war se, war mana gan, ir na binehēenay dooniyaŋ tee, war mana yooyo.» ¹⁸ Yehiya kaa, a si ŋaa a si haŋ, i nee: «Ganji bara a ra.» ¹⁹ Bora a kaŋ tee Adamize kaa, a ga ŋaa a ga haŋ, i nee: «Naabagante nda harifutu haŋkaw no, alkaasidiikey nda zunubu teekey ceroo no.» Amma Irkoy teegoyey no ma cebe kaŋ nga lakkaloo ga šerre.»

Koyrayaŋ kaŋ wanji ka tuubi
(Luka 10.13–15)

²⁰ Woo banda ga, Isa sintin ka citi koyrawey ga kaŋ ra nga kayfey jere beeroo teendi, zama i mana tuubi. ²¹ A nee: «Ni bone, Korazin! Ni bone, Betsayda! Zama nda a gar kayfey kaŋ teendi war game nka teendi Tir nda Sidon ra, i gay i na saaku daŋ ŋi ga ka boosu gum ŋi ga, ka cebe kaŋ ŋi tuubi. ²² Woo se ay ga war bayrandi kaŋ kayandoo hane, Tir nda Sidon gurzugaa ga kacca nda war wanoo. ²³ Ni Kaparnahum, n'ga hongu kaŋ n'ga jerandi hala ma too beenaa? Žahannam no i ga ni zumandi, zama nda a gar kayfey kaŋ teendi ni do nka teendi Sodom ra, a ga cindi hala hō. ²⁴ Amma ay ga war bayrandi kaŋ kayandoo hane Sodom gandaa gurzugaa ga kacca nda ni wanoo.»

Isa na nga Baaba Irkoy bangandi boro kaccey se
(Luka 10.21–22)

²⁵ Alwaatoo din ra, Isa na šennoo zaa ka nee: «Ay ga albarka daŋ ma ne, Baaba Irkoy, beenaa nda gandaa Koyoo, zama n'na hayey wey tugu lakkalkoyney nda borey kaŋ ga faham se, amma n'n'i bangandi zanka kaccey se. ²⁶ Cimi, ya Baaba Irkoy, zama takaa woo no n'baa m'a tee.

* 11:10 11.10 Malaki 3.1.

²⁷ Ay Baaba Irkoy na hayey kul dan ay kaboo ra. Boro kul si Iz'aroo bay nda man'ti Baaba Irkoy. Boro kul si Baaba Irkoy mo bay nda man'ti Iz'aroo, nda boro kan se Iz'aroo baa nga m'a bangandi.

²⁸ Wa kaa ay do, war kul kan goo ma fara, de jeeje goo war ga, agay, ay ga war noo hunanzamay. ²⁹ W'ay tinjay-zaa-bundoo† dan war ga, war ma tee ay taalibey, zama ay binoo ga yay, ay binoo ga nga bon yeeti ganda, war hundey ga duu hunanzamay. ³⁰ Zama ay tinjay-zaa-bundoo ga ban, jeejaa kan ay g'a dan war ga, ga don.»

12

Hayaa kan Isa n'a har hunanzam zaaroo ga
(Marku 2.23–28; Luka 6.1–5)

¹ Alwaatoo din hunanzam zaari foo hane, Isa bisa taasu faarey game. Nga taalibey heray, de i sintin ka jeeniyan kaa k'i n̄aa. ² Kan Fariziyeney dii woo, i nee a se: «Ni taalibey ne ma haya tee kan si teendi hunanzam zaari hane.» ³ A nee i se: «War mana bay ka hayaa caw kan Dawda nda nga hangasiney n'a tee han foo kan i heray? ⁴ Takaa kan nda a huru Irkoy hugoo ra ka takulawey n̄aa kan jisandi Irkoy jine, haya kan si bisa nga nda nga hangasiney se i m'i n̄aa. Sargari juwalkey hinne no ma hima k'i n̄aa.

⁵ Wala mo, war mana bay k'a caw ašariyaa ra kan hunanzam zaarey hane, sargari juwalkey ga hunanzam zaaroo yaamarey kaynandi Irkoy hugu beeroo ra, bila a ma kabandi i se sanda laybu? ⁶ Ay ga war bayrandi kan boro ne kan bisa Irkoy hugu beeroo. ⁷ Nda a gar war mma šennoo maanaa bay kan ti: «Hinnari no ma kan ya ne, man'ti sargariyan»*, war si boroyan kan mana haya kul tee zukandi. ⁸ Zama Bora a kan tee Adamize no ma hayaa har kan ga hima ka teendi hunanzam zaari hane.»

Isa na aru kan kaboo buu noo baani
(Marku 3.1–6; Luka 6.6–11)

⁹ Isa hun no din ka koy Fariziyeney margahugoo ra. ¹⁰ Aru foo ne kan kaboo buu. I na Isa h̄aa ka nee: «A ga bisa boro ma boro noo baani hunanzam zaari ra?» I mma baa ngi m'a wurru. ¹¹ Isa nee i se: «May ti bora a war ra kan goo nda feeji folloku kan, nda a kan guusu ra hunanzam zaari hane, a s'a cendi k'a kaa? ¹² Nga binde, adamize bisa feeji! Adiši a ga bisa boro ma ihenna tee hunanzam zaari hane.» ¹³ Woo banda ga, a nee aroo se: «Ni kaboo šerre.» A n'a šerre, de a duu baani, a boori sanda kabe faa. ¹⁴ Fariziyeney

† 11:29 11.29–30 Isa cawandoo no. * 12:7 12.7 Oze 6.6.

fatta ka koy cere marga hala ngi ma taka guna kanj nda ngi ga Isa halaci.

Tamoo kanj Irkoy n'a suuba

¹⁵ Isa bay hayaa kanj i ga baa ngi m'a tee nga se, a mooru no din. Alžama beeri hanga a. A na wircikoyney kul noo baani. ¹⁶ A zahã i ga kanj i masi nga bayrandi borey se, ¹⁷ hala šennoo kanj annabi Ezayi dontandi a m'a har ma tabati, a nee:

¹⁸ «Ay tamoo ne kanj ay n'a suuba, ay baakaa kanj ay binoo ga hanse ka bag'a. Ay g'ay Hundoo danj a ga, de a ga Irkoy šerretaraa har gandawey se.

¹⁹ A si yenje, a si kaati, boro si maa jindoo farrey ra.

²⁰ A si kakaaroo kanj golbi kayri. A si fitilla zaaraa kanj ga dullu wii, hala a ma tee taka kanj ra šerretaraa ma hin.

²¹ Nga maapoo ga gandawey ga naata.»†

I na Isa hinoo himandi nda Ibilisi

(*Matiyu 9.32-34; Marku 3.22-27; Luka 11.14-23; 12.10*)

²² Woo banda ga, i kate Isa do boro kanj ganji bara a ra, danaw no kanj ga benbaw. A n'a noo baani taka kanj ra benbaa ga šelanj, a ga dii. ²³ Jamaa kul boŋhaway, de i nee: «Man'ti Dawda Haamaa ti woo?» ²⁴ Fariziyeney maa woo, i nee: «Aroo woo si ganjey gaaray nda kala Belzebil‡ kanj ti ganjey boŋkoynoo.» ²⁵ Isa ga ngi anniyawey bay, a nee i se: «Laama kul kanj izey dunbu, laamaa din ga halaci. Koyra wala hugu kul kanj izey dunbu si kay. ²⁶ Nda Ibilisi na Ibilisi gaaray, a na nga boŋ zamna. Adiši taka foo nda nga laamaa ga kay? ²⁷ Nda agay, Belzebil nda ay ga ganjey gaaray, de may nda war borey g'i gaaray? Woo se ngi no ma tee war ciitkey. ²⁸ Amma nda Irkoy Hundoo nda ay ga ganjey gaaray, adiši Irkoy Laamaa kaa war ga. ²⁹ Wala mo, taka foo nda boro ga hin ka huru gaabikoyni hugoo ra ka nga jinawey kom, nda man'ti a nk'a haw? Waatoo din ra, a ga nga hugoo jinawey kom. ³⁰ Boro kanj sii ay bande, mma konna agay. Boro kanj si borey marga ay bande, mm'i say-say.

³¹ Woo se ay ga nee war se kanj adamize zunubey kul nda wowey ga yaafandi. Amma Hundi Henanantaa wowyanoo si yaafandi. ³² Boro kanj na ifutu har Bora a kanj tee Adamize ga, ga yaafandi. Amma boro kanj na ifutu har Hundi

† **12:21** 12.18-21 Ezayi 42.1-4. ‡ **12:24** 12.24 Belzebil, Ibilisi maa foo no.

Henanantaa ga, si yaafandi zamanoo woo nda woo kanj goo kaa ra.»

Tuuri, izoo nda a ga bayrandi
(*Matiyu 7.16–20; Luka 6.43–45*)

³³ «Nda tuuri ga boori, izoo ga boori. Nda tuuri ga futu, izoo ga futu. Zama tuuri, izoo nda a ga bayrandi. ³⁴ Gondi izey, taka foo nda war ga haya henna har, war kanj ga laala? Zama haya kanj na bine too, nga no mee g'a filla. ³⁵ Boro boryoo, nga bine boryaa ra a ga haya henna kaa. Boro futu, nga bine futaa ra a ga haya futu kaa. ³⁶ Ay ga war bayrandi kanj kayandoo hane adamizey ga tuuru šenni yaada kul kanj i n'a har se. ³⁷ Zama ni meešennoo no ma ni kaa, ni meešennoo no ma ni zukandi.»

Yunusa tee tammaasa
(*Marku 8.11–12; Luka 11.29–32*)

³⁸ Woo banda ga, Citaaboo baykey nda Fariziyen fooyan na šennoo zaa ka nee: «Alfagaa, ir ga baa ma tammaasa kayfante tee ir ma dii.» ³⁹ Isa n'i zaabi ka nee: «Zamanoo woo borey man'ti kala boro laalayan, zinateeri§, i ga tammaasa kayfante ceeci, amma i s'i noo tammaasa kanj man'ti woo kanj annabi Yunusa n'a tee. ⁴⁰ Zama takaa kanj nda <Yunusa na zaari hinza nda cijin hinza tee hamiisa beeroo gundoo ra>*, takaa din da Bora a kanj tee Adamize ga zaari hinza nda cijin hinza tee laboo cire. ⁴¹ Niniwe borey ga tun kayandoo hane ka alhukum zurandi zamanoo woo izey ga, zama Niniwe borey nka tuubi kanj i maa Yunusa waazoo. Sohõ boro ne kanj bisa Yunusa. ⁴² Gurma here kokoy woyoo ga tun kayandoo hane, nga nda zamanoo woo izey, a ga alhukum zurandi i ga, zama a nka hun aduppa kanjoo ga ka kaa ka hanjajer Sulaymaana lakkaloo se. Sohõ boro ne kanj bisa Sulaymaana.»

Ganjoo yee kateyanoo
(*Luka 11.24–26*)

⁴³ «Waati kanj ganji hun boro ra, a mma koy nongey kanj goo saajoo ra ka hunanzamay wiri, amma a si duu a. ⁴⁴ Waatoo din ga nee: <Ay ga yee ay hugoo kanj ra ay hun ra.> Nda a yee kate, a g'a gar nga koonoo no, a haaba, a taalam. ⁴⁵ Woo banda ga, a ga yee ka koy ka ganji iyye zaa kanj laala nda a. I ga huru hugoo ra ka goro. Bora a din cee koraa ga jaase ijinaa. Woo no ma tee zamanoo woo boro laaley ga.»

§ 12:39 12.39 Borey no kanj si hanga Irkoy nda cimi. * 12:40 12.40 Yunusa 2.1.

Isa armey nda nga jaa
(Marku 3.31–35; Luka 8.19–21)

⁴⁶ Isa goo ma šelan jamaa se kan nga armey nda nga jaa ne, i goo ma kay taray, i ga baa ngi ma šelan a se. ⁴⁷ [Boro foo nee a se: «Guna, ni jaa nda ni armey goo ma kay taray, i ga baa ngi ma šelan ma ne.»] ⁴⁸ Isa na bora kan šelan zaabi ka nee: «May ti ay jaa, may ti ay armey?» ⁴⁹ Woo banda ga, a na nga kaboo šerre nga taalibey ga ka nee: «Ay jaa nda ay armey ne. ⁵⁰ Zama boro kul kan g'ay Baaba Irkoy kan goo beenaa ra ibaayoo tee, bora din ti ag'armaa, nga ti ay woymaa, nga ti ay jaa.»

13

Sayakaa filla yaasayantaa
(Marku 4.1–9; Luka 8.4–8)

¹ Zaari follokaa din ra, Isa fatta hugoo ra ka koy goro isabangoo mipoo ga. ² Alžama beeri marga a boŋ hala nongu kan ra a nka koy huru harihii ra ka goro. Jamaa kul goo ma kay guraa ga. ³ A na filla yaasayante boobo deede i se ka nee: «Sayakaw foo ne ka fatta ka koy saya. ⁴ Kan a goo ma saya, dumi fooyan kan fondaa bande. Cirawey kaa, de i n'i gon. ⁵ Affooyan kan tondidoo ra kan ra labu boobo sii. Dogoo din da i zay, zama labu boobo sii i boŋ. ⁶ Amma kan waynaa fatta, i ton. I kogu, zama i sii nda linji gaabante. ⁷ Affooyan kan dumari karjikoyniyan ra, karjey beeri, i n'i hewguba. ⁸ Affooyan kan labu henna ra. I na ize tee. Affoo na ize zangu (100) hay, affoo woydu (60), affoo waranza (30). ⁹ Boro kan goo nda haŋa ma haŋajer!»

Addaliloo kan se Isa ga filla yaasayantey dan nga šenney ra
(Marku 4.10–12; Luka 8.9–10)

¹⁰ Taalibey man Isa ka nee a se: «Macin se n'ga šelan i se nda filla yaasayanteyan?» ¹¹ A n'i zaabi ka nee: «Hayaa kan se, war, war duu beenaa Laamaa haya tugantey, ngi binde mana duu ey. ¹² Boro kan goo nda a, i g'a noo koyne, a ga feeri. Amma boro kan sii nda a, ba woo kan a goo nda a, ga taandi. ¹³ Woo se ay ga filla yaasayanteyan ka šelan i se, zama i ga guna i si dii, i ga maa i si faham. ¹⁴ Ngi se annabi Ezayi šennoo ga tabati kan šelan ka nee:

«War ga haŋajer ka maa, amma war si faham baffoo se, war ga moo feeri ka dii, amma war si dii baffoo.»

¹⁵ Zama jamaa woo binoo šendi, i na ngi haŋawey tiŋandi, i na ngi moyey daabu, hala moyey masi duu ka dii, haŋawey masi duu ka maa, biney masi faham, i masi tuubi,

y'i noo baani.»*

¹⁶ War, war moyey duu gomni, zama i ga dii, war hanjawey mo, zama i ga maa. ¹⁷ Cimoo ne kan ay g'a har war se kan annabi nda boro šerrante boobo boonay ngi ma dii woo kan war goo ma dii a, amma i mana dii a, ngi ma maa woo kan war goo ma maar'a, amma i mana maar'a.»

Sayakaa filla yaasayantaa maanaa

(Marku 4.13–20; Luka 8.11–15)

¹⁸ «Adiši war, wa faham sayakaa filla yaasayantaa se. ¹⁹ Boro kul kan ga hanjajer Laamaa šennoo se, amma a si faham, boro laalaa kan ti Ibilisi ga kaa ka woo kan sayandi binoo ra dogu, woo ti fondaa kan bande a saya. ²⁰ Tondidogoo kan ra a saya man'ti kala bora a kan maa šennoo, dogoo din da a g'a dii nda jaali, ²¹ amma a mana linji tee a ra, a si gay a ra. Nda zarabiyani wala gurgugayyan kaa a ga šennoo maaganda se, dogoo din da a ga murti. ²² Dumari karjikoyney kan ra a saya man'ti kala bora a kan maa šennoo, amma zamanoo alhuzunoo, nda almaanoo kan ga zanba ga šennoo hewguba, a masi ize tee. ²³ Labu henna kan ra a say man'ti kala bora a kan maa šennoo, a faham. Šikka sii, a ga ize tee, affoo ize zangu (100), affoo ize woydu (60), affoo ize waranza (30).»

Subu laalaa filla yaasayantaa

²⁴ Isa yee ka filla yaasayante dan i jine ka nee: «Beenaa Laamaa ga hima nda boro kan na dumi henna say nga faaroo ra. ²⁵ Waatoo kan borey ga jirbi, nga iberi foo kaa ka dumaray-ize laalayan say nga alkamaa ra jina, a koy. ²⁶ Waatoo kan taasoo zay ka ize tee, subu laalaa mo fatta. ²⁷ Faaroo koyoo tamey nee a se: <Ir koyoo, man'ti dumi henna no n'n'a duma ni faaroo ra? Adiši man ra subu laaley hun?> ²⁸ A nee i se: <Iberi ka woo tee.> Tamey nee a se: <N'ga baa ir ma koy i dunbu?> ²⁹ A nee i se: <Kalaa, ay ga hunbur subu laalaa kaayanoo ra war ma alkamaa dunbu a bande. ³⁰ Wa nan ihinkaa kul ma zay cere bande hala hegaa ga. Hegaa waatoo ga, ay ga nee hegaykey se i ma subu laalaa kaa jina k'a haw taranji taranji k'a ton. Amma alkamaa, i m'a fanji ay mangasaa ra.»»

Dumi gurunbu-ize kaccaa filla yaasayantaa

(Marku 4.30–32; Luka 13.18–19)

³¹ Isa yee ka filla yaasayante dan i jine ka nee: «Beenaa Laamaa ga hima nda dumi gurunbu-ize kaccaa foo kan se i ga nee mutardi kan boro n'a zaa k'a say nga faaroo ra. ³² A

* 13:15 13.14–15 Ezayi 6.9–10.

kacca nda dumiyeey kul, amma nda a zay, a ga bisa dumarey, a ga tee tuurinaa hala nongu kanj ra cirawey mma kaa ka teji tee kabey ra.»

Dolobiroo filla yaasayantaa

(Luka 13.20-21)

³³ Isa na filla yaasayante har i se koyne ka nee: «Beenaa Laamaa ga hima nda dolobiri kanj woy n'a zaa k'a danj dika hinza cine farin ra hala a kul ma tun.»

Isa ga cawandi nda filla yaasayanteyan

(Marku 4.33-34)

³⁴ Šenney wey kul filla yaasayanteyan nda Isa g'i har jamaa se. A si haya kul har i se nda kala filla yaasayanteyan hinne, ³⁵ hala šennoo kanj annaboo dontandi a m'a har ma tabati, a nee:

«Ay ga šelanj i se filla yaasayanteyan ra, ay ga hayey har i se kanj za [adupna] daaruroo ga i goo tuguyan ra.»†

Subu laalaa filla yaasayantaa maanaa

³⁶ Woo banda ga, Isa na jamaa nanj, a huru hugoo ra. Nga taalibey man a ka nee a se: «Faaroo subu laalaa filla yaasayantaa maanaa har ir se.» ³⁷ Isa zaabi ka nee: «Boraa kanj ga dumi henna say man'ti kala Boraa kanj tee Adamize. ³⁸ Faaroo ti adupna. Dumi henna man'ti kala Laamaa izey. Subu laaley man'ti kala boro laalaa kanj ti Ibilisi, izey, ³⁹ iberoo kanj n'a say ti Ibilisi. Hegaa ti zamanoo benantaa. Hegaykey ti almalaykey. ⁴⁰ Sanda takaa kanj nda subu laalaa ga dunbandi ka tonandi nuune ra ka tee boosu, takaa din da no ma tee zamanoo benantaa ra. ⁴¹ Boraa kanj tee Adamize ga nga almalaykey sanba i ma hayey kanj ga borey kanjandi zunubu ra nda borey kanj ga ifutu tee kaa nga Laamaa ra, ⁴² k'i warra alforonoo nuunaa ra. No din ra hēeni nda hipekaamayan ga tee. ⁴³ Waatoo din boro šerrantey ga nere ngi Baaba Irkoy Laamaa ra sanda waynaa. Boro kanj goo nda hanja ma hanajer!»

Alman tugantaa filla yaasayantaa

⁴⁴ «Beenaa Laamaa ga hima nda alman kanj tugandi faari ra. Boro foo kanj a ga, a n'a tugu, nga jaaliyanoo ra, a koy haya kul kanj goo maapoo ga neere ka faaroo din day.»

Alyakuutoo filla yaasayantaa

⁴⁵ «Beenaa Laamaa ga hima koyne nda maamalakaw kanj ga alyakuutu hennayan‡ ceeci. ⁴⁶ A duu alyakuutu henna

† **13:35** 13.35 Zabur 78.2. ‡ **13:45** 13.45 Waatoo din, alyakuutu henna hayoo šendi nda wura.

folloku hay šenda, a koy haya kul kaŋ goo maanoo ga neere k'a day.»

Filijoo filla yaasayantaa

⁴⁷ «Beenaa Laamaa ga hima koyne nda filiji kaŋ i n'a warra teekoo ra, a na hamiisa dumi kul dii. ⁴⁸ Kaŋ a too, i n'a cendi k'a ka kaa guraa ga. I goro ka hamiisa henney marga sejiyaŋ ra, amma ilaaley, i n'i warra. ⁴⁹ Takaa woo da no ma tee zamanoo benantaa ra, almalaykey ga koy boro laaley kaa išerrantey ra, ⁵⁰ k'i warra alforonoo nuunaa ra. No din ra hēeni nda hijekaamayn ga tee.»

Alman taagaa nda ižeenaa šennoo

⁵¹ Isa nee nga taalibey se: «War faham hayey wey kul se wala?» I nee a se: «Ayyo.» ⁵² A nee i se: «Woo se Citaaboo baykaw kul kaŋ tee beenaa Laamaa se taalibi ga hima nda hugukoy kaŋ ga haya taagayan nda ižeenayan fattandi nga alman tugudogoo ra.»

Nazaret borey wanji Isa ga

(Marku 6.1-6; Luka 4.16-30)

⁵³ Waatoo kaŋ Isa na filla yaasayantey wey benandi, a hun no din. ⁵⁴ A kaa nga koyraa§ ra. A ga borey cawandi ngi margahugoo ra. Haŋajerkey boŋey hanse ka haw, de i nee: «Man ra a duu lakkaloo woo nda kayfey wey? ⁵⁵ Man'ti bundu goykaa izoo no wala? Man'ti Maryama ti jaŋoo, man'ti nga armey ti Žak, nda Isufi, nda Simon, nda Žud? ⁵⁶ Koyne mo nga woymey kul sii ir do wala? Adiši man ra a duu hayey wey kul?» ⁵⁷ Woo se i wanji a ga. Amma Isa nee i se: «Nongu sii no kaŋ ra annabi si beerandi nda man'ti nga koyraa ra nda nga hugey borey do.» ⁵⁸ A mana kayfi boobo tee no din, ngi naanay jaŋaa maaganda se.

14

Yehiya kaŋ ti batizekaa buuyanoo

(Marku 6.14-29; Luka 9.7-9)

¹ Alwaatoo woo, kokoy kaccaa kaŋ se i ga nee Herod ga maa kaŋ Isa maanoo ga harandi nongoo kul ra. ² A nee nga tamey se: «Yehiya kaŋ ti batizekaa ti woo. A nka tun bukaway ra, woo se a ga kayfiyaŋ tee.» ³ Herod nka Yehiya haw k'a daŋ kasaa ra, zama Herod nka hiija nga boŋ armaa gundoo, Filip wandoo kaŋ ti Herodiyad. ⁴ Zama Yehiya nka nee Herod se: «A si bisa ma ne woyoo woo ma bara ni kone.» ⁵ A baa nga m'a wii, amma a ga hunbur jamaa, zama i mma Yehiya dii annabi.

⁶ Hanoo kan ra Herod hayyanoo jiiri bereyanoo too, Herodiyad ize woyoo gan hoyandikey game, a kan Herod se, ⁷ hala nongu kan ra a žee ka meefur kan nga g'a noo haya kul kan a n'a wiri. ⁸ Naŋoo ŝennoo ga, a nee: «Ay noo ne ra Yehiya kan ti batizekaa boŋoo fendu boŋ.» ⁹ Kokoyoo binoo maray, amma nga žeeyaney nda hoyandikey maaganda se, a yaamar kan i m'a noo a se. ¹⁰ A sanba i ma koy Yehiya boŋoo dunbu kasaa ra. ¹¹ I kate boŋoo fendu boŋ, i n'a noo woysoogaa se. A koy nda a nga jaa se. ¹² Yehiya taalibey kaa ka kunturoo zaa ka koy a sutura, woo banda ga, i koy alhabar dan Isa ra.

Isa na boro zenber guu (5.000) ŋandi

(Marku 6.30–44; Luka 9.10–17; Yehiya 6.1–14)

¹³ Waatoo kan Isa maa alhabaroo, a huru harihii ra ka mooru no din ka koy nongu soyante ra nga hinne. Amma kan alžamaa maar'a, i hun koyra kanbey ra ka hanga a nda cee.

¹⁴ Kan a zunbu harihiyoo ra, a dii alžamaa beeri, a tamalla i se, de a na wircikoyney noo baani. ¹⁵ Waatoo kan cijinoo too, taalibey man a ka nee: «Nongoo, haya kul sii a ra, zaaroo koy ka ben. Alžamaa nan i ma koy koyra kanbey ra ka ŋaayan day ngi boŋ se.» ¹⁶ Amma [Isa] nee i se: «A si too i ma koy. War hunday m'i noo ŋaayan!» ¹⁷ I nee a se: «Haya kul sii ir kone ne ra nda man'ti takula guu nda hamiisa hinka.» ¹⁸ A nee i se: «Wa kate ey.» ¹⁹ A na alžamaa yaamar i ma goro suboo boŋ. A na takula guwaa nda hamiisa hinkaa zaa, a na nga boŋoo jer ka beenaa guna, a na albarka tee Irkoy se. A na takulawey dunbu k'i noo taalibey se i m'i noo alžamaa se. ²⁰ Borey kul ŋaa hala i kungu. I koy nda kokondo woy cindi hinka (12) kan ga too nda wey kan cindi. ²¹ Borey kan n'i ŋaa man'ti kala boro zenber guu (5.000) cine kan ra woyey nda zankey mana kabandi.

Isa dira nda nga cewey hari boŋ

(Marku 6.45–52; Yehiya 6.15–21)

²² Woo banda ga, dogoo din da Isa na nga taalibey gaabi i ma huru harihiyoo ra ka koy nga jine haroo boŋ faa ga. Nga hunday cindi hala nga ma alžamaa nan i ma koy. ²³ Waatoo kan a na alžamaa nan i ma koy, a žigi tondi hondu foo boŋ ka Irkoy ŋaaray jere ga. Kan cijinoo too, a cindi no din nga hinne. ²⁴ Kilomeetar boobo goo hiyoo nda guraa game, bondawey g'a bere-bere, zama hewoo mm'a gande. ²⁵ Kan moo ga baa ka boo, Isa dira nda nga cewey isabangoo boŋ ka koy nga taalibey do. ²⁶ Waatoo kan taalibey ga dii a goo ma dira isabangoo boŋ, i hanse ka hunbur, de i nee kan boro

kaŋ buu biyoo no, i hunbur, i kaati. ²⁷ Dogoo din da Isa ŝelan i se ka nee: «Wa bine tee, agay no, war masi hunbur.»

²⁸ Piyer n'a zaabi ka nee: «Ay Koyoo, nda ni no, yaamar noo ya too kate ni do haroo boŋ.» ²⁹ A nee a se: «Kaa.» Piyer zunbu hiyoo ra, a dira haroo boŋ ka koy Isa do. ³⁰ Amma kaŋ Piyer ga dii hewoo [beer], a hunbur, de a sintin ka sundu. A kaati ka nee: «Ay Koyoo, ay hallasi!» ³¹ Dogoo din da Isa na nga kaboo ŝerre k'a dii, de a nee a se: «Naanaykaccukoynoo, macin se n'ga ŝikka?» ³² Woo banda ga, i huru harihiyoo ra, hewoo kay. ³³ Borey kaŋ goo hiyoo ra sujudu Isa jine ka nee: «Nda cimi, Irkoy Iz'aroo ti ni.»

Isa na wircikoyney noo baani Genezaret laamaa ra
(Marku 6.53–56)

³⁴ Waatoo kaŋ i deŋ ka ben, i too Genezaret laboo ra. ³⁵ Kaŋ nongoo din borey na Isa bay, i donto ka alhabar daŋ ganda kul ra. I kate a do ngi wircikoyney kul. ³⁶ I g'a suurandi a ma naŋ ngi ma tuku hinne nga darbaa mijoo ga. Borey kul kaŋ tuku a ga hallasi.

15

Irkoy yaamaroo bisa adamizey alaadaa
(Marku 7.1–13)

¹ Alwaatoo woo, Fariziyenyanŋ nda Citaaboo baykawyan hun Žerizalem ka kaa Isa do ka nee: ² «Macin se ni taalibey ga alaadaa hoo kaŋ ir n'a gar ir kaagey ga? Zama i si ngi kabey jumay nda i ga ŋaa.» ³ A n'i zaabi ka nee: «Macin se war hunday ga Irkoy yaamaroo hoo war alaadaa se? ⁴ Zama Irkoy nka nee: «Ma ni paa nda ni baaba beerandi.»* De mo: «Boro kaŋ na nga paa wala nga baaba kaynandi, a waazibi bora ma wiiyandi.»† ⁵ Amma war, war ga nee: «Boro kaŋ nee nga paa wala nga baaba se: “Hayaa kaŋ ay ga hima k'a noo ma ne, nga ti sargaroo kaŋ ga hima ka nondi Irkoy maajoo ga, ⁶ boro kaŋ na woo tee, a si too a ma nga baaba gaa.”» Takaa woo nda war ga Irkoy meeŝennoo derandi war alaadaa se. ⁷ Almunafikey, Ezayi ga cum kaŋ na annabitaray tee war ga ka nee:

⁸ «Alžamaa woo, mijey de nda i g'ay beerandi, amma biney ga hanse ka mooru agay.

⁹ Sujudu kaŋ i n'a tee ya ne man'ti kala yaada, zama hayey kaŋ i g'i cawandi man'ti kala borey yaamarey.»‡»

* 15:4 15.4 Fattaroo 20.12; Alhukumoo 5.16. † 15:4 15.4 Fattaroo 21.17.

‡ 15:9 15.9 Ezayi 29.13.

Hayey kaŋ ga boro žiibandi
(Marku 7.14–23)

¹⁰ Isa ciya alžamaa se ka nee: «Wa haŋajer ka faham. ¹¹ Man'ti haya kaŋ ga huru mee ra no ma boro žiibandi, amma haya kaŋ ga hun mee ra, woo din no m'a žiibandi.» ¹² Waatoo woo, taalibey man a ka nee a se: «N'ga bay kaŋ ŝennoo kaŋ Fariziyeney maar'a n'i maray?» ¹³ A zaabi ka nee: «Dumari kul kaŋ ay Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra man'a duma ga dogandi. ¹⁴ W'i naŋ. Danawyaŋ no kaŋ ga danawyaŋ gongu. Nda danaw na danaw gongu, ngi boro hinkaa kul ga kaŋ guusu ra.» ¹⁵ Piyer n'a zaabi ka nee: «Filla yaasayantaa woo fahamandi ir se.» ¹⁶ A nee: «Hala sohõ war mo si faham? ¹⁷ War si faham kaŋ haya kul kaŋ ga huru mee ra si koy kala gunde ra jina a ma warrandi salangaa ra?

¹⁸ Amma hayey kaŋ ga fatta mee ra si hun kala bine ra, wey ti hayey kaŋ ga boro žiibandi. ¹⁹ Zama bine ra hongu futawey, nda borowiiyaney, nda zinayaney, nda woy nda aru izefututarawey, nda zaytarawey, nda taari seedetarawey, nda wowyaney ga hun. ²⁰ Wey ti hayey kaŋ ga boro žiibandi. Amma ka ŋaa bila nda ma ni kabey jumay, woo si boro žiibandi.»

Woy yaw naanay Isa
(Marku 7.24–30)

²¹ Isa mooru no din ka koy Tir nda Sidon laamaa ra. ²² Kanaŋ woy foo ne ka hun laamaa din ra ka kaati ka nee: «Hinna ay ga, ay Koyoo, Dawda Haamaa! Ay ize woyoo, ganji goo a ra kaŋ ga hanse k'a farandi.» ²³ A man'a zaabi nda ba kalima foo. Isa taalibey man a k'a suurandi ka nee: «Woyoo woo gaaray, zama a goo ma kaati ir bande.» ²⁴ A zaabi ka nee: «Ay mana sanbandi kala Izirayel hugoo feeji derantey hinne se.» ²⁵ Woyoo kaa ka sujudu a se ka nee: «Ay Koyoo, ay faaba!» ²⁶ Isa zaabi ka nee: «A si boori boro ma zankey ŋaahayaa zaa k'a warra hanši-izey se.»[§] ²⁷ Woyoo nee: «Cimi no, ay Koyoo, amma hanši-izey ga meecindey ŋaa kaŋ ga kaŋ ka hun ngi koyey taabaloo boŋ.» ²⁸ Isa zaabi ka nee woyoo se: «Woyoo, ni hanse ka naanay. Woo kaŋ n'ga baa ma tee.» Za alwaatoo woo, nga ize woyoo duu baani.

Isa na wircikoyni booboyaŋ noo baani

²⁹ Isa hun no din ka koy Galile isabangoo mijoo ga. A žigi tondi hondoo boŋ ka goro. ³⁰ Alžama beeri man a

§ 15:26 15.26 Alyahuudey do, dumi kul kaŋ man'ti ngi dumoo ga hima nda hanši.

kaŋ ra bonguyan goo, nda danawyan, nda borojereyan, nda benbawyan, nda wircikoyini booboyan koyne. I g'i jisi Isa cewey cire, de a g'i noo baani. ³¹ Alžamaa almunkar kaŋ i ga dii benbawey ga šelan, borojerewey duu baani, bongey ga dira, danawey ga dii. I na Izirayel Koyoo beerandi.

*Isa na boro zenber taaci (4.000) ŋandi
(Marku 8.1–10)*

³² Isa ciya nga taalibey se ka nee: «Ay ga tamalla jamaa se, zama jirbi hinza ti woo kaŋ i goo ay bande, i sii nda haya kaŋ i g'a ŋaa. Ay si baa y'i yeeti nda heraa, i masi koy kaŋ fondaa ra.» ³³ Nga taalibey nee a se: «Man ra ir ga duu saajoo woo ra ŋaayan kaŋ ga jama beeroo woo kungandi?» ³⁴ Isa nee i se: «Takula marje bara war kone?» I nee a se: «Iyye nda hamiisa kayna fooyan.»

³⁵ Woo banda ga, Isa na alžamaa yaamar i ma goro laboo ra. ³⁶ A na takula iyyaa nda hamiisawey zaa, a na albarka tee Irkoy se, a n'i dunbu k'i noo taalibey se, taalibey m'i noo alžamaa se. ³⁷ Borey kul ŋaa hala i kungu. I koy nda kokondo beeri iyye kaŋ ga too nda wey kaŋ cindi. ³⁸ Borey kaŋ n'i ŋaa man'ti kala boro zenber taaci (4.000) kaŋ ra woyey nda zankey mana kabandi. ³⁹ Woo banda ga, a na alžamaa nan i ma koy. A huru harihiyoo ra ka koy Magadan laboo ra.

16

*Borey na tammaasa kayfante ceeci
(Marku 8.11–13; Luka 12.54–56)*

¹ Fariziyeney nda Sadusiyeney man Isa k'a sii, woo se i n'a wiri a ga a ma tammaasa kayfante foo tee ngi se kaŋ hun beenaa ra. ² A n'i zaabi ka nee: [«Nda cijinoo too, war ga nee: <Zaaroo ga boori, zama beenaa mma ciray.> ³ Subbaahi tayaa ra, war ga nee: <Hõ ncirni ga kaŋ, zama beenaa ga ciray, a ga žiibi.> War ga wan ka beenaa alhaaley kaa cere ra, amma war si wan ka zamanoo woo tammaasawey kaa cere ra!]

⁴ Zamanoo woo borey man'ti kala boro laalayan, zinateeri*, i ga tammaasa kayfante ceeci, amma i s'i noo tammaasa kaŋ man'ti woo kaŋ Yunusa n'a tee.» Woo banda ga, Isa n'i nan ka koy.

*Dolobiroo kaŋ ga boro ga hima ka nga boŋ hawgay
(Marku 8.14–21; Luka 12.1)*

⁵ Waatoo kaŋ taalibey ga deŋ ka koy haroo boŋ faa ga, i dirna ka takula zaa ngi bande. ⁶ Isa nee i se: «Guna, wa war boŋ hawgay Fariziyeney nda Sadusiyeney dolobiroo

* 16:4 16.4 Zamnaa 12.39.

ga.» ⁷ Taalibey šelan-šelan cere game, de i nee: «Kaŋ se ir mana takula zaa se.» ⁸ Isa bay, a nee: «Macin se war ga šelan-šelan cere game, naanaykaccukoyney ka nee kaŋ war sii nda takula se?» ⁹ War si faham hala sohō, war si hongu takula guwaa kaŋ zamnandi boro zenber guwaa (5.000) se, kokondo mee marje no ka cindi kaŋ war n'i ka koy? ¹⁰ Kaŋ sii takula iyyaa ra kaŋ na boro zenber taacaa (4.000) ŋandi, kokondo beeri mee marje no ka cindi kaŋ war n'i ka koy? ¹¹ Taka foo ra war si faham kaŋ man'ti takulawey šennoo ga ay ga šelan war se? Wa war boŋ hawgay Fariziyeney nda Sadusiyeney dolobiroo ga.» ¹² Sohō kul ra taalibey faham kaŋ man'ti dolobiroo kaŋ ga huru takula ra ga a nee ngi ma ngi boŋ hawgay, amma Fariziyeney nda Sadusiyeney cawandoo ga a goo.

May ti Isa?

(Marku 8.27–30; Luka 9.18–21)

¹³ Waatoo kaŋ Isa koy laamaa ra kaŋ se i ga nee Sezare Filip†, a na nga taalibey hāa ka nee: «Borey mma nee, may ti Bora a kaŋ tee Adamize?» ¹⁴ I nee: «Boro fooyan ga nee Yehiya kaŋ ti batizekaa ti ni, affooyan ga nee Ilyasu ti ni, affooyan mo ga nee kaŋ Žeremi wala annabey de affoo ti ni.» ¹⁵ A nee i se: «De war, war mma nee, may ti agay?» ¹⁶ Simon Piyer zaabi ka nee: «Ni ti Almasihu, Irkoy hunantaa Iz'aroo.» ¹⁷ Isa zaabi ka nee: «N'duu gomni, Simon, Bar-Yunusa‡ (maanaa <Yunusa iz'aroo>), zama man'ti gaaham nda kuri ka woo bangandi ma ne, amma ay Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra. ¹⁸ Agay mo g'a har ma ne kaŋ ni ti Piyer (maanaa <tondi>), de mo tondoo woo boŋ ay g'ay Egilizoo cin, de mo buuyan hinoo sii nda a se hini. ¹⁹ Ay ga ni noo beenaa Laamaa kufal-izey, haya kaŋ n'n'a guli laboo ga, ga gulandi beenaa ra, haya kaŋ n'n'a feeri laboo ga, ga feeri beenaa ra.» ²⁰ Woo banda ga, Isa na taalibey yaamar kaŋ i masi nee boro kul se kaŋ nga ti Almasihu.

Isa šelan nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga

(Marku 8.31–33; Luka 9.22)

²¹ Za woo tee, Isa sintin ka nga taalibey cebe kaŋ kala nga ma koy Žerizalem ka hanse ka zarabi boro beerey, nda sargari juwalkey jineborey, nda Citaaboo baykey kabey ra. A nee kaŋ i ga nga wii, de jirbi hinzantoo hane nga ga tun. ²² Piyer n'a dii jere ga ka citi a ga ka nee: «Jam, ay Koyoo,

† **16:13** 16.13 Sezare woo man'ti kala koyraa kaŋ Filip n'a gorandi. Sezare nda Sezare Filip man'ti koyraa foo. ‡ **16:17** 16.17 Yunusa da se i ga nee Yehiya, Yehiya 1.42; 21.15–16ra.

woo si tee ni ga.» ²³ Isa bere ka nee a se: «Mooru ay ga, Šaytan, n'ga tee ya ne haya kaŋ g'ay ganji y'ay goyoo tee, zama n'si alhuzun nda Irkoy ibaayoo, borey wanoo nda n'ga alhuzun.»

Takaa kaŋ ga kate boro ma hanga Isa
(Marku 8.34—9.1; Luka 9.23–27)

²⁴ Woo banda ga, Isa nee nga taalibey se: «Boro kaŋ ga baa nga ma hanga ay bande, kala a ma nga alhawaa nan, a ma nga kanjandibundoo zaa§ jina, a ma hanga agay. ²⁵ Boro kaŋ ga baa nga ma nga hundoo hallasi g'a mursu, amma boro kaŋ ga nga hundoo mursandi ay maaganda se ga duu a. ²⁶ Macin no a g'a hanse boro se a ma duu aduŋna kul, nda nga hundoo ga mursu? Wala mo, macin no boro g'a barmay nda nga hundoo?»

²⁷ Bora a kaŋ tee Adamize ga kaa nga Baaba Irkoy daržaa ra, nga nda nga almalaykey. Waatoo din a ga boro foo kul bana ka sawa nda nga teegoyoo. ²⁸ Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, boroyaŋ goo ne kaŋ si buuyan taba i mana dii Bora a kaŋ tee Adamize kaa nga Laamaa ra.»

17

Isa kunturoo alhaaloo barmay
(Marku 9.2–13; Luka 9.28–36; Piyer bataga 2to 1.16–18)

¹ Jirbi iddu banda ga, Isa na Piyer, nda Žak, nda nga armaa Yehiya zaa ka koy jere ga tondi hondu beeri foo ga. ² Nga kunturoo alhaaloo barmay jiney ra. Ndumoo nere ma nee waynaa. Nga darbawey kaaray sanda gaay. ³ Musa nda Ilyasu ne ka bangay i se, de i cindi ka šelan a bande. ⁴ Piyer na šennoo zaa ka nee Isa se: «Ay Koyoo, a ga boori ir ma cindi ne ra. Nda n'baa, ay ga hukkuum hinza cin ne, affoo ni se, affoo Musa se, affaa Ilyasu se.» ⁵ A goo ma šelan kaŋ duula nerante foo ne ka nga biyoo k'i gum. Jinde foo ne ka fatta duulaa ra ka nee: «Woo ti agay Iz'aroo, ay baakaa, nga ti ay naaloo, wa hanajer a se!» ⁶ Waatoo kaŋ taalibey maa woo, i na ngi ndumey ka sujudu, i hanse ka hunbur. ⁷ Isa man ey ka tuku i ga ka nee: «Wa tun, war masi hunbur!» ⁸ I na ngi boŋey jer, de i si dii boro kul nda man'ti Isa hinne. ⁹ Kaŋ i goo ma zunbu tondi hondoo boŋ, Isa n'i yaamar ka nee: «Woo kaŋ war dii a, war mas'a deede boro kul se hala waati kaŋ ra Bora a kaŋ tee Adamize tun bukawey ra.»

¹⁰ Woo banda ga, taalibey na Isa hãa ka nee: «Adiši macin se Citaaboo baykey ga nee kaŋ kala Ilyasu ma kaa jina?»

¹¹ A zaabi ka nee: «Cimi no kaŋ Ilyasu ga kaa ka hayey kul

gorandi. ¹² Amma ay ga war bayrandi kan Ilyasu kaa ka ben, i man'a bay, de borey n'a tee woo kan i se. Takaa din da Bora a kan tee Adamize ga zarabi kabey ra.» ¹³ Taalibey faham kan Yehiya kan ti batizekaa ga a ga šelanŋi se.

Isa na ganji gaaray k'a kaa zanka ra
(Marku 9.14–29; Luka 9.37–43)

¹⁴ Waatoo kan Isa nda nga taalibey too jamaa do, aru foo kaa ka sonbu a jine ¹⁵ ka nee: «Ay Koyoo, hinne ay iz'aroo ga, cirawciraw bara a ga, a ga hanse ka zarabi. Cee fooyan ga kan nuune ra, cee fooyan hari ra. ¹⁶ Ay kate a ni taalibey do, amma i mongu k'a noo baani.» ¹⁷ Isa zaabi ka nee: «Dumi kan si naanay, a ga Irkoy hoo, hala waati foo no ay ga hima ka cindi war bande? Hala waati foo no ay ga hima ka war suuri? Wa kate ya ne zankaa.» ¹⁸ Isa zahã ganjoo ga. Ganjoo fatta zankaa ra, za waatoo woo a duu baani. ¹⁹ Woo banda ga, taalibey man Isa, ngey foo nda a, i nee: «Macin se ir, ir mana hin ka ganjoo gaaray?» ²⁰ A nee i se: «War naanaa no ma kacca. Cimoo ne kan ay g'a har war se: nda war naanaa ga too mutardi gurunbu-ize foo, war ga nee tondi hondoo woo se: <Hun ne ka koy ya here>, a ga hun dogoo ra, haya kul si mongu war se. ²¹ [Amma ganjoo woo dumoo si fatta nda man'ti Irkoy ŋaarayyan nda meehawyan.]»

Isa yee ka šelanŋa buuyanoo nda nga tunyanoo ga
(Marku 9.30–32; Luka 9.43–45)

²² Waatoo kan Isa nda nga taalibey goo Galile, a nee i se: «Bora a kan tee Adamize ga danjandi adamizey kabey ra. ²³ I ga kaa k'a wii, de jirbi hinzantoo hane a ga tun.» Taalibey biney hanse ka maray.

Isa šelanŋ Irkoy hugu beeroo alkaasoo ga

²⁴ Waatoo kan Isa nda nga taalibey koy Kaparnahum, Irkoy hugu beeroo alkaasidikey man Piyeer ka nee: «War alfaгаа nka si Irkoy hugu beeroo alkaasoo kaa?» ²⁵ A nee: «A g'a kaa.» Kan a huru hugoo ra, Isa n'a jin ka šelanŋ ka nee: «Macin no n'ga hongu, Simon? Mayyan no ma hima ka saala wala alkaasi bana aduŋna kokoyey se, koyra-izey wala yawey?» ²⁶ A nee: «Yawey.»* Isa nee a se: «Adiši a sii koyra-izey jindey ga. ²⁷ Amma hala ir masi koy i maray, koy isabangoo mijoo ga, ma delbu warra, ma hamiisa jinaa cendi kan kaa, ma mijoo feeri, de n'ga nzorfu kaaray tamma foo gar a ra. A zaa, de m'a bana i se, agay nda ni maanoo ga.»

* **17:26** 17.26 Waatoo din yawey kan duwandi wongu ra ga alkaasoo bana.

18

May ka bisa borey kul?

(Marku 9.33–37; Luka 9.46–48)

¹ Alwaatoo woo, Isa taalibey man a ka nee: «May ka bisa borey kul beenaa Laamaa ra?» ² Isa na zanka kaccu foo cee k'a danj ngi gamey ra, ³ a nee: «Cimoo ne kanj ay g'a har war se, nda war mana tuubi ka tee sanda zanka kaccuyan, šikka sii kanj war si huru beenaa Laamaa ra. ⁴ Woo se boro kul kanj na nga boŋ yeeti ganda sanda zanka kaccaa woo cine ga bisa borey kul beenaa Laamaa ra. ⁵ De mo boro kul kanj yadda ka zanka kaccaa woo cine foo dii ay maaganda se, bora, agay hunday ga a yadda.»

War ma hanse ka hawgay zunubu ga

(Marku 9.42–48; Luka 17.1–2)

⁶ «Amma boro kanj na boro kaccey wey affoo kanj ga naanay agay kanjandi zunubu ra, bora, fufutondi beeri ma hawandi jindoo ga ka warrandi teekoo ra baa a se. ⁷ Aduppa bone hayey kanj ga boro kanjandi zunubu ra maaganda se, zama tilasu no hayey kanj ga boro kanjandi zunubu ra ma tee, amma bora bone kanj ti addaliloo kanj nda i ga teendi. ⁸ Nda ni kaboo wala ni cewoo no ma ni kanjandi zunubu ra, a dunbu m'a warra k'a moorandi ni. Ma tee kabefookoyni wala bongu ka huru hunaroo ra baa ma ne ma bara nda kabe hinka wala cee hinka, ma warrandi nuune abadantaa ra. ⁹ Nda ni moŋoo no ma ni kanjandi zunubu ra, a dogu m'a warra k'a moorandi ni. Ma huru hunaroo ra nda moo foo baa ma ne n'goo nda moo hinka ma warrandi žahannam nuunaa ra.»

Feejoo kanj dere filla yaasayantaa

(Luka 15.3–7)

¹⁰ «Wa hawgay war masi boro kaccey wey affoo kaynandi. Ay ga war bayrandi kanj beenaa ra ngey almalaykey ga dii ay Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra ndumoo waati kul. ¹¹ [Zama Bora kanj tee Adamize nka kaa ka derantey ceeci k'i hallasi.]

¹² Macin no war g'a hongu? Nda boro foo goo nda feeji boŋ zangu (100), de affoo dere i ra, a si woyyagga cindi yaggaa (99) nanj tondi hondey boŋ ka koy woo kanj dere ceeci? ¹³ Nda a hin ka duu a, cimoo ne kanj ay g'a har war se, a ga tee a se jaali ka bisa woyyagga cindi yaggaa (99) kanj mana dere. ¹⁴ Takaa din da, man'ti war Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra ibaayoo no boro kaccey wey affoo ma dere.»

Armaa kanj na zunubu tee

¹⁵ «Nda ni armaa duu [ni ga] zunubu, koy zunuboo cebe a se ni nda a hinne game. Nda a na harajer ma ne, n'duu ni armaa. ¹⁶ Amma nda a mana harajer ma ne, hiino boro foo wala ihinka zaa ni bande <hala šennoo kul ma teendi seede hinka wala ihinza jine.>* ¹⁷ Nda a wanji ka maa i se, a har Egilizoo se. Nda a wanji ka maa Egilizoo se, a ma tee ma ne sanda kutakaw wala alkaasidiikaw.

¹⁸ Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se: Haya kul kaŋ war n'a guli laboo ga, ga gulandi beenaa ra, haya kul kaŋ war n'a feeri laboo ga, ga feerandi beenaa ra.

¹⁹ Koyne mo [cimoo ne kaŋ] ay g'a har war se kaŋ war ra, nda boro hinka waafaku laboo ga ka haya kul kaŋ no ŋaaray, ay Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra g'a noo i se. ²⁰ Zama nongu kaŋ ra boro hinka wala ihinza marga ay maŋoo se, ay goo gamey ra.»

Tamoo kaŋ wanji ka yaafa filla yaasayantaa

²¹ Woo banda ga, Piyer man Isa ka nee a se: «Ay Koyoo, ay armaa kaŋ ga zunubu tee ay ga, hala cee marje no ay ga hima ka yaafa a se? Hala cee iyye wala?» ²² Isa nee a se: «Ay si nee ma ne hala cee iyye, amma hala cee woyye cindi iyye (77)†.

²³ Woo se beenaa Laamaa ga hima nda kokoy kaŋ baa nga nda nga tamey ma laasaabuyan tee. ²⁴ Waatoo kaŋ a sintin ka laasaabu, i kate a do garawkoyni foo kaŋ ga a goo nda talaŋ zenber woy (10.000). ²⁵ Kaŋ tamoo si hin k'a bana, nga koyoo dan i ma nga, nda wandoo, nda izey, nda haya kul kaŋ goo a se neere ka nga bana. ²⁶ Tamoo kaŋ ka gunguma a se ka nee: <Suuri ya ne, ay g'a kul bana ma ne.> ²⁷ Koyoo tamalla a se, a n'a feeri, a na garaa naŋ a se.

²⁸ Tamoo din fatta, a na nga tam hangasine foo kubay kaŋ ga a goo nda nzorfu kaaray tamma boŋ zangu (100). A n'a dii k'a koote ka nee a se: <Hayaa kaŋ ay g'a may ni ga bana.> ²⁹ Nga tam hangasinoos kaŋ ka gunguma a se ka wiri a ga ka nee: <Suuri ya ne, ay g'a bana ma ne.> ³⁰ Amma a mana yadda. A koy a warra kasaa ra, hala a ma garaa bana.

³¹ Nga tam hangasiney dii woo kaŋ tee, biney hanse ka maray, de i koy hayaa kul kaŋ teendi har ŋi koyoo se. ³² Woo banda ga, koyoo n'a cee ka nee a se: <Tam laalaa, ay na ni garaa din kul naŋ ma ne, zama n'n'ay suurandi. ³³ Ni mo, n'si hima ka hinna ni tam hangasinoos se sanda takaa kaŋ nda agay, ay hinna ni ga?> ³⁴ Koyoo futu, de a n'a

* **18:16** 18.16 Alhukumoo 19.15. † **18:22** 18.22 «hala cee woyye cindi iyye (77)», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «cee woyye (70) hala cee iyye», Sintinoos 4.24.

daŋ zukandikey kabey ra hala a ma hayaa kul kaŋ nga g'a may a ga bana.

³⁵ Takaa woo da no ay Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra g'a tee war se nda war affoo kul si yaafa nga armaa se nda nga binoo kul.»

19

Isa šelan fayyan ga
(Marku 10.1-12)

¹ Waatoo kaŋ Isa na šenney wey har ka ben, a hun Galile ka koy Žude gandaa ra, Žurdeŋ isaa se banda. ² Alžama beeri hanga a, a na wircikoyney noo baani no din ra. ³ Fariziyenyaŋ man a k'a sii, i nee: «A ga bisa boro se a ma fay nga wandoo addalil kul kaŋ ga wala?» ⁴ Isa zaabi ka nee: «War mana bay ka hayaa caw kaŋ za sintinoo ga, <aru nda woy no Takakaa n'i tee>* ⁵ ka nee: <Woo ka kate, boro ga hun nga jaa nda nga baaba do ka denji nga wandoo ga, de ngi boro hinkaa ga tee gaaham folloku.>† ⁶ Woo ra i si yee ka tee ihinka, amma i mma tee gaaham folloku. Borey kaŋ Irkoy n'i margaa, adamize mas'i fayandi.» ⁷ I nee Isa se: «Adiši macin se Musa yaamar kaŋ boro ma fay-kaddaasu noo nga wandoo se jina, a ma fay [a]?»‡ ⁸ Isa nee i se: «War biney šendiyanoo se Musa yadda war ma war wandey fay. Amma za sintinoo ga man'ti takaa woo no. ⁹ Ay ga war bayrandi kaŋ boro kaŋ na nga wandoo fay ka hiiji affoo, nda man'ti woyoo mma izefututaray tee, aroo na zina tee.»

¹⁰ Nga taalibey nee a se: «Nda takaa woo no boro ga ti a woy se, boro masi hiiji baa.» ¹¹ A nee i se: «Man'ti borey kul no ma faham šennoo [woo] se, nda man'ti borey kaŋ se a nondi. ¹² Zama boroyaŋ goo no kaŋ si hiiji, za naŋey gundey ra a tee i se. Boroyaŋ goo no kaŋ si hiiji kaŋ adamizey k'i daasu. Boroyaŋ goo no kaŋ na ngi boŋ daasu beenaa Laamaa maaganda se. Boro kaŋ ga hin ka faham ma faham.»

Isa na albarka daŋ zankey ra
(Marku 10.13-16; Luka 18.15-17)

¹³ Woo banda ga, boroyaŋ kate Isa do zankayaŋ hala a ma nga kabey fur i ga ka Irkoy ŋaaray i se, amma taalibey citi i ga. ¹⁴ Amma Isa nee: «Wa zankey naŋ, war mas'i ganji i ma kaa ay do, zama borey kaŋ ga hima nda ey wane nda beenaa Laamaa.» ¹⁵ A na nga kabey fur i ga, de a hun no din ka koy.

* 19:4 19.4 Sintinoo 1.27; 5.2. † 19:5 19.5 Sintinoo 2.24. ‡ 19:7 19.7 Alhukumoo 24.1, 3.

*Aru almankoynoo**(Marku 10.17–31; Luka 18.18–30)*

¹⁶ Aru foo ne ka man Isa ka nee: «Alfagaa, macin ti haya boryaa kaŋ ay ga hima k'a tee hala ya duu hunayan abadantaa?» ¹⁷ A nee a se: «Macin se n'g'ay hãa nda haya boryaa? Boro folloku ti iboryaa, nda n'ga baa ma duu hunayan, yaamarey dii.» ¹⁸ Aroo nee a se: «Afooyan?» Isa nee: «Masi boro wii, masi zina, masi zay, masi taari seedetaray tee, ¹⁹ ma ni jaa nda ni baaba beerandi, de ma baa ni cinaa sanda takaa kaŋ nda n'ga baa ni boŋ.» § ²⁰ Arusoogaa nee a se: «Wey kul ay n'i dii, macin k'ay kuma koyne?» ²¹ Isa nee a se: «Nda n'ga baa ma tee boro kaŋ tee ka timme, koy hayey kaŋ goo ma ne neere, de ma hayoo noo talkey se, woo ra n'ga duu alman beenaa ra. Nga banda ga, ma kaa ka hanga agay.» ²² Kaŋ arusoogaa maa ŝennoo woo, a koy nda binemarayyan, zama a goo nda alman boobo.

²³ Isa nee nga taalibey se: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, a ga ŝendi almankoyni se a ma huru beenaa Laamaa ra. ²⁴ Ay g'a har war se koyne kaŋ yoo ma bisa nda sana fun ga faala nda almankoyni ma huru Irkoy Laamaa ra.» ²⁵ Kaŋ taalibey maa woo, boŋey hanse ka haw, i nee: «Adiŝi may no ma hin ka hallasi?» ²⁶ Isa n'i guna, de a nee i se: «Adamizey se woo ga mongu, amma Irkoy se haya kul si mongu.»

²⁷ Waatoo din Piyer zaabi ka nee a se: «Ir ne, ir na hayey kul naŋ ka hanga ni bande. Macin no ir ga duu a?» ²⁸ Isa nee i se: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, nda Bora a kaŋ tee Adamize kaa ka goro aduŋŋa barmayyanoo ga nga kokoy gorodoo daržantaa ra, war mo ga goro kokoy gorodoo woy cindi hinkaa (12) ra ka Izirayel alkabiila woy cindi hinkaa (12) ciiti. ²⁹ De mo boro kul kaŋ na nga hugey naŋ, wala nga armey, wala nga woymey, wala nga baaba, wala nga jaa, wala nga izey, wala nga faarey ay maapoo maaganda se, bora a ga duu nga cine zangu (100), a ga hunayan abadantaa tubu. ³⁰ Amma boro booboyan kaŋ goo jine ga kaa ka tee ikokoranteyan, ibooboyan kaŋ ti ikokoranteyan ga kaa ka tee ijinayan.»

20*Goykey kaŋ goo alaneb faaroo ra*

¹ «Zama beenaa Laamaa ga hima nda hugukoy kaŋ fatta za subbaahi tayaa ka goykawyan zaa nga alaneb faaroo se. ² A waafaku nda ey zaari foo kul nzorfu kaaray tamma foo,

de a n'i sanba nga alaneb faaroo ra. ³ A yee ka fatta guuru yagga dimma ga, a dii boro fooyan kan goo farroo ra i si goy. ⁴ A nee i se: <War mo ma koy goy ag'alaneb faaroo ra, ay ga war bana nda woo kan nda war ga hima.> ⁵ I koy. A yee ka fatta guuru woy cindi hinka (12) dimma ga nda guuru hinza dimma ga ka taka follokaa tee. ⁶ Guuru guu dimma ga, a fatta, a na affooyan gar kan goo farroo ra, a nee i se: <Macin se zaaroo kul ra war goo ne war si goy?> ⁷ I nee a se: <Haya kan se boro kul man'ir zaa goy.> A nee i se: <War mo ma koy ag'alaneb faaroo ra.>

⁸ Waatoo kan waynaa kan, alaneb faaroo koyoo nee nga goykey jineboraa se: <Goykey cee, m'i bana ka sintin nda ikokorantey ka koy ijinawey ga.> ⁹ Guuru guwaa borey kaa, affoo kul duu nzorfu kaaray tamma foo. ¹⁰ Waatoo kan wey kan jin ka zandi kaa, i hongu kan ngi ga duu ka bisa jerey. Amma ngi mo affoo kul duu nzorfu kaaray tamma foo. ¹¹ Kan i banandi, i njuunuunu hugoo koyoo ga ¹² ka nee: <Boro kokorantey wey, guuru folloku no i n'a goy, amma n'g'i sawandi nda ir kan na zaaroo farawoo nda konnoo suuri.> ¹³ A na affoo zaabi i ra ka nee: <Ay ceroo, ya na ni zanba. Man'ti nzorfu kaaray tamma foo ga ir waafaku?> ¹⁴ Ni banaa dii ma koy. Ay ga ikokorantaa woo noo woo kan ay n'a noo ma ne cine. ¹⁵ Wala a si hima ya ag'almaanoo tee woo kan ay baa? Ni nka canse kan ay na haya henna tee?> ¹⁶ Takaa woo no, ikokorantey ga tee ijinawey, de ijinawey ga tee ikokorantey.»

Isa cee hinzantoo kan a ga šelan

*nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga
(Marku 10.32-34; Luka 18.31-34)*

¹⁷ Waatoo kan Isa ga žigi ka koy Žerizalem, a na taalibi woy cindi hinkaa (12) dii jere ga fondaa ra ka nee i se: ¹⁸ «Nga ne, ir goo ma žigi ka koy Žerizalem. I ga Bora kan tee Adamize nondi sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey se. I ga kayandi kan a mma hima ka buu. ¹⁹ I g'a nondi kutakey se i m'a kaynandi k'a barzu k'a kanji. Jirbi hinzantoo hane a ga tun.»

*Jineboro mma tee alhaadimaykaw
(Marku 10.35-45; Luka 22.24-27)*

²⁰ Woo banda ga, Zebede iz'arey naa nda nga iz'arey man Isa ka sujudu ka haya foo wiri a ga. ²¹ Isa nee a se: «Macin no n'ga baa?» A nee Isa se: «Dan kan ag'iz'aru hinkaa woo, affoo ma goro ni kabe henna ga, affaa ma goro ni kabe laalaa ga ni Laamaa ra.» ²² Isa zaabi ka nee: «War si haya

bay kaŋ war g'a ŋaaray. War ga hin ka gurzugaa potoo hayaa haŋ kaŋ ay ga kaa k'a haŋ wala?» I nee a se: «Ir ga hin.» ²³ A nee i se: «Cimi no kaŋ war ga kaa k'ay potoo hayaa haŋ, amma ka goro ay kabe hennaa wala ilaalaa ga, man'ti agay no ma woo kayandi. A si nondi kala borey kaŋ se ay Baaba Irkoy n'a soolu.» ²⁴ Kaŋ taalibi woyaa (10) maa woo, i dukur arma hinkaa ga.

²⁵ Isa ciya i se, a nee: «War ga bay kaŋ gandawey alwakiiley ga koytaray fur i boŋ, boro beerey ga hini fur i boŋ. ²⁶ Amma war game man'ti takaa woo no, boro kaŋ ga baa nga ma tee war ra boro beeri, kala a ma tee war tamoo. ²⁷ Boro kul kaŋ ga baa nga ma huru war ra jine, kala a ma tee war baŋnaa. ²⁸ Takaa din da Bora a kaŋ tee Adamize mana kaa hala i ma alhaadimay nga se, amma a nka kaa ka alhaadimay, de mo ka nga hundoo noo hala boro boobo zunubey ma banandi k'i hallasi.»

Isa na danaw hinka moŋey feeri Žeriko koyraa jeroo ga (Marku 10.46–52; Luka 18.35–43)

²⁹ Waatoo kaŋ i ga fatta Žeriko koyraa ra, alžama beeri hanga Isa. ³⁰ Danaw hinka ne ma goro fondaa jeroo ga. Kaŋ i ga maa Isa ga bisa, i kaati ka nee: «Hinna ir ga, [ir Koyoo,] Dawda Haamaa!» ³¹ Alžamaa ga citi i ga i ma dangay. Amma i mma kaati ka tonton ka nee: «Hinna ir ga, ir Koyoo, Dawda Haamaa!» ³² Isa kay, a ciya i se ka nee: «Macin no war ga baa y'a tee war se?» ³³ I nee a se: «Ir Koyoo, ir mma baa ir moŋey ma feera.» ³⁴ Isa tamalla i se, a tuku ŋi moŋey ga, de dogoo din da i yee ka dii, i hanga a bande.

21

Isa huru Žerizalem sanda kokoy (Marku 11.1–11; Luka 19.28–40; Yehiya 12.12–19)

¹ Waatoo kaŋ i man Žerizalem, de i too Betefaže, Zaytupaŋey tondi hondoo here, Isa na taalibi hinka sanba ² ka nee i se: «Wa koy koyra-izoo ra kaŋ ga war tenje. Dogoo din da war ga farka woy foo gar kaŋ ga hawa, nga nda farka-ize foo. W'i feeri, war ma kate ey ya ne. ³ Nda boro šelan war se, war ma nee a se: «Ir Koyoo no ma too i ga, sohō da a g'i yeeti.» ⁴ Woo teendi hala hayaa kaŋ annaboo dontandi a m'a har ma tabati, a nee:

⁵ «Wa nee Siyoŋ koyraa ize woyoo se:
 <Ni kokoyoo ne ma kaa ni ga,

* **21:3** 21.3 «<Ir Koyoo no ma too i ga, sohō da a g'i yeeti.>» Grek šenni ra, almaganaa faa ti «<Ir Koyoo no ma too i ga.> Dogoo din da a g'i naŋ.»

binoo ga yay, a žigi farkaa woy
nda farka-ize boŋ, adabba kaarumay iz'aru.»†

⁶ Taalibey koy, de i na hayaa tee sanda takaa kaŋ nda
Isa n'a har. ⁷ I kate farka woyoo nda farka-izoo, i na ngi
darbawey fur i boŋ, de Isa goro i boŋ.

⁸ Alžamaa beeri na ngi darbawey daaru fondaa ra,
affooyaŋ na tuuri kabeyaŋ dunbu k'i daaru fondaa ra.
⁹ Alžamaa kaŋ goo jinoo ra nda wey kaŋ goo dumaa ga kaati
ka nee:

«HozaanaDawda Haamaa se!

Albarka ma huru bora ra kaŋ goo kaa ir Koyoo maapoo
ga!

Hozaana beenaa se beene!»‡

¹⁰ Waatoo kaŋ Isa huru Žerizalem, koyraa kul jijiri ka nee:
«May ti woo?» ¹¹ Alžamaa nee: «Woo ti annabi Isa, Nazaret
kaŋ goo Galile boro no.»

Isa na maamalakey gaaray Irkoy hugu beeroo ra

(Marku 11.15–19; Luka 19.45–48; Yehiya 2.13–22)

¹² Isa huru Irkoy hugu beeroo ra, a na maamalakey nda
daykey kul gaaray k'i kaa taray no din ra. A na nooru
barmaykey taabaley nda tuuzun neerekey gorohayey gum
carawey ga. ¹³ A nee i se: «A hantumandi Citaaboo ra ka
nee:

«Ay hugoo ga ciyandi nda hugu kaŋ ra Irkoy ga
ŋaarayandi»§,

amma war wey, war n'a tee zay lanbadoo.»

¹⁴ Danawyaŋ nda bonguyaŋ man a Irkoy hugu beeroo
ra, a n'i noo baani. ¹⁵ Kaŋ sargari juwalkey jineborey nda
Citaaboo baykey dii kayfey kaŋ a n'i tee, nda zankey kaŋ
ga kaati Irkoy hugu beeroo ra ka nee: «HozaanaDawda
Haamaa se!», i futu, ¹⁶ de i nee a se: «N'ga maa hayaa kaŋ
wey goo m'a har wala?» Isa nee i se: «Ayyo. War mana bay
ka ŋennoo woo caw: «N'na ni saaburoo daŋ zanka kaccey
nda naanandey mijey ra?»*» ¹⁷ Woo banda ga, a n'i naŋ, a
fatta koyraa ra ka koy Betani, no din ra a na cijinoo tee.

Jeejaynaŋoo kaŋ Isa n'a danga

(Marku 11.12–14, 20–24)

¹⁸ Subbaahi tayaa ra, kaŋ Isa ga yee koyraa ra, a heray.
¹⁹ Kaŋ a ga jeejaynaa foo honnay fondaa ra, a koy a here,
amma a mana haya kul gar a ga kala fitawey hinne. A
nee a se: «Ize masi zay ni ga hala abada.» Dogoo din
da jeejaynaŋoo kogu. ²⁰ Taalibey dii woo, boŋey haw, i
nee: «Taka foo dogoo din da jeejaynaŋoo kogu?» ²¹ Isa n'i

† **21:5** 21.5 Zakarya 9.9. ‡ **21:9** 21.9 Zabur 118.25–26. § **21:13** 21.13 Ezayi
56.7. * **21:16** 21.16 Zabur 8.3.

zaabi ka nee i se: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, nda war ga naanay, war si šikka, war ga hayaa tee kaŋ teendi jeejaynaŋoo se, koyne mo ba tondi hondoo woo, nda war nee a se: <Hun ne ma ni boŋ warra teekoo ra>, a ga tee. ²² Haya kul kaŋ war n'a wiri Irkoy ŋaarayyan ra, nda war ga naanay, war ga duu a.»

Man ra Isa duu nga hinoo
(Marku 11.27–33; Luka 20.1–8)

²³ Isa koy Irkoy hugu beeroo ra, a goo ma cawandi kaŋ sargari juwalkey jineborey nda gandaa boro beerey man a ka nee: «Hini foo nda n'ga wey tee? May ka ni noo hinoo woo?» ²⁴ Isa n'i zaabi ka nee: «Agay mo ga war hãa nda haya folloku. Nda war n'a har ya ne, ay ga hinoo har war se kaŋ nda ay ga wey tee: ²⁵ Yehiya batizeyanoo, man ra a hun, beenaa ra wala adamizey do?» I šelaŋ-šelaŋ cere game ka nee: «Nda ir nee <Beenaa ra>, a ga nee ir se: <Adiši macin se war mana naanay a?» ²⁶ Nda ir nee mo: <Adamizey>, ir ga hunbur alžamaa, zama borey kul ga Yehiya dii annabi.» ²⁷ I na Isa zaabi ka nee: «Ir si bay.» A nee i se: «Agay da si hinoo har war se kaŋ nda ay ga wey tee.»

Iz'aru hinkaa filla yaasayantaa

²⁸ «Macin no war nee fillaa woo ra? Aru foo kaŋ goo nda zanka hinka. A man ijinaa ka nee: <Ay zankaa, koy goy hõ alaneb faaroo ra.> ²⁹ A zaabi ka nee: <A si tee ya ne.> Waati banda ga, zanka yee nga šennoo se banda, a koy. ³⁰ A man affaa ka šenni follokaa har a se. Zankaa n'a zaabi ka nee: <A boori, ay koyoo.> Amma a mana koy. ³¹ Ihinkaa ra, affoo ka nga baaba ibaayoo tee?» I nee: «Ijinaa.» Isa nee i se: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, alkaasidiikey nda woykuurey ga war jin ka huru Irkoy Laamaa ra. ³² Zama Yehiya kaa war do nda fondo šerrantaa, war mana naanay a. Amma alkaasidiikey nda woykuurey naanay a. De mo ba kaŋ war dii woo, war mana kokor ka nimsi ka naanay a.»

Alaneb faaroo beerikey filla yaasayantaa
(Marku 12.1–12; Luka 20.9–19)

³³ «Wa haŋajer filla yaasayante foo se koyne. Aru foo kaŋ hugukoy no, a na alaneb faari tee. A na cete cin k'a wanga. A na nongu fanši kaŋ ra i ga tuuri-izey motti. A na soorohugu kuku cin†. Woo banda ga, a na faaroo naŋ beerikawyaŋ kone, de a naaru. ³⁴ Kaŋ hegaa waatoo man, a na nga tamey sanba beerikey do hala nga ma duu faari-izey ra. ³⁵ Beerikey na tamey dii ka affoo kar, ka affoo wii, ka

† 21:33 21.33 Soorohugu no kaŋ ga lakkalkey ga žigi ka faaroo hawgay.

affaa warra nda tondi k'a wii. ³⁶ A yee koyne ka tam fooyan kan boobo nda ijinawey sanba. I na taka follokaa tee i se. ³⁷ Woo kul banda ga, a na nga iz'aroo sanba i do, a nee: <I g'ay iz'aroo beerandi.> ³⁸ Amma kan beerikey ga dii iz'aroo, i nee cere se: <Woo ti tubukaa. Wa kaa, ir m'a wii, ir ma nga tubuhayaa taa.> ³⁹ I n'a dii, i n'a warra taray k'a kaa faaroo ra, i n'a wii. ⁴⁰ Nda faaroo koyoo kaa, macin no a g'a tee beerikey wey se?> ⁴¹ I nee a se: «A ga boro laaley wey halaci laala. A ga faaroo yeeti beerikaw tanayan se kan g'a noo faari-izey hegaa waati.»

⁴² Isa nee i se: «War mana bay ka woo caw Citaaboo ra wala:

<Tondoo kan cinakey n'a fur,
nga no ka tee hugoo kanjoo tondoo.

Ir Koyoo ka baa woo ma tee,
alaabiina no ir money cire!>‡

⁴³ Woo se ay ga nee war se, Irkoy Laamaa ga hun war kone, de a ga nondi jama foo se kan ga albaha tee Laamaa se.

⁴⁴ [De mo boro kan kan tondoo woo bon ga say. Boro kan ga a kan ga motti.]»

⁴⁵ Kan sargari juwalkey jineborey nda Fariziyeney maa nga filla yaasayantey, i bay kan ngi ga a goo. ⁴⁶ I ceci ngi m'a dii, amma i hunbur jamaa, zama jamaa mm'a dii annabi.

22

Hoyandikey filla yaasayantaa (Luka 14.15–24)

¹ Isa yee ka zaabi ka šelan i se nda filla yaasayante ka nee: ² «Beenaa Laamaa ga hima nda kokoy kan na hiijay hoyandi tee nga iz'aroo se. ³ A na nga tamey sanba i ma hoyandikey cee. Amma hoyandikey mana baa ngi ma koy. ⁴ A yee koyne ka tam fooyan sanba ka nee: <Wa nee hoyandikey se: “Nga ne, ay n̄aahayaa soolu. Ay haw yaarey nda ag'alman naasey koosandi. Hayey kul soolu. Wa kaa hiijaa ra.”> ⁵ Amma i mana hoyandoo dan assal, affoo kul koy nga fondaa ra. Affooyan koy ngi faarey ra, affooyan ngi maamalaa ra. ⁶ Wey kan cindi na tamey dii k'i zarabi k'i wii. ⁷ Kokoyoo futu, a na nga soojey sanba i ma borowikey din halaci ka ngi koyraa ton. ⁸ Woo banda ga, a nee nga tamey se: <N̄aahayey soolu, amma hoyandikey mana hima nda a. ⁹ Adiši wa koy nongey kan ra fondawey ga cere kubay, boro kul kan war n'a gar no din, war m'a cee a ma kaa hiijaa

‡ 21:42 21.42 Zabur 118.22–23.

ra.> ¹⁰ Tamey din fatta ka koy fondawey bande ka borey kul marga kaŋ i duu ey, ilaala nda ihenna. Hiijaa hugoo too.

¹¹ Kokoyoo huru ka dii hoyandikey, a dii affoo kaŋ ga hiijaa hoyandoo darbaa sii. ¹² A nee a se: <Ay ceroo, taka foo nda ni huru ne ra hiijaa hoyandoo darbaa sii ni jindoo ra?> Bora dangay suk. ¹³ Kokoyoo nee tamey se: <Wa cewey nda kabey haw, war m'a warra taray, taray kubaa ra. No din ra hēeni nda hijekaamayan ga tee.> ¹⁴ Zama boro boobo goo no kaŋ ciyandi, amma Irkoy boro suubantey ga kacca.»

Alkaasoo kaŋ ga banandi kokoy beeroo se

(Marku 12.13–17; Luka 20.20–26)

¹⁵ Woo banda ga, Fariziyeney koy cere guna ka dii taka kaŋ nda ngi na Isa dii nda nga meešennoo. ¹⁶ I na ngi taalibey nda Herod kondaa borey sanba a do ka nee: «Alfagaa, ir ga bay kaŋ cimi harkaw ti ni, n'ga Irkoy fonda cawandi nda cimi, koyne mo n'si hunbur boro kul. N'si borey ndumey guna. ¹⁷ Adiŋi ir bayrandi woo kaŋ n'g'a hongu. A ga hima alkaasi ma banandi kokoy beeroo se wala a si hima?» ¹⁸ Isa na ngi laalayyanoo bay, a nee: «Macin se war g'ay sii, almunafikey? ¹⁹ Wa alkaasoo nooroo cebe ya ne.» I kate a se nzorfu kaaray tamma foo. ²⁰ A nee i se: «May biyoo nda nga maapoo ti woo?» ²¹ I nee a se: «Kokoy beeroo.» Waatoo din a nee i se: «Adiŋi wa kokoy beeroo hayey noo kokoy beeroo se, Irkoy waney, war m'i noo Irkoy se.» ²² Bonjey haw nda woo kaŋ i maar'a, i na Isa naŋ ka koy.

Hāayan bukawey tunyanoo ga

(Marku 12.18–27; Luka 20.27–40)

²³ Zaari follokaa ra, Sadusiyeney kaŋ ga nee tunyan si bara man Isa, i n'a hāa ²⁴ ka nee: «Alfagaa, Musa nee: <Nda aru buu a mana duu ize, nga armaa ga hiija woyoo hala a ma duu bukaa se ize.>» ²⁵ Arma iyye bay ka bara ir ra, ijinaa hiiji, a buu a mana duu ize. Armaa na wandoo zaa. ²⁶ Takaa din da ihinkantoo, ihinzantoo hala iyyantoo ga. ²⁷ I kul dumaa ga, woyoo mo buu. ²⁸ Adiŋi tunyanoo hane, iyyaa ra, may se a ga tee wande? Zama i kul hiiji a ka bisa.»

²⁹ Isa zaabi ka nee i se: «War dere, war si Citaaboo bay, war si Irkoy hinoo bay. ³⁰ Zama tunyanoo hane, arey si hiiji, woyey si nondi hiijay. Amma i mma tee sanda almalaykayaŋ beenaa ra. ³¹ Bukawey tunyanoo ūennoo ga, war mana bay ka hayaa caw kaŋ Irkoy n'a har war se: ³² <Agay ti Ibirahima Koyoo, Isiyaka Koyoo, Yakuba Koyoo?>† Irkoy man'ti bukawey Koyoo, baahunantey Koyoo

* **22:24** 22.24 Alhukumoo 25.5–6. † **22:32** 22.32 Fattaroo 3.6, 15.

no.» ³³ Alžamaa kaŋ ga haŋajer a se, nga cawandoo tee i se boŋhaway.

Yaamarey kul ibeeroo

(Marku 12.28-34; Luka 10.25-28)

³⁴ Waatoo kaŋ Fariziyeney maa kaŋ Sadusiyeney dangay suk Isa jine, i na cere marga. ³⁵ Ngi affoo [kaŋ ti ašariyaa baykaw] n'a sii k'a hãa ka nee: ³⁶ «Alfagaa, ašariyaa yaamarey kul ibeeroo ti affoo?» ³⁷ Isa nee a se: «Ma baa ni Koyoo Irkoy nda ni binoo kul, nda ni hundoo kul, nda ni lakkaloo kul.»[‡] ³⁸ Woo ti yaamarey kul ibeeroo, nga ti yaamar jinaa. ³⁹ Ihinkantoo ne kaŋ ga hima nda ijinaa: «Ma baa ni cinaa sanda takaa kaŋ nda n'ga baa ni boŋ.»[§] ⁴⁰ Yaamar hinkaa woo ga, ašariyaa kul nda annabey ga deeja.»

Dawda yadda Almasihu ga sanda nga Koyoo

(Marku 12.35-37; Luka 20.41-44)

⁴¹ Waatoo kaŋ Fariziyeney marga, Isa n'i hãa ⁴² ka nee: «Macin no war g'a hongu Almasihu ga? May ize no?» I nee a se: «Dawda Haamaa no.» ⁴³ A nee i se: «Adiši taka foo nda Dawda Irkoy Hundoo hinoo ra g'a cee nda Koy ka nee: ⁴⁴ «Ir Koyoo nee ay Koyoo se: "Goro ay kabe henna here,

hala waati kaŋ ra ay na ni iberey daŋ ni cewey cire?"»^{*}

⁴⁵ Adiši nda Dawda g'a cee nda Koy, taka foo nda a ga tee a se Haama?» ⁴⁶ Boro kul mana hin k'a zaabi nda šenni foo. Za hanoo din, boro kul mana yadda ka hãayan fur a ga.

23

Wa hawgay Citaaboo baykey nda Fariziyeney ga

(Marku 12.38-39; Luka 11.43, 46; 20.45-46)

¹ Woo banda ga, Isa šelaŋ jamaa nda nga taalibey se ² ka nee: «Musa dogoo ra Citaaboo baykey nda Fariziyeney koy goro. ³ Adiši haya kul kaŋ i n'a har war se, war m'a dii, war m'a tee. Amma war masi ngi teegoyey tee. Zama i si hayaa tee kaŋ i g'a har. ⁴ I ga jeeje tinayan [kaŋ borey si hin ey] haw k'i daŋ adamizey jesey ga, amma ngi, i si baa ngi ma kabe-ize foo daŋ i se. ⁵ Ngi teegoyey kul i s'i tee kala hala adamizey ma dii ngey sabbu se. I ga ngi tiirawey tefayandi, i ga ngi kaayey miŋey buzu-buzey kukandi*.⁶ I ga baa jine gorodogey ŋaadogey nda margahugey ra. ⁷ I ga baa borey

[‡] 22:37 22.37 Alhukumoo 6.5. § 22:39 22.39 Sargarey 19.18. * 22:44

22.44 Zabur 110.1. * 23:5 23.5 I mm'i daŋ hala ngi ma duu ka hongu Irkoy yaamarey.

ma ngi foo nda beeray farrey ra, adamizey ma nee ngi se Rabbi.

⁸ Amma war, war masi ciyandi nda Rabbi, zama boro folloku ti war alfagaa, de war kul ti cere armayan. ⁹ War masi nee boro kul se war Baaba laboo ga, zama boro folloku ti war Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra. ¹⁰ War masi ciyandi nda jineboro, zama boro folloku ti war jineboraa kanj ti Almasihu. ¹¹ War kul ibeeroo ga tee war tamoo. ¹² Boro kanj na nga boŋ jer ga yee ganda, boro kanj na nga boŋ yeeti ganda ga jerandi.»

*Isa citi Citaaboo baykey nda Fariziyeney ga
(Marku 12.40; Luka 11.39-52; 20.45-47)*

¹³ «War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almu-nafikey, zama war ga beenaa Laamaa daabu borey ga, war si huru, war si wey kanj ga baa ngi ma huru, nanj i ma huru.

¹⁴ [War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almu-nafikey, zama war ga woyey kanj kurney faati kabey koonandi. Nda war ga Irkoy ŋaaray, war si cahã ka ben hala borey ma dii war. Woo se war zukandoo ga hanse ka boobo.]

¹⁵ War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almu-nafikey, zama war ga teekoo nda laboo dira ka duu boro folloku kanj huru alyahuudutaray. Nda a huru, war g'a tee žahannam ize cee hinka ka bisa war.

¹⁶ War bone, gongukaw danawey kanj ga nee: «Nda boro žee nda Irkoy hugoo man'ti baffoo no, amma nda boro žee nda Irkoy hugoo wuragoo, nga žeeyanoo ga diyandi.»

¹⁷ Danaw saamey, affoo ti ibeeroo, wuragoo wala Irkoy hugoo kanj ga wuragoo henanandi? ¹⁸ War ga nee koyne: «Nda boro žee nda Irkoy hugoo man'ti baffoo no, amma nda boro žee nda sargaroo kanj goo sargari tonadogoo boŋ, nga žeeyanoo ga diyandi.» ¹⁹ Danawey, affoo ti ibeeroo, sargaroo wala sargari tonadogoo kanj ga sargaroo henanandi? ²⁰ Boro kanj žee nda sargari tonadogoo, žee nda a nda haya kul kanj goo a boŋ. ²¹ Boro kanj žee nda Irkoy hugoo, žee nda a nda Bora kanj ga goro a ra. ²² Boro kanj žee nda beenaa, žee nda Irkoy kokoy gorodogoo nda Bora kanj ga goro a ra.

²³ War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almu-nafikey, zama war ga anaanawoo, nda kaabaa, nda day-day kanj se i ga nee kumin, azakkaa noo Irkoy se. Amma war na ašariyaa haya beerey nanj kanj ti šerretaray, nda hinnari, nda laadirtaray. Wey ti hayey kanj war hima k'i tee bila nda war ma jerey nanj. ²⁴ Gongukaw danawey kanj ga hamni-ize soogu k'a kaa ngi hanhayaa ra, amma war ga yoo gon.

²⁵ War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almu-nafikey, zama war ga potoo nda taasaa dumaa jumay, amma kuneheroo ga too nda komari nda alhawa futu. ²⁶ Fariziyeney danaa, potoo gundoo jumay jina hala dumaa mo ma henan.

²⁷ War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almu-nafikey, zama war ga hima nda saarayyan kan i n'i kaarayandi, tarayheroo ga hima nda haya kan ga boori, amma kuneheroo ga too nda bukaw biri nda žiibi dumi kul. ²⁸ Takaa din da, war da mo, tarayhere war ga hima nda boro šerranteyan adamizey jine, amma kunehere war ga too nda almunafikitaray nda goy futu teeyan.

²⁹ War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almu-nafikey, zama war ga annabey saarawey cin ka boro šerrantey saarawey taalam, ³⁰ de war ga nee: <Nda a gar ir mma bara ir kaagey zamanoo ra, ir si hanga ey ka annabey kurey mun.> ³¹ Woo ra war mma seedetaray tee war boŋ ga kan annabey wikey izey ti war. ³² War, wa hayaa kan war kaagey n'a sintin ka too nga kaydogoo ga! ³³ Gandakarfey, gondi izey, taka foo ra war ga zuru žahannam ciitoo se?

³⁴ Woo se nga ne, ay ga annabiyeney, nda lakkalkoyniyeney, nda Citaaboo baykawyan sanba war ga. War ga wiiya i ra, war ga boroyan kanji i ra, war ga affooyan barzu i ra war margahugey ra. War g'i gurzugay koyra ka koy koyra, ³⁵ hala kuri šerrantaa kan mun laboo ga ma kan war boŋ, m'a dii za Habila kan ti boro šerrante kuroo munyanoo hala Zakarya, Barki izoo kuroo munyanoo ga kan war n'a wii Irkoy hugoo nda sargari tonadogoo game.† ³⁶ Cimoo ne kan ay g'a har war se, woo kul si kan kala zamanoo woo izey boŋ.»

*Isa hēe Žerizalem ga
(Luka 13.34-35)*

³⁷ «Žerizalem, Žerizalem kan ga annabey wii, a ga tondi ka borey warra k'i wii kan sanbandi a ga. Cee marje ay baa ya ni izey marga sanda takaa kan nda gorgo ga nga izey marga nga fatawey cire, amma war wanji! ³⁸ Nga ne, war hugoo ga nanandi ka tee gangani furante. ³⁹ Ay g'a har war se kan war si dii agay koyne za sohō da hala waati kan ra war ga nee: <Albarka ma huru bora ra kan ga kaa ir Koyoo maapoo ga.>‡»

† **23:35** 23.35 Sintinoo 4.8; Taarikey 2to 24.20-22. ‡ **23:39** 23.39 Zabur 118.26.

24

Isa na Irkoy hugu beeroo kayriyanoo bayrandi
(Marku 13.1-2; Luka 21.5-6)

¹ Waatoo kanj Isa goo ma fatta Irkoy hugu beeroo ra ka koy, nga taalibey man a ka hugey kanj goo Irkoy hugu beeroo ra cebe a se. ² A n'i zaabi ka nee: «War ga dii woo kul? Cimoo ne kanj ay g'a har war se, tondi foo si cindi affoo bonj kanj si kaa ka kayra.»

Isa na gurzugawey sintinoo bayrandi
(Marku 13.3-13; Luka 21.7-19)

³ Woo banda ga, kanj Isa goro Zaytunaney tondi hondoo bonj, nga taalibey man a jere ga ka nee: «Waatoo har ir se kanj a ga tee, de mo macin ti ni kaayanoo nda zamanoo benantaa tammaasaa?» ⁴ Isa n'i zaabi ka nee: «Wa hawgay boro kul masi war darga, ⁵ zama boro booboyan ga kaa ay maapoo ga ka nee kanj ngi ti Almasihu, de mo i ga boro boobo darga. ⁶ War ga kaa ka maa wonguyan nda wongu alhabaryan, wa war bonj hawgay war masi hunbur. Kala wey ma teendi, amma hala sohō man'ti benantaa no. ⁷ Ganda foo ga tun ka ganda foo wongu, laama foo ga tun ka laama foo wongu. Herayyan nda labu jijiriyay ga tee nongu boobo ra. ⁸ Wey kul man'ti kala sintinoo, i ga hima nda hayyan kuubi jina-jinawey.

⁹ Waatoo woo, i ga war nondi zarabiyay se, i ga war wii, gandawey kul ga konna war ay maapoo sabbu se. ¹⁰ Alwaatoo woo, boro boobo ga murti, i ga cere nondi, i ga konna cere. ¹¹ Taari annabi boobo ga tun ka boro boobo darga. ¹² Goy futu teeyanoo booboyanoo se, boro boobo bajoo ga yee ganda. ¹³ Amma boro kanj gaabandi hala benantaa ga, a ga hallasi. ¹⁴ LaamaaAlhabar Boryaa woo ga waazandi aduppa kul ra ka seedetaray tee gandawey kul se. Woo banda ga, benantaa no.»

Isa na zarabi beeroo waatoo bayrandi
(Marku 13.14-23; Luka 17.23-24, 37; 21.20-24)

¹⁵ «Waati kanj war ga dii <haya harramantaa>* kanj annabi Daniyel n'a har ga goro nongu henanantaa ra. Boro kanj g'a caw ma faham! ¹⁶ Waatoo din borey kanj goo Žude gandaa ra ma zuru ka koy tondi hondey ra. ¹⁷ Boro kanj goo sooro bonj masi zunbu ka hayey zaa kanj goo nga hugoo ra. ¹⁸ Boro kanj goo faarey ra masi yee ka koy nga burmusoo zaa. ¹⁹ Woyey bone kanj ga tee boro hinka nda wey kanj ga naanandi haney din. ²⁰ Wa Irkoy njaray hala war

* 24:15 24.15 Daniyel 9.27; 11.31; 12.11.

zuruyanoo masi tee jiyaw ra wala hunanzam zaari hane. ²¹ Zama waatoo din zarabi beeri ga tee kaŋ cine mana bay ka tee za aduŋŋa sintinoo ga hala sohō. Šikka sii nga cine si yee ka tee. ²² Nda a gar haya nka mana kumandi zaarey din ra, boro kul si hallasi. Amma Irkoy boro suubantey maaganda se haya ga kumandi zaarey din ra. ²³ Nda boro nee war se: <Almasihu ne, ne ra> wala: <Nga ne>, war masi naanay. ²⁴ Zama taari almasihuyanŋ nda annabiyanŋ ga tun. I ga tammaasa beeriyannŋ nda kayfiyanŋ tee hala, nda a ga hin ka tee, ngi ma Irkoy boro suubantey mo darga. ²⁵ Nga ne, ay na war haŋa žiibey kaa.

²⁶ Adiši nda i nee war se: <Nga ne saajoo ra>, war masi koy, <Nga ne hugoo kunehere>, war masi naanay. ²⁷ Zama takaa kaŋ nda meloo ga dii waynahunay ka koy hala waynakanay, takaa din no Bora a kaŋ tee Adamize kaayanoo hane. ²⁸ Nongoo kaŋ ra bukaa goo, no din ra dutaley ga marga.»

Bora a kaŋ tee Adamize kaayanoo
(Marku 13.24–27; Luka 21.25–28)

²⁹ «Dogoo din da zaraboo haney din banda ga, waynaa ga tee kubay, handoo si nga gaayoo noo, handaraway ga kaŋ ka hun beenaa ra, beenaa hayey ga jijiri.

³⁰ Waatoo din Bora a kaŋ tee Adamize tammaasaa ga bangay beenaa ra. Aduŋŋa alkabiilawey kul ga binehēenay, de i ga dii <Bora a kaŋ tee Adamize ga kaa duulawey ga ka hun beenaa ra>† nda gaabi nda darža beeri. ³¹ A ga nga almalaykey sanba nda laati beeri hēeni beeri hala i ma nga boro suubantey marga ka hun gandaa kanje taaca a kul ga aduŋŋa boŋ foo ga ka koy boŋ faa ga.»

Bayra a kaŋ jeejaynanŋoo g'a noo
(Marku 13.28–31; Luka 21.29–33)

³² «Wa faham bayra a se kaŋ jeejaynanŋoo g'a noo. Za tuuroo kabey subey ban, i na fita taagayanŋ tee, war ga bay kaŋ konnoo waatoo man. ³³ Takaa din da, war mo, nda war dii hayey wey kul, war ma bay kaŋ a man, a goo koyra a miŋoo ga. ³⁴ Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, zamanoo woo borey si ben hala hayey wey kul ma teendi. ³⁵ Beenaa nda gandaa ga dere, amma ay meešenney si dere abada.»

Wa hanna cijin nda zaari
(Marku 13.32–37; Luka 17.26–30, 34–36; 21.34–36)

† 24:30 24.30 Daniyel 7.13.

³⁶ «Boro kul si hanoo wala waatoo bay kan hayey wey ga kaa ka tee. Almalaykey kan goo beenaa ra s'a bay, Iz'aroo s'a bay, Baaba Irkoy hinne no ma waatoo bay. ³⁷ Hayaa kan tee Nuhu zaarey hane, takaa din da no ma tee Boraan kan tee Adamize kaayanoo ga. ³⁸ Haney kan hari beeroo mana kaa, borey ga n̄aa i ga han, i ga h̄iji i ga ngi izey h̄ijandi hala hanoo kan Nuhu huru sunduku beeroo ra kan tee harihii. ³⁹ I mana haya kul bay hala waatoo kan ra hari beeroo kaa k'i kul tuusu. Takaa woo da cine no ma tee Boraan kan tee Adamize kaayanoo ga. ⁴⁰ Waatoo woo, boro hinka kan goo faari ra, affaa ga zandi, affaa ga nanandi. ⁴¹ Woy hinka kan ga fufu fufutondi ga, affaa ga zandi, affaa ga nanandi.

⁴² Adiŝi wa hanna cijin nda zaari, zama war si bay han kan no war Koyoo ga kaa. ⁴³ War ma haya foo bay kan ti, nda a gar hugukoy ga bay waatoo kan ga zayoo ga kaa, a ga hanna, a si nan a ma nga hugoo kayri. ⁴⁴ Woo se war mo ma soolu, zama waatoo kan war s'a hongu ra Boraan kan tee Adamize ga kaa.»

Tam dumi hinkaa
(Luka 12.41-48)

⁴⁵ «May ti tam laadirante lakkalkoynoo kan nga koyoo g'a dan nga borey jine hala a m'i noo n̄aayan waatoo ra kan ga hima? ⁴⁶ Tamoo din duu gomni kan nga koyoo kaayanoo ga, a g'a gar a ga takaa woo tee. ⁴⁷ Cimoo ne kan ay g'a har war se, a g'a dan nga almaanoo kul jine. ⁴⁸ Amma nda tam laala no, a nee nga binoo ra: <Ay koyoo ga gay>, ⁴⁹ nda a sintin ka nga tam hangasiney kar, ka n̄aa ka han harifutu hankey bande, ⁵⁰ tamoo woo koyoo ga kaa zaari kan a s'a hongu ra nda waati kan a s'a bay ra. ⁵¹ A g'a zukandi futu ka nga nda almunafikey tee affoo. No din ra h̄eeni nda h̄jekaamayan ga tee.»

25

Hondiyaw woyaa (10) filla yaasayantaa

¹ «Hanoo din, beenaa Laamaa ga hima nda hondiyaw woy (10) kan na ngi fitillawey zaa ka fatta ka koy aruh̄iji taagaa kubay. ² Igguu i ra sii nda lakkal, igguu goo nda lakkal, ³ zama lakkal janantey na ngi fitillawey zaa, i mana jii zaa ngi bande. ⁴ Amma lakkalkoyney na jii dan ngi jinawey ra ka koy nda ngi fitillawey. ⁵ Kan aruh̄ijoo gay a mana kaa, i kul dusungu ka jirbi. ⁶ Cijinoo gamoo ra, kaati foo tee ka nee: <Aruh̄ijoo ne, wa fatta k'a kubay!> ⁷ Hondiyawey kul tun ka ngi fitillawey hanse. ⁸ Lakkal janantey nee lakkalkoyney se: <Wa ir noo war jiyey ra, zama ir fitillawey goo ma buu.> ⁹ Lakkalkoyney zaabi ka nee: <Kalaa, a si too

ir nda war. Wa koy maamalakey do ka day war bon se.»
¹⁰ Waatoo kaŋ i koy day, aruhijoo kaa, soolantey huru a bande hijaa hugoo ra, i na hugoo minoo daabu. ¹¹ Kayna, hondiyawey jerey kaa ka nee: «Ir koyoo, ir koyoo, feeri ir se!» ¹² Amma a n'i zaabi ka nee: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, ay si war bay.» ¹³ Adiŋi wa hanna cijin nda zaari, zama war si zaaroo bay, war si waatoo bay.»

Nooru talfantaa filla yaasayantaa

(Luka 19.11–27)

¹⁴ «A ga hima nda boro kaŋ ga koy naaru. A ciya nga tamey se k'i noo nga almaanoo. ¹⁵ A na affoo noo talaŋ guu, affoo ihinka, a na affoo noo affoo. A na affoo kul noo woo kaŋ bora ga hin a, a naaru. Dogoo din da ¹⁶ woo kaŋ duu talaŋ guwaa koy i ka goy, a duu igguu tana. ¹⁷ Takaa din da, woo kaŋ duu ihinkaa, duu ihinka tana. ¹⁸ Amma woo kaŋ duu afolloku koy guusu fanŋi laboo ra ka nga koyoo nooroo tugu a ra.

¹⁹ Waati kuku banda ga, tamey wey koyoo kaa, a na nooroo laasaaburoo tee i bande. ²⁰ Woo kaŋ duu talaŋ guwaa man, a kate ey nda igguu tana kaŋ a duu ey, a nee: «Ay koyoo, talaŋ guu no n'n'ay noo, igguu tana ne kaŋ ay duu ey.» ²¹ Nga koyoo nee a se: «A boori, tam henna laadirantaa, ni laadir ikaccu ra, ay ga ni daŋ haya boobo jine, huru ir ma paali.» ²² Woo kaŋ duu talaŋ hinkaa mo man, a nee: «Ay koyoo, talaŋ hinka no n'n'ay noo, ihinka tana ne kaŋ ay duu ey.» ²³ Nga koyoo nee a se: «A boori, tam henna laadirantaa, ni laadir ikaccu ra, ay ga ni daŋ haya boobo jine, huru ir ma paali.» ²⁴ Woo kaŋ duu talaŋ follokaa mo man, a nee: «Ay koyoo, ay ga bay kaŋ boro ŋenda ti ni, n'ga hegay nongu kaŋ ra mana duma, n'ga marga nongu kaŋ ra mana saya. ²⁵ Ay hunbur, ay koy ni talaŋoo tugu laboo cire, ni wanoo ne.» ²⁶ Nga koyoo n'a zaabi ka nee: «Tam laala fuyyantaa, n'ga bay kaŋ ay ga hegay nongu kaŋ ra ay mana duma, ay ga marga nongu kaŋ ra ay mana saya. ²⁷ Adiŋi ni hima k'ay nooroo jisi bankoo borey do. Nga ra, nda ay kaa, ay ga duu nga nda albaha. ²⁸ Wa talaŋoo taa a kone k'a noo bora se kaŋ kone iwoyaa (10) goo. ²⁹ Zama i ga bora noo kaŋ goo nda a, de a ga feeri, amma bora kaŋ sii nda a, ba woo kaŋ a goo nda a, ga taandi. ³⁰ Tamoo kaŋ si haya hanse w'a warra taray, taray kubaa ra. No din ra hēeni nda hijekaamayn ga tee.»»

Ciitoo kaŋ ga teendi kayandoo hane

³¹ «Waati kaŋ Bora kaŋ tee Adamize kaa nga daržaa ra, nda nga almalaykey kul, a ga goro nga kokoy gorodoo

daržantaa ra. ³² Gandawey kul ga marga a jine. A g'i fay-fay, sanda takaa kaŋ nda kurkaw ga feejey fay k'i kaa hanciney ra. ³³ A ga feejey daŋ nga kabe hennaa here ka hanciney daŋ ilaalaa here.

³⁴ Woo banda ga, kokoyoo ga nee borey kaŋ goo nga kabe hennaa here se: <Wa kaa, war kaŋ ay Baaba Irkoy na albarka daŋ war ra. Wa Laamaa tubu kaŋ soolandi war se za aduŋna daaruroo ga, ³⁵ zama ay heray, war n'ay noo ya ŋaa. Ay jaw, war n'ay noo ya haŋ. Ay tee yaw, war n'ay yawzunbay. ³⁶ Ay bapi, war n'ay bankaaray. Ay wirci, war koy ay guna. Ay huru kasa, war koy ay do.> ³⁷ Waatoo din boro šerrantey g'a zaabi ka nee: <Ir Koyoo, waati foo no ir dii ni heray, ir na ni ŋandi wala ni jaw, ir na ni noo ma haŋ? ³⁸ Waati foo no ir dii ni tee yaw, ir na ni yawzunbay wala ni bapi, ir na ni bankaaray? ³⁹ Waati foo no ir dii ni wirci wala ni huru kasa, ir koy ni do?> ⁴⁰ Kokoyoo g'i zaabi ka nee: <Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, haya kul kaŋ war n'a tee ag'armey wey i kul ikaccaa affoo se, agay se war n'a tee.>

⁴¹ Woo banda ga, a ga nee borey kaŋ goo nga kabe laalaa here se: <Wa hun ay ga, dangantey! Wa koy nuune abadantaa ra kaŋ soolandi Ibilisi nda nga dontokey se, ⁴² zama ay heray, war man'ay noo ya ŋaa. Ay jaw, war man'ay noo ya haŋ. ⁴³ Ay tee yaw, war man'ay yawzunbay. Ay bapi, war man'ay bankaaray. Ay wirci, ay huru kasa, war mana koy ay guna.> ⁴⁴ Waatoo din ngi mo g'a zaabi ka nee: <Ir Koyoo, waati foo no ir dii ni heray wala ni jaw, wala ni tee yaw, wala ni bapi, wala ni wirci, wala ni huru kasa, ir mana ni alhaadimay?> ⁴⁵ Waatoo din a g'i zaabi ka nee: <Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, haya kul kaŋ war man'a tee ikaccey wey affoo se, agay se war man'a tee. ⁴⁶ Wey ga koy zukandi abadantaa ra, amma boro šerrantey ga koy hunayan abadantaa ra.>>

26

Boŋkoyney hawandifutay Isa ga

(Marku 14.1-2; Luka 22.1-2; Yehiya 11.45-53)

¹ Waatoo kaŋ Isa na šenney wey kul har ka ben, a nee nga taalibey se: ² «War ga bay kaŋ ne nda jirbi hinka Borcintaraa jingaroo ga tee, Bora a kaŋ tee Adamize ga nondi ka kanjandi.»

³ Sargari juwalkey jineborey nda gandaa boro beerey na cere marga sargari juwalkey jineboraa Kayif batumaa ra. ⁴ I na cere guna ka dii taka kaŋ nda ngi na Isa dii nda carmay

k'a wii. ⁵ I nee: «A masi tee jingaroo ra hala alžamaa masi koy ture.»

Woy foo na turaari doori Isa boṅoo boṅ
(Marku 14.3-9; Yehiya 12.1-8)

⁶ Isa goo Betani, Simoṅ jiraykoynoo hugoo ra. ⁷ Kaṅ a goo ṅaadogoo ra, woy foo man jeroo ga kaṅ kone tondi kaaray kulba goo. A ga too nda turaari hay šenda. A n'a doori Isa boṅoo boṅ. ⁸ Kaṅ taalibey dii woo, i dukur ka nee: «Cin no hasaraa woo g'a hanse? ⁹ A ga hin ka neerandi hay šenda ka nondi talkey se.» ¹⁰ Isa bay, a nee i se: «Macin se war ga woyoo farandi? Zama teegoy henna no a n'a tee ya ne. ¹¹ War nda talkey no waati kul, amma agay si cindi war bande waati kul. ¹² Turaaroo kaṅ a n'a doori ay gaahamoo ga, ay suturayanoo se a n'a tee. ¹³ Cimoo ne kaṅ ay g'a har war se, nongu kul kaṅ ra Alhabar Boryaa woo waazandi aduṅṅa kul ra, hayaa kaṅ woyoo woo n'a tee mo ga harandi hala borey ma hongu woyoo.»

Žudas soolu ka Isa zanba
(Marku 14.10-11; Luka 22.3-6)

¹⁴ Woo banda ga, taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo kaṅ se i ga nee Žudas Iskariyot koy sargari juwalkey jineborey do ¹⁵ ka nee: «Macin no war g'a noo ya ne nda ay na Isa nondi war se?» Borey na nzorfu kaaray tamma boṅ waranza (30) kayandi a se. ¹⁶ Za waatoo woo, Žudas cindi a ga dimma henna ceeci ka Isa nondi.

Isa nda nga taalibey na jingaroo ṅaayanoo soolu
(Marku 14.12-21; Luka 22.7-14)

¹⁷ Takulawey kaṅ ra dolobiri sii jingaroo zaari jinaa, taalibey man Isa ka nee: «Man ra n'ga baa ir ma Borcintaraa jingaroo ṅaayanoo soolu ma ne?» ¹⁸ A nee: «Wa koy koyraa ra boro filaana do ka nee a se: «Alfagaa nee: "Ay waatoo man, ni do agay nda ay taalibey ga Borcintaraa jingaroo tee."» ¹⁹ Taalibey na Isa yaamaroo tee, i na Borcintaraa jingaroo soolu.

Isa bayrandi kaṅ nga taalibi foo ga kaa ka nga nondi
(Marku 14.18-21; Luka 22.21-23; Yehiya 13.21-30)

²⁰ Kaṅ cijinoo too, Isa goro ṅaadogoo ra, nga nda taalibi woy cindi hinkaa (12). ²¹ Waatoo kaṅ i goo ma ṅaa, a nee: «Cimoo ne kaṅ ay g'a har war se, war affoo g'ay nondi.» ²² Ngi biney hanse ka maray, de affoo kul sintin ka nee a se: «N'bay man'ti agay no, ay Koyoo?» ²³ A zaabi ka nee: «Boraa kaṅ goo ma sufa ay bande taasaa ra, woo din no m'ay nondi. ²⁴ Šikka sii, Boraa kaṅ tee Adamize ga koy nda

takaa kaŋ nda a hantumandi a ga Citaaboo ra. Amma boraa bone kaŋ ga Boraa kaŋ tee Adamize nondi. A baa boraa din se a masi ba huru aduŋŋa ra.» ²⁵ Žudas kaŋ g'a nondi zaabi ka nee: «N'bay man'ti agay no, Rabbi?» A nee a se: «Ni hunday k'a har.»

Amaanaa kaŋ zandi nda kuri

(Marku 14.22–26; Luka 22.14–20; Korent borey bataga 1na 11.23–25)

²⁶ Waatoo kaŋ i goo ma ŋaa, Isa na takula zaa, a na albarka daŋ, a n'a dunbu. A n'a noo taalibey se ka nee: «Wa dii ka ŋaa, woo ti ay gaahamoo.» ²⁷ Woo banda ga, a na poti zaa, a na albarka daŋ. A n'a noo i se ka nee: «War kul ma haŋ a ra, ²⁸ zama woo ti ay kuroo, amaanaa kuroo kaŋ mun boro boobo se zunubey yaafayanoo se. ²⁹ Ay ga war bayrandi kaŋ waatoo woo banda ga, ay si alaneboo izoo haroo haŋ kala hala han kaŋ ay yee k'a haŋ taaga war bande ay Baaba Irkoy Laamaa ra.» ³⁰ I na baytiyaŋ don, de i fatta ka koy Zaytupaŋey tondi hondoo do.

Isa bayrandi kaŋ Piyer ga nga yankar

(Marku 14.27–31; Luka 22.31–34; Yehiya 13.36–38)

³¹ Waatoo woo, Isa nee nga taalibey se: «Hõ cijinoo woo, war kul ga zuru k'ay naŋ, zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

<Ay ga kurkaa kar,

de feejeŋ kaŋ goo feeji kuroo ra ga say-say.>*

³² Amma waati kaŋ ay tun koyne, ay ga koy war jine Galile.»

³³ Piyer zaabi ka nee a se: «Nda borey kul na ni naŋ, agay, ay si ni naŋ abada.» ³⁴ Isa nee a se: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har ma ne, hõ cijinoo woo hunday gorgaa si ciya jina kaŋ n'g'ay yankar cee hinza.» ³⁵ Piyer nee a se: «Ba nda ya mma buu ni bande, ay si ni yankar.» Taalibey kul mo na šenni follokaa har.

Isa mooru nga taalibey ga ka Irkoy ŋaaray

(Marku 14.32–42; Luka 22.39–46)

³⁶ Isa nda nga taalibey koy nongu foo ra kaŋ se i ga nee Getesemane. A nee i se: «Wa goro ne hala ay ga koy hetti ka Irkoy ŋaaray.» ³⁷ A na Piyer nda Zebede iz'aru hinkaa zaa nga bande, binemarayyan nda hunburay sintin ka tee a se. ³⁸ A nee i se: «Ay binoo ga hanse k'ay maray hala ay ga baa ka buu. Wa cindi ne, war ma hanna ay bande.» ³⁹ A koy jine kayna, de a na nga ndumoo sinji laboo ra ka Irkoy ŋaaray ka nee: «Ay Baaba Irkoy, nda ay ga duu a, gurzugaa

* 26:31 26.31 Zakarya 13.7.

potoo woo moorandi ay ga. Amma agay ibaayoo masi tee, ni wanoo ma tee.»

⁴⁰ A yee kate taalibey do, a n'i gar i ga jirbi. A nee Piyer se: «Adiši war mana hin ka ba guuru foo hann'ay bande? ⁴¹ Wa hanna, war ma Irkoy njaaray hala war masi koy siyandi ka kaŋ zunubu ra. Anniya henna goo, amma gaaham sii nda gaabi.»

⁴² Isa yee koyne ka hibi i ga cee hinkantoo, a na Irkoy njaaray ka nee: «Ay Baaba Irkoy, nda potoo woo si hin ka mooru agay ya n'a haŋ, ni ibaayoo ma teendi.»

⁴³ A yee kate koyne, a na taalibey gar i ga jirbi, zama jirbi se, ngi moyey si hin ka feeri. ⁴⁴ A n'i naŋ ka koy koyne, a na Irkoy njaaray cee hinzantoo, šenni follokaa no a yee k'a har. ⁴⁵ Woo banda ga, a koy taalibey do ka nee i se: «Adiši war mma jirbi, war mma hunanzam! Waatoo ne ka too, Bora a kaŋ tee Adamize ga kaŋ zunubantey kabey ra. ⁴⁶ Wa tun, ir ma koy! Bora a kaŋ g'ay nondi ne ka man.»

Takaa kaŋ nda Isa diyandi

(Marku 14.43-50; Luka 22.47-53; Yehiya 18.3-12)

⁴⁷ Isa goo ma šelaŋ da kaŋ Žudas, taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo ne ka kaa, nga nda alžama beeri kaŋ kone takubayaŋ nda gobuyaŋ goo. I mana hun kala sargari juwalkey jineborey nda gandaa boro beerey do. ⁴⁸ Bora a kaŋ g'a nondi nk'i noo tammaasa, a nee: «Bora a kaŋ ay g'a summu, nga no. W'a dii.» ⁴⁹ Dogoo din da a man Isa ka nee: «Ay ga sallam ni ga, Rabbi!» A n'a summu. ⁵⁰ Amma Isa nee a se: «Ay ceroo, cin ti woo kaŋ n'kaa k'a tee?» Woo banda ga, borey man Isa ka kabe fur a ga k'a dii. ⁵¹ Borey kaŋ goo Isa bande, affoo ne ka nga takubaa hoobu ka sargari juwalkey jinebora a tamoo kar ka haŋaa kaa. ⁵² Waatoo din Isa nee a se: «Ni takubaa yeeti dogoo ra, zama borey kul kaŋ ga takuba zaa ga halacandi nda takuba. ⁵³ Ni mma hongu kaŋ ay si hin k'ay Baaba Irkoy njaaray kaŋ g'ay noo soho da haya kaŋ bisa almalayka wongu jama woy cindi hinka (12)? ⁵⁴ Adiši taka foo nda Citaaboo šenney ga tabati kaŋ nee takaa woo ga hima ka tee?»

⁵⁵ Waatoo din Isa nee jamaa se: «War kaa ay ga nda takubayaŋ nda gobuyaŋ k'ay dii sanda zay beeri. Zaari kul ay ga goro ka cawandi Irkoy hugu beeroo ra, war mana bay k'ay dii. ⁵⁶ Woo kul teendi hala annabey citaabey šenney ma tabati.» Woo banda ga, taalibey kul zuru k'a naŋ.

Isa daŋandi hoyraykey margaroo jine

(Marku 14.53-65; Luka 22.54-55, 63-71; Yehiya 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Borey kaŋ na Isa dii n'a ka koy sargari juwalkey jineboraa Kayif do, no din ra Citaaboo baykey nda boro beerey ga marga. ⁵⁸ Piyer goo nongu mooro ra, a hanga Isa hala nga ma huru sargari juwalkey jineboraa batumaa ra ka goro lakkalkey bande ka dii hayaa woo benantaa.

⁵⁹ Sargari juwalkey jineborey nda hoyraykey margaroo kul ga ceeci ngi ma duu taari seedetaray kaŋ Isa na goy futu tee, hala a ma wiiyandi. ⁶⁰ Amma i mana duu baffoo, ba kaŋ taari seede boobo bangay. Woo kul banda ga, boro hinka man ey ⁶¹ ka nee: «Woo nee: <Ay ga hin ka Irkoy hugoo kayri, de jirbi hinza ra y'a cin.» ⁶² Sargari juwalkey jineboraa tun ka nee Isa se: «N'si haya kul har hayey ra kaŋ seedewey g'i har ni ga?» ⁶³ Amma Isa mana tuuru. Sargari juwalkey jineboraa nee a se: «Ay n'a kar ni ga nda Irkoy hunantaa kala m'ir bayrandi nda ni ti Almasihu, Irkoy Iz'aroo.» ⁶⁴ Isa nee a se: «Ni hunday k'a har. Ay g'a har war se mo kaŋ hõ banda ga, war ga dii Bora a kaŋ tee Adamize ga goro Hinikoyoo kabe hennaa ga† ka <kaa duulawey ga ka hun beenaa ra.>‡» ⁶⁵ Waatoo din sargari juwalkey jineboraa na nga darbawey kottu ka nga futuyanoo cebe. A nee: «A na Irkoy wow! Cin no ir g'a tee seede se koyne? Nga ne, sohõ war maa wowyanoo. ⁶⁶ Macin no war nee?» I n'a zaabi ka nee: «A ga hima ka wiiyandi.»

⁶⁷ Woo banda ga, i tufa ndumoo ga ka kabe k'a kar, i n'a saŋ ⁶⁸ ka nee: «Annabitaray tee, Almasihu! May ka ni kar?»

Piyer na Isa yankar

(Marku 14.66–72; Luka 22.56–62; Yehiya 18.15–18, 25–27)

⁶⁹ Piyer goo ma goro taray batumaa ra, koŋŋa woy-ize foo man a ka nee: «Ni mo cindi Isa Galile bora a bande.» ⁷⁰ Amma a n'a yankar borey kul jine ka nee: «Ay si hayaa bay kaŋ n'ga baa m'a har.» ⁷¹ Piyer goo ma koy hugoo mijoo here, koŋŋa foo dii a, a nee borey kaŋ goo no se: «Woo cindi Isa Nazaret bora a bande.» ⁷² A žee ka yee k'a yankar ka nee: «Ay si bora a woo bay.» ⁷³ Kayna, borey kaŋ goo no din man Piyer ka nee a se: «Nda cimi, ni mo, n'goo i ra, zama ni deene šennoo no m'a cebe.» ⁷⁴ A sintin ka nga boŋ danga ka žee ka nee: «Ay si bora a woo bay.» Dogoo din da gorgaa ciya. ⁷⁵ Waatoo din Piyer hongu šennoo kaŋ Isa n'a har kaŋ ti: «Gorgaa si ciya jina kaŋ n'g'ay yankar cee hinza.»§ Woo banda ga, a fatta ka hẽe ka zana.

† 26:64 26.64 Zabur 110.1. ‡ 26:64 26.64 Daniyel 7.13. § 26:75 26.75 Sorro 34to.

27

I na Isa ka koy goforner Pilat do
(Marku 15.1; Luka 23.1–2; Yehiya 18.28–32)

¹ Subbaahi tayaa ra, sargari juwalkey jineborey nda gandaa boro beerey na cere guna ka dii taka kaŋ nda ngi na Isa wii. ² I na Isa haw, i n'a gongu ka koy a daŋ Pilat kaboo ra kaŋ ti goforneroo.

Žudas na nga boŋ wii
(Teegoyey 1.18–19)

³ Woo banda ga, Žudas kaŋ na Isa nondi dii kaŋ i kayandi kaŋ a ga wiiyandi, a nimsi, a na nzorfu kaaray tamma boŋ waranzaa (30) yeeti sargari juwalkey jineborey nda boro beerey ga ⁴ ka nee: «Ay duu zunubu ka boraa kaŋ mana haya kul tee nondi.» I nee: «Ir baa foo? Woo ti ni šenni.» ⁵ Žudas na noorey warra Irkoy hugoo ra, a hun no din ka koy nga boŋ deejii ka buu. ⁶ Sargari juwalkey jineborey na noorey kuuna ka nee: «A si hima noorey wey ma daŋandi Irkoy hugoo almaanoo ra, zama kuri hay no.» ⁷ I na cere guna ka kayandi kaŋ ngi ma yoonaa faaroo day nda ey, k'a tee yawey se saaray. ⁸ Woo se hala hõ i ga nee faaroo din se kuroo hayoo faaroo. ⁹ Waatoo din hayaa kaŋ annabi Žeremi dontandi a m'a har tabati kaŋ ti: «I na nzorfu kaaray tamma boŋ waranzaa (30) zaa, hayoo alkadaroo kaŋ nda Izirayel borey n'a himandi. ¹⁰ I na nooroo noo a ma tee yoonaa faaroo sanda takaa kaŋ nda ir Koyoo n'ay yaamar.»*

Pilat ga Isa hãa
(Marku 15.2–5; Luka 23.3–5; Yehiya 18.33–38)

¹¹ I na Isa ka koy goforneroo jine. Goforneroo n'a hãa ka nee: «Ni ti Alyahuudey kokoyoo wala?» Isa nee: «Ni hunday k'a har.» ¹² Kaŋ sargari juwalkey jineborey nda boro beerey daŋ a ga, a mana baffoo ka zaabi. ¹³ Waatoo din Pilat nee a se: «N'si maa hayey kul kaŋ i g'i daŋ ni ga?» ¹⁴ Isa man'a zaabi ba ngi šenni folloku ga, woo ti haya kaŋ hanse ka goforneroo boŋoo haw.

I na Isa zukandi ka nee i m'a wii
(Marku 15.6–15; Luka 23.13–25; Yehiya 18.39–19.16)

¹⁵ Jingar kul ga, goforneroo ga doona ka kasa-ize foo taŋ kaŋ kan jamaa se. ¹⁶ Boro foo goo kasaa ra kaŋ goo nda maa, i ga nee a se [Isa] Barabas. ¹⁷ Waatoo kaŋ borey marga, Pilat nee i se: «May no war ga baa y'a fur war se, [Isa kaŋ se i ga nee] Barabas wala Isa kaŋ se i ga nee Almasihu?» ¹⁸ A

* 27:10 27.9–10 Žeremi 18.2–3; 19.1–4, 10–11; 32.6–15; Zakarya 11.12–13.

ga bay kaŋ canseyan ka kate i ma Isa daŋ nga kaboo ra. ¹⁹ Kaŋ Pilat goro ciitidogoo ra, wandoo donto ka nee a se: «Haya kul masi huru ni nda boro šerrantaa woo game. Hō ay hanse ka zarabi handiri ra nga maaganda se.»

²⁰ Sargari juwalkey jineborey nda boro beerey šennoo na jamaa boŋey dii kaŋ i ma Barabas wiri, i ma Isa halaci.

²¹ Goforneroo yee ka šennoo zaa ka nee i se: «Affoo no war ga baa y'a fur war se ihinkaa ra?» I nee: «Barabas.»

²² Pilat nee i se: «Macin no y'a tee Isa se kaŋ se i ga nee Almasihu?» I kul nee: «A ma kanjandi.» ²³ A nee: «Macin ti goy futaa kaŋ a n'a tee?» Borey kaati ka tonton ka nee: «A ma kanjandi.»

²⁴ Kaŋ Pilat ga dii kaŋ nga si duu fondo, hoolaa mma koy de a ga tonton, a na hari zaa ka nga kabey jumay alžamaa jine ka nee: «Ay ga henan boro šerrantaa woo kuroo munyanoo ra. A goo war jine.»

²⁵ Alžamaa kul zaabi ka nee: «Nga hundoo alhakoo ma kaŋ ir nda ir izey boŋ!»

²⁶ Woo banda ga, Pilat na Barabas taŋ i se. Amma a na Isa barzu jina, a duu k'a noo hala a ma kanjandi.

Soojey na Isa ŋooŋo

(Marku 15.16–20; Luka 23.11; Yehiya 19.2–3)

²⁷ Woo banda ga, goforneroo soojey na Isa dii k'a ka koy goforneroo tuujidogoo ra, soojey kul n'a kuubi k'a bere. ²⁸ I na nga darbawey kaa jindoo ra ka kaayi beeri ciray zaram† daŋ a ga. ²⁹ I na tuuri fita karjikoyniyaŋ tur k'i tee kokoy fuula k'a daŋ boŋoo ra. I na kakaaru daŋ kabe hennaa ra ka sujudu a jine k'a ŋooŋo ka nee: «Ir ga sallam ni ga, Alyahuudey kokoyoo!»

³⁰ I tufa a ga ka kakaaroo taa k'a kar boŋoo ra. ³¹ Kaŋ i n'a ŋooŋo, i na kaayi beeri ciraa kaa a ga ka nga darbawey yeeti a ga. Woo banda ga, i n'a ka koy k'a kanji.

Isa kanjandiyanoo

(Marku 15.21–32; Luka 23.26–43; Yehiya 19.17–27)

³² Waatoo kaŋ i ga fatta ka koy, i na aru foo kubay kaŋ koyraa ti Siren, maŋoo ti Simon. I n'a gaabi a ma Isa kanjandibundoo jere. ³³ Kaŋ i too nongu foo kaŋ se i ga nee Golgota kaŋ maanaa ti «Boŋgaasoo dogoo», ³⁴ i n'a noo alaneb hari moora kaŋ ra tay goo‡, a n'a taba, a wanji k'a haŋ. ³⁵ Waatoo kaŋ i n'a kanji ka ben, i na alkurra kar ka nga bankaarawey zamna cere game. ³⁶ Woo banda ga, i goro no din k'a hawgay. ³⁷ I na hantum daŋ boŋoo se beene kaŋ ga hayaa cebe kaŋ i n'a daŋ a ga kaŋ ti: «Woo ti Isa,

† 27:28 27.28 Šukkaawoo dumoo no ma tee kokoyey se kaayi. ‡ 27:34 27.34 A mma kumandi boro doroo ra.

Alyahuudey kokoyoo.»³⁸ I na zay beeri hinka kanji a bande, affoo nga kabe hennaa here, affaa nga kabe laalaa here.

³⁹ Bisakey g'a wow, i ga ngi boŋey zinji-zinji, ⁴⁰ ka nee: «Ni kaŋ ga Irkoy hugoo kayri k'a cin jirbi hinza ra, ni boŋ hallasi! Nda Irkoy Iz'aroo ti ni, zunbu kanjandibundoo ga!»
⁴¹ Sargari juwalkey jineborey mo g'a pooŋo Citaaboo baykey nda boro beerey bande ka nee: ⁴² «A na boroyaŋ hallasi, a si hin ka nga boŋ hallasi. Izirayel kokoyoo no, a ma zunbu sohõ da kanjandibundoo ga, woo ra ir ga naanay a. ⁴³ A na nga boŋ talfi Irkoy ga. Sohõ a m'a feeri ya, nda a ga bag'a, zama a nee: <Irkoy Iz'aroo ti agay.>»
⁴⁴ Takaa din da, zay beerey kaŋ kanjandi Isa bande mo g'a wow.

Isa buuyanoo

(Marku 15.33–41; Luka 23.44–49; Yehiya 19.28–30)

⁴⁵ Za guuru woy cindi hinkantoo (12to) ga, kubay tee laboo kul ga hala guuru hinzantoo ga. ⁴⁶ Guuru hinzantoo dimma ga, Isa na jinde jer ka kaati ka nee: «Eli, Eli, lama sabaktani?» Šennoo woo maanaa ti: «Ay Koyoo, ay Koyoo, macin se n'n'ay naŋ?»[§] ⁴⁷ Boroyaŋ kaŋ goo no maa a se, de i nee: «Ilyasu se woo ga ciya.»⁴⁸ Dogoo din da ngi affoo zuru ka koy zaara sufa k'a too nda binegar k'a didiji dii ga k'a noo a se a ma haŋ. ⁴⁹ Cindey nee: «Naŋ, ir ma dii wala Ilyasu ga kaa k'a hallasi.»⁵⁰ Isa yee koyne ka jinde jer ka kaati, hundoo hun.

⁵¹ Nga ne, Irkoy hugoo ridowoo* kottu za beene hala ganda ka tee ihinka. Laboo jijiri, tondey kayri. ⁵² Saarawey feerandi, Irkoy boro henanante booboyaŋ kaŋ faati tun. ⁵³ I fatta saarawey ra, Isa tunyanoo banda ga, i huru koyra henanantaa† ra. I bangay boro boobo se. ⁵⁴ Jalakoynoo nda borey kaŋ goo a bande ka Isa hawgay dii laboo jijiroo nda hayey kaŋ tee, i hanse ka hunbur, de i nee: «Nda cimi, woo Irkoy Iz'aroo no.»⁵⁵ Woy boobo goo no din nongu mooro ra, i ga honnay. I hanga Isa bande za Galile k'a alhaadimay. ⁵⁶ Maryama Magdala bora, nda Maryama kaŋ ti Žak nda Isufi jaa, nda Zebede iz'arey jaa goo woyey din ra.

Isa daŋandi saaraa ra

(Marku 15.42–47; Luka 23.50–56; Yehiya 19.38–42)

⁵⁷ Waatoo kaŋ cijinoo too, almankoyni foo kaa kaŋ ti Arimate koyraa boro kaŋ maŋnoo ti Isufi, nga mo tee Isa taalibi. ⁵⁸ Aroo woo koy Pilat do ka Isa kunturoo wiri a ga.

§ 27:46 27.46 Šennoo woo mana harandi kala Ebere šenni ra, Zabur 22.2.

* 27:51 27.51 Ridowoo no kaŋ ga nongu henanantaa nda nongu henanantey ihenanantaa fay. † 27:53 27.53 Koyraa ti Žerizalem.

Pilat dan kan i m'a noo a se. ⁵⁹ Isufi na kunturoo zaa k'a didiji kasance kaaray ra. ⁶⁰ A n'a dan saaray taagaa ra kan a n'a kaa nga bon se tondoo ra. A na tondi beeri foo gunguray ka saaraa mipoo daabu, a koy. ⁶¹ Maryama Magdala bora nda Maryama faa goo no din, i mana goro kala saaraa tenje.

Saaraa lakkalyanoo

⁶² Subaa kan ti hanoo kan goo hunanzam zaaroo soolurey zaaroo dumaa ga, sargari juwalkey jineborey nda Fariziyeney marga Pilat do ⁶³ ka nee: «Ir koyoo, ir hongu a kan dargantaa woo, waatoo kan a ga huna, a nee: <Jirbi hinza banda ga, ay ga tun.> ⁶⁴ Adishi dan kan saaraa ma lakkalandi hala jirbi hinzantoo ga, nga taalibey masi kaa ka koy kunturoo zay ka nee jamaa se kan a tun bukawey ra. Darga kokorantaa woo ga jaase ijinaa.» ⁶⁵ Pilat nee i se: «Wa lakkalkawyan zaa, wa koy a ma lakkalandi nda war hinoo kul.» ⁶⁶ I koy taka guna kan nda saaraa lakkalyanoo ga tee. I na tammaasa dan tondoo ga, ka lakkalkawyan dan.

28

Isa tunyanoo

(Marku 16.1-10; Luka 24.1-12; Yehiya 20.1-10)

¹ Hunanzam zaaroo banda ga, jirbiyyaa zaari jinaa kan ti alhadoo, alfazaroo ra, Maryama Magdala bora nda Maryama faa koy saaraa guna. ² Labu jijiri beeri ne ka tee, zama ir Koyoo almalayka foo zunbu ka hun beenaa ra ka kaa ka tondoo gunguray ka goro a bon. ³ Almalaykaa alhaaloo ga hima nda meli, de nga darbaa ga kaaray ma nee waa. ⁴ Hawgaykey jijiri hunburay se, de i tee sanda bukawyan. ⁵ Almalaykaa na šennoo zaa ka nee woyey se: «War, war masi hunbur, zama ay ga bay kan Isa kan kanjandi no war g'a ceeci. ⁶ A sii ne, zama a tun nda takaa kan nda a n'a har. Wa kaa ka dii nongoo kan ra a cindi ka kani. ⁷ Wa cahã ka koy nee nga taalibey se kan a tun bukawey ra. Nga ne, a ga koy war jine Galile, no din ra war ga dii a. Nga ne, ay n'a har war se.»

⁸ Nda cahãyan i mooru saaraa nda hunburay nda jaali beeri ka zuru ka koy a bayrandi nga taalibey se. ⁹ Isa ne k'i kubay, a nee: «Ay ga sallam war ga.» I man Isa ka cewey dii ka sujudu a se. ¹⁰ Woo banda ga, Isa nee woyey se: «War masi hunbur, wa koy alhabaroo too ag'armey se, i ma koy Galile, no din ra i ga dii agay.»

Hayaa kan lakkalkey n'a filla

¹¹ Waatoo kan woyey goo ma koy, nga ne, lakkalkey ra, boroyan huru koyraa ra ka hayaa kul kan tee bayrandi

sargari juwalkey jineborey se. ¹² Sargari juwalkey jineborey nda boro beerey na cere guna ka waafaku ka soojey noo nooru beeri, ¹³ ka nee: «Wa nee: «Nga taalibey ka kaa cijinoo ra k'a zay waatoo kaŋ ir ga jirbi.» ¹⁴ Nda goforneroo maa woo, ir, ir g'a dangayandi ka taka tee kaŋ ra baffoo si duu war.» ¹⁵ Soojey na nooroo dii ka takaa tee kaŋ harandi i se. Šennoo woo ga deedandi hala hõ Alyahuudey do.

Isa bangay nga taalibi woy cindi faa (11) se

(Marku 16.14-18; Luka 24.36-49; Yehiya 20.19-23; Tee-goyey 1.6-8)

¹⁶ Taalibi woy cindi faa (11) koy Galile, tondi hondoo bon kaŋ Isa n'a har i se. ¹⁷ Waatoo kaŋ i dii Isa, i sujudu a jine, amma affooyan šikka. ¹⁸ Isa man ey, a šelan i se ka nee: «Hini timmante nondi ya ne beenaa nda gandaa ga. ¹⁹ Adiši wa koy dumey kul tee taalibiyan k'i batize Baaba Irkoy, nda Iz'aroo, nda Hundi Henanantaa maapoo ga ²⁰ k'i cawandi i ma hayey kul dii kaŋ nda ay na war yaamar. Nga ne, ay goo war bande zaari kul hala zamanoo benantaa ga.»

Linžiloo kaŋ Marku n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Marku man'ti kala Piyer kaŋ ti Isa diyaw hangasinoo. Isa cawandoo, nda nga kayfey, nda nga teegoyey kul a mana maar'ey kala Piyer mijoo ra. A n'i hantum ka borey noo alhabar.

Linžil taacaa ra, Marku citaaboo dunbay nda i kul. Za nga citaaboo sintinoo ga, a ga bayrandi kaŋ Isa man'ti kala Irkoy Iz'aroo. Irkoy no, adamize mo no.

Nga citaaboo jere hinkantoo ra, a ga cebe kaŋ Isa ga kubay nda zukandiyan, nda buuyan, a ga tun ka huna Žerizalem. Cee hinza a g'a har nga taalibey se, amma i mana faham. Cee boobo Isa ga nga boŋ cee nda Bora kaŋ tee Adamize. Woo ti maa kaŋ ga cebe kaŋ Irkoy na Isa noo hini kul.

Marku ga cebe nda soobay kaŋ Isa man'ti kala Irkoy Iz'aroo. Takaa kaŋ nda Isa zarabi ka buu kanjandibundoo ga, nga ganakey mo ga hima ka soolu ka zarabi a se.

Yehiya kaŋ ti batizekaa waazoo

(Matiyu 3.1–12; Luka 3.1–18; Yehiya 1.19–28)

¹ Woo ti Alhabar Boryaa sintinoo kaŋ ga šelan Isa Almasihu ga kaŋ ti Irkoy Iz'aroo. ² A ga tee nda takaa kaŋ nda a hantumandi annabi Ezayi citaaboo ra:

«Nga ne, ay g'ay dontakaa sanba ni jine

hala a ma ni fondaa hanse.*

³ Jinde foo ga kaati saajoo ra ka nee:

«Wa ir Koyoo fondaa soolu,

wa nga lolawey šerrandi.»†

⁴ Dontokaa woo man'ti kala Yehiya. A ga borey batize saajoo ra, a ga waazu i ma tuubi ka batize ngi zunubey yaafaa se.

⁵ Žude gandaa borey nda Žerizalem koyraa borey, i kul fatta ka koy a do. A g'i batize isaa ra kaŋ se i ga nee Žurden, waatoo kaŋ i na ngi zunubey har kaaray.

⁶ Yoo hinbiri darbay bara Yehiya jindoo ra, kuuru gama-haw goo centoo ga. Nga hunaa man'ti kala ndooyan nda yuu gani. ⁷ A ga waazu ka nee: «Boro foo ga kaa ay dumaa ga, bora din hinoo bisa ay wanoo. Ay si hima nda ka gunguma ka nga taamey karfey feeri. ⁸ Agay woo, ay na war batize nda hari, amma nga ga war batize Hundi Henanantaa ra.»

* 1:2 1.2 Malaki 3.1. † 1:3 1.3 Ezayi 40.3.

*Isa batizeyanoo**(Matiyu 3.13-17; Luka 3.21-22)*

⁹ Haney din Isa hun koyraa kanj maapoo ti Nazaret kanj goo Galile gandaa ra. Yehiya n'a batize Žurdeŋ isaa ra. ¹⁰ Waatoo hunday kanj Isa goo ma fatta haroo ra, a dii kanj beenaa fay ihinka, Irkoy Hundoo zunbu nga ga sanda tuuzun alhaali. ¹¹ De jinde foo šelanj beenaa ra ka nee: «Ni ti agay Iz'aroo, ay baakaa, ni ti ay jaaloo.»

*Ibilisi na Isa sii**(Matiyu 4.1-11; Luka 4.1-13)*

¹² Waatoo din da, Irkoy Hundoo na Isa tuti a ma koy saajoo ra. ¹³ No din ra Isa na jirbi woytaaci (40) tee. Ibilisi n'a sii. Ganjihoogawey sii kala saajoo kanj ra Isa goo. Almalaykey g'a saajaw.

*Isa na nga diyawtaraa sintin Galile**(Matiyu 4.12-17; Luka 4.14-15)*

¹⁴ Waatoo kanj Yehiya nondi banda ga, Isa koy Galile gandaa ra. No din ra a na Irkoy Alhabar Boryaa waazu ¹⁵ ka nee: «Waatoo too, Irkoy Laamaa man! Wa tuubi, war ma naanay Alhabar Boryaa.»

*Isa taalibi jina-jinawey**(Matiyu 4.18-22; Luka 5.1-11)*

¹⁶ Woo banda ga, Isa goo ma dira Galile isabangoo mijoo bande, a dii Simonj nda Andere kanj ti armayanj kanj goo ma filiji warra isabangoo ra, zama sorkoyan no. ¹⁷ Isa nee i se: «Wa kaa ka hanga ay bande. Ay ga taka tee kanj ra boro no war ga hoo.» ¹⁸ Dogoo din da i na ngi filijey nanj ka hanga a bande. ¹⁹ Kanj Isa dira ka koy jine kayna, a dii Žak kanj ti Zebede iz'aru, nga nda nga armaa Yehiya. I goo harihii foo ra, i ga filiji hanse. ²⁰ Dogoo din da Isa ciya i se. I na ngi baaba Zebede nda goykey nanj hiyoo ra, i hanga a bande.

*Isa na ganji gaaray k'a kaa aru ra**(Luka 4.31-37)*

²¹ Isa nda nga taalibey koy too koyra foo kanj maapoo ti Kaparnahum. De hunanzam zaaroo mma too kanj Isa huru margahugoo ra ka cawandi. ²² Nga cawandiyanoo tee nga hanajerkey se bonhaway, zama a mm'i cawandi sanda boro kanj goo nda hini k'i juwal kanj man'ti Citaaboo baykey takaa. ²³ Waati follokaa ra, aru foo goo ngi margahugoo ra kanj ra ganji goo. Aroo kaati ²⁴ ka nee: «Macin k'ir nda ni marga, Isa Nazaret boraa? Ni nka kaa k'ir halaci wala? Ay ga bay boro kanj ti ni: ni man'ti kala Irkoy Boro Henanantaa!» ²⁵ Isa zahā ganjoo ga ka nee: «A dii ni ra,

hun aroo ra!»²⁶ Ganjoo na aroo jijirandi. A na jinde jer ka kaati, de a hun a ra.²⁷ A tee alžamaa kul se boŋhaway hala i cindi de i ga cere hãa ka nee: «Macin ti woo? Cawandi taaga kaŋ ga tee nda hini! Aroo woo ga ba ganjey yaamar, de i ga hayaa tee kaŋ a n'a har.»²⁸ Dogoo din da Isa maapoo huru Galile gandaa kul ra.

Isa na wircikoyni dumi boobo noo baani
(Matiyu 8.14-17; Luka 4.38-41)

²⁹ Kaŋ i fatta margahugoo ra, kul Isa, nda Žak, nda Yehiya koy Simon nda Andere bande ngi hugoo do.³⁰ Waatoo kaŋ i too, Simon wandoo jaa ga kani, gaaham konni wirci bara a ga. Dogoo din da nga borey na nga ŝennoo har Isa se.³¹ Isa koy nongoo kaŋ ra wircikoynoo goo. A n'a dii nda kaboo, de a n'a tunandi. Gaaham konnoo ben a ga. Woyoo na borey alhaadimay.

³² Waatoo kaŋ cijinoo too, waynaa kaŋyanoo ga, borey kate Isa do ngi wircikoyney kul nda borey kul kaŋ ra ganjiyaŋ goo.³³ Koyraa kul kaa ka marga hugoo miŋoo ga.³⁴ Isa na wircikoyni booboyaŋ noo baani kaŋ ga dori dumi-dumiyaŋ goo. A na ganji boobo gaaray, i ma hun borey kaŋ ra i goo. Amma Isa si naŋ ganjey ma ŝelaŋ, zama i ga bay boro kaŋ no.

Isa waazu margahugey ra
(Luka 4.42-44)

³⁵ Subbaahi tayaa ra, kubaa goo beene kaŋ Isa tun ka fatta ka koy nongu soyante ra. No din ra a cindi ka Irkoy ŋaaray.³⁶ Simon nda nga hangasiney huru cewoo ra.³⁷ Waatoo kaŋ i dii a, i nee a se: «Borey kul goo ma ni wiri.»³⁸ Isa tuuru i se ka nee: «Ir ma koy koyra kanbey here kaŋ ga taalamma ne ga, hala ya waazu nongey din mo ra, zama woo se ay fatta.»³⁹ Takaa woo nda a hanga Galile gandaa kul bande, a ga waazu ngi margahugey ra, a ga ganjey mo gaaray.

Isa na jiraykoyni noo baani
(Matiyu 8.1-4; Luka 5.12-16)

⁴⁰ Jiraykoyni foo kaa Isa do. A kaŋ nga kanjey ga k'a suurandi ka nee a se: «Nda n'baa, n'ga hin k'ay noo baani hala ya duu ka henan.»⁴¹ Kaŋ a na woo har, Isa hanse ka tamalla a se. A na nga kaboo tuku a ga ka nee a se: «Ay yadda, henan!»⁴² Dogoo din da jiraa ben a ga, a henan.⁴³ Isa n'a naŋ a ma koy, amma a citi a ga⁴⁴ ka nee a se: «Gaabandi mas'a har boro kul se. Amma ma koy ni boŋ cebe sargari juwalkaa se jina, ma sargaroo kaa kaŋ nda Musa na ni yaamar, hala ni duubaaniyanoo ma tee i se seedetaray.»

⁴⁵ Za aroo koy, nga no a sintin k'a fee. A mana fay nda šennoo haryanoo. Woo sabbu se, Isa si hin ka huru koyraa ra waati kaŋ borey ga dii a. A cindi saajoo ra, de borey ga hun nongu kul here ka kaa a do.

2

Isa na bongu noo baani
(Matiyu 9.1–8; Luka 5.17–26)

¹ Jirbiyaŋ banda ga, Isa yee kate Kaparnahum. Borey maa kaŋ a goo hugey do. ² Alžama beeri foo kaa, hala ba hugoo miŋoo too nda boro. Isa cindi a ga Irkoy meešennoo har i se, ³ kaŋ boro fooyaŋ kate a do bongu foo kaŋ aru taaci no k'a zaa ka kaa. ⁴ Kaŋ i mana hin k'a too Isa jine alžamaa booboyanoo se, i na sooraa fun ka sawa nda nongoo kaŋ ra Isa goo, de i na daarijoo kaŋ ga bongoo ga kani, zumandi. ⁵ Waatoo kaŋ Isa dii borey wey naanaa, a šelaŋ bongoo se ka nee: «Ay izoo, ni zunubey yaafandi.»

⁶ Citaaboo baykaw fooyaŋ kaŋ goo ma goro no din, cindi i ga šelaŋ ngi biney ra ka nee: ⁷ «Cin se boraa woo ga yadda ka šennoo woo har? A mma Irkoy wow! May no ma hin ka zunubey yaafa nda man'ti boro folloku kaŋ ti Irkoy?» ⁸ Dogoo din da Isa bay nga hundoo ra hayaa kaŋ i goo m'a miile ngi biney ra, woo se a nee i se: «Macin se war goo ma hayey wey miile war biney ra? ⁹ Affoo no ma faala, ka nee bongoo se: <Ni zunubey yaafandi> wala ka nee: <Tun, ma ni daarijoo zaa, ma dira>? ¹⁰ Sohõ kala war ma bay kaŋ Boraa kaŋ tee Adamize goo nda hini ka boro zunubey yaafa aduŋna ra.» Woo banda ga, a nee bongoo se: ¹¹ «Ay nee ma ne, ma tun, ma ni daarijoo zaa, ma koy ni hugoo do.» ¹² Bongoo tun, dogoo din da a na nga daarijoo zaa ka koy borey kul jine. A tee borey se bonhaway, de i cindi ka Irkoy beerandi ka nee: «Hũ, ir mana bay ka dii woo cine!»

Isa ciya Lewi se a ma hanga nga bande
(Matiyu 9.9–13; Luka 5.27–32)

¹³ Isa fatta koyne ka koy isabangoo miŋoo ga. Borey kul ga koy a do, a g'i cawandi. ¹⁴ Kaŋ a ga bisa, a dii Alfe iz'aroo kaŋ maapoo ti Lewi*, ga goro alkaasidiikey goydogoo ra. Isa nee a se: «Hanga agay.» Lewi tun, de a hanga a bande. ¹⁵ Waatoo kaŋ Isa koy goro ŋaadogoo ra, Lewi hugoo ra, alkaasidiikaw nda zunubu teekaw booboyaŋ kaa Isa nda nga taalibey bande ka ŋaa. Borey kaŋ koy a bande ga hanse ka boobo. ¹⁶ Kaŋ Citaaboo baykey kaŋ goo Fariziyeney ra, ga dii kaŋ Isa goo ma ŋaa borey wey bande, i nee nga taalibey

* **2:14** 2.14 Lewi da se i ga nee Matiyyu, Matiyyu 9.9ra.

se: «Taka foo nda a ga ŋaa alkaasidiikeey nda zunubu teekey bande?» ¹⁷ Isa maa šennoo, a nee i se: «Man'ti borey kaŋ ga saabu no ma too lotokor ga, wircikoyney no ma too a ga. Ya na kaa ka boro šerrantey cee, zunubantey no ay g'i cee.»

Ižeena nda itaaga si koy cere bande

(Matiyu 9.14-17; Luka 5.33-39)

¹⁸ Han foo Yehiya taalibey nda Fariziyeney meehaw. Boroyaŋ kaa Isa do k'a hāa ka nee: «Macin se Yehiya taalibey nda Fariziyeney waney ga meehaw, amma ni taalibey hunday si meehaw?» ¹⁹ Isa nee i se: «Taka foo nda aruhiji taaga nda nga cerey goo hijaa hugoo ra, de cerey ga meehaw? Kullihinne aruhijoo goo i bande, i si hin ka meehaw. ²⁰ Hanyaŋ ga kaa kaŋ aruhijoo ga zandi, hanoo din, i ga meehaw.

²¹ Boro kul si šukka dunba taaga ka darbay žeena baka. Nda a teendi mo, kul šukka taagaa ga ižeena dogu, de nga hiino kottoo ga jaase ijinaa. ²² Koyne mo boro kul si alaneb hari moora taaga daŋ hunbar žeenayaŋ ra. Nda a teendi mo, alaneb haroo ga boosu ka hunbarey bagu. Alaneb haroo mursu, hunbarey mursu. Adiši alaneb hari taagaa si huru kala hunbar taagayaŋ ra!»

Hayaa kaŋ Isa n'a har hunanzam zaaroo ga

(Matiyu 12.1-8; Luka 6.1-5)

²³ Hunanzam zaari foo hane, Isa bisa taasu faarey game. Nga taalibey ga dira, i sintin ka jeeniyaŋ kaa. ²⁴ Fariziyeney šelaŋ a se ka nee: «Macin se ni taalibey ne ma haya tee kaŋ si teendi hunanzam zaari hane?» ²⁵ A nee i se: «War mana bay ka hayaa caw kaŋ Dawda nda nga hangasiney n'a tee han foo kaŋ i samagaatar, i heray? ²⁶ Dawda huru Irkoy hugoo ra waatoo kaŋ Abiyatar ga tee sargari juwalkey jineboraa. A na takulawey ŋaa kaŋ jisandi Irkoy jine. A gar kaŋ boro kul si hima k'i ŋaa, nda man'ti sargari juwalkey. A na nga hangasiney mo noo.» ²⁷ Isa nee i se koyne: «Hunanzam zaaroo mana tee kala borey se, amma borey mana tee hunanzam zaaroo se. ²⁸ Woo se Bora a kaŋ tee Adamize no ma hayaa har kaŋ ga hima ka teendi hunanzam zaaroo mo hane.»

3

Isa na aru kaŋ kaboo buu noo baani

(Matiyu 12.9-14; Luka 6.6-11)

¹ Isa yee ka huru margahugoo ra. Aru foo goo no din kaŋ kaboo buu. ² Fariziyeney ga hanse ka Isa koroši ka dii wala a ga bora a noo baani hunanzam zaari hane, zama i mma

baa ngi m'a wurru. ³ Isa nee aroo kaŋ kaboo buu se: «Tun ni boŋ ga borey game.» ⁴ A na borey hãa ka nee: «Ka ihenna tee wala ka ifutu tee hunanzam zaaroo hane? Ka hundi hallasi wala k'a naŋ a ma buu? Affoo no ma bisa?» Borey dangay. ⁵ Isa na moo fur i ga, a futu ngi binešendaa se. A nee aroo se: «Ni kaboo šerre.» A n'a šerre, de kaboo duu baani, a boori. ⁶ Kaŋ woo tee, dogoo din da Fariziyeney fatta margahugoo ra. I koy cere marga, ngi nda Herod kondaa borey, hala ngi ma takaa guna kaŋ nda ngi ga Isa halaci.

*Isa na alžamaa cawandi, a na wircikoyney noo baani
(Matiyu 4.23-25; 12.15-16; Luka 6.17-19)*

⁷ Isa mooru no din ka koy isabangoo here, nga nda nga taalibey. Boro booboyaŋ koy a bande kaŋ hun Galile, nda Žude, ⁸ nda Žerizalem, nda Idume, nda gandaa kaŋ goo Žurdeŋ isaa se banda, nda gandaa kaŋ goo Tir nda Sidon jeroo ga. Borey ga maa hayey kul kaŋ a g'i tee, woo se i ga koy a do nda alžamaa beeri. ⁹ Isa nee nga taalibey ma harihii foo soolu nga se, hala alžamaa masi nga šiita. ¹⁰ Wircikoyi boobaa kaŋ a n'i noo baani maaganda se, jerey ga gurgay ka man a, hala ngi ma tuku a ga. ¹¹ Waati kaŋ ganjey kaŋ goo borey ra dii Isa, kul i mma sujudu jinoo ra ka kaati ka nee: «Ni ti Irkoy Iz'aroo!» ¹² Amma a zahã i ga nda gaabi ka nee i se kaŋ i masi nga bayrandi borey se.

*Isa na diyaw woy cindi hinka (12) suuba
(Matiyu 10.1-4; Luka 6.12-16)*

¹³ Isa žigi tondi hondu foo boŋ. A ciya arey se kaŋ a ga baa nga m'i suuba, de i kaa a do. ¹⁴ A na aru woy cindi hinka (12) zaa [kaŋ a na maaney daŋ diyaw], hala i ma cindi nga bande, de mo nga m'i sanba i ma koy waazu. ¹⁵ A n'i noo hini i ma ganjey gaaray. ¹⁶ Aru woy cindi hinkaa (12) kaŋ a n'i zaa ti: Simon kaŋ a n'a maagaaru Piyer, ¹⁷ nda Žak, nda nga armaa Yehiya kaŋ ti Zebede iz'arey kaŋ a n'i maagaaru Bonarge kaŋ maanaa ti «borey kaŋ ga hima nda beenaa jinjinoo»*, ¹⁸ nda Andere, nda Filip, nda Bartelemi, nda Matiyyu, nda Toma, nda Žak kaŋ ti Alfe iz'aroo, nda Tade, nda Simon kaŋ ti Kanani boraa, ¹⁹ nda Žudas Iskariyot kaŋ ti boraa kaŋ g'a nondi.

Isa paa-izey ga baa ngi m'a dii ka koy

²⁰ Isa yee ka koy hugey do. Alžamaa foo marga koyne hala nongu kaŋ ra Isa nda nga taalibey si hin ka ba ŋaa. ²¹ Waatoo kaŋ Isa paa-izey maa woo, i fatta ka nee ngi mm'a dii, zama i nee: «Lakkaloo ka hun a ga.»

* 3:17 3.17 Boro binetunanteyanŋ no, Luka 9.54.

*I na Isa hinoo himandi nda Ibilisi wanoo
(Matiyu 12.22–32; Luka 11.14–23; 12.10)*

²² Citaaboo baykey kanj doo ka hun Žerizalem, nee: «Belzebil† bara a ra! Ganjey bonkoynoo nda a ga ganjey gaaray!» ²³ Isa ciya i se, de a na filla yaasayanteyan har i se ka nee: «Taka foo nda Ibilisi ga nga bonj gaaray?» ²⁴ Laama kanj izey dunbu, laamaa din si hin ka kay. ²⁵ Hugu kanj izey dunbu, hugoo din si hin ka kay. ²⁶ Adiŝi nda Ibilisi tun nga bonj se, a na nga bonj zamna, a si hin ka kay. A ben a se.

²⁷ Koyne mo boro kul si hin ka huru gaabikoyni hugoo ra ka nga jinawey kom, nda man'ti a nk'a haw. Waatoo din ra, a ga nga hugoo jinawey kom. ²⁸ Cimoo ne kanj ay g'a har war se, zunubey kanj adamize n'i tee, nda wowyaney kul kanj a n'i tee Irkoy se, i kul ga yaafandi. ²⁹ Amma boro kul kanj na Hundi Henanantaa wow si yaafandi hala abada, nga zunuboo ga jeeje a ga hala abada.»

³⁰ Isa na woo har, zama i nka nee: «Ganji bara a ra.»

*Isa armye nda nga jaa
(Matiyu 12.46–50; Luka 8.19–21)*

³¹ Isa armye nda nga jaa kaa. I kay taray, de i na boro sanba kanj ma ciya a se. ³² Alžamaa goo ma goro k'a wanga, de i nee a se: «Guna, ni jaa nda ni armye [nda ni woymey] goo taray, i ga ni hãa.» ³³ Isa zaabi ka nee i se: «May ti ay jaa nda ag'armey?» ³⁴ Woo banda ga, a na moo fur borey ga kanj ga goro k'a wanga. A nee i se: «Ay jaa nda ay armye ne. ³⁵ [Zama] boro kul kanj ga Irkoy ibaayoo tee, bora din ti ag'armaa, nga ti ay woymaa, nga ti ay jaa.»

4

*Sayakaa filla yaasayantaa
(Matiyu 13.1–9; Luka 8.4–8)*

¹ Isa sintin koyne ka cawandi isabangoo mijoo ga. Alžama beeri marga a bonj hala nongu kanj ra a nka koy huru harihii ra ka goro, amma borey kul cindi guraa ga isabangoo tenje. ² A na haya boobo cawandi i se filla yaasayanteyan ra. Nga cawandoo ra, a nee i se: ³ «Wa hanajer! Sayakaw foo ne ka fatta ka koy saya. ⁴ Kanj a goo ma saya, dumiyoo jere foo kanj fondaa bande. Cirawey kaa, de i n'a gon. ⁵ Jere foo kanj tondidoo ra kanj ra labu boobo sii. Dogoo din da a zay, zama labu boobo sii a bonj. ⁶ Waatoo kanj waynaa fatta, a ton. A kogu, zama a sii nda linji gaabante. ⁷ Jere foo kanj dumari karjikoyniyan ra. Karjey beeri, i n'a hewguba, woo se a mana ize tee. ⁸ Jere foo kanj labu henna

† 3:22 3.22 Belzebil, Ibilisi maa foo no.

ra. A zay, a boosu, de a na izeyan tee. Affoo na ize waranza (30) hay, affoo woydu (60), affoo zangu (100).» ⁹ Isa yee ka nee i se: «Boro kanj goo nda hanja ka maa, ma hanjajer!»

Addaliloo kanj se Isa ga filla yaasayantey dan nga šenney ra

(Matiyu 13.10-17; Luka 8.9-10)

¹⁰ Waatoo kanj Isa goo nga hinne, borey kanj goo a bande nda taalibi woy cindi hinkaa (12) n'a hãa nda filla yaasayantey addaliloo. ¹¹ A nee i se: «War, war duu Irkoy Laamaa haya tugantaa, amma taray borey, haya kul si harandi i se kala nda filla yaasayanteyan. ¹² Nga ra

«ba kanj i ga guna, i si dii,

ba kanj i ga maa, i si faham,

hala i masi tuubi,

de ngi zunubey ga yaafandi!»*

Sayakaa filla yaasayantaa maanaa

(Matiyu 13.18-23; Luka 8.11-15)

¹³ Woo banda ga, Isa n'i hãa ka nee: «War si filla yaasayantaa woo maanaa bay? Taka foo nda war ga hin ka faham filla yaasayantey jerey se? ¹⁴ Sayakaa man'ti kala bora kanj ga Irkoy meešenoo say. ¹⁵ Wey kanj kanj fondaa bande man'ti kala borey kanj se Šennoo ga sayandi, za i maar'a, Ibilisi ga kaa ka Šennoo kaa kanj huru biney ra. ¹⁶ Tondidogoo kanj ra a saya man'ti kala borey kanj, nda i maa Šennoo, dogoo din da i g'a dii nda jaali, ¹⁷ amma a mana linji tee i ra, i si gay a ra. Nda zarabiyen wala gurzugayyan kaa i ga Šennoo maaganda se, dogoo din da i ga murti. ¹⁸ Dumari karjikoyney kanj ra dumiyo jere faa sayandi man'ti kala borey kanj maa Šennoo, ¹⁹ amma aduŋna alhuzuney, nda nga almaanoo kanj ga zanba, nda boonawey jerey no ma Šennoo hewguba, a masi ize tee. ²⁰ Labu henna kanj ra jerey goo man'ti kala borey kanj maa Šennoo, i n'a dii. I ga ize tee, affoo waranza (30), affoo woydu (60), affoo zangu (100).»

Fitillaa filla yaasayantaa

(Luka 8.16-18)

²¹ Isa nee i se: «Boro ga fitilla zaa ka kusu gum a boŋ, wala k'a danj daari cire wala? N'bay a si danjandi kala fitilla gorodogoo ga? ²² Haya tugante sii no kanj si kaa ka fataw. Sirri sii no kanj si kaa ka fataw. ²³ Boro kanj goo nda hanja ka maa, ma hanjajer!» ²⁴ Woo banda ga, a nee i se: «Wa lakkal danj hayey kanj war ga maar'ey se. Takaa kanj nda war ga

* 4:12 4.12 Ezayi 6.9-10.

neeša, nga nda i ga neeši war se, de mo war ga duu tontoni.
²⁵ Zama boro kanj goo nda a, i g'a noo koyne. Boro kanj sii nda a, ba woo kanj a goo nda a, ga taandi.»

Dumiyoo kanj ga zay nda nga boŋ filla yaasayantaa

²⁶ Isa nee: «Irkoy Laamaa ga hima sanda de aru kanj koy dumi say laboo ra. ²⁷ Nda aroo na cijiney kul tee a ga kani, a na zaarey kul tee a ga hoy, dumiyoo ga bagu ka beeri ka gar a mana bay takaa kanj nda a zay. ²⁸ Laboo ga dumiyoo zayandi nga foo nda nga boŋ. A mma jin ka tee subu, nga banda ga, a ma tee jeeni, a ma yee koyne ka tee taasu kanj goo jeenoo ga. ²⁹ Za taasoo nin, aroo ga borey danj a ra nda cendi, zama hegaa ka too.»

Dumi gurunbu-ize kaccaa filla yaasayantaa
(Matiyu 13.31-32, 34; Luka 13.18-19)

³⁰ Isa nee: «Macin nda ir ga Irkoy Laamaa sawandi? Wala mo, macin ti filla yaasayantaa kanj g'a fahamandi borey se?
³¹ A si hima nda kala dumi gurunbu-ize kaccu foo kanj se i ga nee mutardi. Waati kanj a sayandi, a kacca nda dumiyey kul kanj goo adupna ra. ³² Amma waati kanj a dumandi ka ben, a ga zay ka beeri ka bisa dumarey kul. A ga kabe beeriyan tee hala cirawey ga hin ka teji tee a ra.»

Isa ga cawandi nda filla yaasayanteyan
(Matiyu 13.34-35)

³³ Filla yaasayantey wey dumi boobo nda Isa na Irkoy meešennoo har i se. A na taka tee kanj ra i ma hin ka faham a se. ³⁴ A si šelanj i se kala nda filla yaasayanteyan hinne. Amma nda ngi hinne no, a ga šenney kul feeri taalibey se.

Isa na hewoo kayandi
(Matiyu 8.23-27; Luka 8.22-25)

³⁵ Zaari follokaa din da, kanj cijinoo too, Isa nee nga taalibey se: «Ir ma deŋ ka koy haroo boŋ faa ga.» ³⁶ Waatoo kanj i na alžamaa nanj a ma koy, taalibey huru Isa bande harihiyoo kanj ra a goo k'a hun. De mo harihii fooyan hanga ey ka koy. ³⁷ Hew beeri foo tun hala nongu kanj ra bondawey ga say hiyoo ra. Hiyoo too nda hari. ³⁸ Isa goo ma jirbi hiyoo koroo ra, furkanga goo boŋoo cire. Taalibey n'a tunandi, i nee a se: «Alfagaa, ir ga halaci, n'si huzun nda iri?»

³⁹ A tun jirboo ra, a zahã hewoo ga jina, a šelanj isabangoo se ka nee: «Dangay suk!» Hewoo kay, de nongoo kul tee sōy.
⁴⁰ Woo banda ga, Isa nee nga taalibey se: «Macin se war ga arkubu? War si naanay hala sohō?» ⁴¹ I hanse ka hunbur, de i ga cere hãa ka nee: «May ti boraa woo kanj ba hewoo nda isabangoo ga hayaa tee kanj a n'a har?»

5

Isa na ganjiyan gaaray k'i kaa aru ra
(Matiyu 8.28–34; Luka 8.26–39)

¹ Isa nda nga taalibey too isabangoo boŋ faa ga, Geraza koyraa borey laamaa ra. ² Isa zunbu harihiyoo ra. Dogoo din da aru foo kaŋ ra ganji goo fatta saarawey ra k'a kubay. ³ Saarawey ti nga gorodogoo. Boro sii no kaŋ ga hin k'a haw koyne, ba nda guuru karfu. ⁴ Cee booboyan i ga gaalayan daŋ cewey ra, i g'a haw nda guuru karfuyan, amma a ga guuru karfey dunbu, a ga gaalawey kayri. Boro kul gaaboo si hin k'a gooji. ⁵ Waati kul, cijin nda zaari, a sii kala saarawey ra nda tondi hondey boŋ. A ga kaati, a ga nga boŋ maray nda tondey.

⁶ Waatoo kaŋ a na Isa honnay, kul a zuru ka koy sujudu jinoo ra, ⁷ de a na jinde jer ka kaati ka nee: «Macin ka agay nda ni marga, Isa Irkoy Jerantaa Iz'aroo? Ay n'a kar ni ga nda Irkoy, mas'ay zarabi!» ⁸ Hayaa kaŋ se a na woo har man'ti kala Isa nka nee a se: «Ganjoo, hun aroo woo ra.» ⁹ Woo banda ga, Isa n'a hãa ka nee: «Macin ti ni maapoo?» A tuuru a se ka nee: «Ay maapoo ti Alžama, zama ir ga boobo.» ¹⁰ Aroo na Isa suurandi nda gaabi ka nee: «Masi ganjey gaaray k'i fattandi gandaa ra.»

¹¹ A gar kaŋ nbirŋa booboyan goo ma kur tondi hondoo jesoo ga. ¹² De ganjey na Isa suurandi ka nee a se: «Ir sanba nbirŋawey wey ra, hala ir ma huru i ra!» ¹³ A n'a tee i se. Ganjey fatta aroo ra ka huru nbirŋawey ra. Nbirŋawey zuru ka hun tondi hondoo jesoo ga beene* ka isabangoo gaarandi. I ga koy too nbirŋa boŋ zenber hinka (2.000), i yoole.

¹⁴ Kaŋ woo tee kul, wey kaŋ g'i kur zuru ka koy alhabaroo filla koyraa nda saajoo borey se. De borey koy dii hayaa kaŋ tee. ¹⁵ Waatoo kaŋ i too nongoo kaŋ ra Isa goo, i dii aroo kaŋ ra ganjey cindi. A ga goro, darbay goo jindoo ra, lakkaloo ga timme daku. Borey kaŋ dii a hunbur. ¹⁶ Wey kaŋ dii hayaa kaŋ Isa n'a tee aroo nda nbirŋawey se no ma filla borey kaŋ kokor ka kaa se. ¹⁷ Woo banda ga, borey sintin ka wiri Isa ga, a ma mooru ngi gandaa ga.

¹⁸ Waatoo kaŋ Isa goo ma huru harihiyoo ra ka koy, boraa kaŋ ra ganjey cindi na Isa suurandi a ma nan nga ma cindi nga bande. ¹⁹ Amma Isa mana yadda, a nee aroo se: «Koy ni hugoo do nda ni borey do ka hayaa kul filla i se kaŋ ni Koyoo n'a tee ma ne, nda takaa kaŋ nda a hinna ma ne.»

* **5:13** 5.13 «tondi hondoo jesoo ga beene», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «tondi hondoo boŋoo ga».

²⁰ Aroo dira gandaa kaŋ maapoo ti Dekapol (maanaa «koyra woy (10)»), kul bande ka takaa kul deede kaŋ Isa n'a tee nga se. Borey kul na almunkar.

Žayrus ize woyoo nda woyoo kaŋ tuku Isa bankaaraa ga (Matiyu 9.18–26; Luka 8.40–56)

²¹ Isa deŋ koyne ka koy haroo boŋ faa ga [harihii ra]. Kaŋ a too, alžama beeri foo marga a boŋ haroo miŋoo ga.

²² Aru foo kaa kaŋ maapoo ti Žayrus kaŋ goo margahugoo boŋkoyney ra. Kaŋ a dii Isa, a sujudu cewey cire ²³ k'a suurandi nda gaabi ka nee a se: «Ay ize woy kaccaa goo buuyan mee ga. Kaa ka ni kaboo fur a ga hala a ma duu ka hallasi ka huna.» ²⁴ Isa koy a bande. Alžamaa beeri hanga a bande, i g'a šiita.

²⁵ Woo gar kaŋ woy foo goo jamaa ra kaŋ nga jiiri woy cindi hinka (12) a ga kuri mandi. ²⁶ A hanse ka fara lotokorey kabey ra waatey kaŋ i g'a safar. Alman kul kaŋ goo a se no a n'a daŋ wircoo ra, amma a man'a nafa. Wircoo mma koy de a ga tonton. ²⁷ Kaŋ a maa Isa maapoo, a huru alžamaa ra ka koy Isa dumaa ga ka tuku nga bankaaraa ga, ²⁸ zama a nka nee nga boŋ se: «Jalla, nda ya nka tuku ba nga bankaaraa ga, ay ga hallasi.» ²⁹ Dogoo din da kuri mandiroo kay, de a maate nga gaahamoo ra kaŋ nga doroo duu baani. ³⁰ Kaŋ woo tee, kul Isa maate kaŋ gaabi foo fatta nga ra. A bere alžamaa gamoo ra ka borey hãa ka nee: «May ka tuku ay bankaaraa ga?» ³¹ Nga taalibey nee a se: «N'ga dii alžamaa kaŋ ga ni šiita. Taka foo nda n'ga yee ka hãa: «May ka tuku ay ga?»» ³² Amma Isa cindi ka moo fur borey ga, hala nga ma dii bora a kaŋ too nga do. ³³ Woyoo jijiri hunburay se. Nga kaŋ ga bay hayaa kaŋ tee. A kaa ka sujudu Isa se. A na cimoo kul har a se. ³⁴ Isa nee woyoo se: «Ay izoo, ni naanaa na ni hallasi. Ma koy nda baani, de mo duu baani wircoo woo ra.»

³⁵ A goo ma šelaŋ kaŋ boroyaŋ hun margahugoo boŋkoynoo windoo do ka nee: «Ni ize woyoo faati. Macin se n'ga alfagaa zaa ka kay koyne?» ³⁶ Isa maa šenney wey, amma a mana kula. A nee margahugoo boŋkoynoo se: «Masi hunbur, naanay hinne.» ³⁷ Kaŋ Isa koy a do, a mana naŋ boro kul ma hanga nga nda man'ti Piyer, nda Žak, nda Yehiya kaŋ ti Žak armaa. ³⁸ Waatoo kaŋ i too nga windoo do, Isa gar kaŋ borey goo ma niimiŋaama. I ga hãe, i ga yooyo. ³⁹ Kaŋ Isa huru hugoo ra, a n'i hãa ka nee: «Macin ti niimiŋaamayanoo woo nda hãeney wey? Zankaa mana buu, a mma jirbi.» ⁴⁰ Borey n'a kašikaši. A na borey kul fattandi taray jina, a duu ka zankaa jaa nda baaboo nda

borey kaŋ a n'i hangandi nga bande, ka huru nongoo kaŋ ra zankaa goo. ⁴¹ Isa na zankaa dii nda kaboo ka nee a se: «Taliita kum!» kaŋ maanaa ti «Woy-izoo, ay nee, ma tun ni boŋ ga». ⁴² Dogoo din da woy-izoo tun ka dira. A goo nda jiiri woy cindi hinka (12). A tee borey kul se boŋhaway. ⁴³ Woo banda ga, Isa hanse ka gaabandi i ga kaŋ i masi naŋ boro kul ma bay. A nee i se i ma zankaa noo ŋaayan.

6

*Nazaret borey wanji Isa ga
(Matiyu 13.53-58; Luka 4.16-30)*

¹ Isa hun nongoo kaŋ ra a cindi. A kaa nga koyraa* ra. Nga taalibey hanga a ka koy a bande. ² Hunanzam zaaroo hane, a sintin ka cawandi margahugoo ra. Haŋajerkey iboobo boŋey hanse ka haw, de i nee: «Man ra a duu takawey kaŋ a g'i tee? May k'a noo lakkaloo woo nda hini kaŋ nda a ga kayfey wey tee? ³ Man'ti bundu goykaa no wala? Man'ti Maryama iz'aroo no? Man'ti Źak, nda Źoses, nda Źud, nda Simoŋ armaa no wala? Koyne mo nga woymey sii ir do ne ra wala?» Woo se i wanji a ga. ⁴ Isa nee i se: «Nongu sii no kaŋ ra annabi si beerandi nda man'ti nga koyraa ra, nda nga alkabiilaa do, nda nga hugey borey do.» ⁵ No din ra Isa mana hin ka kayfi kul tee, nda man'ti wircikoyne fooyan kaŋ a na nga kabey fur i ga k'i noo baani. ⁶ Isa na alaabiina nda borey wey naanay jaŋaa. Woo banda ga, a dira koyra kanbey bande kaŋ ga man no din ka cawandi.

*Isa na nga taalibi woy cindi hinkaa (12) sanba
(Matiyu 10.5-15; Luka 9.1-6)*

⁷ Isa ciya taalibi woy cindi hinkaa (12) se. A soolu k'i sanba ngi boro hinka-hinka. A n'i noo hini ganjey ga. ⁸ A n'i yaamar ka nee i se: «War masi haya kul zaa diraa se nda man'ti gobu. War masi ŋaayan wala bolbol zaa, war masi nooru zaa war gamahawey ra. ⁹ War ma taami daŋ, amma war masi darbay hinka zaa.» ¹⁰ A nee i se: «Hugu kul kaŋ ra war zunbu, war ma cindi no din da ra hala waati kaŋ war ga koy. ¹¹ Nongu kaŋ borey wanji ka war zumandi, i wanji ka haŋajer war se, war ma hun no din ra war ma kusaa kokobu k'a kaa war cewey ga, woo ga tee seede kaŋ haya futa no i n'a tee.»

¹² Taalibey koy borey waazu ka nee i ma tuubi. ¹³ I na ganji booboyan gaaray. I na wircikoyne booboyan noo baani k'i yon nda jii.

* 6:1 6.1 Koyraa ti Nazaret.

*Yehiya kaŋ ti batizekaa buuyanoo
(Matiyu 14.1-12; Luka 9.7-9)*

¹⁴ Kokoyoo kaŋ se i ga nee Herod ga maa kaŋ Isa maapoo ga harandi nongu kul ra. Boro fooyan ga nee: «Yehiya kaŋ ti batizekaa tun bukawey ra, woo se a goo nda hini ka kayfiyan tee.» ¹⁵ Affooyan ga nee: «Ilyasu no.» Affooyan mo ga nee: «Annabi no sanda annabey kaŋ bay ka bara cine.» ¹⁶ Kaŋ Herod maa hayey wey, a nee: «Yehiya kaŋ ay na boŋoo kaa jindoo ga, nga no ka tun!»

¹⁷ Herod sanba ka Yehiya haw k'a dan kasaa ra, zama Herod nka hiija nga boŋ armaa gundoo, Filip wandoo kaŋ ti Herodiyad. ¹⁸ Zama Yehiya nka nee Herod se: «A si bisa ma ne, ni armaa wandoo ma bara ni kone.» ¹⁹ Woo se Herodiyad ga konna Yehiya. A baa nga m'a wii, amma a mongu. ²⁰ Herod ga hunbur Yehiya. A ga bay kaŋ aru no kaŋ ga šerre, de mo a ga henan, a g'a lakkal henna haya kul masi duu a. Waati kaŋ a ga maa Yehiya ga šelan, a si bay haya kaŋ nga m'a tee, amma woo kul, a ga baa nga ma hanajer a se.

²¹ Han foo Herodiyad duu waati henna. Waatoo man'ti kala hanoo kaŋ Herod na nga hayyanoo jiiri bereyanoo hoyandoo tee kaŋ ra a na boro beerey, nda sooje boŋkoyni beerey, nda Galile boro kayantey kul cee i ma ŋaa nga do. ²² Herodiyad ize woyoo huru nongoo kaŋ ra hoyandikey goo, de a gan jiney ra. A kan Herod nda hoyandikey se. Kokoyoo nee woysogaa se: «Haya kul kaŋ n'ga bag'a wiri ay ga, ay g'a noo ma ne.» ²³ A yee ka žee woysogaa se ka nee: «Haya kul kaŋ n'g'a wiri, ay g'a noo ma ne, ba nda ay kokoytaraa jere faa no.» ²⁴ Woysogaa fatta ka koy nga jaa hãa ka nee a se: «Macin no y'a wiri?» Naŋoo nee: «Yehiya kaŋ ti batizekaa, boŋoo wiri.»

²⁵ Dogoo din da woysogaa koy nda cahãyan kokoyoo do k'a ŋaaray ka nee a se: «Ay si baa kala m'ay noo sohõ da Yehiya kaŋ ti batizekaa boŋoo fendu boŋ.» ²⁶ Kokoyoo binoo hanse ka maray, amma nga žeeyaney nda hoyandikey maaganda se a mana baa nga ma wanji woysogaa se.

²⁷ Dogoo din da a na sooje foo sanba k'a yaamar kaŋ a ma koy kate Yehiya kaŋ ti batizekaa boŋoo. Soojaa koy Yehiya boŋoo dunbu kasahugoo ra ²⁸ ka kate a fendu boŋ. A n'a noo woysogaa se, woysogaa n'a noo nga jaa se. ²⁹ Waatoo kaŋ Yehiya taalibey maa alhabaroo, i koy nga bukaa zaa k'a dan saaray ra.

*Isa na boro zenber guu (5.000) ŋandi
(Matiyu 14.13-21; Luka 9.10-17; Yehiya 6.1-14)*

³⁰ Diyawey marga Isa do ka hayey kul filla a se, nda cawandoo kul kaŋ ngi n'a tee. ³¹ A nee i se: «Wa kaa ir ma koy jere ga nongu soyante ra ka hunanzam kayna.» Zama boro boobo ga koy i ga kaa i do, woo se i si duu ngi boŋ ka ba ŋaa. ³² I koy harihiyoo ra nongu soyante ra ngi hinne. ³³ Amma boro boobo dii ngi tunyanoo, i n'i bay. I ga hun koyra kanbey kul ra ka zuru nda cee ka Isa nda nga taalibey jin nongoo kaŋ ra i ga koy.

³⁴ Kaŋ Isa zunbu harihiyoo ra, a dii alžamaa beeri, a tamalla i se, zama i ga hima nda sanda feejiyaŋ kaŋ sii nda kurkaw. De a na haya boobo cawandi i se. ³⁵ Waatoo kaŋ zaaroo koy, Isa taalibey man a ka nee: «Nongoo, haya kul sii a ra, waatoo koy ka ben. ³⁶ Borey wey naŋ i ma koy hawsaa nda koyra kanbey borey do kaŋ ga man ne ga ka ŋaayan day ka ŋaa.» ³⁷ Amma a zaabi ka nee i se: «War hunday m'i noo ŋaayan!» I nee a se: «N'ga hongu ir ma koy nzorfu kaaray tamma boŋ zangu hinka (200) takula day i se k'i noo i ma ŋaa wala?» ³⁸ Isa nee i se: «Wa koy guna wala takula marje bara war kone?» I koy borey hãa, de i yee a do ka nee: «Takula guu nda hamiisa hinka bara ir kone.» ³⁹ A n'i yaamar ka nee: «Wa borey gorandi soofu-soofu subu firzoo boŋ.» ⁴⁰ Borey goro, alžama fooyaŋ boro zangu (100) no, affooyaŋ boro woyguu (50). ⁴¹ Woo banda ga, Isa na takula guwaa nda hamiisa hinkaa zaa, a na nga boŋoo jer ka beenaa guna, a na albarka tee Irkoy se. A na takulawey dunbu k'i noo nga taalibey se i m'i zamna borey game. A na hamiisa hinkaa mo zamna borey kul game. ⁴² Borey kul ŋaa hala i kungu. ⁴³ I koy nda kokondo woy cindi hinka (12) kaŋ ga too nda takula dunbu-dunbantey nda hamiisaa kaŋ cindi. ⁴⁴ Borey kaŋ na [takulawey] ŋaa, man'ti kala aru zenber guu (5.000).

*Isa dira nda nga cewey hari boŋ
(Matiyu 14.22-33; Yehiya 6.15-21)*

⁴⁵ Woo banda ga, dogoo din da Isa na nga taalibey gaabi i ma huru harihiyoo ra ka koy nga jine haroo boŋ faa ga Betsayda koyraa here. Nga hunday cindi ka alžamaa naŋ i ma koy. ⁴⁶ Kaŋ nga nda borey fay, a žigi tondi hondu foo boŋ ka Irkoy ŋaaray.

⁴⁷ Waatoo kaŋ cijinoo too, harihiyoo goo isabangoo gamoo ra, Isa hinne ka cindi guraa ga. ⁴⁸ A dii kaŋ hiyoo hunyanoo hanse ka šendi taalibey ga, zama hewoo mm'i gande. Kaŋ moo ga baa ka boo, Isa dira nda nga cewey isabangoo boŋ ka koy i here. A baa nga ma bisa i ga. ⁴⁹ Waatoo kaŋ taalibey ga dii a goo ma dira isabangoo boŋ, i hongu kaŋ boro kaŋ

buu biyoo no, woo se i kaati. ⁵⁰ Kaŋ i kul dii a, i hunbur, amma dogoo din da Isa šelan i se ka nee: «Wa bine tee, agay no, war masi hunbur.» ⁵¹ A huru i bande harihiyoo ra, de hewoo kay. Woo hanse ka taalibey boŋey haw. ⁵² Zama i mana faham ba takulawey kayfoo se. Ngi boŋey no ma šendi.

*Isa na wircikoyney noo baani Genezaret laamaa ra
(Matiyu 14.34-36)*

⁵³ Waatoo kaŋ i deŋ ka ben, i too Genezaret laboo ra. I too guraa ga. ⁵⁴ Kaŋ i fatta hiyoo ra, dogoo din da borey na Isa bay. ⁵⁵ I koy gandaa din kul ra. Nongu kul kaŋ ra borey maa kaŋ a kaa, i ga sintin ka kate a do wircikoyney daarijiyan ga. ⁵⁶ A ma tee koyra kanbey, wala koyrawey, wala hawsa kul kaŋ ra Isa koy, i mma ngi wircikoyney kanandi farrey ra. I g'a suurandi a ma naŋ ngi ma tuku nga darbaa mijoo hinne ga. Borey kul kaŋ tuku a ga hallasi.

7

*Irkoy yaamaroo bisa adamizey alaadaa
(Matiyu 15.1-9)*

¹ Fariziyeney nda Citaaboo baykawyan kaa ka hun Žerizalem ka marga Isa jeroo ga. ² I dii Isa taalibi fooyan ga ŋaa nda ngi kabe žiibey, maanaa i man'i jumay. ³ Fariziyeney nda Alyahuudey kul, i si ŋaa nda i mana ngi kabey jumay hala i ma henan, zama i mma alaadaa beerandi kaŋ i n'a gar ngi kaagey ga. ⁴ Takaa din da, nda i hun yooboo ra, i si ŋaa nda i mana jumay ka henan. I goo nda alaada boobo fooyan kaŋ i g'i kayandi, sanda ka potey, nda kusey, nda alhan taasawey, [nda daarey] jumay.

⁵ Fariziyeney nda Citaaboo baykey na Isa hãa ka nee: «Macin se ni taalibey si hanga alaadaa bande kaŋ ir n'a gar ir kaagey ga? Macin se i ga ŋaa nda ngi kabe žiibey?»

⁶ Isa nee i se: «Ezayi ga cum kaŋ na annabitaray tee war ga kaŋ ti almunafikey, sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Alžamaa woo, mijey de nda i g'ay beerandi,
amma biney ga hanse ka mooru agay.

⁷ Sujudu kaŋ i n'a tee ya ne man'ti kala yaada,

zama hayey kaŋ i g'i cawandi man'ti kala borey yaamarey.»*

⁸ War ga Irkoy yaamaroo naŋ ka borey alaadaa kayandi.»

⁹ Isa tonton ka nee: «War goo ma Irkoy yaamaroo yankar henna ka koy war alaadaa gorandi! ¹⁰ Zama Musa nka nee: «Ni ŋaa nda ni baaba beerandi.»† De mo: «Boro kaŋ

* 7:7 7.7 Ezayi 29.13. † 7:10 7.10 Fattaroo 20.12; Alhukumoo 5.16.

na nga jaa wala nga baaba kaynandi, a waazibi bora ma wiiyandi.>‡ 11 Amma war, war ga nee: <Boro kan nee nga jaa wala nga baaba se: "Haya kan ay ga hima k'a noo ma ne man'ti kala 'korban' kan maanaa ti 'sargaroo kan ga hima ka nondi Irkoy maano ga'."> 12 Nga ne, war si nan a ma faabari kul tee nga jaa wala nga baaba se. 13 Takaa woo nda war ga Irkoy meešenoo derandi war alaadaa se kan war g'a har war banda-ka-zunbey se. War ga takawey wey dumi boobo tee.»

Hayey kan ga boro žiibandi
(Matiyu 15.10-20)

14 Isa ciya alžamaa se koyne ka nee: «War kul ma hanajer ya ne ka faham. 15 Haya sii no kan hun tarayhere ka huru boro ra kan ga hin k'a žiibandi, amma hayey kan ga hun boro binoo ra, wey din no m'a žiibandi. 16 [Boro kan goo nda hanja ka maa, ma hanajer!]>

17 Waatoo kan Isa na alžamaa nan ka huru hugoo ra, nga taalibey n'a hãa nda filla yaasayantaa woo maanaa. 18 A nee i se: «War mo si faham? War si faham kan haya kul kan hun tarayheroo ra ka huru boro ra si hin k'a žiibandi? 19 A si huru binoo ra, amma nga gundoo ra a ga huru jina a ma warrandi salangaa ra.» Šennoo woo ga, ŋaayan kul, Isa n'a halalandi.

20 Isa nee: «Haya kan ga hun boro binoo ra, woo din no ma boro žiibandi. 21 Zama borey kuneheroo ra, bine ra hongu laaley ga hun kan ti woy nda aru izefututarawey, nda zaytarawey, nda borowiiyaney, 22 nda zinayaney, nda haya ceeciyaney albahiiritaray ra, nda binekoguyaney, nda dargayan, nda haya futu boonayyan, nda canseyan, nda wowyan, nda binebeeritaray, nda saamataray. 23 Haya laaley wey kul si hun kala kunehere ra, ngey no ma boro žiibandi.»

Woy yaw naanay Isa
(Matiyu 15.21-28)

24 Isa tun no din ka koy Tir laamaa ra. A zunbu hugu foo ra, a si baa boro kul ma bay kan nga goo no, amma a mana hin ka tugu borey se. 25 Woy foo kan ize woy kaccaa ganji goo a ra, maa Isa maano, de a kaa a do ka sujudu a jine cewey cire. 26 Woyoo woo man'ti Alyahuudu no, nga dumoo ti Grek, a mana hayandi kala gandaa kan se i ga nee Siro-Fenisi. A n'a wiri Isa ga, a ma ganjoo gaaray k'a kaa nga ize woyoo ra. 27 Isa nee a se: «Nan zankey ma ŋaa ka kungu jina, zama a si boori boro ma zankey ŋaahayaa

‡ 7:10 7.10 Fattaroo 21.17.

zaa k'a warra hanši-izey se.»[§] 28 Woyoo na Isa zaabi ka nee: «Ay Koyoo, hanši-izey kanj goo taabaloo cire ga zankey meecindey njaa.» 29 Isa nee a se: «Šennoo woo kanj n'n'a har se, willi, ganjoo hun ni ize woyoo ra.» 30 Woyoo koy nga hugoo do, a na nga izoo gar a ga kani nda baani daaroo boŋ, ganjoo hun a ra.

Isa na lutu noo baani

31 Isa hun Tir laamaa ra ka bisa nda koyraa kanj maapoo ti Sidonj ka yee ka kaa Galile isabangoo here ka bisa nda Dekapol (maanaa «koyra woy (10)») laamaa game. 32 Boroyan kate a do boro foo kanj ga lutu, a si šelanj mo ka boori. I na Isa suurandi a ma kabe fur a ga. 33 Isa n'a ka mooru alžamaa ka koy jere ga. A na nga kabe-izey danj lutoo haŋawey ra jina, a tufa, a na tufaa zaa k'a tuku lutoo deenoo ga, 34 de a na nga boŋoo jer ka beenaa guna ka hunsar beeri foo tee ka nee a se: «Efaata!» kanj maanaa ti «Wa feeri!». 35 [Dogoo din da] haŋawey feeri, deenoo hun denjiyanoo ga, de a šelanj nda fondaa. 36 Isa na borey yaamar kanj i mas'a har boro kul se. Waati kul kanj Isa ga nee borey mas'a har, waati din no borey ga alhabaroo fee ka tonton. 37 A tee alžamaa se boŋhaway beeri, de i nee: «Haya henna koonu no a g'a tee! A ga lutey haŋawey feeri, a ga benbawey šelanjandi.»

8

Isa na boro zenber taaci (4.000) njandi (Matiyu 15.32-39)

1 Jirbey wey alžama beeri foo goo Isa bande koyne. I sii nda haya kanj i g'a njaa. Isa ciya nga taalibey se ka nee i se: 2 «Ay ga tamalla jamaa se, zama jirbi hinza ti woo kanj i goo ay bande, i sii nda haya kanj i g'a njaa. 3 Nda ay n'i yeeti ngi hugey do nda heraa, i ga kanj fondaa ra, zama affooyan mana hun kala nongu mooro ra.» 4 Nga taalibey tuuru a se ka nee: «Man ra boro ga hin ka duu saajoo woo ra ŋaayan kanj ga borey wey kungandi?» 5 Isa n'i hãa ka nee: «Takula marje bara war kone?» I n'a zaabi ka nee: «Iyye bara ir kone.»

6 Woo banda ga, Isa na alžamaa yaamar i ma goro laboo ra. A na takula iyyaa zaa, a na albarka tee Irkoy se, a n'i dunbu k'i noo nga taalibey se i m'i zamna. Taalibey n'i zamna alžamaa se. 7 Hamiisa kayna fooyanj cindi i kone. Isa na albarka danj i ra. A nee i ma ngi mo zamna. 8 Borey njaa hala i kungu. I koy nda kokondo beeri iyye kanj ra wey

§ 7:27 7.27 Alyahuudey do, dumi kul kanj man'ti ngi dumoo ga hima nda hanši.

kaŋ cindi goo. ⁹ I ga too boro zenber taaci (4.000) cine. Woo banda ga, Isa n'i naŋ i ma koy. ¹⁰ Dogoo din da Isa huru harihiyoo ra, nga nda nga taalibey ka koy laamaa ra kaŋ maapoo ti Dalmanuta.

Borey na tammaasa kayfante ceeci
(Matiyu 16.1-4)

¹¹ Fariziyeney kaa, de i sintin ka kakaw Isa bande hala ngi m'a sii. I n'a wiri a ga a ma tammaasa kayfante foo tee kaŋ hun beenaa ra. ¹² Isa hunsar nga binoo ra nda saha, de a nee: «Cin se zamanoo woo borey ga tammaasa kayfante ceeci? Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, tammaasa kayfante kul si teendi zamanoo woo borey se koyne!» ¹³ Isa na Fariziyeney naŋ, a yee ka huru harihiyoo ra ka koy haroo boŋ faa ga.

Dolobiroo kaŋ ga boro ga hima ka nga boŋ hawgay
(Matiyu 16.5-12; Luka 12.1)

¹⁴ Taalibey dirŋa ka takula zaa ngi bande nda man'ti ize folloku kaŋ cindi i kone harihiyoo ra. ¹⁵ Isa n'i yaamar ka nee: «Guna, wa hawgay Fariziyeney dolobiroo nda Herod dolobiroo ga.» ¹⁶ Zama takula sii taalibey kone, i ŋelan-ŋelan cere game. ¹⁷ Isa bay, a nee i se: «Macin se war ga ŋelan-ŋelan ka nee kaŋ war sii nda takula se? War si faham, war si dii hala sohō? War boŋey no ma ŋendi wala? ¹⁸ War goo nda mooyaŋ, war si dii wala? War goo nda haŋayaŋ, war si maa wala? War si hongu ¹⁹ waatoo kaŋ ay na takula guwaa dunbu boro zenber guwaa (5.000) se, wey kaŋ cindi kokondo marje ra war n'i daŋ ka koy?» Taalibey nee a se: «Kokondo woy cindi hinka (12).» ²⁰ «De waatoo kaŋ ay na iyyaa dunbu boro zenber taacaa (4.000) se, kokondo beeri marje no war n'i too nda wey kaŋ cindi k'i ka koy?» I tuuru a se ka nee: «Kokondo beeri iyeye.» ²¹ A nee i se: «Woo kul, hala sohō war si faham wala?»

Isa na danaw moŋey feeri kaŋ goo Betsayda

²² Isa nda nga taalibey too Betsayda. Boroyaŋ kate a do danaw foo, de i n'a suurandi kaŋ a ma danaa taaru k'a noo baani. ²³ Isa na danaa dii nda kaboo, a n'a gongu ka hibi koyraa ga. A na tufay daŋ danaa moŋey ga. A na nga kabey fur a ga, de a nee a se: «N'ga dii haya wala?» ²⁴ Danaa na nga moŋey feeri. A nee: «Ay ga dii borey, amma i mma tee ya ne sanda tuuriyaŋ kaŋ ga dira.» ²⁵ Isa yee koyne ka nga kabey daŋ moŋey ga, de a dii henna, a yee nga taka ŋeenaa ga, nga moo gunaa henan. ²⁶ Woo banda ga, Isa na aroo yeeti a ma koy nga hugoo do, a nee a se: «Masi ba huru koyraa ra.»

May ti Isa?

(Matiyu 16.13-20; Luka 9.18-21)

²⁷ Isa nda nga taalibey dira ka koy koyra kanbey kan ga man koyraa ga kan se i ga nee Sezare Filip*. Fondaa ra, a na nga taalibey hãa ka nee: «Borey mma nee, may ti agay?» ²⁸ I nee a se: «Boro fooyan ga nee kan Yehiya kan ti batizekaa ti ni, affooyan ga nee kan Ilyasu ti ni, affooyan mo ga nee kan annabey de affoo ti ni.» ²⁹ A n'i hãa ka nee: «De war, war mma nee, may ti agay?» Piyer n'a zaabi ka nee: «Ni ti Almasihu.» ³⁰ Isa hanse k'i yaamar kan i masi nga maapoo har boro kul se.

Isa šelan nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga

(Matiyu 16.21-23; Luka 9.21-22)

³¹ Woo banda ga, Isa sintin ka nga taalibey bayrandi ka nee i se kan kala Bora a kan tee Adamize ma dii zarabi booboyan. Boro beerey nda sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey g'a yankar. A ga wiiyandi, de jirbi hinza banda ga, a ga tun. ³² A na šennoo woo har i se kaaray. Piyer n'a dii jere ga ka citi a ga. ³³ Isa bere, de a na nga taalibey guna. A citi Piyer ga ka nee a se: «Mooru ay ga, Šaytan, zama n'si alhuzun nda Irkoy ibaayoo, borey wanoo nda n'ga alhuzun.»

Takaa kan ga kate boro ma hanga Isa

(Matiyu 16.24-28; Luka 9.23-27)

³⁴ Woo banda ga, Isa ciya alžamaa nda nga taalibey se, a nee i se: «Boro kan ga baa nga ma hanga ay bande, kala a ma nga alhawaa nan, a ma nga kanjandibundoo zaa† jina, a ma hanga agay. ³⁵ Boro kan ga baa nga ma nga hundoo hallasi g'a mursu, amma boro kan ga nga hundoo mursandi agay nda Alhabar Boryaa maaganda se g'a hallasi. ³⁶ Macin no a g'a hanse boro se a ma duu adupna kul, nda nga hundoo ga mursu? ³⁷ Macin no boro g'a barmay nda nga hundoo?»

³⁸ Boro kul kan agay nda ay meešenney g'a haawandi zamanoo woo boro zinateerey nda zunubantey game, Bora a kan tee Adamize mo ga haw a borey game waati kan a kaa nga Baaba Irkoy daržaa ra nda almalayka henanantey.»

9

¹ Isa nee i se: «Cimoo ne kan ay g'a har war se, boroyan goo ne kan si buuyan taba i mana dii Irkoy Laamaa ma kaa nda sahã.»

* **8:27** 8.27 Matiyu 16.13. † **8:34** 8.34 Boro ma nga kanjandibundoo zaa man'ti kala boro ma yadda ka nga hundoo noo sanda takaa kan nda Isa na nga wanoo noo.

Isa kunturoo alhaaloo barmay

(Matiyu 17.1-13; Luka 9.28-36; Piyer bataga 2to 1.16-18)

² Jirbi iddu banda ga, Isa na Piyer, nda Žak, nda Yehiya zaa ka koy jere ga, ngi hinne tondi hondu beeri foo ga. Nga kunturoo alhaaloo barmay jiney ra. ³ Nga darbawey tee ikaaray far. Boro sii adupna ra kan ga hin ka darbay kaarayandi ka too nga waney takaa. ⁴ Ilyasu nda Musa bangay i se, de i cindi ka šelan Isa bande. ⁵ Piyer na šennoo zaa ka nee Isa se: «Rabbi, a ga boori ir ma cindi ne ra, adiši ir ma hukku hinza cin, affoo ni se, affoo Musa se, affaa Ilyasu se.» ⁶ Piyer si bay haya kan nga m'a har, zama taalibi hinzaa kul nka hunbur. ⁷ Duula foo na nga biyoo k'i gum, de jinde foo fatta duulaa ra ka nee: «Woo ti agay Iz'aroo, ay baakaa, wa hanajer a se!» ⁸ Dogoo din da taalibey gunaguna ngi jerey ga, amma i mana dii boro kul, ngi nda Isa hinne no.

⁹ Kan i goo ma zunbu tondi hondoo bon, Isa n'i yaamar ka nee kan woo kan i dii a, i mas'a deede boro kul se hala waati kan ra Bora kan tee Adamize tun bukawey ra. ¹⁰ I na yaamaroo dii, amma i cindi ka cere hãa ka nee: ««Ka tun bukawey ra», woo din ti macin?»

¹¹ Woo banda ga, i na Isa hãa ka nee: «Macin se Citaaboo baykey ga nee kan kala Ilyasu ma kaa jina?» ¹² A nee i se: «Cimi no kan Ilyasu ga kaa ka hayey kul gorandi jina. Macin se a hantumandi Citaaboo ra Bora kan tee Adamize ga kan a ga dii zarabi booboyan, i g'a kaynandi. ¹³ Amma ay ga war bayrandi kan Ilyasu kaa, de borey n'a tee woo kan kan i se, sanda takaa kan nda a hantumandi a ga.»

Isa na ganji gaaray k'a kaa zanka ra

(Matiyu 17.14-21; Luka 9.37-43)

¹⁴ Waatoo kan i too taalibey cindey do, i dii alžama beeri foo kan g'i wanga nda Citaaboo baykawyan kan ga kakaw i bande. ¹⁵ Kan borey dii Isa, bonney hanse ka haw. I zuru ka koy a do k'a foo. ¹⁶ A n'i hãa ka nee: «Macin ga war goo ma kakaw i bande?» ¹⁷ Boro foo kan goo alžamaa ra, n'a zaabi ka nee: «Alfagaa, ya nka kate ni do ay iz'aroo kan ra ganji goo kan g'a benbandi. ¹⁸ Nongu kul kan ra zankaa goo, nda a tun a se, a g'a warra ganda, a ga kufu kar, a ga hijey kaama, gaahamoo ga kogu karbaši. Ay n'a wiri ni taalibey ga i ma ganjoo gaaray, amma i mana hin.» ¹⁹ Isa zaabi ka nee i se: «Dumi kan si naanay, hala waati foo no ay ga hima ka cindi war bande? Hala waati foo no ay ga hima ka war suuri? Wa kate zankaa ya ne.»

²⁰ I kate nda a do. Kan ganjoo dii Isa, a na zankaa guzuguzu. A n'a kanandi ganda. A cindi ka bilimilim laboo

ra, de mijoo ga kufu kar. ²¹ Isa na zankaa baaba hãa ka nee: «Za waati foo no woo ga tee a se?» Baaboo tuuru a se ka nee: «Za nga zankakaccutaraa ga. ²² Cee booboyan ganjoo g'a warra nuune ra wala hari ra hala nga m'a halaci. Nda n'ga hin, hinna ir ga, m'ir soolam!» ²³ Isa tuuru a se ka nee: «N'nee: <Nda n'ga hin...>! Haya kul ga hin ka tee boro kan naanay se.» ²⁴ Dogoo din da zankaa baaba kaati ka nee: «Ay naanay. Ay faaba k'ay naanay janjaa kaa!»

²⁵ Kan Isa dii alžamaa goo ma zuru ka kaa, a zahã ganjoo ga ka nee a se: «Ganjoo kan ga boro tee lutu nda benbaw, ay na ni yaamar, hun zankaa woo ra, de mo masi yee ka huru a ra hala abada!» ²⁶ Ganjoo na kaati beeri tee, a na zankaa guzuguzu futu, de a hun a ra. Zankaa hima nda bukaw. Woo se boro boobo nee: «A buu.» ²⁷ Amma Isa na zankaa dii nda kaboo. A n'a tunandi, de zankaa kay nga boŋ ga.

²⁸ Waatoo kan Isa huru hugoo ra, nga nda nga taalibey hinne bara no, i n'a hãa ka nee: «Macin se ir, ir mana hin ka ganjoo gaaray?» ²⁹ Isa nee i se: «Ganjoo woo dumoo si hin ka fatta nda man'ti Irkoy ŋaarayyan [nda meehawyan].»

*Isa yee ka šelan nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga
(Matiyu 17.22-23; Luka 9.43-45)*

³⁰ I hun no din, i koy bisa nda Galile, amma Isa si baa borey ma bay. ³¹ Zama haya kan se a mma nga taalibey cawandi, a nee i se: «Boraa kan tee Adamize ga kanandi adamizey kabey ra. I ga kaa k'a wii, de jirbi hinza banda ga, a ga tun.» ³² Amma taalibey mana faham šennoo woo se, de i ga hunbur k'a hãa.

*May ka bisa borey kul?
(Matiyu 18.1-5; Luka 9.46-50)*

³³ I koy Kaparnahum. Waatoo kan i goo hugoo ra, Isa n'i hãa ka nee: «Macin ga war cindi ka kakaw fondaa ra?»

³⁴ I mana tuuru, zama fondaa ra i nka cindi ka cere kakaw ka bay, ngi ra, may ka bisa borey kul. ³⁵ Isa goro, a ciya taalibi woy cindi hinkaa (12) se. A nee i se: «Boro kan ga baa nga ma huru jine, kala a ma nga boŋ yeeti borey kul se banda. A ma tee borey kul se tam.» ³⁶ Woo banda ga, a na zanka kaccu foo zaa k'a dan ngi gamey ra. A n'a naagu nga gandoo ra, de a nee i se: ³⁷ «Boro kul kan yadda ka zanka kaccaa woo cine dii ay maaganda se, boraa, agay hunday ga a yadda. Boro kul kan yadda ay ga man'ti agay hinne ga a yadda, amma boraa kan n'ay sanba ga a yadda.»

³⁸ Yehiya nee Isa se: «Alfagaa, ir dii aru foo kan ga ni maano cee ka ganjey gaaray. Ir n'a ganji a m'a tee, zama

a sii ir bande.» ³⁹ Isa nee: «War mas'a ganji, zama boro sii no kaŋ g'ay maapoo cee ka kayfi tee, de koyne dogoo din da a ma haya futu har ay ga. ⁴⁰ Boro kaŋ si konna ir, goo ir bande. ⁴¹ Boro kaŋ na war haŋandi hari yaynaa poti foo Almasihu maaganda se, cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, nga sufuraa si dere.»

War ma hanse ka hawgay zunubu ga
(*Matiyu 18.6-9; Luka 17.1-2*)

⁴² «Boro kaŋ na boro kaccey wey affoo kaŋ ga naanay [agay] kaŋandi zunubu ra, boraa din, fufutondi beeri ma hawandi jindoo ga ka warrandi teekoo ra baa a se. ⁴³ Nda ni kaboo no ma ni kaŋandi zunubu ra, a dunbu k'a kaa. Ma tee kabefookoyne ka huru hunaroo ra baa ma ne ma bara nda kabe hinka, ma koy žahannam nuunaa ra kaŋ si buu. ⁴⁴ [No din nooney kaŋ ga boro hamoo ŋaa si buu, nuunaa mo si buu abada.] ⁴⁵ Nda ni cewoo no ma ni kaŋandi zunubu ra, a dunbu k'a kaa. Ma huru hunaroo ra nda cee foo baa ma ne n'goo nda cee hinka, ma warrandi žahannam ra. ⁴⁶ [No din nooney kaŋ ga boro hamoo ŋaa si buu, nuunaa mo si buu abada.] ⁴⁷ Nda ni moŋoo no ma ni kaŋandi zunubu ra, a dogu. Ma huru Irkoy Laamaa ra nda moo foo baa ma ne n'goo nda moo hinka, ma warrandi žahannam ra. ⁴⁸ No din nooney kaŋ ga boro hamoo ŋaa si buu, nuunaa mo si buu abada. ⁴⁹ Zama boro foo kul ga ciiri-ciirandi nda nuune.*

⁵⁰ Ciiri ga boori, amma nda ciiri tenbaa hun, macin nda boro ga yee k'a noo tenbe? Ciiri tenbe ma bara war ra, alaafiya ma bara war nda cere game.»

10

Isa šelan fayyan ga
(*Matiyu 19.1-12; Luka 16.18*)

¹ Isa hun no din, a tun ka koy Žude gandaa ra, a koy Žurdeŋ isaa se banda. Alžama foo yee ka marga a boŋ. A sintin k'i cawandi koyne, sanda takaa kaŋ a doona k'a tee. ² Fariziyen fooyaŋ man a k'a sii. I n'a hãa ka nee: «A ga bisa aru se a ma fay nga wandoo wala?» ³ Isa n'i zaabi ka nee: «Macin nda Musa na war yaamar?» ⁴ I nee: «Musa yadda aru ma fay-kaddaasu hantum jina, a ma fay.*» ⁵ Isa nee i se: «War biney šendiyanoo se a na yaamaroo woo hantum war se, ⁶ amma za aduŋna takaroo sintinoo ga, <aru nda woy no Irkoy n'i tee.>† ⁷ <Woo ka kate, boro ga hun nga jaa nda nga

* **9:49** 9.49 Hantum fooyaŋ ga tonton ka nee: «Sargari kul ga ciiri-ciirandi.» Ciiri goyoo man'ti kala ka henanandi, ka haya marga a masi hasara, amaanaa tammaasaa no (Sargarey 2.13). * **10:4** 10.4 Alhukumoo 24.1, 3. † **10:6** 10.6 Sintinoo 1.27; 5.2.

baaba do [ka denji nga wandoo ga], ⁸ de ngi boro hinkaa ga tee gaaham folloku.»[‡] Woo ra i si yee ka tee ihinka, amma i mma tee gaaham folloku. ⁹ Borey kanj Irkoy n'i marga, adamize mas'i fayandi.»

¹⁰ Waatoo kanj i willi hugey do, taalibey yee ka Isa hãa nda fayyan ŝennoo. ¹¹ A nee i se: «Boro kul kanj na nga wandoo fay ka hiiji affoo, a na zina tee ka duu zunubu ijinaa ga. ¹² Woy mo kanj na nga kurpoo fay ka hiiji aru foo na zina tee.»

Isa na albarka dan zankey ra
(Matiyu 19.13-15; Luka 18.15-17)

¹³ Boroyan kate Isa do zankayan hala a m'i taaru, amma taalibey citi i ga. ¹⁴ Waatoo kanj Isa dii woo, a futu ka nee i se: «Wa zankey nanj i ma kaa ay do, war mas'i ganji, zama borey kanj ga hima nda ey wane nda Irkoy Laamaa. ¹⁵ Cimoo ne kanj ay g'a har war se, boro kul kanj mana Irkoy Laamaa dii sanda takaa kanj nda zanka kaccu g'a dii, ŝikka sii kanj bora si huru a ra.» ¹⁶ Woo banda ga, a na zankey naagu nga gandoo ra, a na nga kabey fur i ga ka albarka danj i ra.

Aru almankoynoo
(Matiyu 19.16-30; Luka 18.18-30)

¹⁷ Waatoo kanj Isa na fonda zaa, aru foo zuru ka kaa. A kanj kanjey ga Isa jine k'a hãa ka nee: «Alfa boryaa, macin no ay ga hima k'a tee hala ya hunayan abadantaa tubu?» ¹⁸ Isa nee a se: «Macin se n'ga nee ay ga boori? Boro kul si boori nda man'ti Irkoy hinne. ¹⁹ N'ga yaamarey bay: <Masi boro wii, masi zina, masi zay, masi taari seedetaray tee>, masi boro kul tooje, <ni naa nda ni baaba beerandi.>» ²⁰ Aroo n'a zaabi ka nee: «Alfagaa, wey kul ay n'i dii za ay zankataraa ga.» ²¹ Isa n'a guna, a bag'a. A nee a se: «Haya foo ga ni kuma: hayey kul kanj goo ma ne neere, de ma hayoo noo talkey se, woo ra n'ga duu alman beenaa ra. Nga banda ga, ma kaa ka hanga agay.» ²² Aroo gaahamoo buu a ga kanj Isa na ŝennoo woo har. A koy nda binemarayyan, zama a goo nda alman boobo.

²³ Isa guna jine nda banda, de a nee nga taalibey se: «A ga ŝendi borey kanj goo nda alman se i ma huru Irkoy Laamaa ra.» ²⁴ ŝenney kanj a n'i har hanse ka taalibey boŋey haw. Isa yee ka nee i se: «He zankey, Irkoy Laamaa huruyanoo ga ŝendi! ²⁵ Yoo ma bisa nda sana fun ga faala nda almankoyni ma huru Irkoy Laamaa ra.» ²⁶ Taalibey boŋhawaa mma koy de a ga tonton. I nee cere se: «Adiŝi may no ma hin

[‡] 10:8 10.8 Sintinoo 2.24. § 10:19 10.19 Fattaroo 20.12-16; Alhukumoo 5.16-20.

ka hallasi?» ²⁷ Isa n'i guna, de a nee i se: «Adamizey se a ga mongu, amma man'ti Irkoy se, zama haya sii no kan ga mongu Irkoy se.»

²⁸ Woo banda ga, Piyer nee a se: «Ir ne, ir na hayey kul nan ka hanga ni bande.» ²⁹ Isa n'a zaabi ka nee: «Cimoo ne kan ay g'a har war se, boro kul sii no kan ga nga hugoo nan, wala nga armey, wala nga woymey, wala nga paa, wala nga baaba, wala nga izey, wala nga faarey agay nda Alhabar Boryaa maaganda se, ³⁰ kan si duu hayey wey cine zangu (100) zamanoo woo ra: huguyan, nda armayan, nda woymeyan, nda paayan, nda izeyan, nda faariyan. A ga kaa ka duu gurzugayyan, amma alaaharaa hane a ga duu hunayan abadantaa. ³¹ Amma boro booboyan kan goo jine ga kaa ka tee ikokoranteyan, ikokorantey ga kaa ka tee ijinawey.»

Isa cee hinzantoo kan a ga šelan

*nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga
(Matiyu 20.17-19; Luka 18.31-34)*

³² Isa nda borey kan goo a bande dira ka žigi ka koy Žerizalem. Isa goo ma dira jiney ra. Taalibey biney n'i kankam, de borey kan hanga i bande ga hunbur. Isa yee ka taalibi woy cindi hinkaa (12) dii ka sintin ka hayey har i se kan ga kaa ka tee nga ga. ³³ A nee: «Nga ne, ir goo ma žigi ka koy Žerizalem. I ga Bora a kan tee Adamize nondi sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey se. I ga kayandi kan a mma hima ka buu. I g'a nondi kutakey se. ³⁴ I g'a kaynandi, i ga tufa a ga, i g'a barzu, de i g'a wii. Jirbi hinza banda ga, a ga tun.»

*Jineboro mma tee alhaadimaykaw
(Matiyu 20.20-28; Luka 22.24-27)*

³⁵ Zebede iz'arey kan ti Žak nda Yehiya, man Isa ga. I nee a se: «Alfagaa, ir ga haya foo wiri ni ga, m'a tee ir se.» ³⁶ A n'i haa ka nee: «Macin no war ga baa y'a tee war se?» ³⁷ I nee a se: «Ir mma baa ma nan ir affoo ma goro ni kabe hennaa ga, affaa ma goro ni kabe laalaa ga ni daržaa ra.» ³⁸ Isa nee i se: «War si haya bay kan war g'a wiri. War ga hin ka gurzugaa potoo hayaa han kan ay g'a han wala? War ga hin ka batizandi nda batizeyanoo kan nda ay ga batizandi wala?» ³⁹ I nee a se: «Ir ga hin.» Isa nee i se: «War ga kaa ka potoo hayaa han kan ay g'a han, war ga kaa ka batizandi nda batizeyanoo kan nda ay ga batizandi, ⁴⁰ amma ka goro ay kabe hennaa wala ilaalaa ga, man'ti agay no m'a kayandi. A si nondi kala borey kan se Irkoy

n'a soolu.» ⁴¹ Kanj taalibi woyaa (10) maa woo, i sintin ka dukur Žak nda Yehiya ga.

⁴² Isa ciya i se, a nee i se: «War ga bay kanj borey kanj i g'i himandi nda gandawey bonkoyney ga koytaray fur i bonj, ngi boro beerey ga hini fur i bonj. ⁴³ Amma war game man'ti takaa woo no, boro kanj ga baa nga ma tee boro beeri war ra, kala a ma tee war tamoo. ⁴⁴ Boro kul kanj ga baa nga ma huru war ra jine, kala a ma nga bonj tee borey kul se bajna. ⁴⁵ Zama Bora a kanj tee Adamize mana kaa hala i ma alhaadimay nga se, amma a nka kaa ka alhaadimay, de mo ka nga hundoo noo hala boro boobo zunubey ma banandi k'i hallasi.»

*Isa na danaw moyney feeri Žeriko koyraa jeroo ga
(Matiyu 20.29–34; Luka 18.35–43)*

⁴⁶ I naaru ka koy too Žeriko. Waatoo kanj Isa ga fatta koyraa ra, nga, nda nga taalibey, nda alžama beeri, danaw gariibu goo ma goro fondaa jeroo ga. Maapoo ti Bartime, baaboo ti Time.

⁴⁷ Waatoo kanj a maa kanj Isa Nazaret bora no, kul a sintin ka kaati ka nee: «Dawda Haamaa, Isa, hinna ay ga!» ⁴⁸ Boro boobo ga citi danaa ga a ma dangay. Amma a mma kaati ka tonton ka nee: «Dawda Haamaa, hinna ay ga!» ⁴⁹ Isa kay, de a nee: «Wa ciya a se.» I ciya danaa se ka nee: «Bine tee, tun ni bonj ga, a ga ciya ma ne.» ⁵⁰ Danaa na nga darbay beeroo warra, a sar ka tun ka koy Isa do. ⁵¹ Isa n'a hãa ka nee: «Macin no n'ga baa y'a tee ma ne?» Danaa nee a se: «Rabbuni (maanaa <alfagaa>), ya mma baa ya yee ka dii.» ⁵² Isa nee a se: «Ma koy nda baani, ni naanaa na ni hallasi.» Dogoo din da moyney yee ka dii, a hanga Isa ka fondaa tee a bande.

11

*Isa huru Žerizalem sanda kokoy
(Matiyu 21.1–11; Luka 19.28–40; Yehiya 12.12–19)*

¹ Waatoo kanj i ga man Žerizalem, de i too Betefaže nda Betani kanj goo Zaytunaney tondi hondoo jeroo ga, Isa na taalibi hinka sanba. ² A nee i se: «Wa koy koyra-izoo ra kanj ga war tenje. Za war too, nga no war ga farka-ize foo gar kanj ga hawa kanj boro kul mana bay ka žigi a bonj. W'a feeri, war ma kate a. ³ Nda boro nee war se: <Macin se war ga woo tee?>, wa nee a se: <Ir Koyoo no ma too a ga, sohõ da a g'a yeeti kate ne ra.>»

⁴ I koy, de i na farka-ize foo gar. A ga hawa hugu mee foo ga taray, lolaa ra. I n'a feeri. ⁵ Borey kanj goo no din,

affooyan j i ra n'i hãa ka nee: «Macin no war goo m'a tee? Macin se war ga farka-izoo feeri?» ⁶ I űelan j i se sanda takaa kan nda Isa n'a har. I na taalibey nan j i m'a tee. ⁷ I kate farka-izoo Isa do. I na ngi darbawey fur a bonj, de Isa goro a ga.

⁸ Boro boobo na ngi darbawey daaru fondaa ra, affooyan na tuuri kabeyan kan ga fita goo kan j i n'i dunbu faarey ra, kanandi. ⁹ Borey kan goo jinoo ra nda wey kan goo dumaa ga kaati ka nee:

«Hozaana!

Albarka ma bara boraa se
kan goo kaa ir Koyoo maapoo ga!

¹⁰ Albarka ma huru Laamaa ra
kan goo kaa, ir kaagaa Dawda Laamaa!

Hozaana beenaa se beene!»*

¹¹ Isa too Źerizalem, de a huru Irkoy hugu beeroo ra. A na haya kul kan g'a kuubi k'a bere guna jina, amma kan cijinoo huroo se, a koy Betani, nga nda taalibi woy cindi hinkaa (12).

Jeejaynanoo kan Isa n'a danga

(Matiyu 21.18-19)

¹² Subaa ra, kan Isa nda nga taalibey na fondaa zaa ka fatta Betani, a heray. ¹³ A ga jeejaynaa foo kan ga fita goo honnay nongu mooro ra. A koy tuuroo do ka guna wala nga ga duu a ga izeyan k'i űaa. Amma kan a man a, a mana haya kul gar a ga kala fitawey, zama jeejaynaney hayyanoo waatoo mana too. ¹⁴ Isa nee jeejaynanoo se: «Yala boro kul masi yee ka ni izoo űaa hala abada!» Taalibey maa űennoo kan a n'a har.

Isa na maamalakey gaaray Irkoy hugu beeroo ra

(Matiyu 21.12-17; Luka 19.45-48; Yehiya 2.13-22)

¹⁵ I too Źerizalem. Isa huru Irkoy hugu beeroo ra, de a sintin ka maamalakey nda daykey gaaray k'i kaa taray. A na barmaykey taabaley nda tuuzun neerekey gorohayey gum carawey ga. ¹⁶ A mana yadda mo boro kul ma jinay zaa ka Irkoy hugu beeroo dunbu ka bisa. ¹⁷ Woo banda ga, a n'i cawandi ka nee: «A nka mana hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Ay hugoo ga ciyandi nda hugu kan ra dumi kul ga Irkoy
űaaray»†,

amma war wey, war n'a tee zay lanbadoo.»

¹⁸ Sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey maa hayaa kan tee. I ga taka ceeci ka Isa halaci, zama i ga

* **11:10** 11.10 Zabur 118.25-26. † **11:17** 11.17 Ezayi 56.7.

hunbur a. Zama nga cawandiyanoo tee jamaa se boŋhaway.
 19 Kaŋ cijinoo too, Isa nda nga taalibey fatta koyraa ra.

*Jeejayŋaŋoo ŧennoo: naanay nda Irkoy ŋaarayyan
 (Matiyu 21.20–22)*

20 Subbaahi tayaa ra, kaŋ i goo ma bisa fondaa ra, i dii jeejayŋaŋoo. A kogu hala linjeŋ ga. 21 Piyer hongu hayaa kaŋ tee, de a nee Isa se: «Rabbi, guna jeejayŋaŋoo kaŋ n'n'a danga, nga ka kogu.» 22 Isa na ŧennoo zaa ka nee nga taalibey se: «Wa naanay Irkoy! 23 Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, boro kul kaŋ nee tondi hondoo woo se: <Hun ne, ma ni boŋ warra teekoo ra>, nda a mana ŧikka nga binoo ra, a naanay, ŧennoo kaŋ a n'a har ga tee. 24 Woo se ay ga nee war se: haya kul kaŋ war g'a ŋaaray Irkoy ga k'a wiri a ga, wa naanay kaŋ war duu a, a g'a tee war se. 25 Waati kaŋ war kayandi ka Irkoy ŋaaray, nda a gar dooray goo war bineŋ ra boro se, wa yaafa a se, hala war Baaba Irkoy mo kaŋ goo beenaa ra ma war laybey yaafa. 26 [Amma nda war si yaafa, war Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra mo si war laybey yaafa.]»

*Man ra Isa duu nga hinoo?
 (Matiyu 21.23–27; Luka 20.1–8)*

27 Isa nda nga taalibey yee koyne Źerizalem. Kaŋ Isa goo ma dira-dira Irkoy hugu beeroo ra, sargari juwalkey jineboreŋ, nda Citaaboo baykey, nda boro beereŋ too jeroo ga. 28 I ŧelan a se ka nee: «Hini foo nda n'ga weŋ tee, wala mo, may ka ni noo hinoo woo m'i tee?» 29 Isa nee i se: «Ay ga war hãa nda haya folloku. Nda war n'ay zaabi, kul ay ga hinoo har kaŋ nda ay ga weŋ tee. 30 Yehiya batizeyanoo, beenaa ra a hun wala adamizeŋ do? Wa tuuru ya ne.» 31 I ŧelan-ŧelan cere game ka nee: «Nda ir nee: <Beenaa ra>, a ga nee: <[Adiŧi] macin se war mana naanay a?> 32 Nda ir nee mo: <Adamizeŋ>, ...» – I ga hunbur alžamaa, zama boreŋ kul ga Yehiya dii annabi. 33 I na Isa zaabi ka nee: «Ir si bay.» Isa nee i se: «Agay da si hinoo har war se kaŋ nda ay ga weŋ tee.»

12

*Alaneb faaroo beerikey filla yaasayantaa
 (Matiyu 21.33–46; Luka 20.9–19)*

1 Isa yee ka sintin ka ŧelan i se nda filla yaasayanteyan. A nee: «Aru foo na alaneb faari tee. A na cete cin k'a wanga. A na nongu fanŧi kaŋ ra i ga tuuri-izeŋ motti. A na soorohugu

kuku cin*. Woo banda ga, a na faaroo nan beerikawyan kone, de a naaru. ² Waatoo kan hegaa too, a na tam foo sanba beerikey do hala nga ma duu faari-izey ra. ³ Amma i n'a dii, i n'a kar, de i n'a nan a ma koy kabe koonu. ⁴ A yee ka tam foo sanba. Nga mo, i n'a maray bonoo ra, i n'a kaynandi. ⁵ A yee ka affoo sanba. Woo din, i n'a wii. Nga banda ga, ibooboyan kan a n'i sanba, i na affooyan kar, i na jerey wii. ⁶ Boro follokaa kan cindi a se koyne man'ti kala nga iz'aroo, nga baakaa. Nga ti ikokorantaa, a n'a sanba i do ka nee: <I g'ay iz'aroo beerandi.> ⁷ Amma beerikey nee cere se: <Woo ti tubukaa. Wa kaa, ir m'a wii, nga ra tubuhayaa ga tee ir wane.> ⁸ I n'a dii, i n'a wii, de i n'a warra taray k'a kaa faaroo ra. ⁹ [Sohō] macin no faaroo koyoo g'a tee? A ga kaa ka beerikey halaci ka faaroo yeeti itanayan se. ¹⁰ War mana bay ka Citaaboo šennoo woo caw kan nee:

<Tondoo kan cinakey n'a fur,
nga no ka tee hugoo kanjoo tondoo.

¹¹ Ir Koyoo ka baa woo ma tee,
alaabiina no ir moyey cire!>†»

¹² Sargari juwalkey jineborey, nda Citaaboo baykey, nda boro beerey ga taka ceeci kan nda ngi ga Isa dii, amma i hunbur alžamaa. I bay kan filla yaasayantaa kan a n'a deede, ngi ga a goo. I n'a nan, i koy.

*Alkaasoo kan ga banandi kokoy beeroo se
(Matiyu 22.15–22; Luka 20.20–26)*

¹³ Woo banda ga, i na Fariziyenyan nda Herod kondaa boroyan sanba Isa do hala i m'a dii nda nga meešennoo. ¹⁴ I koy a do ka nee a se: «Alfagaa, ir ga bay kan cimi harkaw ti ni. N'si hunbur boro kul. N'si borey ndumey guna, ni mma Irkoy fondaa cawandi nda cimi. A ga hima alkaasi ma banandi kokoy beeroo se wala a si hima? Ir m'a bana wala ir mas'a bana?» ¹⁵ Isa bay ngi almunafikitaraa ga, a nee i se: «Macin se war g'ay sii? Wa kate ya ne nzorfu kaaray tamma foo hala ya dii a.» ¹⁶ I kate a se. A nee i se: «May biyoo nda nga maapoo ti woo?» I nee a se: «Kokoy beeroo.» ¹⁷ Isa nee i se: «Wa kokoy beeroo hayey noo kokoy beeroo se, Irkoy waney, war m'i noo Irkoy se.» Bonoy hanse ka haw nda Isa.

*Hāayan bukawey tunyanoo ga
(Matiyu 22.23–33; Luka 20.27–40)*

¹⁸ Sadusiyeñ fooyan man Isa. Borey no kan ga nee tunyan si bara. I n'a hāa ka nee: ¹⁹ «Alfagaa, Musa na yaamar

* **12:1** 12.1 Soorohugu no kan ga lakkalkey ga žigi ka faaroo hawgay. † **12:11** 12.11 Zabur 118.22–23.

hantum ir se ka nee: <Nda aru buu ka wande naŋ kaŋ mana duu a se ize, aroo armaa ga hima ka hiiji woyoo hala a ma duu bukaa se ize.>‡ 20 Arma iyye bay ka bara kaŋ ijinaa hiiji, a buu, a mana ize naŋ. 21 Arma hinkantoo hiiji woyoo, a buu, a mana ize naŋ, arma hinzantoo mo taka follokaa. 22 Iyyaa kul mana ize naŋ. Woo banda ga, woyoo mo buu. 23 Tunyanoo hane, [waatoo kaŋ bukawey ga tun,] iyyaa ra, may se a ga tee wande? Zama ngi boro iyyaa hiiji woyoo ka bisa.»

24 Isa nee i se: «War dere, war ga addaliloo bay wala? Addaliloo man'ti kala war si Citaaboo bay, war si Irkoy hinoo bay. 25 Zama han kaŋ i tun bukawey ra, arey si hiiji, woyey si nondi hiijay. Amma i mma tee sanda almalaykayaŋ beenaa ra. 26 Haya kaŋ ti bukawey tunyanoo, war mana bay k'a caw Musa citaaboo ra, nongoo kaŋ ga ŝelaŋ saabaynaŋoo ga kaŋ ra Irkoy nee Musa se: <Agay ti Ibrahima Koyoo, Isiyaka Koyoo, Yakuba Koyoo.>§ 27 Irkoy man'ti bukawey Koyoo, baahunantey Koyoo no. War hanse ka dere.»

Yaamarey kul ibeeroo

(*Matiyu 22.34–40; Luka 10.25–28*)

28 Citaaboo baykaw foo maa kaŋ i ga kakaw. A dii kaŋ Isa na Sadusiyeney zaabi ka boori. A man kate, de a na Isa hãa ka nee: «Yaamarey kul ra, affoo ti ibeeroo?» 29 Isa n'a zaabi ka nee: «Yaamarey kul ibeeroo ne: <Haŋajer, Izirayel, ir Koyoo Irkoy ti ir Koy follokaa.* 30 Ma baa ni Koyoo Irkoy nda ni binoo kul, nda ni hundoo kul, nda ni lakkaloo kul, nda ni gaaboo kul.>† 31 Ihinkantoo ti: <Ma baa ni cinaa sanda takaa kaŋ nda n'ga baa ni boŋ.>‡ Yaamar sii no kaŋ ga bisa yaamarey wey.» 32 Citaaboo baykaa nee Isa se: «A boori, alfagaa! N'na cimi har: nga ti ir Koy follokaa, <de mo koy sii no kala nga hinne.>§ 33 Boro ma bag'a nda nga binoo kul, nda nga lakkaloo kul, nda nga gaaboo kul, de mo boro ma baa nga cinaa sanda takaa kaŋ nda boro ga baa nga boŋ.* Šikka sii kaŋ hayey wey ga bisa sargari kukurantey nda sargari kul.» 34 Kaŋ Isa dii kaŋ a tuuru nda lakkalkoynitaray, a nee a se: «N'si mooru Irkoy Laamaa.» Woo banda ga, boro kul mana yadda k'a hãa koyne.

Dawda yadda Almasihu ga sanda nga Koyoo

(*Matiyu 22.41–46; Luka 20.41–44*)

‡ 12:19 12.19 Alhukumoo 25.5–6. § 12:26 12.26 Fattaroo 3.6, 15. * 12:29 12.29 «ir Koyoo Irkoy ti ir Koy follokaa», Grek ŝenni ra, almaganaa faa ti «ir Koyoo Irkoy hinne ti ir Koyoo». † 12:30 12.30 Alhukumoo 6.4–5. ‡ 12:31 12.31 Sargarey 19.18. § 12:32 12.32 Alhukumoo 4.35. * 12:33 12.33 Sargarey 19.18.

³⁵ Waatoo kaŋ Isa goo ma cawandi Irkoy hugu beeroo ra, a na ŝennoo zaa ka nee: «Taka foo nda Citaaboo baykey ga nee kaŋ Almasihu man'ti kala Dawda Haamaa? ³⁶ Dawda hunday nee Hundi Henanantaa hinoo ra:

«Ir Koyoo nee ay Koyoo se:

“Goro ay kabe hennaa here,

hala waati kaŋ ra ay na ni iberey dan ni cewey cire.”[†]

³⁷ Dawda hunday g'a cee nda Koy, adiŝi taka foo ra a ga tee a se Haama?» Alžama beeri foo ga haŋajer Isa se nda jaali.

*Wa hawgay Citaaboo baykey ga
(Matiyu 23.1-36; Luka 20.45-47)*

³⁸ Isa nee nga cawandiyanoo ra: «Wa war boŋ hawgay Citaaboo baykey ga kaŋ ga baa kaayi beeri danŋan ka yaara. I ga baa borey ma ngi foo nda beeray farrey ra. ³⁹ I ga baa mo jine gorodogey margahugey ra nda ŋaadogey ra. ⁴⁰ I ga woyey kaŋ kurŋey faati kabey koonandi. Nda i ga Irkoy ŋaaray, i si cahã ka ben hala borey ma dii ngi. Ngi zukandoo ga hanse ka boobo.»

*Nooroo kaŋ woy talkaa n'a noo
(Luka 21.1-4)*

⁴¹ Kaŋ Isa goro nooroo jinaa tenje, a dii takaa kaŋ nda alžamaa goo ma nooru dan a ra. Almankoyini booboyaŋ ga nooru beeri jisi, ⁴² amma woy talka foo kaŋ kurŋoo buu kaa, de a na nooru tamma hinka kaŋ si too haya dan a ra. ⁴³ Woo banda ga, Isa ciya nga taalibey se ka nee i se: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, woy talkaa woo kaŋ kurŋoo buu dan ka bisa borey kul kaŋ na haya dan nooroo jinaa ra. ⁴⁴ Zama borey kul, woo kaŋ ga i si too, nga no i n'a dan, amma nga, nga talkataraa ra, hayaa kul kaŋ goo a se, maanaa nga hunaa kul no a n'a dan.»

13

*Isa na Irkoy hugu beeroo kayriyanoo bayrandi
(Matiyu 24.1-2; Luka 21.5-6)*

¹ Waatoo kaŋ Isa goo ma fatta Irkoy hugu beeroo ra, nga taalibi foo nee a se: «Alfagaa, guna tondi henney nda hugu beerey wey!» ² Isa nee a se: «N'ga dii hugu beerey wey wala? Tondi foo si cindi affoo boŋ kaŋ si kaa ka kayra.»

*Isa na gurzugawey sintinoo bayrandi
(Matiyu 24.3-14; Luka 21.7-19)*

³ Woo banda ga, kaŋ Isa goro Zaytunaŋey tondi hondoo boŋ kaŋ ga Irkoy hugu beeroo tenje, Piyer, nda Žak, nda

[†] 12:36 12.36 Zabur 110.1.

Yehiya, nda Andere hinne bara a bande, i n'a hãa ka nee: ⁴ «Ir fahamandi waati foo no woo ga kaa ka tee, de mo macin ti tammaasaa kan g'ir bayrandi kan hayey wey ga hima ka kaa ka tee ka ben.»

⁵ Isa na šennoo zaa ka nee i se: «Wa hawgay boro kul masi war darga. ⁶ Boro booboyan ga kaa ay maapoo ga ka nee kan ngi ti Almasihu, de mo i ga boro boobo darga. ⁷ Waati kan war ga maa wonguyan tun nda wongu alhabaryan, war masi hunbur. Kala wey ma teendi, amma hala sohõ man'ti benantaa no. ⁸ Ganda foo ga tun ka ganda foo wongu, laama foo ga tun ka laama foo wongu. Labu jijiriyen ga tee nongu booboyan ra. Herayyan ga tee. Wey man'ti kala sintinoo, i ga hima nda hayyan kuubi jina-jinawey.

⁹ War, wa war bon hawgay. I ga war nondi alkaaley se, i ga war barzu margahugey ra. I ga war ka kay gofornerey nda kokoyey jine ay maaganda se. Woo ga tee i se seedetaray. ¹⁰ Kala Alhabar Boryaa ma waazandi gandawey kul ra jina. ¹¹ Waati kan i ga war ka koy ka war nondi, war masi alhuzun nda hayaa kan war g'a har. Wa hayaa har kan nondi war se waatoo din da, zama man'ti war no ma šelan, amma Hundi Henanantaa no. ¹² Arma ga nga armaa noo i m'a wii, baaba ga nga izoo noo i m'a wii. Zankey ga ture ngi baabey ga k'i noo i ma wiiyandi. ¹³ Borey kul ga konna war ay maapoo sabbu se, amma boro kan gaabandi hala benantaa ga, a ga hallasi.»

*Isa na zarabi beeroo waatoo bayrandi
(Matiyu 24.15–28; Luka 21.20–24)*

¹⁴ «Waati kan war ga dii <haya harramantaa>* ga goro nongu kan ra a si hima ka bara. Boro kan g'a caw ma faham! Waatoo din borey kan goo Žude gandaa ra ma zuru ka koy tondi hondey ra. ¹⁵ Boro kan goo sooro bon masi zunbu, a masi huru hugoo ra ka haya zaa kan goo nga hugoo ra. ¹⁶ Boro kan goo faarey ra masi yee ka koy nga burmusoo zaa. ¹⁷ Woyey bone kan ga tee boro hinka nda wey kan ga naanandi haney din. ¹⁸ Wa Irkoy ŋaaray hala hayey wey masi tee jiyaw ra. ¹⁹ Haney din zarabi ga tee kan cine mana bay ka tee za aduŋŋa takaroo sintinoo ga kan Irkoy n'a taka hala sohõ. Šikka sii nga cine si yee ka tee. ²⁰ Nda ir Koyoo mana kumandi zaarey din ra, boro kul si hallasi. Amma nga boro suabantey maaganda se a kumandi zaarey din ra.

²¹ Nda boro nee war se: <Almasihu ne, ne ra> wala: <Nga ne, ne here>, war masi naanay. ²² Zama taari almasihuyan nda annabiyen ga tun. I ga tammaasayan nda kayfiyan tee

* 13:14 13.14 Daniyel 9.27; 11.31; 12.11.

hala, nda a ga hin ka tee, ngi ma Irkoy boro suubantey darga. ²³ War, wa hawgay! Hayey kul ra ay na war haɲa žiibey kaa.»

Boraa kaɲ tee Adamize kaayanoo
(*Matiyu 24.29–31; Luka 21.25–28*)

²⁴ «Amma haney din, zaraboo woo banda ga, waynaa ga tee kubay,

handoo si nga gaayoo noo,

²⁵ handarawey ga kaɲ ka hun beenaa ra,

hayey kaɲ goo beenaa ra ga jijiri.

²⁶ Waatoo din i ga dii <Boraa kaɲ tee Adamize ga kaa duulayan ra>† nda gaabi beeri nda darža. ²⁷ A ga almalaykey sanba hala i ma [nga] boro suubantey marga ka hun gandaa kanje taacaa kul ga beenaa boɲ foo ga ka koy boɲ faa ga.»

Bayraa kaɲ jeejayɲaɲoo g'a noo
(*Matiyu 24.32–35; Luka 21.29–33*)

²⁸ «Wa faham bayraa se kaɲ jeejayɲaɲoo g'a noo. Za tuuroo kabey subey ban, i na fita taagayan tee, war ga bay kaɲ konnoo waatoo man. ²⁹ Takaa din da, war mo, nda war dii hayey wey teendi, war ma bay kaɲ a man, a goo koyraa mijoo ga. ³⁰ Cimoo ne kaɲ ay g'a har war se, zamanoo woo borey si ben hala hayey wey kul ma teendi. ³¹ Beenaa nda gandaa ga dere, amma ay meešenney si dere abada.»

Wa hanna cijin nda zaari
(*Matiyu 24.36–44; Luka 21.34–36*)

³² «Boro kul si hanoo wala waatoo bay kaɲ hayey wey ga kaa ka tee. Almalaykey kaɲ goo beenaa ra s'a bay, Iz'aroo s'a bay, Baaba Irkoy no ma waatoo bay. ³³ Wa hawgay! War ma hanna cijin nda zaari, zama war si waatoo woo kaayanoo bay. ³⁴ A ga hima nda boro kaɲ ga koy naaru. A na nga hugoo naɲ nga tamey kabey ra k'i noo jineborotaraa. A na ngi affoo kul noo goyoo kaɲ a ga hima k'a tee. A nee aroo kaɲ ga hugoo mijoo hawgay se a ma hanna cijin nda zaari. ³⁵ Adiši wa hanna, zama war si bay waati kaɲ no hugoo koyoo ga kaa. A ma kaa cijinoo sintinoo ga, wala cijinoo gamoo ra, wala gorgey ciyayanoo ga, wala subbaahi tayaa ra, ³⁶ ba nda a kaa waati ra kaɲ war s'a hongu, a masi war gar jirbi ra. ³⁷ Hayaa kaɲ ay goo m'a har war se, borey kul ga ay goo: Wa hanna!»

† 13:26 13.26 Daniyel 7.13.

14

*Bonkoyney hawandifutay Isa ga
(Matiyu 26.1-5; Luka 22.1-2; Yehiya 11.45-53)*

¹ A cindi jirbi hinka Borcintaraa jingaroo nda Takulawey kanj ra dolobiri sii jingaroo ma tee. Sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey na taka ceeci kanj nda ngi na Isa dii nda carmay k'a wii. ² I nee: «A masi tee jingaroo ra hala alžamaa masi koy ture.»

*Woy foo na turaari doori Isa bonjoo bonj
(Matiyu 26.6-13; Yehiya 12.1-8)*

³ Isa goo Betani, Simon jiraykoynoo hugoo ra. Kanj a goo ŋaadogoo ra, woy foo man jeroo ga kanj kone tondi kaaray kulba goo. A ga too nda turaari alhakiika hay šenda kanj se i ga nee nar. Woyoo na kulbaa mijoo kayri, de a na turaaroo doori Isa bonjoo ga. ⁴ Boro fooyanj kanj goo no dukur, de i nee cere se: «Cin no turaaroo hasaraa woo g'a hanse? ⁵ Turaaroo woo ga hin ka neerandi haya kanj bisa nzorfu kaaray tamma bonj zangu hinza (300) ka nondi talkey se.» I citi woyoo ga. ⁶ Amma Isa nee: «W'a nanj! Macin se war g'a farandi? Teegoy henna no a n'a tee ya ne. ⁷ War nda talkey no waati kul, war ga hin ka haya henna tee i se waati kul kanj war ga baa. Amma agay si cindi war bande waati kul. ⁸ Woyoo woo na nga hinagoo tee. A na turaaroo doori ay gaahamoo ga ay suturayanoo se za a mana tee. ⁹ Cimoo ne kanj ay g'a har war se, nongu kul kanj ra Alhabar Boryaa waazandi adupna kul ra, hayaa kanj woyoo woo n'a tee mo ga harandi hala borey ma hongu woyoo.»

*Žudas soolu ka Isa zanba
(Matiyu 26.14-16; Luka 22.3-6)*

¹⁰ Woo banda ga, Žudas Iskariyot kanj ti taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo, koy sargari juwalkey jineborey do hala nga ma Isa nondi i se. ¹¹ Kanj i maa woo, i jaali, de i n'a noo allaahidu kanj ngi g'a noo nooru. Žudas cindi a ga taka ceeci kanj nda nga ga Isa nondi dimma henna ga.

*Isa nda nga taalibey na jingaroo ŋaayanoo soolu
(Matiyu 26.17-19; Luka 22.7-14)*

¹² Takulawey kanj ra dolobiri sii jingaroo zaari jinaa kanj ra i ga Borcintaraa jingaroo feeji-izoo wii, Isa taalibey nee a se: «Man ra n'ga baa ir ma koy Borcintaraa jingaroo ŋaayanoo soolu hala ma duu k'a ŋaa?» ¹³ Isa na nga taalibi hinka donto. A nee i se: «Wa koy koyraa ra. War ga aru foo kubay kanj kone hoobu goo kanj ra hari goo. War ma hanga a bande. ¹⁴ Nongoo kanj ra a ga huru, war ma nee hugoo koyoo

se: <Alfagaa nee wala man yawzunbu hugoo kaŋ ra nga nda nga taalibey ga Borcintaraa jingaroo feeji-izoo ŋaa?> ¹⁵ A ga hugu beeri foo kaŋ goo sooro boŋ cebe war se, hayey kaŋ ga ir ga too goo a ra, nongu soolante no. No din ra war m'a soolu ir se.» ¹⁶ Taalibey koy. I too koyraa ra, i na hayey gar nda takaa kaŋ nda a n'a har, de i na Borcintaraa jingaroo soolu.

Isa bayrandi kaŋ nga taalibi foo ga kaa ka nga nondi
(*Matiyu 26.20-25; Luka 22.21-23; Yehiya 13.21-30*)

¹⁷ Kaŋ cijinoo too, Isa kaa, nga nda taalibi woy cindi hinkaa (12). ¹⁸ Waatoo kaŋ i goo ŋaadogoo ra ka ŋaa, Isa nee: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, war affoo kaŋ goo ma ŋaa ay bande g'ay nondi.» ¹⁹ Ngi biney maray, de i sintin k'a hãa nda affoo-foo ka nee: «N'bay man'ti agay no?» ²⁰ A nee i se: «War boro woy cindi hinkaa (12) affoo no kaŋ goo ma sufa ay bande taasaa ra. ²¹ Šikka sii, Bora kaŋ tee Adamize ga koy nda takaa kaŋ nda a hantumandi a ga Citaaboo ra. Amma bora bone kaŋ ga Bora kaŋ tee Adamize nondi. A baa bora din se a masi ba huru aduŋŋa ra.»

Amaanaa kaŋ zandi nda kuri

(*Matiyu 26.26-30; Luka 22.14-20; Korent borey bataga 1na 11.23-25*)

²² Waatoo kaŋ i goo ma ŋaa, Isa na takula zaa, a na albarka daŋ a ra, a n'a dunbu. A n'a noo taalibey se, de a nee: «Wa dii, woo ti ay gaahamoo.» ²³ Woo banda ga, a na poti zaa, a na albarka daŋ. A n'a noo i se. Taalibey kul haŋ. ²⁴ A nee i se: «Woo ti ay kuroo, amaanaa kuroo kaŋ mun boro boobo se. ²⁵ Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, ay si yee ka alaneboo izoo haroo haŋ kala hala han kaŋ ay yee k'a haŋ taaga Irkoy Laamaa ra.» ²⁶ I na baytiyaŋ don, de i fatta ka koy Zaytunaŋey tondi hondoo do.

Isa bayrandi kaŋ Piyer ga nga yankar

(*Matiyu 26.31-35; Luka 22.31-34; Yehiya 13.36-38*)

²⁷ Isa nee nga taalibey se: «War kul ga zuru k'ay naŋ, zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee: <Ay ga kurkaa wii, de feejeje ga say-say.>*

²⁸ Amma waati kaŋ ay tun koyne, ay ga koy war jine Galile.»

²⁹ Piyer nee a se: «Ba nda borey kul na ni naŋ, agay, ay si ni naŋ.» ³⁰ Isa nee a se: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har ma ne, hõ cijinoo hunday gorgaa si ciya cee hinka kaŋ n'g'ay yankar cee hinza.» ³¹ Amma Piyer jindegaabay ka nee: «Ba

* 14:27 14.27 Zakarya 13.7.

nda ya mma buu ni bande, ay si ni yankar.» Taalibey kul mo na šennoo woo da dumoo har.

*Isa mooru nga taalibey ga ka Irkoy ŋaaray
(Matiyu 26.36–46; Luka 22.39–46)*

³² Isa nda nga taalibey koy nongu foo ra kaŋ maapoo ti Getesemane. A nee i se: «Wa goro ne ra hala ay ga koy Irkoy ŋaaray.» ³³ A na Piyer, nda Žak, nda Yehiya zaa nga bande, de binekankamyan beeri nda hunburay sintin ka tee a se. ³⁴ A nee i se: «Ay binoo ga hanse k'ay maray hala ay ga baa ka buu. Wa cindi ne, war ma hanna.» ³⁵ A koy jine kayna, de a kaŋ laboo ra ka Irkoy ŋaaray kaŋ, nda nga ga duu a, gurzugaa waatoo woo ma moora nga. ³⁶ A nee: «Abba, ay Baaba Irkoy, n'ga hin ka haya kul tee. Gurzugaa potoo woo moorandi ay ga. Amma agay ibaayoo masi tee, ni wanoo ma tee.»

³⁷ A yee kate i do, a n'i gar i ga jirbi. A nee Piyer se: «Simon, ni mma jirbi? Mana hin ka hanna ba guuru foo? ³⁸ Wa hanna, war ma Irkoy ŋaaray hala war masi koy siyandi ka kaŋ zunubu ra. Anniya henna goo, amma gaaham sii nda gaabi.»

³⁹ Isa yee ka hibi i ga ka Irkoy ŋaaray, šenni follokey no a n'i har. ⁴⁰ A yee kate koyne, a na taalibey gar i ga jirbi, zama jirbi se, i si hin ka ba ŋi moyey kaa cere ga. I si haya bay kaŋ nda ŋi g'a zaabi.

⁴¹ A yee kate cee hinzantoo, de a nee i se: «Adiši war mma jirbi! War mma hunanzam! A ben! Waatoo too! Sohō Bora a kaŋ tee Adamize ga kaŋ zunubantey kabey ra. ⁴² Wa tun, ir ma koy! Bora a kaŋ g'ay nondi ne ka man.»

*Takaa kaŋ nda Isa diyandi
(Matiyu 26.47–56; Luka 22.47–53; Yehiya 18.3–12)*

⁴³ Isa goo ma šelaŋ kaŋ dogoo din da Žudas, taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo kaa, nga nda alžama kaŋ kone takubayan nda gobuyan goo. I mana hun kala sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey nda boro beerey do. ⁴⁴ Bora a kaŋ g'a nondi nk'i noo silbay ka nee: «Bora a kaŋ ay g'a summu, nga no. W'a dii, de war ma gaabu a ga henna ka koy.» ⁴⁵ Za Žudas too kate, a man Isa ka nee a se: «Rabbi!» A n'a summu. ⁴⁶ Borey na kabe fur a ga k'a dii. ⁴⁷ Boro foo kaŋ goo no din na nga takubaa hoobu ka sargari juwalkey jineboraa tamoo kar ka haŋaa kaa. ⁴⁸ Isa na šennoo zaa ka nee i se: «War kaa ay ga nda takubayan nda gobuyan k'ay dii sanda zay beeri. ⁴⁹ Zaari kul ay goo war bande Irkoy hugu beeroo ra ka cawandi, amma war

mana bay k'ay dii. Amma takaa woo nda a ga teendi hala Citaaboo šenney ma tabati.»

⁵⁰ Isa taalibey kul zuru k'a nanj. ⁵¹ Arusooga foo kanj taafe hinne no ma didiji a ga hanga Isa bande. I n'a dii, ⁵² amma a na taafaa fur ka zuru nga gaa koonoo.

Isa danandi hoyraykey margaroo jine

(*Matiyu 26.57-68; Luka 22.54-55, 63-71; Yehiya 18.13-14, 19-24*)

⁵³ I na Isa ka koy sargari juwalkey jineboraa do. Sargari juwalkey jineborey kul, nda boro beerey, nda Citaaboo baykey marga. ⁵⁴ Piyer goo nongu mooro ra, a hanga Isa hala sargari juwalkey jineboraa batumaa ra. A goro lakkalkey bande ka cankan.

⁵⁵ Sargari juwalkey jineborey nda hoyraykey margaroo kul ga ceci ngi ma duu seede kanj Isa na goy futu tee, hala a ma wiiyandi. Amma i mana duu baffoo. ⁵⁶ Boro booboyan na seedetaray tee, amma taari de no i g'a har a ga. Ngi seedetarawey ga cere kakaw. ⁵⁷ Boro fooyan tun ka seedetaray tee ka taari a ga ka nee: ⁵⁸ «Ir maa a ga nee: <Ay ga Irkoy hugoo woo kayri kanj kabe k'a cin. Jirbi hinza ra, ay ga affoo cin kanj man'ti kabe k'a tee.>»

⁵⁹ Ba woo ra borey seedetarawey ga cere kakaw. ⁶⁰ Sargari juwalkey jineboraa tun margaroo gamoo ra, de a na Isa hãa ka nee: «N'si haya kul har hayey ra kanj seedewey g'i har ni ga?» ⁶¹ Amma Isa mana tuuru, a mana baffoo har. Sargari juwalkey jineboraa yee k'a hãa ka nee: «Ni ti Almasihu, Saabukoyoo Iz'aroo wala?» ⁶² Isa nee: «Agay no. War ga dii Bora a kanj tee Adamize ga goro Hinikoyoo kabe hennaa ga† ka <kaa duulawey gamey ra ka hun beenaa ra.>‡»

⁶³ Sargari juwalkey jineboraa na nga jinde darbaa kottu ka nga futuyanoo cebe. A nee: «Cin no ir g'a tee seede se koyne? ⁶⁴ War maa wowyanoo. Macin no war nee?» Borey kul kayandi kanj a mma hima ka wiiyandi.

⁶⁵ Boro fooyan sintin ka tufa Isa ga. I na ndumoo haw, de i na kabe k'a kar ka nee: «Annabitaray tee!»§ Woo banda ga, lakkalkey n'a sanj, i n'a dii.

Piyer na Isa yankar

(*Matiyu 26.69-75; Luka 22.56-62; Yehiya 18.15-18, 25-27*)

⁶⁶ Waatoo kanj Piyer goo ganda, batumaa ra, sargari juwalkey jineboraa konja woy-izey affoo kaa. ⁶⁷ Kanj a dii Piyer goo ma cankan, a na moo basu a ra, de a nee a se: «Ni mo cindi Isa Nazaret bora a bande.» ⁶⁸ Amma a n'a

† 14:62 14.62 Zabur 110.1. ‡ 14:62 14.62 Daniyel 7.13. § 14:65 14.65 Nga maanaa ti: «Annabitaray tee ka bora a har kanj na ni kar!»

yankar ka nee: «Ay si hayaa bay kaŋ n'ga baa m'a har, ya na faham.» Woo banda ga, a koy taray šiifaa ra, [de gorgaa ciya]. ⁶⁹ Konŋa woy-izoo dii a, de a yee ka nee borey se kaŋ goo no din: «Woo goo borey din ra.» ⁷⁰ Amma a yee k'a yankar. Hala kayna ga too, kul borey kaŋ goo no din nee Piyer se: «Nda cimi n'goo i ra, zama ni mo, Galile boro ti ni.» ⁷¹ Piyer sintin ka nga boŋ danga ka žee ka nee: «Ay si boraa woo bay kaŋ war g'a har!» ⁷² Dogoo din da gorgaa na nga ciyayan hinkantoo tee, de Piyer hongu šennoo kaŋ Isa n'a har nga se: «Gorgaa si ciya cee hinka kaŋ n'g'ay yankar cee hinza.»* Woo banda ga, kul a bere ka hēe.

15

I na Isa ka koy goforner Pilat do

(Matiyu 27.1-2, 11-14; Luka 23.1-5; Yehiya 18.28-38)

¹ Subbaahi tayaa ra, sargari juwalkey jineborey, nda boro beerey, nda Citaaboo baykey, maanaa hoyraykey margaroo kul goro ka hayaa kayandi kaŋ ngi g'a tee. I na Isa haw, i n'a gongu ka koy a daŋ Pilat kaboo ra. ² Pilat na Isa hāa ka nee: «Ni ti Alyahuudey kokoyoo wala?» A n'a zaabi ka nee: «Ni hunday k'a har.» ³ Sargari juwalkey jineborey na haya booboyaŋ daŋ a ga. ⁴ Pilat yee k'a hāa ka nee: «N'si baffoo har? Maa hayey kul kaŋ i g'i daŋ ni ga!» ⁵ Isa man'a zaabi nda baffoo koyne, woo ti haya kaŋ na Pilat boŋoo haw.

I na Isa zukandi ka nee i m'a wii

(Matiyu 27.15-26; Luka 23.13-25; Yehiya 18.39-19.16)

⁶ Jingar kul ga, Pilat ga kasa-ize foo taŋ kaŋ alžamaa n'a wiri a ga. ⁷ Aru foo kaŋ maapoo ti Barabas nda turanteyan goo kasaa ra. Boro no i n'a wii tureroo ra kaŋ bay ka tee. ⁸ Alžamaa žigi ka koy Pilat do, de i na hayaa wiri a ga kaŋ a ga doona k'a tee ngi se. ⁹ Pilat n'i zaabi ka nee: «War ga baa ya Alyahuudey kokoyoo taŋ war se wala?» ¹⁰ A bay kaŋ canseyan ka kate sargari juwalkey jineborey ma Isa daŋ nga kaboo ra. ¹¹ Amma sargari juwalkey jineborey daŋ alžamaa boŋoo ra kaŋ i ma nee Pilat se kaŋ ngi si baa kala a ma Barabas taŋ ngi se. ¹² Pilat yee ka šennoo zaa ka nee i se: «Macin no [war ga baa] y'a tee [boraa se kaŋ se war ga nee] Alyahuudey kokoyoo?» ¹³ Amma i yee ka kaati ka nee: «A kanji!» ¹⁴ Pilat nee i se: «Macin ti goy futaa kaŋ a n'a tee?» Borey kaati ka tonton ka nee: «A kanji!» ¹⁵ Pilat baa nga ma alžamaa binoo kaanandi, woo se a na Barabas taŋ i se. A na Isa barzu jina, a duu k'a noo hala a ma kanjandi.

* 14:72 14.72 Sorro 30to.

*Soojey na Isa joojoo**(Matiyu 27.27-31; Luka 23.11; Yehiya 19.2-3)*

¹⁶ Soojey na Isa ka koy batumaa ra kanj ti goforneroo tuujidogoo, de i ciya soojey kul se. ¹⁷ I na darbay ciray zaram* danj jindoo ra, i na tuuri fita karjikoyniyanj tur k'i tee kokoy fuula, de i n'a gorandi bojoo ra. ¹⁸ Woo banda ga, i sintin k'a foo ka nee: «Ir ga sallam ni ga, Alyahuudey kokoyoo!» ¹⁹ I n'a kar nda kakaaru bojoo ra, i tufa a ga, i sonbu ngi kanjey ga ka sujudu a se. ²⁰ Kanj i n'a joojoo, i na darbay ciraa kaa a ga ka nga darbawey yeeti a ga. Woo banda ga, i n'a ka koy taray hala ngi m'a kanji.

*Isa kanjandiyanoo**(Matiyu 27.32-44; Luka 23.26-43; Yehiya 19.17-27)*

²¹ Aru foo kanj maajoo ti Simonj, nga koyraa ti Siren, goo ma bisa ka hun faarey do. Nga ti Aleksander nda Rufus baaba. Soojey na Simonj gaabi a ma Isa kanjandibundoo jere. ²² I na Isa gongu ka koy nongu foo ra kanj se i ga nee Golgota kanj maanaa ti «Bonjaasoo dogoo». ²³ I na alaneb hari moora kanj ra mir† goo, šerre a se, amma Isa man'a hanj. ²⁴ Woo banda ga, i n'a kanji. I na alkurra kar ka Isa bankaarawey zamna cere game ka dii haya kanj boro foo kul ga duu a. ²⁵ Guuru yaggantoo ga, i na Isa kanji. ²⁶ Hantum goo bundoo ga kanj ga hayaa cebe kanj i n'a danj a ga kanj ti: «Alyahuudey kokoyoo». ²⁷ I na zay beeri hinka kanji a bande, affoo nga kabe hennaa here, affaa nga kabe laalaa here. ²⁸ [Citaaboo šennoo tabati kanj nee: «I n'a kabu goy futu teekey ra.»‡]

²⁹ Bisakey g'a wow, i ga ngi bojey zinji-zinji ka nee: «Aywa! Ni kanj ga Irkoy hugoo kayri k'a cin jirbi hinza ra, ³⁰ ni boj hallasi, ma zunbu kanjandibundoo ga!» ³¹ Sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey mo g'a joojoo ka nee cere se: «A na boroyanj hallasi, a si hin ka nga boj hallasi! ³² Almasihu, Izirayel kokoyoo ma zunbu sohõ da kanjandibundoo ga, woo ra ir ga dii nga hinoo ka naanay.» Borey kanj kanjandi Isa bande mo g'a wow.

*Isa buuyanoo**(Matiyu 27.45-56; Luka 23.44-49; Yehiya 19.28-30)*

³³ Guuru woy cindi hinkantoo (12to) ga, kubay tee laboo kul ga hala guuru hinzantoo ga. ³⁴ Guuru hinzantoo ga, Isa na jinde jer ka kaati ka nee: «Eloyi, Eloyi, lama sabaktani?» kanj maanaa ti «Ay Koyoo, ay Koyoo, macin se n'n'ay nanj?»§

* **15:17** 15.17 Šukkaawoo dumoo no ma tee kokoyey se kaayi. † **15:23** 15.23

A mma kumandi boro doroo ra. ‡ **15:28** 15.28 Ezayi 53.12. § **15:34** 15.34 Šennoo woo man'ti kala Aram šenni, Zabur 22.2.

³⁵ Boroyañ kañ goo no, maa a se, de i nee: «Wa maa, Ilyasu se a ciya!» ³⁶ Boro foo zuru ka koy zaara sufa k'a too nda binegar. A n'a didiji dii foo ga k'a šerre Isa se hala a m'a hañ, a nee: «Wa nañ, ir ma dii wala Ilyasu ga kaa k'a zumandi!» ³⁷ Isa na kaati beeri tee, de hundoo hun.

³⁸ Irkoy hugoo ridowoo* kottu za beene hala ganda ka tee ihinka. ³⁹ Jalakoynoo kañ g'a tenje, dii takaa kañ nda Isa hundoo hun, de a nee: «Nda cimi, bora a woo Irkoy Iz'aroo no.» ⁴⁰ Woy fooyañ mo cindi i ga kay nongu mooro ra, i ga honnay. Maryama Magdala bora a, nda Maryama kañ ti Žak kaccaa nda Žoses naa, nda Salome goo woyey din ra. ⁴¹ Waatoo kañ Isa goo Galile, woyey wey no ka cindi ka hanga a bande k'a saajaw. Ngi nda woy booboyañ žigi a bande ka koy Žerizalem.

Isa dañandi saaraa ra

(Matiyu 27.57-61; Luka 23.50-56; Yehiya 19.38-42)

⁴² Woo kul teendi, zama hunanzam zaaroo soolurey zaaroo no kañ ti alzumaa. Kañ cijinoo too, ⁴³ Isufi [kañ ti] Arimate koyraa boro, kaa. Boro no kañ goo nda beeray, a goo hoyraykey margaroo ra. Nga mo, a goo ma Irkoy Laamaa batu. A duu bine ka koy Pilat do ka Isa kunturoo wiri a ga. ⁴⁴ Pilat boñoo haw kañ a maa kañ Isa buu za dimmaa din ga. Woo se a donto ka ciya jalakoynoo se, de a n'a hãa wala Isa gay ka buu. ⁴⁵ Kañ jalakoynoo na alhabaroo bayrandi a se, a na kunturoo noo Isufi se. ⁴⁶ Isufi na kasance day. A na Isa kunturoo zumandi kanjandibundoo ga. A n'a didiji kasanca a ra ka koy a dañ saaray ra kañ fanšandi tondoo ra. A na tondi beeri foo gunguray ka saaraa mijoo daabu. ⁴⁷ Maryama Magdala bora a, nda Maryama kañ ti Žoses naa, cindi ka guna ka dii nongoo kañ ra kunturoo ga jisandi.

16

Isa tunyanoo

(Matiyu 28.1-8; Luka 24.1-12; Yehiya 20.1-10)

¹ Waatoo kañ hunanzam zaaroo bisa, Maryama Magdala bora a, nda Maryama kañ ti Žak naa, nda Salome na jii hew kaanayan day ka koy Isa kunturoo yon. ² Jirbiyyaa zaari jinaa kañ ti alhadoo, subbaahi tayaa ra, kañ waynaa goo ma fatta, i koy saaraa do. ³ I nee cere se: «May no ma tondoo gunguray k'a kaa ir se saaraa mijoo ga?» ⁴ Kañ i na ngi boñey jer ka guna, i dii kañ tondoo gungurayandi ka hun a

* **15:38** 15.38 Ridowoo no kañ ga nongu henanantaa nda nongu henanantey ihenanantaa fay.

ga. Tondi no kaŋ ga hanse ka beeri. ⁵ I huru saaraa ra. I dii arusooga kaŋ ga goro ngi kabe hennaa here, darbay beeri kaaray goo jindoo ra. Woyey hanse ka dirgasu. ⁶ Amma a nee i se: «War masi dirgasu. Isa Nazaret bora a kaŋ kanjandi no war g'a ceeci. A tun, a sii ne. Wa guna, nongoo ne kaŋ ra i bay k'a jisi. ⁷ Wa koy nee Piyer nda nga taalibey cindey se kaŋ a koy war jine Galile. No din ra war ga dii a nda takaa kaŋ nda a n'a har war se.» ⁸ Woyey zuru ka fatta saaraa ra ka koy. I ga jijiri, ngi lakkaley tun. Hunburay se, i mana haya kul har boro kul se.

*Isa bangay Maryama Magdala bora a se
(Matiyu 28.9-10; Yehiya 20.11-18)*

⁹ [Kaŋ Isa tun jirbiyyaa zaari jinaa subbaahi tayaa ra, a mana jin ka bangay kala Maryama Magdala bora a kaŋ ra a na ganji iyye gaaray k'i kaa. ¹⁰ Nga ka koy alhabaroo too borey do kaŋ bay ka cindi Isa bande. I cindi binemarayyan nda hēeni ra. ¹¹ I maa kaŋ Isa ga huna nda kaŋ woyoo dii a, i mana naanay.

*Isa bangay taalibi hinka se
(Luka 24.13-35)*

¹² Woo banda ga, Isa bangay nda taka tana boro hinka se taalibey ra kaŋaŋ goo ma koy hawsaa ra. ¹³ I koy, i na alhabaroo too taalibey jerey se. Amma taalibey mo mana naanay ey.

*Isa bangay nga taalibi woy cindi faa (11) se
(Matiyu 28.16-20; Luka 24.36-49; Yehiya 20.19-23; Tee-goyey 1.6-8)*

¹⁴ Woo kul banda ga, Isa bangay taalibi woy cindi faa (11) se, waatoo kaŋ i goo ma ŋaa. A citi i ga ngi naanay jaŋaa nda ngi boŋsendaa se, zama i mana naanay borey kaŋ dii nga kaŋ nga tun.

¹⁵ A nee i se: «Wa koy aduŋna kul bande ka Alhabar Boryaa waazu borey kul se. ¹⁶ Boro kaŋ ga naanay, a ga batizandi, a ga hallasi. Amma boro kaŋ si naanay ga zukandi. ¹⁷ Tammaasa kayfantey ne kaŋ borey kaŋ ga naanay g'i tee: ay maŋoo ga i ga ganjey gaaray, i ga šenni taagayan šelan. ¹⁸ I ga gondiyan dii [ngi kabey ra], nda i na haya haŋ kaŋ ga boro wii, albasi kul si duu ey. I ga ngi kabey fur wircikoyniyan ga, i ga duu baani.»

*Isa yee beenaa ra
(Luka 24.50-53; Teegoyey 1.9-11)*

¹⁹ Kaŋ ir Koyoo Isa šelan i se ka ben, a zandi ka koy beenaa ra, a goro Irkoy kabe hennaa here. ²⁰ Taalibey koy nongoo

kul ra ka Alhabar Boryaa waazu. Ir Koyoo g'i faaba, a ga ngi šennoo noo gaabi nda tammaasa kayfantey kan i g'i tee.]

Linžiloo kaŋ Luka n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Luka man'ti Alyahuudu. Nga goyoo man'ti kala lotokor-taray. A ga naanay ka bay kaŋ Isa man'ti kala Irkoy Iz'aroo.

Luka ga cebe kaŋ Isa ga baa borey kul bila fay-fayyan. A ga baa ba yawey, nda nga iberey, nda zankey, nda wircikoyney, nda woyey kaŋ kurney buu.

Linžiloo kaŋ Luka n'a hantum ga šelan boroyan se kaŋ si hanse ka haya bay Izirayel kaniroo ra. Nga alhuzunoo man'ti kala nga ma hayey fahamandi i se kaŋ se i si faham. Boro kaŋ na Linžiloo woo caw ka boori, bora ga dii kaŋ Isa ti aduŋŋa Koyoo nda nga Hallasikaa.

Isa Almasihu buu, jirbi hinza banda ga, a tun, a koy beenaa ra. A bayrandi nga taalibey se kaŋ i ma hayaa kaŋ ti allaahidoo kaŋ nga n'a zaa i se batu kaŋ ti Hundi Henanantaa kaayanoo. Woo ti haya kaŋ ga diyandi Luka citaabu hinkantoo kaŋ a n'a hantum ra kaŋ ti Diyawey teegoyey citaaboo.

Luka hantum Tewofil se

¹ Boro booboyan goro ka hayey kaŋ tabati ir moyey cire fillawey hantum, ² takaa kaŋ nda seedewey kaŋ za sintinoo ga, i maa, i dii, de i n'i ka too ir do. Ngi no ma huga nda Irkoy meešennoo haryanoo. ³ Agay mo, ay dii kaŋ a ga boori ya ceci ka fuuni ka hayey kul bay kaŋ tee za sintinoo ga. Y'i fesufesu k'i hantum affoo-foo cere bande ma ne, ir aru beeroo Tewofil, ⁴ hala ma cawyanoo kaŋ n'duu a alfaydaa bay.

Almalayka na Yehiya kaŋ ti batizekaa hayyanoo bayrandi

⁵ Zamanoo kaŋ ra Herod ti Žude gandaa kokoyoo, boro foo goo no kaŋ ti sargari juwalkaw, maapoo ti Zakarya. A sii kala bora kaŋ se i ga nee Abiya sargari juwalkey ra. Wandoo maapoo ti Elizabet, Haruna hayroo no. ⁶ Ngi boro hinkaa kul ti boro šerranteyan Irkoy jine. I ga dira nda cimi ir Koyoo yaamarey nda nga ašariyawey bande. ⁷ Amma i sii nda ize, zama Elizabet man'ti kala woy gun, koyne mo ngi boro hinkaa kul jiirey boobo.

⁸ Han foo Zakarya goo ma nga sargari juwalyan goyoo tee Irkoy jine, hanoo din, nga borey goyoo zaaroo no. ⁹ Sargari juwalkey alaadaa ra, alkurraa kaŋ a ga, a huru ir Koyoo hugoo ra ka dugoo diinandi. ¹⁰ Jamaa kul cindi taray, i ga Irkoy ŋaaray waatoo kaŋ dugoo ga diinandi. ¹¹ Dogoo din

da ir Koyoo almalayka foo kaŋ ga kay dugu diinandidogoo caraw hennaa here, bangay Zakarya se. ¹² Kaŋ a dii a kul, a jiti, a hunbur. ¹³ Amma almalaykaa nee a se: «Masi hunbur, Zakarya, zama ni ŋaarayroo taandi. Ni wandoo Elizabet ga duu ma ne iz'aru, n'ga maapoo daŋ Yehiya* . ¹⁴ A ga tee ma ne haya kaŋ ga ni jaalandi ka ni binoo kaanandi, de boro boobo ga jaali nda nga hayyanoo. ¹⁵ A ga kaa ka tee boro beeri ir Koyoo jine. A si alaneb hari moora haŋ, a si harifutu haŋ. A ga too met nda Hundi Henanantaa za jaŋoo gundoo ra. ¹⁶ A ga Izirayel ize booboyaŋ yeeti ngi Koyoo Irkoy ga. ¹⁷ A ga tee dontokaw kaŋ ga dira Irkoy jine. Hundoo nda gaaboo kaŋ goo Ilyasu se goo a bande hala a ma baabey biney yeeti kate izey se, a ma taka tee kaŋ ra wey kaŋ ture ma miile sanda takaa kaŋ nda boro šerrantey ga miile. A ma jamaa kaŋ lilandi soolu ir Koyoo se.» ¹⁸ Zakarya nee almalaykaa se: «Taka foo nda ay ga bay kaŋ woo ga kaa ka tee? Zama aru žeena ti agay, ay wandoo mo jiirey boobo!» ¹⁹ Almalaykaa n'a zaabi ka nee: «Agay ti Žibirila kaŋ ga kay Irkoy jine. Ya nka sanbandi hala ya duu ka šelaŋ ma ne ka alhabar boryaa woo har ma ne. ²⁰ Nga ne, n'ga tee benbaw. N'si yee ka hin ka šelaŋ kala han kaŋ hayey wey tee, zama mana naanay ay šenney kaŋ ga tee waatoo kaŋ a kayandi ra.»

²¹ Woo kul kaa ka gar jamaa goo ma Zakarya batu, boŋey haw nda haya kaŋ n'a gayandi Irkoy hugoo ra. ²² Waatoo kaŋ a fatta, a mana hin ka šelaŋ i se. Borey faham kaŋ haya ka bangay a se Irkoy hugoo ra. Kaboo nda a ga šelaŋ i se, a cindi a ga benbaw. ²³ Hanoo kaŋ nga goyoo zaarey ben, a willi nga hugoo do.

²⁴ Woo banda ga, nga wandoo Elizabet tee boro hinka. A na handu guu tee a ga tugu, a ga nee nga boŋ se: ²⁵ «Alhormo no kaŋ ir Koyoo n'a tee ya ne, kaŋ a jeli ay ga k'ay haawoo benandi adamizey game.»

Almalayka na Isa hayyanoo bayrandi

²⁶ Handu idduwantoo ra, Irkoy na almalaykaa Žibirila sanba Galile gandaa koyra foo ra kaŋ se i ga nee Nazaret, ²⁷ woysogoo foo do kaŋ si aru bay, kurŋe wiroo maapoo ti Isufi kaŋ ti Dawda hugoo boro. Woysogaa maapoo ti Maryama. ²⁸ Almalaykaa huru a do, a nee a se: «Ay ga sallam ni ga, ni kaŋ duu alhormo, ir Koyoo goo ni bande.» ²⁹ Maryama hanse ka alaabiina nda šennoo woo. A na nga boŋ hāa wala fooyan dumi foo ti woo. ³⁰ Amma almalaykaa nee a se: «Maryama, masi hunbur, alhormo no kaŋ n'duu a

* **1:13** 1.13 Ebere šenni ra, Yehiya se i ga nee Yohanaŋ kaŋ almaganaa ti «Irkoy na alhormo tee».

Irkoy do. ³¹ Nga ne, n'ga kaa ka tee boro hinka, n'ga iz'aru dan adunna ra, ma maanoo dan Isa (maanaa <ir Koyoo ti hallasiyan>). ³² A ga tee boro beeri, i ga nee a se Jerantaa Iz'aroo. Ir Koyoo Irkoy g'a noo nga kaagaa Dawda kokoy fuulaa. ³³ A ga Yakuba hugoo laama hala abada, de mo nga laamaa sii nda kaydoo.» ³⁴ Maryama nee almalaykaa se: «Taka foo nda woo ga hin ka tee, zama ay si aru bay?» ³⁵ Almalaykaa n'a zaabi ka nee: «Hundi Henanantaa ga kaa ni ga, Jerantaa gaaboo ga nga biyoo ka ni gum. Woo se ize henanantaa kan ga hayandi ga ciyandi Irkoy Iz'aroo. ³⁶ Nga ne, ni baaba-izoo Elizabet mo tee boro hinka, a ga duu ize, ba kan se a žen. Nga kan se i ga nee woy gun, a sii kala nga handu idduwantoo ra, ³⁷ zama haya kul sii no kan ga mongu Irkoy se.» ³⁸ Maryama nee: «Ay man'ti kala ir Koyoo konnaa. Yala hayaa kan n'n'a har ay ga ma tee.» Woo banda ga, almalaykaa koy.

Maryama naaru ka koy Elizabet do

³⁹ Jirbey din da ra, Maryama tun ka koy nda cahāyan tondi hondey koyra foo ra kan goo Žude gandaa ra. ⁴⁰ Kan a too koyraa ra, kul a huru Zakarya hugoo ra, a na Elizabet foo. ⁴¹ Za kan a maa Maryama fooyanoo, izoo kan goo gundoo ra sar, de Hundi Henanantaa na Elizabet too. ⁴² Elizabet na jinde jer ka kaati ka nee: «Albarka huru ni ra ka bisa woyey kul, izoo kan goo ni gundoo ra mo duu albarka. ⁴³ May ti agay hala nongu kan ra ay Koyoo naa ma kaa ay do? ⁴⁴ Guna, waatoo kan ay maa ni sallamyanoo, izoo kan goo ay gundoo ra sar nda paaliyan. ⁴⁵ N'duu gomni, ni kan naanay, zama hayey kan ir Koyoo n'i har ma ne ga tee.»†

Maryama na Irkoy saabu

⁴⁶ Woo banda ga, Maryama nee:
 «Ay hundoo g'ir Koyoo jer,
⁴⁷ ay binoo ga paali ay Hallasikaa Irkoy se,
⁴⁸ zama a na moo fur nga konnaa yaada ga kan ti agay.
 Hō banda ga, zamaney kul izey ga nee kan ay duu gomni,
⁴⁹ zama Gaabikoyoo na haya beeriyan tee ya ne.
 Nga maanoo ga henan.
⁵⁰ Zaman ka kaa zaman,
 a ga hinna nga hunburkey se.
⁵¹ A na nga kaboo ka goy gaabanteyan tee:
 a na boro binebeerey say,
⁵² a na borey kan kone hinoo goo kaa fuulaa ra,

† 1:45 1.45 «zama hayey kan ir Koyoo n'i har ma ne ga tee», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «hayey ga tee kan ir Koyoo n'i har ma ne».

de a na borey jer kaŋ na ngi boŋ yeeti ganda.

⁵³ A na heraykoyney kungandi nda haya hennayan
ka almankoyney naŋ kabe koonu.

⁵⁴ A na nga tamoo Izirayel faaba,
a hongā nga hinnaroo

⁵⁵ sanda takaa kaŋ nda a na har ir hayragey,
Ibrahimā nda nga hayroo se hala abada.»

⁵⁶ Woo banda ga, Maryama cindi Elizabet do haya kaŋ ga
too handu hinza, a duu ka yee nga do.

Yehiya kaŋ ti batizekaa hayyanoo

⁵⁷ Waatoo kaŋ ra Elizabet ga hima ka duu nga boŋ too,
a duu iz'aru. ⁵⁸ Nga taalammeŋ nda nga borey maa kaŋ
ir Koyoo hanse ka hinna a ga, i jaali a bande. ⁵⁹ Jirbi
yaahantoo hane i koy zankaa danbangu. I na maapoo dan
Zakarya kaŋ ti baaboo maapoo. ⁶⁰ Amma jaŋoo zaabi ka
nee: «Kalaa, kalaa! Maapoo si ciyandi nda kala Yehiya‡.»

⁶¹ I nee a se: «Boro kul sii ni borey ra kaŋ ga maapoo woo
goo.» ⁶² I ŋelan baaboo se nda kabe k'a hāa wala maa foo
no a ga baa a ma huru zankaa ga. ⁶³ Zakarya nee i ma kate
walha, a hantum a ga ka nee: «Maapoo ti Yehiya.» Borey
kul boŋey haw. ⁶⁴ Dogoo din da mijoo feera, deeno hun
denjiyanoo ga, de a ŋelan ka albarka tee Irkoy se. ⁶⁵ Ngī
taalammeŋ kul hunbur, de mo Žude gandaa tondi hondey
kul ra hayey kul harandi kaŋ teendi. ⁶⁶ Borey kul kaŋ maa
hayey n'i dii ngi biney ra, de i ga nee: «Macin no zankaa
woo ga ti a?» Ir Koyoo goo a bande.

Zakarya na Irkoy saabu

⁶⁷ Zakarya, zankaa baaba too met nda Hundi Henanantaa,
de a na hayey har kaŋ ga kaa ka tee, a nee:

⁶⁸ «Albarka ma bara ir Koyoo se kaŋ ti Izirayel Koyoo,
zama a na nga jamaa hawgay, a n'a sawal.

⁶⁹ A na hallasikaw gaabante fattandi ir se
nga tamoo Dawda hugoo ra,

⁷⁰ sanda takaa kaŋ a n'a har za alwaatey kul ra
nda annabi henananteŋ mijey,

⁷¹ kaŋ ir hallasiroo g'ir kaa ir iberey

nda borey kul kaŋ ga konna ir, kabey ra.

⁷² Takaa woo nda a hinne ir hayragey ga,
de a mana dirpa nga amaana henanantaa,

⁷³ zama a nka žee ir kaagaa Ibrahimā se
kaŋ nga ga doonandi ir se,

⁷⁴ ir ma nga gana bila hunburay,
waati kaŋ nga n'ir kaa ir iberey kabey ra.

‡ 1:60 1.60 Sorro 13to.

⁷⁵ Ir ma dira nga jine ir hunaroo kul ra
henanyan nda šerretaray ra.

⁷⁶ Ni, zanka kaccaa, i ga nee ma ne annabi kaŋ hun Jerantaa
do,

zama n'ga kaa ir Koyoo jine ka nga fondaa hanse,

⁷⁷ hala ma nga jamaa bayrandi
kaŋ zunubey yaafaa ra hallasiyan goo.

⁷⁸ Zama Irkoy hanse ka hinna ir ga,

woo se a ga gaay fattandi ir se

kaŋ ga hima nda waynaa

kaŋ ga fatta beenaa ra,

⁷⁹ ka borey kaŋ goo kubaa ra

nda wey kaŋ goo buuyan fondaa ra noo gaay,

k'ir cee diraa gongu alaafiyaa fondaa ga.»

⁸⁰ Zanka kaccaa ga beeri, de nga lakkaloo ga tonton. A
cindi saajoo ra hala hanoo kaŋ ra a kaa ka nga boŋ bayrandi
Izirayel se.

2

Isa hayyanoo

(Matiyu 1.18–25)

¹ Zamanoo din ra, kokoy beeroo kaŋ se i ga nee Ogist na
yaamar noo ka nee kaŋ nga laamaa gandawey kul borey
ma kabandi, i m'i hantum. ² Kabuyanoo woo dumoo, cee
jinaa ti woo a ma teendi. Alwaatoo din Kirijus ti goforner
Siiri gandaa ra. ³ Kabuyanoo sabbu se, borey kul, affoo kul
koy nga boŋ hantum nga koyraa ra. ⁴ Isufi mo žigi ka hun
Nazaret kaŋ goo Galile gandaa ra ka koy Betelehem kaŋ
goo Žude gandaa ra kaŋ ti Dawda koyraa. Hayaa kaŋ se, a
man'ti kala Dawda hugoo boro, nga haamaa no. ⁵ A koy nga
boŋ hantum, nga nda nga wande wiroo Maryama kaŋ ga tee
alhaamidu. ⁶ I goo Betelehem kaŋ Maryama hayyanoo too.
⁷ A duu iz'aru, nga gunde jinaa. A na zanka taanaa didiji
zaara ra, de a n'a kanandi almaney ŋaa jinay foo ra*, zama
i mana duu doo yawzunbu hugoo ra.

Almalayka bangay kurkawyaŋ se

⁸ Koyraa din saajoo ra, kurkawyaŋ goo no kaŋ ga ŋgi
almaney hawgay cijin here. ⁹ I goo no din kaŋ ir Koyoo
almalayka foo bangay i se, de ir Koyoo annuuraa n'i wanga,
kurkey hanse ka hunbur. ¹⁰ Almalaykaa nee i se: «War
masi hunbur, zama alhabar borya no ay kate war se kaŋ
ga tee ŋaali beeri gandaa borey kul se. ¹¹ Hō Dawda koyraa

* 2:7 2.7 Almaney ŋaa jinaa sii kala hugu beeroo gundoo ra, zama alman
fooyaŋ si kani kala no din da ra.

ra, Hallasikaw hayandi war se kaŋ ti ir Koyoo Almasihu. ¹² Tammaasaa ne kaŋ nda war ga kaa k'a bay: war ga zanka taana foo gar kaŋ didijandi zaara ra, de a ga kani almaney ŋaa jinay foo ra.» ¹³ Almalaykaa goo ma ūelan kurkey se kaŋ dogoo din da almalayka jama kaa ka hun beenaa ra ka tonton a ga. I ga Irkoy saabu ka nee:

¹⁴ «Darŋaa ma bara Irkoy se beenaa se beene, de aduŋna ra alaafiyaa ma bara borey kaŋ a ga bag'ey ga.»

¹⁵ Waatoo kaŋ almalaykey hun i do ka yee beenaa ra, kurkey nee cere se: «Ir ma koy hala Betelehem ka dii hayaa kaŋ tee, woo kaŋ ir Koyoo n'a bayrandi ir se.» ¹⁶ I koy nda cahāyan, i na Maryama nda Isufi gar nda zanka taanaa kaŋ ga kani almaney ŋaa jinaa ra. ¹⁷ Waatoo kaŋ i dii a, i na hayaa filla kaŋ harandi ngi se zanka kaccaa woo ga. ¹⁸ Borey kul kaŋ maa hayey kaŋ kurkey n'i har, boŋey haw. ¹⁹ Maryama na ūenney kul dii nga binoo ra, de a ga miile i ga. ²⁰ Woo banda ga, kurkey willi, i ga Irkoy beerandi i g'a saabu nda hayaa kul kaŋ ngi maar'a ngi dii a, sanda takaa kaŋ nda a harandi ngi se.

Isa talfandi Irkoy ga Irkoy hugu beeroo ra

²¹ Waatoo kaŋ ra jirbi yaahantoo too kaŋ ra zankaa ga hima ka hurubangu, i na maapoo danj Isa. Maapoo no kaŋ almalaykaa n'a noo za paŋoo mana tee boro hinka. ²² Kaŋ ngi henanandiyanoo jirbey timme ka ben kaŋ hantumandi Musa ašariyaa ra†, i henan, i na Isa ka žigi ka koy Žerizalem k'a a noo ir Koyoo se, ²³ sanda takaa kaŋ nda a hantumandi ir Koyoo ašariyaa ra ka nee: «Gunde jinaa kul kaŋ tee iz'aru ga jisandi ir Koyoo maapoo ga.»‡ ²⁴ I kaa mo ka «gubaguba hinka wala tuuzun-ize hinka» sarga sanda takaa kaŋ nda a hantumandi ir Koyoo ašariyaa ra.§

Simewoŋ ūelan Isa ga

²⁵ Woo gar kaŋ aru foo goo Žerizalem kaŋ maapoo ti Simewoŋ. Boro ūerrante no kaŋ ga hunbur Irkoy. A ga Izirayel bineyaynandiroo batu, de mo Hundi Henanantaa goo a ga. ²⁶ Hundi Henanantaa nka bayrandi a se kaŋ a si buu a mana dii Almasihu ir Koyoo dontokaa. ²⁷ Irkoy Hundoo na Simewoŋ gongu ka koy Irkoy hugu beeroo ra. Waatoo kaŋ Isa hayragey kate zankaa kaŋ ti Isa ka ašariyaa alaadaa tee a se, ²⁸ a n'a dii nga gandoo ra ka albarka tee Irkoy se ka nee:

²⁹ «Sohō ay Koyoo, n'ga ni tamoo nanj, a ma koy nga kanidogoo ra nda alaafiyaa

† 2:22 2.22 Sargarey 12.3, 6. ‡ 2:23 2.23 Fattaroo 13.2, 12. § 2:24 2.24 Sargarey 12.6-8.

sanda takaa kaŋ nda n'n'a har,
³⁰ zama ay moŋey dii hallasiroo kaŋ hun ni do
³¹ kaŋ n'n'a soolu gandawey kul jine.
³² Nga ti annuuraa kaŋ ga bangay gandawey se,
ka ni jamaa Izirayel noo daržaa.»

³³ Isa paa nda baaboo boŋhaway nda hayey kaŋ harandi a ga. ³⁴ Woo banda ga, Simewoŋ gaara i se, a nee Maryama, Isa paa se: «Nga ne, zankaa woo goo ne boro boobo kaŋyanoo nda affooyaŋ tunyanoo se Izirayel ra. A ga tee tammaasa kaŋ ga kakawandi. ³⁵ Ni hunday, ni hundoo ga maray sanda boro kaŋ takuba n'a hay, takaa woo ra bine boobo miilewey ga fatawandi.»

Anna šelaŋ Isa ga

³⁶ Annabi woy foo goo no kaŋ maapoo ti Anna, Penuwel kaŋ goo Ašer alkabiilaa ra, ize woyoo no. A hanse ka žen, jiiri iyye no a n'a tee hiijay ra nga kurpoo bande za nga zankataraa ra. ³⁷ Kurpoo faati, a cindi takaa din da. Nga jiiri woyyaaha cindi taaci (84), a si hun Irkoy hugu beeroo ra, de a ga Irkoy gana cijin nda zaari nda meehawyan nda Irkoy ŋaarayyan. ³⁸ Nga mo kaa waatoo din da, a ga albarka tee Irkoy se, de a ga zankaa šennoo har borey kul se kaŋ ga Žerizalem sawalyanoo batu.

³⁹ Waatoo kaŋ Isufi nda Maryama na hayey tee kaŋ ir Koyoo ašariyaa n'i yaamar i m'i tee, i willi Galile ka koy ŋi koyraa ra kaŋ ti Nazaret. ⁴⁰ Woo gar, zankaa gaaboo ga tonton, a goo nda lakkal beeri, de Irkoy alhormaa goo a ga.

Isa na alfagey boŋey haw Irkoy hugu beeroo ra

⁴¹ Isa hayragey ga koy jiiri kul Žerizalem ka Borcintaraa jingaroo tee. ⁴² Waatoo kaŋ a duu jiiri woy cindi hinka (12), i žigi ka koy sanda takaa kaŋ nda jingaroo alaadaa n'a har. ⁴³ Waatoo kaŋ i na ŋi jirbey tee ka ben, i yee. Isa ga zanka kaŋ a cindi Žerizalem bila nda nga hayragey ma bay. ⁴⁴ I mma hongu kaŋ a goo ŋi cerey bande naarumaa ra, i na zaari foo tee i ga dira. Kaŋ lakkaley zunbu, i n'a ceeci ŋi borey nda ŋi moo-ka-baykey ra. ⁴⁵ Amma i mana duu a, woo se i yee Žerizalem k'a ceeci. ⁴⁶ Jirbi hinza banda ga, i duu a Irkoy hugu beeroo ra, a ga goro alfagey gamey ra, a ga hanajer i se, a g'i hãa. ⁴⁷ Borey kul kaŋ maa a se boŋey haw nda nga lakkaloo nda nga zaabey. ⁴⁸ Kaŋ nga hayragey dii a, boŋey haw. Naŋoo nee a se: «Ay izoo, macin ti takaa woo kaŋ n'n'a tee ir se? Guna, agay nda ni baaba, ir na ni ceeci nda hunburay.» ⁴⁹ Amma a nee i se: «Macin se war g'ay ceeci? War nka si bay kaŋ ay ga hima ka huga nda

ay Baaba Irkoy misawey?»⁵⁰ I mana faham hayaa kaŋ a n'a har i se.⁵¹ A doo i bande ka koy Nazaret, a cindi i cire. Nanoo na hayey kul kaŋ tee dii nga binoo ra.⁵² Isa lakkaloo nda nga gaahamoo ga tonton. Irkoy do nda adamizey do a duu alhormo ka tonton.

3

*Yehiya kaŋ ti batizekaa waazoo
(Matiyu 3.1-12; Marku 1.1-8; Yehiya 1.19-28)*

¹ Kokoy beeroo kaŋ se i ga nee Tiber, laamaa jiiri woy cindi guwantoo (15to) ra, waatoo kaŋ Pons Pilat ga tee goforner Žude, Herod ga Galile laama, nga armaa Filip ga Iture nda Trakoniti laboo laama. Lisaniyas ga Abilen laama.² Woo gar kaŋ Hannu nda Kayif ti sargari juwalkey jineborey. Waatoo din saajoo ra Irkoy na šenni har Yehiya se kaŋ ti Zakarya iz'aroo.³ Woo banda ga, a koy nongey kul kaŋ goo isaa here ra kaŋ se i ga nee Žurdeŋ, a ga borey waazu i ma tuubi ka batize ngi zunubey yaafaa se.⁴ A ga tee sanda takaa kaŋ nda a hantumandi annabi Ezayi citaaboo ra:

«Jinde foo ga kaati saajoo ra ka nee:

<Wa ir Koyoo fondaa soolu,
wa nga lolawey šerrandi.

⁵ Goorey kul ga daabandi.

Tondi hondey nda tondey kul ga yee ganda.

Fondo golbantey ga šerre.

Fondo laaley ga kani.

⁶ Hundikoyni kul ga dii hallasiroo kaŋ hun Irkoy do.»*

⁷ Borey kaa a do nda jama hala a ma ngi batize, a nee i se: «Gondi izey, may ka war waanandi war ma zuru Irkoy futayyanoo kaŋ ga kaa se?»⁸ Wa teegoyyaŋ tee kaŋ ga cebe kaŋ war tuubi. War masi cindi de ka nee war boŋ se: «Ibrahim ti ir baaba», zama ay ga war bayrandi kaŋ ba tondey wey, Irkoy ga hin ka hundi daŋ i ra k'i tee Ibrahim se izeyaŋ.⁹ Aywa, daašoo soolu ka tuuroo dunbu hala linjoo ga. Tuuri kul kaŋ si ize henna tee ga dunbandi ka warrandi nuune ra.»¹⁰ Jamaa n'a hãa ka nee: «Adiši macin no ir m'a tee?»¹¹ A n'i zaabi ka nee: «Boro kaŋ goo nda darbay hinka, m'i zamna nga nda boro kaŋ sii nda a game. Boro kaŋ goo nda ŋaayan mo ma takaa din da tee.»¹² Alkaasidiikawyaŋ mo kaa a do hala a ma ngi batize. I nee a se: «Alfagaa, macin no ir m'a tee?»¹³ A n'i zaabi ka nee: «War masi haya dii kaŋ bisa woo kaŋ ga hima.»¹⁴ Soojey mo n'a hãa

* 3:6 3.6 Ezayi 40.3-5.

ka nee: «De ir, macin no ir m'a tee?» A nee i se: «War masi koma, war masi taari ka waani taa, wa kay nda war banaa.»

¹⁵ Borey tammahãa goo, de i kul ga nee ngi biney ra wala man'ti Yehiya da ti Almasihu. ¹⁶ A n'i zaabi ka nee i kul se: «Agay, hari nda ay ga war batize. Amma boro foo ga kaa kan hinoo bisa ay wanoo, de mo ay si hima nda ka nga taamey karfey feeri. Nga, a ga war batize Hundi Henanantaa ra nda nuune. ¹⁷ Nga fendoo goo kaboo ra ka nga taasuu kar ganganoo haabu ka nga alkamaa fanji suuroo ra, amma toosaa, a g'a ton nuune ra kan si buu.»

¹⁸ Yehiya na borey yaamar nda ibooboyan koyne, de a na Alhabar Boryaa toonandi i se. ¹⁹ Amma a citi kokoy kaccaa ga kan se i ga nee Herod kan hiija nga bon armaa gundoo wandoo kan ti Herodiyad, nda ifutu booboyan kan a n'i tee. ²⁰ Herod yee ka tonton nga goy futawey ga ka Yehiya dan kasaa ra.

Isa batizeyanoo

(Matiyu 3.13-17; Marku 1.9-11)

²¹ Waatoo kan borey kul koy i ma ngi batize, waatoo din da no Isa batizandi. Kan a ga Irkoy naray, beenaa feeri, ²² de Hundi Henanantaa tee sanda tuuzun alhaali ka zunbu a bon. Jinde foo hun beenaa ra ka nee: «Ni ti agay Iz'aroo, ay baakaa, ni ti ay paaloo.»

Isa kaagey

(Matiyu 1.1-17)

²³ Isa sii nda kala haya kan ga too jiiri waranza (30) waatoo kan a ga nga goyoo sintin. Borey mma hongu kan Isufi izoo no. Isufi mana hun kala Eli ga. ²⁴ Eli mana hun kala Matat ga. Matat hun Lewi ga. Lewi hun Melši ga. Melši hun Žanay ga. Žanay hun Isufi ga. ²⁵ Isufi hun Matatiyas ga. Matatiyas hun Amos ga. Amos hun Nahum ga. Nahum hun Hesili ga. Hesili hun Nagay ga. ²⁶ Nagay hun Maatu ga. Maatu hun Matatiyas ga. Matatiyas hun Semen ga. Semen hun Žozeš ga. Žozeš hun Žoda ga. ²⁷ Žoda hun Yohanan ga. Yohanan hun Resa ga. Resa hun Zorobabel ga. Zorobabel hun Šaltiyel ga. Šaltiyel hun Neri ga. ²⁸ Neri hun Melši ga. Melši hun Adi ga. Adi hun Kosam ga. Kosam hun Elmadam ga. Elmadam hun Er ga. ²⁹ Er hun Isa ga. Isa hun Eliyezer ga. Eliyezer hun Žorim ga. Žorim hun Matat ga. Matat hun Lewi ga. ³⁰ Lewi hun Simewon ga. Simewon hun Žuda ga. Žuda hun Isufi ga. Isufi hun Žonam ga. Žonam hun Eliyakim ga. ³¹ Eliyakim hun Meleya ga. Meleya hun Mena ga. Mena hun Matata ga. Matata hun Natan ga. Natan hun Dawda ga. ³² Dawda hun Yišay ga. Yišay hun Obed ga.

Obed hun Bowazu ga. Bowazu hun Salmuni ga. Salmuni hun Nahišoŋ ga. ³³ Nahišoŋ hun Aminadab ga. Aminadab hun Adimin ga. Adimin hun Arni ga. Arni hun Hesroŋ ga. Hesroŋ hun Peres ga. Peres hun Žuda ga. ³⁴ Žuda hun Yakuba ga. Yakuba hun Isiyaka ga. Isiyaka hun Ibirahima ga. Ibirahima hun Tera ga. Tera hun Nahor ga. ³⁵ Nahor hun Serug ga. Serug hun Rehu ga. Rehu hun Peleg ga. Peleg hun Eber ga. Eber hun Šela ga. ³⁶ Šela hun [Kenaj ga. Kenaj hun] Arfazad ga. Arfazad hun Sem ga. Sem hun Nuhu ga. Nuhu hun Lemek ga. ³⁷ Lemek hun Metusala ga. Metusala hun Henok ga. Henok hun Yered ga. Yered hun Malalel ga. Malalel hun Kenaj ga. ³⁸ Kenaj hun Enoš ga. Enoš hun Seti ga. Seti hun Adama ga. Adama hun Irkoy ga.

4

Ibilisi na Isa sii

(*Matiyu 4.1-11; Marku 1.12-13*)

¹ Isa hun Žurdeŋ isaa do, de Hundi Henanantaa n'a too, a n'a gongu ka koy saajoo ra. ² A na jirbi woytaaci (40) tee no din, de Ibilisi n'a sii. Isa na jirbey din kul tee a si baffoo ŋaa. Waatoo kaŋ jirbey wey ben, a heray.

³ Ibilisi nee a se: «Nda Irkoy Iz'aroo ti ni, nee tondoo woo se a ma bere ka tee takula.» ⁴ Isa n'a zaabi ka nee: «A hantumandi Citaaboo ra kaŋ man'ti ŋaayan hinne nda adamize ga huna.»*

⁵ Woo banda ga, Ibilisi n'a ka koy beene, de a n'a cebe aduŋna laamawey kul cere bande cee foo. ⁶ A nee a se: «Ay ga ni noo laamawey wey hinoo nda ngi daržaa kul, za agay ka duu ey, de mo ay g'i noo boro kaŋ ay baa se. ⁷ Nda ni sujudu ay jine, i kul ga tee ni wane.» ⁸ Isa n'a zaabi ka nee: «A hantumandi: <Masi sujudu kala ni Koyoo Irkoy se, de nga hinne no m'a gana.>†»

⁹ Ibilisi n'a ka koy Žerizalem, a n'a kayandi Irkoy hugu beeroo boŋoo boŋ beene, a nee a se: «Nda Irkoy Iz'aroo ti ni, ni boŋ warra ganda, ¹⁰ zama a hantumandi kaŋ nga ga nga almalaykey yaamar i ma ni hawgay.

¹¹ Koyne mo:

<I ga kabe gaaru ma ne hala ni cewoo masi cabu tondi ga.>‡»

¹² Isa n'a zaabi ka nee: «A harandi mo: <Masi ni Koyoo Irkoy sii.>§»

* **4:4** 4.4 Alhukumoo 8.3. † **4:8** 4.8 Alhukumoo 6.13. ‡ **4:11** 4.11 Zabur 91.11-12. § **4:12** 4.12 Alhukumoo 6.16.

¹³ Waatoo kaŋ Ibilisi na Isa sii nda taka kul ka ben, a mooru Isa ga hala waati foo koyne.

*Isa na nga diyawtaraa sintin Galile
(Matiyu 4.12-17; Marku 1.14-15)*

¹⁴ Isa too met nda Hundi Henanantaa gaaboo, a willi Galile. Maapoo huru gandaa din kul ra. ¹⁵ A ga cawandi ngey margahugey ra, de borey kul g'a sifa.

*Nazaret borey wanji Isa ga
(Matiyu 13.53-58; Marku 6.1-6)*

¹⁶ A koy Nazaret kaŋ ti koyraa kaŋ ra a biirandi. A huru margahugoo ra hunanzam zaaroo hane sanda takaa kaŋ a doona k'a tee, a tun ka caw, ¹⁷ de i n'a noo annabi Ezayi citaaboo. A n'a feeri, de a duu nongoo kaŋ ra a hantumandi ka nee:

¹⁸ «Ir Koyoo Hundoo goo ay ga.

A n'ay suuba k'ay yon hala ya kate Alhabar Boryaa misikiiney se.

A n'ay sanba hala ya kasa-izey feeriyanoo har i se,
ya danawey moyey hay,
ya laazaabantey feeri,

¹⁹ de ya jiiroo har kaŋ ra ir Koyoo ga nga alhormaa tee.»*

²⁰ Nga banda ga, a na Citaaboo kunkuni k'a noo margahugoo tamoo se, de a koy goro ka cawandi. Borey kul kaŋ goo no din na ngi moyey bakam Isa ga. ²¹ A sintin ka ūelan ka nee i se: «Citaaboo ūennoo kaŋ war ne ka maar'a, a tabati hō.» ²² Borey kul ga seedetaray henna har a ga, de boŋey ga haw nda ūenni alhormantey kaŋ ga hun miŋoo ra, de i ga nee: «War kay, man'ti Isufi izoo no wala?» ²³ A nee i se: «Ay ga bay war ga yaasaa har ya ne kaŋ ga nee: <Lotokoroo, ni boŋ safar. Hayey tee ni koyraa ra kaŋ ir maa n'n'i tee Kaparnahum.>» ²⁴ A nee koyne: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, annabi kul si yaddandi nga koyraa ra. ²⁵ Ay g'a har war se nda cimi kaŋ woy booboyaŋ kaŋ kurŋey buu goo Izirayel Ilyasu waati kaŋ nciŋpi mana kara jiiri hinza nda handu iddu hala nongu kaŋ ra heray beeri tee gandaa kul ra. ²⁶ Ilyasu mana sanbandi ba ngi affoo do, amma woy folloku do a sanbandi kaŋ kurŋoo buu kaŋ goo koyraa kaŋ se i ga nee Serepta, Sidon laamaa ra. ²⁷ Koyne mo jiraykoyne booboyaŋ goo Izirayel annabi Alyasu waati, amma ngi affoo kul mana duu baani ka henan kala Naamaŋ, Siiri bora a hinne.»

²⁸ Borey kul kaŋ goo margahugoo ra, too nda futay kaŋ i maa ūenney wey. ²⁹ I tun, i na Isa gaaray ka koy koyraa

* 4:19 4.19 Ezayi 61.1-2.

dumaa ga, tondi hondoo bonoo bonj kanj ga koyraa cinandi hala ngi m'a cetaw ganda. ³⁰ Amma Isa bisa gamey ra ka koy.

Isa na ganji gaaray k'a kaa aru ra
(Marku 1.21-28)

³¹ Isa doo ka koy Kaparnahum koyraa ra kanj goo Galile ka cawandi hunanzam zaaroo hane. ³² Nga cawandiyanoo tee nga hanajerkey se bonjhaway, zama nga šennoo goo nda hini k'i juwal. ³³ Woo gar kanj margahugoo ra aru foo goo no kanj ra ganji hundi laala goo. A na jinde jer ka kaati ka nee: ³⁴ «He! Macin k'ir nda ni marga, Isa Nazaret boraa? Ni nka kaa k'ir halaci wala? Ay ga bay boro kanj ti ni: ni man'ti kala Irkoy Boro Henanantaa!» ³⁵ Isa zahã ganjoo ga ka nee: «A dii ni ra, hun aroo ra!» Ganjoo na aroo warra borey gamey ra, de a hun a ra bila nda a ma haya futu tee a se. ³⁶ Kanj woo tee, borey kul alaabiina, de i cindi i ga nee cere se: «Taka foo nda a ga hin ka šennoo woo har? Aroo woo ga ganjey yaamar nda hini nda gaabi, de i ga fatta.» ³⁷ Takaa woo nda Isa maapoo huru ngi laamaa nongey kul ra.

Isa na wircikoyni dumi boobo noo baani
(Matiyu 8.14-17; Marku 1.29-34)

³⁸ Isa hun margahugoo ra ka koy Simonj hugoo do. Gaaham konni futa foo duu Simonj wandoo jaa. I n'a wiri Isa ga, a ma faaba a ga. ³⁹ A gunguma woyoo ga, a zahã gaaham konnoo ga, de a ben a ga. Dogoo din da woyoo kay nga bonj ga ka borey alhaadimay.

⁴⁰ Waynaa kanyanoo ga, borey kul kanj goo nda wircikoyniyanj kate ey Isa do, wirci dumi-dumiyanj. I kul, a na nga kabey fur i ga affoo-foo, a n'i noo baani. ⁴¹ Ngi boro boobo ganjiyanj fatta i ra kanj ga kaati ka nee: «Ni ti Irkoy Iz'aroo.» Isa ga zahã i ga, i masi šelanj, zama i ga bay kanj nga ti Almasihu.

Isa waazu margahugey ra
(Marku 1.35-39)

⁴² Suba subbaahoo ra, za moo boo, nga no a fatta ka koy nongu soyante ra. Alžamaa cindi i g'a ceeci. Waatoo kanj i dii a, i gaabu a ga a masi koy. ⁴³ Amma Isa nee i se: «Kala ya Irkoy Laamaa šennoo kanj ti Alhabar Boryaa har koyrawey jerey mo ra, zama nga se ay sanbandi.» ⁴⁴ A cindi a ga waazu Žude margahugey ra.

5

*Isa taalibi jina-jinawey**(Matiyu 4.18-22; Marku 1.16-20)*

¹ Isa goo Genezaret haroo mijoo ga, alžama g'a kuubi k'a bere hala i mma cere šiita, ngi ma duu ka maa Irkoy meešennoo. ² A dii harihii hinka kanj goo guraa ga, koyey nka zunbu ka ngi filijey jumay. ³ Isa huru harihii faa ra kanj koyoo maapoo ti Simonj, a nee a se a ma hiyoo hibi kayna guraa ga. A goro a ra, de a sintin ka jamaa cawandi.

⁴ Waatoo kanj a šelanj ka ben, a nee Simonj se: «Hiyoo ka koy guusoo ra, de war ma war filijey doori ka hoo.» ⁵ Simonj n'a zaabi ka nee: «Alfagaa, ir na cijinoo kul tee ir ga goy, ir mana duu baffoo. Amma ni meešennoo ga, ay g'ay filijey warra.» ⁶ Kanj i n'i warra i duu hamiisa boobo hala nongu kanj ra filijey nka kottu. ⁷ I ciya nda kabe ngi hangasiney se kanj goo hii faa ra, i ma kaa ka ngi faaba. I kaa, de i na hii hinkaa too nda hamiisa hala nongu kanj ra i mma baa ka miti. ⁸ Kanj Simonj Piyer dii woo, a sujudu Isa se ka nee: «Ay Koyoo, mooru agay, ay man'ti kala adamize zunubante.» ⁹ Simonj hunbur, nga nda nga borey kul kanj goo a bande, hooyanoo woo kanj i n'a tee maaganda se. ¹⁰ Nga hangasiney mo hunbur kanj ti Žak nda Yehiya kanjyan ti Zebede iz'aruyan. Isa nee Simonj se: «Masi hunbur, hō banda ga, boro no n'ga hoo.» ¹¹ Woo banda ga, i na harihiyey fandandi guraa ga, i na hayey kul nanj ka hanga a bande.

*Isa na jiraykoyni noo baani**(Matiyu 8.1-4; Marku 1.40-45)*

¹² Isa cindi koyra foo ra, de aru foo ne kanj kul ti jiray. Kanj a dii Isa, kul a kanj ka sujudu jinoo ra k'a ŋaaray ka nee a se: «Ay Koyoo, nda n'baa, n'ga hin k'ay noo baani hala ya duu ka henan.» ¹³ Isa na nga kaboo šerre k'a taaru ka nee a se: «Ay yadda, henan!» Dogoo din da jiraa ben a ga. ¹⁴ Woo banda ga, a n'a yaamar kanj a mas'a har boro kul se. Amma a nee a se: «Koy ni boŋ cebe sargari juwalkaa se jina, ma sargaroo kaa sanda takaa kanj nda Musa na yaamar, hala ni duubaaniyanoo ma tee i se seedetaray.»

¹⁵ Isa maapoo mma koy, de a ga fatta. Jama boobo marga a boŋ ka haŋajer a se, de mo hala ngi ma duu baani ngi wircey ra. ¹⁶ Amma nga, a yee jere ga, saajoo ra ka Irkoy ŋaaray.

*Isa na bongu noo baani**(Matiyu 9.1-8; Marku 2.1-12)*

¹⁷ Han foo Isa goo ma cawandi, Fariziyenyan̄ nda ašariyaa baykawyan̄ kan̄ hun Galile koyra kanbey kul nda Žude waney ra nda Žerizalem, i ga goro Isa hanajerkey ra. Ir Koyoo hinoo nda Isa ga wircikoyney noo baani. ¹⁸ Aruyan̄ ne ka kate bong'aru foo kan̄ goo balankar ra. I ga ceeci k'a hurandi k'a jisi Isa jine. ¹⁹ Kan̄ i mana duu taka kan̄ nda ngi g'a hurandi alžamaa booboyanoo se, i žigi sooraa bon̄, i n'a fun, i na bongoo nda nga balankaroo zumandi nda sooraa Isa jine, alžama game. ²⁰ Waatoo kan̄ Isa dii borey wey naanaa, a nee bongoo se: «Aroo, ni zunubey yaafandi ma ne.» ²¹ Citaaboo baykey nda Fariziyen̄ey sintin ka šelan̄ ngi biney ra ka nee: «May ti bora a woo kan̄ ga yadda ka Irkoy wow? May no ma hin ka zunubey yaafa nda man'ti Irkoy hinne?» ²² Amma Isa ga hayaa bay kan̄ i goo m'a miile, a zaabi ka nee i se: «Macin no war goo m'a miile war biney ra? ²³ Affoo no ma faala, ka nee: «Ni zunubey yaafandi» wala ka nee: «Tun ka dira»? ²⁴ Sohō kala war ma bay kan̄ Bora a kan̄ tee Adamize goo nda hini aduŋna ra ka boro zunubey yaafa.» Woo banda ga, a nee bongoo se: «Ay nee ma ne, ma tun, ma ni balankaroo zaa, ma koy ni hugoo do.» ²⁵ Dogoo din da borey kul jine, a tun, a na balankaroo zaa kan̄ ra a cindi ka kani, a koy nga hugoo do, a ga Irkoy beerandi. ²⁶ A tee borey kul se bonhawey, de i cindi ka Irkoy beerandi, i hunbur, de i nee: «Hũ, hayaa kan̄ ir dii a hō, nga cine mana bay ka tee!»

*Isa ciya Lewi se a ma hanga nga bande
(Matiyu 9.9-13; Marku 2.13-17)*

²⁷ Woo banda ga, Isa fatta, de a dii alkaasidiikaw foo kan̄ maapoo ti Lewi* ga goro alkaasidiikekey goydogoo ra. A nee a se: «Hanga agay.» ²⁸ Lewi tun, a na hayey kul nan̄, a hanga a bande. ²⁹ Lewi na hoyandi beeri tee nga hugoo do. Alkaasidiikaw booboyan̄ nda boro fooyan̄ goo i bande ŋaadogoo ra. ³⁰ No din ra Fariziyen̄ey nda ngi Citaaboo baykey cindi i ga ŋuunuŋuunu ka nee nga taalibey se: «Cin se war ga ŋaa war ga han̄ alkaasidiikekey nda zunubu teekey bande?» ³¹ Isa n'i zaabi ka nee: «Man'ti borey kan̄ ga saabu no ma too lotokor ga, wircikoyney no ma too a ga. ³² Ya na kaa ka boro šerrantey cee, zunubantey no ay g'i cee hala i ma tuubi.»

*Ižeena nda itaaga si koy cere bande
(Matiyu 9.14-17; Marku 2.18-22)*

* 5:27 5.27 Lewi da se i ga nee Matiyyu, Matiyyu 9.9ra.

³³ Boroyan kaa Isa do ka nee a se: «Yehiya taalibey nda Fariziyeney waney cee boobo i ga meehaw, de i ga Irkoy njaaray. Amma ni waney hunday ga n̄aa i ga haŋ.» ³⁴ A nee i se: «Taka foo nda war ga naŋ aruhiiji taaga nda nga cerey goo hiijaa hugoo ra, de cerey ga meehaw?» ³⁵ Hanyan ga kaa kaŋ aruhiijoo ga zandi, haney din i ga meehaw.»

³⁶ Isa na filla yaasayante foo har i se ka nee: «Boro kul si dunbu darbaw taaga ra ka koy ižeena baka. Nda a teendi mo, itaagaa dunbaa si koy ižeena ga. ³⁷ Koyne mo boro kul si alaneb hari moora taaga daŋ hunbar žeenayan ra. Nda a teendi mo, alaneb hari taagaa ga boosu ka hunbarey bagu. Alaneb haroo mun, hunbarey mursu. ³⁸ Adiši alaneb hari taaga si huru kala hunbar taagayan ra. ³⁹ De mo boro kul kaŋ na alaneb hari žeenaa haŋ si baa itaagaa, zama a mma nee: «Ižeena no ma kan.»»

6

*Hayaa kaŋ Isa n'a har hunanzam zaaroo ga
(Matiyu 12.1-8; Marku 2.23-28)*

¹ Hunanzam zaari foo hane, Isa bisa taasuu faarey game. Nga taalibey ga jeeniyan kaa, i g'i zirkiti kabey ra, de i g'i n̄aa. ² Fariziyen fooyan nee: «Macin se war ga haya tee kaŋ si teendi hunanzam zaari hane?» ³ Isa n'i zaabi ka nee: «War mana bay ka hayaa caw kaŋ Dawda nda nga hangasiney n'a tee han foo kaŋ i heray?» ⁴ Takaa kaŋ nda a huru Irkoy hugoo ra ka takulawey zaa kaŋ jisandi Irkoy jine, a n̄aa, a na nga hangasiney noo. A gar kaŋ boro kul si hima k'i n̄aa nda man'ti sargari juwalkey hinne.» ⁵ Isa nee i se koyne: «Boraa kaŋ tee Adamize no ma hayaa har kaŋ ga hima ka teendi hunanzam zaari hane.»

*Isa na aru kaŋ kaboo buu noo baani
(Matiyu 12.9-14; Marku 3.1-6)*

⁶ Hunanzam zaari foo hane koyne, Isa huru margahugoo ra ka borey cawandi. Aru foo goo no din kaŋ kabe henna ka buu. ⁷ Citaaboo baykey nda Fariziyeney ga hanse ka Isa koroši ka dii wala a ga boro noo baani hunanzam zaari hane, zama i mma baa ngi ma duu a ga addalil k'a wurru. ⁸ Amma Isa ga ngi anniyawey bay. A nee aroo kaŋ kaboo buu se: «Tun ni boŋ ga, ma kay borey game.» A tun, a kay nga boŋ ga. ⁹ Isa nee borey se: «Ay ga war h̄aa, ka ihenna tee wala ka ifutu tee hunanzam zaaroo hane? Ka hundi hallasi wala k'a naŋ a ma halaci? Affoo no ma bisa?» ¹⁰ A na moo fur i kul ga jina, de a nee aroo se: «Ni kaboo šerre.» A n'a tee, de kaboo duu baani, a boori. ¹¹ I too nda futay, de i koy cere guna ka dii haya kaŋ ngi g'a tee Isa se.

*Isa na diyaw woy cindi hinka (12) suuba
(Matiyu 10.1-4; Marku 3.13-19)*

¹² Zaarey din da ra, Isa fatta ka koy tondi hondu foo boŋ ka Irkoy ŋaaray. A na cijinoo kul tee a ga Irkoy ŋaaray. ¹³ Kaŋ subbaahoo too, a na nga taalibey cee, de a na iwoy cindi hinka (12) suuba i ra kaŋ a na maapey daŋ diyaw: ¹⁴ Simoŋ kaŋ Isa n'a maagaaru Piyer, nda nga armaa Andere, nda Źak, nda Yehiya, nda Filip, nda Bartelemi, ¹⁵ nda Matiyyu, nda Toma, nda Źak Alfe iz'aroo, nda Simoŋ kaŋ i g'a cee nda Zelot boraa, ¹⁶ nda Źud kaŋ ti Źak iz'aroo, nda Źudas Iskariyot kaŋ ti boraa kaŋ ga kaa ka tee zanbantaa.

*Isa na alžamaa cawandi, a na wircikoyney noo baani
(Matiyu 4.23-25; 12.15-16; Marku 3.7-11)*

¹⁷ Isa zunbu i bande ka koy kay farru foo ra kaŋ ra nga taalibi jama goo, nda boro dumi booboyaŋ kaŋ hun Źude kul ra, nda Źerizalem, nda koyrayaŋ kaŋ goo teekoo mipoo ga kaŋ ti Tir nda Sidonj. ¹⁸ I nka kaa a do ka hanajer nda ka duu ngi wircey se baani. Borey kaŋ ganjiyaŋ g'i zaa ka kay duu baani. ¹⁹ Borey kul ga ceeci ngi m'a taaru, zama hini foo ga fatta a ra kaŋ ga borey kul noo baani.

*Gomni nda bone
(Matiyu 5.1-12)*

²⁰ Isa na nga boŋoo jer ka nga taalibey guna, de a nee i se:

«War kaŋ ti borey kaŋ ga talka duu gomni,
zama war wane Irkoy Laamaa.

²¹ War kaŋ ti borey kaŋ ga heray sohō da duu gomni,
zama war ga kaa ka kungu.

War kaŋ ti borey kaŋ ga hēe sohō da duu gomni,
zama war ga kaa ka haaru.

²² War ga duu gomni, waati kaŋ borey ga war konnay, ka war yankar, ka war wow, ka war maapey hasara Boraa kaŋ tee Adamize maaganda se. ²³ Wa ŋaali han kaŋ woo tee, war ma sar nda binekaanay, zama war ga duu sufuray beeri beenaa ra. Zama takaa woo da no ngi baabey n'a tee annabey se.

²⁴ Amma war bone, almankoyney,
zama war duu war bagaa bineyaynandiroo.

²⁵ War bone, war kaŋ kungu,
zama war ga kaa ka heray.

War bone, war kaŋ goo ma haaru sohō da,
zama war biney ga kaa ka maray, de war ga hēe.

26 War bone, waati kaŋ borey kul ga ihenna har war ga. Zama takaa woo da no ngi baabey n'a tee taari annabey se.»

Wa baa war iberey
(Matiyu 5.38–48; 7.12)

27 «Amma war kaŋ goo ma haŋajer ya ne, ay ga nee war se: Wa baa war iberey, wa haya henna tee wey kaŋ ga konna war se. 28 Wa gaara borey se kaŋ ga war danga, wa Irkoy ŋaaray wey kaŋ ga war laazaaba se. 29 Nda boro na ni saŋ ni garboo ga, ma affaa mo ŧerre a se. Boro kaŋ na ni burmusoo taa, mas'a ganji a ma ikaccaa mo zaa. 30 Boro kul kaŋ na ni ŋaaray m'a noo, boro kaŋ na ni hayaa zaa, masi nee a m'a yeeti.

31 Takaa kaŋ war ga baa borey m'a tee war se, war mo m'a tee i se.

32 Nda war si baa kala war baakey, macin ti sufuraa kaŋ war ga duu a? Ba zunubantey ga baa borey kaŋ ga bag'ey. 33 Nda war si gomni tee kala borey se kaŋ g'a tee war se, macin ti sufuraa kaŋ war ga duu a? Ba zunubantey ga woo tee. 34 Koyné mo nda war si garaw kala borey kaŋ war ga hongu i ga war bana, macin ti albarka kaŋ war ga duu a? Zunubantey hunday ga garaw zunubantey se hala i ma hinna follokaa yeeti ngi ga. 35 Amma war, wa baa war iberey, wa haya henna tee i se. Wa garaw borey se bila nda war ma hongu kaŋ a ga yee war ga. Woo ra war ga duu sufuray beeri, de war ga tee Jerantaa izey, zama nga ti anneemantaa gomnimuney nda boro laaley se. 36 Wa hinna sanda taka kaŋ nda war Baaba Irkoy ga hinna.»

War masi war ciney ciiti
(Matiyu 7.1–5)

37 «War masi boro ciiti, nga ra war si ciitandi. War masi alhukum zurandi boro ga, nga ra alhukum si zurandi war ga. Wa yaafa borey se, nga ra war ga yaafandi. 38 Wa noo, nga ra i ga war noo. I ga neeŧari henna tee k'a daŋ war ziibaa ra, k'a naagu, k'a sisiji hala a ma mun. Zama takaa kaŋ nda war ga neeŧa, nga nda i ga neeŧi war se.»

39 Isa yee ka filla yaasayante foo har i se. A nee: «Danaw ga danaw gongu wala? Nda woo tee, ngi boro hinkaa kul si kaŋ guusu ra wala? 40 Taalibi si bisa nga alfagaa, amma taalibi kul kaŋ caw ka boori ga tee sanda nga alfagaa.

41 Cin se n'ga dii subu-izoo kaŋ goo ni armaa mopoo ra, amma n'si maate bundoo kaŋ goo ni boŋ mopoo ra? 42 Taka foo nda n'ga hin ka nee ni armaa se: «Ag'armaa, naŋ ya subu-izoo kaa kaŋ goo ni mopoo ra», ka gar kaŋ bundoo kaŋ goo ni mopoo ra, n'si dii a? Almunafikoo, bundoo kaa

ni moɲoo ra jina, waatoo din n'ga dii boryo ka subu-izoo kaɲ goo ni armaa moɲoo ra kaa.»

Tuuri, izoo nda a ga bayrandi
(Matiyu 7.16-20; 12.33-35)

⁴³ «Tuuri henna sii no kaɲ ga ize futu hay, takaa din da, tuuri futu sii no kaɲ ga ize henna hay. ⁴⁴ Tuuri kul, izoo nda boro g'a bay. Jeejay si hegayandi karjinaa ga. Alaneb-ize si duwandi ngorfupaa ga. ⁴⁵ Boro boryoo, nga bine boryaa ra a ga haya henna kaa. Boro futu, nga bine futaa ra a ga haya futu kaa. Haya kaɲ na bine too, nga no mee g'a filla.»

Hugu cinayan dumi hinkaa
(Matiyu 7.24-27)

⁴⁶ «Macin se war ga nee ya ne: <Ir Koyoo, ir Koyoo>, amma war si hayey tee kaɲ ay n'i har? ⁴⁷ Boro kul kaɲ kaa ay do ka maa ay ůenney, de a n'i ka goy, ay ga bora har war se kaɲ nda a ga hima. ⁴⁸ A si hima nda kala boro kaɲ ga hugu cin. A fanša, a hanse ka fanša ka asaasoo tee tondi boɲ. Waatoo kaɲ hari beeroo dandi, isa haroo na hugoo kar, amma a mana hin ka ba a jijirandi, za a nka cina ka boori. ⁴⁹ Amma boro kaɲ ga maa ay ůenney, amma a s'i ka goy, ga hima nda boro kaɲ na hugu cin laboo boɲ bila asaasu. Waatoo kaɲ isa haroo na hugoo kar, dogoo din da a kaɲ. Hugoo halaci, halaci beeri.»

7

Isa na jalakoyni tamoo noo baani
(Matiyu 8.5-13)

¹ Waatoo kaɲ Isa na fillawey wey kul deede jamaa se ka ben, a koy koyraa ra kaɲ maɲoo ti Kaparnahum. ² No din ra jalakoyni foo goo no kaɲ nga tamoo wirci hala a baa ka buu. A ga hanse ka baa nga tamoo. ³ Waatoo kaɲ a maa Isa maɲoo, a na Alyahuudey boro beeriyaɲ sanba a do k'a ɲaaray a ma kaa ka nga tamoo hallasi. ⁴ I too Isa do, de i hanse k'a ɲaaray ka nee a se: «Aroo woo ga hima nda ma woo tee a se, ⁵ zama a ga baa ir gandaa borey, nga no k'ir margahugoo cin.»

⁶ Isa hanga ey ka koy. A ga baa ka too hugoo do kaɲ jalakoynoo na nga cereyaɲ sanba ka nee a se: «Ay Koyoo, masi ni boɲ farandi. Ay si hima nda ma huru ay hugoo ra. ⁷ Woo ti hayaa kaɲ se ya na agay azzaatoo himandi a ma koy ni do. Amma kalima foo har, de ay tamoo ga duu baani. ⁸ Zama agay hunday goo nda jineboroyaɲ kaɲ hinoo cire ay goo. Agay mo goo nda soojeyaɲ kaɲ goo ay hinoo cire. Nda ay nee woo se: <Koy>, a ga koy, nda ay nee affoo se: <Kaa>»

a ga kaa. Nda ay nee ay tamoo se: <Woo tee>, a g'a tee.»
 9 Kanj Isa maa šenney wey, soojaa kan a se. A bere jamaa here kanj hanga a bande, a nee: «Ay ga war bayrandi, ba Izirayel ra, ya na dii naanay kanj ga too woo.»
 10 Waatoo kanj dontokey willi hugey, i gar kanj tamoo duu baani.

Isa na woy foo iz'aroo hunandi

11 Alwaati kayna banda ga, Isa koy koyraa ra kanj se i ga nee Nayin. Nga taalibey hanga a bande nda jama boobo.
 12 Waatoo kanj a man koyraa minoo, nga ne, a dii boroyan kanj goo ma koy bukaw sutura. Bukaa man'ti kala woy foo kanj kurpoo buu, iz'aru follokaa, alžama kayante kanj ti koyra-izey goo woyoo bande.
 13 Kanj ir Koyoo dii woyoo, kul a hanse ka hinna a se, a nee woyoo se: «Masi hēe.»
 14 A man, a na balankaroo taaru. Borey kanj ga bukaa zaa kay. Isa nee: «Arusoogaa, ay na ni yaamar ma tun!»
 15 Bukaa tun ka goro, a šelanj. Isa n'a yeeti naŋoo ga.

16 Borey kul hunbur, i ga Irkoy beerandi ka nee: «Annabi beeri fatta ir ra, Irkoy jeli nga jamaa ga.»
 17 Woo kanj Isa n'a tee, šennoo huru Žude nda nga gandaa kul ra.

*Yehiya kanj ti batizekaa dontokey
 (Matiyu 11.2-19)*

18 Yehiya taalibey na hayey kul filla a se kanj teendi. A ciya ihinka se i ra
 19 k'i sanba ir Koyoo do, i ma nee a se: «Ni ti bora kanj ga hima ka kaa wala man'ti ni no, ir ma affoo batu?»
 20 Waatoo kanj arey too a do, i nee a se: «Yehiya kanj ti batizekaa k'ir sanba ni do, ir ma ni hāa wala ni ti bora kanj ga hima ka kaa wala man'ti ni no, ir ma affoo batu?»
 21 I nka too kate kanj Isa na wircikoyni boobo noo baani, dorikoyniyan duu baani. A na ganjiyan gaaray k'i kaa boroyan ra, de a na danaw boobo moyey feeri.
 22 A tuuru dontokey se ka nee: «Wa koy hayey filla Yehiya se kanj war dii ey, war maar'ey kanj ti: danawey dii, bongey dira, jiraykoyney duu baani, lutey maa, bukawey tun, misikiiney maa Alhabar Boryaa.
 23 Bora ga duu gomni kanj si naanay naŋ ay sabbu se.»

*Isa šelanj Yehiya kanj ti batizekaa ga
 (Matiyu 11.7-19)*

24 Waatoo kanj Yehiya dontokey koy, Isa šelanj jamaa se Yehiya ga ka nee: «Macin no war koy a guna saajoo ra? Kakaaru kanj hewoo g'a zinji-zinji wala?
 25 Adiši macin no war koy a guna? Boro kanj ga bankaaray hennayan goo wala? Nga ne, borey kanj ga darbay hennayan goo kanj ga huna daame ra sii kala kokoyey hugey ra.
 26 Adiši macin no

war koy a guna? Annabi wala? Ay ga war bayrandi kaŋ a bisa annabi. ²⁷ Nga ga a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Nga ne, ay g'ay dontokaa sanba ni jine

hala a ma ni fondaa hanse kaŋ goo ni jine.»*

²⁸ Ay ga war bayrandi kaŋ woy-hay ize sii no kaŋ ga bisa Yehiya. Amma Irkoy Laamaa borey kul ikaccaa ga bisa a.

²⁹ Jamaa kul nda ba alkaasidiikey na hanajer a se, i yadda kaŋ Irkoy ga šerre, i koy Yehiya ma ngi batize nda nga batizeyanoo. ³⁰ Amma Fariziyeney nda ašariyaa baykey mana yadda hayaa ga kaŋ Irkoy baa nga m'a tee i se. I wanji ka koy a ma ngi batize.

³¹ Adiši may nda ay ga zamanoo woo borey sawandi, may nda i ga hima? ³² I si hima nda kala zankayan kaŋ ga goro farru ra, de i ga kaati cere ga ka nee: «Ir na laati kar war se, war mana gan. Ir na binehēenay dooniyay tee, war mana hēe.»

³³ Yehiya kaŋ ti batizekaa kaa, a si takula ŋaa, a si alaneb hari moora haŋ, war nee: «Ganji bara a ra.»

³⁴ Bora a kaŋ tee Adamize kaa, a ga ŋaa a ga haŋ, war nee: «Ŋaabagante nda harifutu haŋkaw no, alkaasidiikey nda zunubu teekey ceroo no.» ³⁵ Amma Irkoy lakkaloo, borey kul kaŋ yadda a ga no ma cebe kaŋ a ga šerre.»

Woykuuroo kaŋ yaafandi

³⁶ Fariziyeney affoo n'a wiri Isa ga, a ma kaa ka ŋaa nga do. A huru Fariziyenoo hugoo ra ka goro ŋaadogoo ra.

³⁷ Nga ne, woy zunubante foo kaŋ goo koyraa ra, maa kaŋ Isa koy hoy Fariziyenoo do. A na tondi kaaray kulba kaŋ ra turaari goo zaa ka koy. ³⁸ A goo Isa dumaa ga, cewey jere, a ga hēe, a ga nga mundawey ka Isa cewey tayandi, a g'i tuusu nda nga boŋoo hinbirey. A ga cewey summu a g'i yon nda turaaroo.

³⁹ Kaŋ Fariziyenoo kaŋ n'a hoyandi dii woo, a nee nga binoo ra: «Nda a gar aroo woo annabi no, a ga bay boro kaŋ ti woo, a ga bay woy dumi kaŋ ti woo kaŋ goo ma man nga. Kala a ma bay kaŋ woykuuru no.» ⁴⁰ Isa zaabi ka nee a se: «Simon, ay ga baa ya haya foo har ma ne.» Simon nee: «Alfagaa, šelaŋ.» ⁴¹ Isa nee: «Garawmaykaw foo goo nda garawkoyni hinka. A ga may ijinaa ga nzorfu kaaray tamma boŋ zangu guu (500), affaa a ga may a ga nzorfu kaaray tamma boŋ woyguu (50). ⁴² A gar kaŋ affoo kul sii nda haya kaŋ nda a g'a bana. A na ihinkaa kul yaafa. Sohō affoo no ma hanse ka bag'a ihinkaa ra?» ⁴³ Simon zaabi ka nee: «Ay ga hongu bora a kaŋ se a na iboobaa yaafa.» Isa nee a se: «Ni ciiti nda fondaa.»

* 7:27 7.27 Malaki 3.1.

⁴⁴ Isa bere woyoo here, de a nee Simon se: «N'ga dii woyoo woo wala? Kaŋ ay huru ni hugoo ra, man'ay noo hari y'ay cewey jumay. Amma nga, mundawey nda a n'ay cewey tayandi, de a n'i tuusu nda nga hinbirey. ⁴⁵ Man'ay summu. Amma nga, za a huru kate, a mana fay nda a g'ay cewey summu. ⁴⁶ Man'ay boŋoo yon nda jii. Amma nga, a n'ay cewey yon nda turaari. ⁴⁷ Woo se ay ga ni fahamandi kaŋ baji beeroo kaŋ a n'a cebe ga bayrandi kaŋ nga zunubu boobey yaafandi. Amma boro kaŋ ikaccu ka yaafandi a se, bora din baji kaccu no a g'a cebe.»

⁴⁸ Woo banda ga, Isa nee woyoo se: «Ni zunubey yaafandi.» ⁴⁹ Hoyandikey sintin ka nee ngi biney ra: «May ti bora woo kaŋ ga zunubu yaafa?» ⁵⁰ Amma Isa nee woyoo se: «Ni naanaa na ni hallasi, koy nda alaafiyaa.»

8

Woyey kaŋ hanga Isa bande

¹ Alwaati foo banda ga, Isa naaru ka koy koyrawey nda koyra kanbey ra ka Irkoy LaamaaAlhabar Boryaa waazu. Taalibi woy cindi hinkaa (12), ² nda woy fooyaŋ kaŋ ra a bay ka ganjiyaŋ gaaray k'i kaa, nda affooyaŋ kaŋ cindi ka wirci kaŋ a n'i noo baani, goo a bande. Woyey man'ti kala: Maryama kaŋ se i ga nee Magdala bora kaŋ ra ganji iyye hun, ³ nda Tahiya, Šuza kaŋ ti Herod goykaw beeri foo wandoo, nda Suzan, nda iboobo fooyaŋ kaŋ g'i alhaadimay nda ngi almaanoo.

Sayakaa filla yaasayantaa

(Matiyu 13.1-9; Marku 4.1-9)

⁴ Alžama beeri foo marga kaŋyaŋ hun koyrawey ra ka kaa Isa do. A šelaŋ i se nda filla yaasayantaa woo ka nee: ⁵ «Han foo sayakaw foo koy nga dumiyoo say. Kaŋ a goo ma saya, dumiyoo jere foo kaŋ fondaa bande. Borey n'a taama-taama, cirawey n'a gon. ⁶ Jere foo kaŋ tondidoo ra. A zay, amma a kogu, zama a sii nongu ra kaŋ ga tay. ⁷ Jere foo kaŋ dumari karjikoyniyaŋ gamey ra. Ngii nda karjey zay cere bande. Karjey n'i hewguba. ⁸ Jere foo kaŋ labu henna ra. A zay, affoo kul na ize zangu (100) hay.» Fillaa woo banda ga, Isa na jinde jer ka nee: «Boro kaŋ goo nda haŋa ka maa, ma haŋajer!»

Addaliloo kaŋ se Isa ga filla yaasayantey daŋ nga šenney ra

(Matiyu 13.10-17; Marku 4.10-12)

⁹ Nga taalibey n'a hãa nda filla yaasayantaa woo maanaa. ¹⁰ A nee: «War, war duu Irkoy Laamaa haya tugantey

fahamaa. Amma borey jerey, filla yaasayanteyan̄ nda i ga šelan̄ i se. Nga ra
 <i ga guna, amma i si dii,
 i ga maa, i si faham.>* »

Sayakaa filla yaasayantaa maanaa
 (Matiyu 13.18–23; Marku 4.13–20)

¹¹ «Filla yaasayantaa woo almaganaa ne: dumiyoo man'ti kala Irkoy meešennoo. ¹² Wey kan̄ kan̄ fondaa bande man'ti kala borey kan̄ ga han̄ajer. Amma Ibilisi kaa ka Šennoo kaa biney ra, hala i masi naanay ka hallasi. ¹³ Wey kan̄ kan̄ tondidogoo boŋ man'ti kala borey kan̄, nda i maa Šennoo, i g'a dii nda jaali, amma a mana zay biney ra ka linji tee, i si gay naanaa ra. Nda alwaati šenda kaa i ga, i ga naŋ. ¹⁴ Dumari karjikoyney kan̄ ra dumiyoo jere foo kan̄ man'ti kala borey kan̄ maa, amma i naŋ alhuzuney, nda adup̄na almaanoo, nda bine-ibaayey m'a hewguba. I si ize tee kan̄ ga nin. ¹⁵ Labu henna kan̄ ra jerey sayandi man'ti kala borey kan̄, nda i maa Šennoo, i g'a dii nda bine henna kaaray. I ga ize tee haya kul kan̄ ga no.»

Fitillaa filla yaasayantaa
 (Marku 4.21–25)

¹⁶ «Boro kul si fitilla diinandi ka jinay gum a boŋ wala k'a dan̄ daari cire. A s'a dan̄ kala fitilla gorodogoo ga hala borey kan̄ ga huru ma dii gaayoo. ¹⁷ Haya tugante sii no kan̄ si kaa ka fataw, haya sii no kan̄ ga tee sirri ra kan̄ si kaa ka fatawandi. ¹⁸ Wa takaa bay kan̄ nda war ga han̄ajer, zama boro kan̄ goo nda a, i g'a noo koyne. Boro kan̄ sii nda a, ba woo kan̄ ga ga hongu nga goo nda a, ga taandi.»

Isa armey nda nga jaa
 (Matiyu 12.46–50; Marku 3.31–35)

¹⁹ Isa armey nda nga jaa kaa, amma i mana hin ka too a do alžamaa booboyanoo se. ²⁰ Boroyan̄ nee a se: «Ni jaa nda ni armey goo ma kay taray, i ga baa ngi ma dii ni.» ²¹ Isa na borey zaabi ka nee: «Ay jaa nda ag'armey man'ti kala borey kan̄ ga han̄ajer Irkoy meešennoo se, de i g'a ka goy.»

Isa na hewoo kayandi
 (Matiyu 8.23–27; Marku 4.35–41)

²² Han foo Isa nda nga taalibey huru harihii foo ra. A nee i se: «Ir ma deŋ ka koy haroo boŋ faa ga.» I koy. ²³ Kan̄ taalibey goo ma hun, Isa jirbi. Hew beeri foo zunbu haroo boŋ. Hiyoo too nda hari hala a mma baa ka mun. ²⁴ I man a k'a tunandi ka nee a se: «Alfagaa, Alfagaa, ir ga halaci!»

* 8:10 8.10 Ezayi 6.9.

A tun, a zahã hewoo nda bondawey ga, i kay, de nongoo tee sõy. ²⁵ Woo banda ga, Isa nee i se: «Man war naanaa?» I hunbur, boñey haw, de i ga cere hãa ka nee: «May ti boraa woo kañ ga ba hewoo nda haroo yaamar, de i ga hayaa tee kañ a n'a har?»

*Isa na ganjiyan gaaray k'i kaa aru ra
(Matiyu 8.28-34; Marku 5.1-20)*

²⁶ Isa nda nga taalibey too Geraza koyraa borey laamaa ra kañ goo Galile tenje. ²⁷ Waatoo kañ Isa zunbu guraa ga, koyraa aru foo n'a kubay kañ ra ganjiyan goo. Za gayyan a si yee ka bankaaray dañ. A si goro hugu ra, saarawey ra a ga goro. ²⁸ Kañ a dii Isa, a na jinde jer ka kaati ka sujudu jinoo ra ka nee: «Macin ka agay nda ni marga, Isa Irkoy Jerantaa Iz'aroo? Ay g'a ñaaray ni ga, mas'ay zarabi.» ²⁹ Isa nka ganjoo yaamar kañ a ma hun aroo ra. Cee booboyan ganjoo g'a dii. Borey g'a haw nda guuru karfuyan, i ga gaalayan dañ cewey ra, amma a g'i dunbu. Ganjoo g'a ka koy saajey ra. ³⁰ Isa n'a hãa ka nee: «Macin ti ni maanoo?» A nee: «Ay maanoo ti Alžama.» A na woo har, zama ganji booboyan ka huru a ra. ³¹ Ganjey na Isa suurandi a masi ngi sanba guusu futaa ra.

³² A gar kañ nbirña booboyan goo ma kur tondi hondoo boñ. De ganjey na Isa suurandi a ma nan ngi ma huru nbirñawey wey ra. A n'a tee i se. ³³ Ganjey hun aroo ra ka huru nbirñawey ra. Nbirñawey hun tondi hondoo jesoo ga beene† ka haroo gaarandi, i yoole.

³⁴ Wey kañ g'i kur dii hayaa kañ tee, i zuru. I koy alhabaroo filla koyraa nda saajoo borey se. ³⁵ Borey koy dii hayaa kañ tee. I too nongoo kañ ra Isa goo. I na aroo gar kañ ra ganjey hun, a ga goro Isa cewey cire. Darbay goo jindoo ra, lakkaloo ga timme daku. Borey kañ dii a hunbur. ³⁶ Borey kañ dii hayaa kañ Isa n'a tee, no ma filla borey kañ kokor ka kaa se, takaa kañ nda Isa na aroo hallasi ganjey ra. ³⁷ Woo banda ga, Geraza koyraa nda nga laamaa borey kul n'a wiri Isa ga, a ma mooru ngi, zama i hanse ka hunbur. Isa huru harihiyoo ra ka willi.

³⁸ Aroo kañ ra ganjey hun n'a ñaaray a ga, a ma nan nga ma cindi nga bande. Amma Isa mana yadda, a nee a se: ³⁹ «Willi ni hugoo do, ma hayaa kul filla i se kañ Irkoy n'a tee ma ne.» A koy, de a na hayaa filla koyraa kul ra kañ Isa n'a tee nga se.

† **8:33** 8.33 «tondi hondoo jesoo ga beene», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «tondi hondoo boñoo boñ».

Žayrus ize woyoo nda woyoo kaŋ tuku Isa bankaaraa ga (Matiyu 9.18–26; Marku 5.21–43)

⁴⁰ Waatoo kaŋ Isa willi, alžamaa kul kaŋ goo m'a batu n'a kubay. ⁴¹ Nga ne, aru foo kaa a do kaŋ maanoo ti Žayrus, margahugoo boŋkoynoo no. A sujudu Isa cewey cire, a n'a ŋaaray a ma kaa nga hugoo do. ⁴² Hayaa kaŋ se, ize woy folloku bara a se kaŋ goo nda haya kaŋ ga too jiiri woy cindi hinka (12), a ga baa ka buu. Kaŋ Isa ga koy a do, alžama g'a šiita.

⁴³ Woo gar kaŋ woy foo goo jamaa ra kaŋ nga jiiri woy cindi hinka (12) a ga kuri mandi. [Alman kul kaŋ goo a se, a n'a noo lotokorey se,] amma affoo kul mongu k'a noo baani. ⁴⁴ A man Isa nda banda here ka tuku nga bankaaraa mijoo ga. Dogoo din da kuri mandiroo kay. ⁴⁵ Isa nee: «May no ka tuku ay ga?» Boro foo kul ga nee kaŋ man'ti nga no. Piyer nee: «Alfagaa, alžamaa ga ni kuubi ka ni bere, i ga ni šiita.» ⁴⁶ Amma Isa nee: «Boro tuku ay do, zama ay maate kaŋ gaabi foo fatta ay ra.» ⁴⁷ Woyoo dii kaŋ Isa bay nga ga, a jijiri nda hunburay ka kaa ka sujudu Isa se ka hayaa har jamaa kul jine kaŋ se nga tuku a do, nda takaa kaŋ nda nga duu baani dogoo din da. ⁴⁸ Isa nee woyoo se: «Ay izoo, ni naanaa na ni hallasi. Ma koy nda baani.»

⁴⁹ A goo ma šelan kaŋ boro hun margahugoo boŋkoynoo windoo do ka nee: «Ni ize woyoo faati. Masi alfagaa zaa ka kay koyne.» ⁵⁰ Isa maa, a zaabi ka nee a se: «Masi hunbur, naanay hinne, de a ga hallasi.»

⁵¹ Waatoo kaŋ Isa too Žayrus hugoo do, a mana naŋ boro kul ma huru nga bande nda man'ti Piyer, nda Yehiya, nda Žak, nda zankaa naŋoo nda baaboo. ⁵² Borey kul ga hēe, i ga yooyo bukaa boŋ. Isa nee i se: «War masi hēe, a mana buu, a mma jirbi.» ⁵³ Borey n'a kašikaši, zama i ga bay kaŋ a buu. ⁵⁴ Amma Isa n'a dii nda kaboo ka nga jindoo jer ka nee: «Woy-izoo, tun ni boŋ ga.» ⁵⁵ Lakkaloo yee kate a ga, dogoo din da a tun. Isa n'i yaamar i m'a noo ŋaayan. ⁵⁶ Zankaa hayragey boŋey haw, amma Isa n'i yaamar i masi hayaa kaŋ tee deede boro kul se.

9

Isa na nga taalibi woy cindi hinkaa (12) sanba (Matiyu 10.5–15; Marku 6.7–13)

¹ Isa ciya taalibi woy cindi hinkaa (12) se k'i noo hini nda gaabi ganjey kul ga ka wircikoyney noo baani. ² A n'i sanba i ma Irkoy Laamaa šennoo waazu, i ma kate wircikoyney se baani. ³ A nee i se: «War masi haya kul zaa diraa se, a

ma tee gobu, wala bolbol, wala ŋaayan, wala nooru. War masi darbay hinka mo zaa. ⁴ Hugu kul kaŋ ra war zunbu, war ma cindi no din da ra. No din ra war ma tun ka koy. ⁵ Nda borey wanji ka war zumandi, war ma hun koyraa din ra, war ma kusaa kokobu k'a kaa war cewey ga, woo ga tee seede kaŋ haya futa no i n'a tee.» ⁶ Taalibey ŧerre. I koy koyra kanboo kul ra ka Alhabar Boryaa toonandi, de nongoo kul ra i kate borey se baani.

Herod boŋhawaa

(Matiyu 14.1-12; Marku 6.14-29)

⁷ Kokoy kaccaa kaŋ se i ga nee Herod maa hayey kul kaŋ teendi, boŋoo haw, zama boro fooyaŋ ga nee Yehiya tun bukaway ra. ⁸ Affooyaŋ ga nee Ilyasu ka bangay. Affooyaŋ mo ga nee annabi jina-jinaway affoo ka tun koyne. ⁹ Herod nee: «Yehiya, ay na boŋoo kaa jindoo ga. May ti boraawoo kaŋ ay ga maa i ga hayey wey har a ga?» A ga ceeci nga ma dii Isa.

Isa na boro zenber guu (5.000) ŋandi

(Matiyu 14.13-21; Marku 6.30-44; Yehiya 6.1-14)

¹⁰ Waatoo kaŋ diyaway willi kate, i na hayaa kul filla Isa se kaŋ ŋi n'a tee. A n'i ka koy nga bande, ka yee jere ga koyra ra kaŋ se i ga nee Betsayda. ¹¹ Kaŋ alžamaa bay, i hanga a. Isa n'i kubay henna, de a ŧelan i se Irkoy Laamaa ga. De mo borey kaŋ ga baa gaaham baani, a kate i se baani.

¹² Kaŋ zaaroo ga sintin ka ben, taalibi woy cindi hinkaa (12) man a ka nee a se: «Alžamaa naŋ hala i ma koy koyra kanbey kaŋ ga man ne ga nda hawsaa borey do ka duu kanidoo nda ŋaayan, zama nongoo kaŋ ra ir ne, haya kul sii a ra.» ¹³ Amma Isa nee i se: «War hunday m'i noo ŋaayan!» I nee: «Ir sii nda haya kaŋ bisa takula guu nda hamiisa hinka, nda man'ti ir nka koy ŋaayan day jamaa woo kul se.» ¹⁴ Woo gar kaŋ arey ga too boro zenber guu (5.000) cine. Isa nee nga taalibey se: «W'i gorandi nda soofu-soofu. Soofu foo kul ma tee boro woyguu (50) cine.» ¹⁵ I n'a tee nda takaa din, i n'i kul gorandi. ¹⁶ Woo banda ga, Isa na takula guwaa nda hamiisa hinkaa zaa, a na nga boŋoo jer ka beenaa guna, a na albarka daŋ i ra. A n'i dunbu. A n'i noo taalibey se i m'i zamna alžamaa game. ¹⁷ Borey kul ŋaa hala i kungu. I koy nda kokondo woy cindi hinka (12) kaŋ ga too nda wey kaŋ cindi.

May ti Isa?

(Matiyu 16.13-20; Marku 8.27-30)

¹⁸ Han foo, kaŋ Isa goo ma Irkoy ŋaaray jere ga, nga taalibey goo a bande. A n'i hāa ka nee: «Alžamaa mma

nee, may ti agay?» ¹⁹ I n'a zaabi ka nee: «Boro fooyan ga nee Yehiya kan ti batizekaa ti ni, affooyan ga nee Ilyasu ti ni, affooyan mo ga nee kan annabi jina-jinawey affoo ti ni kan tun ka huna.» ²⁰ Woo banda ga, a nee i se: «De war, war mma nee, may ti agay?» Piyer zaabi ka nee: «Ni ti Almasihu kan Irkoy n'a sanba.» ²¹ Isa zahā i ga kan i mas'a har boro kul se.

*Isa šelan nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga
(Matiyu 16.21-23; Marku 8.31-33)*

²² A nee i se koyne: «Kala Bora kan tee Adamize ma dii zarabi booboyan. Boro beerey nda sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey g'a yankar. A ga wiiyandi, de jirbi hinzantoo hane a ga tun.»

*Takaa kan ga kate boro ma hanga Isa
(Matiyu 16.24-28; Marku 8.34-9.1)*

²³ Isa nee borey kul se: «Boro kan ga baa nga ma hanga ay bande, kala a ma nga alhawaa nan, zaari kul a ma nga kanjandibundoo zaa* jina, a ma hanga agay. ²⁴ Boro kan ga baa nga ma nga hundoo hallasi g'a mursu, amma boro kan ga nga hundoo mursandi ay maaganda se g'a hallasi. ²⁵ Macin no a g'a hanse boro se a ma duu adujna kul, nda a ga nga bon halaci wala ka nga bon mursandi?

²⁶ Boro kul kan agay nda ay meešenney g'a haawandi borey game, Bora kan tee Adamize ga haw a borey game waati kan a kaa nga daržaa, nda Baaboo wanoo, nda almalayka henanantey wanoo ra. ²⁷ Ay g'a har war se nda cimi, boroyan goo ne kan si buuyan taba i mana dii Irkoy Laamaa.»

Isa kunturoo alhaaloo barmay

(Matiyu 17.1-8; Marku 9.2-8; Piyer bataga 2to 1.17-18)

²⁸ Kan Isa na šenney wey har, jirbi yaaha cine banda ga, a na Piyer, nda Yehiya, nda Žak zaa ka žigi nga bande tondi hondoo bon ka Irkoy ŋaaray. ²⁹ Waatoo kan a goo ma Irkoy ŋaaray nga ndumoo alhaaloo barmay. Nga darbaa tee ikaaray far. ³⁰ Nga ne, aru hinka cindi ka šelan a bande kanjan ti Musa nda Ilyasu. ³¹ I bangay darža ra, i ga šelan Isa bande nga adujna hunyanoo ga kan ga kaa ka tee Žerizalem. ³² Woo gar kan Piyer nda nga hangasiney jirbi guusa n'i dii. Kan i tun i dii Isa daržaa nda aru hinka kan ga kay a bande.

* **9:23** 9.23 Boro ma nga kanjandibundoo zaa man'ti kala boro ma yadda ka nga hundoo noo sanda takaa kan nda Isa na nga wanoo noo.

³³ Waatoo kaŋ borey din hun Isa do, Piyer nee a se: «Alfagaa, a ga boori ir ma cindi ne ra, adiŋi ir ma hukkuu hinza cin, affoo ni se, affoo Musa se, affaa Ilyasu se.» Piyer si hayaa bay kaŋ nga g'a har. ³⁴ A goo ma ŋenney wey har kaŋ duula foo na nga biyoo k'i gum. Taalibey hunbur kaŋ i dii ngi goo duulaa ra. ³⁵ Jinde foo fatta duulaa ra ka nee: «Woo ti agay Iz'aroo kaŋ ay n'a suuba, wa haŋajer a se!» ³⁶ ŋennoo woo waati, Isa hinne ka cindi. Jirbey din taalibey dangay, hayaa kaŋ i dii a, i mana baffoo har boro kul se a ra.

Isa na ganji gaaray k'a kaa zanka ra
(Matiyu 17.14-18; Marku 9.14-27)

³⁷ Subaa ra, kaŋ i zunbu tondi hondoo boŋ, alžama boobo na Isa kubay. ³⁸ Nga ne, alžamaa ra, aru foo wurru ka nee: «Alfagaa, ay g'a ŋaaray ni ga, ma peli ay iz'aroo ga, zama nga hinne bara ya ne. ³⁹ Ganji foo bara no kaŋ, nda a tun a se, dogoo din da a mma kaati. Ganjoo g'a jijirandi nda gaabi, a ga kufu kar. A ga gay a g'a gurzugay hala a g'a naŋ. ⁴⁰ Ay n'a ŋaaray ni taalibey ga i m'a gaaray, amma i mongu.» ⁴¹ Isa zaabi ka nee: «Dumi kaŋ si naanay, a ga Irkoy hoo, hala waati foo no ay ga hima ka cindi war bande ka war suuri? Kate ni iz'aroo.» ⁴² A goo ma man kaŋ ganjoo n'a cetaw ganda k'a guzuguzu. Amma Isa zahã ganjoo ga, a na zankaa noo baani, a n'a yeeti baaboo ga. ⁴³ Borey kul na almunkar nda Irkoy jeeraa.

Isa yee ka ŋelan nga buuyanoo ga
(Matiyu 17.22-23; Marku 9.30-32)

Waatoo kaŋ borey kul boŋey haw nda hayaa kaŋ Isa n'a tee, nga no a nee nga taalibey se: ⁴⁴ «Wa war haŋawey kayandi ka maa hayaa kaŋ ay g'a har. Bora a kaŋ tee Adamize ga kaŋandi adamizey kabey ra.» ⁴⁵ Amma taalibey mana faham ŋennoo woo se. ŋenni daabante no i se hala i masi duu almaganaa. I ga hunbur k'a hãa nda ŋennoo.

May ka bisa borey kul?

(Matiyu 18.1-5; Marku 9.33-41)

⁴⁶ Taalibey na cere kakaw. Kakaa man'ti kala, ngi ra, may ka bisa borey kul. ⁴⁷ Isa ga hayaa bay kaŋ goo biney ra. A na zanka kaccu foo zaa k'a daŋ nga jeroo ga, ⁴⁸ de a nee i se: «Boro kul kaŋ yadda ka zankaa woo dii ay maaganda se, bora a, agay hunday ga a yadda. Boro kul kaŋ yadda ay ga, bora a kaŋ n'ay sanba ga a yadda. Bora a kaŋ kacca nda war kul, nga ti ibeeroo.»

⁴⁹ Yehiya na ŋennoo zaa ka nee: «Alfagaa, ir dii aru foo kaŋ ga ni maapoo cee ka ganjey gaaray. Ir n'a ganji a m'a

tee, zama a sii ir bande ka ni gana.» ⁵⁰ Isa nee a se: «War mas'a ganji, zama boro kanj si konna war, goo war bande.»

Samari koyra kanbe foo borey wanji Isa ma zunbu ngi do

⁵¹ Kanj waatoo man kanj ra Isa ga hima ka zandi ka hun adupna ra, a kayandi kanj haya kul kanj no kala nga ma koy Žerizalem. ⁵² A na dontokawyan sanba nga jine, kanjan na fonda zaa ka koy Samari borey koyra kanbe foo ra ka zunbudoo soolu a se. ⁵³ Amma koyraa din borey mana yadda a ma zunbu no din, zama Žerizalem fonda ra a goo. ⁵⁴ Kanj taalibi hinkaa kanj ti Žak nda Yehiya dii woo, i nee: «Ir Koyoo, n'ga baa ir ma beenaa nuunaa cee a ma kanj i boŋ k'i halaci?» ⁵⁵ Isa bere ka citi i ga. ⁵⁶ Woo banda ga, i koy cere bande koyra kanbe foo ra koyne.

Boro kanj ga baa nga ma hanga Isa

(Matiyu 8.19-22)

⁵⁷ Kanj i goo ma dira fonda ra, aru foo nee Isa se: «Ay ga hanga ni bande nongu kul kanj ra n'ga koy.» ⁵⁸ Isa nee a se: «Nzungey goo nda guusu, cirawey goo nda teji, amma Bora kanj tee Adamize sii nda nongu kanj ra a ga nga boŋoo kanandi.»

⁵⁹ Isa nee aru foo se koyne: «Hanga ay bande.» A nee: «[Ay Koyoo,] nan ya koy ay baaba sutura jina.» ⁶⁰ Amma Isa nee a se: «Nan bukawey ma ngi bukawey sutura, ni, koy Irkoy Laamaa fee.»

⁶¹ Affoo yee ka nee koyne: «Ay ga hanga ni, ay Koyoo, amma nan ya koy ay hugey borey hoy baani jina.» ⁶² Isa nee a se: «Boro kul kanj na nga beeriguuroo dii nga kaboo ra, de a ga jeli ka lakkal danj banda se, bora din sii nda nafaw Irkoy Laamaa se.»

10

Isa na taalibi woyye cindi hinka (72) sanba

¹ Hayey kanj tee banda ga, ir Koyoo yee koyne ka taalibi woyye cindi hinka (72) zaa k'i sanba nga jine boro hinka-hinka koyrawey nda nongey kul kanj ra a ga hima ka kaa ka koy. ² A nee i se: «Hegaa ga beeri, amma goykey si boobo. Adiši wa hegaa Koyoo ŋaaray a ma goykawyan sanba nga hegaa ra. ³ Wa koy, nga ne, ay ga war sanba sanda feeji-izeyan kanj ga koy ganjihanšiyān game. ⁴ War masi fortomaani, wala bolbol, wala taami zaa, de mo war masi sallam boro kul ga fonda ra.

⁵ Hugu kul kanj ra war huru, war mma jin ka nee: «Alaafiyaa ma kaa hugoo woo ga!» ⁶ Nda alaafiyakoyni goo no din, war alaafiyaa ga kani a ga, nda man'ti woo, war

alaafiyyaa ga yee war ga. ⁷ Wa cindi hugoo din da ra. War ma n̄aa i do, war ma haɗ i do, zama goykaw ga hima nda nga banaa. War masi hun hugoo woo ra ka huru hugoo woo ra.

⁸ Koyra kul kaɗ ra war huru, de borey na war yawzunbay, war ma hayey n̄aa kaɗ i ga kate ey war se. ⁹ Wircikoyney kaɗ goo no din, war ma kate i se baani, wa nee i se: «Irkoy Laamaa man war ga.» ¹⁰ Amma koyra kul kaɗ ra war huru, de i mana war yawzunbay, wa koy nga lolawey ra, war ma nee: ¹¹ «Ba war koyraa kusaa kaɗ denja ir cewey, ir g'a kokobu war ga. Amma war ma haya foo bay kaɗ ti Irkoy Laamaa man.» ¹² Ay ga war bayrandi kaɗ hanoo din, Sodom gurzugaa ga kacca nda koyraa din wanoo.»

Koyrayaɗ kaɗ waji ka tuubi
(Matiyu 11.20-24)

¹³ «Ni bone, Korazin! Ni bone, Betsayda! Zama nda a gar kayfey kaɗ teendi war game nka teendi Tir nda Sidon ra, i gay i na saaku daɗ ngi ga ka goro boosu ra, ka cebe kaɗ ngi tuubi. ¹⁴ Woo se kayandoo hane, Tir nda Sidon gurzugaa ga kacca nda war wanoo. ¹⁵ Ni Kaparnahum, n'ga hongu kaɗ n'ga jerandi hala ma too beenaa? Žahannam no i ga ni zumandi! ¹⁶ Boro kaɗ na haɗajer war se, agay se a na haɗajer. Boro kaɗ waji war ga, agay ga a waji. A gar, boro kaɗ waji ay ga, bora a kaɗ n'ay sanba ga a waji.»

Taalibi woyye cindi hinkaa (72) yee kateyanoo

¹⁷ Taalibi woyye cindi hinkaa (72) yee kate nda jaali, i nee: «Ir Koyoo, ba ganjey huru ir hinoo cire ni maapoo ga.» ¹⁸ Isa nee i se: «Ay dii Ibilisi, a ga kaɗ ka hun beenaa ra ma nee meli. ¹⁹ Nga ne, ay na war noo hini war ma dira gondey nda dontoney nda iberoo hinoo kul ga, bila nda baffoo ma ifutu tee war se. ²⁰ War masi jaali nda kaɗ ganjey ga war yaamarey tee, amma wa jaali nda haya kaɗ se war maapey hantumandi beenaa ra.»

Isa jaali
(Matiyu 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Alwaati follokaa din da ra, Isa jaali Hundi Henanantaa albarkaa ra, de a nee: «Ay ga albarka daɗ ma ne, Baaba, beenaa nda gandaa Koyoo, zama n'na hayey wey tugu lakkalkoyney nda borey kaɗ ga faham se, amma n'n'i bangandi zanka kaccey se. Cimi, ya Baaba, zama takaa woo no n'baa m'a tee.»

²² «Ay Baaba Irkoy na hayey kul daɗ ay kaboo ra. Boro kul si bay may ti Iz'aroo nda man'ti Baaba Irkoy. Boro kul

si bay may ti Baaba Irkoy nda man'ti Iz'aroo, nda boro kan se Iz'aroo baa nga m'a bangandi.»

²³ Woo banda ga, a bere taalibey here, nga nda ey foo, a nee: «Mojey duu gomni kan ga dii hayaa kan war goo ma dii a! ²⁴ Ay ga war bayrandi kan annabi booboyan nda kokoyyan baa ngi ma dii woo kan war goo ma dii a, amma i mana dii a. I baa ngi ma maa woo kan war goo ma maar'a, amma i mana maar'a.»

Samari boro hinnantaa filla yaasayantaa

²⁵ Ašariyaa baykaw foo ne ka tun ka Isa sii ka nee: «Alfagaa, macin no ay ga hima k'a tee hala ya hunayan abadantaa tubu?» ²⁶ Isa nee a se: «Macin ka hantumandi ašariyaa ra? Macin no n'n'a caw?» ²⁷ A zaabi ka nee: «Ma baa ni Koyoo Irkoy nda ni binoo kul, nda ni hundoo kul, nda ni gaaboo kul, nda ni lakkaloo kul.»* Koyne mo: «Ma baa ni cinaa sanda takaa kan nda n'ga baa ni boŋ.»† ²⁸ Isa nee a se: «N'tuuru nda fondaa. Woo tee, de n'ga hunu.»

²⁹ Amma aroo baa nga ma nga boŋ henanandi, a nee Isa se: «De may ti ay cinaa?»

³⁰ Isa na šennoo zaa, a nee: «Woo ti aru foo kan ga doo ka hun Žerizalem ka koy Žeriko. A kan fondodunbukey ga, i na nga hayey kul taa a kone, i n'a kar, de i koy. I n'a nan buuyan nda hunayan game. ³¹ Sargari juwalkaw foo kan mana bay, kaa ka doo nda fondaa din, a dii aroo, a ceesi ka bisa a ga. ³² Takaa din da Lewi boro foo too nongu follokaa din ra, a dii aroo, a ceesi ka bisa a ga. ³³ Amma Samari boro foo kan goo ma naaru too no din ra. Kan a dii a kul, a hanse ka hinna a se. ³⁴ A man a do ka nga dorey safar nda jii nda alaneb hari moora, a n'i didiji nda zaara. Woo banda ga, a n'a žigandi nga boŋ kaarumaa ga. A n'a ka koy yawzunbudoo foo ra ka huga nda a. ³⁵ Subaa ra, a na nzorfu kaaray tamma boŋ hinka kaa, a n'i noo yawzumandikaa se, a nee a se: «Ma huga nda a, haya kul kan n'n'a dan a ra ka bisa woo kan ay n'a noo ma ne, ay g'a bana ma ne ay yee kateroo ga.»»

³⁶ Woo banda ga, Isa nee a se: «Ni do, boro hinzaa woo ra, may no ka boraa kan kan fondodunbukey gamey ra tee nga cinaa?» ³⁷ A nee: «Boraa kan hinna a se.» Isa nee a se: «Koy, de ma takaa din da tee.»

Isa koy Mart nda Maryama do

³⁸ Waatoo kan Isa nda taalibey na fondaa zaa, i huru koyra-ize foo ra. Woy foo kan maapoo ti Mart n'i zumandi nga do. ³⁹ A goo nda woyme kan se i ga nee Maryama kan

* 10:27 10.27 Alhukumoo 6.5. † 10:27 10.27 Sargarey 19.18.

cindi a ga goro ir Koyoo cewey cire ka hanajer nga šennoo se. ⁴⁰ A gar Mart hunday goo hugoo goy boobey gamey ra. A kaa ka nee Isa se: «Ay Koyoo, woo si ni dor kan ay woymaa g'ay nan agay hinne goyey game? Nee a se adiši a m'ay gaa.» ⁴¹ Ir Koyoo zaabi ka nee a se: «Mart, Mart, n'ga huzun, n'ga jijiri haya booboyan se. ⁴² Amma haya folloku ka tilasu. Maryama na baa hennaa zaa kan si hun a kone.»

11

Isa na nga taalibey cawandi Irkoy ŋaarayyan
(*Matiyu 6.9-13; 7.7-11*)

¹ Han foo Isa goo ma Irkoy ŋaaray nongu foo ra. Waatoo kan a benandi, nga taalibey affoo nee a se: «Ay Koyoo, ir waanandi takaa kan nda ir ga Irkoy ŋaaray, sanda takaa kan nda Yehiya n'a waanandi nga taalibey se.» ² A nee i se: «Nda war ga Irkoy ŋaaray, wa nee: <Ya Baaba Irkoy!

Yala ni maapoo ma zandi sanda henanante, ni Laamaa ma kaa.

³ Ir noo zaari kul ir meehunaa.

⁴ Ir zunubey yaafa ir se,

zama ir hunday ga yaafa boro foo kul se kan n'ir toope.

Masi nan ir ma siyandi ka kan zunubu ra.»»

⁵ Isa yee ka nee i se: «War ra, may ti bora kan goo nda cere kan do a koy cijinoo gamoo ra ka nee a se: <Ay ceroo, ay faaba nda takula hinza, ⁶ zama ay cere foo ka hun diraydoo ra ka kaa ay do, ay sii nda baffoo k'a ŋandi a se.» ⁷ Ceroo kan goo hugoo gundoo ra ga hin k'a zaabi ka nee: <Mas'ay zaa ka kay, hugoo mipoo daaba, agay nda ay zankey kani. Ay si hin ka tun ka ni noo.» ⁸ Ay ga war bayrandi kan ba nda a mana tun k'i noo a se nga ceretaraa se, a ga tun k'a noo haya kul kan ga a ga too nga kula janjaa sabbu se.

⁹ Agay da mo ga nee war se: Wa Irkoy ŋaaray, a ga war noo, wa ceeci, war ga duu, wa kara-kara, a ga feera war se. ¹⁰ Zama boro kul kan ŋaaray, i g'a noo, boro kan ceeci ga duu, de mo i ga feera boro kan kara-kara se. ¹¹ War ra, may ti baaboo kan, nda izoo n'a wiri hamiisa, a g'a noo gondi hamiisaa dogoo ra? ¹² Wala mo, nda a n'a wiri guuri, a g'a noo donton? ¹³ Nda war kan ga laala ga wan ka war izey noo haya hennayan, taka foo nda Baaba Irkoy kan goo beenaa ra si Hundi Henanantaa noo boro kan g'a ŋaaray se?»

I na Isa hinoo himandi nda Ibilisi wanoo
(*Matiyu 9.32-34; 12.22-30; Marku 3.22-27*)

¹⁴ Isa na ganji foo gaaray kanj na aru foo benbandi. Waa-too kanj ganjoo hun a ra, benbaa šelanj, jamaa boŋhaway.

¹⁵ Amma boro fooyanj i ra nee: «Belzebil* kanj ti ganjey boŋkoynoo nda a ga ganjey gaaray. ¹⁶ Affooyanj n'a sii ka wiri a ga a ma tammaasa kayfante tee kanj hun beenaa ra.»

¹⁷ Amma Isa ga ngi anniyawey bay, a nee i se: «Laama kul kanj izey dunbu, laamaa din ga halaci, hugey ga kanj cere boŋ. ¹⁸ Nda Ibilisi na nga boŋ zamna, taka foo nda nga laamaa ga kay, zama war nee kanj Belzebil nda ay ga ganjey gaaray? ¹⁹ Nda agay, Belzebil nda ay ga ganjey gaaray, de may nda war borey g'i gaaray? Woo se ngi no ma tee war ciitikey. ²⁰ Amma nda Irkoy hinoo nda ay ga ganjey gaaray, adiši Irkoy Laamaa kaa war ga.»

²¹ Nda aru gaabikoyni kanj goo nda wongu jinayyanj ga nga hugoo lakkal, haya kul si duu nga almaanoo. ²² Amma nda aru kaa kanj gaabi nda a kanj ga hin a, a ga wongu jinawey kul taa a kone kanj ti nga gaaboo, de a ga nga alganiimaa zamna borey se.

²³ Boro kanj sii ay bande, mma konna agay. Boro kanj si borey marga ay bande, mm'i say-say.

Ganjoo yee kateyanoo
(*Matiyu 12.43–45*)

²⁴ Waati kanj ganji hun boro ra, a mma koy nongey kanj goo saajoo ra ka hunanzamay wiri. Nda a mana duu a kul, a ga nee: «Ay ga yee ay hugoo kanj ra ay hun.» ²⁵ Nda a too no din, a g'a gar a haaba, a taalam. ²⁶ Woo banda ga, a ga yee ka koy ka ganji iyye zaa kanj laala nda a. I ga huru hugoo ra ka goro. Bora a din cee koraa ga jaase ijinaa.»

Borey kanj duu gomni

²⁷ Isa nka šennoo woo har kanj woy foo na nga jindoo jer jamaa ra ka nee a se: «Gundoo duu gomni kanj na ni zaa, fafey duu gomni kanj na ni naanandi.» ²⁸ Amma Isa n'a zaabi ka nee: «Gomni sii kala borey se kanj ga hanjajer Irkoy meešennoo se, de i ga gaabu a ga.»

Yunusa tee tammaasa
(*Matiyu 12.38–42*)

²⁹ Waatoo kanj alžama beeri foo marga Isa boŋ, a nee: «Zamanoo woo borey man'ti kala boro laalayanj. Tammaasa kayfante no i ga ceeci, amma i s'i noo tammaasa kanj man'ti woo kanj Yunusa n'a tee. ³⁰ Zama takaa kanj nda Yunusa tee tammaasa Niniwe borey se, takaa din da no Bora a kanj tee Adamize ga ti a zamanoo woo izey se.»

* 11:15 11.15 Belzebil, Ibilisi maa foo no.

³¹ Gurma here kokoy woyoo ga tun kayandoo hane, nga nda zamanoo woo borey, a ga alhukum zurandi i ga, zama a nka hun adurɲa kanjoo ga ka kaa ka haɲajer Sulaymaana lakkaloo se. Sohō boro ne kaɲ bisa Sulaymaana. ³² Niniwe borey ga tun kayandoo hane ka alhukum zurandi zamanoo woo izey ga, zama Niniwe borey nka tuubi kaɲ i maa Yunusa waazoo. Sohō boro ne kaɲ bisa Yunusa.»

Moo ti gaaham fitillaa
(*Matiyu 5.15; 6.22-23*)

³³ «Boro kul si fitilla diinandi k'a daɲ nongu tugante ra [wala ka kusu gum a boɲ], amma a s'a daɲ kala fitilla gorodogoo ga hala borey kaɲ ga huru ma dii gaayoo. ³⁴ Ni moɲoo ti ni gaahamoo fitillaa. Nda ni moɲoo ga boori, ni gaahamoo mo kul goo gaay ra. Amma nda ni moɲoo ga laala, ni gaahamoo goo kubay ra. ³⁵ Adiši hawgay, gaayoo kaɲ goo ni ra masi tee kubay. ³⁶ Nda ni gaahamoo kul tee gaay, nongu si cindi a ra kaɲ ga tee kubay. Nga kul ga tee gaay sanda waati kaɲ fitilla ga ni noo gaay.»

Isa citi Fariziyeney nda Citaaboo baykey ga
(*Matiyu 23.1-36; Marku 12.38-40*)

³⁷ Waatoo kaɲ Isa šelan ka ben, Fariziyen foo n'a wiri a ga a ma kaa ka koy ɲaa nga do. A huru hugoo ra ka goro ɲaadogoo ra. ³⁸ Fariziyenoo boɲoo haw kaɲ a dii Isa mana alwala jina ka ɲaa. ³⁹ Amma ir Koyoo nee a se: «War Fariziyeney, war ga potoo nda taasaa dumaa jumay, amma war kuneheroo ga too nda komari nda laalay. ⁴⁰ Lakkal janantey, man'ti tarayheroo teekaa, nga da ka kuneheroo tee wala? ⁴¹ Hayey kaɲ goo kunehere no war ga hima k'i sarga, nga ra hayey kul ga henan war se.

⁴² Amma war bone, Fariziyeney, zama war ga anaanawoo, nda suboo, nda dumaray kul azakkaa noo Irkoy se. Amma war dirɲa Irkoy šerretaraa nda nga bajoo. Wey ti hayey kaɲ war hima k'i tee bila nda war ma jerey yankar.

⁴³ War bone, Fariziyeney, zama war ga baa jine gorodogey margahugey ra, war ga baa borey ma war foo nda beeray farrey ra.

⁴⁴ War bone, zama war ga hima nda saarayyan kaɲ ga boro ga dira bila nda ma bay wala saarayyan no.»

⁴⁵ Ašariyaa baykaw foo n'a zaabi ka nee: «Alfagaa, takaa kaɲ nda n'goo ma šelan, ir mo, n'goo m'ir wow.»

⁴⁶ A nee: «War mo ašariyaa baykey, war bone, zama war ga jeejeyan daɲ adamizey ga kaɲ i si hin ey, ka gar kaɲ war si kabe-ize folloku daɲ i se.

⁴⁷ War bone, zama war ga annabey saarawey cin, wey kan war baabey n'i wii. ⁴⁸ War takaa ga cebe kan war baabey teegoyey ga kan war se. Ngi, i na annabey wii, war, war ga ngi saarawey cin k'i kayandi. ⁴⁹ Woo se Irkoy lakkaloo nee: <Ay ga annabiyan nda diyawyan sanba i ga. I ga wiiya i ra, i ga boroyan gurzugay i ra>, ⁵⁰ hala i ma zamanoo woo izey hãa nda annabey kul kan kurey mun za adujna daaruroo ga. ⁵¹ M'a dii za Habila kuroo munyanoo hala Zakarya kuroo munyanoo ga kan i n'a wii sargari tonadogoo nda Irkoy hugoo game.† Ay ga war bayrandi kan i ga zamanoo woo izey hãa nda hayey wey.

⁵² War bone, ašariyaa baykey, zama war na bayraa kufal-izoo dii. War hunday mana huru, war na borey ganji mo kan ga baa ngi ma huru.»

⁵³ Waatoo kan Isa fatta no din, Citaaboo baykey nda Fariziyeney sintin ka marga a ga ka gaabi k'a hãa nda haya booboyan: ⁵⁴ i na kumsayyan hirri a se, wala ngi ga duu mijoo ra šenni futu k'a wurru.

12

Dolobiroo kan ga boro ga hima ka nga boŋ hawgay
(Matiyu 10.26-27; 16.5-12; Marku 8.14-21)

¹ Alwaatoo woo ra, alžama nda alžama marga hala nongu kan ra i mma cere taama. Isa jin ka šelan nga taalibey se ka nee: «Wa war boŋ hawgay Fariziyeney dolobiroo ga kan ti almunafikitaray.

² Haya tugante sii no kan si kaa ka bangay, sirri sii no kan si kaa ka bayrandi. ³ Woo se haya kul kan war n'a har kubaa ra ga mandi gaayoo ra. Haya kan war n'a ciinay hanja ra hugoo gundoo ra, ga feendi soorawey boŋ.»

May no boro ga hima ka hunbur a?
(Matiyu 10.28-31)

⁴ «Ay g'a har war se kan ti ay cerey: War masi hunbur borey kan ga boro kunturoo wii, amma woo banda ga, i si hin ka haya kul tee. ⁵ Ay ga bora cebe war se kan war ga hima ka hunbur a. Wa hunbur bora kan, nda a wiiya banda ga, a goo nda hini ka boro warra žahannam. Ay ga war bayrandi, nga no war ma hunbur a.

⁶ Takirya guu si neerandi kala tamma hinka wala? Woo kul, Irkoy jine, ba affoo si dirpandi i ra. ⁷ De koyne mo ba war boŋ hinbirey, i kul kabandi. Adiši war masi hunbur, takirya boobo cere ra, war bisa ey.»

† 11:51 11.51 Sintinoo 4.8; Taarikey 2to 24.20-22.

*Ka yadda wala ka wanji Isa ga
(Matiyu 10.32-33; 12.32; 10.19-20)*

⁸ «Ay g'a har war se, boro kul kan nee nga goo ay mayraa ra adamize jine, Bora a kan tee Adamize mo ga nee Irkoy almalaykey jine kan bora a din goo nga mayraa ra. ⁹ Amma boro kan n'ay yankar adamizey jine, ga yankarandi Irkoy almalaykey jine.

¹⁰ Boro kul kan na ifutu har Bora a kan tee Adamize se, ga yaafandi. Amma boro kan na Hundi Henanantaa wow, si yaafandi.

¹¹ Waati kan i ga war gongu ka koy margahugey ra, wala alkaaley jine, wala hinoo do ka war ciiti, war masi alhuzun nda takaa kan nda i ga faasa war se, nda hayaa kan war g'a har, ¹² zama Hundi Henanantaa ga war bayrandi alwaatoo din da hayaa kan war ga hima k'a har.»

Almankoyni saama filla yaasayantaa

¹³ Alžamaa ra, boro foo nee Isa se: «Alfagaa, nee ag'armaa se a m'ir tuboo zamna agay nda nga game.»

¹⁴ A nee a se: «Aroo, may k'ay tee war se alkaali wala zamnakaw?» ¹⁵ Woo banda ga, a nee i se: «Wa hanse ka lakkal dan ka war bon hawgay haya ceci nda albahiiritaray dumi kul ga, zama adamize hunaroo alman s'a hallasi, taka kul kan nda a goo nda a.»

¹⁶ Isa na filla yaasayante deede i se ka nee: «Almankoyni foo faarey hanse ka taasuu tee. ¹⁷ A ga šelan nga binoo ra ka nee: «Macin no ay g'a tee, zama ay sii nda nongu kan ra ay g'ay taasoo fanji?» ¹⁸ A nee koyne: «Hayaa ne kan ay g'a tee. Ay g'ay taasuu fanjidogey kayri ka ibeeriyar cin. Ay ga ag'alkamaa kul nda ag'arzakaa kul fanji i ra.» ¹⁹ Woo banda ga, ay ga nee ay bon se: «Ay baakaa, arzaka boobo fanjandi ma ne jiiri booboyar se: ni bon hunanzam, ŋaa, ma han, ma yafarhã.» ²⁰ Amma Irkoy nee a se: «Saama, hõ cijinoo hunday ni hundoo ga taandi. Hayey kan n'n'i soolu, may no ma duu ey?» ²¹ Woo no ma tee boro ga kan na alman marga nga bon se, de Irkoy do a sii nda gomni.»

*War masi huzun
(Matiyu 6.25-34)*

²² Isa nee nga taalibey se: «Woo se ay ga war bayrandi kan war masi huzun war hundoo se, nda war ŋaahayaa, wala war gaahamoo se, woo kan nda war ga daabu. ²³ Hundi bisa ŋaayan. Gaaham bisa bankaaray.

²⁴ Wa gaaru-gaarey guna: i si duma, i si hegay, i sii nda mangasa, i sii nda taasuu fanjidoo, amma Irkoy g'i ŋandi, soko war kan bisa cirawey! ²⁵ War ra, may ti bora a kan nga

alhuzunoo ga kate a ma hin ka ba alwaati kayna tonton nga aloomuroo ga? ²⁶ Adiši nda war si hin ka ba woo tee, cin se war ga huzun nda hayey cindey?

²⁷ Wa kutukuryey guna takaa kan nda i ga zay. I si taabi, i si haabu bii. Ay ga war bayrandi kan Sulaymaana nda nga daržaa kul, a mana bankaaray dan ka too ngi affoo. ²⁸ Nda suboo kan hõ a goo faarey ra, suba a ga warrandi alforonoo ra, Irkoy g'a bankaaray nda takaa woo, taka foo nda a si war bankaaray, naanaykaccukoyney? ²⁹ War, war masi war bon zarabi ka hayaa ceeci kan war g'a ŋaa wala k'a han. ³⁰ Zama hayey wey kul aduŋna kutakey no m'i ceeci. Amma war Baaba Irkoy ga bay kan war ga too i ga. ³¹ Hayaa kan war ga hima k'a ceeci man'ti kala Irkoy Laamaa, de hayey wey mo ga tontonandi war se. ³² Feeji kur kaccaa, masi hunbur, zama a kan war Baaba Irkoy se nga ma war noo Laamaa.»

Alman cimoo
(*Matiyu 6.19-21*)

³³ «Wa war arzakaa neere ka hayoo sarga. Wa for-tomaaniyan tee war bon se kan si žen nda alman kan si ben kan goo beenaa ra kan zay si man a, dusu s'a ŋaa. ³⁴ Zama nongoo kan ra war almaanoo goo, nga ra war binoo mo goo.»

Tamey kan ga hanna

³⁵ «War gamey ma hawa, war fitillawey ma dii. ³⁶ War, war ma hima nda boroyan kan ga ngi koyoo yee kateroo batu kan koy hiijay ra, hala za a kaa ka kara-kara ngi ma feeri a se. ³⁷ Tamey wey duu gomni kan ngi koyoo kaayanoo ga, a gar i goo ma hanna. Cimoo ne kan ay g'a har war se, a ga gamahaw k'i alhaadimay, de a ga sonbu k'i noo ŋaayan. ³⁸ A ma kaa cijinoo gamoo ra wala woo din banda ga, tamey ga duu gomni nda a n'i gar i ga hanna.

³⁹ War ma haya foo bay kan ti, nda a gar hugukoy ga bay waatoo kan ga zayoo ga kaa, a si nan a ma nga hugoo kayri. ⁴⁰ War mo ma soolu, zama waatoo kan war s'a hongu ra Bora kan tee Adamize ga kaa.»

Tam dumi hinkaa
(*Matiyu 24.45-51*)

⁴¹ Piyer nee: «Ay Koyoo, filla yaasayantaa woo ir da ga n'goo wala borey kul ga n'goo?» ⁴² Ir Koyoo nee: «May ti jinay talfikaw laadirante lakkalkoynoo kan nga koyoo g'a dan nga tamey jine hala a m'i noo ŋaayan kan ga hima waatoo ra kan ga hima? ⁴³ Tamoo din duu gomni kan nga koyoo kaayanoo ga, a g'a gar a ga takaa woo tee! ⁴⁴ Ay

g'a har war se nda cimi, a g'a dan nga almaanoo kul jine. ⁴⁵ Amma nda tamoo woo nee nga binoo ra: «Ay koyoo ga gay hala a ga kaa», nda a sintin ka bapney nda konney kar, ka naa, ka hanj ka suu, ⁴⁶ tamoo woo koyoo ga kaa zaari kanj a s'a hongu ra nda waati kanj a s'a bay ra. A g'a zukandi futu ka nga nda borey kanj si naanay tee affoo. ⁴⁷ Tamoo kanj na nga koyoo ibaayoo bay, amma a mana soolu ka goy nda nga ibaayoo, i g'a barzu, barzu futu. ⁴⁸ Amma boro kanj mana bay, de a na haya tee kanj ga hima nda barzuyan, i g'a barzu kayna. Boro kanj i n'a noo iboobo, i ga haya boobo ceeci a ga. Boro kanj ga i na iboobo talfi, i g'a hãa haya kanj bisa woo kanj i n'a talfi a ga.»

*Borey ga dunbu Isa maaganda se
(Matiyu 10.34-36)*

⁴⁹ «Nuune no ay kaa k'a cetaw adujna bonj, cin no ay g'a wiri kala a ma dii? ⁵⁰ Batizeyan goo no kanj nda ay ga hima ka batizandi. Ay ga hanse ka gurzugay hala a ga tee. ⁵¹ War mma hongu kanj alaafiyaa no ay kaa ka zumandi adujna ra? Kalaa, kalaa! Ay ga war bayrandi kanj dunbuyan no ay kate a. ⁵² Hõ banda ga, boro guu kanj goo hugu foo ra ga dunbu. Boro hinzaa nda ihinkaa si cere zaa, ihinkaa nda ihinzaa si cere zaa. ⁵³ Baaba nda ize ga dunbu, ize nda baaba ga dunbu. Naa nda ize woy ga dunbu, ize woy nda jaa ga dunbu. Nzura woy nda nga izoo wandoo ga dunbu, izoo wandoo nda nzura woyoo ga dunbu.»

*Waatey bayyanoo
(Matiyu 16.2-3)*

⁵⁴ Isa nee koyne jamaa se: «Waati kanj war ga dii duula ga marga waynakanjay here, dogoo din da war ga nee: «Ncirji ga kanj», de mo a ga kaa da. ⁵⁵ Nda war dii dandi kaboo here hewoo ga hëe, war ga nee: «Konni ga tee», de mo a ga tee da. ⁵⁶ Almunafikey! War ga wan ka beenaa nda gandaa alhaaley kaa cere ra, taka foo nda war si wan ka zamanoo woo bay?»

*Waafakay ceeci bora ga kanj ni nda a ga ciiti
(Matiyu 5.25-26)*

⁵⁷ «Macin se war si hayaa kayandi kanj ga šerre, war hunday? ⁵⁸ Waati kanj ni nda ni yenjekasinaa ga koy alkaaloo do, ni hinoo kul tee fondaa ra war ma waafaku, a masi koy ni danj alkaaloo jine, alkaaloo ma ni noo alkaatoo se, alkaatoo ma ni warra kasaa ra. ⁵⁹ Ay g'a har ma ne, n'si fatta no din mana nooroo bana hala nongu kanj ra ba koboro si cindi.»

13

Tuubiyān wala halaciyān

¹ Alwaati follokaa din da ra, boro fooyan̄ kaa Isa do ka deede a se takaa kan̄ nda Pilat na Galile boroyan̄ kurey mun waatoo kan̄ ra i ga ngi sargarey kaa. ² Isa n̄'i zaabi ka nee: «War nka hongu kan̄ Galile borey din nka tee zunubanteyan̄ ka bisa Galile borey jerrey, zama i zarabi takaa woo? ³ Ay ga nee war se, abada. Amma nda war mana tuubi, war kul ga halaci nda taka follokaa.

⁴ Wala mo boro woy cindi yaahaa (18) kan̄ boŋ Silowe soorohugu kukoo kan̄, a n̄'i wii, war mma nee kan̄ i nka goy futu tee ka bisa Žerizalem borey jerrey? ⁵ Ay ga nee war se, abada. Amma nda war mana tuubi, war kul ga halaci nda taka follokaa.»

Jeejaynaŋoo kan̄ si hay filla yaasayantaa

⁶ Isa yee ka filla yaasayantaa woo deede i se ka nee: «Aru foo kan̄ goo nda jeejaynaa kan̄ a n̄'a duma nga alaneb faaroo ra. A kaa ka ize ceeci a ga, a mana duu. ⁷ A nee faaroo goykaa se: <Jiiri hinza ne kan̄ ay ga kaa ka ize ceeci jeejaynaŋoo woo ga, amma ay si duu. A dogu, macin se a ga nongoo too yaada?> ⁸ A n̄'a zaabi ka nee: <Ay koyoo, a naŋ jiiroo woo hinne, hala ya ciroo tunandi ka birji dan̄ a ra. ⁹ A ga hin ka tee a ma ize tee yeeši, nda a man'a tee, m'a dunbu.»

Isa na woy noo baani hunanzam zaari hane

¹⁰ Han foo Isa goo ma cawandi margahugey affoo ra hunanzam zaari hane. ¹¹ Woy foo goo no din kan̄ ganji goo a ra kan̄ n'a tee borojere jiiri woy cindi yaaha (18). Nga kul ka gum, a si hin ka nga boŋ šerre ba kaccu. ¹² Waatoo kan̄ Isa dii woyoo, a ciya a se, a nee a se: «Woyoo, ni borojeretaraa ben.» ¹³ A na nga kabey fur a ga. Dogoo din da woyoo kunturoo šerre, de a na Irkoy beerandi. ¹⁴ Amma margahugoo boŋkoynoo futu nda hayaa kan̄ se Isa na boro noo baani hunanzam zaari hane. A na šennoo zaa ka nee jamaa se: «Jirbi iddu ka kayandi kan̄ ra goy ga tee. Wa kaa jirbey din ra ka duu baani, amma man'ti hunanzam zaaroo hane.» ¹⁵ Ir Koyoo n'a zaabi ka nee: «Almunafikey! War affoo kul nka si nga hawoo wala nga farkaa feeri kaloo ra hunanzam zaaroo hane ka koy a haŋandi wala? ¹⁶ De woyoo woo kan̄ ti Ibrahima haamaa kan̄ Ibilisi ne k'a haw jiiri woy cindi yaaha (18), a mana hima hawaroo din ma hun a ga hunanzam zaaroo hane wala?» ¹⁷ Kan̄ Isa goo ma šelan̄, nga nkuwawey kul haw. Amma jamaa kul jaali nda haya daržantey kan̄ a n̄'i tee.

Dumi gurunbu-ize kaccaa filla yaasayantaa
(*Matiyu 13.31-32; Marku 4.30-32*)

¹⁸ Isa nee: «Macin nda Irkoy Laamaa ga hima, macin ga ay g'a sawandi? ¹⁹ A si hima nda kala dumi gurunbu-ize kaccu foo kanj se i ga nee mutardi kanj boro n'a zaa k'a say nga saddiŋaa ra. A zay ka tee tuuriŋaa, cirawey na teji tee kabey ra.»

Dolobiroo filla yaasayantaa
(*Matiyu 13.33*)

²⁰ Isa yee ka nee: «Macin ga ay ga Irkoy Laamaa sawandi? ²¹ A si hima nda kala dolobiri kanj woy n'a zaa k'a danj dika hinza cine farin ra, hala a kul ma tun.»

Hugu mee kaccaa
(*Matiyu 7.13-14, 21-23*)

²² Isa koy cawandi koyrawey nda koyra kanbey ra waatoo kanj a ga naaru ka koy Žerizalem. ²³ Boro foo nee a se: «Ay Koyoo, boro kaynayan no ma hallasi wala?» A nee i se: ²⁴ «Wa war boŋ gaabi ka huru nda hugu mee kaccaa. Ay g'a har war se, zama boro boobo ga ceeci ka huru, amma i si hin. ²⁵ Za hugoo koyoo tun, de a na nga hugoo mijoo daabu, a gar war goo taray, war ga sintin ka ganboo kar-kar ka nee: <Ir Koyoo, feeri ir se!> A ga zaabi ka nee war se: <Ay si war bay, ay si war hundogoo bay.>

²⁶ Waatoo din war ga sintin ka nee: <Ir ŋaa ni bande, ir haŋ ni bande, n'n'ir cawandi ir farrey ra.> ²⁷ A ga tuuru war se ka nee: <Ay si war bay, ay si war hundogoo bay. Wa mooru agay, war kul kanj ti goy futu teekawyan.> ²⁸ No din ra hēeni nda hijekaamayan ga tee, waati kanj war ga dii Ibrahima, nda Isiyaka, nda Yakuba, nda annabey kul Irkoy Laamaa ra, amma war, war ga warrandi taray.

²⁹ Boroyan ga hun dandi nda dangay, hawsa nda gurma ka kaa ka goro ganda ka ŋaa Irkoy Laamaa ra. ³⁰ Nga ne, boro kokoranteyan goo no kanj ga kaa ka tee ijinayan, ijinayan goo no kanj ga kaa ka tee ikokoranteyan.»

Isa hēe Žerizalem ga
(*Matiyu 23.37-39*)

³¹ Waati follokaa din da ra, Fariziyen fooyan man Isa ka nee a se: «Koy, ma nongoo woo nanj, zama Herod ga baa nga ma ni wii.» ³² A nee i se: «Wa koy nee nzungu-izoo din se: <Nga ne, ay ga ganjey gaaray, ay ga kate borey se baani hō nda suba, jirbi hinzantoo ga, ay ga benandi.> ³³ Amma kala y'ay fondaa zaa hō, nda suba, nda subasi, zama a si hima annabi ma wiiyandi nongu ra kanj man'ti Žerizalem.

³⁴ Žerizalem, Žerizalem kaŋ ga annabey wii, a ga tondi ka borey warra k'i wii kaŋ sanbandi a ga. Cee marje ay baa ya ni izey marga sanda takaa kaŋ nda gorgo ga nga izey marga nga fatawey cire, amma war wanji! ³⁵ Nga ne, war hugoo ga nanandi. Ay g'a har war se kaŋ war si dii agay koyne hala waati kaŋ ra war ga nee: <Albarka ma huru boraa ra kaŋ ga kaa ir Koyoo maapoo ga.>* »

14

Isa na boro foo kaŋ gaahamoo funsu noo baani

¹ Hunanzam zaari foo hane, Isa huru ka ŋaa Fariziyeney jineboro foo hugoo ra. Borey kaŋ goo no din ga hanse k'a koroši. ² Nga ne, aru foo goo a jine kaŋ wirci bara a ga kaŋ g'a funsandi. ³ Isa ūelan ašariyaa baykey nda Fariziyeney se ka nee: «A ga bisa hunanzam zaaroo hane boro ma wircikoyne noo baani wala a si bisa?» ⁴ I dangay. Isa na aroo dii, a n'a noo baani k'a nan a ma koy. ⁵ Woo banda ga, a nee i se: «May ti boraa war ra kaŋ, nda izoo wala nga hawoo kaŋ day ra, a s'a kaa dogoo din da ba nda hunanzam zaari hane no?» ⁶ I mana hin k'a zaabi nda baffoo.

Ma ni boŋ yeeti ganda, ni kaboo ma don

⁷ Isa ga dii kaŋ hoyandikey goo ma jine gorodogey ceeci, a ūelan i se nda filla yaasayante, a nee i se: ⁸ «Nda boro na ni cee hiijay hoyandi ra ma kaa ka ŋaa, masi koy goro jinehere dogey ra, zama a ga hin ka tee hoyandikaw foo goo no kaŋ bisa ni. ⁹ De boraa kaŋ na ni nda a kul cee, ma kaa ka nee ma ne: <Boraa woo noo dogoo.> N'ga haw ka koy gorodogey kul ikokorantaa ra. ¹⁰ Amma nda boro na ni hoyandi, ni mma hima ka koy goro gorodoo kokorantaa ra. Nga ra, nda boraa kaŋ na ni hoyandi kaa, a ga nee ma ne: <Ay ceroo, kaa ka goro jine.>. Woo ga tee ma ne beeray borey kul jine kaŋ goo ni bande ŋaadogoo ra. ¹¹ Zama boro kul kaŋ na nga boŋ jer ga yee ganda, boro kaŋ na nga boŋ yeeti ganda ga jerandi.»

¹² Isa nee boraa kaŋ n'a hoyandi se: «Nda n'na cirkosay wala hawray tee ka borey ŋandi, masi ciya ni cerey, wala ni armey, wala ni boro maanawey, wala taalammeŋ kaŋ goo nda haya se, zama ŋi, i ga hin ka ni hoyandi ka hayaa bana kaŋ n'n'a tee i se. ¹³ Amma nda n'ga hoyandi tee, ciya misikiiney, nda borojerewey, nda bongey, nda danawey se. ¹⁴ Woo ra n'ga duu gomni, zama i sii nda a k'a yeeti ni ga. Irkoy g'a yeeti ma ne hanoo hane kaŋ boro ūerrantey ga tun.»

* 13:35 13.35 Zabur 118.26.

Hoyandikey filla yaasayantaa
(*Matiyu 22.1-10*)

¹⁵ Kanj hoyandikaw foo maa šenney wey, a nee: «Boraa duu gomni kanj ga ŋaayan ŋaa Irkoy Laamaa ra.»

¹⁶ Isa nee a se: «Aru foo na hawray beeri tee kanj ra a na boro boobo cee i ma kaa ka ŋaa. ¹⁷ Waatoo kanj hawraa waatoo too, a na nga tamoo sanba a ma nee borey kanj a g'i ŋandi se: <Wa kaa, hayey kul soolu ka ben.> ¹⁸ I kul sintin ka addalil noo kanj se ngi si hin ka kaa. Boro jinaa nee a se: <Faari no ay n'a day, a tilasu ya koy dii a. Ay g'a wiri ni ga, ma alha nanj ya ne, ay si hin ka kaa.> ¹⁹ Affoo mo nee: <Haw yaaru hinka-hinka hala igguu no ay n'i day, ya mma koy i sii. Ay g'a wiri ni ga, ma alha nanj ya ne, ay si hin ka kaa.> ²⁰ Affoo mo nee: <Ay hijjaa ka tee, woo se ay si hin ka kaa.> ²¹ Waatoo kanj tamoo yee kate, a na hayey har nga koyoo se. Hugoo koyoo futu, de a nee nga tamoo se: <Fatta nda cahāyan ka koy koyraa farrey nda nga lolawey ra ma misikiiney, nda borojerewey, nda danawey, nda bongey danj kate ne ra.> ²² Alwaati kayna banda ga, tamoo nee a se: <Ay koyoo, yaamaroo kanj n'n'a noo teendi, amma hala sohō doo cindi.> ²³ Tamoo koyoo nee a se: <Koy fondawey nda kaley bande, ma borey gaabi i ma kaa ka huru hala ay hugoo ma too. ²⁴ Haya kanj se, ay ga war bayrandi: arey din kanj ay jin k'i cee, ba ngi affoo s'ay hawraa taba.>»

Hayey kanj boro ga hima k'i tee jina ma Isa gana
(*Matiyu 10.37-38*)

²⁵ Han foo alžama beeri hanga Isa ka koy. A bere i here ka nee i se: ²⁶ «Boro kanj kaa ay do, de a man'ay danj nga baaba, nda nga ŋaa, nda wandoo, nda nga zankey, nda armyey, nda woymey jine, a man'ay danj mo nga boj hundoo jine, boraa si hin ka tee ay taalibi. ²⁷ Boro kul kanj mana nga kanjandibundoo jeeje* ka hanga ay bande si hin ka tee ay taalibi.

²⁸ War ra, may ti boraa kanj, nda a ga baa nga ma soorohugu kuku cin, si goro jina ka hayey laasaabu kanj ga huru a ra, ka dii wala nga goo nda hini kanj g'a benandi? ²⁹ Nda man'ti woo, nda a na asaasoo kaa, amma a mongu ka cinaroo benandi, boro kanj dii a kul g'a kašikaši ³⁰ ka nee: <Boraa woo sintin ka cina, amma a mana hin k'a benandi.>

³¹ Wala mo, may ti kokoyoo kanj ga koy kokoy foo wongu, nda a mana goro jina ka laasaabu wala nda aru zenber woy (10.000) nga ga hin ka wongoo kubay kanj goo kaa nga ga nda boro zenber waranka (20.000)? ³² Nda a si hin, za a

* 14:27 14.27 Zamnaa 9.23.

mana man, nga no a ga boro sanba a do ka alaafiyaa wiri a ga.

³³ Takaa din da, war ra, boro kul kanj mana haya kul kanj goo maapoo ga nan, si hin ka tee ay taalibi.»

Ciiroo kanj tenbaa hun
(Matiyu 5.13; Marku 9.50)

³⁴ «Ciiri ga boori, amma nda ciiri tar, macin nda boro g'a noo tenbe? ³⁵ A si laboo nafa, a si faaroo birjoo nafa, a mma warrandi taray. Boro kanj goo nda hanja ka maa, ma hanjajer!»

15

Feejoo kanj dere filla yaasayantaa
(Matiyu 18.12-14)

¹ Alkaasidikey kul nda zunubu teekey man Isa ka hanjajer a se. ² Fariziyeney nda Citaaboo baykey nuunununu ka nee: «Woo, zunubu teekey no a g'i barraku, koyne mo a ga naa i bande!»

³ Amma Isa na filla yaasayantaa woo filla i se ka nee: ⁴ «War ra, may ti bora kanj goo nda feeji bonj zangu (100), de affoo dere i ra, a si woyyagga cindi yaggaa (99) nan saajoo ra ka huru woo kanj dere cewoo ra hala nga ma duu a? ⁵ Nda a duu a, a mma jaali k'a fur nga jesej ga. ⁶ Waati kanj a yee hugey do, a ga ciya nga cerey nda nga taalammey se ka nee i se: <Wa jaali ay bande, zama ay duu ay feejoo kanj dere.> ⁷ Ay g'a har war se, takaa din da, jaali ga tee beenaa ra zunubante folloku kanj tuubi se ka bisa boro woyyagga cindi yagga (99) šerrante kanj si too tuubiyang ga.»

Nzorfu kaaraa kanj dere filla yaasayantaa

⁸ «May ti woyoo kanj goo nda nzorfu kaaray tamma bonj woy (10), de nda affoo dere, a si fitilla diinandi ka hugoo haabu k'a fisi henna hala nga ma duu a? ⁹ Nda a duu a, a ga ciya nga cere woyey nda nga taalammey se ka nee: <Wa jaali ay bande, zama ay duu nzorfoo kanj dere ya ne.> ¹⁰ Takaa din da, ay g'a har war se, jaali ga tee Irkoy almalaykey nda cere game zunubante folloku kanj tuubi se.»

Iz'aroo kanj dere filla yaasayantaa

¹¹ Isa yee ka nee: «Aru foo kanj goo nda iz'aru hinka, ¹² ikaccaa nee baaboo se: <Baaba, ay noo ay bagaa almaanoo ra.> Baaboo na nga almaanoo zamna i se. ¹³ Jirbi kayna banda ga, iz'aru kaccaa na nga bagaa marga ka koy ganda mooro ra. No din ra a na nga almaanoo hasara woy nda aru izefututaray ra. ¹⁴ Waatoo kanj a na nga almaanoo kul

ɲaa, heray beeri kaa gandaa din ga. A sintin a ga tilasu. ¹⁵ A koy goy ganda-izey affoo se kan n'a dan nga faarey ra, a ma nbirɲawey kur. ¹⁶ A heray hala nongu kan ra a boonay nga ma tuuri-izey ɲaa kan nbirɲawey g'i ɲaa, amma boro kul s'a noo a se.

¹⁷ Waati foo, lakkaloo zunbu, a nee nga bon se: <Ay baaba goykaw boobey ga ɲaa ka kungu hala jeroo ma cindi, amma agay ne, ne ra, ay ga buu nda heray. ¹⁸ Ay ga tun ka koy ay baaba do, de ay ga nee a se: "Baaba, ay na zunubu tee Irkoy jine, ay duu zunubu ni ga, ¹⁹ ay si hima ka ciyandi koyne ni izey ra. Ay himandi ni goykey affoo."> ²⁰ Woo banda ga, a tun, a koy nga baaba do. A goo nongu mooro ra kan baaboo g'a honnay, a hanse ka tamalla a se, a zuru ka gum a ga k'a naagu nga gandoo ra. ²¹ Izoo nee a se: <Baaba, ay na zunubu tee Irkoy jine, ay duu zunubu ni ga, ay si hima ka ciyandi koyne ni izey ra.> ²² Amma baaboo nee nga tamey se: <Wa cahã ka kate darbawey kul ihennaa k'a dan jindoo ra, war ma korbay dan kaboo ra, war ma taami dan cewey ra. ²³ Wa kate haw-ize biirimaa, war m'a wii, ir ma ɲaa, ir ma hooray, ²⁴ zama ay izoo woo nka buu ka yee ka huna. A nka dere, a yee ka duwandi.> Woo banda ga, i na hooraa sintin.

²⁵ Woo gar kan iz'aru beeroo goo faarey ra. Waatoo kan a ga kaa, kan a man hugoo, a maa hoorawey nda gaaney jindey. ²⁶ A ciya tam foo se k'a hãa haya kan ti woo. ²⁷ Tamoo nee a se: <Ni armaa ka yee kate. Ni baaba na haw-ize biirimaa wii, zama a duu a, a goo gaaham baani ra.> ²⁸ Beeroo futu, de a mana baa nga ma huru. Baaboo fatta k'a suurandi. ²⁹ A na nga baaba zaabi ka nee: <Nga ne, jiiri marje kan ay goo ni cire, ya na bay ka ni yaamarey affoo hoo. Amma mana bay k'ay noo wala hancin-ize foo hala agay nda ay cerey ma hooray. ³⁰ Amma kan ni izoo woo kaa kan na ni almaanoo hasara woykuurey bande, nga, n'na haw-ize biirimaa wii a se.> ³¹ Baaboo nee a se: <Ay izoo, ni, waati kul n'goo ay bande, haya kul kan goo ay maapoo ga, man'ti kala ni wane. ³² A nka tilasu ir ma hooray ka paali, zama ni armaa woo nka buu ka huna. A nka dere ka duu ka duwandi.>>

16

Jinay talfikaw carmantaa

¹ Isa yee ka nee nga taalibey se: «Aru almankoyne foo goo nda jinay talfikaw foo. A duu alhabar kan a na nga almaanoo hasara. ² A ciya a se ka nee: <Cimi ti hayaa kan ay ga maar'a ni ga wala? Kaa ka ni goyoo laasaaburoo tee

ya ne, zama n'si hin ka tee ya ne jinay talfikaw koyne.>
³ Talfikaa nee nga bonj se: <Macin no ay g'a tee, ay koyoo goo m'ay kaa jinay talfikawtaraa ra? Labu goyyan? Ay sii nda nga gaaboo. Gariibutaray? Ay ga haw. ⁴ Ay ga hayaa bay kanj ay g'a tee, nga ra waati kanj ay hun jinay talfikawtaraa ra, borey ga nanj ya man ngi.> ⁵ A ciya nga koyoo garawkoyney se nda affoo-foo. A nee ijinaa se: <Marje no ay koyoo g'a may ni ga?> ⁶ A nee a se: <Dilwil bargu zangu (100).> Talfikaa nee a se: <Ni garaa-kaddaasey zaa, cahã ka goro, hantum woyguu (50).> ⁷ Woo banda ga, a nee affoo se: <Ni, marje bara ni ga?> A nee a se: <Alkama saaku zangu guu (500).> A nee a se: <Ni garaa-kaddaasey zaa, hantum zangu taaci (400).>

⁸ Almankoynoo* na talfikaa kanj si šerre saabu nda carmaa kanj nda a na woo tee, zama zamanoo woo borey ga carmay ka goy ngi alwaddey bande ka bisa borey kanj goo gaayoo ra.

⁹ Agay mo ga nee war se kanj war ma cereyanj tee nda nooroo kanj ga boro derandi, nga ra waati kanj a ben, i ga nanj war ma huru ngi gorodoo abadantey ra. ¹⁰ Boro kanj ti laadirante hayey kul ikaccaa ra, ba iboobo ra laadiray goo a ga. Boro kanj man'ti šerrante haya kaccu ra, ba iboobo ra a si šerre. ¹¹ Nda war mana laadir nooroo ra kanj ga boro derandi, may no ma alman cimoo talfi war ga? ¹² Nda alman waani ra war mana laadir, may no ma war noo haya kanj ti war hunday wane?»

Irkoy wala nooru?

(Matiyu 6.24)

¹³ «Tam sii no kanj ga hin ka goy gaakoy hinka se. A mma konna affaa ka baa affaa wala a ma denji affaa ga ka donda affaa. War si hin ka tee tam Irkoy se war ma tee tam nooru se.»

Irkoy ašariyaa bisa alman

¹⁴ Fariziyeney kanj ti nooru baakaw maa hayaa kul kanj Isa n'a har, i n'a noojno. ¹⁵ A nee i se: «War, war ga ceeci ka tee boro šerranteyan adamizey jine, amma Irkoy ga war biney bay, zama haya kanj adamizey n'a jer, haya harramante no Irkoy do.

¹⁶ Ašariyaa nda annabey cindi i ga bara hala Yehiya waatoo ga. Za woo banda ga, Irkoy Laamaa šennoo kanj ti Alhabar Boryaa harandi, de boro foo kul ga gaabi danj hala nga ma huru. ¹⁷ A ga faala beenaa nda gandaa ma dere ka bisa ašariyaa tonbi-ize folloku ma hun.»

* 16:8 16.8 «Almankoynoo», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «ir Koyoo».

Isa šelan fayyan ga

(Matiyu 5.31-32; Marku 10.11-12)

¹⁸ «Aru kul kaŋ na nga wandoo fay ka hiiŋi affoo, a na zina tee. Aru mo kaŋ hiiŋi woy kaŋ kurŋoo n'a fay na zina tee.»

Almankoynoo nda misikiinoo

¹⁹ «Aru foo kaŋ goo nda alman, darbay šukka ciray nda šukka baana hay šendayan no a g'i dan. Zaari kul paaliyan ra a ga huna, a ga maakaani. ²⁰ Amma misikiini foo kaŋ maanoo ti Lazar† ga daaru almankoynoo hugoo mijoo ga, nga kul ti futta kaŋ ra hinni ga hun. ²¹ A ga boonay nga ma duu ka ba meecindey ŋaa kaŋ ga kaŋ almankoynoo ŋaadogoo ra. Koyne mo ba hanšey ga kaa ka nga futtawey logu. ²² Hanoo kaŋ misikiinoo buu, almalaykey n'a zaa ka koy Ibrahima jeroo ga. Nga dumaa ga, almankoynoo mo buu, a suturandi. ²³ Almankoynoo goo alaaharaa, a goo gurzugay ra kaŋ a na nga boŋoo jer, a dii nongu mooro ra Ibrahima kaŋ Lazar goo jeroo ga. ²⁴ A ciya ka nee: <Baaba Ibrahima, hinna ay ga, ma Lazar sanba ay do a ma nga kabe-izoo boŋoo sufa haroo ra k'ay deenoo tayandi, zama ay gurzugay nuunaa woo ra.> ²⁵ Ibrahima nee a se: <Ay izoo, hongu kaŋ n'duu ni bagaa gomnoo ni hunaroo ra, amma Lazar laazaaba, sohõ binoo yay, ni, n'goo ma zarabi. ²⁶ Koyne mo farru beeri ka danandi ir nda war game hala borey kaŋ ga baa ŋgi ma hun ne ka koy war do wala war do ka kaa ne masi hin k'a tee.> ²⁷ Almankoynoo nee: <Adiši ay g'a wiri ni ga, baaba Ibrahima, ma Lazar sanba ay baaba hugoo do, ²⁸ zama ay goo nda arma guu, a ma koy i bayrandi hala i masi kaa gurzugay dogoo woo ra.> ²⁹ Ibrahima nee: <Musa citaaboo nda annabey waney goo i kone, i ma hanajer i se.> ³⁰ A nee: <Kalaa, baaba Ibrahima, nda bukawey ra, boro foo tun ka koy i do, i ga tuubi.> ³¹ Ibrahima nee a se: <Nda i mana hanajer Musa citaaboo nda annabey waney se, ba nda bukawey ra boro foo tun, i si naanay.>»

17

Zunubu nda yaafayan

(Matiyu 18.6-7, 21-22; Marku 9.42)

¹ Isa nee nga taalibey se: «Hayey kaŋ ga adamize kaŋandi zunubu ra si hin ka goro i mana tee, amma bora bone kaŋ ti addaliloo kaŋ nda i ga teendi. ² Fufutondi ma hawandi jindoo ga ka warrandi teekoo ra baa bora se a ma boro kaccey wey affoo kaŋandi zunubu ra. ³ Wa war boŋ hawgay.

† 16:20 16.20 Lazar maanaa ti «Irkoy faabaroo».

Nda ni armaa na zunubu tee ma ne, a yaamar, nda a nimsi, ma yaafa a se. ⁴ Nda zaaroo ra cee iyye a ga zunubu tee ma ne, de cee iyye a ga yee kate ka nee ma ne: <Ay nimsi nda woo kanj ay n'a tee>, yaafa a se.»

Naanay

⁵ Diyawey nee ir Koyoo se: «Tonton ir se ir naanaa ga.»
⁶ Ir Koyoo nee: «Nda a gar war naanaa ga too mutardi gurunbu-ize foo, war ga hin ka nee tuurijanoo woo kanj maanoo ti sikomor se: <Dogu ka koy sinja teekoo ra>, de a ga war yaamaroo tee.»

Tamoo goyoo

⁷ «War ra, may ti bora kanj nda a goo nda tam beerikaw wala kurkaw kanj kaa ka hun faarey ra, a ga nee a se: <Cahã ka kaa ka goro ka ñaa?> ⁸ Amma man'ti a mma nee a se: <Ay hawraa soolu ya ne, ni gamoo haw ka goy ya ne jina, ya ñaa ka hanj jina ma duu ka ñaa ka hanj?> ⁹ A g'a bay nga tamoo se wala, zama tamoo na hayey tee kanj yaamarandi? ¹⁰ War mo, takaa din da, waati kanj war na hayey kul tee kanj yaamarandi, war ma nee: <Tamyañ yaada ti iri, ir goyoo de no ir n'a tee.>»

Isa na jiraykoyni woy (10) noo baani

¹¹ Waatoo kanj Isa goo ma koy Žerizalem, a bisa Samari nda Galile game. ¹² A mma huru koyra-ize foo ra kanj jiraykoyni aru woy (10) n'a kubay. I kay a se nongu mooro ra, ¹³ de i na ngi jindey jer ka nee: «Isa, Alfagaa, hinna ir ga.» ¹⁴ Waatoo kanj Isa dii ey, a nee i se: «Wa koy war boñ cebe sargari juwalkey se.» Kanj i goo ma koy, i henan. ¹⁵ Affoo i ra dii kanj nga duu baani, a yee kate ka nga jindoo jer ka Irkoy beerandi. ¹⁶ A sujudu Isa cewey cire ka albarka tee a se. Aroo woo man'ti kala Samari boro. ¹⁷ Isa na šennoo zaa ka nee: «Man'ti war boro woy (10) ka henan, man yaggaa? ¹⁸ Boro kul mana fatta i ra ka yee kate ka darža dañ Irkoy ga nda man'ti yawoo din hinne?» ¹⁹ Woo banda ga, a nee a se: «Tun ni boñ ga ka koy, ni naanaa na ni hallasi.»

Takaa kanj nda Irkoy Laamaa ga kaa

(Matiyu 24.23–28, 37–41)

²⁰ Fariziyeney na Isa hãa wala han foo no Irkoy Laamaa ga kaa. Isa n'i zaabi ka nee: «Irkoy Laamaa si kaa nda taka kanj nda a ga gunandi. ²¹ Borey si kaa ka nee: <Nga ne, ne ra> wala <Nga ne, ne here>, zama war ma bay kanj Irkoy Laamaa goo war game.»

²² A nee nga taalibey se: «Hanyañ ga kaa kanj war ga boonay war ma dii Bora kanj tee Adamize nga zaari folloku,

amma war si dii a. ²³ Borey ga nee war se: <Nga ne, ne here> wala: <Nga ne, ne ra>. War masi koy, war masi hanga ey. ²⁴ Zama takaa kan nda meloo ga nere ka dii beenaa bon foo ga ka koy bon faa ga, takaa din no Bora a kan tee Adamize ga ti a [nga zaaroo hane]. ²⁵ Amma a tilasu a ma dii zarabi booboyan, zamanoo woo borey m'a yankar jina. ²⁶ Sanda takaa kan tee Nuhu zaarey hane, takaa din da no ma tee Bora a kan tee Adamize zaarey hane. ²⁷ Borey ga nja a i ga han, i ga hijji i ga ngi izey hijjandi hala hanoo kan Nuhu huru sunduku beeroo ra kan tee harihii. Hari beeroo kaa, de a n'i kul halaci. ²⁸ Takaa din da, takaa kan tee Lotu zaarey hane no ma kaa ka tee: borey ga nja a i ga han, i ga day i ga neere, i ga fari i ga cina, ²⁹ amma hanoo kan ra Lotu fatta Sodom, nuune nda ganjibaali kan tee ncirpi kaa ka hun beenaa ra k'i kul halaci. ³⁰ Takaa din da no ma kaa ka tee han kan Bora a kan tee Adamize zaaroo bangay. ³¹ Hanoo din, boro kan goo sooro bon, amma nga jinawey goo hugoo ra, masi zunbu ka koy i zaa. Boro kan goo faarey ra mo masi yee kate. ³² Wa hongu hayaa kan duu Lotu wandoo. ³³ Boro kan ga ceci ka nga hundoo hallasi g'a mursu, amma boro kan g'a mursandi, g'a hallasi.

³⁴ Ay ga war bayrandi kan cijinoo din boro hinka goo daari folloku ra, affaa ga zandi, affaa ga nanandi. ³⁵ Woy hinka kan ga fufu cere bande, affaa ga zandi, affaa ga nanandi. ³⁶ [Boro hinka kan goo faari ra, affaa ga zandi, affaa ga nanandi.]» ³⁷ Taalibey na šennoo zaa ka nee Isa se: «Ir Koyoo, man ra a g'a tee?» A nee i se: «Nongoo kan ra bukaa goo, no din ra dutaley mo ga marga.»

18

Alkaaloo kan si hunbur Irkoy filla yaasayantaa

¹ Isa na filla yaasayante deede i se k'i cebe kan boro ga hima ka Irkoy njaaray waati kul, boro binoo masi hun. ² A nee: «Alkaali foo cindi koyra foo ra, a si hunbur Irkoy, a si boro kul beerandi. ³ Woy foo kan kurpoo buu kan goo koyra follokaa din da ra, kaa a do ka nee a se: <Ciiti agay nda ay yenjekasinaa game.> ⁴ A na waati tee a ga wanji. Woo banda ga, a nee nga bon se: <Ba kan ay si hunbur Irkoy, ay si boro kul beerandi, ⁵ woyoo woo g'ay farandi, ay ga ciiti a se, a masi kaa k'ay zaa ka kay.>»

⁶ Ir Koyoo yee ka nee: «Wa hanajer hayaa kan alkaaloo woo kan si šerre n'a har. ⁷ De Irkoy, a si ciiti borey se kan a n'i suuba kan ga kaati k'a cee cijin nda zaari wala? A ga

gay a mana tuuru i se wala?*

⁸ Ay ga war bayrandi kaŋ a ga ciiti i se nda cahāyan. Amma waati kaŋ Bora a kaŋ tee Adamize kaa, a ga naanayyanoo gar adupŋa ra wala?»

Fariziyenoo nda alkaasidiikaa filla yaasayantaa

⁹ Isa yee ka filla yaasayantaa woo har borey se kaŋ ga hongu boro šerranteyan ti ngi, de i ga borey cindey kaynandi. ¹⁰ A nee: «Boro hinka žigi ka koy Irkoy hugu beeroo ra ka Irkoy ŋaaray. Affaa ti Fariziyen, affaa ti alkaasidiikaw. ¹¹ Fariziyenoo kay ka Irkoy ŋaaray nga binoo ra ka nee: «Irkoy, ay ga albarka tee ma ne, zama ay man'ti sanda adamizey cindey kaŋ ti komakawyan, i si šerre, zinateeri, wala mo bora a woo kaŋ ti alkaasidiikaw. ¹² Ay ga meehaw cee hinka jirbiiyyaa ra. Ay duuraa kul kaŋ goo ya ne, ay ga azakkaa noo ma ne.» ¹³ Alkaasidiikaa hunday ga kay nongu mooro ra, a si yadda ka ba nga boŋoo jer ka beenaa guna, amma a ga nga gandey kar ka cebe kaŋ nga nimsi, a nee: «Irkoy, hinna ay ga, agay kaŋ ti zunubante.» ¹⁴ Ay g'a har war se kaŋ bora a woo zunbu ka koy nga hugoo do, a tee boro šerrante. Zama boro kul kaŋ na nga boŋ jer ga yee ganda, de boro kaŋ na nga boŋ yeeti ganda ga jerandi.»

Isa na albarka dan zankey ra

(Matiyu 19.13-15; Marku 10.13-16)

¹⁵ Boroyan kate Isa do ba zanka kaccuyan hala a m'i taaru. Amma kaŋ taalibey dii woo, kul i citi i ga. ¹⁶ Isa n'i cee ka nee i se: «Wa zankey nan i ma kaa ay do, war mas'i ganji, zama borey kaŋ ga hima nda ey wane nda Irkoy Laamaa. ¹⁷ Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, boro kul kaŋ mana Irkoy Laamaa dii sanda takaa kaŋ nda zanka kaccu g'a dii, šikka sii kaŋ bora a si huru a ra.»

Aru almankoynoo

(Matiyu 19.16-30; Marku 10.17-31)

¹⁸ Alwakiili foo na Isa hāa ka nee: «Alfa boryaa, macin no ay ga hima k'a tee hala ya hunayan abadantaa tubu?» ¹⁹ Isa nee a se: «Macin se n'ga nee ay ga boori? Boro kul si boori nda man'ti Irkoy hinne. ²⁰ N'ga yaamarey bay: «Masi zina, masi boro wii, masi zay, masi taari seedetaray tee, ni jaa nda ni baaba beerandi.»†» ²¹ Aroo nee a se: «Wey kul ay n'i dii za zankataray.» ²² Isa maa, a nee a se: «Haya foo ga ni kuma hala sohō: hayey kul kaŋ goo ma ne neere, de ma hayoo zamna talkey game, woo ra n'ga duu alman beenaa

* **18:7** 18.7 «A ga gay a mana tuuru i se wala?» Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Ba nda a ga gay i ga, a ga ciiti i se.» † **18:20** 18.20 Fattaroo 20.12-16; Alhukumoo 5.16-20.

ra. Nga banda ga, ma kaa ka hanga agay.» ²³ Kaŋ a maa woo, binoo hanse ka maray, zama boro no kaŋ ga hanse ka bara nda alman. ²⁴ Isa dii kaŋ binoo maray, a nee: «A ga šendi borey kaŋ goo nda alman se i ma huru Irkoy Laamaa ra. ²⁵ Yoo ma bisa nda sana fun ga faala nda almankoyini ma huru Irkoy Laamaa ra.»

²⁶ Nga haŋajerkey nee: «Adiši may no ma hin ka hallasi?»

²⁷ Isa nee: «Hayey kaŋ ga mongu adamize se, si mongu Irkoy se.»

²⁸ Woo banda ga, Piyer nee a se: «Ir ne, ir n'ir hayey kul naŋ kaŋ goo ir se ka hanga ni bande.» ²⁹ A nee i se: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se kaŋ boro kul sii no kaŋ na nga hugoo naŋ, wala nga wandoo, wala nga armyey, wala nga hayragey, wala nga izey Irkoy Laamaa maaganda se ³⁰ kaŋ si kaa ka duu zamanoo woo ra haya kaŋ bisa a, de mo zamanoo kaŋ ga kaa ra, a ga duu hunayan abadantaa.»

Isa cee hinzantoo kaŋ a ga šelan

*nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga
(Matiyu 20.17-19; Marku 10.32-34)*

³¹ Isa na taalibi woy cindi hinkaa (12) zaa nga bande, a nee i se: «Nga ne, ir goo ma žigi ka koy Žerizalem, hayey kul kaŋ annabey n'i hantum Bora a kaŋ tee Adamize ga, ga tabati. ³² I g'a nondi kutakey se. I g'a kaynandi, i g'a zarabi, i ga tufa a ga. ³³ De waati kaŋ i n'a barzu ka ben, i g'a wii. Jirbi hinzantoo hane a ga tun.» ³⁴ Amma taalibey mana faham šennoo kaŋ a n'a har ra haya kul. Šenni daabante no i se, i si hayey kaŋ harandi maanaa bay.

*Isa na danaw moyey feeri Žeriko koyraa jeroo ga
(Matiyu 20.29-34; Marku 10.46-52)*

³⁵ Kaŋ Isa ga man Žeriko, danaw foo goo ma goro fondaa jeroo ga, a ga gariibu. ³⁶ Kaŋ a ga maa jamaa ga bisa, a hãa wala macin no. ³⁷ I bayrandi a se kaŋ Isa Nazaret bora a no ma bisa. ³⁸ A kaati ka nee: «Isa, Dawda Haamaa, hinna ay ga!» ³⁹ Borey kaŋ goo jine ga citi a ga a ma dangay. Amma nga, a mma kaati ka tonton ka nee: «Dawda Haamaa, hinna ay ga!» ⁴⁰ Isa kay, de a na yaamar noo kaŋ i ma kate a nga do. Kaŋ a man a do, a n'a hãa ka nee: ⁴¹ «Macin no n'ga baa y'a tee ma ne?» A nee: «Ay Koyoo, ya mma baa ya yee ka dii.» ⁴² Isa nee a se: «Ni moyey ma yee ka dii, ni naanaa na ni hallasi.» ⁴³ Dogoo din da a yee ka dii, a hanga Isa bande, a ga Irkoy beerandi. Jamaa kul kaŋ dii woo na albarka tee Irkoy se.

19

Isa koy Zaše do

¹ Waatoo kaŋ Isa huru Žeriko koyraa ra, a dira a ra ka bisa. ² Aru foo ne kaŋ maapoo ti Zaše, alkaasidiikey boŋkoynoo no, de mo a goo nda alman. ³ A ceeci nga ma dii bora kaŋ ti Isa, amma a mana hin alžamaa booboyanoo se, zama boro dunba no. ⁴ Woo se a zuru ka koy jine ka žigi tuuriŋaa foo boŋ kaŋ maapoo ti sikomor hala nga ma duu ka dii a, zama no din nda a ga hima ka bisa. ⁵ Waatoo kaŋ Isa too nongoo din ra, a na nga boŋoo jer, a nee a se: «Zaše, cahã ka zunbu, zama kala ya hoy ni hugoo do hõ.» ⁶ Zaše zunbu nda cahãyan, de a na Isa kubay nda jaali. ⁷ Kaŋ borey dii woo, i kul ŋuunuŋuunu ka nee: «Aru zunubante do a koy goro.» ⁸ Zaše ga kay, a nee ir Koyoo se: «Nga ne, ay Koyoo, ay ga ag'almaanoo jere faa noo misikiiney se. Boro kaŋ ay n'a zanba ka nga hayaa taa, ay ga nga cine taaci yeeti a se.» ⁹ Isa nee a se: «Hõ hallasiroo huru hugoo woo ra, zama bora woo mo man'ti kala Ibirahima haama. ¹⁰ Zama Bora kaŋ tee Adamize nka kaa ka derantey ceeci k'i hallasi.»

*Nooru talfantaa filla yaasayantaa
(Matiyu 25.14–30)*

¹¹ Kaŋ borey goo ma haŋajer šenney wey se, Isa tonton ka filla yaasayante foo deede i se, zama a goo ma man Žerizalem, de i mma hongu kaŋ waatoo din da Irkoy Laamaa ga kaa. ¹² Woo se a nee: «Boro foo kaŋ ti boro kayante koy ganda mooro foo ra ka koy kokoy fuulaa zaa jina, woo banda ga, nga ma yee kate. ¹³ Za a mana koy, a ciya nga tamey ra boro woy (10) se. A n'i noo wura tamma woy (10). A nee i se: <W'i ka maamala hala ay ga yee kate.> ¹⁴ Amma nga gandaa borey ga konna a. I na dontokawyaŋ tunandi dumaa ga i ma koy nee: <Ir si baa aroo din m'ir laama.>

¹⁵ Waatoo kaŋ a duu kokoytaray fuulaa, a yee kate. A nee i ma ciya nga tamey din se kaŋ nga n'i noo nooro, hala nga ma bay haya kaŋ i duu a maamalaa ra. ¹⁶ Ijinaa kaa, a nee: <Ay koyoo, ni wuragoo kate wura woy (10) tana.> ¹⁷ A nee a se: <A boori, tam henna, zama ni laadir hayey kul ikaccaa ra, ay ga ni noo koyra woy (10) m'i laama.> ¹⁸ Woo banda ga, ihinkantoo kaa, a nee: <Ay koyoo, ni wuragoo kate wura guu.> ¹⁹ A nee nga mo se: <Ni mo, ma koyra guu laama.> ²⁰ Woo banda ga, affoo kaa, a nee: <Ay koyoo, ni wuragoo ne kaŋ ay n'a daŋ zaara ra k'a jisi, ²¹ zama ya nka hunbur ni, boro šenda ti ni. N'ga haya zaa kaŋ man'a jisi, de n'ga haya hegay kaŋ man'a duma.> ²² A nee tamoo se:

«Ni deene šennoo nda ay ga ni dii, tam laalaa. N'ga bay kan boro šenda ti agay kan ga haya zaa kan ya n'a jisi, ay ga haya hegay kan ay man'a duma. ²³ Adiši macin se man'ay nooroo dan bankoo ra? Nga ra, nda ay kaa, ay ga duu nga nda albaha.» ²⁴ A nee borey kan goo no se: «Wa wuragoo taa a kone k'a noo boraa se kan kone iwoyaa (10) goo.» ²⁵ I nee a se: «Ir koyoo, nga ya goo nda wura woy (10).» ²⁶ A nee: «Ay ga bayrandi war se kan boro kul kan goo nda a, i g'a noo koyne. Amma boro kan sii nda a, ba woo kan a goo nda a, ga taandi. ²⁷ Koyne mo ag'iberey kan mana baa ya ngi laama, wa kate ey k'i wii ay jine.»»

Isa huru Žerizalem sanda kokoy

(Matiyu 21.1-11; Marku 11.1-11; Yehiya 12.12-19)

²⁸ Kan Isa na fillaa woo deede ka ben, a dira ka koy jine ka žigi ka koy Žerizalem. ²⁹ Waatoo kan Isa man Betefaže nda Betani kan goo tondi hondoo jeroo ga kan se i ga nee Zaytunaney tondi hondoo, a na taalibi hinka sanba ³⁰ ka nee: «Wa koy koyra-izoo ra kan ga tenje ne ga. Za war too, nga no war ga farka-ize foo gar kan ga hawa kan boro kul mana bay ka žigi a boŋ. W'a feeri, war ma kate a. ³¹ Nda boro na war hãa ka nee: «Macin se war g'a feeri?», war ma nee a se: «Ir Koyoo no ma too a ga.»»

³² Dontokey koy, de i na hayey gar sanda takaa kan nda a n'a har i se. ³³ I goo ma farka-izoo feeri kan koyey nee i se: «Macin se war ga farka-izoo feeri?» ³⁴ I nee: «Ir Koyoo no ma too a ga.» ³⁵ I kate a Isa do. I na ngi darbawey fur farka-izoo boŋ ka Isa kaarandi a ga.

³⁶ Kan a goo ma koy, borey ga ngi darbawey daaru fondaa ra. ³⁷ Waatoo kan a man, Zaytunaney tondi hondoo zunbudogoo, taalibey jamaa kul jaali, de i na jinde jer ka Irkoy saabu nda kayfey kul kan ngi dii ey. ³⁸ I nee:

«Albarka ma huru kokoyoo ra kan goo kaa ir Koyoo maano ga. Alaafiyaa ma bara beenaa ra, daržaa ma tee beenaa se beene.»*

³⁹ Fariziyen fooyan kan goo alžamaa ra nee Isa se: «Alfagaa, šelan ni taalibey se i ma dangay.» ⁴⁰ Isa zaabi ka nee: «Ay ga war bayrandi kan, nda borey wey dangay, tondey no ma kaati.»

Isa hëe Žerizalem se

⁴¹ Waatoo kan Isa goo ma man koyraa, a dii a, a hëe a ga ⁴² ka nee: «Nda a gar ni mo mma ba bay hõ haya kan ti ni alaafiyaa, amma sohõ woo ti haya kan ga tugu ni moŋey

* 19:38 19.38 Zamnaa 2.14; Zabur 118.26.

se. ⁴³ Zaariyan ga kaa ni ga kanj ni iberey ga žigidoo danj ni cetaa ga kanj ga ni kuubi. I ga ni daabu ka ni šiita nongu kul here. ⁴⁴ I ga ni say, ni nda ni izey kanj game n'goo. I si tondi foo nanj affoo bonj, zama mana waatoo bay kanj Irkoy kaa ni do ka ni faaba.»

*Isa na maamalakey gaaray Irkoy hugu beeroo ra
(Matiyu 21.12-17; Marku 11.15-19; Yehiya 2.13-22)*

⁴⁵ Isa huru Irkoy hugu beeroo ra, de a sintin ka maamalakey gaaray k'i kaa taray. ⁴⁶ A nee i se: «A hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Ay hugoo ga tee hugu kanj ra Irkoy ga ŋaarayandi»†, amma war wey, war n'a tee zay lanbadoo.»

⁴⁷ Zaari kul a goo Irkoy hugu beeroo ra, a ga cawandi. Sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey nda gandaa jineborey ga ceeci ngi m'a halaci. ⁴⁸ Amma i si bay taka kanj no ngi m'a tee, zama jamaa kul goo ma lakkal danj ka hanajer a se.

20

*Man ra Isa duu nga hinoo?
(Matiyu 21.23-27; Marku 11.27-33)*

¹ Zaarey din affoo, Isa goo ma jamaa cawandi Irkoy hugu beeroo ra, a ga Alhabar Boryaa toonandi kanj sargari juwalkey jineborey, nda Citaaboo baykey, nda boro beerey kaa a do. ² I ŋelanj a se ka nee: «Hinoo har ir se kanj nda n'ga wey tee, wala mo, may no ka ni noo hinoo woo?» ³ A n'i zaabi ka nee: «Agay mo ga war hãa nda haya foo. Wa tuuru ya ne: ⁴ Yehiya batizeyanoo, beenaa ra a hun wala adamizey do?» ⁵ I ŋelanj-ŋelanj cere game ka nee: «Nda ir nee: «Beenaa ra», a ga nee: «Macin se war mana naanay a?» ⁶ Nda ir nee mo: «Adamizey», alžamaa kul ga tondi k'ir warra k'ir wii. Zama i ga naanay ka bay kanj Yehiya man'ti kala annabi.» ⁷ I n'a zaabi ka nee: «Ir si bay nongu kanj ra a hun.» ⁸ Isa nee i se: «Agay da si hinoo har war se kanj nda ay ga wey tee.»

*Alaneb faaroo beerikey filla yaasayantaa
(Matiyu 21.33-46; Marku 12.1-12)*

⁹ Woo banda ga, Isa yee ka sintin ka filla yaasayantaa woo deede jamaa se. A nee: «Aru foo na alaneb faari tee. A n'a nanj beerikawyanj kone, de a naaru ka waati kuku tee. ¹⁰ Waatoo kanj hegaa too, a na tam foo sanba beerikey do hala i m'a noo faari-izey ra. Amma beerikey n'a kar, k'a gaaray a ma koy kabe koonu. ¹¹ A yee koyne ka tam foo

† 19:46 19.46 Ezayi 56.7.

sanba. Nga mo, i n'a kar, k'a kaynandi, k'a gaaray a ma koy kabe koonu. ¹² A yee ka ihinzantoo sanba. Nga mo, i n'a maray, i n'a warra taray. ¹³ Faaroo koyoo nee: <Macin no ay g'a tee? Ay g'ay iz'aroo, ay baakaa sanba. A ga hin ka tee, i ma nga hunday beerandi.> ¹⁴ Amma kan beerikey dii a, i šelan-šelan cere game ka nee: <Woo ti tubukaa. Ir m'a wii hala tubuhayaa ma tee ir wane.> ¹⁵ I n'a warra taray k'a kaa faaroo ra, i n'a wii. Sohō macin no faaroo koyoo g'a tee i se? ¹⁶ A ga kaa ka beerikey wey halaci ka faaroo yeeti itanayan se.» Waatoo kan hanajerkey maa woo, i nee: «Jam!»

¹⁷ Amma Isa na moo fur i ga, a nee: «Macin ti šennoo kan hantumandi Citaaboo ra maanaa kan ga nee: <Tondoo kan cinakey n'a fur,

nga no ka tee hugoo kanjoo tondoo>*?

¹⁸ Boro kul kan kan tondoo din boŋ ga say.

Boro kan ga a kan ga motti.»

¹⁹ Citaaboo baykey nda sargari juwalkey jineborey ceeci ngi m'a dii alwaatoo din da, amma i hunbur jamaa. I bay kan filla yaasayantaa woo kan a n'a deede, ngi ga a goo.

*Alkaasoo kan ga banandi kokoy beeroo se
(Matiyu 22.15-22; Marku 12.13-17)*

²⁰ I ga Isa koroši. I na korošikaw almunafiki fooyan kan ga ngi boŋ tee boro šerranteyan, sanba a do, i m'a dii nda nga meešennoo hala ngi m'a nondi hinoo nda goforneroo se. ²¹ Kan i too a do, i n'a hāa ka nee: «Alfagaa, ir ga bay kan fondaa nda n'ga šelan, n'ga cawandi. N'si ndum guna, ni mma Irkoy fondaa cawandi nda cimi. ²² A ga hima ir ma alkaasi bana kokoy beeroo se wala a si hima?» ²³ Isa bay ngi carmaa ga, a nee i se: ²⁴ «W'ay cebe nzorfu kaaray tamma foo. Bora kan biyoo nda maapoo goo a ga, may no?» I nee a se: «Kokoy beeroo.» ²⁵ A nee i se: «Adiši wa kokoy beeroo hayey noo kokoy beeroo se, Irkoy waney, war m'i noo Irkoy se.» ²⁶ I mana hin ka šenni futu dii mijoo ra jamaa jine. Nga zaaboo na boŋey haw, i dangay.

*Hāayan bukawey tunyanoo ga
(Matiyu 22.23-33; Marku 12.18-27)*

²⁷ Sadusiyeney kan ga nee tunyan si bara, boro fooyan i ra man Isa k'a hāa ²⁸ ka nee: «Alfagaa, Musa na yaamar hantum ir se ka nee: <Nda aru kan goo nda wande buu, woyoo mana duu a se ize, aroo armaa ga hima ka hiji woyoo hala a ma duu bukaa se ize.>† ²⁹ Nga binde, arma

* 20:17 20.17 Zabur 118.22. † 20:28 20.28 Alhukumoo 25.5-6.

iyye bay ka bara kaŋ ijinaa hiiji, a buu bila ize. ³⁰ Arma hinkantoo hiija woyoo, ³¹ ihinzantoo hiiji a. Takaa din da, iyyaa kul hiija woyoo affoo-foo, i buu, i mana ize naŋ. ³² Woo banda ga, woyoo mo buu. ³³ Adiŋi woyoo woo, tunyanoo hane, iyyaa ra, may se a ga tee wande? Zama ngi boro iyyaa hiiji woyoo ka bisa.»

³⁴ Isa nee i se: «Zamanoo woo arey ga hiiji, woyey ga nondi hiijay. ³⁵ Amma wey kaŋ ga hima ka dii zamanoo kaŋ goo kaa nda bukawey tunyanoo, wey din si hiiji, woyey si nondi hiijay. ³⁶ I si hin ka buu koyne, zama ngi nda almalaykey kul ga sawa. I ga tee Irkoy izeyaŋ, zama i ga tun. ³⁷ Bukawey ma tun, woo ti hayaa kaŋ Musa n'a bayrandi saabaynaŋoo ga, waatoo kaŋ a g'ir Koyoo cee ka nee a se: <Ibrahim Koyoo, Isiyaka Koyoo, Yakuba Koyoo.>‡ ³⁸ Irkoy man'ti bukawey Koyoo, baahunantey Koyoo no, zama nga se, borey kul ga huna.» ³⁹ Citaaboo baykey affooyaŋ na ŧennoo zaa ka nee: «Alfagaa, ni ŧelan ka boori.» ⁴⁰ I mana yadda k'a hãa nda haya kul koyne.

*Dawda yadda Almasihu ga sanda nga Koyoo
(Matiyu 22.41–46; Marku 12.35–37)*

⁴¹ Isa yee ka nee i se: «Taka foo nda i ga nee Almasihu man'ti kala Dawda Haamaa? ⁴² Dawda hunday bayrandi Zabur citaaboo ra ka nee:

<Ir Koyoo nee ay Koyoo se:

“Goro ay kabe henna here,

⁴³ hala waati kaŋ ra ay na ni iberey tee taari

k'i daŋ ni cewey cire.”>§

⁴⁴ Adiŋi Dawda g'a cee nda Koy, taka foo nda a ga tee a se Haama?»

*Wa hawgay Citaaboo baykey ga
(Matiyu 23.1–36; Marku 12.38–40)*

⁴⁵ Waatoo kaŋ jamaa kul goo ma haŋajer Isa se, a nee nga taalibey se: ⁴⁶ «Wa war boŋ hawgay Citaaboo baykey ga kaŋ ga baa kaayi beeri danyaŋ ka yaara. I ga baa borey ma ngi foo nda beeray farrey ra. I ga baa mo jine gorodogey margahugey ra nda ŋaadogey ra. ⁴⁷ I ga woyey kaŋ kurney faati kabey koonandi. Nda i ga Irkoy ŋaaray, i si cahã ka ben hala borey ma dii ngi. Ngı zukandoo ga hanse ka boobo.»

21

*Nooroo kaŋ woy talkaa n'a noo
(Marku 12.41–44)*

‡ 20:37 20.37 Fattaroo 3.6, 15. § 20:43 20.43 Zabur 110.1.

¹ Waatoo kanj Isa na nga bonoo jer, a dii almankoyney kanj goo ma ngi sargarey danj nooroo jinaa ra. ² A dii mo woy talka foo kanj kurpoo buu kanj na nooru tamma hinka danj. ³ A nee: «Ay g'a har war se nda cimi, woy talkaa woo kanj kurpoo buu danj ka bisa borey kul. ⁴ Zama borey wey kul, woo kanj ga i si too, nga no i n'a danj nooroo jinaa ra. Amma nga, nga talkataraa ra, nga hunaa kul kanj goo a se no a n'a danj.»

Isa na Irkoy hugu beeroo kayriyanoo bayrandi
(Matiyu 24.1-2; Marku 13.1-2)

⁵ Waatoo kanj boroyan goo ma šelanj tondi henney nda sargarey ga kanj ga Irkoy hugu beeroo taalam, Isa nee: ⁶ «Hayey wey kanj war ga dii ey, hanyan ga kaa kanj ra tondi foo si cindi affoo bonj kanj si kaa ka kayra.»

Isa na gurzugawey sintinoo bayrandi
(Matiyu 24.3-14; Marku 13.3-13)

⁷ I na Isa hãa ka nee: «Alfagaa, waati foo no woo ga tee, de mo macin ti tammaasaa kanj g'ir bayrandi kanj hayey wey ga kaa ka tee?» ⁸ A nee: «Wa hawgay i masi war darga, zama boro booboyan ga kaa ay maapoo ga, i ga nee kanj ngi ti Almasihu, i ga nee mo waatoo man. War masi hanga i bande. ⁹ Waati kanj war ga maa wonguyan tun nda tureyan, war masi jiti, zama kala hayey wey ma teendi jina. Amma man'ti sanjadin da ti benantaa.» ¹⁰ A yee ka nee i se: «Ganda foo ga tun ka ganda foo wongu, laama foo ga laama foo wongu. ¹¹ Labu jijiri beeriyan ga tee, nongu booboyan ra heray nda wirci beranteyan ga tee. Hunburayhayayan ga fatta, de mo tammaasa beeriyan ga bangay beenaa ra.

¹² Amma za hayey wey kul mana kaa, i ga war dii, i ga war gurzugay, i ga war nondi margahugey ra, i ga war danj kasawey ra. I ga war ka koy kokoyey nda gofornerey jine ay maapoo maaganda se. ¹³ Woo ga kate war m'ay seedetaraa too. ¹⁴ W'a danj war lakkaley ra, war masi alhuzun nda takaa kanj nda i ga faasa war se. ¹⁵ Agay hunday ga war noo mee nda lakkal kanj war nkuway kul si hin ka kay war jine wala ka kakaw. ¹⁶ War hayragey, nda war armyey, nda war boro maanawey, nda war cerey ga war danj kabe ra. Boroyan ga wiiyandi war ra. ¹⁷ Borey kul ga konna war ay maapoo sabbu se. ¹⁸ Amma ba war bonj hinbirey affoo si dere. ¹⁹ Nda war gaabandi, war hundey ga hallasi.»

Isa na Žerizalem halaciroo bayrandi
(Matiyu 24.15-21; Marku 13.14-19)

²⁰ «Waati kaŋ war dii wongu-izeyan na Žerizalem kuubi, waatoo din war ma bay kaŋ nga halaciroo man. ²¹ Waatoo din borey kaŋ goo Žude gandaa ra ma zuru ka koy tondi hondey ra, wey kaŋ goo koyraa gundoo ra ma fatta, wey kaŋ goo hawsaa ra masi huru koyraa ra. ²² Zaarey wey man'ti kala faasa zaariyan hala hayey kul kaŋ hantumandi Citaaboo ra ma tabati. ²³ Woyey bone kaŋ ga tee boro hinka nda wey kaŋ ga naanandi haney din. Zama tilasu beeri ga tee gandaa ra, de Irkoy ga nga futaa kaŋandi jamaa din boŋ. ²⁴ Takuba g'i kaŋandi, i ga koy tee kasa-izeyan gandawey kul ra. Gandawey ga dira Žerizalem boŋ hala waati kaŋ ngi waatoo timme.»

Boraa kaŋ tee Adamize kaayanoo
(Matiyu 24.29–31; Marku 13.24–27)

²⁵ «Tammaasayan ga tee waynaa, nda handoo, nda handarawey ra. Laboo boŋ hunburay beeri ga duu gandawey, teekoo nda nga bondawey jindoo g'i alhuzunandi. ²⁶ Hunburaa ga borey biney kayandi nda hayaa batuyanoo kaŋ ga kaa ka tee aduŋna ra. Beenaa hayey ga jijiri. ²⁷ Waatoo din i ga dii «Boraa kaŋ tee Adamize ga kaa duula ra»* nda gaabi nda darža beeri. ²⁸ Waati kaŋ hayey wey sintin ka tee, wa kay war cewey ga ka war boŋey jer, zama war feeriyanoo man.»

Bayraa kaŋ jeejaynaŋoo g'a noo
(Matiyu 24.32–44; Marku 13.28–37)

²⁹ Isa na filla yaasayante deede i se ka nee: «Wa jeejaynaa guna nda tuuriŋaney kul. ³⁰ Za war dii kaŋ a na fita taagayan tee, war ga bay kaŋ konnoo waatoo man. ³¹ Takaa din da, war mo, nda war dii hayey wey teendi, war ma bay kaŋ Irkoy Laamaa man. ³² Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, zamanoo woo borey si ben hala wey kul ma teendi. ³³ Beenaa nda gandaa ga dere, amma ay meeŋenney si dere abada.»

Wa hanna cijin nda zaari
(Matiyu 24.36–44; Marku 13.32–37)

³⁴ «Wa war boŋ hawgay, war biney masi koy hanga ŋaayan, nda suuyan, nda hundi alhuzun bande hala zaaroo din ma kaa war ga waati kaŋ war s'a hongu. ³⁵ A ga zunbu sanda kumsay borey kul boŋ kaŋ goo aduŋna ra. ³⁶ Wa hanna cijin nda zaari, war ma Irkoy ŋaaray waati kul hala war ma duu saħa ka hun hayey wey kul cire kaŋ ga hima ka tee, nda ka kay Boraa kaŋ tee Adamize jine.»

* 21:27 21.27 Daniyel 7.13.

³⁷ Zaari here Isa goo Irkoy hugu beeroo ra, a ga cawandi, de cijin here a ga koy kani tondi hondoo bon kan se i ga nee Zaytupaney tondi hondoo. ³⁸ Jamaa kul, za subbaahi biya i ga koy a do Irkoy hugu beeroo ra ka hanjajer a se.

22

Bonkoyney hawandifutay Isa ga

(Matiyu 26.1-5; Marku 14.1-2; Yehiya 11.45-53)

¹ Takulawey kan ra dolobiri sii jingaroo kan ti Borcintaraa jingaroo ga baa ka too. ² Sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey ga taka ceci ka Isa wii tuguyan ra, zama i hunbur alžamaa.

Žudas soolu ka Isa zanba

(Matiyu 26.14-16; Marku 14.10-11)

³ Ibilisi huru Žudas ra kan se i ga nee Iskariyot, taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo no. ⁴ A koy sargari juwalkey jineborey nda lakkalkey bonkoyney do ka waafaku nda ey takaa ga kan nda nga ga Isa nondi i se. ⁵ I jaali, de i n'a noo allaahidu kan ngi g'a noo nooru. ⁶ A yadda, a cindi a ga dimma henna ceci ka Isa nondi bila nda alžamaa ma bay.

Isa nda nga taalibey na jingaroo ŋaayanoo soolu

(Matiyu 26.17-19; Marku 14.12-16)

⁷ Takulawey kan ra dolobiri sii jingaroo zaaroo too kan ra i ga hima ka Borcintaraa jingaroo feeji-izoo wii. ⁸ Isa na Piyer nda Yehiya donto ka nee: «Wa koy Borcintaraa jingaroo soolu ir se hala ir ma duu k'a ŋaa.» ⁹ I nee a se: «Man ra n'ga baa ir m'a soolu?» ¹⁰ A nee i se: «Nga ne, waati kan war huru koyraa ra, war ga aru foo kubay kan kone hoobu goo kan ra hari goo. War ma hanga a hala hugoo kan ra a ga huru. ¹¹ War ma nee hugoo koyoo se: «Alfagaa nee ir ma nee ma ne wala man yawzunbu hugoo kan ra nga nda nga taalibey ga Borcintaraa jingaroo feeji-izoo ŋaa?» ¹² A ga hugu beeri foo kan goo sooro bon cebe war se, hayey kan ga ir ga too goo a ra. No din ra war m'a soolu.» ¹³ I koy, i na hayey gar nda takaa kan nda a n'a har, de i na Borcintaraa jingaroo soolu.

Amaanaa kan zandi nda kuri

(Matiyu 26.26-30; Marku 14.22-26; Korent borey bataga 1na 11.23-25)

¹⁴ Kan alwaatoo too, Isa koy goro ka ŋaa, nga nda nga diyawey. ¹⁵ A nee i se: «Ay hanse ka boonay ya Borcintaraa jingaroo feeji-izoo woo ŋaa war bande jina, ya zarabi. ¹⁶ Ay ga war bayrandi kan ay si yee ka woo ŋaa hala waati kan

a tabati Irkoy Laamaa ra.» ¹⁷ Woo banda ga, Isa na poti zaa kan ra alaneb hari moora goo, a na albarka dan. A nee: «Wa dii woo, w'a zamna cere game. ¹⁸ Ay ga war bayrandi kan waatoo woo banda ga, ay si alaneboo izoo haroo han hala waati kan ra Irkoy Laamaa kaa.» ¹⁹ Woo banda ga, a na takula zaa, a na albarka dan, a n'a dunbu. A n'i noo ka nee: «Woo ti ay gaahamoo kan ga nondi war sabbu se. Wa woo tee hala war ma hongu agay.»

²⁰ Hawraa banda ga, taka follokaa no a n'a tee ka potoo zaa ka nee: «Potoo woo haroo man'ti kala amaana taagaa kan ga zandi ay kuroo munyanoo ra war se.»

Isa bayrandi kan nga taalibi foo ga kaa ka nga nondi
(Matiyu 26.20-25; Marku 14.17-21; Yehiya 13.21-30)

²¹ «Amma nga ne, bora kan g'ay nondi kaboo goo ay bande njaadogoo woo ra. ²² Sikka sii, Bora kan tee Adamize ga koy nda takaa kan nda a kayandi. Amma bora din bone kan g'a nondi.» ²³ Taalibey sintin ka cere haa wala may ti ngi ra bora kan ga yadda ka woo tee.

Jineboro mma tee alhaadimaykaw
(Matiyu 20.25-28; Marku 10.42-45)

²⁴ Kakaw tun taalibey nda cere game kan ti may no ma hima ngi ra bora kan bisa borey kul. ²⁵ Amma Isa nee i se: «Gandawey kokoyey g'i juwal, nda wey kan ga hini fur i bon, borey ga nee i se teegoy henna teekey. ²⁶ War, war masi takaa woo tee. Amma war kul iberoo ma nga bon tee sanda i kul ikaccaa. Jineboraa ma tee sanda alhaadimaykaa. ²⁷ War do, may ti iberoo, bora kan ga goro njaadogoo ra wala bora kan ga njaayanoo gorandi? N'bay bora kan ga goro njaadogoo ra no. Agay da, ay goo war game sanda alhaadimaykaa.

²⁸ War, war ti borey kan denji ay ga ag'alwaati sendey ra. ²⁹ Woo se takaa kan nda ay Baaba Irkoy n'ay noo Laamaa, agay da mo g'a noo war se, ³⁰ hala war ma duu ka nja ka han ay njaadogoo ra ay Laamaa ra. War ga goro kokoy gorodogey ra ka Izirayel alkabiila woy cindi hinkaa (12) ciiti.»

Isa bayrandi kan Piyer ga nga yankar
(Matiyu 26.31-35; Marku 14.27-31; Yehiya 13.36-38)

³¹ «Simon, Simon, Ibilisi ceeci ka war guzuguzu sanda alkama kan goo teme ra. ³² Amma ay na Irkoy njaaray ma ne hala ni naanaa masi gaza. Waati kan ni yee kate ay ga, ma ni armey biney dan.» ³³ Piyer nee a se: «Ay Koyoo, nda kasa no wala buuyan no ay ga koy ni bande.» ³⁴ Amma a

nee a se: «Ay ga ni bayrandi, Piyer, kan gorgaa si ciya hõ jina kan n'g'ay yankar cee hinza ka nee n's'ay bay.»

Isa nee nga taalibey se i ga hima ka soolu

³⁵ Isa nee nga taalibey se koyne: «Waatoo kan ay na war sanba bila nda war ma fortomaani, nda bolbol, nda taami zaa, haya na war kuma wala?» I n'a zaabi ka nee: «Baffoo man'ir kuma.» ³⁶ A nee i se: «Amma sohõ, boro kan goo nda fortomaani m'a zaa, boro kan goo nda bolbol mo m'a zaa. Boro kan sii nda takuba ma nga burmusoo neere ka takuba day. ³⁷ Zama ay ga war bayrandi kan šennoo kan hantumandi Citaaboo ra nee: «I n'a kabu goy futu teekey ra.»* Šennoo woo ga hima ka tabati ay ga, zama hayaa kan hantumandi ay ga, ga tabati.» ³⁸ I nee: «Ir Koyoo, nga ne, takuba hinka ne.» A nee i se: «A wasa.»

Isa mooru nga taalibey ga ka Irkoy ŋaaray

(Matiyu 26.36–46; Marku 14.32–42)

³⁹ Waatoo kan Isa fatta, a koy sanda nga alaadaa ra Zaytunajey tondi hondoo do, nga taalibey hanga a. ⁴⁰ Kan i too no din, a nee i se: «Wa Irkoy ŋaaray war masi koy siyandi ka kan zunubu ra.» ⁴¹ Woo banda ga, a mooru ey ka koy haya kan ga too tondi kan boro n'a jindaw kaydogoo. A sonbu kanjey ga ka Irkoy ŋaaray ⁴² ka nee: «Baaba Irkoy, nda ni yadda, gurzugaa potoo woo moorandi ay ga. Amma yala agay ibaayoo masi tee, ni wanoo ma teendi.» ⁴³ [Waatoo din da, almalayka foo hun beenaa ra ka bangay ka binoo dan.] ⁴⁴ Binekankamay beeri duu a, a hanse ka Irkoy ŋaaray ka tonton. Nga sungaa tee sanda kuri gunguti-izeyan kan ga kan laboo ra.] ⁴⁵ Waatoo kan a na Irkoy ŋaaray ka ben, a tun ka yee nga taalibey do, a n'i gar i ga jirbi nda binemarayyan. ⁴⁶ A nee i se: «Taka foo nda war ga jirbi? Wa tun ka Irkoy ŋaaray hala war masi koy siyandi ka kan zunubu ra.»

Takaa kan nda Isa diyandi

(Matiyu 26.47–56; Marku 14.43–50; Yehiya 18.3–11)

⁴⁷ Isa goo ma šelan da kan alžama foo ne ma kaa. Taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo kan maapoo ti Žudas goo jiney ra. A man Isa k'a summu. ⁴⁸ Amma Isa nee a se: «Žudas, summuyan nda n'ga Bora a kan tee Adamize zanba!» ⁴⁹ Borey kan goo Isa bande kan ga dii hayaa kan ga baa ka tee, nee: «Ir Koyoo, ir ma takuba ka kara?» ⁵⁰ Ngi affoo na sargari juwalkey jineboraa tamoo kabe hennaa here haŋaa kar k'a kaa. ⁵¹ Isa zaabi ka nee: «Wa kay, a

* 22:37 22.37 Ezayi 53.12.

wasa.» A too aroo haṅaa do k'a noo baani. ⁵² Woo banda ga, a nee borey se kaṅ kaa a ga kaṅ ti sargari juwalkey jineborey, nda Irkoy hugu beeroo lakkalkey boṅkoyney, nda boro beerey: «War kaa ay ga nda takubayanṅ nda gobuyan sanda zay beeri. ⁵³ Zaari kul ay goo war game Irkoy hugu beeroo ra, amma war mana bay ka kabe fur ay ga. Amma alwaatoo woo, war nda kubaa hinoo wane nda a.»

Piyer na Isa yankar

(*Matiyu 26.57–58, 69–75; Marku 14.53–54, 66–72; Yehiya 18.12–18, 25–27*)

⁵⁴ Waatoo kaṅ i na Isa dii, i n'a ka koy sargari juwalkey jineboraa hugoo do. Piyer goo nongu mooro ra, a ga hanga ey.

⁵⁵ I na nuune diinandi batumaa gamoo ra ka goro. Piyer goro i bande. ⁵⁶ Koṅṅa woy-ize foo dii a, a ga goro gaayoo here, a na moo bakam a ra. A nee: «Woo mo cindi a bande.» ⁵⁷ Amma a n'a yankar ka nee: «He woyoo, ay s'a bay walla.» ⁵⁸ Alwaati kayna banda ga, boro foo dii a kaṅ nee: «Ni mo goo i ra.» Amma Piyer nee: «He aroo, ay sii i ra.» ⁵⁹ Guuru foo cine banda ga, boro foo yee ka jindegabay ka nee: «Nda cimi, aroo woo cindi a bande, zama nga mo, Galile boro no.» ⁶⁰ Piyer nee: «He aroo, ay si hayaa bay kaṅ n'goo m'a har.» A mma bara no a ga šelaṅ kaṅ dogoo din da gorgaa ciya. ⁶¹ Ir Koyoo bere ka nga moyey kaṅji Piyer ga, de Piyer hongu šennoo kaṅ a n'a har nga se: «Gorgaa si ciya hõ jina kaṅ n'g'ay yankar cee hinza.»[†] ⁶² Woo banda ga, a fatta taray ka hẽe ka zana.

Isa daṅandi hoyraykey margaroo jine

(*Matiyu 26.59–66; Marku 14.55–64; Yehiya 18.19–24*)

⁶³ Arey kaṅ kabey ra Isa goo, i g'a kašikaši, i g'a kar. ⁶⁴ I na moyey haw k'a hãa ka nee: «Annabitaray tee! May ka ni kar?» ⁶⁵ I na šenni ceferante booboyaṅ daṅ haṅaa ra.

⁶⁶ Waatoo kaṅ subbaahoo too, gandaa boro beerey margaroo, nda sargari juwalkey jineborey, nda Citaaboo baykey na cere marga ka Isa ka koy ngi hoyraykey margaroo do. ⁶⁷ I nee a se: «Ir bayrandi nda ni ti Almasihu.» A nee i se: «Nda ay n'a har war se war si naanay, ⁶⁸ nda ay na war hãa mo war s'ay zaabi. ⁶⁹ Ne nda kayna Bora a kaṅ tee Adamize ga goro Irkoy hinoo kabe henna ga.»[‡] ⁷⁰ I kul nee: «Adiši ni ti Irkoy Iz'aroo?» A nee i se: «War hunday k'a har, agay zaati no.» ⁷¹ I nee: «Cin no ir g'a tee seede se koyne? Zama ir hunday n'a dii mijoo ra.»

[†] 22:61 22.61 Sorro 34to. [‡] 22:69 22.69 Zabur 110.1.

23

I na Isa ka koy goforner Pilat do

(Matiyu 27.1-2, 11-14; Marku 15.1-5; Yehiya 18.28-38)

¹ Alžamaa kul tun ka Isa ka koy Pilat jine. ² I sintin ka daŋ a ga ka nee: «Aroo woo, ir nk'a gar a g'ir gandaa borey tuti i ma ture, i masi alkaasi bana kokoy beeroo se, a ga nee mo kaŋ nga ti Almasihu, kokoy ti nga.» ³ Pilat na Isa hãa ka nee: «Ni ti Alyahuudey kokoyoo wala?» A n'a zaabi ka nee: «Ni hunday k'a har.» ⁴ Pilat nee sargari juwalkey jineborey nda jamaa se: «Ya na dii haya kaŋ se boraa woo ga hima ka zukandi.» ⁵ Amma i tonton nda gaabi ka nee: «A nka jamaa turandi nda nga cawandoo Žude kul ra. Galile nda a sintin ka kaa hala ne ra.»

I na Isa ka koy Herod do

⁶ Waatoo kaŋ Pilat ga maa i ga nee Galile, a hãa wala boraa woo Galile boro no. ⁷ Kaŋ a faham kaŋ laamaa kaŋ ra Isa hun Herod ti kokoyoo, a n'a sanba a do. A gar kaŋ haney din Herod mo goo Žerizalem. ⁸ Kaŋ Herod dii Isa, a hanse ka ŋaali, zama a gay a baa nga ma dii a hayey kaŋ a ga maa a g'i tee sabbu se. A ga naata nga ma dii tammaasa kayfante kaŋ a g'a tee. ⁹ A na Isa hãa nda šenni booboyaŋ, amma Isa, nga, a mana tuuru baffoo se. ¹⁰ Sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey tun ka daŋ a ga nda gaabi. ¹¹ Herod nda nga lakkalkey n'a kaynandi. I n'a ŋooŋo ka darbay nerante foo daŋ a ga k'a yeeti Pilat do. ¹² Zaari follokaa din da ra Herod nda Pilat tee cereyaŋ, ngey kaŋ waati din iberiyaŋ no cere se.

I na Isa zukandi ka nee i m'a wii

(Matiyu 27.15-26; Marku 15.6-15; Yehiya 18.39-19.16)

¹³ Pilat ciya sargari juwalkey jineborey nda alwakiiley nda alžamaa se ¹⁴ ka nee i se: «War kate ya ne boraa woo ka nee kaŋ gandaa no a g'a tuti i ma ture. Nga ne, ay n'a hãa war jine, hayey kaŋ war g'i har a ga, ya na dii a ga baffoo. ¹⁵ Herod mo mana dii a ga haya kul, a n'a yeeti ir do. Nga ne, a mana haya kul tee kaŋ ga hima nda buuyan. ¹⁶ Adiši ay g'a barzu, y'a naŋ.» ¹⁷ [Jingar kul ga, a tilasu Pilat ma kasa-ize foo naŋ i se.] ¹⁸ I kul kaati cere bande ka nee: «Woo wii, ma Barabas taŋ ir se!» ¹⁹ Barabas mana huru kasaa ra kala tureyaŋ kaŋ tee koyraa ra nda borowiiyan maaganda se. ²⁰ Pilat yee ka šelaŋ i se, zama a mma baa nga ma Isa taŋ. ²¹ Amma borey kaati ka nee: «A kanji! A kanji kanjandibundu ga!» ²² Woo ti cee hinzantoo kaŋ Pilat nee i se: «Macin ti goy futaa kaŋ boraa woo n'a tee? Ya na dii a ga haya kul kaŋ ga kate i m'a wii. Ay g'a barzu, y'a

naŋ.» ²³ I yee ka kaati nda gaabi ka nee kaŋ a ma kanjandi. Ngi kaatiyaney duu fondo. ²⁴ Pilat kayandi kaŋ hayaa kaŋ i g'a wiri ma teendi. ²⁵ A na boraa taŋ kaŋ i n'a wiri kaŋ huru kasaa ra tureyan nda borowiiyan maaganda se, amma a n'i noo Isa i ma ngi ibaayoo tee.

Isa kanjandiyanoo

(Matiyu 27.32–44; Marku 15.21–32; Yehiya 19.17–27)

²⁶ Waatoo kaŋ i ga Isa ka koy, i na aru foo dii kaŋ ga hun faarey ra, maapoo ti Simon, nga koyraa ti Siren. I na Isa kanjandibundoo jeeje a ga, a ma dira nda a Isa dumaa ga. ²⁷ Alžama beeri hanga a nda woy booboyaŋ kaŋ ga hēe, i ga zonk'a ga. ²⁸ Isa bere woyey here ka nee: «Žerizalem izey, war masi hēe ya ne, wa hēe war boŋ se nda war zankey se, ²⁹ zama nga ne, hanyanaŋ ga kaa kaŋ ra i ga nee: «Woy guney, nda gundey kaŋ mana bay ka hay, nda fafey kaŋ mana bay ka naanandi duu gomni.» ³⁰ Waatoo din borey ga sintin ka šelaŋ tondi hondey se ka nee: «Wa kaŋ ir boŋ!» I ga nee tondey se: «Wa gum ir boŋ!»* ³¹ Zama nda i na hayey wey tee bundu firzoo se, de bundu kogaa, macin no a ga ti a?»†

³² I na goy futu teekaw hinka ka koy kaŋ i ga hima k'i wii Isa bande. ³³ Waatoo kaŋ i too nongoo kaŋ maapoo ti Boŋgaasu, i n'a kanji no din, nga nda goy futu teekaw hinkaa. I na affoo kanji Isa kabe hennaa here, affaa nga kabe laalaa here. ³⁴ [Isa nee: «Baaba Irkoy, yaafa i se, zama i si hayaa bay kaŋ ngi goo m'a tee.»] I na alkurra kar ka Isa bankaarawey zamna cere game. ³⁵ Alžamaa ga kay i ga guna. Alwakiiley g'a fude ka nee: «A na boroyaŋ hallasi, a ma nga boŋ hallasi, nda Almasihu no, Boraa kaŋ Irkoy n'a suuba.» ³⁶ Soojey mo n'a jooŋo ka man a ka binegar šerre a se. ³⁷ I nee a se: «Nda Alyahuudey kokoyoo ti ni, ni boŋ hallasi!» ³⁸ Hantum goo nga se beene kaŋ ga nee: «Woo ti Alyahuudey kokoyoo.» ³⁹ Goy futu teekey kaŋ kanjandi, affaa n'a wow ka nee: «Man'ti ni ti Almasihu? Ni boŋ hallasi, m'ir hallasi!» ⁴⁰ Amma goy futu teekaw faa tuuru affaa se ka citi a ga ka nee: «Ba ni kaŋ si hunbur Irkoy, n'goo ma duu zukandi follokaa? ⁴¹ Ir, ir ga hima nda zukandoo woo, zama ir teegoyey banaa ti woo. Amma woo mana ifutu kul tee.» ⁴² A nee: «Isa, hongu agay waati kaŋ n'kaa nda ni Laamaa.» ⁴³ Isa nee a se: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har ma ne, hō n'ga goro ay bande alženna ra.»

Isa buuyanoo

(Matiyu 27.45–56; Marku 15.33–41; Yehiya 19.28–30)

* 23:30 23.30 Oze 10.8. † 23:31 23.31 Ezekiyel 21.3.

⁴⁴ Guuru woy cindi hinkantoo (12to) dimma ga, kubay tee ka ben laboo kul ga hala guuru hinzantoo ga. ⁴⁵ Waynaa dere, Irkoy hugoo ridowoo[‡] kottu gamoo ga. ⁴⁶ Isa na jinde jer ka kaati ka nee: «Baaba Irkoy, ay g'ay hundoo dan ni kaboo ra.»[§] Kaŋ a na woo har ka ben, hundoo hun. ⁴⁷ Jalakoynoo kaŋ dii hayaa kaŋ tee, a na Irkoy beerandi ka nee: «Šikka sii kaŋ bora a woo boro šerrante no.»

⁴⁸ Alžamaa kul kaŋ marga, waatoo kaŋ i dii hayaa kaŋ tee, yee i ga ngi gandey kar ka ngi binemarayyanoo cebe. ⁴⁹ Isa cerey kul ga kay nongu mooro ra ka dii hayaa kaŋ goo ma tee, ngi nda woyey kaŋ hanga a bande ka hun za Galile.

Isa daŋandi saaraa ra

(*Matiyu 27.57-61; Marku 15.42-47; Yehiya 19.38-42*)

⁵⁰ Aru foo goo no kaŋ maapoo ti Isufi, a goo hoyraykey margaroo ra, boro henna no kaŋ ga šerre. ⁵¹ A mana hanga margaroo borey jerey ngi šenney nda ngi teegoyey ra. Alyahuudey koyra foo kaŋ se i ga nee Arimate, woo din boro no. Boro no kaŋ ga Irkoy Laamaa batu. ⁵² Aroo woo koy Pilat do ka Isa kunturoo wiri a ga. ⁵³ A n'a zumandi kanjandibundoo ga k'a didiji kasance ra ka koy a daŋ saaray ra kaŋ fanšandi tondi ra kaŋ ra boro kul mana bay ka kanandi. ⁵⁴ Woo gar kaŋ hunanzam zaaroo soolurey zaaroo no, zama hunanzam zaaroo ga baa ka too.

⁵⁵ Woyey kaŋ hanga Isa bande za Galile na Isufi dum. I dii Isa saaraa nda takaa kaŋ nda kunturoo jisandi a ra. ⁵⁶ Woo banda ga, i yee ka koy ka jii hew kaanayan nda turaarey soolu. Hunanzam zaaroo hane, i na ngi boŋ hunanzam sanda takaa kaŋ nda a yaamarandi.

24

Isa tunyanoo

(*Matiyu 28.1-10; Marku 16.1-8; Yehiya 20.1-10*)

¹ Jirbiyyaa zaari jinaa kaŋ ti alhadoo, za subbaahi tayaa, woyey koy saaraa do. I koy nda ngi bande jii hew kaaney kaŋ i n'i hanse. ² I gar kaŋ tondoo kaŋ ga saaraa mijoo daabu gungurayandi ka hun a ga. ³ I huru, amma i man'ir Koyoo Isa kunturoo gar. ⁴ I si bay haya kaŋ ngi m'a tee. Nga ne, aru hinka bangay i se kaŋ ga darbay neranteyan goo. ⁵ Woyey hunbur, i na ngi boŋey sinji ganda. Aru hinkaa nee i se: «Macin se, bora a kaŋ ga huna, war g'a ceci bukawey ra? ⁶ A sii ne ra, a tun. Wa hongu takaa kaŋ nda a ga šelan war se waatoo kaŋ ra a cindi Galile, ⁷ kaŋ a ga nee: «Kala

[‡] 23:45 23.45 Ridowoo no kaŋ ga nongu henanantaa nda nongu henanantey ihenanantaa fay. [§] 23:46 23.46 Zabur 31.6.

Boraa kaŋ tee Adamize ma kaŋ boro zunubantey kabey ra ka kanjandi, amma jirbi hinzantoo hane a ga hima ka tun.»

⁸ Woo banda ga, i hongu kaŋ Isa na šenney wey har. ⁹ I hun saaraa do ka yee ka koy hayey wey deede taalibi woy cindi faa (11) nda borey cindey se. ¹⁰ Woyey kaŋ na hayey wey kul filla diyawey se man'ti kala: Maryama Magdala boraa, nda Tahiya, nda Maryama, Žak jaa, nda woyey cindey kaŋ goo i bande. ¹¹ Šenney din tee i se sanda hollokom šenni. I mana naanay ey. ¹² Amma Piyer tun ka zuru ka koy saaraa do. A gunguma ka fuuni, de a si dii kala kasancaa hinne. A koy nga do nda hayaa kaŋ tee boŋhawaa.

*Isa bangay taalibi hinka se
(Marku 16.12-13)*

¹³ Nga ne, zaari follokaa din da ra, taalibey boro hinka koy koyra-ize foo ra kaŋ maapoo ti Emawus. A goo Žerizalem se haya kaŋ ga koy too kilomeetar woy cindi foo (11) cine. ¹⁴ I cindi i ga faajikaaray cere bande hayey wey kul kaŋ tee ga. ¹⁵ Kaŋ i goo ma faajikaaray, i ga šelaŋ, Isa zaati man ey ka fondaa tee i bande. ¹⁶ Amma haya foo na moŋey ganji i ma hin k'a bay. ¹⁷ A nee i se: «Macin ga war goo ma dira ka boyray?» I kay, biney maray. ¹⁸ Affaa kaŋ maapoo ti Klewopas n'a zaabi ka nee: «Ni foo ti boro kaŋ goo Žerizalem kaŋ mana maa hayey kaŋ tee a ra jirbey wey?» ¹⁹ A nee i se: «Macin?» I nee a se: «Hayey kaŋ tee Isa Nazaret boraa ga kaŋ ti annabi. A na nga hinoo cebe nga teegoyey nda nga šenney ra Irkoy jine nda jamaa kul jine, ²⁰ de nda takaa kaŋ nda sargari juwalkey jineborey nda ir alwakiiley n'a noo i m'a wii. I n'a kanji. ²¹ Ir na jiti dan kaŋ nga no ma kaa ka Izirayel feeri. Amma woo kul, nga ne, jirbi hinzantoo ti woo kaŋ hayey wey teendi. ²² Koyne mo woy fooyaŋ kaŋ goo ir ra n'ir boŋey haw. I biya ka koy saaraa do, ²³ i mana nga kunturoo gar. I yee kate ka nee ir se kaŋ almalaykayaŋ bangay kaŋ bayrandi ngi se kaŋ a ga huna. ²⁴ Ir borey jerey mo koy saaraa do, i na hayey gar sanda takaa kaŋ nda woyey n'a har. Amma nga hunday, i mana dii a.»

²⁵ Isa nee i se: «He lakkal jaŋantey kanyaŋ ga gay hala biney ga naanay hayey kul kaŋ annabey n'i har. ²⁶ Man'ti kala Almasihu ma zarabi jina a ma huru nga daržaa ra?» ²⁷ A sintin nda Musa citaaboo ka koy annabey waney kul ga k'i fahamandi hayey kaŋ hantumandi nga ga Irkoy citaaboo kul ra.

²⁸ Waatoo kaŋ i man koyra-izoo kaŋ ra i ga koy, Isa tee sanda nga mma koy jine. ²⁹ Amma i n'a dii nda gaabi ka

nee a se: «Goro ir do, waynaa kaŋ, cijinoo ga baa ka too.» A huru ka goro i bande. ³⁰ A goro ŋaadogoo ra i bande, a na takulaa zaa ka albarka daŋ jina, a n'a dunbu k'i noo. ³¹ Waatoo din kul no moŋey feera, de i n'a bay, amma a menne i se. ³² Woo banda ga, i nee cere se: «Ir biney nka mana hanse ka paali ir gundey ra waatoo kaŋ ra a ga ŧelan ka hayey kaŋ hantumandi Citaaboo ra feeri ir se fondaa ra wala?»

³³ Taalibi hinkaa tun dogoo din da ka yee Źerizalem. I na taalibi woy cindi faa (11) nda borey kaŋ goo i bande gar i ga marga, ³⁴ i ga nee: «Cimi no kaŋ ir Koyoo tun, a bangay Simon se.» ³⁵ Ngi mo na hayey deede kaŋ tee fondaa ra nda takaa kaŋ nda ngi n'a bay waatoo kaŋ a ga takulaa dunbu.

Isa bangay nga taalibi woy cindi faa (11) se

(Matiyu 28.16-20; Marku 16.14-18; Yehiya 20.19-23; Teegoyey 1.6-8)

³⁶ I goo ma ŧenney din deede kaŋ Isa hunday fatta kate gamey ra, a nee i se: «Alaafiya ma kaa war ga!» ³⁷ I jiti, i hunbur, i mma hongu kaŋ zin no. ³⁸ Amma a nee i se: «Macin se war ga hunbur, macin se war biney ga ŧikka? ³⁹ W'ay kabey guna nda ay cewey: agay hunday no. W'ay taaru ka dii. Zin sii nda ham, a sii nda biri sanda takaa kaŋ war ga dii ay goo nda a.» ⁴⁰ Kaŋ a na woo har, a na nga kabey nda nga cewey cebe i se. ⁴¹ Naaliyanoo se, i mana hin ka naanay hala sohō, i goo boŋhaway ra. A nee i se: «Ŋaayan goo war kone ne ra wala?» ⁴² I kate a se hamiisa tonante dunbu foo. ⁴³ A n'a zaa k'a ŋaa jiney ra.

⁴⁴ A nee i se: «Wey ti ŧenney kaŋ ay n'i har war se waatoo kaŋ ay goo war game. Kala hayey kul kaŋ hantumandi ay ga Musa aŧariyaa nda annabey citaabey nda Zabur citaaboo ra ma tabati.» ⁴⁵ Woo banda ga, a na lakkaley feeri hala i ma faham hayey kaŋ hantumandi Citaaboo ra se. ⁴⁶ A nee i se: «A hantumandi kaŋ kala Almasihu ma zarabi, de a ga tun bukawey ra jirbi hinzantoo hane. ⁴⁷ De mo tuubiroo, zunubey yaafaa se, ga waazandi nga maapoo ga gandawey kul se ka sintin nda Źerizalem. ⁴⁸ War ti hayey wey seedewey. ⁴⁹ Nga ne, woo kaŋ ay Baaba Irkoy nee nga g'a noo, agay, ay g'a sanba war se. Amma war, war ma cindi koyraa woo ra hala Irkoy beene hinoo ma zunbu war ga.»

Isa yee beena ra

(Marku 16.19-20; Teegoyey 1.9-11)

⁵⁰ Isa na borey ka koy taray hala Betani koyraa here. A na nga kabey jer ka gaara i se. ⁵¹ Kaŋ a goo ma gaara i se,

a fay nda ey, de a zandi ka koy beanaa ra. ⁵² Ngi, i sujudu a se, de i yee Žerizalem nda jaali beeri. ⁵³ Alwaati kul i goo Irkoy hugu beeroo ra, i g'a saabu.

Linžiloo kaŋ Yehiya n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Yehiya ka Linžiloo woo hantum. Citaaboo woo nda cindey si šelaŋ nda takaa foo. A si šelaŋ kala Isa meešenney nda nga teegoyey ga kaŋ almaganawey si kaaray borey se. Wey diŋ no a g'i feeri.

Yehiya ga cebe kaŋ Isa ti Irkoy meešenni abadantaa kaŋ na nga boŋ tee adamize ka kaa ka huna ir game. Isa cawandoo ra, Isa ga cebe kaŋ nga ti:

- *Ŋaahayaa kaŋ hun beenaa ra.*
- *Adamizey kurkaw henna.*
- *Aduŋŋa gaayoo.*
- *Kaloo miŋoo.*
- *Fondaa kaŋ ga koy Irkoy do.*
- *Cimoo.*
- *Boraa kaŋ ga bukawey tunandi.*
- *Hunayan abadantaa nookaa.*

Linžiloo cawkaa ga hima ka faham kaŋ Isa ti Almasihu Irkoy Iz'aroo kaŋ amaanaa zandi. Isa ra hunayan ga duwandi sanda takaa kaŋ nda nga hunday n'a har ka nee: «Agay ti fondaa, nda cimoo, nda hunaroo.» (zamnaa 14.6).

Kaŋ Isa bayrandi kaŋ nga goo nda hinoo woo, woo se Alyahuudey addinaa jineborey n'a wii. Amma a tun, a na nga boŋ cebe nga taalibey se.

Boraa kaŋ ti Irkoy Šennoo

¹ Hayey kul sintinoo ga, Šennoo ga bara. Šennoo goo Irkoy bande, Šennoo ti Irkoy. ² Sintinoo ga, a goo Irkoy bande. ³ Hayaa kul mana teendi kala nda nga. Haya kul sii no kaŋ teendi bila nga. ⁴ Nga ra hunaroo goo, hunaroo ti adamizey gaayoo. ⁵ Gaayoo goo ma dii kubaa ra, amma kubaa mana hin a.

⁶ Boro foo kaa, Irkoy dontokaw no, maapoo ti Yehiya*. ⁷ Nga ka kaa sanda seede ka seedetaray too gaayoo se hala nga bande, borey kul ma naanay. ⁸ Man'ti nga ti gaayoo, amma a nka kaa ka seedetaray too gaayoo se. ⁹ Gaay alhakiikaa woo kaa aduŋŋa ra ka adamizey kul noo gaay.

¹⁰ Šennoo goo aduŋŋa ra, aduŋŋa mana teendi kala nda nga, amma aduŋŋa man'a bay. ¹¹ A kaa nga gandaa ra, nga borey mana yadda a ga. ¹² Amma borey kul kaŋ n'a dii, kaŋ naanay maapoo, a n'i noo hini i ma tee Irkoy izeyan,

* **1:6** 1.6 Yehiya woo man'ti kala batizekaa.

¹³ kanɣanɣ mana hayandi nda borey hayandiroo takaa, wala nda assobon ibaayi, wala nda aru ibaayi, Irkoy k'i hay.

¹⁴ Šennoo tee boro, a goro ka waati tee ir game. Ir na nga daržaa guna sanda Iz'aru bajja folloku daržaa kanɣ hun Baaba Irkoy do. A ga too nda anneema nda cimi. ¹⁵ Yehiya na seedetaray tee a ga ka kaati ka nee: «Woo ti bora a kanɣ ga ay nee: <Bora a kanɣ ga kaa ay dumaa ga n'ay jin ka kaa, zama a n'ay jin ka bara.>» ¹⁶ Hayaa kanɣ n'a too, ir kul duu a ra, anneema ka kaa anneema. ¹⁷ Zama Musa bande ašariyaa kaa, Isa Almasihu bande anneemaa nda cimoo kaa. ¹⁸ Boro sii no kanɣ bay ka dii Irkoy. Iz'aru follokaa kanɣ goo Baaba Irkoy binoo ra, nga ti bora a kanɣ n'a bayrandi.

Yehiya kanɣ ti batizekaa seedetaraa

(Matiyu 3.1-12; Marku 1.1-8; Luka 3.1-18)

¹⁹ Yehiya seedetaraa ne, waatoo kanɣ Alyahuudey na sargari juwalkawyanɣ nda Lewi borey sanba [a ga] ka hun Žerizalem k'a hãa ka nee: «Ni, ni ti may?» ²⁰ A na cimoo har, a man'a yankar, a bayrandi ka nee: «Agay, ay man'ti Almasihu.» ²¹ Woo banda ga, i n'a hãa ka nee: «Adiši, ni ti may? Ni ti Ilyasu?» A nee: «Ay man'ti a.» «Ni ti annaboo†?» A zaabi ka nee: «Kalaa!» ²² I nee a se: «Aywa, ni ti may? Ir ga hima ka borey fahamandi kanɣ n'ir sanba. Ni hunday, macin no n'nee ni boŋ ga?» ²³ A nee:

«Agay ti <jindoo kanɣ ga kaati saajoo ra ka nee:

“Wa ir Koyoo fondaa šerrandi”>‡,

sanda takaa kanɣ nda annabi Ezayi n'a har.» ²⁴ Borey kanɣ sanbandi Yehiya do, Fariziyeney jerey no. ²⁵ I n'a hãa ka nee: «Adiši macin se n'ga borey batize nda ni man'ti Almasihu, ni man'ti Ilyasu, ni man'ti annaboo?» ²⁶ Yehiya n'i zaabi ka nee: «Agay, ay ga borey batize nda hari, amma boro goo war gamey ra kanɣ war s'a bay. ²⁷ A ga kaa ay dumaa ga, ay si hima nda ka nga taamey karfey feeri.»

²⁸ Woo mana teendi kala Betani, isaa kanɣ se i ga nee Žurden se banda, nongoo kanɣ ra Yehiya ga borey batize.

Isa ti Irkoy Feeji-izoo

²⁹ Subaa ra, Yehiya ga dii kanɣ Isa goo ma kaa nga here, a nee: «Irkoy Feeji-izoo ne kanɣ ga aduŋna zunuboo kaa.

³⁰ Bora a ti woo kanɣ ga ay nee: <Ay dumaa ga, aru foo ga kaa kanɣ n'ay jin ka kaa, zama a n'ay jin ka bara.> ³¹ Agay, ya n'a bay, amma hala a ma bayrandi Izirayel se, woo se ay kaa ka borey batize nda hari.» ³² Yehiya na seedetaray too ka nee: «Ay dii Irkoy Hundoo kanɣ ga zunbu sanda tuuzun

† 1:21 1.21 Alhukumoo 18.15-18. ‡ 1:23 1.23 Ezayi 40.3.

alhaali ka hun beenaa ra ka kaa ka kay a bon. ³³ Agay, ya n'a bay, amma bora a kan n'ay sanba ya borey batize nda hari, nga no ka nee ya ne: <Bora a kan ga n'dii Hundoo zunbu ka kay, bora a din no ma borey batize Hundi Henanantaa ra.> ³⁴ Agay, ay dii a, ay na seedetaray too kan nga ti Irkoy Iz'aroo.»

Isa taalibi jina-jinawey

(Matiyu 4.18-22; Marku 1.16-20; Luka 5.1-11)

³⁵ Subaa ra, Yehiya goo no koyne, nga nda taalibi hinka. ³⁶ A na Isa guna kan goo ma bisa, de a nee: «Irkoy Feejizoo ne.» ³⁷ Taalibi hinkaa maa šennoo kan Yehiya n'a har, i hanga Isa. ³⁸ Isa peli, a dii kan i hanga nga bande, a nee i se: «Macin no war ga ceeci?» I nee a se: «Rabbi, – kan maanaa ti <Alfagaa> – man ra n'goo nda goray?» ³⁹ A nee i se: «Wa kaa ka dii a.» Alaasar dimma no, i koy, de i dii nongoo kan ra a goo. I na zaaroo cindoo tee a bande. ⁴⁰ Andere kan ti Simon Piyer armaa ti boro hinkaa affaa kan maa Yehiya šenney ka hanga Isa. ⁴¹ Andere jin ka dii nga armaa gundoo Simon ka nee a se: «Ir dii Isuubantaa» – kan maanaa ti «Almasihu». ⁴² A n'a ka koy Isa do. Isa n'a guna, a nee: «Ni ti Simon Yehiya^S izoo. Ni maano ga kaa ka tee Kefas» – kan maanaa ti «Piyer» (Tondi).

Filip nda Nataniyel hanga Isa bande

⁴³ Subaa ra, Isa baa nga ma koy Galile gandaa here. A dii Filip, a nee a se: «Hanga agay.» ⁴⁴ Filip man'ti kala Betsayda boro, koyraa kan ra Andere nda Piyer ga hun. ⁴⁵ Filip dii Nataniyel, a nee a se: «Ir duu bora a kan ga Musa hantum ašariyaa ra, annabey mo šelan a ga kan ti Isa, Isufi Nazaret bora a, izoo.»* ⁴⁶ Nataniyel nee a se: «Haya henna ga hin ka hun Nazaret wala?» Filip nee a se: «Kaa ka dii.» ⁴⁷ Isa dii kan Nataniyel goo ma kaa nga do, a šelan a ga ka nee: «Izirayel boro cimoo ne kan ra zambayan sii.» ⁴⁸ Nataniyel nee a se: «Taka foo nda n'g'ay bay?» Isa n'a zaabi ka nee: «Za Filip mana ni cee jeejayanoo cire, ay dii ni.» ⁴⁹ Nataniyel n'a zaabi ka nee: «Rabbi, Irkoy Iz'aroo ti ni, Izirayel kokoyoo ti ni.» ⁵⁰ Isa n'a zaabi ka nee: «Zama ay nee ay dii ni jeejayanoo cire, nga se n'ga naanay wala? N'ga kaa ka dii haya kan bisa woo.» ⁵¹ A yee ka nee a se: «Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har war se, war ga dii beenaa ga feeri, Irkoy almalaykey ga žigi i ga zunbu Bora a kan tee Adamize bon.†»

^S 1:42 1.42 Yehiya da se i ga nee Yunusa, Matiyo 16.17ra. * 1:45 1.45 Alhukumoo 18.18; Ezayi 9.5-6; Ezekiyel 34.23. † 1:51 1.51 Sintinoo 28.12.

2

Hijaa kaŋ tee Kana koyraa ra

¹ Jirbi hinzantoo hane, hijay foo tee Kana kaŋ goo Galile. Isa jaa goo no din. ² Isa nda nga taalibey mo ciyandi hijjaa ra. ³ Alaneb hari mooraa kuma, Isa jaa nee a se: «Borey sii nda alaneb hari koyne.» ⁴ Isa nee a se: «Nanay, macin ka agay nda ni danj woo ra? Ay waatoo mana too jina.» ⁵ Nanoo nee tamey se: «Haya kul kaŋ a n'a har war se, war m'a tee.»

⁶ Woo gar tondi kusu iddu goo no din Alyahuudey alwalaa haroo se. Affoo kul ga liitar woyyaaha (80) ka koy zangu nda waranka (120) cine zaa. ⁷ Isa nee i se: «Wa hari kusey wey too nda hari.» I n'i too hala mijey ga. ⁸ A nee i se: «Sohō wa gur ka koy nda a ŋaayaney jineboraa se.» I koy nda a. ⁹ Waatoo kaŋ ŋaayaney jineboraa na haroo kaŋ bere ka tee alaneb hari moora taba, a si bay nongu kaŋ ra a hun, ka gar kaŋ tamey kaŋ na haroo gur ga bay, a na aruhiji taagaa cee ¹⁰ ka nee a se: «Boro kul, alaneb hari moora hennaa no a ga jin k'a zamna, nda hoyandikey too, waatoo din i m'i noo woo kaŋ si hanse ka boori. Ni, n'gaabu alaneb hari hennaa ga kala sohō.»

¹¹ Isa tammaasa kayfantey ijinaa ti woo kaŋ a n'a tee Kana ra kaŋ goo Galile. A na nga daržaa bangandi, de nga taalibey naanay a. ¹² Woo banda ga, a doo ka koy Kaparnahum, nga, nda nga jaa, nda nga armey, nda nga taalibey. I cindi no din, amma i mana jirbi boobo tee.

Isa na maamalakey gaaray Irkoy hugu beeroo ra
(Matiyu 21.12-13; Marku 11.15-17; Luka 19.45-46)

¹³ Alyahuudey Borcintaraa jingaroo man, Isa žigi ka koy Žerizalem. ¹⁴ A na haw nda feeji neerekawyaŋ, nda tuuzun neerekawyaŋ, nda nooru barmaykawyaŋ kaŋ goo ma goro gar Irkoy hugu beeroo ra. ¹⁵ A na karfuyaŋ tee barzu. A na borey kul, nda feejey, nda hawey gaaray k'i kaa Irkoy hugu beeroo ra. A na barmaykey noorey mun, a na taabaley gum. ¹⁶ A nee tuuzun neerekey se: «Wa wey kaa ne ra! War mas'ay Baaba Irkoy hugoo tee maamalahugu!» ¹⁷ Nga taalibey hongu kaŋ a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ni hugoo bajoo alhuzunoo g'ay ŋaa nda kunehere.»*

¹⁸ Woo banda ga, Alyahuudey ŋelanj ka nee: «Macin ti tammaasa kayfantaa kaŋ n'ga tee ir se ka cebe kaŋ n'goo nda hini ka hayey wey tee?» ¹⁹ Isa n'i zaabi ka nee: «Wa Irkoy hugoo woo kayri, jirbi hinza ra ay g'a kayandi.» ²⁰ Alyahuudey nee: «Jiiri woytaaci cindi iddu (46) no Irkoy

* 2:17 2.17 Zabur 69.10.

hugoo woo n'a tee cinayan ra, ni, n'g'a kayandi jirbi hinza ra?»²¹ Amma Irkoy hugoo kan ga Isa šelan man'ti kala nga hunday gaahamoo.²² Woo se waatoo kan ra a tun bukawey ra, nga taalibey hongu kan a n'a har. I naanay Citaaboo nda šennoo kan Isa n'a har.

Haya kul kan goo adamize ra, Isa g'a bay

²³ Kan Isa goo Žerizalem, Borcintaraa jingaroo waati, boro boobo naanay maapoo kan i dii tammaasa kayfantey kan a g'i tee.²⁴ Amma Isa si naanay ey, a g'i kul bay,²⁵ zama a si too boro ma šelan a se adamize ga. Nga, a ga haya bay kan goo adamize ra.

3

Isa nda Nikodem faajikaaraa

¹ Boro foo kan goo Fariziyeney ra kan maapoo ti Nikodem, Alyahuudey bonkoyni foo no,² a kaa Isa do cijin here ka nee a se: «Rabbi, ir ga bay kan cawandikaw ti ni kan hun Irkoy do, zama boro kul si hin ka tammaasa kayfantey wey tee kan n'goo m'i tee nda man'ti Irkoy bara a bande.»³ Isa zaabi ka nee a se: «Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har ma ne, nda boro mana hayandi taaga*, a si hin ka dii Irkoy Laamaa.»

⁴ Nikodem nee a se: «Taka foo nda boro kan žen ga hin ka hayandi? A mma hin ka yee nga paa gundoo ra ka yee ka hayandi?»⁵ Isa zaabi ka nee: «Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har ma ne, nda boro mana hayandi hari nda Irkoy Hundoo albarkaa ra, a si hin ka huru Irkoy Laamaa ra.

⁶ Haya kan hayandi adamize albarkaa ra ti adamize, haya kan hayandi Irkoy Hundoo albarkaa ra ti hundi.⁷ A masi ni bonoo haw kan ay nee: «Kala war ma hayandi taaga.»†

⁸ Hewoo ga hēe nongu kan ra a baa, n'ga maa jindoo, amma n'si bay nongu kan ra a hun, n'si bay nongu kan ra a ga koy. Takaa woo da ti boro kul kan hayandi Irkoy Hundoo albarkaa ra.»

⁹ Nikodem n'a zaabi ka nee: «Taka foo nda woo ga hin ka tee?»¹⁰ Isa zaabi ka nee a se: «Ni kan ti Izirayel cawandikaa, amma n'si hayey wey bay?»¹¹ Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har ma ne, hayaa kan ir g'a bay no ir g'a har, hayaa kan ir dii a, nga ga ir ga seedetaray tee, amma war si yadda ir seedetaraa ga.¹² Nda ay šelan war se laboo hayey ga, war si naanay, taka foo nda war ga naanay nda ay šelan war se beenaa hayey ga?¹³ Boro kul mana žigi

* 3:3 3.3 «hayandi taaga», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «hayandi ka hun beene». † 3:7 3.7 Sorro 3to.

beenaa ra, nda man'ti Bora a kanj tee Adamize kanj zunbu ka hun beenaa ra.

¹⁴ Sanda takaa kanj nda Musa na gondoo jer bundu ga saajoo ra[‡], takaa din da kala Bora a kanj tee Adamize ma jerandi ¹⁵ hala boro kul kanj naanay a ma duu hunayan abadantaa. ¹⁶ Zama Irkoy hanse ka baa adupna[§], a na nga Iz'aru bajja follokaa nondi hala boro kul kanj naanay a masi halaci, a ma duu hunayan abadantaa. ¹⁷ Irkoy mana nga Iz'aroo sanba adupna ra hala a ma adupna ciiti, amma a nk'a sanba a ma adupna hallasi. ¹⁸ Boro kanj naanay a si ciitandi, amma boro kanj si naanay, ciitandi ka ben, zama a mana naanay Irkoy Iz'aru follokaa maapoo. ¹⁹ Ciitoo ti, gaayoo kaa adupna ra, adamizey baa kubaa ka bisa gaayoo, zama ngi teegoyey ga laala. ²⁰ Zama boro kul kanj ga goy laala tee, mma konna gaayoo, a si kaa gaayoo here, nga teegoyey masi bangay. ²¹ Amma boro kanj ga goy nda cimi ga kaa gaayoo here hala nga teegoyey ma bangandi kanj i teendi nda Irkoy ibaayoo.»

Yehiya kanj ti batizekaa šelanj Isa Almasihu ga

²² Woo banda ga, Isa nda nga taalibey koy Žude gandaa ra, a na waati tee i bande no din, a ga borey batize. ²³ Yehiya mo ga borey batize Enoŋ kanj ga man Salim, zama hari booboo no din. Boroyan ga kaa hala i ma batizandi. ²⁴ Woo ti za Yehiya mana huru kasaa ra.

²⁵ Kakaw huru Yehiya taalibey nda Alyahuudu foo game henanandiyanoo ga. ²⁶ I koy Yehiya do ka nee a se: «Rabbi, bora a kanj cindi ni bande Žurdeŋ isaa se banda, kanj ga n'na seedetaray too, nga ne, a goo ma borey batize, de borey kul goo ma koy a do.» ²⁷ Yehiya zaabi ka nee: «Boro kul si hin ka duu baffoo kala woo kanj hun a se Irkoy do beenaa ra. ²⁸ War zaati ga tee ya ne seede kanj ay nee: «Ay man'ti Almasihu, amma ya nka sanbandi a jine.» ²⁹ Bora a kanj wane nda woyhiiŋoo man'ti kala aruhiiŋoo, amma aruhiiŋoo ceroo kanj goo jeroo ga, ga hanjajer a se, a ga hanse ka jaali nda aruhiiŋoo jindoo kanj se a ga maa. Woo ti ay jaaloo, haya kul s'a gaza. ³⁰ Bora a din, kala a ma tonton, agay ya yee ganda.»

Bora a kanj hun beenaa ra

³¹ «Bora a kanj hun beene goo borey kul boŋ. Boro kanj goo laboo ga, laboo wane nda a, laboo hayey ga a ga šelanj. Bora a kanj hun beenaa ra [goo borey kul boŋ], ³² hayey kanj

‡ 3:14 3.14 Kabuyaney 21.7–9. § 3:16 3.16 «Zama Irkoy hanse ka baa adupna», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Zama takaa ne kanj nda Irkoy baa adupna: a na...».

a dii ey, a maar'ey, a ga seedetaray tee i ga. Amma boro kul si yadda nga seedetaraa ga. ³³ Boro kanj na nga seedetaraa dii tabatandi kanj Irkoy ti cimi. ³⁴ Zama bora a kanj Irkoy n'a sanba, Irkoy šenney no a g'i har, zama Irkoy si nga Hundoo neeši k'a noo. ³⁵ Baaba Irkoy ga baa Iz'aroo, de mo a na hayaa kul danj kaboo ra. ³⁶ Boro kanj naanay Iz'aroo duu hunayan abadantaa, boro kanj na Iz'aroo kuta si kaa ka dii hunaroo, amma Irkoy futayyanoo ga cindi a ga.»

4

Isa nda Samari koyraa woyoo šennoo

¹ Kanj Isa bay kanj Fariziyeney maa kanj nga ga taalibi tee k'i batize ka bisa Yehiya, ² – woo gar man'ti Isa hunday no ma borey batize, nga taalibey no – ³ a hun Žude ka yee ka koy Galile. ⁴ A tilasu a ma bisa nda Samari gandaa. ⁵ A too Samari koyraa foo ra kanj se i ga nee Sišar kanj ga man faaroo kanj Yakuba bay k'a noo nga iz'aroo Isufi se.* ⁶ No din ra Yakuba dayoo goo. Isa fara diraa ra, a goro de dayoo jeroo ga, woo ti guuru woy cindi hinka (12) dimma ga.

⁷ Samari woy foo kaa ka hari gur. Isa nee a se: «Ay noo ya hanj.» ⁸ Woo gar nga taalibey koy koyraa ra ka ŋayan day. ⁹ Samari woyoo nee a se: «Taka foo ni, Alyahuudu, ga agay kanj ti Samari woy wiri hari?» Alyahuudey nda Samari borey si marga haya kul ra, nga se a na woo har. ¹⁰ Isa n'a zaabi ka nee: «Nda a gar ni mma Irkoy nooyanoo bay nda bora a kanj goo ma nee ma ne: <Ay noo ya hanj>, ni hunday no m'a wiri ma hanj, de a ga ni noo hari hunante.» ¹¹ [Woyoo] nee a se: «Ay koyoo, aja sii ma ne, dayoo ga guusu, adiši man ra n'ga duu hari hunantaa? ¹² Ni nka bisa ir baaba Yakuba kanj n'ir noo dayoo, nga hunday hanj a ra, izey nda nga almaney hanj a ra?» ¹³ Isa n'a zaabi ka nee: «Boro kul kanj na haroo woo hanj ga jaw koyne, ¹⁴ amma boro kanj na haroo hanj kanj ay g'a noo a se, šikka sii kanj a si jaw hala abada. Haroo kanj ay g'a noo a se ga tee a ra isanpa kanj ga boosu hala hunayan abadantaa ra.» ¹⁵ Woyoo nee Isa se: «Ay koyoo, ay noo haroo woo hala ya si yee ka jaw, ya si yee ka kaa ne ra ka hari gur.»

¹⁶ Isa nee a se: «Koy ni kurpoo cee, ma kaa ne ra.» ¹⁷ Woyoo n'a zaabi ka nee: «Ay sii nda kurpe.» Isa nee a se: «N'na har ka boori ka nee: <Ay sii nda kurpe>, ¹⁸ zama kurpe guu no n'n'a tee ka bisa, woo kanj goo ni kone sohō da man'ti ni kurpoo. N'na cimi har woo ra.» ¹⁹ Woyoo nee a se: «Ay Koyoo, ay ga dii kanj annabi ti ni. ²⁰ Ir kaagey sujudu

* 4:5 4.5 Sintinoo 33.19; Žozuwe 24.32.

Irkoy se tondi hondoo woo boŋ, amma war, war ga nee kaŋ Žerizalem ti nongoo kaŋ ra boro ga hima ka sujudu.»
²¹ Isa nee a se: «Woyoo, naanay agay, waatoo ga kaa kaŋ ra man'ti tondi hondoo woo boŋ wala Žerizalem no war ga sujudu Baaba Irkoy se. ²² War ga sujudu haya se kaŋ war s'a bay, ir ga sujudu haya se kaŋ ir g'a bay, zama hallasiroo si hun kala Alyahuudey do. ²³ Amma waatoo ga kaa, de mo waatoo kaa ka ben kaŋ ra sujudukaw cimey ga sujudu Baaba Irkoy se nda Hundi nda cimi, zama wey ti sujudukey kaŋ Baaba Irkoy g'i ceeci. ²⁴ Irkoy ti Hundi, adiŋi borey kaŋ ga sujudu a se mma hima ka sujudu a se nda Hundi nda cimi.» ²⁵ Woyoo nee a se: «Ay ga bay kaŋ Isuubantaa kaŋ se i ga nee Almasihu ga hima ka kaa. Nda nga woo kaa, a ga haya kul bayrandi ir se.» ²⁶ Isa nee a se: «Agay no, agay kaŋ ga ŋelan ma ne.»

²⁷ I goo woo da ra kaŋ nga taalibey kaa, boŋey haw kaŋ Isa ga ŋelan woy bande. Amma boro kul mana nee: «Macin no n'ga wiri?» wala «Macin no n'goo m'a har a bande?»
²⁸ Woo banda ga, woyoo na nga hooboo naŋ ka koy koyraa ra ka nee borey se: ²⁹ «Wa kaa ka dii boro foo kaŋ na hayaa kul har ya ne kaŋ ay n'a tee. A ga hin ka tee nga ti Almasihu?»
³⁰ Borey fatta koyraa ra ka koy a do.

³¹ Waatoo woo, Isa taalibey n'a suurandi ka nee: «Rabbi, ŋaa!» ³² Amma a nee i se: «Agay, ay goo nda ŋaayan kaŋ war, war s'a bay.» ³³ Taalibey nee cere se: «Boro ka kate a se ŋaayan?» ³⁴ Isa nee i se: «Ay ŋaahayaa man'ti kala ya bora kaŋ n'ay sanba ibaayoo tee, ka nga goyoo benandi. ³⁵ War hunday si nee kaŋ ne nda handu taaci hegaa ga tee? Nga ne, ay ga nee war se, war ma war boŋey jer ka faarey guna, zama i nin hegaa se. Za sohō da ³⁶ hegaykaa ga duu banaw, a ga faari-izey marga hunayan abadantaa se. Woo ra boro hinkaa kaŋ ti dumakaa nda hegaykaa ga jaali cere bande. ³⁷ Zama woo ra yaasaa na cimi har kaŋ nee: <Affoo ga duma, affoo ga hegay.> ³⁸ Agay, ay na war sanba war ma hayaa hegay kaŋ war man'a goy. Affooyan goy, de war huru ngi goyoo ra.»

³⁹ Koyraa din Samari boro boobo naanay Isa, woyoo deeda maaganda se kaŋ na seedetaray tee ka nee: «A na hayaa kul kaŋ ay n'a tee har ya ne.» ⁴⁰ Koyne mo kaŋ Samari borey kaa a do, i n'a suurandi a ma cindi ngi bande. A cindi no din jirbi hinka. ⁴¹ Boro boobo kaŋ bisa borey wey naanay nga ŋennoo maaganda se. ⁴² I nee woyoo se: «Man'ti ni fillaa se ir ga naanay, zama ir hunday maa a se, ir ga bay mo kaŋ nda cimi, nga ti aduppa Hallasikaa.»

Isa na kokoyoo goykaw beeri foo iz'aroo noo baani

⁴³ Jirbi hinkaa woo banda ga, Isa hun no din ka koy Galile, ⁴⁴ zama nga zaati ka bayrandi kaŋ annabi si beerandi nga boŋ gandra ra. ⁴⁵ Waatoo kaŋ a too Galile, Galile borey n'a kubay henna, za i dii hayey kul kaŋ a n'i tee Žerizalem jingaroo hane, zama ngi hunday koy jingaroo ra.

⁴⁶ A yee Kana kaŋ goo Galile kaŋ ra a bay ka haroo bere k'a tee alaneb hari moora. Kaparnahum ra, kokoyoo goykaw beeri foo goo kaŋ iz'aroo ga wirci. ⁴⁷ Kaŋ a maa kaŋ Isa hun Galile ka koy Žude, a koy a do k'a ŋaaray a ma doo nga iz'aroo do k'a noo baani, zama a ga baa ka buu. ⁴⁸ Isa nee a se: «Nda war mana dii tammaasayanŋ nda kayfiyanŋ, šikka sii war si naanay.» ⁴⁹ Kokoyoo goykaa nee a se: «Ay Koyoo, doo za ay izoo mana buu.» ⁵⁰ Isa nee a se: «Koy, ni iz'aroo ga huna.» Aroo naanay šennoo kaŋ Isa n'a har, a koy. ⁵¹ A goo ma doo da kaŋ nga tamey n'a kubay ka nee a se kaŋ nga izoo ga huna. ⁵² A n'i hãa wala waati foo no a baa a se. I nee a se: «Bi, zaarikay guuru foo dimma ga no gaaham konnoo ben a ga.» ⁵³ Baaboo lakkaloo zunbu kaŋ waatoo din hunday no Isa nee nga se: «Ni iz'aroo ga huna.» A naanay, nga nda nga hugoo borey kul. ⁵⁴ Woo ti Isa tammaasa kayfante hinkantoo kaŋ a yee k'a tee kaŋ a hun Žude ka koy Galile.

5

Isa na wircikoyni noo baani Betezata bangoo jeroo ga

¹ Woo banda ga, Alyahuudey jingar foo tee, Isa žigi ka koy Žerizalem. ² Woo gar kaŋ Žerizalem ra, koyraa mee foo kaŋ se i ga nee Feejey Wanoo, nga jeroo ga, bangu foo nda galliya guu goo no, bangoo maapoo ti Betezata Ebere šenni ra. ³ Galliyawey din ra, wircikoyni boobo kaŋ ti danawyanŋ, nda borojereyanŋ, nda bonguyanŋ goo ma kani [ka haroo guzuguzuyanoo batu. ⁴ Zama ir Koyoo almalayka foo no ma zunbu bangoo ra, waati ka kaa waati ka haroo guzuguzu, de boro jinaa kaŋ ga doo haroo ra guzuguzuyanoo banda ga, ga duu baani, a ma tee wirci dumi kul kaŋ goo a ga.] ⁵ Aru foo goo no din kaŋ ga wirci jiiri waranza cindi yaaha (38). ⁶ Isa dii a, a ga kani, a bay kaŋ a gay a ga wirci, a nee a se: «N'ga baa ma duu baani?» ⁷ Wircikoynoo n'a zaabi ka nee: «Ay Koyoo, ay sii nda boro kaŋ g'ay warra bangoo ra waati kaŋ haroo guzuguzandi. Waati kaŋ agay, ay ga koy, boro foo ga zunbu ay jine.» ⁸ Isa nee a se: «Tun, ma ni daarijoo zaa, ma dira.» ⁹ Dogoo din da aroo duu baani, a na nga daarijoo zaa, a dira. Hanoo din hunanzam zaari no. ¹⁰ Alyahuudey

nee bora a kan duu baani se: «Hunanzam zaari ti hō, a si hima ma ni daarijoo zaa.» ¹¹ A n'i zaabi ka nee: «Bora a kan n'ay noo baani ka nee ya ne: <Ni daarijoo zaa, ma dira.>» ¹² I n'a hāa ka nee: «May ti bora a kan nee ma ne: <Zaa ka dira?>» ¹³ Amma aroo kan duu baani si bora a bay, zama Isa dere jamaa ra* kan goo no din ra.

¹⁴ Woo banda ga, Isa n'a gar Irkoy hugu beeroo ra, a nee a se: «Nga ne, n'duu baani, masi zunubu tee koyne, haya masi koy duu ni kan jaase ijinaa.» ¹⁵ Aroo koy, a bayrandi Alyahuudey se kan Isa ka nga noo baani. ¹⁶ Woo se Alyahuudey ga Isa gurzugay, zama a na hayey wey tee hunanzam zaaroo hane. ¹⁷ Amma [Isa] n'i zaabi ka nee: «Ay Baaba Irkoy goo goyoo ga hala hō, agay da goo a ga.» ¹⁸ Woo maaganda se Alyahuudey ga hanse ka ceeci koyne ngi m'a wii, zama a ga hunanzam zaaroo hoo. Koyne mo a ga nee Irkoy se nga Baaba gundoo, a ga nga boŋ sawandi nda Irkoy.

Irkoy Iz'aroo hinoo

¹⁹ Isa na ŝennoo zaa ka nee i se: «Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har war se, Iz'aroo si hin ka haya kul tee nda nga boŋ nda man'ti haya kan a dii Baaba Irkoy g'a tee. Zama hayey kan Baaba Irkoy g'i tee, ngi no Iz'aroo mo g'i tee. ²⁰ Zama Baaba Irkoy ga baa Iz'aroo, de a ga haya kul cebe a se kan a g'a tee. A g'a cebe hayayan kan a m'i tee kan bisa wey, de a ga tee war se boŋhaway. ²¹ Zama takaa kan nda Baaba Irkoy ga bukawey tunandi k'i hunandi, takaa din da Iz'aroo mo ga boro hunandi kan a baa. ²² Koyne mo Baaba Irkoy si boro kul ciiti, amma a na ciitoo kul noo Iz'aroo se, ²³ hala borey kul ma Iz'aroo beerandi sanda takaa kan nda i ga Baaba Irkoy beerandi. Boro kan si Iz'aroo beerandi si Baaba Irkoy beerandi kan n'a sanba.

²⁴ Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har war se, boro kan ga haŋajer ay ŝennoo se, de a naanay bora a kan n'ay sanba, bora a ga duu hunayan abadantaa, a si ciitandi, amma a nka hun buuyan ra ka koy hunayan ra. ²⁵ Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har war se, waatoo ga kaa, de mo waatoo kaa ka ben kan ra bukawey ga maa Irkoy Iz'aroo jindoo, de wey kan ga maar'a ga huna. ²⁶ Zama takaa kan nda hunayan goo Baaba Irkoy kone, takaa din da nda hunayan goo Iz'aroo mo kone. ²⁷ A n'a noo hini a ma ciiti, zama nga ti Bora a kan tee Adamize. ²⁸ Woo masi war boŋey haw, zama waatoo ga kaa kan ra borey kul kan goo saarawey ra ga maa jindoo, ²⁹ de i

* 5:13 5.13 «zama Isa dere jamaa ra», Grek ŝenni ra, almaganaa faa ti «zama Isa dere jamaa maaganda se».

ga fatta. Goy henna teekey ga tun ka huna, amma goy laala teekey ga tun ciitoo se.»

Hayey kan ga seedetaray tee Isa ga

³⁰ «Ay si hin ka haya kul tee nda ay bonj. Woo kan ay maa Irkoy n'a har nda ay ga ciiti. Ay ciitoo ga šerre, zama man'ti agay ibaayoo no ay g'a ceeci, amma bora kan n'ay sanba ibaayoo no ay g'a ceeci. ³¹ Nda agay hunday no ma seedetaray tee ay bonj ga, ay seedetaraa man'ti cimi. ³² Boro foo no ma seedetaray tee ay ga, ay ga bay mo kan nga seedetaraa ti cimi kan a g'a tee ay ga. ³³ War, war na boroyan sanba Yehiya† do, a na seedetaray tee cimoo ga. ³⁴ Agay, ay si too boro seedetaray ga, amma ya mma woo har hala war, war ma duu ka hallasi. ³⁵ Yehiya ti fitillaa kan ga dii, a ga gaay noo, amma war, war baa war ma jaali nga gaayoo ra guuru foo. ³⁶ Agay, ay goo nda seedetaray kan bisa Yehiya wanoo, zama teegoyey kan Baaba Irkoy n'i noo ya ne y'i benandi, teegoyey din hunday kan ay g'i tee no ma seedetaray tee kan Baaba Irkoy k'ay sanba. ³⁷ Baaba Irkoy hunday kan n'ay sanba na seedetaray tee ay ga. War mana bay ka maa jindoo, war mana bay ka dii nga alhaaloo, ³⁸ nga šennoo si cindi war ra, zama bora kan nga, a n'a sanba, woo din, war si naanay a. ³⁹ War ga Citaaboo caw k'a fesufesu, zama war ga hongu nga ra war ga duu hunayan abadantaa, nga no ma seedetaray tee ay ga. ⁴⁰ War si baa war ma kaa ay do ka duu hunaroo.

⁴¹ Man'ti adamizey do ay ga duu darža. ⁴² Amma ay ga war bay kan Irkoy bajoo sii war ra. ⁴³ Agay, ay kaa ay Baaba Irkoy maapoo ga, war mana yadda ay ga. Nda boro foo kaa nga bonj maapoo ga, war ga yadda a ga. ⁴⁴ Taka foo nda war, war ga hin ka naanay, war kan ga baa daržaa kan hun borey do, de war si daržaa ceeci kan ga hun Irkoy follokaa do? ⁴⁵ War masi hongu kan agay, ay ga war wurru Baaba Irkoy do. Musa kan ga war ga naata ti war wurrukaa. ⁴⁶ Nda a gar war nka naanay Musa war ga naanay agay mo, zama agay ti bora kan ga a hantum. ⁴⁷ Amma nda war si naanay hayey kan a n'i hantum, taka foo nda war ga naanay ay šenney?»

6

Isa na boro zenber guu (5.000) ηandi

(Matiyu 14.13–21; Marku 6.30–44; Luka 9.10–17)

¹ Woo banda ga, Isa koy Galile kan se i ga nee Tiberiyad, isabangoo bonj faa ga. ² Alžama beeri hanga a, zama i

† 5:33 5.33 Yehiya woo man'ti kala batizekaa.

ga dii tammaasa kayfantey kanj a g'i tee wircikoyney se. ³ Isa žigi tondi hondoo boŋ ka goro, nga nda nga taalibey. ⁴ Borcintaraa jingaroo kanj ti Alyahuudey jingaroo man. ⁵ Isa na nga boŋoo jer, de a dii alžama beeri kanj ga kaa nga do, a nee Filip se: «Man ra ir ga ŋaayan day hala borey wey ma ŋaa?» ⁶ A nka šennoo woo har k'a sii, zama a ga hayaa bay kanj nga g'a tee. ⁷ Filip n'a zaabi ka nee: «Ba nzorfu kaaray tamma boŋ zangu hinka (200) takula si wasa hala boro kul ma duu a ra ikaccu-kaccu.» ⁸ Nga taalibey affoo kanj ti Andere, Simonj Piyer armaa nee a se: ⁹ «Zankaaru foo goo ne kanj kone orž takula guu nda hamiisa hinka goo, amma macin no woo g'a hanse alžama beeroo se?» ¹⁰ Isa nee a se: «Wa borey gorandi.» Subu boobo goo no din. I goro, arey hinnaa ga too zenber guu (5.000) cine. ¹¹ Isa na takulawey zaa, a na Irkoy foo nda goy, a n'i zamna borey kanj ga goro se, takaa din da hamiisawey mo, a n'i noo haya kanj ga wasa i se. ¹² Waatoo kanj i kungu, a nee nga taalibey se: «Wa wey kanj cindi marga hala haya kul masi mursu.» ¹³ I n'i marga, i na kokondo woy cindi hinka (12) too nda woo kanj cindi orž takula guu dunbu-dunbantey ŋaayanoo banda ga. ¹⁴ Kanj borey dii tammaasa kayfantaa kanj Isa n'a tee, i nee: «Nda cimi, woo ti annaboo kanj ga hima ka kaa aduŋna ra.» ¹⁵ Isa bay kanj i ga kaa ka nga dii ka nga tee kokoy, a hun no din ka yee koyne tondi hondoo boŋ nga hinne.

*Isa dira nda nga cewey hari boŋ
(Matiyu 14.22-33; Marku 6.45-52)*

¹⁶ Waynaa kanjyanoo ga, Isa taalibey koy isabangoo mijoo ga. ¹⁷ I huru harihii foo ra ka deŋ ka koy isabangoo boŋ faa ga, Kaparnahum here. Kubaa huru, amma Isa mana koy i do. ¹⁸ Hew beeri tun, isabangoo boosu. ¹⁹ Taalibey na hiyoo hun ka koy haya kanj ga too kilomeetar guu ka koy iddu taka kanj i ga dii Isa ga dira nda nga cewey isabangoo boŋ ka man hiyoo. I hunbur. ²⁰ Amma Isa nee i se: «Agay no, war masi hunbur.» ²¹ I baa ngi m'a zaa harihiyoo ra, amma dogoo din da hiyoo too nongoo kanj ra i ga koy guraa ga.

Jamaa ga Isa ceeci

²² Subaa ra, alžamaa kanj cindi isabangoo boŋ faa ga, dii kanj harihii sii no din kala afolloku, Isa mana huru nga taalibey bande a ra, amma taalibey hinne ka koy. ²³ Harihii fooyan mo hun Tiberiyad ka kaa nongoo jeroo ga kanj ra i na takulawey ŋaa waatoo kanj ir Koyoo na albarka danj Irkoy se ka ben. ²⁴ Waatoo kanj jamaa dii kanj Isa sii no, nga taalibey mo sii no, i huru hiyey ra ka koy Kaparnahum k'a ceeci.

Isa ti hunayan takulaa

²⁵ Waatoo kanj i na Isa gar isabangoo bonj faa ga, i nee a se: «Rabbi, waati foo no n'kaa ne ra?» ²⁶ A n'i zaabi ka nee: «Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, war g'ay ceeci, man'ti tammaasa kayfantey kanj war dii ey se, amma war goo ay bande, zama war nja, war kungu. ²⁷ War masi goy njaahayaa kanj ga mursu se, amma wa goy njaahayaa se kanj ga cindi hala hunayan abadantaa ra. Njaahayaa, Bora a kanj tee Adamize g'a noo war se, zama nga no Baaba Irkoy n'a tabatandi.»

²⁸ I nee Isa se: «Macin no ir m'a tee hala ir ma hin ka Irkoy teegoyey tee?» ²⁹ Isa n'i zaabi ka nee: «Irkoy teegoyoo ti, war ma naanay bora a kanj nga, a n'a sanba.» ³⁰ I nee a se: «Macin ti tammaasa kayfantaa kanj ni, n'g'a tee hala ir ma dii a ka naanay ni? Macin no n'g'a tee? ³¹ Ir kaagey na njaahayaa kanj se i ga nee man nja saajoo ra sanda takaa kanj nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «A n'i noo takula kanj hun beenaa ra i m'a nja.»* ³² Isa nee i se: «Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, man'ti Musa ka war noo takulaa kanj hun beenaa ra, amma ay Baaba Irkoy no ma war noo beenaa takula alhakiikaa, ³³ zama Irkoy takulaa man'ti kala bora a kanj zunbu ka hun beenaa ra ka adupna noo hunayan.» ³⁴ I nee a se: «Ir Koyoo, ir noo takulaa woo waati kul.» ³⁵ Isa nee i se: «Agay, agay ti hunayan takulaa. Boro kanj kaa ay do, šikka sii, a si heray, boro kanj ga naanay agay, šikka sii, a si jaw abada.»

³⁶ Amma ay ga nee war se, war dii [agay], amma war si naanay. ³⁷ Haya kul kanj Baaba Irkoy n'a noo ya ne ga kaa ay do. Boro kanj kaa ay do, šikka sii ay s'a warra taray. ³⁸ Zama man'ti ya agay ibaayoo tee se ay zunbu ka hun beenaa ra, amma bora a kanj n'ay sanba ibaayoo no ay g'a tee. ³⁹ A gar bora a kanj n'ay sanba ibaayoo man'ti kala haya kul kanj a n'a noo ya ne ba affoo masi dere i ra, de zaari koraa hane y'i tunandi. ⁴⁰ Ay Baaba Irkoy ibaayoo man'ti kala boro kul kanj dii Iz'aroo, a naanay a, ma duu hunayan abadantaa, de ya bora a tunandi zaari koraa hane.»

⁴¹ Alyahuudey nuunuunu Isa ga, zama a nee: «Agay ti takulaa kanj zunbu ka hun beenaa ra.» ⁴² I nee: «Man'ti Isa Isufi iz'aroo ti woo, ir ga nanjoo nda baaboo bay? Taka foo sohõ a ga nee: «Beenaa ra ay zunbu ka hun?»» ⁴³ Isa n'i zaabi ka nee: «War masi nuunuunu cere ra. ⁴⁴ Boro kul si hin ka kaa ay do, nda man'ti ay Baaba Irkoy kanj n'ay sanba k'a cendi, de agay, ay g'a tunandi zaari koraa hane. ⁴⁵ A hantumandi annabey citaabey ra ka nee: «Irkoy g'i kul

* 6:31 6.31 Fattaroo 16.4, 15; Zabur 78.24.

cawandi.>† Takaa din da, boro kul kaɗ maa Baaba Irkoy se ka hayey kaɗ a g'i cawandi dii, ga kaa ay do. ⁴⁶ Man'ti boro nka bay ka dii Baaba Irkoy, bora a hinne kaɗ hun Irkoy do, nga ti bora a kaɗ dii Baaba Irkoy.

⁴⁷ Nda cimi, cimoo ne kaɗ ay g'a har war se, boro kaɗ ga naanay duu hunayan abadantaa. ⁴⁸ Agay, agay ti hunayan takulaa. ⁴⁹ War kaagey na man ɗaa saajoo ra, i buu. ⁵⁰ Woo ti takulaa kaɗ ga zunbu ka hun beenaa ra, hala boro ma ɗaa a masi buu. ⁵¹ Agay, agay ti takula hunantaa kaɗ zunbu ka hun beenaa ra. Boro kaɗ ɗaa takulaa woo ra, a ga huna hala abada. Takulaa kaɗ agay, ay g'a noo man'ti kala ay hamoo kaɗ ay g'a noo adunna hunaroo se.»

⁵² Woo ga, Alyahuudey na cere kakaw ka nee: «Taka foo nda woo ga hin k'ir noo nga hamoo ir m'a ɗaa?» ⁵³ Isa nee i se: «Nda cimi, cimoo ne kaɗ ay g'a har war se, nda war mana Bora a kaɗ tee Adamize hamoo ɗaa ka nga kuroo haɗ, hunayan sii war ra. ⁵⁴ Boro kaɗ n'ay hamoo ɗaa k'ay kuroo haɗ, bora a duu hunayan abadantaa, de agay, ay g'a tunandi zaari kora a hane. ⁵⁵ Zama ay hamoo ti ɗaayan cimoo, ay kuroo ti haɗhaya cimoo. ⁵⁶ Boro kaɗ n'ay hamoo ɗaa k'ay kuroo haɗ ga duumi ay ra, agay mo ga duumi bora a ra. ⁵⁷ Takaa kaɗ nda Baaba Irkoy hunantaa n'ay sanba, agay, ay ga duu hunayan Baaba Irkoy ra, takaa din da boro kaɗ n'ay ɗaa ga duu hunayan ay ra. ⁵⁸ Woo ti takulaa kaɗ zunbu ka hun beenaa ra. Man'ti war kaagey kaɗ na man ɗaa, i buu, takaa no. Boro kaɗ na takulaa woo ɗaa ga huna hala abada.»

⁵⁹ Isa mana hayey wey cawandi kala Kaparnahum margahugoo ra.

Hunayan abadantaa ŝenney

⁶⁰ Isa taalibi boobo maa a se, de i nee: «Woo man'ti ŝenni, may no ma hin ka haɗajer a se?» ⁶¹ Isa bay hayaa kaɗ nga taalibey g'a ɗuununu ŝennoo woo ga, a nee i se: «Woo mma war maray? ⁶² De nda war dii Bora a kaɗ tee Adamize ga ŝigi ka koy nongoo kaɗ ra a bay ka cindi...? ⁶³ Irkoy Hundoo no ma hunandi, gaaham si baffoo hanse. ŝenney kaɗ ay n'i har war se man'ti kala Hundi nda hunayan. ⁶⁴ Amma boroyaɗ goo war ra kaɗ si naanay.» Zama, za sintinoo ga, Isa ga borey bay kaɗ si naanay nda bora a kaɗ ga nga nondi. ⁶⁵ A tonton ka nee: «Woo se ay nee war se kaɗ boro kul si hin ka kaa ay do nda man'ti Baaba Irkoy k'a donandi a se.»

⁶⁶ Woo maaganda se nga taalibey boro boobo yee nda banda, i mana dira a bande koyne. ⁶⁷ Woo banda ga, Isa

† 6:45 6.45 Ezayi 54.13.

nee taalibi woy cindi hinkaa (12) se: «De war mo, war ga baa war ma koy wala?» ⁶⁸ Simonj Piyer n'a zaabi ka nee: «Ir Koyoo, may do ir ga koy? Hunayan abadantaa šenney sii kala ni kone. ⁶⁹ De mo ir naanay, ir bay mo kaŋ ni ti Irkoy Boro Henanantaa.» ⁷⁰ Isa n'i zaabi ka nee: «Man'ti agay ka war, taalibi woy cindi hinkaa (12) suuba? Amma war affoo man'ti kala šaytan.» ⁷¹ A si šelaŋ kala Žudas ga kaŋ ti Simonj Iskariyot iz'aroo. Nga no ma kaa ka Isa nondi, nga taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo.

7

Isa koy Tendewey jingaroo ra

¹ Woo banda ga, Isa na Galile dira, a si baa nga ma Žude dira, zama Alyahuudey ga ceeci ngi m'a wii. ² Woo gar, Alyahuudey Tendewey jingaroo man. ³ Isa armey nee a se: «Hun ne ka koy Žude hala ni taalibey ma dii ni teegoyey kaŋ n'g'i tee. ⁴ Zama boro kul si goy tuguyan ra nda a ga baa borey ma nga bay. Nda n'ga teegoyey wey tee, ni boŋ bayrandi aduŋna se.» ⁵ Ba nga armey mana naanay a. ⁶ Isa nee i se: «Agay alwaati hennaa mana kaa jina, amma war, alwaatey kul ti war wane. ⁷ Aduŋna si hin ka konna war, amma agay, a ga konna agay, zama ay goo ma seedetaray tee a ga kaŋ nga teegoyey ga laala. ⁸ War, wa žigi ka koy jingaroo ra, agay, ay si žigi ka koy jingaroo ra [jina], zama agay alwaati hennaa mana too.» ⁹ Kaŋ a na hayey wey har ka ben, nga hunday cindi Galile.

¹⁰ Waatoo kaŋ Isa armey žigi ka koy jingaroo ra, waatoo din nga mo žigi. Man'ti borey mma dii a kaaray, amma [a ga hima nda sanda] tuguyan ra a koy. ¹¹ Alyahuudey g'a ceeci jingaroo ra, i nee: «Man bora a din?» ¹² Alžamaa na kakaw beeri tee a ga. Boroyaŋ ga nee: «Boro boryo no.» Affooyaŋ ga nee: «Kalaa, a mma borey derandi.» ¹³ Woo kul, boro kul si šelaŋ a ga kaaray alžamaa jine, Alyahuudey hunburay se.

Isa cawandi Irkoy hugu beeroo ra

¹⁴ Waatoo kaŋ jingaroo too nga gamoo ga ka ben no Isa žigi ka koy Irkoy hugu beeroo ra ka cawandi. ¹⁵ Alyahuudey boŋey haw, de i ga nee: «Taka foo nda woo ga Citaaboo bay, ka gar a mana caw?» ¹⁶ Isa n'i zaabi ka nee: «Man'ti agay wane nda hayaa kaŋ ay g'a cawandi, bora a kaŋ n'ay sanba wane nda a. ¹⁷ Boro kaŋ ga baa nga ma nga ibaayoo tee, a ga bay wala hayaa kaŋ ay g'a cawandi, Irkoy do a hun wala ay boŋ ga ay ga šelaŋ. ¹⁸ Boro kaŋ ga šelaŋ nga boŋ ga, nga boŋ daržaa no a g'a ceeci. Amma boro kaŋ

ga bora a kaŋ na nga sanba daržaa ceeci, bora a din ti cimi, taari sii a ra. ¹⁹ Man'ti Musa ka war noo ašariyaa wala? Boro sii war ra kaŋ ga ašariyaa dii. Macin se war ga ceeci k'ay wii?» ²⁰ Alžamaa zaabi ka nee: «Ganji bara ni ra, may no ma ceeci ka ni wii?» ²¹ Isa n'i zaabi ka nee: «Ay na teegoy folloku tee, de war kul boŋey haw. ²² Musa na war noo yaamar kaŋ war ma hurubangu, amma man'ti nga do a hun, a mana hun kala kaagey do, woo se ba hunanzam zaari hane war ga boro danbangu. ²³ Nda boro ga hurubangu hunanzam zaari hane hala Musa ašariyaa masi hoondi, taka foo nda war ga futu ay ga, zama ay na boro kunturoo kul noo baani hunanzam zaari hane? ²⁴ War masi boro guna ka ciiti, amma wa ciiti nda fondaa.»

Borey ga cere hãa wala Isa ti Almasihu

²⁵ Žerizalem boro fooyan nee: «Man'ti woo da no i ga ceeci ngi m'a wii? ²⁶ Nga ne, jamaa ra a ga šelan, amma i si haya kul har a se. Alwakiiley bay nda cimi kaŋ bora a woo ti Almasihu? ²⁷ Woo, ir ga nongoo bay kaŋ ra a hun, amma Almasihu, waati kaŋ a kaa, boro kul si bay nongu kaŋ ra a hun.» ²⁸ Isa ga cawandi Irkoy hugu beeroo ra, a kaati ka nee: «War g'ay bay, war ga nongoo bay kaŋ ra ay hun? Ya na kaa nda ay boŋ, bora a kaŋ n'ay sanba ti cimi, war, war s'a bay. ²⁹ Agay, ay g'a bay, zama nga do ay hun, nga k'ay sanba.» ³⁰ Woo se i ceeci k'a dii, amma boro kul mana kabe fur a ga, zama nga waatoo mana kaa jina. ³¹ Alžamaa ra, boro boobo naanay a, i nee: «Almasihu, waati kaŋ a kaa, a mma tammaasa kayfante tee ka bisa wey kaŋ bora a woo n'i tee wala?»

Lakkalkawyan sanbandi i ma Isa dii

³² Fariziyeney maa kaŋ jamaa goo ma ŋuunuŋuunu ka hayey wey har Isa ga, sargari juwalkey jineborey nda Fariziyeney na lakkalkawyan sanba i m'a dii. ³³ Isa nee: «Ay goo war bande waati kayna koyne, nga banda ga, ay ga koy bora a kaŋ n'ay sanba do. ³⁴ War ga kaa k'ay ceeci, amma war si duu [agay], nongoo kaŋ ra agay, ay ga koy, war, war si hin ka koy a ra.» ³⁵ Alyahuudey nee cere se: «Man ra a ga baa nga ma koy kaŋ ra ir si hin ka duu a? Alyahuudey kaŋ say-say Grekey ra do a ga baa nga ma koy ka Grekey cawandi? ³⁶ Macin ti šennoo woo kaŋ a n'a har ka nee: «War g'ay ceeci, amma war si duu [agay], nongoo kaŋ ra agay, ay ga koy, war si hin ka koy a ra.»»

Hari hunanteyan

³⁷ Zaari kokorantaa hane, jingaroo zaari beeroo, Isa tun ka kay ka kaati ka nee: «Boro kaŋ ga jaw, a ma kaa ay do

ka haŋ. ³⁸ Boro kaŋ ga naanay agay, isa hari hunanteyan ga fatta a ra sanda takaa kaŋ nda Citaaboo n'a har.»* ³⁹ A si šelaŋ kala Irkoy Hundoo ga kaŋ boro kaŋ naanay a ga duu a. Hundoo mana nondi jina, zama Isa mana huru nga daržaa ra.

Alžamaa fay-fay Isa maaganda se

⁴⁰ Alžamaa ra boroyaŋ kaŋ maa šenney wey nee: «Nda cimi, woo ti annaboo.» ⁴¹ Affooyaŋ nee: «Woo ti Almasihu.» Affooyaŋ mo nee: «Galile da no Almasihu ga hun wala? ⁴² Citaaboo mana nee kaŋ Dawda banda-ka-zunboo, Betelehem koyraa kaŋ ra Dawda bay ka bara, nga ra Almasihu ga hun?» ⁴³ Alžamaa fay-fay Isa maaganda se. ⁴⁴ Boroyaŋ i ra baa ngi m'a dii, amma boro kul mana kabe fur a ga.

Alyahuudey jineborey naanay jaŋaa

⁴⁵ Lakkalkey yee sargari juwalkey jineborey nda Fariziyeney do. I nee i se: «Macin se war mana kate a?» ⁴⁶ Lakkalkey zaabi ka nee: «Abada adamize kul mana bay ka šelaŋ sanda boraa woo takaa!» ⁴⁷ Fariziyeney n'i zaabi ka nee: «War mo, war nka dere wala? ⁴⁸ Ir jineborey wala Fariziyeney, boro goo i ra kaŋ naanay a wala? ⁴⁹ Amma alžamaa woo kaŋ si ašariyaa bay, laalihayayan no.»

⁵⁰ Nikodem kaŋ bay ka koy Isa do, ngi affoo no, a nee i se: ⁵¹ «Ir ašariyaa ga alhukum zurandi boro ga za i mana haŋajer a se, ka bay hayaa kaŋ a n'a tee wala?» ⁵² I n'a zaabi ka nee: «Ni mo, Galile boro ti ni? Fisi ka guna, n'ga dii kaŋ annabi si hun Galile.»

⁵³ [Woo banda ga, boro foo kul koy nga hugoo do.

8

Woy zinateeroo šennoo

¹ Isa koy Zayturaŋey tondi hondoo boŋ. ² Subbaahi tayaa ra, a yee koyne Irkoy hugu beeroo ra, alžamaa kul koy a do. A goro k'i cawandi. ³ Citaaboo baykey nda Fariziyeney kate a do woy foo kaŋ diyandi zinaa ra. I n'a daŋ ngi game ⁴ ka nee Isa se: «Alfagaa, woyoo woo nka diyandi a goo ma zinaa tee kaaray. ⁵ Ašariyaa ra, Musa n'ir yaamar kaŋ woyey wey ciney i m'i warra nda tondi k'i wii. De ni, macin no n'nee?» ⁶ I nka woo har k'a sii, hala ngi ma duu a ga

* **7:38** 7.37–38 «Boro kaŋ ga jaw, a ma kaa ay do ka haŋ. ³⁸ Boro kaŋ ga naanay agay, isa hari hunanteyan ga fatta a ra sanda takaa kaŋ nda Citaaboo n'a har», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Boro kaŋ ga jaw, a ma kaa ay do ka haŋ, ³⁸ woo ti boro kaŋ ga naanay agay. Sanda takaa kaŋ nda Citaaboo n'a har, isa hari hunanteyan ga fatta a ra.», Ezekiyel 47.1; Zakarya 14.8. † **7:42** 7.42 Samiyel 2to 7.12; Miše 5.1.

fondo k'a wurru. Amma Isa gunguma ka nga kabe-izoo ka hantum laboo ra. ⁷ Kanj i mana fay nda i g'a hãa, a tun ka nee i se: «Boraa kanj ga zunubu sii war ra ma jin k'a warra nda tondi.» ⁸ A yee koyne ka gunguma ka hantum laboo ra. ⁹ Kanj i maa šennoo woo, i fatta affoo-foo ka sintin nda boro beerey. Isa cindi nga hinne nda woyoo kanj cindi gamey ra. ¹⁰ Isa tun, a nee woyoo se: «Woyoo, man borey? Boro na alhukum zurandi ni ga wala?» ¹¹ Woyoo nee: «Baffoo, ay Koyoo.» Isa nee: «Agay mo, ay si alhukum zurandi ni ga. Koy, amma hõ banda ga, masi yee ka zunubu tee.»]

Isa ti aduŋŋa gaayoo

¹² Isa yee koyne ka šelanj i se ka nee: «Agay, agay ti aduŋŋa gaayoo. Boro kanj hanga ay bande, šikka sii a si dira kubaa ra, hunayan gaayoo no a ga duu a.» ¹³ Fariziyeney nee a se: «Ni, ni boŋ ga n'ga seedetaray tee. Ni seedetaraa man'ti cimi.» ¹⁴ Isa n'i zaabi ka nee: «Ba nda agay hunday no ma seedetaray tee ay boŋ ga, ay seedetaraa ti cimi, zama ay ga nongoo bay kanj ra ay hun, ay ga nongoo bay kanj ra ay ga koy. War binde, war si nongoo bay kanj ra ay hun wala nongoo kanj ra ay ga koy. ¹⁵ War, adamizey takaa nda war ga ciiti, agay, ay si boro kul ciiti. ¹⁶ Nda a gar kanj ya mma ciiti, ay ciitoo ti cimi, zama man'ti agay hinne no, amma agay nda Baaba Irkoy kanj n'ay sanba no. ¹⁷ War hunday ašariyaa ra, a hantumandi kanj boro hinka seedetaraa, nga ti cimi. ¹⁸ Agay, ay ga seedetaray tee ay boŋ ga, Baaba Irkoy mo kanj n'ay sanba ga seedetaray tee ay ga.» ¹⁹ I nee Isa se: «Man ni Baaba?» Isa zaabi ka nee: «War s'ay bay, war s'ay Baaba bay. Nda a gar war mm'ay bay, war g'ay Baaba mo bay.»

²⁰ Isa mana šenney wey har kala nooroo jinaa hugoo ra, waatoo kanj a goo ma cawandi Irkoy hugu beeroo ra. Boro kul man'a dii, zama nga waatoo mana kaa jina.

Baaba Irkoy ka Isa sanba

²¹ Isa nee i se koyne: «Agay, ay ga koy, war ga kaa k'ay ceeci, amma war ga buu war zunuboo ra. Nongoo kanj ra agay, ay ga koy, war, war si hin ka koy a ra.» ²² Alyahuudey nee: «A mma nga boŋ wii, zama a nee: «Nongoo kanj ra agay, ay ga koy, war, war si hin ka koy a ra?»» ²³ A nee i se: «War, ganda wane nda war, agay, beene wane nda agay. War, aduŋŋa woo wane nda war, agay, aduŋŋa woo s'ay may. ²⁴ Woo se ay nee war se kanj war ga buu war zunubey ra, zama nda war si naanay kanj agay ti «a ga bara», war ga buu war zunubey ra.» ²⁵ I nee a se: «Ni, may ti ni?» Isa nee i se: «Woo kanj ay n'a har war se za sintinoo ga. ²⁶ Haya

boobo goo ay kone kaŋ ay g'a har war ga, nda ka war ciiti. Amma bora a kaŋ n'ay sanba ti cimi, de agay, woo kaŋ ay n'a dii mijoo ra, ay g'a har aduŋna se.»

²⁷ I mana bay kaŋ Baaba Irkoy ga a ga ūelan ŋi se. ²⁸ Isa nee [i se]: «Waati kaŋ war ga kaa ka Bora a kaŋ tee Adamize jer, war ga bay kaŋ agay ti <a ga bara>, kaŋ ay si haya kul tee nda ay boŋ, amma hayaa kaŋ Baaba Irkoy n'a cawandi ya ne, woo din no ay g'a har. ²⁹ Bora a kaŋ n'ay sanba goo ay bande, a man'ay nan agay hinne, zama agay, hayey kaŋ ga kan a se no ay g'i tee waati kul.» ³⁰ Waatoo kaŋ Isa goo ma wey har, boro boobo naanay a.

Ibrahim a banda boro cimi-cimey

³¹ Isa nee Alyahuudey se kaŋ ga naanay a: «Nda war duumi ay ūennoo ra, nda cimi ay taalibey ti war. ³² Woo ra war ga cimoo bay, de cimoo ga war sawal.» ³³ I n'a zaabi ka nee: «Ibrahim a hayroo ti ir, abada ir mana bay ka tee boro baŋnaa. Taka foo n'ga nee ir ga sawalandi?» ³⁴ Isa zaabi ka nee i se: «Nda cimi, cimoo ne kaŋ ay g'a har war se kaŋ boro kul kaŋ ga zunubu tee, man'ti kala zunubu baŋna. ³⁵ Ka gar baŋnaa si cindi hugoo ra hala abada, hugoo koyoo izoo ga cindi hala abada. ³⁶ Adiūi nda Iz'aroo na war sawal, nda cimi war ga sawalandi. ³⁷ Ay ga bay kaŋ Ibrahim a hayroo ti war, amma war ga ceeci k'ay wii, zama ay ūennoo si tee war se. ³⁸ Hayey kaŋ agay, ay dii ey Baaba Irkoy do no ay g'i har. War, hayey kaŋ war maar'ey war baaba do no war g'i tee.»

³⁹ I na Isa zaabi ka nee: «Ir baaba ti Ibrahim a.» Isa nee i se: «Nda a gar Ibrahim a izeyan ti war, war ga Ibrahim a teegoyey tee. ⁴⁰ Sohō war ga ceeci k'ay wii, ka gar kaŋ agay ka cimoo har war se kaŋ ay maar'a Irkoy do. Woo, Ibrahim a man'a tee. ⁴¹ War, war ga war baaba teegoyey tee.» I nee a se: «Ir, ir mana hayandi woy nda aru izefututaray ra, Baaba folloku bara ir se, Irkoy.» ⁴² Isa nee i se: «Nda a gar Irkoy war Baaba no, war ga baa agay, zama Irkoy do ay hun ka kaa. Ya na kaa nda ay boŋ, nga k'ay sanba. ⁴³ Macin se war s'ay deene ūennoo bay? Zama war si hin ka maa ay ūennoo se. ⁴⁴ War, war hun war baaba ga kaŋ ti Ibilisi. War baaba boonawey no war ga baa war m'i tee. Woo din, za sintinoo ga borowiikaw no. A si kay cimoo ra, zama cimi sii a kone. Waati kaŋ a ga taari, nga boŋ hayey ga a goo, zama taariharkaw no, taarey baaba no. ⁴⁵ Agay, haya kaŋ se ay ga cimoo har, woo se war si naanay agay. ⁴⁶ War ra, may ma kay ka cebe kaŋ ay na zunubu tee. Nda ay ga cimoo har, macin se war, war si naanay agay?»

47 Irkoy boro ga hanajer Irkoy šenney se, woo se war si hanajer, zama war man'ti Irkoy boro.»

Isa bisa Ibrahima

48 Alyahuudey na Isa zaabi ka nee: «Man'ti cimi no ir n'a har kan ir nee kan Samari boro ti ni, ganji goo ni ra?» 49 Isa zaabi ka nee: «Agay, ganji sii ay ra, ay Baaba Irkoy no ay g'a beerandi, war, war g'ay kaynandi. 50 Agay, man'ti ay bon daržaa no ay g'a ceeci. Boro goo no kan g'a ceeci ya ne, a ga ciiti. 51 Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har war se, boro kan n'ay šennoo dii, šikka sii, bora si dii buuyan hala abada.»

52 Alyahuudey nee a se: «Sohõ ir bay kan ganji goo ni ra. Ibrahima nda annabey buu, nga no ni, n'ga nee: <Boro kan n'ay šennoo dii, šikka sii, a si buuyan taba hala abada.> 53 Adiši ni, ni nka bisa ir baaba Ibrahima kan buu? Annabey mo buu. Ni ti may?» 54 Isa zaabi ka nee: «Nda a gar ya mm'ay bon daržandi, ay daržaa ti yaada. Ay Baaba no m'ay daržandi, nga kan war, war nee: <Nga ti ir Koyoo.> 55 War s'a bay, agay binde g'a bay. Nda ay nee ay s'a bay, ay ga hima nda war, taariharkaw. Amma ay g'a bay, de ay ga nga šennoo dii. 56 War baaba Ibrahima binoo kan nda kan nga ga dii ay zaaroo. A dii a mo, a paali.» 57 Alyahuudey nee a se: «N'sii nda jiri woyguu (50) jina, amma n'dii Ibrahima?» 58 Isa nee i se: «Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har war se, za Ibrahima mana hayandi, agay ti <a ga bara>.»

59 Woo ga, i na tondiyan za ka nee ngi m'a cetaw nda ey, amma Isa tugu ka fatta Irkoy hugu beeroo ra.

9

Isa na aru kan hayandi nda danawtaray moyey feeri

1 Kan Isa ga bisa, a dii boro foo kan hayandi nda danawtaray. 2 Nga taalibey n'a hãa ka nee: «Rabbi, may ka zunubu tee, bora woo wala nga hayragey, kan se a hayandi nda danawtaray?» 3 Isa zaabi ka nee: «Man'ti woo wala nga hayragey ka zunubu tee se, amma a nka teendi hala Irkoy hinoo ma bangay a ga. 4 Ir, a tilasu ir ma bora kan n'ay sanba teegoyey goy kullihinne zaaroo no. Cijinoo ga kaa kan ra boro kul si hin ka goy. 5 Kullihinne ay goo adupna ra, agay ti adupna gaayoo.»

6 Kan a na hayey wey har ka ben, a tufa laboo ra, a na labu diibi nda nga meeharoo, a na danaa moyey yon nda laboo. 7 A nee a se: «Koy, ma jumay bangoo ra kan se i ga nee Silowe» – kan maanaa ti «Dontokaa». A koy, a jumay, a yee kate a ga dii.

⁸ Nga taalammey nda borey kaŋ bay ka dii a waatoo kaŋ a ga tee gariibu, nee: «Man'ti woo da ka cindi ka goro ka gariibu?» ⁹ Boro fooyaŋ ga nee: «Nga no.» Affooyaŋ ga nee: «Abada, a mma hima nda a.» A nee: «Agay hunday no.» ¹⁰ I nee a se: «[Adiši] taka foo nda ni moŋey feera?» ¹¹ A n'i zaabi ka nee: «Boraa kaŋ maŋŋoo ti Isa ka labu diibi k'ay moŋey yon ka nee ya ne: <Koy Silowe, ma ŋumay.> Ay koy, ay ŋumay, ay dii.» ¹² I nee a se: «Man ra a goo?» A nee: «Ay si bay.»

Fariziyeney na danaa kaŋ moŋey feera hãa

¹³ I na aroo kaŋ cindi ka dana ka koy Fariziyeney do. ¹⁴ Woo gar hunanzam zaari hane no Isa na labu diibi ka aroo moŋey feeri. ¹⁵ Fariziyeney mo yee k'a hãa wala taka foo nda a dii. A nee i se: «Labu no a n'a diibi k'a daŋ ay moŋey ga, ay ŋumay, ay dii.» ¹⁶ Fariziyeney ra boroyaŋ nee: «Boraa woo mana hun Irkoy do, zama a si hunanzam zaaroo kayandi.» De affooyaŋ ga nee: «Taka foo nda adamize zunubante ga hin ka tammaasa kayfantey wey dumi tee?» Fay-fayyan huru i game. ¹⁷ I yee koyne ka nee danaa se: «De ni, macin no n'nee a ga, ni kaŋ a na ni moŋey feeri?» A nee: «Annabi no.»

¹⁸ Alyahuudey mana naanay kaŋ a cindi ka tee danaw jina, a dii, hala waatoo kaŋ i na danaa kaŋ dii, hayragey cee kate. ¹⁹ I n'i hãa ka nee: «War iz'aroo ti woo kaŋ war ga nee a hayandi a ga dana? Taka foo a ga dii sohõ?» ²⁰ Nga hayragey zaabi ka nee: «Ir ga bay kaŋ ir iz'aroo ti woo, a hayandi mo a ga dana. ²¹ Amma takaa kaŋ nda a dii sohõ wala boraa kaŋ na moŋey feeri, ir hunday s'a bay. W'a hãa, aru beeri no, a ga hin ka šelaŋ nga boŋ maŋŋoo ga.» ²² Wey ti hayey kaŋ hayragey n'i har, zama i ga hunbur Alyahuudey, hayaa kaŋ se, Alyahuudey nka waafaku kaŋ, nda boro nee nga deene boŋoo ga Almasihu no, i ga boraa kaa margahugoo ra. ²³ Woo se nga hayragey nee: «Aru beeri no, w'a hãa.»

²⁴ Ngi cee hinkantoo, i ciya boraa se kaŋ cindi ka dana, i nee a se: «Irkoy beerandi ka cimoo har, ir ga bay kaŋ boraa din zunubante no.» ²⁵ A zaabi ka nee: «Nda zunubante no, ay si bay. Haya foo ay g'a bay kaŋ ti ay cindi ka dana, sohõ ay ga dii.» ²⁶ I nee a se: «Macin no a n'a tee ma ne? Taka foo nda a na ni moŋey feeri?» ²⁷ A n'i zaabi ka nee: «Ay n'a har war se ka bisa, war mana haŋajer ya ne. Macin se war ga baa war ma maa koyne? War mo mma baa war ma tee nga taalibey?» ²⁸ I n'a wow ka nee: «Ni ti nga taalibi. Ir, ir man'ti kala Musa taalibey. ²⁹ Ir, ir ga bay kaŋ Musa se Irkoy šelaŋ, amma woo, ir si bay nongu kaŋ ra a hun.» ³⁰ Aroo

zaabi ka nee i se: «Woo ti bonhaway kan war si nongoo bay kan ra a hun, amma a n'ay moyey feeri. ³¹ Ir ga bay kan Irkoy si hanajer zunubante se, amma boro kan ga hunbur a, de a ga nga ibaayoo tee, bora din se a ga hanajer. ³² Abada, ir mana bay ka maa boro kan hayandi a ga dana moyey ma feera. ³³ Nda a gar bora woo nka mana hun Irkoy do, a si hin ka baffoo tee.» ³⁴ I n'a zaabi ka nee: «Ni kul mana hayandi kala zunubu ra, de nga no, ni no m'ir cawandi?» I n'a warra taray.

Mayyan ti danaw cimi-cimey?

³⁵ Isa maa kan i na aroo warra taray. A n'a kubay, a nee a se: «Ni, n'ga naanay Bora kan tee Adamize wala?» ³⁶ A n'a zaabi ka nee: «May no, ay Koyoo, hala ya naanay a?» ³⁷ Isa nee a se: «N'dii a, bora kan goo ma šelan ni bande no.» ³⁸ A nee: «Ay naanay, ay Koyoo.» A sujudu Isa jine.

³⁹ Isa nee: «Ciitiyan se agay, ay kaa adupna ra, hala borey kan si dii ma dii, wey kan ga dii ma tee danaw.» ⁴⁰ Fariziyenyan kan goo jeroo ga maa hayey wey, i nee a se: «Ir mo, danawyan ti ir wala?» ⁴¹ Isa nee i se: «Nda a gar danawyan ti war, zunubu si duwandi war ra. Amma sohõ war ga nee: <Ir ga dii>, war zunuboo ga cindi.»

10

Kurkaa nda feejey filla yaasayantaa

¹ Isa nee: «Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har war se, boro kan mana huru nda feejey kaloo mijoo, a sar ka huru nda nongu foo, bora din zay no, komakaw no. ² Amma boro kan huru nda kaloo mijoo, nga ti feejey kurkaa. ³ Bora woo kaloo mijoo hawgaykaa ga feeri a se, feejey ga maa jindoo. Nga bon feejey, a g'i cee nda maapey, de a g'i ka koy taray. ⁴ Waati kan a na nga waney kul fattandi, a ga dira i jine, de feejey ga hanga a, zama i ga jindoo bay. ⁵ Yaw, šikka sii, i si hanga a, amma i mma zuru a ga, zama i si yawey jindey bay.»

⁶ Isa na filla yaasayantaa woo har i se, amma i mana faham hayaa kan ti woo kan ga a šelan i se.

Isa ti kurkaw hennaa

⁷ Isa nee koyne: «Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har war se kan agay, agay ti feejey kaloo mijoo. ⁸ Borey kul kan kaa [ay jine], zayyan nda komakawyan no, feejey mana hanajer i se. ⁹ Agay, agay ti kaloo mijoo, boro kan huru nda agay, a ga hallasi, a ga huru, a ga fatta, de a ga duu kurdo. ¹⁰ Zayoo si kaa haya kul se kala nga ma zay, ka jinde kaa, k'i halaci. Agay, ay kaa hala i ma duu hunayan, i ma duu a nda baayan.

¹¹ Agay, agay ti kurkaw hennaa. Kurkaw hennaa ga nga hundoo noo buuyan se feejeey sabbu se. ¹² Bora a kaŋ ga goy banaw hinne se kaŋ man'ti kurkaw, a si feejeey may, ga dii ganjihansoo ga kaa, a ga feejeey naŋ ka zuru. Ganjihansoo g'i haamay, a g'i say. ¹³ Bora a ga zuru, zama banaw de se a ga goy, a si huzun nda feejeey. ¹⁴ Agay, agay ti kurkaw hennaa, ay g'ay waney bay, ay waney mo g'ay bay, ¹⁵ sanda takaa kaŋ nda Baaba Irkoy g'ay bay, agay da mo ga Baaba Irkoy bay, ay g'ay hundoo noo buuyan se feejeey sabbu se. ¹⁶ Ay goo nda feejiyaŋ kaŋ sii kaloo woo ra. Wey din mo, kala ya kate ey. I ga maa ay jindoo, i ga tee kur foo, kurkaw foo.

¹⁷ Woo se Baaba Irkoy ga baa agay, zama agay, ay g'ay hundoo noo buuyan se, hala ya yee ka duu a. ¹⁸ Boro kul s'a kaa ay ra, agay hunday no m'a noo nda ay boŋ. Ay goo nda hini k'a nondi, ay goo nda hini ka yee k'a zaa. Woo ti yaamaroo kaŋ ay duu a ay Baaba Irkoy ga.»

¹⁹ Fay-fayyan yee koyne ka huru Alyahuudey game ŝenney wey maaganda se. ²⁰ Boro booboyaŋ i ra nee: «Ganji bara a ra, a mma hollo. Cin se war ga hanajer a se?» ²¹ Affooyaŋ nee: «ŝenney wey man'ti boro kaŋ ra ganji goo ŝenney. Ganji ga hin ka danawaŋ moŋey feeri wala?»

Alyahuudey wanji Isa ga

²² Waatoo woo Irkoy hugu beeroo yeetiyanoo jere ga Irkoy se jingaroo no, Źerizalem ra. Jiyaw waati no. ²³ Isa goo ma dira-dira Sulaymaana galliyaa ra kaŋ goo Irkoy hugu beeroo ra. ²⁴ Alyahuudey n'a kuubi k'a bere, de i nee a se: «Waati foo no n'g'ir lakkaley kaa kulba? Nda ni, ni ti Almasihu, a har ir se kaaray.» ²⁵ Isa n'i zaabi ka nee: «Ay n'a har war se, war si naanay. Teegoyey kaŋ agay, ay n'i tee ay Baaba Irkoy maapoo ga, ngi no ma seedetaray tee ay ga. ²⁶ Amma war, war mana naanay, zama war sii ay feejeey ra [sanda takaa kaŋ nda ay n'a har war se]. ²⁷ Ay feejeey ga maa ay jindoo se, agay, ay g'i bay, de i ga hanga agay. ²⁸ Agay, ay g'i noo hunayan abadantaa, ŝikka sii kaŋ i si halaci abada, de boro s'i kom k'i kaa ay kaboo ra. ²⁹ Ay Baaba Irkoy kaŋ n'i noo ya ne bisa haya kul, de mo boro kul si hin k'i kom k'i kaa Baaba Irkoy kaboo ra. ³⁰ Agay nda Baaba Irkoy, ir ti affoo.»

³¹ Alyahuudey yee koyne ka tondi zaa ka nee ngi mm'a warra nda a k'a wii. ³² Isa na ŝennoo zaa ka nee i se: «Teegoy henna booboyaŋ ay n'i cebe war se kaŋ hun ay Baaba Irkoy do. Teegoy foo se war ga tondi k'ay warra k'ay wii?» ³³ Alyahuudey n'a zaabi ka nee: «Man'ti teegoy henney se ir ga tondi ka ni warra ka ni wii, amma Irkoy

wowyanoo se, zama ni kaŋ ti adamize, n'ga ni boŋ tee Irkoy.»³⁴ Isa n'i zaabi ka nee: «A mana hantumandi war ašariyaa ra ka nee: <Agay hunday nee, koyyaŋ ti war?»³⁵ Nda a nee borey se <koyyaŋ> kaŋ Irkoy meešennoo kaa i se, de Citaaboo si hin ka tuusandi,³⁶ boraa kaŋ Baaba Irkoy n'a jisandi jere ga nga boŋ se k'a sanba aduŋŋa ra, war, war nee: <Ni mma Irkoy wow>, zama ay nee: <Irkoy Iz'aroo ti agay.>³⁷ Nda ay s'ay Baaba Irkoy teegoyey tee, war masi naanay agay.³⁸ Amma nda ay g'i tee, ba nda war si naanay agay, wa naanay teegoyey, hala war ma bay, war ma faham kaŋ Baaba Irkoy goo ay ra, ay goo Baaba Irkoy ra.»³⁹ [Woo banda ga,] i ceeci k'a dii koyne, amma a hun i ra.

⁴⁰ A koy koyne Žurdeŋ isaa se banda, nongoo kaŋ ra Yehiya bay ka borey batize. A cindi no din.⁴¹ Boro boobo koy a do, i nee: «Yehiya mana tammaasa kayfante kul tee, amma hayaa kul kaŋ a n'a har aroo woo ga ti cimi.»⁴² Boro boobo naanay a no din.

11

Lazar buuyanoo

¹ Aru foo kaŋ maanoo ti Lazar, a cindi ka wirci, Betani boro no kaŋ ti Maryama nda Mart nga woymaa koyraa.² Maryama kaŋ n'ir Koyoo yon nda turaari ka nga hinbirey ka cewey tuusu, nga no nga armaa Lazar wirci.³ Woymey sanba Isa do ka nee: «Ir Koyoo, nga ne, ni baakaa ga wirci.»⁴ Kaŋ Isa maa woo, a nee: «Woo man'ti buuyan wirci, amma Irkoy daržaa se a goo, hala Irkoy Iz'aroo ma daržandi woo ra.»

⁵ A gar Isa ga baa Mart, nda nga woymaa Maryama, nda Lazar.⁶ Waatoo kaŋ a maa kaŋ a ga wirci, a cindi nongoo kaŋ ra a goo ka jirbi hinka tee koyne.⁷ Woo banda ga, a duu ka nee taalibey se: «Ir ma koy koyne Žude.»⁸ Taalibey nee a se: «Rabbi, sohō da Alyahuudey ceeci ka tondi ka ni warra ka ni wii, de n'ga koy no din koyne?»⁹ Isa zaabi ka nee: «Man'ti guuru woy cindi hinka (12) bara zaari ra? Boro kaŋ ga dira zaaroo ra, a si kati, zama a ga dii aduŋŋa woo gaayoo.¹⁰ Amma, boro kaŋ ga dira cijinoo ra, a ga kati, zama gaayoo sii a ra.»

¹¹ Woo no Isa n'a har. Woo banda ga, a nee i se: «Lazar, ir ceroo nka jirbi, amma ay ga koy hala y'a tunandi jirboo ra.»¹² Woo se taalibey nee a se: «Ir Koyoo, nda a nka jirbi, a ga hallasi.»¹³ Isa mana šelaŋ kala Lazar buuyanoo ga, amma i mma nee kala hunanzamay jirbi ga a goo.¹⁴ Waatoo din Isa

* 10:34 10.34 Zabur 82.6.

nee i se kaaray: «Lazar buu. ¹⁵ A kan ya ne war maaganda se kan ay sii no din, hala war ma duu ka naanay, amma ir ma koy a do.» ¹⁶ Toma kan se i ga nee Taway, nee taalibey cindey se: «Ir mo ma koy hala ir ma buu a bande.»

Isa ti tunyanoo nda hunaroo

¹⁷ Waatoo kan Isa koy, a gar Lazar goo saaraa ra za jirbi taaci. ¹⁸ Betani ga man Žerizalem, kilomeetar hinza cine bara gamey ra. ¹⁹ Alyahuudey ra, boro boobo kaa Mart nda Maryama do ka fondi i se nda ngi armaa buuroo. ²⁰ Waatoo kan Mart maa kan Isa goo ma kaa, a koy a kubay. Amma Maryama goro hugey do. ²¹ Mart nee Isa se: «Ay Koyoo, nda a gar ni mma bara ne, ag'armaa si buu, ²² [amma] ba sohō da hunday ay ga bay kan haya kul kan n'n'a wiri Irkoy ga, Irkoy g'a noo ma ne.» ²³ Isa nee a se: «Ni armaa ga tun.» ²⁴ Mart nee a se: «Ay ga bay kan a ga tun zaari koraa tunyanoo hane.» ²⁵ Isa nee a se: «Agay, agay ti tunyanoo nda hunaroo, boro kan ga naanay agay, ba nda a buu, a ga huna. ²⁶ Baahunante kul kan ga naanay agay, šikka sii a si buu abada. N'ga naanay woo wala?» ²⁷ A nee a se: «Ayyo, ay Koyoo, agay, ay ga naanay kan ni ti Almasihu, Irkoy Iz'aroo kan ga kaa adujna ra.»

Isa mundawey doo

²⁸ Kan Mart na woo har ka ben, a koy nga woymaa Maryama do k'a cee tuguyan ra ka nee: «Alfagaa goo ne, a ga ciya ma ne.» ²⁹ Za a maar'a, a tun nda cahāyan ka koy a do. ³⁰ Isa mana too kate koyraa ra jina, a sii kala nongoo kan ra Mart n'a kubay. ³¹ Waatoo kan Alyahuudey kan kaa Maryama hugoo ra ka fondi, dii kan a cahā ka tun ka fatta, i hanga a, zama i mma hongu kan a mma koy saaraa do ka hēe.

³² Kan Maryama too nongoo kan ra Isa goo, a dii a, a sujudu a jine cewey cire ka nee a se: «Ay Koyoo, nda a gar ni mma bara ne, ag'armaa si buu.» ³³ Kan Isa dii a ga hēe, Alyahuudey kan kaa a bande mo ga hēe, a futu nga binoo ra, a maray. ³⁴ A nee: «Man ra war n'a dan?» I nee a se: «Ir Koyoo, kaa ka dii.» ³⁵ Isa mundawey doo. ³⁶ Alyahuudey nee: «Guna takaa kan nda a ga bag'a.» ³⁷ Affooyan i ra nee: «Man'ti nga ka danaa moyey feeri, a mana taka tee kan ra woo mo masi buu wala?»

Isa na Lazar tunandi

³⁸ Isa yee koyne ka futu nda kunehere ka koy saaraa do. Guusu no, de tondi no ma mijoo daabu. ³⁹ Isa nee: «Wa tondoo kaa!» Bukaa woymaa kan ti Mart nee a se: «Ay Koyoo, a na hew zaa, zama jirbi taacantoo ra a goo.» ⁴⁰ Isa

nee a se: «Ay mana nee ma ne kanj nda n'naanay, n'ga dii Irkoy daržaa?» ⁴¹ I na tondoo kaa. Isa na nga boŋoo jer beene, a nee: «Baaba Irkoy, ay ga albarka tee ma ne, zama n'na hanajer ya ne. ⁴² Agay, ay ga bay kanj waati kul n'ga hanajer ya ne, amma alžamaa kanj g'ay kuubi k'ay bere maaganda se ay šelan hala i ma naanay kanj ni k'ay sanba.» ⁴³ Kanj a na hayey wey har ka ben, a na jinde jer ka kaati ka nee: «Lazar, fatta kate!» ⁴⁴ Bukaa tun ka fatta, cewey nda kabey ga hawa nda kasance, ndumoo ga guma nda šukka. Isa nee i se: «W'a feeri, war m'a nanj a ma koy.»

*Boŋkoyney hawandifutay Isa ga
(Matiyu 26.1-5; Marku 14.1-2; Luka 22.1-2)*

⁴⁵ Alyahuudey ra, boro booboyan kanj kaa Maryama do kanjan dii hayey kanj Isa n'i tee, i naanay a. ⁴⁶ Affooyan i ra koy Fariziyeney do ka hayey har i se kanj Isa n'i tee. ⁴⁷ Woo ga, sargari juwalkey jineborey nda Fariziyeney na hoyraykey margaroo gorandi ka nee: «Macin no ir g'a tee, zama boraa woo ga tammaasa kayfante boobo tee? ⁴⁸ Nda ir n'a nanj takaa woo, boraa kul ga kaa ka naanay a, Rom borey ga kaa k'ir dogoo nda ir gandaa taa.»

⁴⁹ Affoo i ra kanj se i ga nee Kayif, jiiroo din sargari juwalkey jineboraa no, a nee i se: «War, war si haya kul bay, ⁵⁰ war si laasaabu kanj boro folloku ma buu jamaa dogoo ra baa war se gandaa kul ma halaci.» ⁵¹ A mana woo har nda nga boŋ, nga ti sargari juwalkey jineboraa jiiroo din, a nka annabitaray tee ka bayrandi kanj Isa ga hima ka buu gandaa se, ⁵² de man'ti gandaa hinne se, amma ka Irkoy izey mo kanj say-say marga k'i tee affoo.

⁵³ Za hanoo din, i kayandi kanj ngi g'a wii. ⁵⁴ Woo se Isa si yee ka dira Alyahuudey gamey ra i ma dii nga. A mooru no din ka koy laamaa kanj ga man saajoo, koyraa ra kanj se i ga nee Efrayim. A cindi no din, nga nda nga taalibey.

⁵⁵ Alyahuudey Borcintaraa jingaroo man, boro boobo hun gandaa ra ka žigi ka koy Žerizalem ka ngi boŋ henanandi za jingaroo mana too. ⁵⁶ I ga Isa ceci, de i ga nee cere se Irkoy hugu beeroo ra: «Macin no war nee? Šikka sii kanj a si kaa jingaroo ra wala?» ⁵⁷ Woo gar, sargari juwalkey jineborey nda Fariziyeney na yaamar noo kanj boro kanj na nongoo bay kanj ra a goo m'a har hala ngi m'a dii.

12

*Maryama na turaari doori Isa cewey ga
(Matiyu 26.6-13; Marku 14.3-9)*

¹ A cindi jirbi iddu Borcintaraa jingaroo ma tee kanj Isa koy Betani, nongoo kanj ra Lazar kanj a n'a tunandi bukawey ra goo. ² I na hawray tee a se no din, Mart ga alhaadimay, Lazar goo borey ra kanj ga goro njaadogoo ra Isa bande. ³ Maryama na liitar jere turaari alhakiika hay šenda kanj se i ga nee nar ka Isa cewey yon, a na nga hinbirey ka cewey tuusu, hugoo too nda turaaroo hewoo. ⁴ Žudas Iskariyot, taalibey affoo kanj ga kaa k'a nondi nee: ⁵ «Cin se turaaroo woo mana neerandi nzorfu kaaray tamma boŋ zangu hinza (300) ka nondi talkey se?» ⁶ Man'ti a mma huzun talkey se, nga se a na woo har, amma zay no, nga ti nooroo talfikaa, a ga haya zaa kanj huru a ra. ⁷ Woo se Isa nee: «A nanj, a m'a jisi ay suturayanoo zaaroo se. ⁸ War nda talkey no waati kul, amma agay si cindi war bande waati kul.»

Sargari juwalkey jineborey hawandifutay Lazar ga

⁹ Alyahuudey ra, jama beeri bay kanj Isa goo no din, man'ti Isa hinne se i kaa, amma hala ngi ma dii Lazar mo kanj a n'a tunandi bukawey ra. ¹⁰ Sargari juwalkey jineborey kayandi kanj ngi ga Lazar mo wii, ¹¹ zama nga maaganda se boro boobo mooru Alyahuudey ka naanay Isa.

Isa huru Žerizalem sanda kokoy

(Matiyu 21.1-11; Marku 11.1-11; Luka 19.28-40)

¹² Subaa ra, waatoo kanj alžama beeroo kanj kaa jingaroo ra maa kanj Isa ga kaa Žerizalem, ¹³ i na teenaynaa kabeyan zaa ka fatta k'a kubay. I ga kaati ka nee:

«Hozaana!

Albarka ma huru boraa ra
kanj goo kaa ir Koyoo maapoo ga

kanj ti Izirayel kokoyoo.»*

¹⁴ Isa duu farka-ize foo, a goro a ga sanda takaa kanj nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

¹⁵ «Masi hunbur, Siyonj koyraa ize woyoo,

nga ne, ni kokoyoo ga kaa,

a goo ma goro farka woy, nga izoo ga.»†

¹⁶ Hayey wey, nga taalibey mana faham i se jina, amma waatoo kanj Isa jeerandi, i hongu kanj a hantumandi a ga, de mo ngi n'i tee a se.

¹⁷ Alžamaa kanj goo Isa bande waatoo kanj a na Lazar cee k'a fattandi saaraa ra k'a tunandi bukawey ra, na seedetaray tee. ¹⁸ Woo se alžamaa n'a kubay, zama i maa kanj a na tammaasa kayfantaawoo tee. ¹⁹ Fariziyeney nee

* 12:13 12.13 Zabur 118.25-26. † 12:15 12.15 Sofoni 3.16; Zakarya 9.9.

cere se: «War ga dii kaŋ war si duu baffoo. Nga ne, aduŋŋa kul koy a bande.»

Grekyan goo ma Isa ceeci

²⁰ Grekyan goo borey ra kaŋ žigi ka koy sujudu jingaroo ra. ²¹ I koy Filip do kaŋ ti Betsayda kaŋ goo Galile boro k'a wiri a ga ka nee: «Ir koyoo, ir ga baa ir ma dii Isa.» ²² Filip koy a har Andere se jina, Andere nda Filip koy a har Isa se. ²³ Isa n'i zaabi ka nee: «Waatoos kaa kaŋ ra Boraas kaŋ tee Adamize ga jeerandi. ²⁴ Nda cimi, cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, nda alkama gurunboo mana kaŋ laboo ra ka buu, a ga cindi nga foo, amma nda a buu, a ga ize boobo hay. ²⁵ Boro kaŋ ga baa nga hundoo g'a mursu, boraas kaŋ konna nga hundoo aduŋŋa woo ra, a nk'a gaabu hunayan abadantaa se. ²⁶ Boro kaŋ ga alhaadimay ya ne, kala a ma hanga agay, de mo nongu kaŋ ra agay, ay goo, nga ra ay tamoo mo goo. Boro kaŋ ga alhaadimay ya ne, Baaba Irkoy g'a beerandi.»

Isa šelan nga buuyanoo ga

²⁷ «Sohō ay binoo g'ay maray, cin no ay ga nee? – «Baaba Irkoy, ay hallasi waatoos woo ra?» Amma woo da se ay kaa alwaatoos woo ra. ²⁸ Baaba Irkoy, ni maapoo daržandi!» Jinde foo hun beenaa ra ka nee: «Ay n'a daržandi, ay g'a daržandi koyne.» ²⁹ Jamaa kaŋ ga kay no din kaŋ maa, nee kaŋ beenaa jinjinyanoo no, affooyan nee: «Almalayka ka šelan a se.» ³⁰ Isa zaabi ka nee: «Man'ti agay se jindoo woo fatta, amma war maaganda se. ³¹ Sohō no aduŋŋa woo ciitoo ga tee. Sohō aduŋŋa woo bonkoynoo ga warrandi taray. ³² Agay, waati kaŋ ay jerandi laboo ga, ay ga borey kul cendi kate ay ga.» ³³ A nka woo har ka cebe buuyanoo kaŋ nda nga ga hima ka buu. ³⁴ Alžamaa n'a zaabi ka nee: «Ir nka maa ašariyaa ra kaŋ Almasihu ga duumi hala abada, de taka foo ra n'ga nee kala Boraas kaŋ tee Adamize ma jerandi? May ti Boraas kaŋ tee Adamize woo?» ³⁵ Isa nee i se: «Gaayoo goo war game waati kayna koyne. Hala de war goo nda gaay, wa dira a ra, kubaa masi koy hin war. Boro kaŋ ga dira kubaa ra si bay nongu kaŋ ra nga ga koy. ³⁶ Hala de gaayoo goo war do, wa naanay gaayoo, hala war ma tee gaay izeyan.» Kaŋ Isa na wey har, a mooru ka koy tugu i se.

Alžamaa mana naanay Isa

³⁷ Tammaasa kayfantey kul kaŋ a n'i tee i jine, i mana naanay a, ³⁸ hala hayaa kaŋ annabi Ezayi n'a har ma tabati, a nee: «Ir Koyoo, may ka naanay ir šennoo?»

May se ir Koyoo hinoo bayrandi?»‡

³⁹ Woo se i si hin ka naanay, zama Ezayi yee koyne ka nee:

⁴⁰ «Irkoy na moŋey danandi,

a na biney ŝendandi,

hala moŋey masi duu ka dii,

biney masi faham, Irkoy nee:

<I masi koy tuubi

y'i noo baani.»§

⁴¹ Ezayi na woo har, zama a nka dii Isa daržaa, a ŝelan a ga.

⁴² Woo kul, ba jineborey ra, boro boobo naanay a. Amma Fariziyeney maaganda se i si ngi boŋ bangandi, i masi koy ngi gaaray margahugoo ra. ⁴³ Zama i ga baa adamizey ma ngi noo darža ka bisa Irkoy wanoo.

Isa ŝennoo ga borey ciiti

⁴⁴ Isa kaati ka nee: «Boro kaŋ ga naanay agay, man'ti agay no a naanay a, amma bora kaŋ n'ay sanba no a naanay a. ⁴⁵ Boro kaŋ dii agay, bora kaŋ n'ay sanba no a dii a.

⁴⁶ Agay, ay kaa aduŋna ra sanda gaay, hala boro kul kaŋ ga naanay agay masi cindi kubaa ra. ⁴⁷ Boro kaŋ maa ay ŝenney, a mana gaabu i ga, man'ti agay no m'a ciiti, zama

ay mana kaa hala ya aduŋna ciiti, amma ya nka kaa ka aduŋna hallasi. ⁴⁸ Boro kaŋ wanji ay ga, a mana yadda ay ŝenney ga, a goo nda nga ciitika: ŝennoo kaŋ ay n'a har

no m'a ciiti zaari koraa hane. ⁴⁹ Zama ya na ŝelan nda ay boŋ, amma Baaba Irkoy kaŋ n'ay sanba hunday k'ay noo

yaamaroo woo kaŋ ay g'a har nda woo kaŋ ga ay ga ŝelan. ⁵⁰ Ay ga bay mo kaŋ nga yaamaroo ti hunayan abadantaa.

Woo se hayey kaŋ ay g'i har, ay g'i har sanda takaa kaŋ nda Baaba Irkoy n'i har ya ne.»

13

Isa na nga taalibey cewey numay

¹ Za Borcintaraa jingaroo mana too, Isa ga bay kaŋ nga waatoo kaa ka hun aduŋna woo ra ka koy Baaba Irkoy do. A baa nga borey kaŋ goo aduŋna ra, a bag'ey hala nongu kaŋ ga a si bisa.*

² Hawraa ga, Ibilisi dan ka ben Žudas, Simon Iskariyot iz'aroo binoo ra a m'a nondi. ³ Isa kaŋ ga bay kaŋ Baaba Irkoy na hayey kul dan nga kaboo ra, a bay mo kaŋ Irkoy do nga hun, Irkoy do nga ga koy. ⁴ A tun hawraa ga, a na nga darbawey kaa k'i jisi ka zaara zaa ka gamahaw. ⁵ Woo

‡ 12:38 12.38 Ezayi 53.1. § 12:40 12.40 Ezayi 6.9-10. * 13:1 13.1 «hala nongu kaŋ ga a si bisa», Grek ŝenni ra, almaganaa faa ti «hala benantaa ga».

banda ga, a na hari doori tuu ra ka duu ka taalibey cewey jumay k'i tuusu nda zaaraa kan ga gamoo haw. ⁶ Kan a too Simon Piyer ga, a nee a se: «Ay Koyoo, ni no m'ay cewey jumay?» ⁷ Isa n'a zaabi ka nee: «Hayaa kan agay, ay goo m'a tee, n'si maanaa bay sohõ da, amma woo banda ga, n'ga kaa ka faham a se.» ⁸ Piyer nee a se: «Abada n's'ay cewey jumay!» Isa n'a zaabi ka nee: «Nda ay mana ni jumay, n'sii nda ay do baa.» ⁹ Simon Piyer nee a se: «Ay Koyoo, man'ti ay cewey hinne, amma ay kabey nda ay bonoo mo!» ¹⁰ Isa nee a se: «Boro kan jumay ka ben si too kala cee jumayyan hinne ga, za nga kul no ma henan. War, war henan, amma man'ti war kul.» ¹¹ A ga bora bay kan g'a nondi, woo se a nee: «Man'ti war kul no ma henan.»

¹² Kan a na ngi cewey jumay ka ben, a na nga darbawey zaa, a goro ñadogoo ra koyne, a nee i se: «War faham woo kan ay n'a tee war se wala? ¹³ War, war ga nee ya ne <Alfagaa> nda <Koy>, war šelan ka boori, zama nga ti agay. ¹⁴ Nda agay, ay na war cewey jumay, agay kan ti Koy nda Alfagaa, war mo, war ga hima ka cere cee jumay. ¹⁵ Zama himakasinay no kan ay n'a noo war se hala takaa kan ay n'a tee war se, war mo m'a tee. ¹⁶ Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har war se, tam si bisa nga koyoo, diyaw mo si bisa bora bay kan n'a sanba. ¹⁷ Nda war ga hayey wey bay, war ga duu gomni nda war g'i tee. ¹⁸ Man'ti war kul ga ay goo, agay, ay ga borey bay kan ay n'i suuba, amma hala Citaaboo šennoo ma tabati kan nee: <Bora bay goo ma takula ñaa ay bande bere ay ga k'ay tafa.>† ¹⁹ Za sohõ ay g'a har war se za woo mana tee, hala waati kan a tee, war ma naanay kan agay ti <a ga bara>. ²⁰ Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har war se, boro kan na diyaa dii kan ay g'a sanba, bora n'ay dii. Boro kan n'ay dii, a na bora bay kan n'ay sanba dii.»

*Isa bayrandi kan nga taalibi foo ga kaa ka nga nondi
(Matiyu 26.20-25; Marku 14.17-21; Luka 22.21-23)*

²¹ Kan Isa na hayey wey har ka ben, binoo maray, a nee kaaray: «Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har war se, war affoo g'ay nondi.» ²² Taalibey na cere guna-guna, i si bay boro kan ga a goo. ²³ Nga taalibey affoo, woo kan Isa ga bag'a, goo ñadogoo ra Isa gandey here. ²⁴ Simon Piyer na kabe ka šelan a se a ma hãa boro kan ga Isa goo. ²⁵ Taaliboo din bere Isa gandey here, a nee a se: «Ay Koyoo, may no?» ²⁶ Isa zaabi ka nee: «Bora ti woo kan se ay ga takula dunba sufa k'a noo.» Kan a na dunboo sufa, a n'a [zaa k'a] noo Žudas, Simon Iskariyot iz'aroo se. ²⁷ Za takulaa dunboo

† 13:18 13.18 Zabur 41.10.

nondi, nga no Ibilisi huru Žudas ra. Isa nee a se: «Hayaa kaŋ n'g'a tee, a tee nda cahāyan.» ²⁸ Woo, borey kul kaŋ goo ŋaadogoo ra mana faham haya kaŋ se a na woo har a se. ²⁹ Haya kaŋ se Žudas ti nooroo talfikaa, woo se boro fooyaŋ ga hongu kaŋ Isa nka nee a se kaŋ a ma koy hayey day kaŋ ga ŋgi ga too jingaroo se, wala a nka nee a se kaŋ a ma misikiiney noo haya. ³⁰ A na takulaa dunboo taa, a fatta dogoo din da. Cijinoo too.

Yaamar taaga

³¹ Waatoo kaŋ Žudas fatta, Isa nee: «Sohō Bora a kaŋ tee Adamize jeerandi, Irkoy jeerandi a ra. ³² [Nda Irkoy jeerandi a ra,] Irkoy mo g'a jeerandi nga boŋ ra, a g'a jeerandi sohō da. ³³ Ay zankey, ay goo war bande alwaati kayna koyne. War g'ay ceeci, de sanda takaa kaŋ nda ay n'a har Alyahuudey se ka nee: <Nongoo kaŋ ra ay ga koy, war si hin ka koy a ra>, war mo ay g'a har war se sohō. ³⁴ Ay ga war noo yaamar taaga kaŋ ti war ma baa cere sanda takaa kaŋ nda ay baa war, war mo ma baa cere. ³⁵ Woo ra borey kul ga bay kaŋ ay taalibey ti war, nda war goo nda baji cere se.»

Isa bayrandi kaŋ Piyer ga nga yankar

(Matiyu 26.31-35; Marku 14.27-31; Luka 22.31-34)

³⁶ Simoŋ Piyer nee a se: «Ay Koyoo, man ra n'ga koy?» Isa zaabi ka nee [a se]: «Nongoo kaŋ ra ay ga koy, sohō n'si hin ka hanga agay. Amma n'ga kaa ka hanga agay waati tana.» ³⁷ Piyer nee a se: «Ay Koyoo, macin se ay si hin ka hanga ni sohō da? Ay g'ay hundoo noo buuyan se ni maaganda se.» ³⁸ Isa zaabi ka nee: «N'ga ni hundoo noo buuyan se ay maaganda se? Nda cimi, cimoo ne kaŋ ay g'a har ma ne, šikka sii gorgaa si ciya kaŋ n'g'ay yankar cee hinza.»

14

Isa ti fonda a kaŋ ga koy Baaba Irkoy do

¹ Isa nee i se: «War biney masi hasara, wa naanay Irkoy*, war ma naanay agay mo. ² Gorodoo booboo goo ay Baaba Irkoy hugoo ra. Nda a gar man'ti cimi no, ay ga nee war se: <Ay ga doo hanse war se> wala? ³ De waati kaŋ ay koy, ay ga doo hanse war se, ay ga yee kate, ay ga war zaa ay bande hala nongu kaŋ ra agay, ay goo, war mo ma bara a ra. ⁴ Nongoo kaŋ ra [agay,] ay ga koy, war ga nga fonda a bay.»

⁵ Toma nee a se: «Ay Koyoo, ir si nongoo bay kaŋ ra n'ga koy, taka foo nda ir ga nga fonda a bay?» ⁶ Isa nee a se:

* **14:1** 14.1 «wa naanay Irkoy», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «war ga naanay Irkoy».

«Agay, agay ti fondaa, nda cimoo, nda hunaroo. Boro kul si too Baaba Irkoy do nda man'ti nda agay. ⁷ Nda war n'ay bay, war g'ay Baaba Irkoy mo bay. Za sohõ war g'a bay, war dii a.»

⁸ Filip nee a se: «Ay Koyoo, Baaba Irkoy cebe ir se, a ga wasa ir se.» ⁹ Isa nee a se: «Alwaatoo kul kan ay n'a tee war bande, man'ay bay, Filip? Boro kan dii agay, a dii Baaba Irkoy. Taka foo n'ga nee: <Baaba Irkoy cebe ir se>? ¹⁰ Mana naanay kan agay, ay goo Baaba Irkoy ra, Baaba Irkoy goo ay ra? Šenney wey kan ay g'i har war se, ay s'i har nda ay boŋ. Baaba Irkoy kan ga duumi ay ra no ma nga teegoyey tee. ¹¹ Wa naanay agay kan ay goo Baaba Irkoy ra, Baaba Irkoy mo goo ay ra, wala war ma naanay teegoyey wey sabbu se. ¹² Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har war se, boro kan ga naanay agay, teegoyey mo kan ay g'i tee, a g'i tee. Koyne mo a ga hayayan tee kan bisa wey, zama agay, ay ga koy Baaba Irkoy do, ¹³ de mo haya kul kan war n'a ŋaaray ay maanoo ga, ay g'a tee, hala Baaba Irkoy ma jeerandi Iz'aroo ra. ¹⁴ Nda war na haya wiri ay ga ay maanoo ga, agay, ay g'a tee.»

Isa na allaahidu noo kan Hundi Henanantaa ga kaa

¹⁵ «Nda war ga baa agay, war g'ay yaamarey dii. ¹⁶ De agay, ay ga Baaba Irkoy ŋaaray a ma war noo Faabakaw tana hala a ma cindi war bande abada. ¹⁷ Nga ti Hundi cimikoynoo kan aduŋna si hin ka duu a, zama a si dii a, a s'a bay. War, war g'a bay, zama a cindi war bande, a ga kaa ka bara war ra. ¹⁸ Ay si war nan sanda alyatimyan, ay goo kaa war do. ¹⁹ Ne nda kayna aduŋna si dii agay koyne, amma war, war ga dii agay, zama agay, ay ga huna, war mo, war ga huna. ²⁰ Hanoo din, war ga bay kan ay goo ay Baaba Irkoy ra, de war, war goo ay ra, agay, ay goo war ra.

²¹ Boro kan kone ay yaamarey goo, de a n'i dii, nga no ma baa agay. Boro kan ga baa agay, ay Baaba Irkoy ga baa boraa, ay ga bag'a, de agay hunday g'ay boŋ bayrandi a se.»

²² Žud kan man'ti Iskariyot nee a se: «Ay Koyoo, macin se ir se n'ga baa ma ni boŋ bayrandi, amma man'ti aduŋna se?» ²³ Isa zaabi ka nee a se: «Boro kan ga baa agay, a g'ay šennoo dii. Ay Baaba Irkoy ga bag'a. Ir ga koy a do, ir ga gorodoo tee a do. ²⁴ Boro kan si baa agay, a s'ay šenney dii. Šennoo kan war ga maar'a, man'ti agay wane nda a, amma Baaba Irkoy kan n'ay sanba wane nda a.

²⁵ Ay na hayey wey har war se kan ay cindi war bande. ²⁶ Faabakaa kan ti Hundi Henanantaa kan Baaba Irkoy g'a

sanba ay maapoo ga, nga, a ga haya kul cawandi war se. A ga war hongandi haya kul kan [agay,] ay n'a har war se.

²⁷ Ay ga alaafiyaa cindandi war bande, ay ga war noo ag'alaafiyaa. Man'ti takaa kan nda adupna g'a noo nda agay, ay g'a noo war se. War biney masi hasara, i masi jiti. ²⁸ War maa kan agay, ay nee war se: <Ay ga koy, de ay goo kaa war do.> Nda a gar war ga baa agay, war ga jaali nda kan ay ga koy Baaba Irkoy do, zama Baaba Irkoy bisa agay. ²⁹ Sohõ ay na woo har war se za a mana tee, hala waati kan a tee, war ma naanay. ³⁰ Ay si šenni boobo har war bande koyne, zama adupna bonkoynoo goo kaa. A sii nda ay ga hini kul. ³¹ Amma kala adupna ma bay kan ay ga baa Baaba Irkoy, ay ga goy nda sanda takaa kan nda a n'ay yaamar. Wa tun, ir ma hun ne.»

15

Isa ti alanebnaa cimoo

¹ «Agay, agay ti alanebnaa cimoo, ay Baaba Irkoy ti alaneb faaroo beerikaa. ² Tuuri kabe kul kan goo ay ga kan si ize tee, a g'a dunbu, amma wey kan ga ize tee, a g'i henanandi hala i ma ize tee ka tonton. ³ War, war henan ka ben šennoo kan ay n'a har war se maaganda se. ⁴ Wa duumi ay ra, agay, ay ga duumi war ra. Takaa kan nda tuuri kabe si hin ka ize tee nda nga bon, nda man'ti a mma duumi alanebnao ga, takaa din da war mo, sanda tuuri kabe war si hin ka ize kul tee* nda man'ti war nka duumi ay ra. ⁵ Agay, agay ti alanebnao, war, war ti kabey. Boro kan duumi ay ra, agay, ay ga duumi a ra, a ga ize boobo tee† sanda tuuri kabe, zama bila agay war si hin ka haya kul tee. ⁶ Boro kan si duumi ay ra ga warrandi taray, a ga kogu sanda tuuri kabe, woo banda ga, tuuri kabey ga margandi ka warrandi nuune ra, de i ga ton. ⁷ Nda war duumi ay ra, ay šenney duumi war ra, wa haya naaray kan war ga baa, a ga teendi war se. ⁸ Woo ra ay Baaba Irkoy ga jeerandi: war ma ize boobo tee‡ sanda tuuri kabe, war ma tee ay taalibey. ⁹ Takaa kan nda Baaba Irkoy bag'ay, takaa din da nda agay mo baa war. Wa duumi ay bajoo ra. ¹⁰ Nda war g'ay yaamarey dii, war duumi ay bajoo ra sanda takaa kan nda ay n'ay Baaba Irkoy yaamarey dii, de ay duumi nga bajoo ra.

¹¹ Ay na hayey wey har war se hala ay jaaloo ma bara war ra, haya kul mas'a gaza. ¹² Ay yaamaroo ne: war ma baa cere sanda takaa kan nda ay baa war. ¹³ Baji beeri sii

* **15:4** 15.4 «ka ize tee» man'ti kala haya kan boro g'a tee Irkoy maaganda se.

† **15:5** 15.5 Sorro 4to. ‡ **15:8** 15.8 Sorro 4to.

no kaŋ bisa boro ma nga hundoo noo buuyan se nga cerey maaganda. ¹⁴ Ay cerey ti war nda war ga hayey tee kaŋ ay g'i ka war yaamar. ¹⁵ Ay si nee war se tam koyne, zama tam si hayaa bay kaŋ nga koyoo g'a tee. Ay nee war se ay cerey, zama haya kul kaŋ ay maar'a ay Baaba Irkoy do, ay n'a bayrandi war se. ¹⁶ Man'ti war k'ay suuba, amma agay ka war suuba ka war dan hala war ma koy, war ma hin ka izeyan tee§ sanda tuuri kabe, war izey ma duumi hala haya kaŋ war n'a wiri Baaba Irkoy ga ay maanoo ga, a m'a noo war se. ¹⁷ Hayey wey nda ay na war yaamar hala war ma baa cere.»

Adupna konna Isa nda nga ganakey

¹⁸ «Nda adupna konna war, war ma bay kaŋ agay no a jin ka konna agay. ¹⁹ Nda a gar adupna wane nda war, adupna ga baa borey kaŋ ti nga wane, amma zama a si war may, de mo ay na war suuba ka war kaa a game, woo se a ga konna war. ²⁰ Wa hongu ŝennoo kaŋ ay n'a har war se kaŋ ti: <Tam si bisa nga koyoo.> Nda i n'ay gurzugay, i ga war mo gurzugay, nda i n'ay ŝennoo dii, i ga war mo ŝennoo dii. ²¹ Amma wey kul i g'i tee war se ay maanoo sabbu se, zama i si bora bay kaŋ n'ay sanba. ²² Nda a gar ya nka mana kaa ka ŝelan i se, i si duu zunubu. Sohõ i si duu kobay ka nee ngi mana zunubu tee. ²³ Boro kaŋ konna agay, konna ay Baaba Irkoy mo. ²⁴ Nda a gar ya nka mana teegoyey tee i jine kaŋ boro kul man'i tee, i si duu zunubu. Sohõ i dii ey, de i konna agay nda ay Baaba Irkoy. ²⁵ Amma woo tee hala ŝennoo kaŋ hantumandi ngi ašariyaa ra ma tabati kaŋ nee: <I konna agay bila addalil.>^{*}

²⁶ Waati kaŋ Faabakaa kaa kaŋ ay g'a sanba war se ka hun Baaba Irkoy do, nga ti Hundi cimikoynoo kaŋ ga hun Baaba Irkoy do, a ga seedetaray tee ay ga. ²⁷ War mo, war ga tee seede, zama za sintinoo ga, war goo ay bande.»

16

¹ «Ay na hayey wey har war se hala war masi koy naanay nan. ² I ga war kaa ngi margahugey ra, de mo waati ga kaa kaŋ boro kul kaŋ na war wii ga hongu nga nka Irkoy gana. ³ I ga wey tee, zama i man'ay Baaba Irkoy bay, i man'ay bay. ⁴ Amma ya nka wey har war se hala waati kaŋ ngi waatoo kaa, war ma hongu kaŋ agay, ay n'i har war se. Hayey wey, ya n'i har war se za sintinoo ga, zama ay goo war bande.»

Hayey kaŋ Faabakaa g'i tee

⁵ «Sohõ ay ga koy bora do kanj n'ay sanba, boro kul s'ay hãa war ra ka nee: <Man ra n'ga koy?> ⁶ Amma kanj se ay na woo har, nga se war biney hanse ka maray. ⁷ Agay, ay ga cimoo har war se: A baa war se ya koy, zama nda ay mana koy, Faabakaa si kaa war do, amma nda ay koy, ay g'a sanba war do. ⁸ Waati kanj a kaa, a ga adupña layboo cebe a se haya kanj ti zunubu here, haya kanj ti šerretaray here, nda haya kanj ti ciitoo here. ⁹ Haya kanj ti zunubu here, zama i mana naanay agay. ¹⁰ Haya kanj ti šerretaray here, zama ay ga koy Baaba Irkoy do, de mo war si dii agay koyne. ¹¹ Haya kanj ti ciitoo here, zama adupña bonkoynoo ciitandi.

¹² Haya booboyanj goo ay kone kanj ay ga baa y'i bayrandi war se, amma war si hin k'i dii sohõ da. ¹³ Waati kanj a kaa, nga, Hundi cimikoynoo, a ga war gongu cimoo kul ra, zama a si šelan nga bonj ga, amma a ga hayaa har kanj a maar'a, de a ga hayey har war se kanj ga kaa ka kaa. ¹⁴ A g'ay jeerandi, zama a ga hayaa zaa kanj ti agay wane k'a bayrandi war se. ¹⁵ Haya kul kanj ti Baaba Irkoy wane, agay wane, woo se ay ga nee kanj a ga hayaa zaa kanj ti agay wane k'a bayrandi war se.»

Binemarayyanoo ga bere ka tee jaali

¹⁶ «Ne nda kayna war si yee ka dii agay, ne nda kayna koyne, war ga dii agay.» ¹⁷ Nga taalibey ra, affooyanj nee cere se: «Macin no a ga baa k'a har ir se: <Ne nda kayna war si yee ka dii agay, ne nda kayna koyne, war ga dii agay?> Macin no a ga baa k'a har kanj a nee: <Zama ya mma koy Baaba Irkoy do?>» ¹⁸ I nee mo: «Macin no a ga baa k'a har [kanj a nee]: <Ne nda kayna?> Ir si bay haya kanj no a ga baa ka nee.» ¹⁹ Isa bay kanj i mma baa i ma nga hãa, a nee i se: «War ga cere hãa nda hayaa kanj ay n'a har ka nee: <Ne nda kayna war si yee ka dii agay, ne nda kayna koyne, war ga dii agay.> ²⁰ Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, war ga kaa ka hẽe ka yooyo, de adupña ga jaali. War, war biney ga kaa ka maray, amma war binemarayyanoo ga bere ka tee jaali. ²¹ Waati kanj woy ga duu nga bonj, binemarayyan ga tee a se, zama nga waatoo ka kaa. Waati kanj a na zankaa danj adupña ra, a si yee ka hongu nga zaraboo, jaaloo maaganda se, zama adamize foo kaa adupña ra. ²² Takaa din da, war mo, war biney ga maray sohõ da, amma ay ga kaa ka dii war koyne, de war biney ga jaali, de war jaaloo, boro kul s'a kaa war ra.

²³ Hanoo din, war s'ay hãa nda haya kul. Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, haya kanj war n'a ŋaaray Baaba Irkoy ga ay maapnoo ga, a g'a noo war se. ²⁴ Hala sohõ war

mana haya kul njaaray ay maapoo ga. Wa njaaray, war ga duu hala haya kul masi war naaloo gaza.»

Isa duu adupna ga hinay

²⁵ «Ay na wey har war se nda filla yaasayanteyan. Waatoo ga kaa kan ay si yee ka šelan war se nda filla yaasayanteyan, amma ay ga šelan war se kaaray Baaba Irkoy ga. ²⁶ Hanoo din, war ga njaaray ay maapoo ga, ay si nee war se kan ay ga Baaba Irkoy njaaray war se, ²⁷ zama Baaba Irkoy hunday ga baa war, zama war baa agay, de mo war, war naanay kan agay, ay mana hun kala Irkoy do. ²⁸ Ay hun Baaba Irkoy do ka kaa adupna ra, ay ga yee ka hun adupna ra ka koy Baaba Irkoy do.» ²⁹ Nga taalibey nee a se: «Nga ne, sohõ n'ga šelan kaaray, de n'si haya kul har nda filla yaasayante. ³⁰ Sohõ ir bay kan n'ga haya kul bay, a si too boro kul ma ni hãa, woo se ir ga naanay kan Irkoy do ni hun.» ³¹ Isa zaabi ka nee i se: «War ga naanay sohõ? ³² Nga ne, waatoo goo kaa, de mo waatoo kaa ka ben kan ra war ga say-say, boro foo kul ga koy nga do, de war g'ay nan agay hinne, amma man'ti agay hinne no, zama Baaba Irkoy goo ay bande. ³³ Ay na wey har war se hala ay bande war ma duu alaafiyaa. War ga zarabi adupna ra, amma wa bine tee, agay, ay duu adupna ga hinay.»

17

Isa na Irkoy njaaray nga bonj se

¹ Kan Isa na hayey wey har, a na nga bonjo jer ka beenaa guna, a nee: «Baaba Irkoy, waatoo kaa. Ni Iz'aroo daržandi hala a ma ni daržaa cebe, ² sanda takaa kan nda n'n'a noo hini hundikoyni kul ga, hala borey kul kan n'n'i noo a se, a m'i noo hunayan abadantaa. ³ Hunayan abadantaa man'ti kala, i ma ni bay, ni, Irkoy follokaa cimikoynoo nda boraa kan n'n'a sanba kan ti Isa Almasihu. ⁴ Ay na ni daržaa cebe laboo ga. Ay na goyoo benandi kan n'n'a noo ya ne y'a tee. ⁵ Sohõ ni, Baaba Irkoy, ay daržandi ni hunday jeroo ga nda daržaa kan cindi ya ne ni jere za adupna mana tee.»

⁶ «Ay na ni maapoo bayrandi borey se kan n'n'i noo ya ne adupna ra. Ni wane nda ey, amma n'n'i noo ya ne, i na ni šennoo dii. ⁷ Sohõ i bay kan hayaa kul kan n'n'a noo ya ne mana hun kala ni do. ⁸ Zama ay na šenney har i se kan n'n'i har ya ne, i n'i dii, i bay nda cimi kan ni do ay hun, de i naanay kan ni k'ay sanba.

Isa na Irkoy njaaray nga taalibey se

⁹ Ngi se agay, ay ga njaaray, man'ti adupna se ay ga njaaray, amma borey kan n'n'i noo ya ne se, zama ni wane nda ey.

¹⁰ De mo haya kul kaŋ goo ay kone ti ni wane, haya kaŋ goo ma ne ti agay wane, de i n'ay jeerandi. ¹¹ Ay si cindi aduŋŋa ra koyne, ngi, i goo aduŋŋa ra, agay, ay goo ma koy ni do. Baaba Irkoy henanantaa, m'i hawgay ni maapoo kaŋ n'n'a noo ya ne maaganda se hala i ma tee affoo, takaa kaŋ nda agay nda ni ti affoo. ¹² Waatoo kaŋ ay goo i bande, ay n'i gaabu ni maapoo kaŋ n'n'a noo ya ne maaganda se. Ay n'i hawgay, ba affoo mana dere i ra, nda man'ti halacintaa hala Citaaboo ŝennoo ma tabati.* ¹³ Sohõ ay goo ma koy ni do, ay ga woo har aduŋŋa ra hala ay paaloo ma bara i ra, haya kul mas'a gaza. ¹⁴ Agay, ay n'i noo ni ŝennoo, aduŋŋa konna ey, zama a s'i may sanda takaa kaŋ nda a s'ay may. ¹⁵ Man'ti ya mma ŋaaray hala m'i daŋ aduŋŋa se jere ga, amma ya mma baa m'i hallasi boro laalaa ra kaŋ ti Ibilisi. ¹⁶ Aduŋŋa s'i may takaa kaŋ nda a s'ay may. ¹⁷ Cimoo k'i henanandi, ni ŝennoo, nga ti cimoo. ¹⁸ Takaa kaŋ nda n'n'ay sanba aduŋŋa ra, agay mo n'i sanba aduŋŋa ra. ¹⁹ [Agay,] ay g'ay boŋ jisandi jere ga ma ne ngi maaganda se, hala ngi mo ma jisandi jere ga ma ne nda cimi.»

Isa na Irkoy ŋaaray nga ganakey kul se

²⁰ «Man'ti ngi hinne se ay ga ŋaaray, amma borey mo se kaŋ ga naanay agay ngi ŝennoo sabbu se, ²¹ hala i kul ma tee affoo, sanda takaa kaŋ nda ni, Baaba Irkoy n'goo ay ra, de agay, ay goo ni ra. Ngi mo ma tee affoo ir ra, hala aduŋŋa ma naanay kaŋ ni k'ay sanba. ²² Agay, ay n'i noo daržaa kaŋ n'n'a noo ya ne, hala i ma tee affoo sanda takaa kaŋ nda ir ti affoo. ²³ Ay goo i ra, ni goo ay ra, hala i ma tee affoo ka timme, de aduŋŋa ma bay kaŋ ni k'ay sanba, de mo n'bag'ey sanda takaa kaŋ nda n'baa agay. ²⁴ Baaba Irkoy, borey kaŋ n'n'i noo ya ne, ay si baa kala nongu kaŋ ra agay, ay goo, ngi mo ma bara ay bande hala i ma dii ay daržaa, woo kaŋ n'n'a noo ya ne, zama n'baa agay za aduŋŋa mana daara. ²⁵ Baaba Irkoy ŝerrantaa, aduŋŋa mana ni bay, amma agay, ay na ni bay, de borey wey bay kaŋ ni k'ay sanba. ²⁶ Ay na ni maapoo bayrandi i se, ay ga kaa k'a bayrandi i se hala bajoo kaŋ nda n'baa agay ma bara i ra, de agay, ya bara i ra.»

18

Takaa kaŋ nda Isa diyandi

(Matiyu 26.47-56; Marku 14.43-50; Luka 22.47-53)

¹ Waatoo kaŋ Isa na hayey wey har ka ben, a fatta nda nga taalibey ka koy Sederon gooroo boŋ faa ga kaŋ ra saddiŋa

* 17:12 17.12 Zabur 41.10.

foo goo, nga nda ey. ² Žudas kaŋ g'a nondi mo ga nongoo bay, zama Isa nda nga taalibey ga doona ka cere marga no din. ³ Žudas huru lakkalkawyaŋ kaŋ hun sargari juwalkey jineborey nda Fariziyeney do, nda soojey jine ka koy no din, fitillayan, nda bundu boŋ diinanteyan, nda wongu jinayyan goo i kone. ⁴ Isa kaŋ ga hayey kul bay kaŋ ga kaa ka duu nga, a man ka nee i se: «May no war g'a wiri?» ⁵ I n'a zaabi ka nee: «Isa Nazaret boraa.» Isa nee i se: «Agay ne.» Žudas kaŋ g'a nondi goo i bande.

⁶ Waatoo kaŋ Isa nee i se: «Agay ne», i yee nda banda ka kaŋ ganda. ⁷ A yee koyne k'i hãa ka nee: «May no war g'a wiri?» I nee: «Isa Nazaret boraa.» ⁸ Isa zaabi ka nee: «Ay nee war se kaŋ agay no. Nda agay no war g'ay wiri, wa wey naŋ i ma koy.» ⁹ Woo ti hala ŝennoo ma tabati kaŋ ra a nee: «Borey kaŋ n'n'i noo ya ne, ba affoo mana dere ya ne.»*

¹⁰ Simoŋ Piyer kaŋ kone takuba foo goo n'a hoobu ka sargari juwalkey jineboraa tamoo kar ka kabe hennaa here haŋaa dunbu. Tamoo maapoo ti Malšus. ¹¹ Isa nee Piyer se: «Ni takubaa yeeti nga hugoo ra. Ay si gurzugaa potoo hayaa haŋ kaŋ Baaba Irkoy n'a noo ya ne wala?»

I na Isa ka koy Hannu do

(Matiyu 26.57–58; Marku 14.53–54; Luka 22.54)

¹² Sooje margaroo, nda ngi boŋkoyni beeroo, nda Alyahuudey lakkalkey na Isa dii k'a haw. ¹³ I n'a ka koy Hannu do jina, zama Kayif kaŋ ti sargari juwalkey jineboraa jiiroo din, nga wandoo baaba no. ¹⁴ Kayif ti boraa kaŋ bay ka Alyahuudey hoyray ka nee: «Boro folloku ma buu jamaa dogoo ra baa.»†

Piyer na Isa yankar

(Matiyu 26.69–70; Marku 14.66–68; Luka 22.55–57)

¹⁵ A gar, Simoŋ Piyer nda taalibi foo hanga Isa. Taaliboo din, sargari juwalkey jineboraa g'a bay, a huru Isa bande sargari juwalkey jineboraa batumaa ra. ¹⁶ Amma Piyer goo ma kay taray, hugoo mijoo jeroo ga. Taalibi faa kaŋ sargari juwalkey jineboraa g'a bay fatta ka ŝelan woyoo kaŋ ga hugoo mijoo hawgay se ka Piyer hurandi. ¹⁷ Koŋŋaa kaŋ ga hugoo mijoo hawgay nee Piyer se: «Ni mo, n'goo aroo woo taalibey ra wala?» A nee: «Ay sii i ra.» ¹⁸ Tamey nda lakkalkey goo ma kay no din, i na nuune diinandi ka cankan, zama hargu goo. Piyer goo i ra, a ga kay ka cankan.

Isa daŋandi sargari juwalkey jineboraa jine

(Matiyu 26.59–66; Marku 14.55–64; Luka 22.66–71)

* **18:9** 18.9 Zamnaa 6.39; 17.12. † **18:14** 18.14 Zamnaa 11.49–50.

¹⁹ Sargari juwalkey jineboraa na Isa hãa nga taalibey nda nga cawandoo ga. ²⁰ Isa n'a zaabi ka nee: «Agay, ay ŝelan kaaray adupna se. Waati kul ay ga cawandi margahugoo nda Irkoy hugu beeroo kan ra Alyahuudey ga cere marga, de mo ya na haya kul har tuguyan ra. ²¹ Macin se n'g'ay hãa? Borey hãa kan maa hayaa kan ay n'a har. Nga ne, ngi, i ga hayey bay kan ay n'i har.» ²² Ŝenney wey ga, lakkalkaw foo kan goo no na Isa san ka nee: «Takaa woo nda n'ga tuuru sargari juwalkey jineboraa se?» ²³ Isa n'a zaabi ka nee: «Nda ay mana ŝelan ka boori, haya laalaa cebe ya ne kan ay n'a har, nda ay ŝelan ka boori, macin se n'g'ay kar?» ²⁴ Woo banda ga, Hannu n'a sanba a ga hawa sargari juwalkey jineboraa Kayif do.

Piyer yee ka Isa yankar

(Matiyu 26.71-75; Marku 14.69-72; Luka 22.58-62)

²⁵ Simon Piyer goo ma kay no din a ga cankan. I nee a se: «Ni mo, n'goo nga taalibey ra wala?» A n'a yankar ka nee: «Ay sii i ra.» ²⁶ Sargari juwalkey jineboraa tamey affoo kan ti bora kan Piyer na hanjaa dunbu boro, nee a se: «Ya na dii ni a bande saddinãa ra wala?» ²⁷ Piyer yee koyne k'a yankar, dogoo din da gorgaa ciya.

I na Isa ka koy gofornar Pilat do

(Matiyu 27.1-2, 11-14; Marku 15.1-5; Luka 23.1-5)

²⁸ I na Isa ka hun Kayif do ka koy goforneroo tuujidogoo ra. Subbaahi tayaa no. Ngi hunday mana huru goforneroo batumaa ra hala ngi masi žiibi, de ngi ma hin ka Borcintaraa jingaroo ņaayanoo ņaa. ²⁹ Pilat fatta taray ka koy i do ka nee: «Macin no war nee aroo woo n'a tee?» ³⁰ I n'a zaabi ka nee: «Nda a gar woo man'ti goy futu teekaw, ir si kate a ni do.» ³¹ Woo ga, Pilat nee i se: «W'a dii war hunday, war m'a ciiti nda war ašariyaa.» Alyahuudey nee a se: «Ir sii nda fondo ka boro wii.» ³² Woo ti hala ŝennoo ma tabati kan Isa n'a har ka cebe buuyanoo kan nda nga ga buu.‡ ³³ Pilat yee gofornar tuujidogoo ra, a na Isa cee ka nee a se: «Ni ti Alyahuudey kokoyoo wala?» ³⁴ Isa zaabi ka nee: «Ni nka woo har nda ni boŋ, wala boroyan ka ŝelan ma ne ay ga?» ³⁵ Pilat zaabi ka nee: «Alyahuudu ti agay wala? Ni gandaa nda sargari juwalkey jineborey na ni dan ay kaboo ra, macin no n'n'a tee?» ³⁶ Isa zaabi ka nee: «Ay Laamaa, man'ti adupna woo wane nda a. Nda a gar ay Laamaa, adupna woo wane nda a, ay tamey ga wongu hala ya si huru Alyahuudey kabey ra, amma sohō da ay Laamaa, man'ti laboo woo wane nda a.» ³⁷ Pilat nee a se: «Adiši

‡ 18:32 18.32 Zamnaa 3.14; 12.32-33.

kokoy ti ni?» Isa zaabi ka nee: «Ni hunday k'a har kokoy ti agay. Hayaa kan se ay hayandi, hayaa kan se ay kaa aduɗɗa ra, man'ti kala ka seedetaray tee cimoo ga. Boro kul kan ti cimoo wane ga hanjajer ay jindoo se.» ³⁸ Pilat nee a se: «Cimoo ti macin?»

*I na Isa zukandi ka nee i m'a wii
(Matiyu 27.15-31; Marku 15.6-20; Luka 23.13-25)*

Šennoo woo banda ga, Pilat yee koyne ka fatta ka koy Alyahuudey do ka nee i se: «Agay, ya na dii a ga addalil kul. ³⁹ Alaada no war se, ya boro foo taɗ war se Borcintaraa jingaroo ga. Adiši war ga baa ya Alyahuudey kokoyoo taɗ war se wala?» ⁴⁰ I yee koyne ka kaati ka nee: «Man'ti nga, amma Barabas.» Ka gar Barabas man'ti kala zay beeri.

19

¹ Woo banda ga, Pilat daɗ kan i ma Isa dii k'a barzu. ² Soojeɗ na tuuri fita karjikoyniyaɗ tur k'i tee kokoy fuula k'a daɗ boɗoo ra. I na darbay ciray zaram daɗ a ga. ³ I man a ka nee a se: «Ir ga sallam ni ga, Alyahuudey kokoyoo!» De i g'a noo sanfariyaɗ.

⁴ Pilat yee koyne ka fatta ka nee Alyahuudey se: «Nga ne, ay kate a war se taray hala war ma bay kan ya na duu a ga addalil kul.» ⁵ Isa fatta taray, karji fuulaa nda darbay ciraa goo a ga. Pilat nee i se: «Boraa ne!» ⁶ Kan sargari juwalkey jineborey nda lakkalkey dii a, i kaati ka nee: «A kanji! A kanji kanjandibundu ga!» Pilat nee i se: «W'a dii war hunday, war m'a kanji, zama agay, ya na duu a ga addalil.» ⁷ Alyahuudey n'a zaabi ka nee: «Ir, ir goo nda ašariyaa, ir ašariyaa ra, a mma hima ka buu, zama a na nga boɗ tee Irkoy Iz'aroo.»

⁸ Waatoo kan Pilat maa šennoo woo, a hunbur ka tonton. ⁹ A huru goforner tuujidogoo ra, a nee Isa se: «Man ra ni, n'ga hun?» Amma Isa man'a zaabi. ¹⁰ Pilat nee a se: «N'si tuuru ya ne? N'si bay kan ay goo nda hini ka ni taɗ, ay goo nda hini ka ni kanji?» ¹¹ Isa zaabi ka nee [a se]: «N'si duu ay ga hini kul nda man'ti a nka hun ma ne beene. Woo se boraa kan n'ay noo ma ne duu zunubu ka tonton.» ¹² Za waatoo woo, Pilat ceeci k'a taɗ. Amma Alyahuudey ga kaati ka nee: «Nda n'na woo taɗ, ni man'ti kokoy beeroo cere. Boro kul kan nee kokoy ti nga cebe kan kokoy beeroo iberi ti nga.» ¹³ Kan Pilat maa šenney wey, a na Isa ka koy taray, a goro ciitidogoo ra, nongoo ra kan se i ga nee Tondi Daarantey, Ebere šenni ra Gabata.

¹⁴ Borcintaraa jingaroo soolurey zaaroo no, guuru woy cindi hinka (12) dimma ga. A nee Alyahuudey se: «War

kokoyoo ne!»¹⁵ I kaati ka nee: «A ma buu! A ma buu! A kanji kanjandibundu ga!» Pilat nee i se: «Ya war kokoyoo kanji?» Sargari juwalkey jineborey zaabi ka nee: «Ir sii nda kokoy kanj man'ti kokoy beeroo.»¹⁶ Woo banda ga, Pilat n'a noo i se a ma kanjandi.

Isa kanjandiyanoo

(Matiyu 27.32–44; Marku 15.21–32; Luka 23.26–43)

I na Isa dii ka koy.¹⁷ Isa hunday ka nga kanjandibundoo jeeje, ka fatta ka koy nongoo kanj se i ga nee Bonngaasoo dogoo, Ebere šenni ra Golgota.¹⁸ No din ra i n'a kanji, nga nda boro hinka, i na affoo kul danj Isa kabe foo here, a goo gamey ra.

¹⁹ Pilat hantum haya ga k'a danj kanjandibundoo ga. Hantumoo ti: «Isa Nazaret boraa, Alyahuudey kokoyoo». ²⁰ Alyahuudey ra, boro boobo na hantumoo caw, zama nongoo kanj ra Isa kanjandi ga man koyraa. Hantumoo sii kala Ebere, nda Laten, nda Grek šenni ra. ²¹ Alyahuudey ra, sargari juwalkey jineborey nee Pilat se: «Masi hantum <Alyahuudey kokoyoo>, amma hantum kanj nga ka nee: <Agay ti Alyahuudey kokoyoo.>» ²² Pilat zaabi ka nee: «Haya kanj ay n'a hantum, hantumandi ka ben.»

²³ Waatoo kanj soojey na Isa kanji ka ben, i na nga bankaarawey zaa k'i zamna, zamna taaci, sooje foo kul zamna foo. I na nga kaayoo mo zaa kanj mana taandi, šukka folloku no kanj i n'a kay za beene hala ganda. ²⁴ I nee cere se: «Ir mas'a kottu, ir ma alkurra kar ka dii boro kanj ga duu a.» Woo teendi hala Citaaboo šennoo ma tabati kanj nee:

«I n'ay bankaarawey zamna,
i na alkurra kar ay darbaa ga.»*
Woo ti hayey kanj soojey n'i tee.

²⁵ Isa kanjandibundoo jeroo ga, nga paa, nda nga paa woy-maa, nda Maryama kanj ti Klopas wandoo, nda Maryama Magdala boraa goo ma kay. ²⁶ Waatoo kanj Isa dii nga paa, taaliboo kanj a ga bag'a goo ma kay jeroo ga, a nee nga paa se: «Nanay, ni iz'aroo ne.» ²⁷ Woo banda ga, a nee taaliboo se: «Ni paa ne.» Za waatoo woo, taaliboo n'a dii nga do.

Isa buuyanoo

(Matiyu 27.45–56; Marku 15.33–41; Luka 23.44–49)

²⁸ Woo banda ga, Isa kanj ga bay kanj hayey kul teendi ka ben, hala Citaaboo šennoo ma tabati, a nee: «Ay jaw.»†
²⁹ Jinay foo goo no kanj ga too nda binegar. I na zaara didiji izopu bundu ga k'a sufa k'a too nda binegar k'a manandi mijoo ga. ³⁰ Waatoo kanj Isa na binegaroo taba, a nee:

* 19:24 19.24 Zabur 22.19. † 19:28 19.28 Zabur 69.22.

«Hayaa kul teendi.» Woo banda ga, a na nga bonoo sinji, hundoo hun.

Sooje foo na Isa caraa fun

³¹ Hunanzam zaaroo soolurey zaaroo no kanj ti alzumaa, hala kunturey masi koy cindi kanjandibundey ga hunanzam zaaroo hane, haya kanj se hunanzam zaaroo woo man'ti kala hunanzam zaari beeri, woo se Alyahuudey wiri Pilat ga i ma cewey kayri k'i zumandi. ³² Sooje kaa, i na ijinaa cewey kayri, nda woo kanj kanjandi a bande. ³³ Kanj i kaa Isa ga, kanj i dii a buu ka ben, i mana cewey kayri. ³⁴ Amma sooje affoo n'a hay nda yaaji caraa ra, dogoo din da kuri nda hari doo. ³⁵ Bora a kanj dii a ka seedetaray tee, nga seedetaraa ti cimi, bora a din ga bay kanj cimi no nga g'a har, hala war mo, war ma naanay. ³⁶ Woo teendi hala Citaaboo šennoo ma tabati kanj nee: «Nga birey, ba affoo mana kayri.»[‡] ³⁷ Citaaboo šenni foo nee koyne: «I ga bora a guna kanj i n'a fun.»§

Isa danjandi saaraa ra

(*Matiyu 27.57-61; Marku 15.42-47; Luka 23.50-56*)

³⁸ Woo banda ga, Isufi Arimate koyraa boro kanj ti Isa taalibi, amma tuguyan ra Alyahuudey hunburay se, wiri Pilat ga nga ma Isa kunturoo zumandi. Pilat yadda. Isufi kaa, a na kunturoo zumandi. ³⁹ Nikodem mo kaa kanj cee jinaa a koy Isa do cijin here. A kate nga bande mir kanj i n'a jaami nda alowe, i ga too kilo waranza (30) cine. ⁴⁰ I na Isa kunturoo zaa k'a didiji nda kasance, ka jii hew kaanayanj danj a ga, sanda takaa kanj Alyahuudey alaadaa g'a tee suturayan ra. ⁴¹ Woo gar, saddinja foo goo nongoo kanj ra a kanjandi. Saddinja din ra saaray taaga foo goo no kanj ra boro mana bay ka jisandi. ⁴² No din ra i na Isa jisi, zama saaraa ga man, Alyahuudey hunanzam zaaroo soolurey zaaroo maaganda se.

20

Saaray koonoo šennoo

(*Matiyu 28.1-8; Marku 16.1-8; Luka 24.1-12*)

¹ Jirbiyyaa zaari jinaa kanj ti alhadoo, Maryama Magdala bora a koy saaraa do za subbaahi tayaa kanj kubay goo, a dii kanj tondoo kanj ga saaraa mipoo daabu hun a ga. ² A zuru ka koy Simonj Piyer nda taaliboo kanj Isa ga bag'a do ka nee i se: «I n'ir Koyoo zaa saaraa ra, de mo ir si bay nongu kanj ra i n'a danj.»

‡ 19:36 19.36 Fattaroo 12.46; Kabuyaney 9.12; Zabur 34.21. § 19:37 19.37 Zakarya 12.10.

³ Piyer nda taalibi faa fatta ka koy saaraa do. ⁴ Ngi boro hinkaa zuru cere bande, taalibi faa zuru ka bisa Piyer, de a n'a jin ka too saaraa do. ⁵ A gunguma ka fuuni, a dii kaŋ kasancaa jisandi, amma a mana huru. ⁶ Simoŋ Piyer kaŋ goo dumaa ga kaa. A huru saaraa ra, a dii kaŋ kasancaa jisandi ⁷ nda ŋukka kaŋ bay ka bara Isa boŋoo ga, a mana jisandi kasance faa ra, amma a kunkunandi jere ga. ⁸ Waatoo din taalibi faa kaŋ jin ka too saaraa do huru nga mo, a dii, a naanay. ⁹ Zama hala waatoo din i mana faham Citaaboo ŋennoo se kaŋ nee kaŋ Isa ga hima ka tun bukawey ra.* ¹⁰ Woo banda ga, taalibey yee ngi do.

Isa bangay Maryama Magdala bora se
(*Matiyu 28.9-10; Marku 16.9-11*)

¹¹ Maryama ga kay taray, saaraa jeroo ga, a ga hēe. Kaŋ a goo ma hēe, a gunguma ka fuuni saaraa ra, ¹² de a dii almalayka hinka kaŋ ga bankaaray kaarayyan goo, i goo ma goro nongoo kaŋ ra Isa kunturoo bay ka jisandi, affoo goo boŋoo heroo ra, affaa goo cewey heroo ra. ¹³ I nee a se: «Woyoo, macin se n'ga hēe?» A n'i zaabi ka nee: «I nk'ay Koyoo zaa, de mo ay si bay nongu kaŋ ra i n'a dan.» ¹⁴ Kaŋ a na woo har kul a neli, de a dii Isa goo ma kay, amma a mana bay wala Isa no. ¹⁵ Isa nee a se: «Woyoo, macin se n'ga hēe? May no n'g'a wiri?» A mma nee saddiŋaa koyoo no, a nee a se: «Ay koyoo, nda ni, ni k'a ka koy, nongoo har ya ne kaŋ ra n'n'a dan, ya koy a zaa.» ¹⁶ Isa nee a se: «Maryama!» A neli, de a nee a se Ebere ŋenni ra: «Rabbuni!» - maanaa «Alfagaa». ¹⁷ Isa nee a se: «Mas'ay dii, zama ya na ŋigi ka koy [ay] Baaba Irkoy do jina. Amma koy ag'armey do, de ma nee i se kaŋ ay ga ŋigi ka koy ay Baaba do kaŋ ti war Baaba, ay Koyoo do kaŋ ti war Koyoo.»

¹⁸ Maryama Magdala bora koy bayrandi taalibey se ka nee i se kaŋ nga dii ir Koyoo, de a na hayey wey har nga se.

Isa bangay nga taalibey se
(*Matiyu 28.16-20; Marku 16.14-18; Luka 24.36-49*)

¹⁹ Hanoo din hunday, jirbiyyaa zaari jinaa kaŋ ti alhadoo, alaasaroo ra, hugoo kaŋ ra taalibey goo miŋey ga daaba Alyahuudey hunburay se. Isa kaa ka kay gamey ra, a nee i se: «Alaafiyyaa ma kaa war ga!» ²⁰ Kaŋ a na woo har, a na nga kabey nda nga caraa cebe i se. Taalibey jaali nda ir Koyoo diiroo. ²¹ [Isa] nee i se koyne: «Alaafiyyaa ma kaa war ga!» Takaa kaŋ nda ay Baaba Irkoy n'ay sanba, agay mo ga war sanba. ²² ŋennoo woo banda ga, a na miŋoo hewoo funsu i ga ka nee i se: «Wa dii Hundi Henanantaa! ²³ Borey

* 20:9 20.9 Zabur 16.10.

kanj war ga ngi zunubey yaafa, i ga yaafandi, wey kanj war wanji ka ngi zunubey yaafa, i si yaafandi.»

Isa bangay Toma se

²⁴ Toma kanj se i ga nee Taway, taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo sii i bande waatoo kanj Isa bangay. ²⁵ Taalibey cindey cindi i ga nee a se: «Ir dii ir Koyoo.» Amma a nee i se: «Nda ay mana dii nga kabey pontey dogey, nda ay man'ay kabe-izoo danj pontey dogey ra, nda ay man'ay kaboo danj caraa ra, laabudda, ay si naanay.»

²⁶ Jirbi yaaha banda ga, Isa taalibey goo kunehere koyne, de Toma goo i bande. Isa kaa, hugoo mijey ga daaba, a kay gamey ra. A nee i se: «Alaafiyaa ma kaa war ga!» ²⁷ Woo banda ga, a nee Toma se: «Ni kabe-izoo danj ne, ay kabey guna, kate ni kaboo mo, a danj ay caraa ra. Masi tee boro kanj si naanay, amma ma naanay!» ²⁸ Toma n'a zaabi ka nee: «Ni ti ay Koyoo, ay Irkoy!» ²⁹ Isa nee a se: «Zama n'dii agay, nga se ni naanay. Borey duu gomni kanj mana dii agay, amma i naanay.»

Citaaboo woo hantumyanoo addaliloo

³⁰ Isa yee ka tammaasa kayfante booboyanj tee koyne [nga] taalibey jine kanj mana hantumandi citaaboo woo ra. ³¹ Hayey wey hantumandi hala war ma naanay kanj Isa ti Almasihu, Irkoy Iz'aroo, de nda war naanay, war ma duu nga maapoo ra hunayan.

21

Isa bangay taalibi iyee se

¹ Woo banda ga, Isa bangay koyne taalibey se Tiberiyad isabangoo jeroo ga. Takaa ne kanj nda a bangay: ² Simon Piyer, nda Toma kanj se i ga nee Taway, nda Nataniyel kanj Kana kanj goo Galile boro no, nda Zebede iz'arey, nda nga taalibey boro hinka koyne goo cere bande. ³ Simon Piyer nee i se: «Ay ga koy hamiisa hoo.» I nee a se: «Ir mo, ir ga koy ni bande.» I fatta ka koy huru harihiyoo ra. Cijinoo woo, i mana baffoo dii.

⁴ Subbaahi tayaa ra, Isa goo ma kay guraa ga, amma taalibey mana bay wala Isa no. ⁵ Isa nee i se: «Zankey, hamiisa sii war kone?» I n'a zaabi ka nee: «Kalaa.» ⁶ A nee i se: «Wa filijoo warra hiyoo caraw gumaa here, war ga duu.» I n'a warra, i mana hin k'a cendi koyne, hamiisaa booboyanoo maaganda se. ⁷ Taaliboo kanj Isa ga bag'a nee Piyer se: «Ir Koyoo no!» Za Simon Piyer maa kanj ir Koyoo no, a na nga kaayoo danj, zama gaa koonu no a goo, de a na nga bonj cetaw isabangoo ra. ⁸ Taalibey cindey kaa nda

hiyoo, i na filijoo kan ga too nda hamiisa kursu, zama i si mooru guraa, kabedaaru zangu hinka (200) cine bara ngi nda guraa game.

⁹ Kan i zunbu guraa ga, i dii denji-ciray kan hamiisa goo a boŋ nda takula. ¹⁰ Isa nee i se: «Wa kate hamiisawey ra kan war ne k'i dii.» ¹¹ Simon Piyer huru hiyoo ra ka filijoo cindi kate guraa ga, a ga too nda hamiisa beeri zangu nda woyguu cindi hinza (153). Woo kul kan duwandi, filijoo mana kottu. ¹² Isa nee i se: «Wa kaa ka ŋaa.» Taalibey ba affoo mana yadda k'a hãa ka nee: «May ti ni?» Zama i ga bay kan ir Koyoo no. ¹³ Isa man, a na takulaa zaa k'i noo, hamiisaa mo takaa din da. ¹⁴ Cee hinzantoo ti woo kan Isa ga nga boŋ bangandi nga taalibey se, za a tun bukawey ra banda ga.

Isa nda Piyer faajikaaraa

¹⁵ Waatoo kan i ŋaa ka ben, Isa nee Simon Piyer se: «Simon, Yehiya* iz'aroo, n'ga baa agay ka bisa borey wey wala?» A nee a se: «Ayyo, ay Koyoo, ni, n'ga bay kan ay ga baa ni.» Isa nee a se: «Ay feeji-izey kur!» ¹⁶ Cee hinkantoo, a nee koyne: «Simon, Yehiya iz'aroo, n'ga baa agay wala?» A nee a se: «Ayyo, ay Koyoo, ni, n'ga bay kan ay ga baa ni.» Isa nee a se: «Tee ay feejey kurkaa.» ¹⁷ A nee a se cee hinzantoo ra: «Simon, Yehiya iz'aroo, n'ga baa agay wala?» Piyer binoo maray kan hala cee hinza a ga nee nga se: «N'ga baa agay wala?» A nee a se: «Ay Koyoo, ni, n'ga haya kul bay, n'ga bay kan ay ga baa ni.» [Isa] nee a se: «Ay feejey kur. ¹⁸ Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har ma ne, waatoo kan n'ga zanka, n'ga ni gamoo haw nda ni boŋ, n'ga koy nongu kan ra n'baa. Amma waati kan ni ŋen, n'ga ni kabey ŋerre, de boroyan ga ni gamoo haw, i ga ni ka koy nongu kan n'si baa ra.» ¹⁹ A nka woo har ka cebe buuyanoo kan nda Piyer ga kaa ka Irkoy jeerandi. Kan a ŋelan ka ben, a nee a se: «Hanga agay.»

Isa nda taaliboo kan a ga bag'a faajikaaraa

²⁰ Piyer jeli, de a ga dii taaliboo kan Isa ga bag'a goo ma kaa ngi bande, boraa kan hawraa waati a bere Isa gandey here ka nee a se: «Ay Koyoo, may ma ni nondi?»† ²¹ Kan Piyer ga dii a, a nee Isa se: «De woo, ay Koyoo, macin no ma kaa ka tee a ga?» ²² Isa nee a se: «Nda ay baa a ma cindi hala ya kaa, ni baa foo? Ni, hanga agay.» ²³ Woo ga, ŋennoo dira armey game kan taaliboo din si buu. Ka gar Isa mana

* 21:15 21.15–17 Yehiya da se i ga nee Yunusa, Matiyu 16.17ra. † 21:20 21.20 Zamnaa 13.25.

nee a se kaŋ a si buu, amma a nka nee: «Nda ay baa, a ma cindi hala ya kaa, [ni baa foo?]»

Isa na haya booboyaŋ tee kaŋ mana hantumandi

²⁴ Taaliboo din no ma hayey wey seedetaraa too, nga k'i hantum. Ir ga bay mo kaŋ nga seedetaraa ti cimi.

²⁵ Haya booboyaŋ goo no kaŋ Isa n'i tee koyne. Nda i n'i fesufesu k'i hantum affoo-foo, ay si tammahã wala ba aduŋna ga hin ka citaabey zaa kaŋ ra i ga hantumandi.

Diyawey teegoyey citaaboo

Citaaboo fahamandiroo

Diyawey teegoyey citaaboo man'ti kala Luka citaabu hinkantoo kan a n'a hantum. Luka Linziloo ra a si šelan kala Isa waatoo ga kan a n'a tee laboo ga. Amma ne ra a si šelan kala Isa koyyanoo beenaa ra, nda takaa kan nda Isa na Hundi Henanantaa sanba nga diyawey ga. A ga šelan mo takaa ga kan nda Egilizoo sintin Alyahuudey game, nda Žerizalem, nda nongey kan man'ti Alyahuudey dogey sanda Antiyoš koyraa, nda Korent koyraa, nda Filipi koyraa ra. Boro ga dii a ra mo Pol tuubiroo nda nga diyawtaray naarumay beerey kul. Boro ga dii mo Egilizey kan sintin, zarabey kan i dii ey, nda takaa kan nda Hundi Henanantaa n'i faaba k'i gorandi.

Citaaboo woo ga Egilizey faaba nda takaa kan nda Irkoy goyoo ga teendi: ka Isa Almasihu Alhabar Boryaa har laboo kul ga ka koy hala aduŋŋa kaydogoo ga.

Isa na allaahidu zaa kan Hundi Henanantaa ga sanbandi

¹ Tewofil, citaabu jinaa kan ay n'a hantum ra, ay šelan hayey kul ga kan Isa sintin k'i tee, k'i cawandi mo, ² hala hanoo kan ra a zandi ka koy beenaa ra. Amma za a mana zandi, a na Hundi Henanantaa ka diyawey yaamar kan a n'i suuba. ³ Ngi mo se a na nga azzaatoo cebe a ga huna nda tammaasa alhakiikanteyan, nga zarabiyanoo banda ga, jirbi woytaaci (40) a ga nga boŋ cebe i se, ka šelan i se Irkoy Laamaa ga. ⁴ Waatoo kan nga nda ey goo ma goro, a n'i yaamar ka nee: «War masi mooru Žerizalem, war ma woo kan Baaba Irkoy nee nga g'a noo batu, woo kan war maar'a ay mijoo ra. ⁵ Zama Yehiya, hari nda a na borey batize, amma war, war ga batize Hundi Henanantaa ra ne nda jirbi kayna.»

Isa yee beenaa ra

(Marku 16.19–20; Luka 24.50–53)

⁶ Diyawey, waatoo kan i marga i na Isa hãa ka nee: «Ir Koyoo, alwaatoo woo da ra n'ga laamaa gorandi koyne Izirayel se wala?» ⁷ A nee i se: «Waatey wala dimmawey kan Baaba Irkoy n'i kayandi nga boŋ hinoo ra bayyanoo sii war ga. ⁸ Amma war ga duu gaabi waati kan Hundi Henanantaa zunbu war ga, de war ga tee ay seedewey

Žerizalem, nda Žude gandaa kul ra, nda Samari gandaa ra, nda hala aduŋŋa kaydogoo ga.»

⁹ Waatoo kaŋ Isa na hayey wey har ka ben, i goo m'a guna kaŋ a zandi ka koy beene, duula foo n'a kaa moyey cire. ¹⁰ Taalibey cindi i ga moo bakam beenaa here, a koy, de aru hinka ne ka kay jerey ga kaŋ ga darbay kaarayyan goo. ¹¹ I nee: «Galile arey, macin se war ga kay ka beenaa heroo guna? Isa woo kaŋ zandi war jerey ga ka koy beenaa ra, a ga yee kate nda taka follokaa kaŋ nda war dii a, a ga koy beenaa ra.»

Boraa kaŋ ga huru Žudas dogoo ra

¹² Woo banda ga, i yee Žerizalem ka hun tondi hondoo do kaŋ se i ga nee Zaytunaney tondi hondoo kaŋ goo Žerizalem jere, kilomeetar foo cine bara gamey ra. ¹³ Waatoo kaŋ i huru koyraa ra, i žigi soorohugoo boŋ kaŋ ra i ga doona ka marga. Borey ti: Piyer, nda Yehiya, nda Žak, nda Andere, nda Filip, nda Toma, nda Bartelemi, nda Matiyu, nda Žak Alfe iz'aroo, nda Simon kaŋ ti Zelot boraa, nda Žud Žak iz'aroo. ¹⁴ Ngi kul tee bine foo ka gaabandi Irkoy ŋaarayyan ra. Ngi nda woyyan, nda Maryama Isa jaa, nda Isa armyey.

¹⁵ Jirbey din ra, Piyer tun ka kay ganakey gamey ra. Alžamaa kaŋ goo nongu follokaa ra ga too boro zangu nda waranka (120) cine. A nee: ¹⁶ «Arma arey, a nka waazibi Citaaboo ŧennoo ma tabati kaŋ Hundi Henanantaa n'a har za a mana tee nda Dawda mipoo Žudas ga kaŋ na borey gongu i ma Isa dii. ¹⁷ Zama a cindi ka kabandi ir ra, a n'ir goy follokaa woo da tee. ¹⁸ Nga, a na faari day nda goy futaa nooroo, a kaŋ boŋoo ga, a faca gamoo ga, teeley kul doo. ¹⁹ Woo, Žerizalem borey kul ga haya bay a se, hala nongu kaŋ ra i mma nee faaroo din se ngi boŋ meeŧennoo ra Hakeldama, maanaa <Kuroo hayoo faaroo>. ²⁰ Zama a hantumandi Zabur citaaboo ra ka nee:

<Nga gorodogoo ma tee saaji,

boro kul masi goro a ra>*,

de mo:

<Nga jinehuntaraa goyoo ra, boro tana ma huru dogoo ra.>†

²¹ Adiŧi, kala arey kaŋ goo ir bande waatoo kul kaŋ ir Koyoo Isa n'a tee, a ga huru a ga fatta ir game, ²² ir m'a dii za batizeyanoo kaŋ Yehiya n'a tee ga hala hanoo kaŋ a zandi ka hun ir game, borey wey affoo ma tee ir bande nga tunyanoo seede.»

* **1:20** 1.20 Zabur 69.26. † **1:20** 1.20 Zabur 109.8.

²³ I na boro hinka kayandi: Isufi kanj se i ga nee Barsabas kanj i n'a maagaaru Žustus, nda Matiyas. ²⁴ I na Irkoy ŋaaray ka nee: «Ni, ir Koyoo kanj ti biney kul baykaa, boro hinkaa woo ra, boraa cebe kanj n'n'a suuba ²⁵ hala a ma nga bagaa zaa goyoo woo ra nda diyawtaraa woo ra kanj ga Žudas na nga boŋ moorandi ka koy nongoo ra kanj nda a ga hima.» ²⁶ I na alkurra kar boro hinkaa game, alkurraa na Matiyas dii, a huru ka tonton diyaw woy cindi faa (11) ga.

2

Hundi Henanantaa kaayanoo

¹ Hanoo kanj Pantekotoo zaaroo* too, taalibey kul goo cere bande nongu folloku ra. ² Dogoo din da kaati foo tee ka hun beenaa ra, ma nee hew beeri hēeni, de a na hugoo kul too kanj ra i goo ma goro. ³ Hayayan kanj ma nee deene bangay i se, i ga hima nda nuune kanj zamna-zamna, i zunbu ŋi boro foo kul ga, ⁴ de i kul too met nda Hundi Henanantaa, de i sintin ka šenni tanayan šelan, woo kanj Irkoy Hundoo n'a noo i se i m'a har.

⁵ Woo gar Alyahuuduyan goo ma goro Žerizalem, Irkoy hunburkawayan, gandawey kul kanj goo beenaa cire ra i hun. ⁶ Waatoo kanj kaatiroo woo tee, alžamaa marga, boŋey ŋaami nda taka kanj nda boro foo kul ga maa i se nga boŋ meešennoo ra. ⁷ I [kul] gaga, boŋey haw, i nee: «Nga ne, borey wey kul kanj goo ma šelan man'ti Galile boroyan wala? ⁸ De taka foo ra, ir affoo kul ga maa i se nga boŋ meešennoo ra, woo kanj ra ir hayandi? ⁹ Part, nda Med, nda Elam gandawey borey, nda Mezopotami gandaa borey, nda Žude, nda mo Kapados, nda Poŋ, nda Azi, ¹⁰ nda Friži, nda Panfili mo, nda Misira gandawey, nda Libi gandaa laamawey kanj goo Siren koyraa here, nda Rom koyraa borey, ¹¹ Alyahuudey nda mo borey kanj huru alyahuudutaray, nda Kret gungoo borey, nda Laarabey, ir ga maa i ga Irkoy teegoy beerey šelan ir šennoo ra.» ¹² I gaga, i kul na alaabiina ka nee cere se: «Macin ti woo maanaa?» ¹³ Boro fooyan ga taalibey fude ka nee: «Alaneb hari moora kaana nda i too.»

Piyer waazoo Pantekotoo hane

¹⁴ Waatoo woo, Piyer tun ka kay, nga nda diyaw woy cindi faa (11), a na nga jindoo jer ka nee jamaa se: «Žude borey nda Žerizalem borey kul, war ma haya foo bay, war

* **2:1** 2.1 «Pantekotoo zaaroo», Grek šenni ra, maanaa ti («jirbi) woyguwan-too» kanj goo Borcintaraa jingaroo duma ga, Sargarey 23.15–21; Alhukumoo 16.9–11.

ma hanajer ay šenney se. ¹⁵ Man'ti woo din no kan war g'a hongu kan borey wey nka suu, zama subbaahoo guuru yaggantoo ti woo.† ¹⁶ Amma woo ti hayaa kan annabi Žowel n'a har ka bisa, a nee:

¹⁷ <Zaari korawey ra, Irkoy nee:

“Ay g'ay Hundoo doori borey kul ga,
war iz'arey nda war ize woyey ga annabitaray tee,
war soogey ga dii bangayyan,
war boro žeeney ga handiri.

¹⁸ De mo ba ay banney nda ay konney, haney din ay g'ay
Hundoo doori i bon,
de i ga annabitaray tee.

¹⁹ Ay ga kayfiyan dan beene beenaa ra,
nda tammaasayan ganda laboo ga,
kuri nda nuune, nda dullu duula.

²⁰ Waynaa ga bere ka tee kubay,
handoo ga bere ka ciray ma nee kuri,
za ir Koyoo zaari beeri jerantaa mana kaa.

²¹ De mo boro kul kan n'ir Koyoo maapoo cee ga hallasi.”>‡

²² Izirayel borey, wa hanajer šenney wey se: Isa Nazaret boraa, boraa kan Irkoy yadda a ga, a na tabatandi war se nda kayfiyan, nda almunkaryan, nda tammaasayan kan Irkoy n'a k'a tee war game sanda takaa kan nda war hunday ga bay. ²³ Boraa woo kan nondi nda Irkoy kayandiroo takaa, a bay hayaa kan ga kaa ka tee nga ga, war n'a dan goy futu teekey kabey ra i m'a kanji k'a wii. ²⁴ Amma Irkoy n'a tunandi bukawey ra, a n'a kaa buuyan naajoo ra, a si hin ka tee buuyan ma gaabu a ga. ²⁵ Dawda šelan a ga ka nee: <Ay ga dii ir Koyoo ay jine waati kul, zama a goo ay kabe henna ga hala ya si jijiri.

²⁶ Woo se ay binoo paali,
de ay šelan nda binekaanay,
ay gaahamoo ga hunanzam naataa ra.

²⁷ Zama n's'ay hundoo nan alaaharaa,
n'si nan ni boro henanantaa ma dii funbuyan.

²⁸ N'na hunaroo fondawey bayrandi ya ne,
n'g'ay too nda paali ni jine.>§

²⁹ Arma arey, ya duu fondo ka šelan war se nda naanay ir kaagaa Dawda ga, a buu, a suturandi, de mo nga saaraa goo ir game hala hō zaaroo. ³⁰ Haya kan se annabi no, a bay mo kan Irkoy na allaahidu zaa nga se ka žee kan nga ga

† 2:15 2.15 Waatoo din Alyahuudey si alaneb hari moora han kala waati kan i na ham naa. I si ham naa kala cijin here, Fattaroo 16.8; Tesalonik borey bataga

1na 5.7. ‡ 2:21 2.17-21 Žowel 3.1-5. § 2:28 2.25-28 Zabur 16.8-11.

nga banda-ka-zunboo affoo gorandi fuulaa ra,* ³¹ Almasihu tunyanoo no a dii a za a mana tee ka nee kaŋ a mana nga naŋ alaaharaa, de mo nga gaahamoo mana dii funbuyan. ³² Isa din, Irkoy n'a tunandi bukawey ra, woo ti haya kaŋ se ir, ir kul tee seede. ³³ A jerandi ka koy Irkoy kabe hennaa ga, a duu Baaba Irkoy ga Hundi Henanantaa kaŋ a na nga allaahidoo zaa a se. A na hayaa kaŋ war, war ga dii a, war ga maar'a doori ir boŋ. ³⁴ Dawda mana žigi beenaa ra, amma nga hunday nee:

«Ir Koyoo nee ay Koyoo se:

“Goro ay kabe hennaa here,

³⁵ hala waati kaŋ ra ay na ni iberey tee taari

k'i daŋ ni cewey cire.”>†

³⁶ Adiši Izirayel hugoo kul ma bay bila šikka kaŋ Isa din kaŋ war n'a kaŋji, Irkoy n'a tee Koy, a n'a tee Almasihu mo.»

³⁷ Waatoo kaŋ i maa šenney wey, biney maray, i nee Piyer nda diyawey cindey se: «Macin no ir m'a tee, arma arey?»

³⁸ Piyer nee i se: «Wa tuubi, de war affoo kul ma batizandi Isa Almasihu maapoo ga, war zunubey yaafaa se, de war ga duu nooyanoo kaŋ ti Hundi Henanantaa. ³⁹ Zama war,

nda war zankey, nda borey kul kaŋ ga mooru‡ kaŋ ir Koyoo Irkoy ciya i se i ma kaa nga do, wane nda allaahidoo.» ⁴⁰ A na šenni booboyaŋ ka seedetaray tee i se k'i hoyray ka nee:

«Wa war boŋ hallasi war zamankasinay golbantey wey ga.»

⁴¹ Wey kaŋ yadda Piyer šennoo ga batizandi, hanoo din, boro zenber hinza (3.000) cine tonton ganakey ga. ⁴² I cindi diyawey cawandoo, nda ngi margakasinaa ra, nda takula dunbuyanoo, nda Irkoy ŋaarayroo ra.

Ganakey margaroo šennoo

⁴³ Hunburay kaa borey kul ga, Irkoy na diyawey ka kayfi nda tammaasa booboyaŋ tee. ⁴⁴ Ganakey kul goo nongu folloku ra, hayey kul ra i ga marga. ⁴⁵ I na ngi halaalawey

nda ngi jinawey neere k'i zamna boro foo kul ma duu haya kaŋ ga too ra. ⁴⁶ Zaari kul i ga tee bine foo ka marga nda cimi Irkoy hugu beeroo ra, i ga takulaa dunbu ngi hugey ra,

i ga ŋaa nda ŋaali nda bine kaaray. ⁴⁷ I ga Irkoy beerandi, jamaa kul ga fondo naŋ i se. Zaari kul ir Koyoo ga borey

kaŋ hallasi tonton i ga.

3

Piyer nda Yehiya na bongu noo baani

* 2:30 2.30 Zabur 132.11. † 2:35 2.35 Zabur 110.1. ‡ 2:39 2.39 «kaŋ ga mooru», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «kaŋ goo waati mooro ra».

¹ Piyer nda Yehiya žigi ka koy Irkoy hugu beeroo ra Irkoy naarayroo waati kaŋ ti aluulaa guuru hinzantoo ga. ² Aru foo kaŋ za paŋoo gundoo ra a bongu katandi windoo mee foo ga kaŋ se i ga nee Ihennaa, zaari kul boroyaŋ no m'a jisi no din hala a ma sargari wiri Irkoy hugu beeroo hurukey ga. ³ Waatoo kaŋ a dii Piyer nda Yehiya ga baa ka huru Irkoy hugu beeroo ra, a n'i naaray i ma sarga nga ga. ⁴ Piyer nda Yehiya na ngi moŋey kanji a ga, Piyer nee: «Ir guna.» ⁵ A na lakkal tee i se, a ga hongu nga ma duu i ga haya. ⁶ Amma Piyer nee: «Ay sii nda nzorfu kaaray, ay sii nda wura, woo kaŋ goo ya ne, ay g'a noo ma ne: Isa Almasihu Nazaret boraa maapoo ga, [tun ma] dira.» ⁷ A na aroo dii nda kabe hennaa, a n'a tunandi, dogoo din da cewey nda kanjey hanse. ⁸ A sar ka kay ka dira, a huru i bande Irkoy hugu beeroo ra, a ga dira a ga sar ka Irkoy beerandi. ⁹ Jamaa kul dii a kaŋ a ga dira, a ga Irkoy beerandi. ¹⁰ I bay kaŋ nga no ka cindi Irkoy hugu beeroo Mee Hennaa ga ka sargari ceeci, i hanse ka alaabiina, de boŋey hanse ka haw nda takaa kaŋ teendi a ga.

Piyer waazoo Irkoy hugu beeroo ra

¹¹ Aroo denji Piyer nda Yehiya ga, jamaa kul almunkar, de i zuru ka koy i do galliyaa ra kaŋ se i ga nee Sulaymaana galliyaa. ¹² Kaŋ Piyer dii jamaa, a nee i se: «Izirayel borey, macin se war boŋey ga haw nda woo? Macin se war ga moo bakam ir ra, sanda ir, ir boŋ hinoo wala ir ganayanoo nda ir na aroo woo dirandi? ¹³ Ibrahima Koyoo, Isiyaka [Koyoo], Yakuba [Koyoo], ir baabey Koyoo na nga tamoo Isa jeerandi kaŋ war, war n'a nondi, war n'a yankar Pilat jine kaŋ kayandi nga g'a taŋ. ¹⁴ Amma war, war na Irkoy Boro Henanantaa kaŋ ti Boro Šerrantaa yankar, war wiri borowiikaw ma taŋandi war se. ¹⁵ War na hunayan koyoo wii, Irkoy n'a tunandi bukawey ra, woo ti hayaa kaŋ se ir ga tee seede. ¹⁶ Nga maapoo naanaa ra, maapoo na boraa woo kaŋ war ga dii a, war g'a bay noo gaabi. Naanaa kaŋ a g'a noo ka boraa woo kaŋ goo war kul jine noo baani timmante.

¹⁷ Sohō, ag'armey, ay ga bay kaŋ boŋbitaray ka kate war n'a tee, war alwakiiley mo takaa din da. ¹⁸ Takaa woo da, hayaa kaŋ Irkoy gay a n'a har nda annabey kul miŋey kaŋ ti nga Almasihu ga zarabi, a n'a tabatandi. ¹⁹ Wa tuubi ka bere hala war zunubey ma tuusandi. ²⁰ Woo ra bineyaynay waatiyaŋ ga hun ir Koyoo do ka kaa war do, a ma Almasihu kaŋ ti Isa sanba kaŋ suubandi war se. ²¹ Nga kaŋ a nka tilasu a ma cindi beenaa ra hala waati kaŋ hayey kul taagandi koyne kaŋ Irkoy n'a har za alwaatey kul ra nda annabi

henanantey mijey, ma tabati. ²² Musa nee: <Ir Koyoo Irkoy g'ay cine annabi foo fattandi war se war armye ra*, war ma hanajer a se hayey kul kanj a g'i har war se ra. ²³ Boro kul kanj mana hanajer annaboo din se, ga tuusandi ka hun jamaa ra.>† ²⁴ De mo annabey kul, za Samiyel hala wey kanj kaa ka šelanj dumaa ga, i kul na zaarey wey bayrandi. ²⁵ Annabey iz'arey ti war, nda amaanaa kanj Irkoy n'a dan nga nda war baabey game ka nee Ibirahima se: <Ni hayroo bande adujja hayragey kul ga duu albarka.>‡ ²⁶ War do Irkoy jin ka nga tamoo donto k'a sanba war se hala a ma albarka danj war ra ka war affoo kul bere k'a kaa nga laalaroo ra.»

4

I na Piyer nda Yehiya kayandi hoyraykey margaroo jine

¹ Piyer nda Yehiya goo ma šelanj jamaa se kanj sargari juwalkey, nda Irkoy hugu beeroo lakkalkey bonkoynoo, nda Sadusiyeney kaa i ga. ² I hottu nda ngi cawandiyanoo kanj ra i ga Isa ka bukawey tunyanoo bayrandi. ³ I na diyawey dii, i n'i danj kasu hala subaa ra, zama cijinoo too ka ben. ⁴ Amma borey ra kanj maa šennoo, ibooboyan naanay, arey hinnaa ga too zenber guu (5.000) [cine].

⁵ Subaa ra, ngi alwakiiley, nda ngi boro beerey, nda ngi Citaaboo baykey marga Žerizalem, ⁶ nda sargari juwalkey jineboraa Hannu, nda Kayif, nda Yehiya, nda Aleksander, nda boro kul kanj hun sargari juwalkey jineborey ga. ⁷ I n'i danj ngi game k'i hãa ka nee: «Hini foo wala maa foo nda war wey na woo tee?» ⁸ Waatoo din Piyer too met nda Hundi Henanantaa, a nee i se: «Jamaa alwakiiley, nda boro beerey, ⁹ hõ nda ir hãandi goy henna ga kanj teendi wircikoyni se k'a noo baani, ¹⁰ war nda Izirayel jamaa kul ma bay kanj Isa Almasihu Nazaret boraa kanj war, war n'a kanji, de Irkoy n'a tunandi bukawey ra, nga maapoo ka kate boraa woo ma duu baani ka kay war jine.

¹¹ <Nga ti tondoo kanj war kanj ti cinakey konna a, amma a kaa ka tee hugoo kanjoo tondoo.>*

¹² Boro tana sii no kanj ra hallasiyan goo, zama maa tana mana nondi koyne beenaa cire adamizey game kanj bande ir ga hima ka hallasi.»

* **3:22** 3.22 «Ir Koyoo Irkoy g'ay cine annabi foo fattandi war se war armye ra», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Ir Koyoo Irkoy ga annabi foo fattandi war se war armye ra k'a sanba sanda ay takaa». † **3:23** 3.22-23 Alhukumoo 18.15,

18, 19. ‡ **3:25** 3.25 Sintinoo 22.18; 26.4. * **4:11** 4.11 Zabur 118.22.

¹³ Kaŋ i dii naanaa kaŋ nda Piyer nda Yehiya ga ūelan, i bay kaŋ boroyaŋ no kaŋ mana caw, jamaa ra i goo, borey haw, amma i n'i bay sanda boroyaŋ kaŋ cindi Isa bande. ¹⁴ I ga dii bora a kaŋ duu baani goo ma kay ngi jere, i si bay haya kaŋ no ngi m'a har. ¹⁵ I nee i ma fatta hoyraykey margaroo hugoo ra, i cindi i ga cere haa ¹⁶ ka nee: «Macin no ir g'a tee borey wey se? Zama Źerizalem borey kul bay tammaasaa kaŋ i n'a tee ga, a ga kaaray i se, de mo ir si hin k'a yankar. ¹⁷ Amma hala alhabaroo woo masi dira jamaa game ka tonton, ir ma kaūeta i ga, i masi yee ka maapoo woo waazu boro kul se.»

¹⁸ I n'i cee k'i yaamar i masi yee ka Isa maapoo har wala k'a cawandi. ¹⁹ Amma Piyer nda Yehiya n'i zaabi ka nee: «Irkoy jine, war se ir ga hima ka haŋajer wala Irkoy? Wa ūelan. ²⁰ Ir, ir si hin ka goro ir mana hayey har kaŋ ir dii ey ir maar'ey.»

²¹ I kaūeta i ga koyne, i n'i naŋ, i mana duu taka kul kaŋ nda ngi g'i zukandi, jamaa maaganda se, zama borey kul ga Irkoy beerandi nda hayaa kaŋ tee. ²² Koyne mo bora a kaŋ ga tammaasaa woo teendi k'a noo baani goo nda haya kaŋ bisa jiiri woytaaci (40).

Ganakey Irkoy ŋaarayroo

²³ Kaŋ Piyer nda Yehiya naŋandi, i koy ngi borey do ka hayaa kul filla kaŋ sargari juwalkey jineborey nda boro beerey n'a har ngi se. ²⁴ Waatoo kaŋ i maa woo, i tee bine foo ka Irkoy ŋaaray ka nee: «Ir Koyoo, ni kaŋ na beenaa, nda gandaa, nda teekoo, nda haya kul kaŋ goo i ra tee, ²⁵ ni kaŋ nee nda ir kaagaa Dawda ni tamoo mijoo, Hundi Henanantaa albarkaa ra:

«Macin se gandawey ga batu nda futay,
de jamaa ga miile haya yaadayaŋ ga?»

²⁶ Laboo kokoyey nda alwakiiley tun ka cere marga k'ir Koyoo nda nga Almasihu yenje.»[†]

²⁷ Zama nda cimi, koyraa woo ra ni tam hananantaa kaŋ ti Isa kaŋ n'n'a yon k'a tee Almasihu ga Herod, nda Pons Pilat mo, nda gandawey, nda Izirayel jamaa marga ²⁸ ka hayaa kul tee kaŋ ni kaboo nda ni kayandiroo n'a dunbandi za gayyan a ma teendi. ²⁹ Sohō ir Koyoo, ngi kaūetayaney guna, ma ni tamey noo i ma ni meeūennoo har nda naanay timmante. ³⁰ [Ni] kaboo ūerre ka borey noo baani, ka tammaasayaŋ nda kayfiyaŋ tee nda ni tam hananantaa Isa maapoo.»

[†] 4:26 4.26 Zabur 2.1-2.

³¹ Waatoo kaŋ i na Irkoy ŋaaray ka ben, nongoo kaŋ ra i goo ma marga jijiri. Hundi Henanantaa n'i too, i ga Irkoy meeŋenoo har nda naanay.

Ganakey na ŋgi hayey zamna cere game

³² Jamaa borey kul kaŋ naanay tee bine foo nda anniya foo, boro kul haya kaŋ goo a se, a si nee nga wane nda a, borey ga marga hayaa kul ra. ³³ Diyawey g'ir Koyoo Isa tunyanoo seedetaraa too nda saha beeri, albarka beeri goo i kul ra. ³⁴ Boro kul sii i ra kaŋ ga tilasu, zama borey kul kaŋ goo nda faari wala hugu n'i neere ka kate ŋgi hayoo ³⁵ k'a jisi diyawey jine, de a ga zamnandi i kul game, boro foo kul ga duu woo kaŋ ga a ga too.

³⁶ Isufi kaŋ diyawey n'a maagaaru Barnabas kaŋ maanaa ti «Bineyaynandikaw», Lewi boro no, Šipir gungoo wane. ³⁷ A goo nda faari foo, a n'a neere ka kate nooroo k'a jisi diyawey jine.

5

Ananiyas nda Safira taari

¹ Amma aru foo kaŋ maapoo ti Ananiyas nda Safira nga wandoo na ŋgi farru foo neere. ² A lanbandi hayoo ra, nga nda wandoo waafakay ga, a koy nda jere foo k'a jisi diyawey jine. ³ Piyer nee a se: «Ananiyas, macin se Ibilisi na ni binoo too hala nongu kaŋ ra n'ga taari Hundi Henanantaa se ka lanbandi farroo hayoo ra? ⁴ Nda a nka cindi man'ti ni wane nda a wala, nda a neerandi mo man'ti ni halaalaa no wala? Macin se n'na teegoyoo woo daŋ ni binoo ra? Man'ti adamizey se n'taari, amma Irkoy.» ⁵ Kaŋ Ananiyas maa ŋenney wey, a kaŋ, hundoo hun. Hunburay beeri duu borey kul kaŋ maar'a. ⁶ Arusoogey tun, i n'a kasance, i n'a ka koy taray k'a sutura.

⁷ Guuru hinza cine banda ga, Ananiyas wandoo kaa, a mana bay hayaa kaŋ tee, a huru. ⁸ Piyer nee a se: «Har ya ne, hinnaa woo da no war na farroo neere wala?» A nee: «Ayyo, nga no.» ⁹ Piyer nee a se: «Macin se war waafaku k'ir Koyoo Hundoo sii? Nga ne, kabey kaŋ na ni kurpoo sutura goo hugoo mijoo ga, i ga koy nda ni.» ¹⁰ A kaŋ dogoo din da diyaa cewey cire, de hundoo hun. Kaŋ arusoogey huru, i gar kaŋ a buu, i n'a zaa ka koy taray, i n'a sutura kurpoo jere. ¹¹ Hunburay beeri duu Egilizoo kul nda borey kul kaŋ maa ŋenney wey.

Kayfi booboyan teendi

¹² Diyawey na tammaasa nda kayfi booboyan tee jamaa game. I kul marga ka tee bine foo Sulaymaana galliyaa

ra. ¹³ Borey cindey ra, boro kul si yadda ka koy tonton i ga, amma jamaa ga hanse k'i beerandi. ¹⁴ Koyne mo borey kaŋ naanay ir Koyoo tonton i ga, aru jama nda woy jama. ¹⁵ Borey ga kate wircikoyney balankaryaŋ nda daarijiyaŋ ga k'i jisi farrey ra hala waati kaŋ Piyer ga bisa ba a tee nga biyoo ma hin ka kani ngi affoo ga. ¹⁶ Koyrawey kaŋ ga man Žerizalem mo jamaa kate wircikoyniyaŋ nda boroyaŋ kaŋ ganjiyaŋ g'i zaa ka kay, i marga, i kul duu baani.

Diyawey laazaabandi

¹⁷ Sargari juwalkey jineboraa tun, nga nda borey kul kaŋ goo a bande, maanaa Sadusiyeney kondaa, de biney too met nda canseyan. ¹⁸ I na diyawey dii, i n'i daŋ kasa beeroo ra. ¹⁹ Amma ir Koyoo almalayka foo, cijinoo ra, a na kasaa miŋey feeri k'i fattandi, a nee: ²⁰ «Wa koy, war ma kay ka hunaroo woo ŝenney kul waazu jamaa se Irkoy hugu beeroo ra.» ²¹ Kaŋ i maa woo, i huru za alfazar Irkoy hugu beeroo ra ka cawandi.

Waatoŋ kaŋ sargari juwalkey jineboraa nda borey kaŋ goo a bande kaa, i na hoyraykey margaroo nda Izirayel boro beerey kul marga, i sanba i m'i ceeci kasaa ra ka kate ey. ²² Kaŋ lakkalkey too, i man'i gar kasaa ra, i yee k'a har i se. ²³ I nee: «Ir na kasaa gar a ga daaba henna, lakkalkey ga kay miŋey ga, waatoŋ kaŋ ir na gundoo feeri, ir mana boro kul gar a ra.» ²⁴ Waatoŋ kaŋ Irkoy hugu beeroo lakkalkey boŋkoynoo nda sargari juwalkey jineboraa maa ŝenney wey, i na alaabiina nda ey nda hayaa kaŋ ga kaa ka tee. ²⁵ Boro foo kaa ka nee: «Nga ne, arey kaŋ war n'i daŋ kasaa ra goo Irkoy hugu beeroo ra i ga kay i ga jamaa cawandi.»

²⁶ Boŋkoynoo nda lakkalkey koy kate ey bila nda i m'i žilla, zama i ga hunbur jamaa ma ngi warra nda tondi ka ngi wii. ²⁷ Kaŋ i kate ey, i n'i daŋ hoyraykey margaroo jine. Sargari juwalkey jineboraa n'i hãa ²⁸ ka nee: «Ir mana war yaamar kaŋ war masi cawandi boraa woo maapoo ga wala? Amma nga ne, war na Žerizalem too nda war cawandoo, war mma baa war ma aroo woo hundoo alhakoo kaŋandi ir boŋ!» ²⁹ Piyer nda diyawey cindey zaabi ka nee: «Boro ma hanajer Irkoy se ka bisa adamize. ³⁰ Ir kaagey Koyoo na Isa tunandi kaŋ war, war kabey n'a deejii k'a wii bundu ga. ³¹ Nga, Irkoy n'a jer k'a tee Koy nda Hallasikaw nga gaaboo ra ka Izirayel noo fondo a ma tuubi, a ma duu zunubu yaafaa. ³² Ir ga tee seede hayey wey kul se, ir nda Hundi Henanantaa kaŋ Irkoy n'a noo borey se kaŋ ga hanajer a se.»

³³ Kaŋ i maa woo, i futu, i baa ngi ma diyawey wii. ³⁴ Fariziyeŋ foo kaŋ maapoo ti Gamaliyel tun ka kay hoyraykey margaroo ra, ašariyaa baykaw no, jamaa kul g'a beerandi, a yaamar kaŋ i ma diyawey fattandi taray alwaati kayna. ³⁵ A nee i se: «Izirayel borey, wa war boŋ hawgay borey wey ga nda hayaa kaŋ war ga baa k'a tee, ³⁶ zama a mana gay, Tedas tun ka nga boŋ tee boro beeri, boro zangu taaci (400) cine hanga a, a wiiyandi, de mo borey kul kaŋ naŋ a na ngi boŋey bere say, i tee yaada. ³⁷ Nga dumaa ga, Žudas Galile bora tun borey kabuyanoo waati, a na jamaa boro boobo ka ture nga bande, a mursu, borey kul kaŋ naŋ a na ngi boŋey bere say-say. ³⁸ Sohō woo kaŋ ay g'a har war se ti: wa moora borey wey, war m'i naŋ, zama nda adamize kayandiroo wala nga goyoo no, a ga say. ³⁹ Amma nda Irkoy do a hun, war si hin k'i kayandi, abada a masi garandi kaŋ Irkoy bande war ga yenje.» I yadda a se.

⁴⁰ I ciya diyawey se, i n'i kar, i n'i yaamar i masi yee ka Isa maapoo har, i n'i taŋ. ⁴¹ I hun hoyraykey margaroo jine nda jaali haya kaŋ se ngi ciitandi ka kaynandi Isa maapoo se. ⁴² Zaari kul, Irkoy hugu beeroo nda hugey ra i si fay nda ka cawandi ka Isa AlmasihuAlhabar Boryaa har.

6

Aru iyye suubandi ka diyawey gaa

¹ Jirbey din, kaŋ taalibey hinnaa boobo, ganakey kanŋan ti Grek sintin ka Eberewey kakaw, zama ngi woyey kaŋ kurŋey buu ga yalandi zaari kul zamnarey ra. ² Diyaw woy cindi hinkaa (12) ciya taalibey jamaa se ka nee: «A si hima ir ma Irkoy meešennoo waazuroo naŋ ka huga nda ŋaayan zamnayan. ³ Adiši ag'armey, wa aru iyye kaŋ goo nda seedetaray henna ceeci war ra, i ma tee boroyan kaŋ ga too met nda Irkoy Hundoo nda lakkal, ir m'i kayandi goyoo woo se. ⁴ Ir, ir ga gaabandi Irkoy ŋaarayroo nda Irkoy meešennoo goyoo ga.» ⁵ Šennoo woo kan jamaa kul se. I na Etiyen suuba, aru no kaŋ ga hanse ka naanay Irkoy, a ga too met nda Hundi Henanantaa, nda Filip, nda Prokor, nda Nikanor, nda Timoŋ, nda Parmenas, nda Nikolas Antiyoš bora kaŋ huru alyahuudutaray. ⁶ I n'i cebe diyawey se. Diyawey na Irkoy ŋaaray i se jina, i na ngi kabey fur i ga.

⁷ Irkoy meešennoo ga tonton ka harandi, taalibey hinnaa ga hanse ka tonton Žerizalem ra. Sargari juwalkaw jama boobo yadda naanaa ga.

I na Etiyen dii

⁸ Etiyen too met nda hini Irkoy anneemaa ra, a na kayfiyan nda tammaasa beeriyan tee jamaa game. ⁹ Amma boro fooyan kan goo margahugoo ra kan se i ga nee Borey kan Sawal hugoo, nda Siren boroyan, nda Aleksandiri boroyan, nda boroyan kan hun Silisi, nda Azi gandaa ra tun ka Etiyen kakaw. ¹⁰ I sii nda gaabi ka kay lakkaloo nda Hundoo jine kan nda Etiyen ga šelan. ¹¹ I na aruyan sufuray i ma nee kan ngi maa a ga šenni laalayan har Musa nda Irkoy ga. ¹² I na jamaa, nda boro beerey, nda Citaaboo baykey tusa, i gum Etiyen ga k'a dii ka koy hoyraykey margaroo jine. ¹³ I kate seede zooruyan kan nee: «Boraa woo, waati kul a mma šenni futuyan har nongu henanantaa [woo] nda ašariyaa ga. ¹⁴ Ir maa mo a ga nee kan Isa Nazaret boraa din ga nongoo woo kayri, a ga alaadawey barmay kan Musa n'i noo ir se.» ¹⁵ Borey kul kan goo ma goro hoyraykey margaroo ra na ngi moyey kanji Etiyen ga, de i dii ndumoo tee ma nee almalayka ndum.

7

Etiyen šelan hoyraykey margaroo jine

¹ Sargari juwalkey jineboraa nee: «Takaa woo da no wala?» ² Etiyen nee: «Arma arey nda ay baabey, wa hanajer. Irkoy daržantaa bangay ir baaba Ibrahima se waatoo kan a goo Mezopotami za a mana koy goro Karañ. ³ De mo a nee Ibrahima se: «Fatta ni gandaa nda ni dumoo ra, ma koy gandaa ra kan ay g'a cebe ma ne.»* ⁴ A fatta Kalde borey gandaa ra ka koy goro Karañ. No din ra baaboo buuyanoo banda ga, Irkoy n'a ganandi ka koy gandaa woo ra kan ra sohõ war goo ma goro. ⁵ A man'a noo tubu wala ba cee kanandi doo no din ra amma a nee nga g'a noo gandaa a m'a tee nga duuraa, nga nda nga hayroo kan ga kaa dumaa ga, a gar a sii nda ize. ⁶ Takaa woo nda Irkoy šelan ka nee kan nga hayroo ga koy taabuši ganda waani ra, i g'i dan bajnataray k'i žilla jiiri zangu taaci (400). ⁷ Irkoy nee: «Gandaa kan se i ga tee bajna, agay, ay g'a ciiti. Woo banda ga, i ga fatta, de i g'ay gana nongoo woo ra.»† ⁸ Irkoy na Ibrahima noo amaana kan silbaa ti danbanguyanoo. Woo ra Ibrahima na Isiyaka hay k'a danbangu jirbi yaahantoo hane, Isiyaka na Yakuba hay k'a danbangu, Yakuba mo na kaaga woy cindi hinkaa (12) hay k'i danbangu.

⁹ Kaagey canse ngi armaa Isufi ga k'a neere a ma koy Misira. Amma Irkoy goo a bande. ¹⁰ A n'a kaa nga zarabey kul ra, a n'a noo alhormo nda lakkal Firawuuna, Misira

* 7:3 7.3 Sintino 12.1. † 7:7 7.6-7 Sintino 15.13-14.

kokoyoo do, a n'a tee jineboro Misira nda nga hugoo kul se. ¹¹ Heray tee Misira kul ra nda Kanaj gandaa ra nda zarabiyani beeri, ir baabey si duu njaayan. ¹² Amma waatoo kanj Yakuba maa kanj hunay goo Misira, cee jinaa a n'ir baabey sanba. ¹³ Cee hinkantoo, Isufi na nga bonj bayrandi nga armey se, de Firawuuna na Isufi dumoo bay. ¹⁴ Isufi sanba i ma ciya nga baaba Yakuba nda nga borey kul se, boro woyye cindi guu (75). ¹⁵ Yakuba doo ka koy Misira, a buu, nga nda ir baabey. ¹⁶ I n'i ka koy Šekem k'i dan saaraa ra kanj Ibrahima n'a day nda nooru Hamor iz'arey ga Šekem.‡

¹⁷ Kanj allaahidoo kanj Irkoy n'a zaa Ibrahima se waatoo man, jamaa tonton, de i hanse ka boobo Misira ra, ¹⁸ hala waatoo kanj kokoy tana huru kokoytaraa ra [Misira] kanj si Isufi bay. ¹⁹ Nga, a n'ir dumoo zanba k'[ir] baabey žilla ka taka tee ngi ize taanawey ma warrandi taray hala i masi huna. ²⁰ Waatoo din ra Musa hayandi, boro no kanj nga kunturoo ga kan Irkoy se. A biirandi handu hinza nga baaba hugoo ra. ²¹ Waatoo kanj a warrandi, Firawuuna ize woyoo n'a zaa k'a biiri a ma tee nga iz'aru gundoo. ²² Musa aladabu nda Misira borey bayraa kul. Hini beeri goo nga šenney nda nga teegoyev ra.

²³ Kanj Musa duu jiiri woytaaci (40), a huru binoo ra nga ma koy nga armey guna, Izirayel borey. ²⁴ A dii affoo kanj Misira boro goo m'a toope, a na bora kanj goo ma zarabi faaba ka faasa a se ka Misira bora kar. ²⁵ A ga hongu kanj [nga] armey ga faham kanj nga no Irkoy na nga dan k'i hallasi. Amma i mana faham. ²⁶ Subaa ra, a na Izirayel izeyan gar kanj goo ma yenje, a ceeci k'i waafakandi i ma cere noo alaafiya, a nee: <Arey, armayan ti war, macin se war ga cere toope?>§ ²⁷ Bora kanj goo ma nga cereo toope na Musa tuti ka nee: <May ka ni tee bonkoyni nda ciitikaw ir se? ²⁸ Ni mma baa m'ay halaci sanda takaa kanj nda bi n'na Misira bora wii?>* ²⁹ Šennoo woo ga, Musa zuru ka koy goro Majan gandaa kanj ra a na iz'aru hinka hay.

³⁰ Jiiri woytaaci (40) banda ga, Sinay tondi hondoo saajoo ra almalayka foo bangay a se saabaynaa foo kanj ga dii nuunaa deenoo ra. ³¹ Kanj Musa dii woo, bonoo haw nda hayaa kanj a ga dii a. A man ka guna, a maa ir Koyoo jindoo kanj ga nee: ³² <Agay ti ni baabey Koyoo, Ibrahima, nda Isiyaka, nda Yakuba Koyoo.>† Musa kul no ma gaši, a mana yadda ka guna. ³³ Ir Koyoo nee a se: <Taamey feeri k'i kaa

‡ 7:16 7.16 Sintinoo 23.3-16; 33.19; 50.7-13; Žozuwe 24.32. § 7:26 7.26

Fattaroo 2.13. * 7:28 7.27-28 Fattaroo 2.14. † 7:32 7.32 Fattaroo 3.6.

ni cewey ra, zama nongoo kaŋ ra n'goo ma kay man'ti kala labu henanante. ³⁴ Ay dii gurzugaa kaŋ ay jamaa goo ma dii a Misira, ay maa ngi durayroo. Ay zunbu k'i kaa kabe. Sohõ kaa, ay ga ni sanba Misira.>†

³⁵ Musa din da kaŋ Izirayel borey n'a yankar ka nee: <May ka ni tee boŋkoyni nda ciitikaw?> Nga din da no Irkoy almalayka bangay a se saabaynaŋoo ra k'a sanba k'a tee boŋkoyni nda feerikaw. ³⁶ Nga no k'i fattandi ka kayfiyaŋ nda tammaasayaŋ tee Misira gandaa ra, nda teeko Hari Ciraa ra, nda saajoo ra jiiri woytaaci (40). ³⁷ Nga ti Musa kaŋ nee Izirayel borey se: <Irkoy g'ay cine annabi foo fattandi war se war armye ra.>§ ³⁸ Nga no ka cindi jama margaroo ra saajoo ra, nga nda almalaykaa kaŋ šelaŋ a se Sinay tondi hondoo boŋ nda ir baabey. A duu šenni hunanteyaŋ k'i noo ir se.

³⁹ Nga, ir baabey mana baa ngi ma yadda a se, i n'a tuti ka ngi biney yeeti Misira ⁴⁰ ka nee Haruna se: <Koyyaŋ tee ir se kaŋ ga dira ir jine, zama Musa din kaŋ n'ir fattandi Misira gandaa ra, ir si bay haya kaŋ a ti a.>* ⁴¹ Jirbey din ra, i na haw-ize foo tee ka sargari kaa tooroo se, i paali nda ngi kabe teegoyey. ⁴² Irkoy na banda bere i se k'i taŋ i ma hayey kaŋ goo beenaa ra gana sanda takaa kaŋ nda a hantumandi annabey citaaboo ra ka nee:

<Man'ti agay se

war na alman koosu ka sargari kaa

jiiri woytaaci (40) saajoo ra wala, Izirayel hugu-izey?

⁴³ War koy nda tooroo kaŋ maapoo ti Molok hukukumoo

nda [war] koyoo Rafaŋ handaraa,

kaŋyaŋ ti hayey kaŋ war n'i tee ka sujudu i se.

Ay ga war ka koy Babilon se jine.>†

⁴⁴ Seedetaray hukukumoo cindi ir baabey kone saajoo ra. Irkoy šelaŋ Musa se k'a yaamar a m'a fasal sanda woo kaŋ a dii a cine. ⁴⁵ Waatoo kaŋ ir baabey duu a, ngi nda Žozuwe n'a hurandi ka gandawey dii kaŋ Irkoy n'i gaaray ir baabey jine. A cindi no din hala Dawda waati. ⁴⁶ Nga ka duu alhormo Irkoy do ka ceeci ka duu gorodoo‡ Yakuba hugoo se. ⁴⁷ Amma Sulaymaana ka hugu cin a se. ⁴⁸ Jerantaa si goro nongu ra kaŋ kabe n'a tee, sanda takaa kaŋ nda annaboo nee:

⁴⁹ <Beenaa ti ay kokoy gorodogoo,

‡ 7:34 7.33-34 Fattaroo 3.5, 7-10. § 7:37 7.37 «Irkoy g'ay cine annabi foo fattandi war se war armye ra», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Irkoy ga annabi foo fattandi war se war armye ra k'a sanba sanda ay takaa», Alhukumoo 18.15, 18. * 7:40 7.40 Fattaroo 32.1, 23. † 7:43 7.42-43 Amos 5.25-27. ‡ 7:46 7.46 Hantum fooyaŋ ga tonton ka nee: «Irkoy maapoo ga».

laboo ti taaroo kaŋ ga huru ay cewey cire.>
 Ir Koyoo nee: <Hugu dumi foo no war cina ya ne,
 wala hunanzam doo foo no war g'a tee ya ne?

⁵⁰ Man'ti ay kaboo ka hayey wey kul tee wala?>§

⁵¹ War boŋey ga šendi, war biney nda war haŋawey ga šendi, waati kul war mo, war ga wanji Hundi Henanantaa se sanda war baabey takaa. ⁵² May ti annaboo kaŋ war baabey man'a gurzugay? I na borey wii kaŋ ga Boro Šerrantaa kaayanoo bayrandi, boraa kaŋ sohō war, war tee nga zanbakaa nda nga wiikaa, ⁵³ war kaŋ duu ašariyaa almalaykey kabey ra, amma war mana gaabu a ga.»

Etiyen wiiyanoo

⁵⁴ Waatoo kaŋ borey kul kaŋ goo hoyraykey margaroo ra maa šenney wey, biney hanse ka tun, i na meepama Etiyen ga. ⁵⁵ Amma woo gar, nga, a too met nda Hundi Henanantaa, a na nga moŋey bakam beenaa here, de a dii Irkoy daržaa nda Isa kaŋ ga kay Irkoy kabe hennaa ga. ⁵⁶ A nee: «Nga ne, ay ga dii beenaa kaŋ feeri, de Boraa kaŋ tee Adamize goo ma kay Irkoy kabe hennaa ga.» ⁵⁷ I na jinde jer ka kaati, i na ngi haŋawey daabu, de i tee mee foo ka gum a boŋ. ⁵⁸ I n'a gaaray ka koy koyraa dumaa ga, i n'a warra nda tondi k'a wii. Seedewey na ngi darbawey jisi arusooga foo jeroo ga kaŋ se i ga nee Sol. ⁵⁹ I na Etiyen warra nda tondi k'a wii kaŋ a ga Irkoy cee ka nee: «Ay Koyoo Isa, ay hundoo taa.» ⁶⁰ A sonbu kanjey ga ka jinde jer ka kaati ka nee: «Ay Koyoo, masi zunuboo woo dii i se.» Kaŋ a na woo har, a faati.

8

¹ Sol yadda Etiyen wiiyanoo ga.

Sol na Egilizoo gurzugay

Zaaroo din da ra, Egilizoo hanse ka gurzugay Žerizalem, ganakey kul say-say Žude nda Samari gandaa ra nda man'ti diyawey. ² Irkoy hunburkawyaŋ ka Etiyen sutura, de i na nga buuyanoo hēe, hēeni beeri. ³ Sol ga ceci ka Egilizoo halaci, a ga huru hugu nda hugu ra ka arey nda woyey cendi k'i daŋ kasaa ra.

Filip na Alhabar Boryaa waazu Samari

⁴ Borey kaŋ say-say ga dira i ga Alhabar Boryaa šennoo har. ⁵ Filip zunbu ka koy Samari koyra[a] ra, a na Almasihu šennoo waazu i se. ⁶ Jamaa tee bine foo ka haŋa kayandi hayey kaŋ Filip g'i har se, i ga maa a se, i ga

dii tammaasawey kaŋ a g'i tee. ⁷ Ganjiyaŋ kaŋ goo boro booboyaŋ ra na jinde jer ka kaati ka fatta, bonguyaŋ nda ceekayrayaŋ duu baani. ⁸ Koyraa din hanse ka jaali.

⁹ Za woo mana tee, aru foo kaŋ se i ga nee Simoŋ goo koyraa din ra, kottekoynitaray no a ga tee, de a ga Samari jamaa boŋoo haw, nga hunday ga nee kaŋ boro beeri ti nga. ¹⁰ Borey kul ga haŋa kayandi a se, za zanka hala boro beeri, i nee: «Woo ti Irkoy hinoo kaŋ se i ga nee ibeeroo.» ¹¹ I ga haŋa kayandi a se, zama a na waati kuku tee a g'i almunkarandi nda nga kottaa. ¹² Amma waatoo kaŋ i yadda Filip ga kaŋ na Irkoy Laamaa nda Isa Almasihu maŋpoo Alhabar Boryaa waazu, i batizandi, arey nda woyey mo. ¹³ Simoŋ hunday naanay, a batizandi, a denji Filip ga, a ga dii tammaasawey nda kayfi beerey kaŋ teendi, boŋoo haw.

¹⁴ Waatoo kaŋ diyawey kaŋ goo Žerizalem maa kaŋ Samari yadda Irkoy meešenoo, i na Piyer nda Yehiya sanba i se. ¹⁵ Kaŋ i doo ka koy i do, i na Irkoy ŋaaray i se hala i ma duu Hundi Henanantaa. ¹⁶ Zama a mana zunbu ŋgi affoo kul ga jina, i nka batizandi de ir Koyoo Isa maŋpoo ga. ¹⁷ Woo banda ga, Piyer nda Yehiya na ŋgi kabey fur i ga, de i duu Hundi Henanantaa.

¹⁸ Kaŋ Simoŋ dii kaŋ diyawey kabe furyanoo nda Hundoo nondi, a na alman šerre i se ¹⁹ ka nee: «Wa agay mo noo hinoo woo hala boro kaŋ ga ay na kabe fur ma duu Hundi Henanantaa.» ²⁰ Amma Piyer nee a se: «Ni nda ni nooroo kul ma halaci, zama n'ga hongu Irkoy nooyanoo, alman nda n'ga duu a. ²¹ N'sii nda baa, n'sii nda fondo šennoo woo ra, zama ni binoo si šerre Irkoy jine. ²² Tuubi ka hun laalayyanoo woo ga, de m'ir Koyoo ŋaaray, nda a ga hin ka tee, ni binoo miilewey ma yaafandi, ²³ zama ay ga dii kaŋ ni binoo ga too met nda laalay, de n'goo ifutu kaboo ra.» ²⁴ Simoŋ zaabi ka nee: «War, wa ir Koyoo ŋaaray ya ne hala hayey kaŋ war n'i har ba affoo masi duu agay.»

²⁵ Waatoo kaŋ Piyer nda Yehiya na seedetaraa too, i n'ir Koyoo meešenoo waazu ka ben, i yee Žerizalem ka Alhabar Boryaa waazu Samari koyra kanbe booboyaŋ ra.

Filip na Ecopi boŋkoynoo kubay

²⁶ Ir Koyoo almalayka foo šelaŋ Filip se ka nee: «Tun ma koy gurma here, fonda a kaŋ ga hun Žerizalem ka zunbu ka koy Gaaza kaŋ ti saaji.» ²⁷ A tun, a koy. Nga ne, Ecopi aru foo kaŋ daasandi kaŋ kone Ecopi kokoy woyoo kaŋ ti Kandas almaanoo kul goo, goykaw beeri no, a kaa ka sujudu Irkoy se Žerizalem. ²⁸ Waatoo kaŋ a ga yee, a goo ma goro nga bari torkaa ra a ga annabi Ezayi citaaboo caw. ²⁹ Irkoy Hundoo

nee Filip se: «Man, too torkaa woo do.»³⁰ Filip gaarandi, de a ga maa a ga annabi Ezayi citaaboo caw, Filip nee: «Woo kanj n'goo m'a caw, cimi da n'ga faham a se wala?»³¹ A nee: «Taka foo nda ay ga hin ka faham nda boro man'a cawandi ya ne?» A n'a wiri Filip ga, a ma žigi ka goro nga bande.³² Citaaboo nongoo kanj a goo m'a caw ti nongoo kanj ga nee: «I n'a ka koy sanda feeji kanj i ga koy a koosu, sanda feeji-ize dangayante kanj goo nga kosukaa jine, takaa din da, a mana nga mijoo kaa cere ga.
³³ [Nga] bonj yeeti gandayan ra, ciitoo ra, i na nga cimoo taa a kone.

Nga hayroo fillaa, may no m'a deede?

Zama i na nga hundoo kaa aduppa ra.»*

³⁴ Bora a kanj daasandi na šennoo zaa ka nee Filip se: «Ay g'a ŋaaray ni ga, may ga annaboo goo? Nga bonj ga a goo wala boro tana?»³⁵ Filip na nga mijoo feeri ka sintin nda Citaaboo šennoo din ka Isa Alhabar Boryaa waazu a se.³⁶ Kanj i goo ma koy fondaa bande, i too hari foo do, bora a kanj daasandi nee: «Hari ne, macin no m'ay ganji ya batizandi?»³⁷ [Filip nee a se: «Nda n'na ni binoo kul ka naanay, n'ga hin ka batizandi.» Bora a kanj daasandi zaabi ka nee: «Ay naanay kanj Irkoy Iz'aroo ti Isa Almasihu.»]
³⁸ A yaamar kanj torkaa ma kay. Ngi boro hinkaa kul zunbu haroo ra, Filip nda bora a kanj daasandi, a n'a batize.
³⁹ Waatoo kanj i žigi ka fatta haroo ra, ir Koyoo Hundoo na Filip zaa, bora a kanj daasandi mana yee ka dii a, amma a koy nga fondaa ra nda jaali.⁴⁰ Filip koy tun Azot koyraa ra, a na koyrawey kul dira a ga Alhabar Boryaa waazu ka koy too hala Sezare.

9

Sol tuubiroo

(*Teegoyey 22.6-16; 26.12-18*)

¹ Woo gar, hala waatoo din a goo Sol binoo ra nga ma ceeci ir Koyoo taalibey ma wiiyandi, a koy sargari juwalkey jinebora a do² ka batagayanj wiri a ga Damas koyraa margahugey se hala nda nga duu boroyanj kanj ga fondaa din gana, aru no wala woy no, nga m'i haw ka kate ey Žerizalem.

³ Kanj a goo ma naaru, a man Damas kanj dogoo din da gaay foo kanj hun beenaa ra n'a kuubi k'a bere.⁴ A kanj ganda, de a ga maa jinde kanj ga nee nga se: «Sol, Sol, macin se n'g'ay gurzugay?»⁵ Sol nee: «May ti ni, ay Koyoo?» A nee: «Agay ti Isa kanj ni, n'g'a gurzugay.»⁶ Amma tun, huru

* 8:33 8.32-33 Ezayi 53.7-8.

koyraa ra, hayaa ga harandi ma ne kan n'ga hima k'a tee.»
⁷ Arey kan goo a bande fondaa ra kay i ga gaga takaa kan
 nda i ga maa boro jinde, amma i si dii boro kul. ⁸ Waatoo
 kan Sol tun laboo ra, moyey ga feera, amma a si dii haya
 kul. I n'a dii nda kaboo k'a gongu ka huru Damas. ⁹ A na
 jirbi hinza tee a si dii, a si n'aa a si han.

¹⁰ Taalibi foo goo Damas kan maapoo ti Ananiyas. Ir
 Koyoo šelan a se bangayyan ra ka nee: «Ananiyas!» A nee:
 «Agay ne, ay Koyoo.» ¹¹ Ir Koyoo nee a se: «Tun ni bon
 ga, ma koy lolaa ra kan se i ga nee Lolo Šerrantaa, ma Sol
 Tars bora ceeci Žudas hugoo ra. Zama nga ne, a goo ma
 Irkoy n'arar, ¹² a dii [bangayyan ra] boro kan maapoo ti
 Ananiyas huru ka [nga] kaboo fur nga ga hala nga moyey
 ma yee ka dii.» ¹³ Ananiyas zaabi ka nee: «Ay Koyoo, ay
 maa boro boobo hayey kan i n'i har aroo woo ga, ifutawey
 kul kan a n'i tee ni boro henanantey se Žerizalem. ¹⁴ Ne ra,
 a goo nda hini kan a duu a sargari juwalkey jineborey do
 ka boro kul kan ga ni maapoo cee haw.» ¹⁵ Amma ir Koyoo
 nee a se: «Koy, zama woo din, jinay suubante no ya ne kan
 g'ay maapoo ka koy gandawey, nda kokoyey, nda Izirayel
 borey mo jine. ¹⁶ Agay, ay ga zaraboo kul cebe a se kan ga
 duu a ay maapoo se.»

¹⁷ Ananiyas koy, de a huru hugoo ra, a na kabe fur Sol
 ga, a nee: «Ag'armaa Sol, ir Koyoo Isa kan bangay ma
 ne fondaa ra kan bande n'goo ma kaa k'ay sanba, hala ni
 moyey ma duu ka yee ka dii, de mo ma too met nda Hundi
 Henanantaa.» ¹⁸ Dogoo din da hayayan kan ga hima nda
 kokošiyar kan ka hun Sol moyey ga, a dii, a tun, a batizandi.
¹⁹ A n'aa, a duu alfayda.

Sol waazu Damas ra

Sol na jirbiyar tee taalibey bande kan goo Damas.
²⁰ Dogoo din da a koy Isa maapoo waazu margahugey ra
 ka nee: «Bora din, Irkoy Iz'aroo no.» ²¹ Borey kul kan ga
 maa a se na almunkar, de i nee: «Man'ti woo da no ma
 borey halaci Žerizalem ra kan ga Isa maapoo cee, man'ti
 a nka kaa ne ra k'i haw ka koy nda ey sargari juwalkey
 jineborey do?» ²² Sol waazoo mma koy de a ga duu gaabi,
 de a ga Alyahuudey almunkarandi kan ga goro Damas ka
 tabatandi i se kan Isa din da ti Almasihu.

²³ Jirbi boobo banda ga, Alyahuudey na cere guna ka dii
 taka kan nda ngi ga Sol wii. ²⁴ Sol na ngi anniyaa bay. I ga
 koyraa mijey lakkal cijin nda zaari hala ngi ma duu k'a wii.
²⁵ Amma taalibey n'a zaa nda cijin here k'a dan kokondo ra
 k'a zumandi nda cetaa.

Sol too Žerizalem

²⁶ Kaŋ Sol too Žerizalem, a ga ceeci ka man taalibey, amma i kul ga hunbur a, i si naanay wala taalibi no. ²⁷ Amma Barnabas na Sol dii nda kaboo k'a ka koy diyawey do ka takaa filla i se kaŋ nda fondaa ra Sol dii ir Koyoo, de mo ir Koyoo šelaŋ a se, nda takaa kaŋ nda Sol hunday šelaŋ nda naanay Isa maapoo ga Damas. ²⁸ A goo i bande Žerizalem, a ga huru, a ga fatta, a ga šelaŋ nda naanay ir Koyoo maapoo ga. ²⁹ A ga šelaŋ, a ga kakaw Alyahuudey kaŋyaŋ ti Grekey bande, amma ngi, i ceeci ngi m'a wii. ³⁰ Kaŋ ir armyey bay, i n'a ka doo Sezare k'a sanba a ma koy Tars.

³¹ Egilizoo kaŋ goo Žude kul ra, nda Galile, nda Samari goo nda alaafiyaa, nga naanaa ga tonton, a ga dira ir Koyoo hunburaa ra, de a ga tonton Hundi Henanantaa albarkaa ra.

Piyer na Ene noo baani

³² Waati tee kaŋ Piyer na nongoo kul dira, a doo Irkoy boro henanantey mo do kaŋ ga goro Lida. ³³ A na boro foo gar no din kaŋ maapoo ti Ene, jiiri yaaha a ga kani daariji boŋ, bongu no. ³⁴ Piyer nee a se: «Ene, Isa Almasihu ga ni noo baani, tun ni boŋ ga, ma ni daaroo marga nda ni boŋ.» Dogoo din da a tun. ³⁵ Borey kul kaŋ ga goro Lida nda Saron ganganoo ra dii a, i bere ir Koyoo here.

Piyer na Dorkas tunandi k'a hunandi

³⁶ Žope koyraa ra taalibi woy foo goo kaŋ maapoo ti Tabita kaŋ Grek šenni ra i mma nee a se Dorkas*. Teegoy henney nda sargarey kaŋ a g'i tee ga hanse ka boobo. ³⁷ Jirbey din a wirci, a buu. Waatoo kaŋ a jumayandi ka ben, i n'[a] daŋ soorohugu ra. ³⁸ Lida ga man Žope, taalibey, kaŋ i maa Piyer goo no din, i na aru hinka sanba a do ka ciya a se ka wiri a ga ka nee: «Kaa ir do sohõ da.» ³⁹ Piyer tun ka koy i bande. Kaŋ a too, i n'a ka koy sooraa boŋ. Woyey kul kaŋ kurney buu man jeroo ga ka hëe, i ga darbawey nda kaayi beerey cebe a se kaŋ Dorkas n'i tee waatoo kaŋ a goo ngi bande. ⁴⁰ Piyer n'i kul fattandi, a sonbu kanjey ga ka Irkoy ŋaaray, a bere kunturoo here ka nee: «Tabita, tun.» ⁴¹ A na nga kaboo šerre a se k'a tunandi. A ciya Irkoy boro henanantey nda woyey kaŋ kurney buu se, a n'a cebe i se a ga huna. ⁴² Žope kul ra woo bayrandi, boro boobo naanay

* 9:36 9.36 Dorkas maanaa ti «jeeri».

ir Koyoo. ⁴³ Piyer na jirbi boobo tee Žope boro foo do kan se i ga nee Simon, kuuru musaykaw† no.

10

Kornay ciya Piyer se

¹ Aru foo goo Sezare kan maapoo ti Kornay. Soojey kan se i ga nee Itali soojey, wey din jalakoyini no. ² Ganakaw cimoo no, a ga hunbur Irkoy, nga nda nga hugoo kul, a ga hanse ka sarga jamaa ga, a ga Irkoy njaaray waati kul. ³ Han foo aluulaa guuru hinza dimma ga, a dii kaaray bangayyan ra Irkoy almalayka foo kan ga huru nga do, a nee nga se: «Kornay!» ⁴ A na nga moyey kanji a ga, a hunbur, de a nee a se: «Macin no, ay koyoo?» A nee a se: «Ni njaarayrey nda ni sargarey žigi Irkoy do, a hongu ey. ⁵ Sohõ, aruyan sanba Žope i ma ciya kate boro foo kan se i ga nee Simon kan i n'a maagaaru Piyer. ⁶ A sii kala boro foo do kan se i ga nee Simon, kuuru musaykaw no, nga hugoo sii kala teekoo mijoo ga.» ⁷ Waatoo kan almalaykaa kan šelan a se koy, Kornay ciya nga goykaw-izey boro hinka se nda sooje foo kan ti ganakaw cimi kan ga hanse ka man a. ⁸ A na hayey kul filla i se, a n'i sanba Žope.

Piyer koy Kornay do

⁹ Subaa ra, i goo fondaa ra, kan i man koyraa, Piyer žigi sooraa bon zaarikay guuru woy cindi hinka (12) dimma ga ka Irkoy njaaray. ¹⁰ A too nongu kan ra a heray, de a baa nga ma nja. I goo ma njaahayey hanse a se kan a dii bangayyan. ¹¹ A ga dii beenaa feeri, a ga dii jinay foo kan ma nee len šukka kunta beeri kan kanje taacaa ga hawa ga zunbu laboo ga. ¹² Haya kul kan ti alman cee taacikoyini, nda laboo gandakoy, nda ciraw goo a ra. ¹³ Jinde foo šelan a se ka nee: «Tun, Piyer, wiya ma nja.» ¹⁴ Piyer nee a se: «Abada, ay Koyoo, zama ya na bay ka haya žiiba wala iharramante nja!» ¹⁵ Jinde foo yee ka šelan a se cee hinkantoo ka nee: «Haya kan Irkoy nee a ga halal, ni, masi nee a ga žiibi.» ¹⁶ Woo teendi cee hinza, dogoo din da hayaa zandi ka koy beenaa ra.

¹⁷ Kan Piyer goo bangayyanoo kan a dii a, haya kan ti nga maanaa, bonhawaa ra, nga ne, arey kan Kornay n'i sanba na Simon hugoo hãa, i goo ma kay hugoo mijoo ga. ¹⁸ I ciya ka hãa wala ne da ra Simon kan i n'a maagaaru Piyer goo. ¹⁹ Piyer goo ma miile bangayyanoo ga, Irkoy Hundoo nee [a se]: «Aru hinza ne ma ni ceeci, ²⁰ tun ma zunbu ka

† 9:43 9.43 Kuuru musaykaw, nga goyoo, Alyahuudey se man'ti kala haya harramante (Sargarey 11.39-40).

koy i bande, masi bine-bine, zama agay k'i sanba.» ²¹ Kan Piyer zunbu, a nee arey se: «Agay ne, agay ti bora a kan war g'a ceeci. Macin ti war kaayanoo addaliloo?» ²² I nee a se: «Kornay kan ti jalakoy ni, boro šerrante no, a ga hunbur Irkoy, Alyahuudey jamaa kul ga seedetaray henna har a ga, nga no almalayka henanante foo n'a bayrandi kan a ma ciya ka kate ma ne nga hugoo ra ka maa ni meešenney.» ²³ Piyer n'i hurandi i ma zunbu nga do.

Subaa ra, a tun, a koy i bande. Armayan Žope borey ra koy a bande. ²⁴ Subaa ra, a huru Sezare. Kornay g'i batu, a ciya nga borey nda nga cere kaaney se. ²⁵ Waatoo kan Piyer huru, Kornay n'a kubay ka sujudu cewey cire. ²⁶ Amma Piyer n'a tunandi ka nee: «Tun ni boŋ ga! Agay hunday, adamize ti agay.» ²⁷ A šelaŋ a bande, a huru, de a gar boro boobo margandi. ²⁸ A nee i se: «War, war ga bay kan a si bisa Alyahuudu se a ma denja wala a ma man yaw. Amma Irkoy cebe ya ne kan boro masi nee adamize kul se kan a ga žiibi wala a ga harram. ²⁹ Woo se kan i ciya ya ne ay kaa bila kakaw. Sohō ay ga war hāa: <Macin ti addaliloo kan se war ciya ya ne?>» ³⁰ Kornay nee: «A goo nda jirbi taaci kan ay ga Irkoy ŋaaray ay do hala aluulaa guuru hinza ga kan nga ne, aru foo kan ga darbay nerante goo kaa ka kay ay jine. ³¹ A nee: <Kornay, ni ŋaarayroo taandi, Irkoy hongu ni sargarey. ³² Adiši boroyan sanba Žope i ma ciya Simon se kan i n'a maagaaru Piyer. A sii kala Simon kan ti kuuru musaykaw hugoo ra, teekoo miŋoo ga.> ³³ Dogoo din da ay na boroyan sanba ni do, n'na haya boryo tee kan n'kaa. Sohō, ir kul ne Irkoy jine ka hanajer hayaa kul se kan ir Koyoo n'a har ma ne.»

Piyer waazoo Kornay do

³⁴ Piyer na šennoo zaa ka nee: «Nda cimi, ay faham kan Irkoy si borey fay-fay. ³⁵ Amma ganda kul kan no ra, bora a kan ga hunbur a, a ga goy nda šerretaray, nga no ma kan a se. ³⁶ A na Šennoo sanba Izirayel borey se, ka Alhabar Boryaa waazu kan ra boro ga duu alaafiyaa kan Isa Almasihu g'a noo, nga ti borey kul Koyoo. ³⁷ War, war ga hayaa bay kan tee Žude kul ra, ka sintin nda Galile, batizeyanoo kan Yehiya n'a waazu banda ga: ³⁸ Isa Nazaret bora a, takaa kan nda Irkoy n'a yon nda Hundi Henanantaa nda hini, nga kan ga koy nongu nda nonguyan ra ka teegoy henna tee, ka borey noo baani kan Ibilisi n'i dan nga hinoo cire, zama Irkoy goo a bande. ³⁹ Ir, ir ga tee seede hayaa kul se kan a n'a tee Alyahuudey ganda a nda Žerizalem mo ra. Nga no i n'a deej i k'a wii bundu ga. ⁴⁰ Nga, Irkoy n'a

tunandi jirbi hinzantoo hane k'a noo a ma cebe kaŋ nga ga huna, ⁴¹ man'ti jamaa kul se, amma seedeyan se kaŋ Irkoy n'i suuba za gayyan, maanaa ir kaŋ ŋaa a bande, ir haŋ a bande nga tunyanoo bukawey ra banda ga. ⁴² A n'ir yaamar ir ma borey waazu ka seedetaray tee kaŋ nga no, Irkoy na nga kayandi baahunantey nda bukawey ciitikaa. ⁴³ Annabey kul na seedetaray tee a ga kaŋ boro kaŋ naanay a ga duu zunubu yaafayan nga maanoo albarkaa ra.»

Hundi Henanantaa zunbuyanoo

boroyan ga kaŋ man'ti Alyahuudu

⁴⁴ Piyer mma goo ma ţenney wey har kaŋ Hundi Henanantaa zunbu borey kul boŋ kaŋ goo ma haŋajer ţennoo se. ⁴⁵ Ganakey kaŋ hurubangu, borey kul kaŋ kaa Piyer bande boŋey haw nda kaŋ nooyanoo kaŋ ti Hundi Henanantaa doorandi dumiyay mo boŋ kaŋ man'ti Alyahuudu. ⁴⁶ Zama i ga maa i ga ţelan ţenni dumi fooyan ra i ga Irkoy jer. Piyer na ţennoo zaa ka nee: ⁴⁷ «Boro ga hin ka borey kaŋ duu Hundi Henanantaa sanda ir mo ganji i ma batizandi nda hari wala?» ⁴⁸ A yaamar i ma batizandi Isa Almasihu maanoo ga.* Woo banda ga, i n'a wiri a ga a ma cindi jirbiyan.

11

Piyer yee Ŵerizalem

¹ Diyawey nda ir armey kaŋ goo Ŵude gandaa ra maa kaŋ dumiyay mo kaŋ man'ti Alyahuudu yadda Irkoy meeţennoo. ² Kaŋ Piyer ųigi ka koy Ŵerizalem, borey kaŋ hurubangu na ţenni cendi a bande ³ ka nee: «Ni huru jofoloyan do, ni ŋaa i bande!»

⁴ Woo ga, Piyer sintin ka hayey filla i se affoo-foo cere bande ka nee: ⁵ «Ŵope koyraa ra ay goo ma Irkoy ŋaaray kaŋ kayfi ra, ay dii bangayyan kaŋ ra jinay foo kaŋ goo ma zunbu ma nee leŋ ţukka kunta beeri kanje taacikoyni ga hun beenaa ra, a kaa hala ay do. ⁶ Ay n'ay moyey kanji a ga nda lakkal, de ay dii laboo alman cee taacikoyney, nda ganjihoogawey, nda gandakoyey, nda cirawey. ⁷ Ay maa mo jinde foo kaŋ nee ya ne: <Tun, Piyer, wiiya ma ŋaa.> ⁸ Ay nee: <Abada, ay Koyoo, zama haya ųiiba wala iharramante mana bay ka huru ay mijoo ra!» ⁹ Jinde ţelan cee hinkantoo beenaa ra ka zaabi ka nee: <Haya kaŋ Irkoy nee a ga halal,

* **10:48** 10.48 «A yaamar i ma batizandi Isa Almasihu maanoo ga», Grek ţenni ra, almaganaa faa ti «A n'i yaamar Isa Almasihu maanoo ga i ma batizandi.»

ni, masi nee a ga žiibi.> ¹⁰ Woo teendi cee hinza, a duu ka yee ka žigi beenaa ra.

¹¹ Nga ne, dogoo din da aru hinza goo ma kay hugoo kaŋ ra ir* goo jine, i nka sanbandi ka hun Sezare i ma kaa ay do.

¹² Irkoy Hundoo nee ya ne ya koy i bande ya si bine-bine. Arma idduwaa din mo koy ay bande, ir huru aroo hugoo ra.

¹³ A na takaa deede ir se kaŋ nda nga dii almalaykaa nga hugoo ra, a kay ka nee: <Sanba Žope i ma ciya kate Simon kaŋ i n'a maagaaru Piyer se ¹⁴ kaŋ ga šenniyan har ma ne kaŋ ga ni nda ni hugoo kul hallasi.> ¹⁵ Waatoo kaŋ ay sintin ka šelan, Hundi Henanantaa zunbu i boŋ sanda takaa kaŋ nda a zunbu ir boŋ cee jinaa. ¹⁶ Ay hongga ir Koyoo šennoo kaŋ nee: <Yehiya, hari nda a na borey batize, amma war, war ga batize Hundi Henanantaa ra.>† ¹⁷ Nda Irkoy n'i noo nooyan follokaa sanda ir kaŋ naanay ir Koyoo Isa Almasihu, agay ti may ka Irkoy kakaw?»

¹⁸ Kaŋ i maa hayey wey, i dangay, i na Irkoy saabu ka nee: «Adiši Irkoy na fondo noo dumiyar mo kaŋ man'ti Alyahuudu se i ma tuubi ka duu hunaroo.»

Antiyoš Egilizoo sintinoo

¹⁹ Borey kaŋ say-say zarabiyanoo kaŋ Etiyen maaganda se a teendi, bisa ka koy hala Fenisi, nda Šipir, nda Antiyoš, i si Šennoo har boro kul se kala Alyahuudey. ²⁰ Amma aru fooyar goo i ra kaŋ ti Šipir boro, nda Siren boro, kaŋ i kaa Antiyoš, i g'ir Koyoo Isa Alhabar Boryaa har Grekey mo se. ²¹ Ir Koyoo goo i bande, borey hinnaa ga boobo kaŋ naanay ka bere ir Koyoo here.

²² Šennoo kaŋ Egilizoo haŋaa ra kaŋ goo Žerizalem, i na Barnabas sanba a ma koy hala Antiyoš. ²³ Kaŋ a too, a dii Irkoy annemaa, a jaali, a n'i kul hoyray i ma denji ir Koyoo ga nda ngi binoo kul. ²⁴ Barnabas man'ti kala boro henna kaŋ ga too met nda Hundi Henanantaa nda naanay. Alžama beeri hanga ir Koyoo.

²⁵ A koy Tars ka Sol ceeci. ²⁶ A duu a, a kate a Antiyoš. Ngi boro hinkaa na haya tee kaŋ ga too jiiri foo timmante i ga marga ka Egilizoo jamaa boobo cawandi. Cee jinaa kaŋ i na taalibey cee nda kretiyan man'ti kala Antiyoš.

²⁷ Woo gar jirbey din, annabiyar hun Žerizalem ka doo ka kaa Antiyoš. ²⁸ Affoo i ra kaŋ maapoo ti Agabus tun ka nee Irkoy Hundoo albarkaa ra kaŋ heray beeri ga tee ngi laboo kul ga, a teendi Klod‡ waati. ²⁹ I kayandi kaŋ taalibey,

* **11:11** 11.11 «ir», hantum fooyar ga nee «ay». † **11:16** 11.16 Zamnaa 1.5.

‡ **11:28** 11.28 Rom borey kokoy beeri no (41–54 Isa banda ga).

ngi affoo kul nda nga hinagoo, ma faaba sanba ir armye se kan ga goro Žude.Š 30 I na tee da, i n'a dan Barnabas nda Sol kaboo ra k'a sanba boro beerey se.

12

Žak wiiyandi, Piyer danandi kasaa ra

¹ Alwaatoo woo ra, kokoyoo Herod na Egilizoo boroyan dii k'i laazaaba. ² A na takuba ka Žak, Yehiya armaa wii. ³ A dii kan a kan Alyahuudey se, a dan koyne Piyer mo ma diyandi. Woo gar Takulawey kan ra dolobiri sii zaarey no. ⁴ Kan a na nga mo dii, a n'a dan kasaa ra, a na sooje taaci-taaci marga hala cee taaci k'a dan kabey ra i m'a lakkal. A ga baa Borcintaraa jingaroo banda ga, nga ma kate a jamaa jine. ⁵ Piyer goo ma lakkalandi kasaa ra, amma Egilizoo ga Irkoy naaray a se nda soobay.

Piyer fatta kasaa ra

⁶ Waatoo kan Herod ga baa ka kate Piyer borey jine, cijinoo din Piyer mana kani kala sooje hinka nda cere game, guuru karfu hinka g'a haw, lakkalkawyan goo hugoo mijoo ga. ⁷ Nga ne, ir Koyoo almalayka foo bangay, gaay tee hugoo ra, a na Piyer kar-kar caraa ga k'a tunandi ka nee: «Tun nda cahāyan!» Guuru karfey kan ka hun kabey ga. ⁸ Almalaykaa nee a se: «Ni gamoo haw, ma ni taamey dan.» A na tee. A nee a se: «Ni kaayi beeroo dan ni ga ma hanga agay.» ⁹ A fatta, a hanga a, amma a si bay kan woo kan almalaykaa goo m'a tee cimi da no, a mma nee bangayyan no nga goo ma dii a. ¹⁰ I bisa lakkalkey kaydoo jinaa nda ihinkantoo ga, i too guuru ganboo do kan ga koy koyraa ra, a feera nda nga bon i se. Kan i fatta, i hanga lolo folloku ka koy, amma dogoo din da almalaykaa na Piyer nan.

¹¹ Piyer lakkaloo zunbu, a nee: «Sohō ay bay nda cimi kan ay Koyoo ka nga almalaykaa sanba a m'ay kaa Herod kaboo ra, nda hayaa kul kan Alyahuudey ga baa k'a tee ya ne.» ¹² Kan a faham, a koy Maryama, Yehiya kan i n'a maagaaru Marku, naa hugoo do kan ra boro booboyan marga, i ga Irkoy naaray. ¹³ Kan a goo ma ganboo kar-kar, konja foo kan maapoo ti Rod man ka tuuru. ¹⁴ A na Piyer jindoo bay, amma naali se a mana hugoo mijoo feeri, a nka zuru ka koy kunehere ka bayrandi kan Piyer goo hugoo mijoo ga. ¹⁵ I nee a se: «Ni nka hollo!» A na šikka kaa kan nga no. I nee: «Nga almalaykaa no.» ¹⁶ Piyer cindi a ga kara. Kan i

Š 11:29 11.29 «ma faaba sanba ir armye se kan ga goro Žude», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «ma haya sanba ir armye kan ga goro Žude goyoo se».

feera, i dii a, de boŋey haw. ¹⁷ A na kaboo ka silbay foo tee i ma dangay, a na takaa deede [i] se kaŋ nda ir Koyoo na nga gongu ka nga kaa taray kasaa ra. A nee: «Wa koy woo har Žak* nda ir armey se.» Kaŋ a fatta, a koy nongu tana ra.

¹⁸ Suba subbaahoo ra, sooŋey lakkaley hanse ka tun nda haya kaŋ Piyer ti a. ¹⁹ Herod n'a ceeci a mana duu a. A na sooŋey cee k'i hãa, woo din banda ga, a nee i m'i ka koy k'i wii. Herod hun Žude ka doo ka koy Sezare ka waati tee no din.

Herod buuyanoo

²⁰ Herod hanse ka futu Tir nda Sidon borey ga. Amma i tee affoo ka kaa a do, i na kokoyoo kanihugoo jineboraa kaŋ ti Blastus fahamandi a ma yadda. I na alaafiya wiri Herod ga, zama ngi gandaa hunaa si hun kala kokoyoo gandaa ra. ²¹ Zaaroo kaŋ kayandi ra, Herod na nga kokoy kaayey daŋ ka goro tintimoo boŋ ka ŝenni har i se. ²² Jamaa ga kaati ka nee: «Koy jinde no, man'ti boro jinde no!» ²³ Dogoo din da ir Koyoo almalayka foo na Herod kar, zama a mana Irkoy jeeraa daŋ a ga. Nooniyaŋ n'a ŋaa, hundoo hun.

²⁴ Woo kul ra, Irkoy meeŝennoo ga tonton ka harandi ka koy jine. ²⁵ Kaŋ Barnabas nda Sol na ngi faabayanoo tee ka ben Žerizalem, i yee, i na Yehiya kaŋ i n'a maagaaru Marku ka koy ngi bande.

13

Barnabas nda Sol sanbandi i ma koy waazu

¹ Egilizoo kaŋ goo Antiyoŝ, annabiyay nda cawandikawayay cindi a ra: Barnabas, nda Simewoŋ kaŋ se i ga nee Nižer, nda Lusiyus Siren boraa, nda Manayaŋ kaŋ nga nda kokoy kaccaa Herod biirandi cere bande, nda Sol. ² Waatoo kaŋ i goo m'ir Koyoo saabu, i ga meehaw, Hundi Henanantaa nee: «Wa Barnabas nda Sol daŋ ya ne jere ga goyoo se kaŋ se ay n'i cee.» ³ I meehaw, i na Irkoy ŋaaray, i na kabe fur i ga k'i naŋ i ma koy.

Barnabas nda Sol koy gungoo ra kaŋ se i ga nee Šipir

⁴ Barnabas nda Sol kaŋ Hundi Henanantaa n'i sanba doo ka koy Selusi, i na harihii zaa ka hun no din ka koy Šipir. ⁵ Kaŋ i too Salamin, i na Irkoy meeŝennoo waazu Alyahuudey margahugey ra. Yehiya mo goo i bande sanda faabakaw.

⁶ I na gungoo kul dunbu ka bisa ka koy Pafos. I na aru foo gar kaŋ ti kottekoyni, taari annabi no, Alyahuudu no kaŋ

* 12:17 12.17 Žak man'ti kala Isa arma.

maapoo ti Bar-Isa. ⁷ A sii kala goforneroo do kanj se i ga nee Seržiyus Pol kanj ti aru kanj goo nda lakkal. Seržiyus Pol dan i ma ciya Barnabas nda Sol se, a hanse ka ceeci nga ma maa Irkoy meešennoo. ⁸ Amma Elimas, kottekoynoo, zama nga maapoo maanaa ti woo, gaaru i se ka ceeci ka goforneroo boŋoo bere a masi naanay. ⁹ Sol kanj se i ga nee mo Pol too met nda Hundi Henanantaa, a na nga moyey kanji a ga ¹⁰ ka nee: «He! Ni kanj ga too met nda zanbayan dumi kul nda binekogay dumi kul, Ibilisi izoo, šerretaray dumi kul iberoo, n'si fay nda k'ir Koyoo fondo šerrantey šiirandi? ¹¹ Sohõ nga ne, ir Koyoo kaboo ga too ni do, n'ga dana, n'ga waati tee n'si dii waynaa.» Dogoo din da kokooru nda kubay zunbu a ga, a cindi a ga bere-bere, a ga gongukawyan ceeci. ¹² Waatoo kanj goforneroo dii hayaa kanj tee, a naanay. Cawandoo kanj ga teendi ir Koyoo ga n'a almunkarandi.

Pol nda Barnabas koy Antiyoš kanj goo Pisidi

¹³ Pol nda nga hangasiney na harihii zaa ka hun Pafos ka koy Perž kanj goo Panfili. Amma Yehiya hun i bande, a yee Žerizalem. ¹⁴ Ngi, i hun Perž ka koy too Antiyoš kanj goo Pisidi. Hunanzam zaaroo hane i huru margahugoo ra, i goro. ¹⁵ Ašariyaa nda annabey citaabey cawyanoo banda ga, margahugoo boŋkoyney sanba ka nee i se: «Arma arey, nda war goo nda šenni kanj ga jamaa binoo yaynandi, w'a har.»

¹⁶ Pol tun, a na kaboo ka silbay foo tee ka nee: «Izirayel borey nda war kanj ga hunbur Irkoy, wa hanajer: ¹⁷ Izirayel jamaa woo Koyoo n'ir baabey suuba, a na jamaa jer waatoo kanj se i ga tee yaw Misira gandaa ra. A na nga hinoo k'i fattandi a ra. ¹⁸ Jiiri woytaaci (40) cine a g'i suuri saajoo ra. ¹⁹ A na dumi iyee halaci Kanaŋ gandaa ra. A n'i noo ngi gandaa i m'a tubu, ²⁰ jiiri zangu taaci nda woyguu (450) cine. Woo banda ga, a n'i noo alkaaliyan hala annabi Samiyel waatoo ga. ²¹ Za alwaatoo woo, i na kokoy wiri, Irkoy n'i noo Sawul, Kiš iz'aroo, Benžamenj alkabiilaa ra a hun, a n'i laama jiiri woytaaci (40). ²² Kanj Irkoy n'a kaa, a na Dawda tee i se kokoy. Nga ga a na seedetaray tee ka nee: «Ay duu Dawda, Yišay iz'aroo, aru no kanj ay binoo ga bag'a, a ga agay ibaayoo kul tee.»* ²³ Aroo woo hayroo ra, Irkoy, nga allaahidoo ra, kate Izirayel se Hallasikaw kanj ti Isa. ²⁴ Za woo mana tee, Yehiya na Izirayel jamaa kul waazu i ma tuubi ka batize. ²⁵ Waatoo kanj Yehiya ga baa ka too nga goyoo benantaa ga, a nee: «Boraa kanj war g'a hongu, agay,

* 13:22 13.22 Samiyel 1na 13.14; Zabur 89.21; Ezayi 44.28.

ay man'ti a, amma nga ne, boro foo ga kaa ay dumaa ga kan ay si hima nda ka nga taamey karfey feeri.>†

²⁶ Arma arey, Ibrahima hayroo zankey, war nda borey war ra kan ga hunbur Irkoy, ir se hallasiroo woo šennoo sanbandi. ²⁷ Zama borey kan ga goro Žerizalem nda ngi alwakiiley mana yadda Isa ga, kan i n'a zukandi, annabey kan ga cawandi hunanzam zaari kul šenney no i n'i tabatandi. ²⁸ Ba kan se i mana dii a ga haya kul kan ga kate i m'a wii, i wiri Pilat ga, a ma wiiyandi. ²⁹ Waatoo kan i na hayey kul kan hantumandi a ga Citaaboo ra tee a se ka ben, i n'a zumandi bundoo ga k'a dan saaray ra. ³⁰ Amma Irkoy n'a tunandi bukawey ra. ³¹ A bangay jirbi booboyan borey se kan žigi a bande ka hun Galile ka koy Žerizalem, ngi ti nga seedewey [sohõ da] jamaa do. ³² Ir, ir ga Alhabar Boryaa har war se kan ti allaahidoo kan Irkoy n'a zaa ir baabey se, ³³ Irkoy n'a tabatandi ir se kan ti ngi izey ka Isa sanba. Sanda takaa kan nda a hantumandi Zabur hinkantoo ra ka nee: <Ay Iz'aroo ti ni, hõ ay na ni hay.>‡ ³⁴ Irkoy n'a tunandi bukawey ra hala a masi yee ka funbu. Woo no a n'a har ka nee: <Ay ga war noo Dawda haya henanantey, haya naanayantey.>§ ³⁵ Woo se nongu foo ra a ga nee: <N'si nan ni boro henanantaa ma dii funbuyan.>* ³⁶ Dawda goy Irkoy ibaayoo se nga zamanoo ra, a faati, a koy nga hayragey gar alaaharaa, a funbu. ³⁷ Amma bora kan Irkoy n'a tunandi mana dii funbuyan. ³⁸ War ma bay, arma arey kan nga maaganda se zunubu yaafayanoo ga harandi war se. De mo haya kul kan ra Musa ašariyaa mana hin ka war tee boro šerrante, ³⁹ nga ra, boro kul kan naanay ga tee boro šerrante. ⁴⁰ Wa hawgay hayaa kan harandi annabey citaabey ra masi duu war. ⁴¹ I nee:

<Konnykey, wa guna,
war bojey ma haw, war ma dere,
zama ay ga teegoy foo tee war zamanoo ra,
teegoy kan war si naanay a abada
nda boro n'a deede war se.>†»

⁴² Kan Pol nda Barnabas ga fatta margahugoo ra, i n'a wiri i ga i ma šenney wey har ngi se hunanzam zaaroo kan goo kaa hane. ⁴³ Waatoo kan margahugoo jamaa say, Alyahuudey nda boroyan kan huru alyahuudutaray kan ga Irkoy gana, iboobo hanga Pol nda Barnabas. Pol nda Barnabas ga šelan i se, i g'i hoyray i ma gaabu Irkoy anneemaa ga.

† 13:25 13.25 Matiyu 3.11; Marku 1.7; Luka 3.16; Yehiya 1.20, 27. ‡ 13:33 13.33 Zabur 2.7. § 13:34 13.34 Ezayi 55.3. * 13:35 13.35 Zabur 16.10. † 13:41 13.41 Habaku 1.5.

⁴⁴ Hunanzam zaaroo kaŋ kaa ra, a ga hima nda koyraa kul ka marga ka maa ir Koyoo meešennoo. ⁴⁵ Kaŋ Alyahuudey dii jamaa, biney too met nda canseyan, i koy šennoo kaŋ Pol g'a har kakaw k'a wow. ⁴⁶ Pol nda Barnabas šelan nda naanay ka nee: «A nka tilasu war se Irkoy meešennoo ma jin ka harandi, amma zama war n'a warra, de mo war hunday cebe kaŋ war si hima nda hunayan abadantaa. Nga ne, ir ga bere dumiyaŋ kaŋ man'ti Alyahuudu here. ⁴⁷ Zama ir Koyoo n'ir yaamar ka nee:

<Ay na ni kayandi ma tee dumiyaŋ gaayoo, hala ma koy nda hallasiroo hala aduŋna kaydogoo ga.>[‡]

⁴⁸ Waatoo kaŋ borey kaŋ hun dumiyaŋ ra kaŋ man'ti Alyahuudu maa woo, i jaali, i n'ir Koyoo meešennoo beerandi. Borey kul naanay kaŋ ga hima ka duu hunayan abadantaa. ⁴⁹ Ir Koyoo meešennoo say gandaa kul ra. ⁵⁰ Amma Alyahuudey na woyey kaŋ goo nda beeray kaŋ ga Irkoy gana nda koyraa boro beerey tusa i ma Pol nda Barnabas laazaaba k'i gaaray k'i kaa ngi laboo ga. ⁵¹ Pol nda Barnabas na kusaa kokobu k'a kaa ngi cewey ga, a ma yee i ga, i koy Ikoniyyom. ⁵² Taalibey biney too nda jaali, i too met nda Hundi Henanantaa.

14

Pol nda Barnabas koy Ikoniyyom

¹ Taka follokaa, Ikoniyyom koyraa ra, Pol nda Barnabas huru Alyahuudey margahugoo ra, i šelan hala nongu kaŋ ra boro jamaa boobo naanay, Alyahuudey nda Grekey mo. ² Amma Alyahuudey kaŋ mana naanay na borey kaŋ hun dumiyaŋ ra kaŋ man'ti Alyahuudu tusa ka biney bibandi ir armyey ga. ³ Pol nda Barnabas na waati kuku tee no din. I ga šelan nda naanay, ngi naataa goo ir Koyoo ga kaŋ ga seedetaray tee nga anneemaa šennoo* ga ka ngi kabey ka tammaasayan nda kayfiyaŋ tee. ⁴ Koyraa jamaa zamna, affooyaŋ goo Alyahuudey bande, jeray goo diyawey bande. ⁵ Borey kaŋ hun dumiyaŋ ra kaŋ man'ti Alyahuudu, nda Alyahuudey, nda ngi alwakiiley na anniya zaa ngi ma Pol nda Barnabas zarabi k'i warra nda tondi k'i wii. ⁶ I bay, i zuru ka koy Likawoni koyrawey ra kaŋ ti Listir, nda Derbe, nda koyra kanbey. ⁷ I cindi no din ka Alhabar Boryaa har.

Pol nda Barnabas koy Listir

[‡] 13:47 13.47 Ezayi 49.6. * 14:3 14.3 «nga anneemaa šennoo», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «nga šenni alhormantaa».

⁸ Aru foo goo Listir kaŋ cewey buu, a mma goro de, za naŋoo gundoo ra a bongu, a mana bay ka dira. ⁹ Aroo ga maa Pol ga ŧelanŋ. Pol na moo kanji a ga, a dii kaŋ a ga naanay kaŋ nga ga duu baani. ¹⁰ A na jinde jer ka nee a se: «Tun ka kay ni cewey ga ni boŋ ga.» A sar ka tun, a dira.

¹¹ Kaŋ jamaa dii hayaa kaŋ Pol n'a tee, i na jinde jer ka nee Likawoni ŧenni ra: «Koyey na ngi boŋ himandi nda adamize, i zunbu ir do.» ¹² I na Barnabas maanoo daŋ Zus, i na Pol wanoo daŋ Hermes, zama nga ti ŧenni toondikaa.† ¹³ Zus hugoo kaŋ goo koyraa jeroo ga, nga sargari juwalkaa kate haw yaaruyanŋ nda boŋ taalam hayayanŋ hala koyraa mijoo ga. A nka baa nga nda jamaa ma sargari kaa.

¹⁴ Kaŋ diyawey, Pol nda Barnabas maar'a, i na ngi darbawey kottu ka ngi yadda jaŋaa cebe ka zuru ka koy taray jamaa game. I kaati ¹⁵ ka nee: «Arey, cin se war ga hayey wey tee? Ir mo man'ti kala war cine adamizeyanŋ, ir ga Alhabar Boryaa bayrandi war se, wa mooru haya yaadawey wey ga ka bere Irkoy hunantaa here kaŋ na beenaa, nda gandaa, nda teekoo, nda haya kul kaŋ goo i ra tee. ¹⁶ Nga kaŋ zaman bisantey borey, a na gandawey kul naŋ i ma dira, ngi affoo kul nga boŋ fondaa ra. ¹⁷ A mana fay nda a ga gomniyanŋ ka seedetaray tee, a na war noo beenaa ncirney nda kaydiya hennayanŋ, ka war noo ŋaayan boobo ka war biney too nda jaali.» ¹⁸ Takaa kul kaŋ nda i ŧelanŋ, amma a ŧendi hala i ga hin ka jamaa ganji i ma sargari kaa ngi maaney ga.

¹⁹ Alyahuuduyanŋ kaa ka hun Antiyoŧ nda Ikoniyom, i duu alžamaa, i na Pol warra nda tondi, k'a kursu ka koy koyraa banda ga, i hongu a buu. ²⁰ Amma waatoo kaŋ taalibey n'a kuubi k'a bere, a tun, a huru koyraa ra. Subaa ra, a koy Barnabas bande Derbe.

Pol nda Barnabas yee Antiyoŧ kaŋ goo Siiri

²¹ Pol nda Barnabas na Alhabar Boryaa waazu Derbe koyraa ra ka boro boobo tee taalibiyayanŋ. I yee Listir, nda Ikoniyom, nda Antiyoŧ ²² ka taalibey biney daŋ, k'i hoyray i ma gaabandi naanaa ga, ka bayrandi i se ka nee: «Kala zarabi boobo ma duu ir hala ir ga huru Irkoy Laamaa ra.» ²³ I na boro beeriyanŋ suuba Egiliz foo kul ra, i ga Irkoy ŋaaray, i ga meehaw, i n'i talfi ir Koyoo kaŋ i naanay a ga.

²⁴ I na Pisidi gandaa kottu ka koy Panfili. ²⁵ Kaŋ i na ŧennoo waazu Perž, i doo ka koy Ataliya. ²⁶ I na harihii zaa ka hun no din ka koy Antiyoŧ, nongoo kaŋ ra i n'i talfi

† **14:12** 14.12 Grekey addinaa ra, Zus man'ti kala koyey boŋkoynoo, Hermes, nga ti ngi ŧenni toondikaa.

Irkoy anneemaa ga goyoo kaŋ i n'a tee se. ²⁷ Kaŋ i too, i na Egilizoo marga, i na hayaa kul deede kaŋ Irkoy na tee nda ngi nda takaa kaŋ nda a na naanay fondaa miŋoo feeri dumiyaŋ kaŋ man'ti Alyahuudu se. ²⁸ I na waati kuku tee taalibey do.

15

Margaroo kaŋ tee Žerizalem

¹ Boro fooyaŋ hun Žude ka doo Antiyoš k'ir armyey cawandi ka nee: «Nda war mana hurubangu sanda Musa alaadaa, war si hin ka hallasi.» ² Kakaw nda šenni beeri huru ngi, nda Pol, nda Barnabas game. I kayandi kaŋ Pol, nda Barnabas, nda boroyaŋ ngi ra ma žigi ka koy Žerizalem diyawey nda boro beerey do šennoo woo se.

³ Egilizoo n'i faaba ngi naarumaa ra, i na Fenisi nda Samari gandaa dira, i ga dumey kaŋ man'ti Alyahuudu tuubiroo filla. I tee jaali beeri ir armyey kul se. ⁴ Kaŋ Pol nda Barnabas too Žerizalem, Egilizoo, nda diyawey, nda boro beerey n'i kubay, i na hayaa kul deede kaŋ Irkoy n'a tee nda ngi. ⁵ Fariziyeney kondaa borey kaŋ naanay, affooyaŋ i ra tun ka nee: «A nka waazibi taalibey kaŋ man'ti Alyahuudu ma hurubangu k'i yaamar i ma Musa ašariyaa dii.»

⁶ Diyawey nda boro beerey na cere marga ka šennoo woo guna. ⁷ Kakaw beeri ra, Piyer tun ka nee i se: «Arma arey, war hunday ga bay kaŋ za gayyan Irkoy n'ay suuba war ra hala ay miŋoo ma Alhabar Boryaa har dumey kaŋ man'ti Alyahuudu se. I ma maa, i ma naanay. ⁸ Bine baykaa kaŋ ti Irkoy cebe kaŋ nga yadda i ga, a n'i noo Hundi Henanantaa sanda ir takaa. ⁹ A mana fay-fayyan kul daŋ ir nda i game. A na biney henanandi naanaa albarkaa ra. ¹⁰ Sohō macin se war ga Irkoy sii ka jeraw daŋ taalibey jindey ga kaŋ ir baabey nda ir sii nda gaabi k'a jere? ¹¹ Amma ir ga naanay kaŋ ir Koyoo Isa alhormaa ra ir hallasi sanda takaa kaŋ nda ngi mo hallasi.»

¹² Jamaa kul dangay, i ga haŋajer Pol nda Barnabas se kaŋ ga tammaasawey nda kayfey kul deede kaŋ Irkoy n'i tee dumey kaŋ man'ti Alyahuudu game. ¹³ Waatoo kaŋ i dangay, Žak na šennoo zaa ka nee: «Arma arey, wa haŋajer ya ne. ¹⁴ Simoŋ na takaa filla kaŋ nda Irkoy jin ka jeli dumey ga kaŋ man'ti Alyahuudu ka jama tee i ra nga maapoo se. ¹⁵ Woo nda annabey šenney kul ti affoo kaŋ hantumandi Citaaboo ra ka nee:

¹⁶ <Woo banda ga, ay ga yee ka kaa,
ay ga Dawda hukkumoo kaŋ kaŋ cin koyne,

ay ga kayrey cin koyne k'i kayandi,
 17 hala adamizey cindey m'ir Koyoo ceeci
 nda dumey kul kaŋ goo ay maapoo ga,
 wey ti hayayan kaŋ war Koyoo n'i har
 18 kaŋ bayrandi za gayyan.»*

19 Woo se ay goo borey ra kaŋ si baa šenday ma huru dumey
 ga kaŋ man'ti Alyahuudu kaŋ tuubi ka Irkoy gana. 20 Amma
 a ma hantumandi i se kaŋ i ma ngi boŋ dii toorey žiiboo,
 nda woy nda aru izefututaraa, nda haya kaŋ kootandi ka
 buu, nda kuri ŋaayan ga. 21 Za zamayan boroyan na Musa
 cawandoo waazu koyra foo kul margahugoo ra hunanzam
 zaari kul hane.»

Bataga sanbandi taalibey kaŋ man'ti Alyahuudu se

22 Alwaatoo woo, diyawey, nda boro beerey, nda Egilizoo
 kul dii kaŋ a ga boori ngi ma boroyan suuba ngi ra k'i sanba
 Antiyoš Pol nda Barnabas bande. Borey ti: Žud kaŋ se i ga
 nee Barsabas, nda Silas, aruyan no kaŋ goo nda beeray ir
 armye game. 23 I na batagaa kaŋ i n'a hantum daŋ kabey
 ra. I nee batagaa ra: «Diyawey, nda boro beerey, nda war
 armye kaŋ hun dumey ra kaŋ man'ti Alyahuudu ga sallam
 ir armye ga kaŋ goo Antiyoš koyraa, nda Siiri, nda Silisi
 gandaa ra. 24 Ir maa kaŋ boro fooyan [hun] ir do, ir man'i
 noo yaamar kul, i na war ŋaami ka war biney maray nda
 ngi šenney.† 25 Woo se ir kul tee bine foo ka dii kaŋ a ga
 boori ir ma aruyan suuba ir ra k'i sanba war do, ngi nda
 ir baakey Barnabas nda Pol 26 kaŋ ti boroyan kaŋ na ngi
 hundey fur ir Koyoo Isa Almasihu maapoo se. 27 Ir na Žud
 nda Silas sanba kaŋ ga ngi miŋey ka haya follokey har war
 se. 28 Zama Hundi Henanantaa nda ir dii kaŋ a ga boori
 ir masi jeraw kul daŋ war ga nda man'ti wey kaŋ waazibi:
 29 ka war boŋ dii hayey ga kaŋ sargandi toorey maapey ga,
 nda kuri, nda haya kaŋ kootandi ka buu ŋaayan ga, nda woy
 nda aru izefututaray ga. Nda war ga war boŋ dii hayey wey
 ga, war na haya henna tee. Waatoo ma boori!»

30 Kaŋ i hun no din ka doo Antiyoš, i na taalibey jamaa
 marga k'i noo batagaa. 31 Kaŋ i n'a caw, i ŋaali nda
 bineyaynandiroo kaŋ goo a ra. 32 Žud nda Silas kaŋ ngi mo
 ti annabi, n'ir armye biney yaynandi nda šenni booboyan, i
 na biney daŋ. 33 Waatoo kaŋ i na waati tee no din, ir armye
 n'i sanba nda baani borey kaŋ n'i sanba do. 34 [Amma Silas
 kayandi ka cindi no din.]

* 15:18 15.16–18 Amos 9.11–12. † 15:24 15.24 Hantum fooyan ga tonton ka
 nee: «ka nee kaŋ war ma hurubangu ka Musa ašariyaa dii».

³⁵ Pol nda Barnabas na waati tee Antiyoš ka cawandi. Ngi nda boro booboyan ga Alhabar Boryaa kanj ti ir Koyoo šennoo waazu.

Pol nda Barnabas hun cere bande

³⁶ Jirbiyan banda ga, Pol nee Barnabas se: «Sohō ir ma yee ka koy ir armyey foo koyra kul kanj ra ir n'ir Koyoo šennoo waazu ka dii wala i ga saabu.» ³⁷ Barnabas baa nga ma Yehiya mo kanj se i ga nee Marku kanbe ngi bande. ³⁸ Amma Pol dii kanj a si hima ngi ma boro kanj na ngi nanj za Panfli, a mana koy goy ngi bande, hangandi ngi. ³⁹ Citi huru gamey ra hala nongu kanj ra i fay. Barnabas na Marku dii ka harihii zaa ka koy Šipir. ⁴⁰ Pol na Silas suuba ka koy, ir armyey n'a talfi ir Koyoo anneemaa ga. ⁴¹ A na Siiri nda Silisi gandaa dira ka Egilizey biney danj.

16

Timote na Pol nda Silas dum

¹ Pol too Derbe nda Listir. Nga ne, taalibi foo goo no kanj maanoo ti Timote. Nanoo man'ti kala Alyahuudu kanj ga Isa gana, baaboo ti Grek, ² ir armyey kanj goo Listir nda Ikoniyom ga seedetaray henna tee a ga. ³ Pol baa a ma hanga nga bande, a n'a zaa, a n'a danjangu Alyahuudey kanj goo nongey din ra maaganda se, zama borey kul ga bay kanj baaboo Grek no.* ⁴ Kanj i ga bisa koyrawey ra, i ga yaamaryan noo i se i m'i dii kanj diyawey nda boro beerey kanj goo Žerizalem k'i kayandi. ⁵ Egilizey duu gaabi naanaa ra, zaari kul mo ngi hinnaa ga tonton.

Pol dii bangayyan Trowas

⁶ I na Friži nda Galati gandaa dunbu ka bisa, zama Hundi Henanantaa n'i ganji i ma šennoo har Azi gandaa ra. ⁷ Kanj i too Mizi gandaa ra, i ceeci ka naaru Bitini gandaa ra, amma Isa Hundoo man'i noo fondo. ⁸ Kanj i na Mizi kottu, i doo Trowas koyraa ra. ⁹ Pol dii cijinoo ra bangayyan kanj ra Masedoni gandaa aru foo ga kay ka nga njaaray ka nee: «Bisa ka kaa Masedoni k'ir faaba.» ¹⁰ Za a dii bangayyanoo, dogoo din da ir ceeci ka koy Masedoni, zama ir bay kanj ir Koyoo k'ir cee ir ma koy Alhabar Boryaa waazu i se.

Lidi naanay ir Koyoo Filipi koyraa ra

¹¹ Ir na harihii zaa ka hun Trowas ka šerre Samotras, subaa ra, ir too Neyapolis. ¹² Ir hun no din ka koy Filipi kanj ti Masedoni zamna beeri koyra jinaa, Rom borey laamaa ra

* **16:3** 16.3 Grekey si hurubangu. Timote, nga jaa here no a ga duu alyahuudataray. Alyahuudey cindey maaganda se a hurubangu.

a goo. Ir na zaariyan tee koyraa din ra. ¹³ Hunanzam zaaroo hane ir koy koyraa mijoo se banda ka koy isaa mijoo ga kan ra ir ga hongu Irkoy naaraydoo foo goo. Ir goro ka šelan woyey se kan margā no din. ¹⁴ Woy foo kan maapoo ti Lidi, Tiyatir koyraa boro no, šukka ciray hay šenda maamalakaw no. Irkoy ganakaw no, a ga hanajer, ir Koyoo na binoo feeri hala a ma hayey dii kan Pol g'i har. ¹⁵ Waatoo kan a batize, nga nda nga hugoo borey, a n'a naaray ir ga ka nee: «Nda war g'ay dii sanda boro kan naanay ir Koyoo, wa huru ay hugoo ra ka zunbu ay do.» A n'ir gaabi.

Pol nda Silas danandi kasaa ra Filipi koyraa ra

¹⁶ Kan ir goo ma koy Irkoy naaraydogoo ra, konja woyize foo kan ra ganji kan goyoo ti gunandiyān goo n'ir kubay. Konja woy-izoo ga gunandi, nga koyey ga duu nga gunandiyānoo ra nooru boobo. ¹⁷ A ga dira Pol nda ir bande, a ga kaati ka nee: «Borey wey man'ti kala Irkoy Jerantaa banney kan ga hallasiroo fondaa waazu war se.» ¹⁸ A na woo tee zaari boobo. Pol fara, a bere ka nee ganjoo se: «Ay na ni yaamar Isa Almasihu maapoo ga, ma fatta a ra.» Waatoo din da, a fatta. ¹⁹ Amma kan nga koyey ga dii hayaa kan ga kate ngi se alman goo ma dere, i na Pol nda Silas dii k'i cendi ka koy farru beeroo ra alwakiiley do. ²⁰ I n'i dan lakkalkey bonkoyney jine ka nee: «Borey wey goo ma koyraa jaami, Alyahuuduyan no, ²¹ i ga alaadayān har kan si bisa ir se ir m'i dii, a si bisa ir m'i tee, zama Rom boroyān ti ir.» ²² Cere bande jamaa tun i ga, bonkoyney na Pol nda Silas kaayey cendi k'i kaa i ga ka yaamar noo i m'i barzu. ²³ Kan i na barzu mee boobo kaa i ra, i n'i warra kasaa ra, i nee lakkalkaa se a m'i lakkal boryo. ²⁴ Kan a duu yaamaroo woo, a n'i warra kasaa hugoo kan goo kunehere ka cewey gaala bundoo ga.

²⁵ Cijinoo gamoo ra, Pol nda Silas ga Irkoy naaray, i ga don k'a saabu, kasa-izey ga hanajer. ²⁶ Dogoo din da labu jijiri beeri tee hala nongu kan ra kasaa asaasoo mma jijiri, waatoo din da hugoo mijey kul feera, i kul gaalawey feera. ²⁷ Lakkalkaa dirgasu, kan a dii kasaa hugoo mijey feeri, a na nga takubaa hoobu ka nee nga ga nga bon wii, zama a mma nee kasa-izey nka zuru. ²⁸ Pol na jinde jer ka kaati ka nee: «Masi haya laala kul tee ni bon se, zama ir kul goo ne.» ²⁹ Waatoo din lakkalkaa nee i ma kate fitilla, a cahā ka huru ngi hugu-izoo ra, a ga jijiri, a kan Pol nda Silas jine. ³⁰ A n'i ka koy taray ka nee: «Aru beerey, macin no ay m'a tee hala ya duu ka hallasi?» ³¹ I nee a se: «Naanay ir Koyoo Isa, de n'ga hallasi, ni nda ni hugoo borey.» ³² I n'ir Koyoo meešennoo waazu nga nda borey kul se kan goo nga

hugoo ra. ³³ Lakkalkaa, alwaatoo din da cijinoo ra, a n'i dii ka ngi dorey jumay. Dogoo din da nga nda nga borey kul batizandi. ³⁴ A na Pol nda Silas ka žigi ka koy nga hugoo do, a n'i gorandi k'i noo ŋaayan. A jaali kan nga naanay Irkoy, nga nda nga hugoo kul.

³⁵ Kan moo boo, boŋkoyney na wiisiyeyan† sanba i ma nee kan i m'i nan. ³⁶ Lakkalkaa na ŋenney [wey] ka too Pol do ka nee: «Boŋkoyney sanba ka nee war ma nanandi, sohō wa fatta, war ma koy nda baani.» ³⁷ Amma Pol nee i se: «Sohō kan i n'ir kar alžamaa jine bila nda ir ma ciitandi ka zukandi, Rom boro ti ir, i n'ir dan kasaa ra. Sohō i ga baa ngi m'ir kaa taray tuguyan ra. Kalaa! Kala i ma kaa ngi hunday k'ir fattandi taray.» ³⁸ Wiisiyewey na ŋenney ka too boŋkoyney do. I hunbur kan i maa kan Rom boroyan no. ³⁹ I kaa ka alha-nan wiri i ga. I n'i fattandi taray k'a wiri i ga i ma koyraa nan. ⁴⁰ Kan i fatta kasaa ra, i koy Lidi do. I dii ir armyey, i n'i hoyray, i koy.

17

Pol nda Silas koy Tesalonik koyraa ra

¹ Kan Pol nda Silas bisa nda Anfipolis nda Apoloni koyrawey, i too Tesalonik kan ra Alyahuudey margahugu foo goo. ² Sanda nga alaadaa, Pol huru i do. Hunanzam zaari hinza a ga ŋelan i se hayaa ga kan Citaaboo n'a har. ³ A n'i fahamandi ka cebe i se kan kala Almasihu ma zarabi, a ma tun bukawey ra. A nee i se: «Isa woo kan ay goo m'a har war se, nga ti Almasihu.» ⁴ Boroyan i ra yadda, i tonton Pol nda Silas ga, ngi, nda Grek jama beeri kan ga Irkoy gana, nda woy cee-kayante booboyan.

⁵ Amma Alyahuudey canse, i na boro laala fooyan zaa furkey ra. I na koyraa borey marga-marga k'i dan cere ra. I koy Žason hugoo do k'i ceeci ka koy nda ey jamaa jine. ⁶ Kan i mana duu ey, i na Žason nda armayan cendi ka koy koyraa alwakiiley jine ka kaati ka nee: «Borey wey kan na laboo kul birji, sohō ne ra i kaa. ⁷ Žason n'i zumandi nga do, i kul na kokoy beeroo yaamarey hoo ka nee kan kokoy tana goo no kan ti Isa.» ⁸ Jamaa nda koyraa alwakiiley kan maa hayey wey, boŋey ŋaami. ⁹ Žason nda borey jerey na haya noo tolme jina i duu k'i tan.

Pol nda Silas koy Beere koyraa ra

¹⁰ Dogoo din da ir armyey na Pol nda Silas sanba Beere cijin here. Kan i too, i huru Alyahuudey margahugoo ra.

† **16:35** 16.35 Boroyan no kan ga ašariyaa zurandi boro ga kan ciitandi.

11 Borey wey biney baa Tesalonik borey waney, i na Irkoy meešennoo dii nda anniya henna. Zaari kul i ga Citaaboo fesufesu ka dii wala hayey kan ga harandi cimiyan no. 12 Boro boobo naanay i ra, Grek woy kayanteyan nda aru boobo. 13 Amma kan Tesalonik Alyahuudey bay kan Pol goo ma Irkoy meešennoo waazu Beere, ngi mo koy no din ka jamaa boney jaami k'i turandi. 14 Dogoo din da ir armey na Pol sanba a ma koy teekoo here, amma Silas nda Timote cindi no din. 15 Borey kan ga Pol dum n'a ka koy hala Aten. Kan i yee, i na Pol dontaa har Silas nda Timote se kan i ma nga gar nda cahāyan. Silas nda Timote koy.

Pol koy Aten koyraa ra

16 Waatoo kan Pol ga Silas nda Timote batu Aten, a dukur kan a dii takaa kan nda koyraa ga too met nda tooru. 17 Margahugoo ra, a ga šelan Alyahuudey nda Irkoy ganakey bande, zaari kul mo a ga šelan borey bande kan goo farru beeroo ra. 18 Lakkalkoyniyan kan se i ga nee Epikiri* nda Istoya boroyan†, affooyan i ra šelan Pol bande. Affooyan nee: «Cin no albuddantaa woo ga nee?» Affooyan mo nee: «A ga hima nda koy waaniyan ga a ga waazu.» I na woo har, zama a ga Isa nda tunyanoo Alhabar Boryaa waazu. 19 I n'a ka koy hoyraykey margaroo do kan se i ga nee Aropaže‡, i nee: «Cawandi taagaa woo kan n'goo m'a tee, ir ga hin ka nga koroo bay wala? 20 Zama n'g'ir mandi hayayan kan ir s'i bay. Ir ga baa ir ma ngi almaganaa bay.» 21 Aten borey kul nda yawey kan goo Aten, ngi waatoo kul i s'a tee kala i ga šelan wala i ga hanajer alhabar taagayan se.

22 Pol goo Aropažoo§ gamoo ra, a nee: «Aten borey, ay ga dii kan haya kul here war ga koyey gana, 23 zama waatoo kan ay ga bisa ka war nongu henantey guna, ay na ba mo sargari tonadoo gar kan ga i hantum ka nee: <Woo mana teendi kala koy kan ir s'a bay se!> Hayaa kan war g'a gana bila nda war m'a bay, nga no agay, ay g'a har war se. 24 Koyoo kan na adupna nda haya kul kan goo a ra tee, nga kan ti beenaa nda gandaa Koyoo, a si goro huguyan ra kan kabe n'i tee. 25 Adamize kabe mo si alhaadimay a se, a ga hima nda a si too haya kul ga, nga kan ga hundi, nda hunsar, nda haya kul noo borey se. 26 Boro folloku nda a na adamize dumi kul tee hala i ma goro laboo kul ga. A na

* **17:18** 17.18 Boroyan no kan si baa hottay, kaani no i ga ceeci. I ga hongu kan adupna mma dira nda nga bon. † **17:18** 17.18 Boroyan no kan ngi se lakkal man'ti kala ka ašariyawey bay kan ga adupna dirandi. Boro masi nan kaani wala hottay ma ni juwal. ‡ **17:19** 17.19 Aropaže man'ti kala tondi hondoo kan goo Aten koyraa ra kan bon hoyraykey ga marga. Hoyraykey margaroo din no ma koyraa juwal. § **17:22** 17.22 Sorro 19to.

waatey nda borey gorodogey diidewey kayandi. ²⁷ A nka woo tee hala i ma Irkoy ceeci, i ma dadaba ka Irkoy taaru ka duu a, ba kaŋ se a si mooru ir affoo kul. ²⁸ Zama nga ra ir hunaroo goo, nga ra ir puutiroo goo, nga ra ir ga bara, sanda takaa kaŋ nda war donkey affoo nee: <Nda cimi, nga hayroo ti ir.> ²⁹ Nda Irkoy hayroo ti ir, ir si hima ka hongu kaŋ koytaray ga hima nda wura, wala nzorfu kaaray, wala tondi, wala haya kaŋ adamize n'a fasal nda nga lakkaloo. ³⁰ Irkoy mana bonbitaraa waatey kabu borey se. Sohō a na yaamar noo adamizey kul se, nongu kul kaŋ ra i goo, i ma tuubi, ³¹ zama a na zaari daŋ kaŋ ra bora kaŋ a n'a kayandi ga hima ka aduŋna kul ciiti nda šerretaray. A na tammaasa kaŋ ga kaaray k'a cebe borey kul se k'a tunandi bukawey ra.»

³² Kaŋ borey maa Pol šelan bukawey tunyanoo ga, boroyaŋ n'a kašikaši, affooyaŋ nee: «Han foo ir ga kaa ka haŋajer ma ne šennoo woo ga koyne.» ³³ Woo ga, Pol fatta gamey ra. ³⁴ Amma boro fooyaŋ denji a ga, i naanay. Denis, Aropažoo* hoyraykey margaroo boro foo, nda woy foo kaŋ maŋnoo ti Damaris goo borey ra, nda boro tanayaŋ mo.

18

Pol koy Korent koyraa ra

¹ Woo banda ga, Pol hun Aten, a koy Korent. ² A na Alyahuudu foo gar no din kaŋ maŋnoo ti Akilas, Poŋ gandaa wane, a mana gay kaŋ a hun Itali, nga nda nga wandoo Prisil, zama Klod* nka yaamar kaŋ Alyahuudey kul ma hun Rom. Pol hanga i bande. ³ Ngi kul ti goy foo, a cindi i bande ka goy, ngi goyoo man'ti kala hukkuum teeyan. ⁴ Hunanzam zaari kul Pol ga šelan margahugoo ra Alyahuudey nda Grekey mo bande, nga šennoo na boŋey dii.

⁵ Waatoo kaŋ Timote nda Silas doo ka hun Masedoni, Pol na nga boŋ noo Irkoy meešennoo waazuroo se. A ga seedetaray tee Alyahuudey se kaŋ Isa ti Almasihu. ⁶ Amma Alyahuudey si yadda, i ga wowa, Pol ga nga darbawey kokobu ka nee: «War hundey alhakoo goo war ga! Agay ya ga henan. Hō banda ga, dumey kaŋ man'ti Alyahuudu do ay ga koy.» ⁷ Pol hun no din, a koy huru aru foo hugoo ra kaŋ maŋnoo ti Titiyus Žustus, Irkoy ganakaw no. Nga hugoo sii kala margahugoo jeroo ga. ⁸ Margahugoo bonkoynoo kaŋ ti Krispus naanay ir Koyoo, nga nda nga hugoo kul. Korent boro booboyaŋ kaŋ maa, naanay, i batizandi.

* **17:34** 17.34 Sorro 19to. * **18:2** 18.2 Zamnaa 11.28.

⁹ Cijin here ir Koyoo nee Pol se bangayyan ra: «Masi hunbur, šelanj masi dangay, ¹⁰ zama agay, ay goo ni bande. Boro kul kaboo si too ni do ka ifutu tee ma ne. Zama ay goo nda jama beeri koyraa woo ra.» ¹¹ Pol goro no din jiiri foo nda handu iddu a ga Irkoy meešennoo cawandi i game.

¹² Waatoo kanj ra Galiyonj ga tee Akay gandaa goforneroo, Alyahuudey tee mee foo ka tun Pol se ka koy nda a alkaaloo jine ¹³ ka nee: «Aroo woo goo ma borey boney bere i ma Irkoy gana taka ra kanj ga ašariyaa hoo.» ¹⁴ Pol baa ka nga minoo feeri kanj Galiyonj nee Alyahuudey se: «Nda šerretaray janay no wala goy futu no, he Alyahuudey, šikka sii ay ga hanajer war se. ¹⁵ Amma nda šenni ga war ga kakaw, wala maa, wala war boj ašariyaa, w'a guna war hunday, zama agay, ay si baa ya tee hayey wey se ciitikaw.» ¹⁶ A n'i gaaray i ma hun ciitidogoo ra. ¹⁷ I kul na Sosten dii, margahugoo bojkoynoo, i n'a kar ciitihugoo ra. Woo kul, Galiyonj mana kula.

Pol yee Antiyoš

¹⁸ Pol na jirbi boobo tee koyne Korent. Woo banda ga, a n'ir armey nanj ka harihii zaa ka koy Siiri gandaa ra, Prisil nda Akilas goo a bande. A na nga bojoo cebu Sankre koyraa ra, zama a nka meefur zaa. ¹⁹ Kanj i too Efez, a n'i nanj no din. Nga hunday huru margahugoo ra ka šelanj Alyahuudey bande. ²⁰ Amma kanj i n'a wiri a ga a ma goro ngi do ka gay koyne, a mana yadda. ²¹ A hun i do, a nee: «Ay goo kaa war do koyne nda Irkoy baa.» A huru harihii ra ka fatta Efez. ²² I kay Sezare, a žigi ka koy ka Egilizoo† foo, a doo Antiyoš. ²³ A na waati tee no din, a koy. A na Galati nda Friži gandaa kottu cere bande ka bisa. A na taalibey biney danj.

Apolos koy Efez nda Korent

²⁴ Alyahuudu foo kaa Efez kanj maapoo ti Apolos, Aleksandiri koyraa boro no. Aru no kanj ga wan šenni, a ga hanse ka Citaaboo bay. ²⁵ Nga, a nka cawandi ir Koyoo fondaa ra. Nga binoo kul si kala ka šelanj, ka haya kanj ti Isa cawandi nda fondaa. Ka gar Yehiya batizeyanoo de no a g'a bay. ²⁶ A sintin ka šelanj nda naanay margahugoo ra. Kanj Prisil nda Akilas maa a se, i n'a dii ngi do ka [Irkoy] fondaa fahamandi a se nda fondo henna. ²⁷ A baa nga ma koy Akay, ir armey hantum taalibey se k'i hoyray i m'a kubay henna. Kanj a too, a hanse ka borey kanj Irkoy anneemaa ra i naanay faaba. ²⁸ Alžamaa jine a ga Alyahuudey kakaw nda saħa ka cebe i se Citaaboo ra kanj Isa ti Almasihu.

† 18:22 18.22 A ga hima ka tee Žerizalem Egilizoo.

19

Pol koy Efez koyraa ra

¹ Kaŋ Apolos goo Korent, Pol bisa nda Azi gandaa tondi hondey, a doo ka kaa Efez. A na taalibi fooyaŋ gar no din.

² A nee i se: «Waatoŋ kaŋ war naanay, war duu Hundi Henanantaa wala?» I nee a se: «Ir mana maa mo wala Hundi Henanante goo.» ³ Pol nee: «Adiši batizeyan foo nda war batizandi?» I nee: «Yehiya batizekaa wanoo.» ⁴ Pol nee: «Batizeyanoo kaŋ Yehiya n'a tee man'ti kala tuubiyān batizeyanoo. A nka nee jamaa se i ma naanay boraa kaŋ ga kaa nga dumaa ga, maanaa Isa.»

⁵ Kaŋ i maa ūneney wey, i batizandi ir Koyoo Isa maapoo ga. ⁶ Pol na kabe fur i ga, Hundi Henanantaa zunbu i boŋ, i sintin ka ūelan ūenni dumi fooyaŋ ra, i na annabitaray tee. ⁷ I kul man'ti kala aru woy cindi hinka (12) cine.

⁸ Pol huru margahugoo ra, a ga ūelan nda naanay handu hinza, a ūelan i bande k'i yaddandi Irkoy Laamaa hayey. ⁹ Amma boroyaŋ i ra na boŋūenday, i tee turanteyaŋ, i g'ir Koyoo fondaa kaynandi alūamaa jine. Pol hibi i ga, a na taalibey yeeti jere ga ka ūelan i bande zaari kul Tiranus lokkol hugoo ra. ¹⁰ Woo teendi jiiri hinka, hala nongu kaŋ ra Azi gandaa borey kul maa ir Koyoo meeūennoo, a ma tee Alyahuudu wala Grek.

Sewa iz'arey ceeci ka ganjiyaŋ gaaray

¹¹ Irkoy na kayfi beeriyaŋ tee nda Pol kabey ¹² hala nongu kaŋ ra ba zaara-ize wala goydarbay kaŋ tuku nga gaahamoo ga, borey g'i ka koy k'i daŋ wircikoyney ga, wircoo ga ben i ga, ganjey ga hun i ra. ¹³ Alyahuudey kaŋ ga yaara-yaara ka ganjey kaa borey ra, ceeci k'ir Koyoo Isa maapoo cee borey ga kaŋ ra ganji goo, i nee: «Isa maapoo kaŋ nda Pol ga waazu ga, ay nee war ma koy!» ¹⁴ Borey kaŋ ga woo tee man'ti kala Alyahuudey sargari juwalkey jineboro kaŋ se i ga nee Sewa, nga iz'aru iyye. ¹⁵ Ganjoo zaabi ka nee i se: «Ay ga Isa bay, ay ga boraa kaŋ ti Pol bay, amma war, war ti may?» ¹⁶ Boraa kaŋ ra ganjoo goo gum i boŋ ka hin i kul k'i ūilla hala nongu kaŋ ra i gaa koonu, i maray, i zuru ka hun hugoo din ra. ¹⁷ Woo tee haya kaŋ borey kul kaŋ goro Efez g'a bay, Alyahuudey nda Grekey. I kul hunbur, ir Koyoo Isa maapoo ga beerandi.

¹⁸ Borey kaŋ naanay, ibooboyaŋ i ra kaa borey jine ka ūelan ngi boŋ teegoyey ga, ka hayey har kaŋ ngi cindi k'i tee. ¹⁹ Borey kaŋ cindi ka tee kottekoyni, ibooboyaŋ i ra kate kotte tiirawey borey kul jine k'i ton. Tiirawey, laasaabu ra ngi hayoo ga koy too nzorfu kaaray tamma boŋ

zenber woyguu (50.000). ²⁰ Hini beeroo woo nda ir Koyoo meešennoo ga tonton, a ga nga gaaboo cebe.

Tureyanoo kaŋ tee Efez

²¹ Kaŋ wey teendi ka ben, Pol kayandi nga lakkaloo ra* nga ma bisa Masedoni nda Akay gandaa ra ka koy Žerizalem. A nee: «Nda ay koy no din, a nka tilasu ya koy dii Rom mo.» ²² A na nga faabakaw hinka sanba Masedoni, Timote nda Erast. Nga hunday cindi Azi ka waati tee no din.

²³ Alwaatoo woo ra, laazaaba beeri tee ir Koyoo fondaa maaganda se, ²⁴ zama boro foo kaŋ se i ga nee Demetris kaŋ ti garaasa, nga no ma Artemis† tooru hugey hanse nda nzorfu kaaray. Demetris bande kabe goyteerey ga hanse ka duu haya. ²⁵ A n'i marga, ngi nda borey kaŋ goo goymee foo. A nee: «Arey, war ga bay kaŋ ir almaanoo kul man'ti kala goyoo woo. ²⁶ War ga dii, war ga maa kaŋ man'ti Efez hinne ra, amma a ga hima nda ba Azi kul ra Pol din na alžama boobo naanayandi ka boŋey bere ka nee kaŋ hayey kaŋ borey kabey n'i tee man'ti koyyaŋ. ²⁷ Man'ti ir goyoo addawlaa hinne no ma hin ka hasara, amma ir koy woy beeroo Artemis ŋaarayhugoo hunday masi koy tee yaada. Ir koyoo kaŋ Azi kul nda laboo kul g'a beerandi maŋpoo masi kaa ka dere.»

²⁸ Kaŋ i maa šenney wey, i too met nda futay, i kaati ka nee: «Artemis kaŋ ti Efez borey koyoo ga beeri!» ²⁹ Koyraa kul ka ŋaami cere ra. Borey tee mee foo, i koy tiyaatar hugoo do. I na Pol hangasiney kaŋ ngi nda a ga naaru kaŋ ti Masedoni boroyaŋ, Gayus nda Aristark ka koy ngi bande. ³⁰ Pol baa nga ma koy jamaa game, amma taalibey mana yadda a ma koy. ³¹ Azi gandaa boro beeriyaŋ kaŋ ti Pol cereyaŋ na dontokaw sanba a do kaŋ ngi g'a wiri a ga a masi kaa tiyaatar hugoo here. ³² Affooyaŋ ga kaati ka nee woo, jerey ga kaati ka nee woo, zama margaroo ŋaami, i mana yee ka bay haya kaŋ se ngi marga. ³³ Jamaa ra boroyaŋ na alhabar daŋ Aleksander ra kaŋ Alyahuudey n'a tuti jine. Aleksander na kaboo ka silbay foo tee, a baa nga ma faasa nga boŋ se jamaa jine. ³⁴ Amma kaŋ i bay Alyahuudu no, i kul kaati cere bande guuru hinka cine ka nee: «Artemis kaŋ ti Efez borey koyoo ga beeri!»

³⁵ Koyraa hantumkaa na jamaa dangayandi, a nee: «Efez borey, may ti bora a kaŋ si bay kaŋ Efez koyraa ti Artemis

* **19:21** 19.21 «Pol kayandi nga lakkaloo ra», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Pol kayandi Irkoy Hundoo albarkaa ra». † **19:24** 19.24 Artemis, tooru no kaŋ ga woy maa goo.

kaŋ ti ibeeroo ŋaarayhugoo lakkalkaa, nga nda nga asuura‡ kaŋ ti tooru kaŋ kaŋ ka hun beenaa ra? ³⁶ Kakaw sii hayey wey ra, a ga hima war ma tabati, war masi haya kul tee nda mookonnay. ³⁷ War kate arey wey ka gar i mana haya kul hasara ŋaarayhugoo ra, i man'ir koy woy beeroo mo wow. ³⁸ Nda Demetris nda kabe goyteerey kaŋ goo a bande ga baa ŋgi ma boro danŋ haya ra, ciitey zaariyaŋ goo no, goforneryaŋ goo no, i ma ŧennoo danŋ i jine. ³⁹ Nda haya goo no kaŋ war g'a wiri kaŋ man'ti woo, a ma hansandi jineborey margaroo jine. ⁴⁰ Ir si jaŋ ka ciyandi ŋaamiyanoo kaŋ teendi hō sabbu se, zama ir sii nda addalil kul kaŋ se ir na margaroo woo tee.» Kaŋ a na woo har ka ben, a na jamaa naŋ i ma koy.

20

Naarumaa kaŋ Pol n'a tee Masedoni nda Gres gandaa ra

¹ Waatoo kaŋ tureyanoo ben, Pol ciya kate taalibey se i ma kaa, a n'i hoyray. Woo banda ga, a n'i hoy baani ka hun no din ka koy Masedoni. ² A bisa nda laamawey din ka taalibey hoyray nda ŧenni booboyaŋ. Woo banda ga, a koy Gres gandaa ra. ³ A na handu hinza tee no din. A baa nga ma harihii zaa ka koy Siiri gandaa ra, amma waatoo kaŋ Alyahuudey anniyafutay a ga, a kayandi nga ma yee nda Masedoni here. ⁴ Borey kaŋ goo a bande ti: Sopater kaŋ ti Beere koyraa boro, Pirus iz'aroo no, nda Aristark nda Sekundus kaŋyaŋ ti Tesalonik boroyaŋ, nda Gayus kaŋ ti Derbe boro, nda Timote, nda Tiŧik nda Trofim kaŋ ti Azi boroyaŋ. ⁵ Wey din koy ir jine k'ir batu Trowas. ⁶ Amma ir, ir mana harihii zaa ka hun Filipi kala jirbi hinka Takulawey kaŋ ra dolobiri sii jingaroo banda ga. Jirbi guu banda ga, ir toor'ey Trowas. Ir goro no din jirbi iyye.

Naarumaa kaŋ Pol n'a tee Trowas

⁷ Jirbiyyaa zaari jinaa*, ir marga ka takulaa dunbu. Pol kaŋ ga hima ka dira subaa ra n'i waazu, za a ga ŧelaŋ hala cijinoo gamoo ra. ⁸ Fitilla boobo goo soorohugoo kaŋ ra ir cindi ka marga. ⁹ Arusooga foo kaŋ maapoo ti Etiŧ cindi ka goro sooraa funeetaraa ra. Jirbi komante n'a zaa kaŋ Pol gay a ga ŧelaŋ, arusoogaa jirboo ra, a kaŋ ka hun sooro hinkantoo boŋ hala ganda. I na jer, i gar a buu. ¹⁰ Pol zunbu ganda, a na nga boŋ warra a ga k'a dii nga gandoo ra ka nee: «War lakkaley masi tun, nga hundoo goo a ra.» ¹¹ Waatoo

‡ **19:35** 19.35 Tondi boro no kaŋ Artemis ganakey ga nee a ga hima nda Artemis, beenaa ra a hun. * **20:7** 20.7 Boro fooyaŋ mma nee asibtoo no, affooyaŋ ga nee alhadoo no.

kaŋ Pol žigi koyne, a na takulaa dunbu, a ŋaa, a cindi a ga šelaŋ hala alfazar. Woo banda ga, a koy. ¹² I kate zankaa, a ga huna, biney hanse ka yay.

Naarumaa kaŋ Pol n'a tee ka hun Trowas ka koy Mile

¹³ Ir jin ka harihii zaa ka koy Asos kaŋ ra ir ga hima ka Pol zaa, zama a nka kayandi kaŋ cee nda nga ga koy. ¹⁴ Waatoo kaŋ a n'ir kubay Asos, ir n'a zaa ka koy Mitilen. ¹⁵ Ir na harihiyoo zaa ka hun no din ka koy. Subaa ra, ir too Šiyo tenje. Subasiyoo ra, ir too Samos. Zaaroo din banda ga, ir too Mile. ¹⁶ Pol kayandi nga masi huru Efez, nga masi koy waati beeri tee Azi. Za a mma cahã, nda a ga hin ka tee Pantekotoo hane ma nga gar Žerizalem.

Pol šelaŋ Efez Egilizoo boro beerey se

¹⁷ Ka gar Pol goo Mile, a donto Efez ka Egilizoo boro beerey cee. ¹⁸ Kaŋ i kaa a do, a nee i se: «Za zaari jinaa kaŋ ay n'ay cewoo daŋ Azi gandaa ra, war ga takaa bay kaŋ nda ay goo war bande, waati kul, ¹⁹ ay g'ir Koyoo gana haya kul ra nda boŋ yeeti gandayan, nda mundayyaŋ, nda siiyan kaŋ ay dii ey Alyahuudey anniya futawey ra. ²⁰ Ay mana haya kul tugu kaŋ ga hin ka war nafa. Ay na war waazu ka war cawandi, jamaa jine nda hugey ra ²¹ ka seedetaray tee Alyahuudey nda Grekey se i ma tuubi ka koy Irkoy ga ka naanay ir Koyoo Isa Almasihu. ²² Sohõ nga ne, Irkoy Hundoo n'ay gaabi, ay ga koy Žerizalem bila nda ya bay hayey kaŋ ga kaa ka tee ay ga. ²³ Hayaa de kaŋ ay g'a bay ti koyra kul kaŋ ra ay too, Hundi Henanantaa g'ay bayrandi gaalawey nda zarabey kaŋ g'ay batu. ²⁴ Amma ay hunaroo si tee ya ne baffoo, ya hin k'ay diraa de benandi nda goyoo kaŋ ay duu a ir Koyoo Isa Almasihu ga, ka Irkoy anneemaaAlhabar Boryaa seedetaraa tee.

²⁵ Sohõ nga ne, ay ga bay kaŋ war kul, borey kaŋ game ay na Irkoy Laamaa šennoo waazu ka bisa, war si yee ka dii agay ndumoo. ²⁶ Woo se hõ ay g'a bayrandi war se kaŋ ay ga henan, boro kul hundoo alhakoo sii ay ga, ²⁷ zama ay na Irkoy ibaayoo kul har war se, ya na baffoo tugu. ²⁸ Wa war boŋ hawgay, war ma feeji kuroo kul hawgay kaŋ se Hundi Henanantaa na war tee jinehun, ka Irkoy Egilizoo kur kaŋ a n'a day nda nga boŋ Iz'aroo kuroo. ²⁹ Agay, ay ga bay kaŋ ay koyyanoo banda ga, ganjihansi futuyan ga huru war gamey ra kaŋ si feeji kuroo naŋ. ³⁰ Boroyan ga tun war hunday ra ka taariyan cawandi hala ngi ma duu ka taalibey bere i ma hanga ngi bande. ³¹ Woo se war ma hanna cijin nda zaari,

war ma hongu kan̄ jiiri hinza, cijin nda zaari ay mana fay nda ay ga war affoo kul hoyray nda munday.

³² Sohō ay ga war talfi Irkoy ga, nda nga anneemaa šennoo[†] ga kan̄ ga hin ka war tabatandi ka war noo hayey kan̄ war g'i tubu, war nda borey kul kan̄ na ngi boŋ dan̄ jere ga Irkoy se. ³³ Ay mana boonay boro kul nzorfoo, wala nga wuragoo, wala nga darbaa. ³⁴ War hunday ga bay kan̄ ay kabey wey nda ay goy ka agay nda ay hangasiney almuraadey hanse. ³⁵ Ay n'a cebe war se nongoo kul here kan̄ nda boro goy nda takaa woo ma talkey faaba, ir ma hongu šenney kan̄ ir Koyoo Isa hunday n'i har, a nee: <Gomni goo nooyan ra ka bisa duuyan.>

³⁶ Kan̄ Pol na šenney wey har ka ben, a sonbu kan̄jey ga, nga nda borey kul kan̄ goo a bande, a na Irkoy ŋaaray. ³⁷ Borey kul hēe, i hēe, i gum Pol jindoo ga k'a summu. ³⁸ Hayaa kan̄ hanse ka biney maray man'ti kala šennoo kan̄ Pol n'a har kan̄ ti i si yee ka dii nga ndumoo. I n'a dum hala harihiyoo do.

21

Pol naaru ka koy Žerizalem

¹ Kan̄ ir nda ey na cere nan̄, ir na harihii zaa ka šerre Kos. Subaa ra, ir koy Rodos. Ir hun no din ka koy Patara. ² Ir na harihii foo gar kan̄ ga koy Fenisi, ir huru a ra ka koy. ³ Waatoo kan̄ ir man Šipir, ir n'a nan̄ ir kabe laalaa ga ka hun ka koy Siiri here ka koy fandi Tir, zama no din no hiyoo ga hima ka nga jinaa zumandi. ⁴ Ir na taalibey gar no din, ir na jirbi iyye tee no din. I nee Pol se Irkoy Hundoo albarkaa ra a masi žigi ka koy Žerizalem. ⁵ Waatoo kan̄ jirbi iyyaa timme, ir na fondaa zaa, i kul n'ir dum, ngi woyey nda zankey ka koy hala koyraa dumaa ga, ir sonbu ir kan̄jey ga haroo miŋoo ga ka Irkoy ŋaaray. ⁶ Waatoo kan̄ ir na cere hoy baani ka ben, ir huru harihiyoo ra, ngi, i yee ngi do.

⁷ Kan̄ ir goo m'ir diraa benandi, ir hun Tir ka koy Petolomayis. Ir n'ir armey foo kan̄ goo no din, ir na zaari foo tee i do. ⁸ Subaa ra, ir hun no din, ir koy Sezare. Ir koy Filip kan̄ ti Alhabar Boryaa harkaw hugoo ra. A goo aru iyyaa ra kan̄ suubandi. Ir zunbu a do. ⁹ Woo gar a goo nda ize woy boro taaci kan̄ si aru bay, i ga annabitaray tee. ¹⁰ Ir na jirbi boobo tee no din, annabi foo kan̄ maŋoo ti Agabus doo ka hun Žude. ¹¹ A kaa ir do, a na Pol gamahawoo zaa, a na nga cewey nda nga kabey haw, a nee: «Hayaa ne kan̄ Hundi Henanantaa n'a har: bora kan̄ wane gamahawoo woo,

[†] 20:32 20.32 Zamnaa 14.3.

Alyahuudey g'a haw nda takaa woo Žerizalem, i g'a dan kabeyan ra kan man'ti Alyahuudu.»¹² Kan ir maa šenney wey, ir nda borey mo kan goo no din, ir na Pol suurandi a masi žigi ka koy Žerizalem.¹³ Amma Pol zaabi ka nee: «Macin se war ga hēe k'ay binoo hasara? Zama agay, ay soolu ya hawandi, man'ti ya hawandi hinne, amma ya buu mo Žerizalem ir Koyoo Isa maapoo maaganda se.»¹⁴ Kan a wanji ka yadda ir se, ir fay nda a, ir nee: «Ir Koyoo ibaayoo ma tee.»

¹⁵ Jirbey din banda ga, ir n'ir jinawey marga, ir žigi ka koy Žerizalem.¹⁶ Sezare taalibey mo ra boroyan hanga ir bande k'ir ka koy boro foo kan do ir ga hima ka zunbu. Maapoo ti Manason, Šipir boro no, a gay a ga tee taalibi.

Pol koy Žak foo

¹⁷ Kan ir too Žerizalem, ir armey n'ir kubay henna nda naali.¹⁸ Nga subaa ra, Pol n'ir ka koy Žak hugoo do, Egilizoo boro beerey mo kaa no din.¹⁹ Pol n'i foo jina a duu ka hayey filla affoo-foo kan Irkoy n'i tee nda nga goyoo dumey kan man'ti Alyahuudu game.²⁰ Kan i maa a se, i na Irkoy beerandi. I nee Pol se: «Ir armaa, n'ga dii Alyahuudu zenber-zenberey kan naanay, i kul ga hanse ka ašariyaa dii.²¹ Ka gar i nka maa kan ni mma Alyahuudey kul kan goo gandawey jerey ra cawandi ka nee i ma Musa ašariyaa nan, i masi ngi izey danbangu, i masi dira nda alaadawey.²² Macin no ir m'a tee? Šikka sii a ra i ga maa kan n'kaa ne ra.²³ Adiši hayaa tee kan ir g'a har ma ne. Aru taaci goo ir ra kan na meefur zaa.²⁴ I dii, war ma koy henan cere bande. Ma bana i se hala ngi boŋey ma duu ka cebandi. Woo ra borey kul ga bay kan hayey kul kan ngi maar'ey ni ga man'ti kala taari de. I ma bay kan ni mo, n'ga ašariyaa dii.²⁵ Dumey kan man'ti Alyahuudu kan naanay, ir waafaku ka hantum i se kan i ma ngi boŋ hawgay i masi hayey ŋaa kan sargandi toorey maapney ga, nda kuri ŋaayan, nda haya kan kootandi ka buu, nda woy nda aru izefututaray ga.»

²⁶ Pol na arey ka koy nga bande. Subaa ra, a na nga boŋ henanandi i bande, a huru Irkoy hugu beeroo ra ka hanoo har kan ra ngi henanandiyanoo jirbey ga timme nda hanoo kan ngi affoo kul sargaroo ga teendi.

Pol diyandi Irkoy hugu beeroo ra

²⁷ Kan jirbi iyyaa ga baa ka ben, Azi Alyahuuduyan dii Pol Irkoy hugu beeroo ra, i na jamaa kul turandi i m'a dii.²⁸ I kaati ka nee: «Izirayel borey, wa faaba, bora ti woo kan ga borey kul cawandi nongoo kul ra, ka konna Izirayel borey,

nda ašariyaa, nda nongoo woo. Koyne mo a na Grekey dan Irkoy hugu beeroo ra ka nongu henanantaa din žiibandi.»²⁹ I nka bay ka dii koyraa ra Efez boraa kaŋ se i ga nee Trofim goo Pol bande, nga i mma nee kala Pol nka koy nda a Irkoy hugu beeroo ra.³⁰ Koyraa kul ka tun cere ra, jamaa marga. I na Pol dii k'a cendi k'a ka fatta Irkoy hugu beeroo ra, dogoo din da hugoo miŋey daabandi.³¹ Kaŋ i ceeci ŋi m'a wii, alhabaroo too soojey boŋkoyni beeroo do kaŋ Žerizalem kul ka birji cere ra.³² Dogoo din da a na soojeyan nda jalakoyniyan zaa ka zuru ka doo i do. Za kaŋ borey dii sooje boŋkoyni beeroo nda soojey, i fay nda ka Pol kar.³³ Waatoo kaŋ boŋkoynoo too i do, a na Pol dii, a na yaamar noo kaŋ i m'a haw nda guuru karfu hinka jina a duu ka hãa wala may no, macin ti hayaa kaŋ a n'a tee.³⁴ Amma jamaa ra, affooyan ga kaati ka nee woo, jerey ga kaati ka nee woo. Kaŋ a mana hin ka duu šenni naanayante kul tureyanoo maaganda se, a na yaamar noo i ma Pol ka koy soojey hugoo do.³⁵ Waatoo kaŋ Pol too žigidogoo tintimey ga, kala soojey n'a zaa jamaa gaaboo maaganda se,³⁶ zama jamaa kul hanga ey ka kaati ka nee: «W'a wii!»

Pol kay ka faasa nga boŋ se Alyahuudey jine

³⁷ Waatoo kaŋ ra i ga baa ka Pol dan soojey hugoo ra, a nee sooje boŋkoyni beeroo se: «Ay ga hin ka šenni foo har ma ne wala?» A nee: «Adiši n'ga wan Grek šenni?»³⁸ Man'ti Misira boraa ti ni kaŋ a mana gay, a na tureyan tunandi ka turante boro zenber taaci (4.000) ka koy saajoo ra?»³⁹ Pol nee: «Alyahuudu ti agay, Tars kaŋ goo Silisi gandaa ra, koyra beeroo din ize ti agay. Ay g'a wiri ni ga, naŋ ya šelan jamaa se.»⁴⁰ Waatoo kaŋ boŋkoynoo na Pol naŋ a ma šelan, Pol kay žigidogoo tintimey ga, a na kaboo ka silbay foo tee jamaa se. Nongoo kul tee sōy. A šelan i se Ebere šenni ra ka nee:

22

¹ «Arma arey nda ay baabey, wa maa hayaa kaŋ ay ga baa y'a har war se ka faasa ay boŋ se.»² Kaŋ i maa Ebere šenni ra a ga šelan ŋi se, ŋi dangayyanoo yee ka tonton. Pol nee:³ «Alyahuudu ti agay, ya na hayandi kala Tars kaŋ goo Silisi gandaa ra, amma koyraa woo ra ay biirandi. Gamaliyel cewey cire ay caw. A n'ir baabey ašariyaa cawandi ya ne nda takaa kaŋ nda a ga hima. Ay ga hanse ka Irkoy hayey dii sanda takaa kaŋ war goo m'a tee hõ.⁴ Ay na borey kaŋ goo fondaa woo ga gurzugay hala buuyan ga. Ay na arey nda woyey mo haw k'i noo i m'i dan kasaway ra.⁵ Sargari juwalkey jineboraa hunday nda boro beerey margaroo kul

ga tee ya ne seede. Ay duu i ga mo batagayan k'i ka koy ir armey do. Ay naaru ka koy Damas ka borey haw kan goo no din ka kate ey Žerizalem i ma zukandi.»

*Pol ga nga tuubiroo deede
(Teegoyey 9.1–19; 26.12–18)*

⁶ «Kan ay goo ma naaru, ay ga baa ka too Damas, zaarikay dimma ga, kan dogoo din da gaay beeri hun beenaa ra, a n'ay kuubi k'ay bere. ⁷ Ay kan ganda, de ay ga maa jinde kan ga nee ya ne: <Sol, Sol, macin se ni, n'g'ay gurzugay?> ⁸ Ay zaabi ka nee: <May ti ni, ay Koyoo?> A nee ya ne: <Agay ti Isa Nazaret bora kan ni, n'g'a gurzugay.> ⁹ Borey kan goo ay bande dii gaayoo, amma i mana maa bora kan šelan ya ne jindoo. ¹⁰ Ay nee: <Ay Koyoo, macin no ay ga hima k'a tee?> Ay Koyoo nee ya ne: <Tun ma koy Damas, no din ra i ga hayey kul filla ma ne kan yaamarandi m'i tee.> ¹¹ Ay si dii koyne, gaayoo annuura maaganda se. Borey kan goo ay bande n'ay kaboo dii k'ay gongu ka koy Damas.

¹² Aru foo goo no din kan se i ga nee Ananias, Irkoy hunburkaw no, a ga ašariyaa dii, Alyahuudey kul kan goo no din ga seedetaray henna tee a ga. ¹³ A kaa ay do ka kay ay jeroo ga, a nee ya ne: <Ag'armaa Sol, ni moyey ma yee ka dii.> Waatoo din da, ay moyey yee ka dii, ay dii Ananias. ¹⁴ A nee: <Ir baabey Koyoo na ni kayandi hala ma nga ibaayoo bay, ma dii Boro Šerrantaa, ma maa šenniyan mijoo ra. ¹⁵ Zama n'ga tee a se seede, adamizey kul do, hayey kan n'dii ey nda wey kan ni maar'ey se. ¹⁶ Sohō macin no n'ga batu? Tun ma batizandi, ni zunubey ma tuusandi ka hun ni ga k'ir Koyoo maapoo cee.>»

Pol ga takaa deede kan nda nga sanbandi

borey do kan man'ti Alyahuudu

¹⁷ «Waatoo kan ay yee Žerizalem, ay goo ma Irkoy njaaray Irkoy hugu beeroo ra kan ay dii bangayyan. ¹⁸ Ay dii ir Koyoo, a nee ya ne: <Tanba, ma cahã ka hun Žerizalem, zama seedetaraa kan n'g'a tee ay ga, i si yadda a ga.> ¹⁹ Ay nee: <Ay Koyoo, ngi hunday ga bay kan agay, ay cindi ka hun margahugu foo ra ka huru affoo ra ka borey kan ga naanay ni dan kasaa ra k'i kar. ²⁰ Waatoo kan i na ni seedaa Etiyen wii, kuroo mun, agay hunday goo no, ay yadda hayaa ga kan teendi, ay na borey kan g'a wii darbawey lakkal.> ²¹ A nee ya ne: <Koy, zama agay, ay ga ni sanba nongu mooro ra dumey do kan man'ti Alyahuudu.>»

Pol bayrandi kan Rom bora ti nga

²² Jamaa na hanjajer Pol se hala ka too šennoo woo ga jina i na jinde jer ka nee: «Wa aroo woo kaa adujna ra, a si hima ka huna!» ²³ I cindi i ga kaati, i ga ngi darbawey warra, i ga laboo say hewoo bande ka ngi futuyanoo cebe. ²⁴ Sooje boŋkoyni beeroo na yaamar noo kaŋ i ma Pol ka koy sooje hugoo do k'a barzu hala a ma duu ka hayaa bayrandi kaŋ se jamaa ga kaati ka konna a. ²⁵ Waatoo kaŋ i ga Pol haw barzuyanoo se, a nee jalakoynoo kaŋ goo nga jeroo ga se: «War goo nda fondo ka Rom boro barzu kaŋ mana ciitandi wala?» ²⁶ Za jalakoynoo maa šennoo woo, nga no a koy a deede nga boŋkoynoo se ka nee: «Macin no n'g'a tee? Zama aroo din, Rom boro no.» ²⁷ Sooje boŋkoyni beeroo kaa Pol do ka nee a se: «Ay bayrandi, Rom boro ti ni wala?» A nee: «Ayyo.» ²⁸ Boŋkoynoo nee koyne: «Agay, nooru beeri no ay n'a kaa ka duu koyra-izetaraa woo.» Pol nee: «Agay binde nka hayandi nda a.» ²⁹ Dogoo din da borey kaŋ ga hima k'a hãa hibi a ga, boŋkoynoo mo hunbur waatoo kaŋ a bay Rom boro ti Pol, de mo nga n'a haw.

Pol danjandi hoyraykey margaroo jine

³⁰ Subaa ra, sooje boŋkoyni beeroo baa nga ma hakiika ka bay hayaa kaŋ se Alyahuudey na Pol wurru. A n'a feeri, a na yaamar noo kaŋ sargari juwalkey jineborey nda hoyraykey margaroo kul ma cere marga. A na Pol zumandi, a n'a kayandi i jine.

23

¹ Pol na nga moyey kanji hoyraykey margaroo ga, a nee: «Arma arey, ay binoo ga kani dabay hala hõ ay Irkoy ganayanoo ra.» ² Sargari juwalkey jineboraa kaŋ ti Ananiyas yaamar kaŋ borey kaŋ goo jeroo ga m'a kar mijoo ga. ³ Waatoo din Pol nee a se: «Irkoy ga ni kar, ni kaŋ ga hima nda cete kaŋ kaarayandi*». N'goo ma goro ne ra k'ay ciiti nda ašariyaa, n'ga nee i m'ay kar, ka gar woo ti ašariyaa hooyan!» ⁴ Borey kaŋ goo jeroo ga nee: «Irkoy sargari juwalkey jineboraa no n'g'a wow?» ⁵ Pol nee: «Ya na bay, ag'armey wala sargari juwalkey jineboraa no, zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Masi ifutu har ni jamaa boŋkoynoo ga.»†»

⁶ Pol ga bay kaŋ margaroo jere foo ti Sadusiyenjaŋ, amma jere faa ti Fariziyenjaŋ. A kaati hoyraykey margaroo game ka nee: «Arma arey, Fariziyen ti agay, Fariziyen k'ay hay. Bora a kaŋ ga Izirayel ga naata nda bukawey tunyanoo maaganda se [agay], ay goo ma ciitandi.» ⁷ Waatoo kaŋ a na

* 23:3 23.3 Matiyu 23.27. † 23:5 23.5 Fattaroo 22.27.

woo har, kakaw huru Fariziyeney nda Sadusiyeney game, jamaa zamna. ⁸ Zama Sadusiyeney ga nee kaŋ tunyanoo si bara, almalayka si bara, hundi si bara, amma Fariziyeney ga nee kaŋ i kul ga bara. ⁹ Hooloo beeri tee, Citaaboo baykawyan kaŋ goo Fariziyeney kondaa ra tun ka kakaw beeri tee, i nee: «Ir mana dii aroo woo ga haya futu kul, amma nda hundi wala almalayka šelan a se...» ¹⁰ Kaka beeri ka tonton, sooje boŋkoyni beeroo hunbur i ma Pol dunbu-dunbu, a na sooje margaroo yaamar, i ma zunbu k'a kaa gamey ra k'a ka koy sooje hugoo ra.

¹¹ Cijinoo din ra, ir Koyoo kay Pol jeroo ga ka nee a se: «Bine tee, takaa kaŋ nda n'na seedetaray tee ay hayey ga Žerizalem, takaa din da kala ma seedetaray tee ay hayey ga Rom mo ra.»

Alyahuudey hawandifutay Pol ga

¹² Suba subbaahoo ra, Alyahuudey hawandifutay, i na žeeyan beeri tee kaŋ ngi si ŋaa ngi si haŋ hala waati kaŋ ngi na Pol wii. ¹³ Borey kaŋ na hawandifutaa woo tee bisa boro woytaaci (40). ¹⁴ I koy sargari juwalkey jineborey nda boro beerey do ka nee: «Žeeyan beeri no ir n'a tee kaŋ haya kul si huru ir miŋey ra kala waati kaŋ ir na Pol wii. ¹⁵ Sohō war nda hoyraykey margaroo ma nee sooje boŋkoyni beeroo se a ma Pol zumandi war se hala war ma hanse ka nga šennoo takaa guna, ir hunday soolu ir m'a wii za a mana man kate ne.»

¹⁶ Pol woymaa iz'aroo maa hawandifutaa, a koy huru sooje hugoo ra k'a har Pol se. ¹⁷ Pol ciya jalakoyini foo se, a nee: «Arusoogaa woo ka koy sooje boŋkoyni beeroo do, zama a goo nda a se šenni foo.» ¹⁸ A n'a dii k'a ka koy boŋkoynoo do, a nee: «Kasa-izoo kaŋ se i ga nee Pol ciya ya ne k'a wiri ay ga ya koy nda ni do arusoogaa woo kaŋ goo nda ni do šenni.» ¹⁹ Boŋkoynoo n'a dii nda kaboo k'a ka koy jere ga k'a hāa ka nee: «Macin no n'ga baa m'a har ya ne?»

²⁰ A nee: «Alyahuudey waafaku, ngi ma ni ŋaaray suba ma Pol zumandi hoyraykey margaroo jine, a ma tee sanda ngi mma baa ngi ma nga misoo hāa ka faham kaaray. ²¹ Ni, masi yadda i se. I bisa boro woytaaci (40) kaŋ hawandifutay a ga. I na žeeyan beeri tee kaŋ ngi si ŋaa ngi si haŋ nda man'ti ngi nka Pol wii. Sohō i soolu, i si haya kul batu kala ma ni jindoo noo.» ²² Boŋkoynoo na arusoogaa yaamar ka nee: «Masi nee boro kul se kaŋ n'na šennoo woo har ya ne!» A n'a naŋ a ma koy.

Pol sanbandi Sezare

²³ Sooje boŋkoyni beeroo ciya boro hinka se jalakoyney ra, a nee: «Wa sooje zangu hinka (200) soolu k'i ka koy

Sezare, nda barikaarukaw woyye (70), nda yaajikarkaw zangu hinka (200). War ma koy nda ey za cijinoo guuru yagga ga. ²⁴ War ma kaarumayyan soolu, nga ra war ga Pol žigandi a boŋ k'a ka koy bila albasi Feliks do kaŋ ti goforneroo.» ²⁵ Woo banda ga, a na batagaa woo hantum ka nee:

²⁶ «Klod Lisiyas ka batagaa woo hantum ka ni foo, goforner beeroo Feliks! ²⁷ Alyahuudey na aroo woo dii, i baa ngi m'a wii, agay nda soojey koy a taa i kone, zama ay maa kaŋ Rom boro no. ²⁸ Zama ay baa ya hayaa bay kaŋ se i n'a torce, ay n'a zumandi ngi hoyraykey margaroo jine. ²⁹ Ay gar kaŋ ngi ašariyaa do a ga too, woo se i n'a torce, woo kul, a mana haya kul tee kaŋ ga hima nda buuyan wala gaalayan. ³⁰ Waatoo kaŋ ay maa anniya futaa kaŋ Alyahuudey n'a haw aroo woo ga, dogoo din da ay n'a sanba ni do. Borey kaŋ ga tuume a ga mo ay n'i yaamar i ma hayey har ma ne kaŋ se i n'a torce.»

³¹ Soojey na hayey tee nda takaa kaŋ nda a yaamarandi i se, i na Pol zaa cijin here k'a ka koy Antipatris. ³² Subaa ra, i na barikaarukey naŋ i ma koy nda Pol, i yee soojey hugoo do. ³³ I huru Sezare, i na batagaa noo goforneroo se, i na Pol mo cebe a se. ³⁴ Waatoo kaŋ a n'a caw ka ben, a hãa wala ganda foo wane Pol. Kaŋ a maa kaŋ Silisi wane nda a, ³⁵ a nee a se: «Ay ga kaa ka ni hãa waati kaŋ borey kaŋ na ni torce mo kaa.» A na yaamar noo kaŋ i ma Pol lakkal Herod tuujidogoo ra.

24

Alyahuudey na Pol torce goforner Feliks do

¹ Jirbi guu banda ga, sargari juwalkey jineboraa Ananiyas doo nda boro beeriyan, nda awaka foo kaŋ se i ga nee Tertilus, i koy Pol torce goforneroo do. ² Kaŋ i ciya Pol se, Tertilus sintin ka šelaŋ a ga ka nee: «Ir aru beeroo Feliks, alaafiyaa beeroo kaŋ ir duu a mana hun kala ni ra, gandaa woo, ni lakkaloo goyoo ka kate a barmay. ³ Woo tee haya kaŋ kan ir se, woo se ir ga albarka timmante dumi-dumi kul daŋ ma ne nongu kul ra nda waati kul. ⁴ Hala ya si koy ni torro koyne, ay g'a ŋaaray ni ga ni borohennataraa maaganda se, ma haŋajer ya ne kayna, ⁵ zama ir nka gar kaŋ aroo woo man'ti kala bone teekaw, a na Alyahuudey kul kaŋ goo laboo ga turandi, de mo Nazaret borey kondaa jineboro no. ⁶ A ceci mo nga ma Irkoy hugu beeroo kaynandi, ir n'a dii. [Ir baa ir m'a ciiti nda ir ašariyaa fondaa. ⁷ Amma Lisiyas kaŋ ti sooje boŋkoyni beeroo kaa k'a cendi k'a kaa ir kabey ra nda gaabi. ⁸ A ciya nga torcekey

se i ma kaa ni do.] Ni hunday ga hin k'a hãa ka dii hayey kul kañ se ir g'a torce.»⁹ Alyahuudey na torceyanoo cimandi ka nee kañ takaa din nda a teendi.

Pol kay ka faasa nga boñ se Feliks jine

¹⁰ Waatoo kañ goforneroo na Pol noo fondo a ma šelañ, Pol zaabi ka nee: «Ay ga bay kañ za jiiriyañ ni ti gandaa woo ciitikaa. Woo se ay ga kay ka faasa ay boñ se nda naanay.¹¹ N'ga hin ka ceeci ka bay, a si too jirbi woy cindi hinka (12) kañ ay žigi ka koy Žerizalem ka sujudu Irkoy se.¹² Ay mana garandi, agay nda boro ga kakaw wala ay goo ma jama turandi Irkoy hugu beeroo ra, wala margahugey ra, wala koyraa ra.¹³ I si hin ka hayaa har ma ne nda cimi kañ se sohõ i n'ay torce.¹⁴ Hayaa ne kañ ay g'a har ni jine kaaray, nda ay Koyoo fondaa kañ i ga nee konday no, takaa din da nda ay g'ay baabey Koyoo gana, ka naanay hayey kul kañ hantumandi ašariyaa nda annabey citaabey ra.¹⁵ Ay naataa sii kala Irkoy ra, ngi mo ga naata kañ tunyan ga bara, a ma tee boro šerrantey wala wey kañ si šerre.¹⁶ Woo maaganda se ay ga gaabandi waati kul žiibi masi huru ay binoo ra Irkoy nda adamizey jine.¹⁷ Jiiri boobo banda ga, ay kaa ka sarga ay jamaa ga, ay na sargari kaa Irkoy maañoo ga.¹⁸ Hayaa kañ i n'ay gar ay g'a tee man'ti kala ay henanandiyanoo Irkoy hugu beeroo ra bila nda jama margayan, bila tureyan.¹⁹ Amma Azi Alyahuudu fooyan goo no, ngi no ma hima ka bara ni jine k'ay torce, nda a gar i nka dii ay ga goy futu.²⁰ Wala mo wey, ngi, i ma layboo har kañ i n'ay gar ay g'a tee hoyraykey margaroo jine,²¹ nda man'ti šenni follokaa kañ ay na jinde jer ka kaati ka nee: «Bukawey tunyanoo kañ ay ga naanay a maaganda se agay, ay goo ma ciitandi hõ war jine.»

²² Feliks kañ ga bay nda cimi haya kañ ti ir Koyoo fondaa, n'i nañ i ma koy hala waati foo. A nee: «Nda Lisiyas kañ ti sooje boñkoyni beeroo zunbu kate, ay ga war šennoo guna.»

²³ A na jalakoynoo yaamar a ma Pol lakkal, a nee a mas'a šiita, a ma nañ nga borey m'a saajaw.

Feliks na Pol nañ a ma cindi kasaa ra

²⁴ Jirbiyañ banda ga, Feliks kaa, nga nda nga wandoo Drusil kañ ti Alyahuudu. Feliks dan i ma ciya kate Pol se a ma kaa. A na hañajer Pol se šenney kañ a g'i har Almasihu Isa naanaa ga.²⁵ Amma kañ Pol goo ma šelañ šerretaray ga, nda boñdiyañ, nda ciitoo kañ goo kaa ga, Feliks hunbur, a zaabi ka nee: «Sohõ koy, waati kañ ay duu ay boñ henna, ay ga ciya ma ne.»²⁶ A mma naata mo kañ Pol ga nga

noo nooru, woo se a ga ciya kate a se cee fooyan̄ ngi ma faajikaaray.

²⁷ Jiiri hinka banda ga, Porsiyus Festus huru Feliks dogoo ra. Feliks baa Alyahuudey ma alhormo tee nga se, a na Pol nan̄ a ma cindi kasaa ra.

25

Pol ceeci i ma nga šennoo dan̄ kokoy beeroo kaboo ra

¹ Festus kaa gandaa ra, jirbi hinza banda ga, a hun Sezare ka žigi ka koy Žerizalem. ² Sargari juwalkey jineborey nda Alyahuudey boro kayantey na Pol torce a do. I wiri a ga ³ k'a n̄aaray a ma alhormo tee ngi se ka kate Pol Žerizalem. I nka hawandifutay ngi m'a wii fondaa ra. ⁴ Festus zaabi ka nee kan̄ Pol sii kala Sezare kasaa ra, kan̄ ne nda kayna nga ga koy no din. ⁵ A nee: «War ra, jineborey ma hanga agay ka doo Sezare, nda aroo na goy futu tee, i m'a torce.»

⁶ Festus mana goro i do haya kan̄ bisa jirbi yaaha wala iwoy (10), woo din banda ga, a doo Sezare. Subaa ra, a goro ciitidogoo ra, a na yaamar noo i ma kate Pol. ⁷ Waatoo kan̄ Pol too kate, Alyahuudey kan̄ doo ka hun Žerizalem n'a kuubi k'a bere, i na haya boobo laalayan̄ kan̄ i si hin k'i cebe dan̄ Pol ga. ⁸ Pol kay ka faasa nga boŋ se ka nee: «Ay mana laybu tee, a ma tee Alyahuudey ašariyaa se, wala Irkoy hugu beeroo se, wala kokoy beeroo se.» ⁹ Amma Festus kan̄ baa nga ma alhormo tee Alyahuudey se, a zaabi ka nee Pol se: «N'ga baa ma žigi ka koy Žerizalem ka ciitandi hayey wey se ay jine?»

¹⁰ Pol nee: «Ay sii kala kokoy beeroo hinoo cire, nga jine ay ga hima ka ciitandi. Alyahuudey, ay mana tooŋe kul tee i se, sanda takaa kan̄ nda ni hunday ga hanse k'a bay. ¹¹ Adiši nda ay n'i tooŋe wala nda ay na haya tee kan̄ ga hima nda buuyan, ay si wanji buuyanoo, amma nda hayaa kul kan̄ se i g'ay torce man'ti kala taari, boro kul si hin k'ay noo i se. Ay šennoo ga cindi kokoy beeroo kone.» ¹² Waatoo kan̄ Festus nda nga hoyraykey na cere guna ka ben, a zaabi ka nee: «Ni šennoo ma cindi kokoy beeroo kone, n'ga koy kokoy beeroo do.»

Festus na Agripa hoyraa ceeci

¹³ Jirbiyan̄ banda ga, kokoyoo kan̄ se i ga nee Agripa nda Berenis kaa Sezare ka Festus foo. ¹⁴ I na jirbi boobo tee no din. Festus na Pol misoo dan̄ kokoyoo jine ka nee: «Feliks na aru foo nan̄ a ma cindi kasaa ra, ¹⁵ boraa no kan̄ waatoo kan̄ ay goo Žerizalem, sargari juwalkey jineborey nda Alyahuudey boro beerey n'a torce ka ceeci

a ma zukandi. ¹⁶ Ay n'i zaabi ka nee: «Man'ti Rom borey alaadaa no i ma boro zukandi bila nda i ma bora torcekey kayandi a jine a ma kay ka faasa nga boŋ se hayaa ga kaŋ se i n'a torce.» ¹⁷ Waatoo kaŋ i kaa ka marga ne ra, ay mana nan a ma gay, subaa ra, ay goro ciitidogoo ra ka yaamar noo i ma kate aroo. ¹⁸ Torcekey marga no din, amma i mana hayey kaŋ se ay ga hongu i n'a torce ba affoo har a ga. ¹⁹ Hayaa kaŋ no man'ti kala ngi boŋ Irkoy ganayanoo ga i g'a kakaw nda boro foo kaŋ maapoo ti Isa kaŋ buu, amma Pol tabatandi kaŋ a ga huna. ²⁰ Ay boŋoo haw ūenney wey jine, ay n'a hãa wala a ga baa nga ma koy Źerizalem ka ciitandi hayey wey se no din. ²¹ Amma waatoo kaŋ Pol baa nga ūennoo ma cindi kokoy beeroo kone, ay na yaamar noo i m'a lakkal hala ay ga kaa k'a sanba kokoy beeroo do.» ²² Agripa nee Festus se: «Ay ga baa mo agay hunday ma maa bora woo se.» A nee a se: «Suba n'ga maa a se.»

Pol danandi Agripa nda Berenis jine

²³ Subaa ra, Agripa nda Berenis kaa nda foomataray, kaŋ i huru margadogoo ra, ngi, nda sooje boŋkoyni beerey, nda koyraa aru kayantey, Festus na yaamar noo i ma kate Pol. ²⁴ Festus nee: «Kokoyoo Agripa nda borey kul kaŋ goo ir bande ne ra, war ga dii bora kaŋ maaganda se Alyahuudey jamaa kul ūelan ya ne, a ma tee Źerizalem wala ne, i kaati ka nee a si hima ka huna. ²⁵ Amma agay, ay dii kaŋ a mana haya kul tee kaŋ ga hima nda buuyan. Bora woo, nga hunday ka nee nga ūennoo ma cindi kokoy beeroo kone. Ay kayandi y'a sanba. ²⁶ Amma haya hakiikante kul sii no kaŋ ay g'a hantum a ga koyoo kaŋ ti kokoy beeroo se, woo se ay kate a war jine, cere-cereyan ra, ni, kokoyoo Agripa, hala waati kaŋ hãayanoo ben ya duu haya kaŋ ay na hantum a ga. ²⁷ Zama ay dii kaŋ a si hima boro ma kasa-ize sanba bila nda mo ma hayey hantum kaŋ harandi a ga.»

26

Pol kay ka faasa nga boŋ se Agripa jine

¹ Agripa nee Pol se: «N'goo nda fondo ka kay ka ūelan ka faasa ni boŋ se.» Pol na nga kaboo jer ka ūelan ka faasa nga boŋ se ² ka nee: «Kokoyoo Agripa, a kan ya ne kaŋ hayey kul kaŋ se Alyahuudey n'ay torce, ay ga hima hõ ka kay ka faasa ay boŋ se ni jine. ³ Zama n'ga hanse ka alaadawey nda hayey kaŋ ga Alyahuudey ga kakaw bay, woo se ay g'a wiri ni ga, ma hanajer ya ne nda suuri.

⁴ Takaa kaŋ ga ay cindi ay dumoo game za ay zankataraa sintinoo ga Źerizalem, Alyahuudey kul g'a bay. ⁵ I g'ay

bay za gayyan, nda i ga baa ka seedetaray tee ka nee kaŋ ir addinaa kondawey kul išendaa ra ay cindi kaŋ ti Fariziyeŋey wanoo. ⁶ Sohõ ay ga ciitandi, zama ay n'ay naataa daŋ allaahidoo ra kaŋ Irkoy n'a zaa ir baabey se. ⁷ Ir alkabiila woy cindi hinkaa (12) ga naata kaŋ allaahidoo ga tabati. I ga gaabandi Irkoy ganayan ra cijin nda zaari. Kokoyoo, naataa woo maaganda se Alyahuudey goo m'ay torce. ⁸ Macin se war ga miile cere game ka nee a si hin ka tee Irkoy ma bukawey tunandi?

⁹ Agay hunday, ay tammahã kaŋ ay ga hima ka haya kul tee ka Isa Nazaret bora maapoo haryanoo ganji. ¹⁰ Woo ti haya kaŋ ay n'a tee mo Žerizalem. Kaŋ sargari juwalkey jineborey n'ay noo hini, ay na Irkoy boro henanante boobo daŋ kasaa ra. Waati kaŋ i kayandi i ma wiiyandi, ay g'ay jindoo noo. ¹¹ Cee boobo margahugey kul ra ay g'i zukandi, ay g'i gaabi i ma Isa wow. Ay hanse ka futu i ga k'i gurzugay hala koyra waaney ra.»

Pol ga nga tuubiroo deede

(Teegoyey 9.1–19; 22.6–16)

¹² «Taka follokaa din da, ay duu hini nda fondo sargari juwalkey jineborey do ka naaru Damas. ¹³ Fondaa ra, zaarikay cululu, kokoyoo, ay dii gaay kaŋ nereroo bisa waynaa nereroo hun beenaa ra k'ay kuubi k'ay bere, agay nda borey kaŋ ga naaru ay bande. ¹⁴ Ir kul kaŋ ganda, ay maa jinde kaŋ ga šelan ya ne ka nee Ebere šenni ra: <Sol, Sol, macin se n'g'ay gurzugay? A ga šendi ma ne ma guuru mee cuutu kaaney zii nda cee*.> ¹⁵ Agay, ay nee: <May ti ni, ay Koyoo?> Ay Koyoo nee: <Agay ti Isa kaŋ ni, n'g'a gurzugay. ¹⁶ Amma tun, ma kay ni cewey ga, zama ya nka bangay ma ne hala ya ni kayandi ma tee ay tamoo nda ay seedaa hayey kaŋ ni, n'dii ey [ay ga], nda hayey kaŋ maaganda se ay ga kaa ka bangay ma ne. ¹⁷ Ay ga ni kaa jamaa nda dumey kaŋ man'ti Alyahuudu kabey ra kaŋ do agay, ay ga ni sanba, ¹⁸ hala ma moyey feeri, i ma bere ka hun kubaa ra ka koy gaayoo ra, ka hun Ibilisi hinoo cire ka koy Irkoy do hala i ma duu zunubey yaafaa, ka duu baa borey bande kaŋ yeetandi jere ga Irkoy se ngi naanaa kaŋ i n'a daŋ ay ra maaganda se.»

Pol šelan nga goyoo ga

¹⁹ «Adiši kokoyoo Agripa, bangayyanoo kaŋ hun beenaa ra, ya na wanji a ga. ²⁰ Ay jin ka borey kaŋ goo Damas,

* **26:14** 26.14 Gandaa din borey mma guurey wey dumey daŋ adabbawey se hala i ma duu ka dira fondaa bande. Adabbawey ga ceeci ka guurey zii nda cee.

nda Žerizalem mo, nda Žude gandaa kul, nda gandawey waazu i ma tuubi ka bere Irkoy here ka teegoyyan tee kan ga cebe kan i tuubi. ²¹ Woo maaganda se Alyahuudey n'ay dii [waatoo kan ay goo] Irkoy hugu beeroo ra ka ceeci k'ay wii. ²² Irkoy n'ay faaba, agay ne ma kay hala hõ ka seedetaray tee boro kaccey nda ibeerey do. Ay si haya kul har kala woo kan annabey nda Musa nee i ga kaa ka tee ²³ kan a nka tilasu Almasihu ma zarabi, nga ti boro jinaa kan ga tun bukawey ra, a ga hima ka gaayoo har ir jamaa nda dumi waaniyan se.»

Pol na Agripa cee a ma naanay

²⁴ Kan Pol goo ma šenney wey har ka kay ka faasa nga bon se, Festus na jinde jer ka nee: «Pol, ni hollo! Ni bayray beeroo ka ni hollandi.» ²⁵ Pol nee: «Ay ga mooru hollay, aru beeroo Festus, amma cimi nda lakkal šenniyan no ay g'i har. ²⁶ Kokoyoo ga haya bay wey kul se. Ay g'i har a se nda naanay, zama ay ga naanay ka bay kan hayey wey ba affoo s'a yena, i mana teendi tuguyan ra. ²⁷ Kokoyoo Agripa, n'ga naanay annabey? Ay ga bay kan n'ga naanay.» ²⁸ Agripa nee Pol se: «Ne nda kayna n'g'ay bere k'ay tee kretiyeŋ!» ²⁹ Pol nee: «Ay ga Irkoy ŋaaray, a ma tee waati kayna wala waati kuku ra, a masi tee ni hinne, amma borey mo kul kan ga maa ya ne hõ, war ma tee takaa kan ga ay goo, bila gaalawey wey.»

³⁰ Kokoyoo, nda goforneroo, nda Berenis, nda borey kul kan goo ma goro i bande tun. ³¹ Waatoo kan i fatta, i nee cere se: «Boraa woo si haya kul tee kan ga hima nda buuyan wala gaalayan». ³² Agripa nee Festus se: «Boraa woo ga hin ka nanandi nda a nka mana nga šennoo dan kokoy beeroo kaboo ra.»

27

Pol sanbandi Rom

¹ Waatoo kan i kayandi ir ma harihii zaa ka koy Itali, i na Pol nda kasa-ize fooyan dan jalakoyni foo kan maapoo ti Žiliyus kaboo ra. Soojey kan se i ga nee Ogist soojey, wey din jalakoyni no. ² Harihiyoo si hun kala Adramit ka ceesi nongey kan goo Azi teekoo miŋoo bande. Ir huru a ra ka koy. Aristark kan ti Masedoni boro kan hun Tesalonik goo ir bande. ³ Subaa ra, ir fandi Sidon. Žiliyus na taka henna tee Pol se, a nan Pol ma koy cerey do i ma huga nda a. ⁴ Ir taŋa ka hun no din ka koy Šipir dumaa ga, zama hewoo g'ir gande. ⁵ Ir na teekoo kottu ka ceesi Silisi nda Panfili here ka too Mira, Lisi gandaa ra. ⁶ No din ra jalakoynoo duu harihii

foo kaŋ hun Aleksandiri, a ga koy Itali, a n'ir daŋ a ra. ⁷ Ir na jirbi boobo tee ir ga mossoyaada ka zurandi. Kaŋ ir ga baa ka too Kinid koyraa here nda šenday, hewoo n'ir ganji ir ma koy jine, ir koy Kret gungoo dumaa ga, Salmone tenje. ⁸ Kret bisayanoo šendi ir ga, ir too nongu foo ra kaŋ se i ga nee Kaydoo Henna. Nga jeroo ga koyraa goo kaŋ se i ga nee Lase.

⁹ Waati kuku banda ga, naarumaa tee farratay, zama meehawoo zaaroo* mo bisa ka ben. Pol n'i gagay ¹⁰ ka nee i se: «Arey, ay ga dii kaŋ albasi nda hasaraw boobo ga tee naarumaa ra, man'ti jinaa hinne here, wala hiyoo, amma ir hundey zaati here.» ¹¹ Amma jalakoynoo ga hanajer hiyoo zurandikaa nda hiyoo jineboraa se ka bisa hayaa kaŋ Pol g'a har. ¹² Kaŋ hii kaydogoo din si boori jiyaw waati, borey jere beeroo nee kaŋ ngi ma koy jine, nda a ga hin ka tee ngi ma too Feniks kaŋ ti Kret hii kaydoo foo kaŋ goo hawsa nda dangay tenje, nda gurma nda dangay, hala ngi ma jiyaa tee no din.

Hew tun teekoo boŋ

¹³ Hew kaccu hēe ka hun dandi kaboo here, i hongu kaŋ hayaa kaŋ ngi ga baa ngi m'a tee, ngi ga hin k'a tee, i tun no din ka bisa Kret gungoo jere. ¹⁴ Amma hala kayna ga too, hew beeri kaŋ se i ga nee Erakilon tun gungoo ra. ¹⁵ Hiyoo dandi, a si hin ka kay hewoo jine. Ir n'a naŋ a m'ir ka doy. ¹⁶ Ir bisa gungu-ize kaccu foo jere kaŋ se i ga nee Koda, a šendi ir ga hala ir ga duu hii izoo kaŋ ga hawa hii beeroo ga se dabari. ¹⁷ I na hii izoo daŋ a ra. Faaba karfey, i n'i ka hii beeroo haw, i hunbur a masi koy googu labutaasoo boŋ kaŋ se i ga nee Sirt. Hayaa kaŋ ga hiyoo dii nda a kay, i n'a feeri ka hiyoo naŋ a ma koy nda nga boŋ. ¹⁸ Kaŋ hewoo hanse k'ir kar, subaa ra, i na hiyoo jinaa jere foo doori haroo ra. ¹⁹ Jirbi hinzantoo hane, ngi hunday kabey ka hiyoo jinaa warra. ²⁰ Jirbi boobo waynaa si fatta, handarawey si fatta, hew beeri foo g'ir zaa ka kay, waatoo din ir naataa hun hallasiyan ra.

²¹ Kaŋ ir gay ir mana ŋaayan ŋaa, Pol kay i game ka nee: «He arey, war hima ka maa ya ne kaŋ ay nee war se ir masi hun Kret. Nda a gar war nka maa ya ne, albasoo nda hasaraa woo si duu ir. ²² Sohō ay g'a wiri war ga, war ma bine tee, zama war ra, boro kul hundoo si faati nda man'ti hiyoo hinne. ²³ Irkoy kaŋ mayray ra [agay,] ay goo, kaŋ ay g'a gana, nga almalayka foo kay ay jeroo ga cijin, ²⁴ a nee: <Masi hunbur, Pol, a tilasu ma kay kokoy beeroo jine. Nga

* **27:9** 27.9 Meehawoo zaaroo kaŋ goo Zunubu tuusuyanoo zaaroo banda ga, harihii naarumay ga farrati, zama hew waati no.

ne, Irkoy na ni noo borey kul kaŋ goo ma naaru ni bande.›
²⁵ Woo se arey, wa bine tee, zama ay ga naanay Irkoy, ay ga bay kaŋ hayaa ga teendi nda takaa kaŋ nda a n'a har ya ne.
²⁶ Amma a nka tilasu ir ma koy googu gungu foo ra.»

²⁷ Ir cijin woy cindi taacantoo (14to) kaŋ ir goo Adriya teekoo boŋ hewoo g'ir ka koy ka kaa, cijinoo gamoo ra hiyoo goykey hongu kaŋ guray no ma man kate ngi do. ²⁸ I na haroo susura, i gar kaŋ nga guusuroo ti meetar waranza cindi iyee (37). I koy jine kayna i yee ka susura, i gar kaŋ nga guusuroo man'ti kala meetar waranka cindi yaaha (28). ²⁹ I hunbur hiyoo masi koy kara tondi nonguyan ga, i na langara taaci zaa hiyoo koroo ra k'i warra haroo ra, i ga cahā moo ma boo. ³⁰ Hiyoo goykey ceeci ka zuru ka hun a ra, i na hii izoo zumandi haroo ra ka nee ngi ma koy langarawey zaa hiyoo niinoo ra k'i zumandi teekoo ra. ³¹ Pol nee jalakoynoo nda soojey se: «Nda borey wey mana cindi hiyoo ra, war, war si hin ka hallasi.» ³² Waatoo din soojey na hii izoo karfey dunbu k'a taŋ a ma kaŋ haroo ra.

³³ Kaŋ moo ga baa ka boo, Pol n'a wiri i kul ga i ma ŋaa, a nee: «Hō ti jirbi woy cindi taacantoo (14to) kaŋ war si ŋaa, war ga batu, war si haya kul ŋaa.» ³⁴ Woo se ay g'a wiri war ga, war ma ŋaa, zama war ga too a ga war hunaroo se, war ra, ba boro foo hinbirey affoo si kaŋ. ³⁵ Kaŋ a na woo har ka ben, a na takula zaa ka albarka tee Irkoy se borey kul jine, a n'a dunbu, de a sintin ka ŋaa. ³⁶ Borey kul na bine tee, ngi mo ŋaa. ³⁷ Ka gar ir kul kaŋ goo hiyoo ra man'ti kala boro zangu hinka nda woyye cindi iddu (276). ³⁸ Waatoo kaŋ i ŋaa hala i kungu, i na alkamaa warra teekoo ra ka hiyoo felawandi.

Hiyoo munyanoo

³⁹ Waatoo kaŋ moo boo, i mana bay labu kaŋ ga ngi goo, amma i dii almun† kaŋ ra labutaasi goo. I kayandi nda ngi ga hin, ngi ma koy hiyoo fandandi no din. ⁴⁰ I na langarawey karfey dunbu k'i naŋ teekoo ra, i na leemoo karfey mo feeri, i na waalaa‡ kaŋ goo jine ka guraa ceeci. ⁴¹ I mana kaŋ kala nongu ga kaŋ caraw hinkaa kul goo haroo ra, i na hiyoo fandandi, hiyoo niinoo fiji labutaasoo ra, a mana hin ka nuuti, de [bondawey] gaaboo na hiyoo koroo kayri-kayri. ⁴² Soojey kayandi kaŋ ngi ma kasa-izey wii hala affoo masi koy zii ka zuru. ⁴³ Amma jalakoynoo baa nga ma Pol hallasi, a n'i ganji i ma hayaa tee kaŋ i n'a kayandi. A na yaamar noo kaŋ borey kaŋ ga wan ziiyan ma jin ka doo haroo ra ka

† 27:39 27.39 Isa guray dumi no. ‡ 27:40 27.40 Zaara beeri no kaŋ i g'a dan harihii ga hala hewoo ma hiyoo tuti a ma koy.

guraa ceeci. ⁴⁴ Borey cindey žigi bundey ga, affooyan hiyoo kayrey ga. Kan i na woo tee, borey kul too guraa ga nda baani.

28

Pol too Malt gungoo ra

¹ Waatoo kan ir too nda baani, nga no ir maa kan gungoo maapoo ti Malt. ² Laboo izey n'ir kubay henna, kubayyan no kan cine ga šendi. I na nuune diinandi k'ir kubay, ncirpoo kan sintin ka kara nda hargoo maaganda se. ³ Pol na tuuri koga boobo marga, a n'i dan nuunaa ra, gondi foo fatta a ra konnoo maaganda se ka denji kaboo ga. ⁴ Kan laboo izey dii gondoo deiji kaboo ga, i nee cere se: «Šikka sii kan boraa woo borowiikaw no, zama a hallasi teekoo ra, amma Dike* s'a nan a ma huna.» ⁵ A na gondoo fittaw nuunaa ra, Pol mana maate albasi kul. ⁶ I mma nee a mma funsu wala a ma kan ka buu dogoo din da. I gay i ga lakkal dan ka guna, amma kan i dii baffoo mana duu a, i na šenni barmay ka nee kan koy no.

⁷ Gamey din ra, boro jinaa kan goro gungoo ra, maapoo ti Publiyus, nga wane nda gungoo nongu foo. A n'ir kubay henna k'ir zumandi nga do nda borohennataray, ir na jirbi hinza tee a do. ⁸ Woo gar Publiyus baaba goo no a ga kani, gaaham konni laala nda tooto bara a ga. Pol huru a do, a na Irkoy ŋaaray ka nga kabey fur a ga, a n'a noo baani. ⁹ Kan woo tee, borey jerey kan ga wirci kan goo gungoo ra mo kaa, i duu baani. ¹⁰ I hanse k'ir beerandi mo, waatoo kan ir ga koy i n'ir noo hayayan ir almušakkawey se.

Pol hun Malt ka koy Rom

¹¹ Handu hinza banda ga, harihii foo kan hun Aleksandiri kan na jiyaa tee gungoo ra, ir huru a ra ka koy. Diyoskirey† tammaasaa bara hiyoo ga. ¹² Kan ir kay Sirakis, ir na jirbi hinza tee no din. ¹³ Ir tun no din ka koy Režiyo. Subaa ra, hew hēe ka hun dandi kaboo here, jirbi hinkantoo ra ir too Puzol. ¹⁴ Ir na armayan gar no din, i n'a wiri ir ga, ir ma jirbi iyee tee ngi do. Takaa woo nda ir koy Rom. ¹⁵ Ir armey kan goo koyraa din ra, kan i maa ir kaayanoo, i koy ir kubay hala Apiyus Yooboo nda Yawzunbu Hugu Hinzaa do. Kan Pol dii ey, a na albarka dan Irkoy se, a na bine tee.

¹⁶ Waatoo kan ir too Rom, i yadda Pol ma cindi nga bon do, nga nda soojaa kan g'a lakkal.

* **28:4** 28.4 Dike, waatoo din borey mm'a dii sanda koy, maanaa ti «alhukumoo». † **28:11** 28.11 Diyoskirey, ntawayyan no kan cee jinaa harihii goykey g'i dii sanda koyyan.

Pol waazu Rom

¹⁷ Jirbi hinza banda ga, Pol ciya borey se kaŋ ti Alyahuudey jineborey. Waatoo kaŋ i marga, a nee i se: «Arma arey, agay, ba kaŋ se ya na haya kul hasara ir jamaa se, ya n'ir baabey alaadawey mo hoo, ay tee kasa-ize Žerizalem ka daŋandi Rom borey kabey ra. ¹⁸ Waatoo kaŋ i n'ay hãa ka ben, i baa ngi m'ay nan, zama haya futu kul mana garandi ay ga kaŋ ga hima nda buuyan. ¹⁹ Amma Alyahuudey mana yadda a ga, woo ka kate a tilasu ay ga y'ay šennoo daŋ kokoy beeroo kaboo ra. Man'ti ya nka baa y'ay jamaa torce. ²⁰ Woo ti hayaa kaŋ se ay ciya war se ka dii war ka šelan war se, Bora kaŋ ga Izirayel ga naata, nga se guuru karfoo woo goo ay ga.» ²¹ I nee a se: «Batagayan mana hun Žude ir se kaŋ ga šelan ni ga, ir armey ra mo, boro mana kaa ka ifutu har ni ga. ²² Amma ir ga baa ir ma maa hayaa kaŋ n'g'a hongu, zama ir ga bay kaŋ kondaa woo, nongoo kul ra a ga kakawandi.»

²³ I na zaari kayandi Pol se kaŋ ra ngi ma cere kubay. Kaŋ hanoo too, boro booboo kaa a do nongoo kaŋ ra a goo. Pol n'i fahamandi ka seedetaray tee i se Irkoy Laamaa ga za subbaahi hala cijinoo ra ka ceci i ma yadda hayey ga kaŋ Musa ašariyaa nda annabey citaabey n'i har Isa ga. ²⁴ Boro fooyan yadda hayey kaŋ harandi ga, affooyan mana naanay. ²⁵ I mana faham cere se, i koy waatoo kaŋ Pol na šenni foo har i se ka nee: «Hundi Henanantaa ga cum kaŋ šelan war baabey se nda annabi Ezayi mijoo ²⁶ ka nee:

«Koy jamaa din do ka nee:

“War ga haŋajer ka maa, amma war si faham baffoo se, war ga moo feeri ka dii, amma war si dii baffoo.”

²⁷ Zama jamaa woo binoo šendi,

i na ngi haŋawey tiŋandi, i na ngi moyey daabu,

hala ngi moyey masi duu ka dii, ngi haŋawey masi duu ka

maa,

ngi lakkaley masi faham, i masi tuubi,

y'i noo baani.»[‡]

²⁸ War ma bay kaŋ Irkoy hallasiroo sanbandi dumey do kaŋ man'ti Alyahuudu, ngi, i ga haŋajer a se.» ²⁹ [Kaŋ Pol na šenney wey har, Alyahuudey fatta, kakaw beeri huru ngi nda cere game.]

³⁰ Pol goro jiiri hinka timmante hugu foo ra kaŋ a n'a sufuray nga maapoo ga. A na borey kul kubay henna kaŋ kaa a do. ³¹ A na Irkoy Laamaa šennoo waazu, a cawandi hayey ga kaŋ ga šelan ir Koyoo Isa Almasihu ga, a šelan nda naanay timmante, boro kul man'a ganji.

[‡] 28:27 28.26–27 Ezayi 6.9–10.

Batagaa kaŋ Pol n'a sanba Rom borey se

Citaaboo fahamandiroo

Pol ka citaaboo woo hantum. Pol man'ti kala Alyahuudu. A cindi ka kretiyeŋey gurzugay hala waatoo kaŋ Isa Almasihu na nga boŋ cebe a se Damas koyraa fondaa ra hala a ma tee nga se diyaw gandawey ra. Jiiri kaynayaŋ Isa Almasihu buuyanoo nda nga tunyanoo banda ga, Alyahuudey kaŋ naanay a sanda Akilas nda Prisil sintin ka Alhabar Boryaa waazu Rom koyraa ra. Egiliz gorandi Rom ra. Irkoy bayrandi Pol se kaŋ a ma koy hala aduŋŋa kaydogoo ga ka nga meešennoo waazu. Woo ka kate a kayandi nga ma koy Rom nda Espan. Ir si bay wala a hin ka koy Espan. Diraa sooluroo se a hantum kretiyeŋey se kaŋ goo Rom kaŋ ga marga Akilas nda Prisil do.

Pol maa kaŋ kretiyeŋey kaŋ goo Rom si waafaku. Pol bayrandi kaŋ boro kul mana bisa ceroo. Alhabar Boryaa man'ti kala Alyahuudey nda borey kaŋ man'ti Alyahuudu kul wane. A bayrandi kaŋ borey kul na zunubu tee. A nee ašariyaa ga boori, amma boro kul si hin ka ašariyaa hayey kul tee, ir sii nda woo din gaaboo nda nga hinoo. Za sintinoo hala benantaa ga, naanayyan no ma boro tee boro šerrante (zamnaa 1.17).

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapey

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol kaŋ ti Almasihu Isa tam, kaŋ ciyandi diyaw, ka yeetandi jere ga Irkoy Alhabar Boryaa haryanoo se.

² Alhabar Boryaa no kaŋ Irkoy jin ka allaahidoo zaa ka annabey donto i m'a hantum Citaabu henanantey ra.

³ Alhabar Boryaa ga šelaŋ Irkoy Iz'aroo ga kaŋ hun Dawda banda-ka-zunboo ra gaaham here. ⁴ Amma kaŋ a tun bukawey ra, Irkoy Hundoo kaŋ ga henan cebe nda hini kaŋ Irkoy Iz'aroo no. Nga ti Isa Almasihu ir Koyoo. ⁵ Nga no k'ir noo anneemaa ir ma tee diyaw, hala dumi kul borey ma naanay a, i ma haŋajer a se. ⁶ War mo, war goo borey din ra, zama Isa Almasihu nka war cee. ⁷ Irkoy baakey kul kaŋ goo Rom koyraa ra, kaŋ ciyandi i ma jisandi jere ga Irkoy se, war se ay ga batagaa woo sanba. Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiyyaa ma kaa war ga.

Pol ga baa nga ma koy Rom kretiyejey do

⁸ Ay ga jin ka albarka dan ay Koyoo se Isa Almasihu albarkaa ra war kul se, zama war naanaa alhabaroo huru adupna kul ra. ⁹ Irkoy kan se ay ga goy nda ay binoo kul nga Iz'aroo Alhabar Boryaa fondaa ra ga tee ya ne seede kan waati kul war goo ay naarayrey ra. ¹⁰ Waati kul ay ga Irkoy naaray nda nga ibaayoo no a m'ay noo fondo ya koy war do. ¹¹ Ay ga hanse ka baa ya dii war, hala ya Irkoy Hundooanneemaa nooyan fooyan zamna war se, hala war ma duu gaabi. ¹² Maanaa war do, ir ma cere bine dan naanaa fondaa ra, naanaa kan goo agay nda war se. ¹³ Ag'armey, ay si baa war ma jan ka bay kan cee booboyan ay kayandi ya koy war do, hala ya hin ka duu nafaw war game sanda takaa kan nda ay duu a dumey jerey game, amma ya na duu fondo hala sohõ. ¹⁴ Grekey nda dumey jerey, nda borey kan caw nda wey kan mana caw ga may ay ga ya Alhabar Boryaa har i se. ¹⁵ Woo maaganda se agay hunday ga baa ya Alhabar Boryaa har war mo se kan goo Rom.

Alhabar Boryaa hinoo

¹⁶ Ay si haw nda Alhabar Boryaa, zama Irkoy hinoo no kan ga boro kul kan naanay hallasi, Alyahuudey jina, Grekey*. ¹⁷ Zama Alhabar Boryaa ra Irkoy ga takaa cebe kan nda nga ga borey dii boro šerrante, za sintinoo ga hala benantaa ga naanayyan no m'a noo, sanda takaa kan nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Boro šerrantaa si huna nda kala naanaa albarkaa.»†

Adamize kul man'ti kala zunubante

¹⁸ Irkoy futayyanoo ga bangandi ka hun beenaa ra adamizey Irkoy hunburay janaa nda ngi šerretaray janaa se. Ngii no ma cimi ganji nda ngi šerretaray janaa. ¹⁹ Zama hayaa kan boro ga hin k'a faham Irkoy ga, a ga henan i se, zama Irkoy n'a bangandi i se. ²⁰ Za adupna takaroo ga nga atabiyaa kan boro si hin ka dii a, maanaa nga hini abadantaa nda nga koytaraa, borey ga faham i se, i ga dii ey nga teegoyey ra, woo maaganda se i sii nda cimi ka Irkoy yankar. ²¹ Ba nda i na Irkoy bay, i man'a beerandi sanda Irkoy, i mana albarka dan a se. Ngii milewey tee yaada, de ngi biney kan sii nda lakkal too met nda kubay. ²² I na ngi bon tee sanda lakkalkoyniyen ka gar i nka hollo. ²³ Irkoy kan si buu daržaa, i n'a bere k'a himandi nda

* **1:16** 1.16 Grekey ne ra man'ti kala boro kul kan man'ti Alyahuudu. † **1:17** 1.17 «Boro šerrantaa si huna nda kala naanaa albarkaa», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Boro kan naanaa n'a tee boro šerrante, ga huna», Habaku 2.4.

adamize bukaw, nda cirawyan, nda cee taacikoyniyan, nda gandakoyyan assuuraa.

²⁴ Woo se Irkoy n'i nan žiibi se nda ngi bine boonay futawey ra, hala nongu kan ra i na ngi bon gaahamey kaynandi cere game. ²⁵ I na Irkoy cimoo barmay nda taari, i na takahayaa gana ka goy a se, ka Takakaa nan kan se albarka ma bara hala abada. Amin.

²⁶ Woo se Irkoy n'i nan boonay futawey ra kan ga boro haawandi, ngi woyey na daari kaniyan barmay k'a tee ka kani nda woy nda woy. ²⁷ Arey mo takaa din da, i na daari kaniyan ngi nda woyey game barmay ka cere boonay, ka teegoy haawanteyan tee aru nda aru game, i duu ngi firkaa banaa kan ga hima.

²⁸ Takaa kan nda i mana ceeci ngi ma Irkoy bay, Irkoy n'i nan i ma hanga ngi lakkal šiirey bande hala i ma haya tee kan si hima. ²⁹ Biney ga too nda šerretaray janay dumi kul, nda laalay, nda albahiiritaray, nda binefutay. I ga too nda canseyan, nda borowiiyan, nda yenje, nda zanbayan, nda binebitaray, nda almunafikitaray. ³⁰ Ciinaykawyan no, nda Irkoy iberiyan, nda boro wowkawyan, nda boro binebeeriyan, nda foomante, nda haya futu takakawyan, i si ngi hayragey beerandi, ³¹ i sii nda lakkal, i si allaahidu kan i n'a zaa too, biney ga kogu, i si tamalla. ³² Ba kan i ga Irkoy šerretaraa bay kan ti borey kan ga hayey wey dumey tee ga hima nda buuyan, woo kul, i ga teegoyey wey tee, de mo a ga kan i se ngi ga dii borey g'i tee.

2

Irkoy ciitoo

¹ Woo se ni kan ga borey ciiti, boro kul kan ti ni, n'sii nda cimi ka borey ciiti, zama šennoo kan ra n'ga ni cinaa ciiti, ni mma ni bon hunday zukandi, zama ni kan ga borey ciiti, haya follokey kan i g'i tee no n'g'i tee. ² Ir ga bay kan borey kan ga hayey wey dumey tee, Irkoy g'i ciiti ka sawa nda cimoo. ³ He ni, n'ga hongu, ni kan ga borey ciiti kan ga hayey wey dumey tee, n'g'i ka goy, n'ga hallasi Irkoy ciitoo ra wala? ⁴ Ni mma Irkoy borohennataraa beerianoo, nda nga suuroo, nda nga batuyan kukoo kaynandi wala? N'si bay kan Irkoy borohennataraa mma ni tuti ma tuubi? ⁵ N'ga šendi, ni binoo si barmay, n'goo ma futay marga ni bon se futayyanoo zaaroo hane kan ra Irkoy ciiti šerrantaa ga bangay. ⁶ A ga boro foo kul bana ka sawa nda nga teegoyey. ⁷ Borey kan ga cindi goy henna teeyan ga, ka darža, nda beeray, nda hunaroo kan si ben ceeci, i ga duu hunayan abadantaa. ⁸ Amma borey kan ga alhaasiday, i ga

wanji cimoo ga, i ga yadda šerretaray janay ga, futay nda binetunay beeri ga duu ey. ⁹ Binemarayyan nda šiitay ga duu boro kul kaŋ ga ilaala tee, Alyahuudey jina, Grekey* mo. ¹⁰ Darža, nda beeray, nda alaafiya ma kaa boro kul ga kaŋ ga ihenna tee, Alyahuudu jina, Grek mo, ¹¹ zama Irkoy si borey bisandi cere.

¹² Borey kul kaŋ na zunubu tee, ka gar ašariyaa sii no, ga halaci mo bila ašariyaa. Borey kul kaŋ na zunubu tee, ka gar ašariyaa goo no, Irkoy ga ašariyaa k'i ciiti. ¹³ Irkoy do man'ti borey kaŋ ga haŋajer ašariyaa se ti boro šerrante, amma borey kaŋ g'a ka goy ti boro šerrante. ¹⁴ Nda dumey jerey, wey kaŋ sii nda ašariyaa ga haya tee nda ngi boŋ kaŋ ašariyaa n'a har, i tee ngi boŋ se ašariya, ba kaŋ se i sii nda ašariya. ¹⁵ I ga cebe kaŋ hayaa kaŋ ašariyaa g'a har nka hantumandi lakkaley ra. Ngi biney ga woo seedetaraa tee, cee fooyan ngi miilewey g'i gurzugay, cee fooyan i ga ngi boŋ noo cimi. ¹⁶ I ga bangay zaaroo hane kaŋ Irkoy ga Isa Almasihu ka borey teegoy tugantey ciiti ka sawa nda Alhabar Boryaa kaŋ ay g'a har.

Alyahuudey nda ašariyaa šennoo

¹⁷ Ni kaŋ ga Alyahuudu maa goo, n'ga ni boŋ kul fur ašariyaa ga, n'ga fooma nda Irkoy, ¹⁸ n'ga nga ibaayoo bay, n'ga wan ka haya henney fay k'i kaa cere ra, zama ašariyaa na ni cawandi. ¹⁹ N'ga naanay ka bay kaŋ danaw gongukaw ti ni, borey kaŋ goo kubaa ra gaayoo, ²⁰ borey kaŋ sii nda lakkal cawandikaa, zanka kaccey alfagaa, zama bayraa fondaa nda cimoo, n'duu ey ašariyaa ra. ²¹ De ni woo kaŋ ga boro waaney cawandi, n'si ni boŋ cawandi wala? Ni kaŋ ga waazu kaŋ boro masi zay, n'ga zay? ²² Ni kaŋ ga nee kaŋ boro masi zina, amma n'ga zina, ni kaŋ ga konna toorey, amma n'ga ngi hugey hayey zay! ²³ Ni kaŋ ga fooma nda ašariyaa, amma n'ga Irkoy kaynandi, zama n'ga ašariyaa hoo. ²⁴ Sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «War maaganda se Irkoy maajoo ga wowandi ganda tanawey ra.»†

²⁵ Šikka sii hurubanguyan goo nda nafa nda n'ga dira nda ašariyaa, amma nda n'g'a hoo, ni hurubanguyanoo tee hurubanguyan janay. ²⁶ Nda jofolaa gaabu ašariyaa šerretaraa ga, nga hurubangu janaa si kabandi a se sanda hurubanguyan wala? ²⁷ Boro kaŋ nga azzaatoo mana hurubangu, amma a ga ašariyaa tabatandi, ni kaŋ goo nda ašariyaa hantumoo nda hurubanguyanoo, a si ni ciiti, ni kaŋ ga ašariyaa hoo wala? ²⁸ Man'ti haya kaŋ boro ga

* 2:9 2.9 Zamnaa 1.16. † 2:24 2.24 Ezayi 52.5.

dii a no ma boro tee Alyahuudu, man'ti tammaasa kan boro ga dii a gaaham ga ti hurubanguyan. ²⁹ Boro kan ti Alyahuudu nga kuneheroo ra, woo din ti Alyahuudu cimoo. Bine hurubanguyanoo kan Irkoy Hundoo g'a tee, a si teendi ašariyaa hantumoo harfoo ra, woo din ti hurubanguyan cimoo. Bora woo dumoo saabuyanoo si hun boro do, Irkoy do a ga hun.

3

Irkoy šerretaraa

¹ Adiši macin ti alyahuudutaray nafaa, wala mo macin no hurubanguyan g'a hanse? ² Nga nafaa ga beeri nongoo kul here. Haya jinaa, Alyahuudey ga Irkoy na nga šenney talfi. ³ Adiši macin? Nda boro fooyan i ra si laadir, ngi laadir janjaa ga Irkoy laadirtaraa kaa wala? ⁴ Abada! Ma bay kan Irkoy ga diyandi cimi, adamize kul ti taariharkaw, sanda takaa kan nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Hala ni šenney ma tee cimi, nda i na ciiti dunbu, ma duu cimi.»*

⁵ Amma nda ir šerretaray janjaa ga Irkoy šerretaraa cebe, macin no ir ma nee? Irkoy nka si šerre waati kan a ga nga futayyanoo doori? – Adamize takaa nda ay ga šelan. –

⁶ Abada! Nda Irkoy si šerre, taka foo nda a ga aduŋŋa ciiti?

⁷ Nda Irkoy cimoo ga diyandi kaaray ay taaroo ra ka darža dan Irkoy ga, macin se ay ga ciitandi sanda zunubante?

⁸ Aywa woo ra, takaa foo ra ir si nee: «Ir ma goy futu tee hala goy henna ma hun a ra.» Boroyan g'ir wow ka nee ir no ma woo har. I ga hima nda ngi zukandoo.

Boro šerrante sii no

⁹ Adiši macin koyne? Ir kan ti Alyahuudu, ir nka bisa borey jerey? Kalaa, kalaa, zama ir n'a har ka bisa kan Alyahuudu kul nda Grekey† kul sii kala zunubu cire, ¹⁰ sanda takaa kan nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Boro šerrante sii no, ba boro foo.

¹¹ Lakkalkoyne sii no, boro kul sii no kan ga Irkoy ceeci.

¹² I kul mooru fonday, i tee boro kan sii nda nafaw.

Boro kul sii no kan ga goy henna tee, ba boro foo.»‡

¹³ «Ngi kormollawey ga hima nda saaray kan ga feera. I ga borey darga nda ngi deeney.

Gondi naaji bara ngi meetuwey cire.»§

* **3:4** 3.4 Zibur 51.6. † **3:9** 3.9 Zamnaa 1.16. ‡ **3:12** 3.10–12 Zibur 14.1–3; 53.2–4. § **3:13** 3.13 Zibur 5.10; 140.4.

14 «Mijey ga too nda dangayan nda laalay.»*

15 «Cewey ga cahã kuri munyan ra.

16 Halaciyān nda bone goo ngi fondaa ga.

17 I si alaafiya fondaa bay.»†

18 «Irkoy hunburay kul sii i ra.»‡

19 Ir ga bay kaŋ haya kul kaŋ ašariyaa g'a har, a s'a har kala borey se kaŋ goo ašariyaa hinoo cire, hala borey kul mijey ma daabandi, aduŋna kul ma bay kaŋ ngi ti zunubante Irkoy jine. 20 Woo se ašariyaa diiyanoo si boro kul tee šerrante Irkoy jine, ašariyaa no ma boro bayrandi zunubu.

Takaa kaŋ nda Irkoy ga boro tee boro šerrante

21 Sohõ Irkoy na takaa cebe kaŋ nda nga ga boro dii boro šerrante bila ašariyaa. Ašariyaa nda annabey ga seedetaray tee a ga. 22 Woo man'ti kala takaa kaŋ nda Irkoy ga boro dii boro šerrante Isa Almasihu naanaa albarkaa ra borey kul se kaŋ ga naanay. Fay-fayyan sii no, 23 zama borey kul na zunubu tee, i mooru Irkoy daržaa. 24 Irkoy anneemaa k'i tee boro šerrante bila nda i ma haya kul tee, Isa Almasihu n'i feeri k'i kaa zunubu ra. 25 Nga no Irkoy n'a kayandi k'a sanba kuroo ma tee sargari borey se kaŋ ga naanay a. A n'a tee sargari ka nga šerretaraa cebe, zama zunubey kaŋ teendi ka bisa, a man'i kabu 26 nga suuroo maaganda se. A n'a tee sargari ka nga šerretaraa cebe waatoo woo ra, hala nga šerretaraa ma cindi, ka boro kaŋ naanay Isa tee boro šerrante.

27 Man bolsiyan addaliloo? A sii no! Macin se a sii no? Teegoy henney k'a kaa wala? Kalaa, kalaa, naanaa k'a kaa.

28 Ir ga laasaabu kaŋ naanaa albarkaa ra adamize diyandi boro šerrante bila ašariyaa ganayanoo. 29 Wala Irkoy man'ti kala Alyahuudey hinne Koyoo? Man'ti dumey jerey mo Koyoo no wala? Šikka sii kaŋ dumey jerey mo Koyoo no, 30 zama Irkoy folloku no ma borey kaŋ hurubangu tee boro šerrante naanaa albarkaa ra, ka borey kaŋ ti jofoloyan mo tee boro šerrante naanaa albarkaa ra. 31 Adiši ir mma ašariyaa tee yaada naanaa maaganda se wala? Abada! Ir mma ašariyaa kayandi.

4

Ibrahimia himakasinaa

1 Ibrahimia kaŋ ti ir hayragoo gaaham here, ir ma nee, macin no a duu a? 2 Nda a gar teegoy ka Ibrahimia tee boro šerrante, a goo nda fondo ka bolsay, amma man'ti Irkoy jine. 3 Macin no Citaaboo nee? A nka nee: «Ibrahimia

* 3:14 3.14 Zabur 10.7. † 3:17 3.15–17 Ezayi 59.7–8. ‡ 3:18 3.18 Zabur 36.2.

naanay Irkoy, de a kabandi a se šerretaray.»* 4 Boro kaŋ na goy tee, nga banaa si kabandi a se nooyan, a mma hima nda a. 5 Boro kaŋ mana teegoy tee, amma a ga naanay bora a kaŋ ga boro laala tee boro šerrante, nga naanaa ga kabandi a se šerretaray. 6 Sanda takaa kaŋ nda Dawda mo šelaŋ ka nee kaŋ bora a duu gomni kaŋ Irkoy g'a kabu boro šerrante bila teegoy. 7 A nee:

«Borey duu gomni kaŋ goy futawey yaafandi,
de ngi zunubey tuusandi.

8 Bora a duu gomni kaŋ abada ir Koyoo si nga zunuboo kabu a se.»†

9 Gomnoo woo si hun kala hurubanguyan ra wala hurubanguyan jaŋay mo goo a ra? Zama ir nee: «Ibrahim naanaa kabandi a se šerretaray.»‡ 10 Waati foo no woo teendi? Kaŋ a hurubangu wala za a mana hurubangu? Kalaa, man'ti kaŋ a hurubangu, za a mana hurubangu no. 11 Hurubanguyanoo nka tee Ibrahima se silbay, ka cebe kaŋ Irkoy n'a tee boro šerrante nga naanaa maaganda za a mana hurubangu. Woo no ma kate Ibrahima ma tee ganakey kul kaŋ mana hurubangu hayragoo, hala ngi mo ma kabandi boro šerrante. 12 Nga ti borey mo kaŋ hurubangu baaba, wey kaŋ mana kay hurubanguyan hinne ga, amma i dira naanaa fonda a ra sanda ir baaba Ibrahima, kaŋ naanay za a mana hurubangu.

Irkoy allaahidoo, boro kul kaŋ ga naanay ga duu a

13 Irkoy na allaahidu zaa Ibrahima nda nga hayroo se kaŋ i ma tee aduŋŋa tubukaa, man'ti ka dira ašariyaa bande ka woo tee, šerretaray no kaŋ ga duwandi naanay albarkaa ra. 14 Nda a gar borey kaŋ ga dira ašariyaa bande nka tee tubukawyaŋ, naanaa sii nda nafaw, allaahidoo mo ga tee yaada. 15 Zama ašariyaa mma Irkoy futuyanoo tunandi, nongu kaŋ ra ašariya sii, hooyan sii no din.

16 Woo ka kate, allaahidoo mana zandi kala naanaa maaganda se, hala a ma sawa nda Irkoy anneemaa, a ma hakiika Ibrahima hayroo kul se. Man'ti wey kaŋ ga dira ašariyaa bande hinne, amma borey mo kaŋ duu ir kul baaba kaŋ ti Ibrahima naanaa. 17 Sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ay na ni tee dumi boobo se hayraa.»§ Ir baaba no Irkoy kaŋ a naanay a jine, Irkoy kaŋ ga bukawey hunandi, hayey kaŋ si bara, a ga šelaŋ i se sanda hayayaŋ kaŋ ga bara. 18 Nongoo kaŋ ra naatayan sii, a naanay ka nga naataa daŋ no din. Woo ra a tee dumi boobo se baaba, sanda takaa kaŋ nda a hantumandi ka nee:

* 4:3 4.3 Sintinoo 15.6. † 4:8 4.8 Zabur 32.1-2. ‡ 4:9 4.9 Sorro 3to. § 4:17 4.17 Sintinoo 17.5.

«Takaa woo no ni hayroo booboyanoo ga ti a.»* ¹⁹ Ibrahima ga miile nga gaahamoo kaŋ goo buuyan mee ga, nga jiirey kaŋ ga koy too zangu (100) cine sabbu se. A miile Sarata woyguntaraa mo ga, amma woo kul, nga naanaa mana kacca. ²⁰ A mana naanay jaŋay daŋ Irkoy allaahidoo ra ka ŝikka-ŝikka, nga naanaa nka tonton, a na Irkoy beerandi. ²¹ Ibrahima hakiika ka bay kaŋ allaahidu kaŋ Irkoy n'a zaa a ga hin k'a tee. ²² Woo se nga naanaa kabandi a se [mo] ŝerretaray. ²³ Ŝennoo woo mana hantumandi nga hinne se, a kabandi a se ŝerretaray, ²⁴ amma a hantumandi ir mo se kaŋ a ga kaa ka kabandi ir se ŝerretaray, ir kaŋ ga naanay boraa kaŋ na Isa ir Koyoo tunandi bukawey ra. ²⁵ A nondi ir hooyaney maaganda se, amma a tun hala ir ma tee boro ŝerrante Irkoy jine.

5

Alaafiya huru ir nda Irkoy game

¹ Sohō Irkoy g'ir dii boro ŝerrante naanaa albarkaa ra. Ir Koyoo Isa Almasihu na alaafiya daŋ ir nda Irkoy game. ² Irkoy anneemaa woo kaŋ ra ir goo, ir mana huru a ra kala [naanaa albarkaa ra]. Ir ga bolsay Irkoy daržaa naataa ra. ³ Man'ti woo hinne, ir ga bolsay mo ir zarabey ra, zama ir ga bay kaŋ zarabi ga mupeyan hay. ⁴ Mupeyan ga kate boro ma hin annešaa, hinyanoo woo ga naataa hay. ⁵ Naataa woo si boro haawandi abada, zama Irkoy bajoo doorandi ir biney ra Hundi Henanantaa albarkaa ra kaŋ nondi ir se.

⁶ Waatoo kaŋ ir sii nda hini, waatoo kaŋ kayandi ra, Almasihu buu, a buu boro laaley se. ⁷ Ŝenday ga boro ga yadda ka buu boro ŝerrante se, a ga hin ka tee boro ma yadda ka buu boro henna maaganda se. ⁸ Amma takaa woo nda Irkoy ga nga bajoo cebe ir se: waatoo kaŋ ir man'ti kala zunubanteyan, Almasihu buu ir maaganda se. ⁹ Soko sohō kaŋ ir diyandi boro ŝerrante Isa kuroo albarkaa ra, ir ga kaa ka hallasi futayyanoo ra! ¹⁰ Nda waatoo kaŋ ir ga tee Irkoy iberi, nga Iz'aroo buuyanoo n'ir waafakandi. Soko sohō kaŋ ir nda a waafaku, nga Iz'aroo hunaroo g'ir hallasi. ¹¹ Man'ti woo hinne, ir ga bolsay nda Irkoy, ir Koyoo Isa Almasihu albarkaa, nga kaŋ sohō a n'ir nda Irkoy waafakandi.

Adama kate buuyan, Almasihu kate hunayan

¹² Woo se takaa kaŋ nda boro folloku ka kate zunubu ma huru aduŋŋa ra, zunubu mo kate buuyan. Takaa woo nda buuyan ga too adamizey kul do, zama i kul na zunubu tee. ¹³ Zunubu goo aduŋŋa ra za Musa ašariyaa mana goro,

* 4:18 4.18 Sintinoo 15.5.

amma zunubu si kabandi nda a gar ašariya nka sii no. ¹⁴ Woo kul, za Adama hala Musa ga, buuyan na borey kul laama, ba borey kaŋ mana zunubu tee sanda Adama Irkoy hooyanoo cine. Adama man'ti kala boraa kaŋ ga hima ka kaa biyoo.

¹⁵ Amma Adama layboo nda Irkoy anneemaa nooyanoo ga fay. Irkoy anneemaa nda nooyanoo kaŋ nondi yaada bisa boro folloku layboo kaŋ kate boro boobo ma buu. Anneemaa nda nooyanoo woo si duwandi kala boro folloku alhormaa ra kaŋ ti Isa Almasihu. ¹⁶ Hayey kaŋ boro folloku zunuboo kate ey nda Irkoy nooyanoo ga fay. Zama zunubu folloku maaganda se ciitoo ga teendi, zukandiyan mo ga kaa. Amma anneemaa nooyanoo kaa zunubu boobo banda ga, a na borey feeri. ¹⁷ Boro folloku zunuboo ka kate buuyanoo ma laama, de borey kaŋ duu anneema beeroo nda šerretaray nooyanoo ga laama hunayan ra Isa Almasihu albarkaa ra.

¹⁸ Aywa, takaa kaŋ nda laybu folloku kate borey kul ma zukandi, takaa din da goy šerrante folloku ga kate borey kul ma tee boro šerrante, i ga duu hunaroo. ¹⁹ Zama takaa kaŋ nda boro folloku haŋajeryan jaŋaa na boro boobo tee zunubante, takaa din da, boro folloku kaŋ dira nda fondaa, ga boro boobo tee boro šerrante.

²⁰ Haya kaŋ ti ašariyaa, a mana goro kala hala laybey ma boobo, amma nongoo kaŋ ra zunubu boobo, anneemaa boobo ka bisa a, ²¹ hala takaa kaŋ nda zunubu laama buuyan ra, takaa din da Irkoy anneemaa ma laama šerretaray ra hunayan abadantaa se Isa Almasihu ir Koyoo albarkaa ra.

6

Irkoy anneemaa ga boro sawalandi zunubu baŋŋataraa ra

¹ Macin no ir ma nee? Ir ma duumi zunubu ra hala Irkoy anneemaa ma tonton wala? ² Abada! Ir kaŋ zunubu tenje ir buu, taka foo nda ir ga yee ka huna a ra? ³ War nka si bay kaŋ ir kul kaŋ batizandi Almasihu Isa ra ka tee a bande affoo, ir batizandi ka tee a bande affoo nga buuyanoo ra? ⁴ Batizeyanoo ka kate ir marga nda a ka fijandi cere bande buuyanoo ra, hala takaa kaŋ nda Almasihu tun bukawey ra Baaba Irkoy daržaa albarkaa ra, ir mo ma dira hunayan taaga ra.

⁵ Ir nda a tee affoo ka hima nda a nga buuyanoo ra, woo se nga tunyanoo hane ir ga hima nda a. ⁶ Ir ma haya foo bay kaŋ ti ir kunturu žeena nda Almasihu kanjandi cere bande. Gaaham zunubantaa ma halaci hala ir masi yee ka tee zunubu baŋŋa. ⁷ Zama boro kaŋ buu, a duu nga boŋ

zunubu here. ⁸ Ir nda Almasihu buu cere bande, woo se ir ga naanay kaŋ ir nda a ga kaa ka huna mo cere bande. ⁹ Ir ga bay kaŋ Almasihu tun ka hun bukawey game, a si buu koyne. Buuyan si yee ka duu a ga hini. ¹⁰ Kaŋ a buu, a mana buu kala cee folloku zunubu se. Hunaroo kaŋ ra a goo, a si huna kala Irkoy se. ¹¹ Takaa din da, war mo, zunubu ma war dii bukaw, amma Irkoy here war ma war boŋ guna sanda baahunante Almasihu Isa albarkaa ra.

¹² Adiŋi zunubu masi laama war gaaham bukawey ra, a masi war hangandi gaaham boonawey. ¹³ War masi war gaahamoo nongey naŋ zunubu se ka tee ŋerretaray jaŋay goy jinayyaŋ. Amma war ma war boŋ noo Irkoy se sanda boro hunanteyan kaŋ tun ka hun bukawey ra ka war gaahamey nongey noo a se sanda ŋerretaray goy jinayyaŋ. ¹⁴ Zunubu si kaa ka duu war ga hini, zama war sii Musa aŋariyaa hinoo cire, war sii kala anneemaa hinoo cire.

Ir man'ti kala Irkoy baŋpayan

¹⁵ Adiŋi macin? Ir ma zunubu tee, zama ir sii aŋariyaa hinoo cire, Irkoy anneemaa hinoo cire ir goo? Abada! ¹⁶ War nka si bay kaŋ boraa kaŋ se war ga tee baŋpa ka goy a se ka haŋajer a se, boraa kaŋ se war ga haŋajer baŋpaa ti war? A ma tee zunubu buuyan se, wala haŋajeryan ŋerretaray se. ¹⁷ Albarka ma bara Irkoy se, war cindi ka tee baŋpa zunubu se, amma war na haŋajer nda war biney kul cawandoo takaa se kaŋ war duu a. ¹⁸ War sawalandi ka hun zunubu ra, war tee ŋerretaray se baŋpayan. ¹⁹ Ay ga takaa woo ka ŋelan war se, zama adamize de ti war. Takaa kaŋ nda war na war gaahamey nongey tee baŋpa ŋiibi nda goy futu se kaŋ ga koy hooyan here, takaa din da, sohō war ma war gaahamoo nongey tee baŋpa ŋerretaray goyoo se kaŋ ga koy henanyan here.

²⁰ Waatoo kaŋ war ga tee baŋpa zunubu se, ŋerretaray si haya kul may war ga. ²¹ Macin ti nafaa kaŋ war duu a waatoo din? Sohō war ga haw nda ey, zama ngi benantaa man'ti kala buuyan. ²² Amma sohō war sawalandi ka hun zunubu ra ka tee Irkoy baŋpa, nafaa kaŋ war ga duu a ga war ka koy henanyan here, de benantaa man'ti kala hunayan abadantaa. ²³ Zunubu banaa man'ti kala buuyan, amma Irkoy anneemaa nooyanoo kaŋ a g'a noo yaada man'ti kala hunayan abadantaa kaŋ ga duwandi Almasihu Isa ir Koyoo albarkaa ra.

7

Ganakaw sii aŋariyaa hinoo cire koyne

¹ Ag'armey, ay ga šelan war se, war kaŋ ti ašariyaa baykey. War nka si bay kaŋ nda boro ga huna hinne no ašariyaa goo nda a ga hini? ² Takaa din da woyhiiji, ašariyaa g'a haw kurpoo ga kullihinne kurpoo ga huna, amma nda kurpoo buu, ašariyaa kaŋ g'a haw kurpoo ga hun a ga. ³ Woo se, nda a tee aru tana wande, ka gar kurpoo ga huna, a ga ciyandi zinateeri. Amma nda kurpoo buu, ašariyaa hun a ga. Woo ra, nda a tee aru foo wande, a man'ti zinateeri.

⁴ War mo takaa din da, ag'armey, Musa ašariyaa ga war dii bukaw Almasihu kunturoo albarkaa ra, hala war ma tee boro tana wane kaŋ tun bukawey ra hala ir ma hayayan tee kaŋ goo nda nafaw Irkoy se. ⁵ Zama waatoo kaŋ ir goo ir hundi-ibaayey ra, boonay zunubantey kaŋ ašariyaa n'ir tuti ir m'i tee, i ga goy ir gaahamoo nongey ra ka hayayan tee kaŋ ga koy buuyan here. ⁶ Sohõ ir duu ir boŋ ašariyaa ra, hayaa kaŋ g'ir dii bukaw. Takaa woo ra ir ga goy Irkoy se nga Hundoo taka taagaa albarkaa ra, man'ti nda taka žeenaa ašariyaa hantumoo harfoo hinoo cire.

Musa ašariyaa ga cebe takaa kaŋ nda zunubu ga laala

⁷ Macin no ir ma nee? Ašariyaa, zunubu no wala? Abada! Amma nda man'ti ašariyaa sii a ra, ay si zunubu bay. Zama ay si bay haya kaŋ ti boonay futu nda a gar ašariyaa nka mana nee: «Masi boonay futu.»* ⁸ Yaamaroo bande zunubu duu fondo ka boonay futu dumi kul tunandi ay ra. Ka gar nda man'ti ašariyaa sii a ra, zunubu man'ti kala bukaw. ⁹ Agay, cee jinaa, ay huna bila ašariyaa. Amma za yaamaroo kaa, zunubu sintin ka huna, ¹⁰ agay kay buu. Yaamaroo kaŋ nondi hunayan maaganda se, nga hunday ka tee ya ne buuyan sabbu. ¹¹ Zama zunubu duu yaamaroo bande fondo, a n'ay darga, a na yaamaroo k'ay wii. ¹² Adiši ašariyaa ga henan, yaamaroo ga henan, a ga šerre, a ga boori.

¹³ Haya henna ka tee ay buuyanoo addaliloo wala? Abada! Amma zunubu no ka haya henna dii ka duu k'ay wii, hala zunuboo ma duu ka cebandi sanda zunubu, hala yaamaroo ma zunuboo meeroo kul cebe.

Gurgaa kaŋ goo adamize nda zunubu game

¹⁴ Ir ga bay kaŋ Irkoy Hundoo ka ašariyaa noo, zama agay, ay sii kala hundi-ibaayi bande, ay neerandi zunubu se. ¹⁵ Hayaa kaŋ ay g'a tee, ay si faham a se, zama man'ti hayaa kaŋ ay ga baa y'a tee no ay g'a tee, hayaa kaŋ ay ga konna no ay g'a tee. ¹⁶ Adiši nda hayaa kaŋ ay si bag'a no

* 7:7 7.7 Fattaroo 20.17; Alhukumoo 5.21.

ay g'a tee, ay yadda ašariyaa ga, ay yadda kaŋ a ga boori. ¹⁷ Sohō man'ti agay no k'a tee koyne, zunuboo kaŋ ga goro ay ra no m'a tee. ¹⁸ Zama ay ga bay kaŋ ay ra, maanaa ay hamoo, haya henna kul sii a ra, zama ay goo nda anniya, amma ka ihenna tee, woo ay mongu a se. ¹⁹ Zama ihennaa kaŋ ay ga bag'a, ay s'a tee, amma ilaalaa kaŋ ay si bag'a, nga no ay g'a tee. ²⁰ Nda hayaa kaŋ [agay,] ay si bag'a no ay g'a tee, man'ti agay k'a tee koyne, zunuboo kaŋ ga goro ay ra no.

²¹ Hayaa kaŋ ay n'a laasaabu ti: agay kaŋ ga baa ya ihenna tee, ilaala no ma kaa ka gaaru ya ne. ²² Irkoy ašariyaa ga kan ya ne ay hundoo ra. ²³ Amma ay gaahamoo nongey ra ay ga dii haya tana kaŋ ga gurgay ay lakkaloo bande. A g'ay tee zunuboo kaŋ goo ay gaahamoo nongey ra se baŋa. ²⁴ Agay ne ka bone! May m'ay kaa gaahamoo woo kaŋ g'ay wii kaboo ra? ²⁵ Albarka ma bara Irkoy se Isa Almasihu ir Koyoo albarkaa ra.

Adiši agay hunday ga goy Irkoy ašariyaa se nda ay lakkaloo, amma ay hundi-ibaayoo si goy kala zunubu se.

8

Diray taka henna Irkoy Hundoo albarkaa ra

¹ Adiši sohō borey kaŋ goo Almasihu Isa bande, zukandiyan kul si duu ey. ² Zama Irkoy Hundoo hinoo kaŋ ga hunayan noo Almasihu Isa albarkaa ra na ni sawal ka ni kaa zunubu nda buuyan hinoo cire. ³ Hayaa kaŋ Musa ašariyaa mongu k'a tee gaaham gaabi jaŋaa se, Irkoy n'a tee. A na nga Iz'aru gundoo sanba ir gaaham zunubantaa cine ra, zunubu maaganda se a na zunubu zukandi nga Iz'aroo hamoo ra, ⁴ hala šerretaraa kaŋ ašariyaa g'a ceci ma tabati ir ra kaŋ si dira hundi-ibaayi bande, Irkoy Hundoo nda ir ga dira. ⁵ Zama borey kaŋ ga dira hundi-ibaayi bande, i si miile kala hundi-ibaayoo hayey ga, wey kaŋ ga dira Irkoy Hundoo bande, i si miile kala Irkoy Hundoo hayey ga. ⁶ Hundi-ibaayi miileyanoo man'ti kala buuyan, Irkoy Hundoo miileyanoo man'ti kala hunayan nda alaafiya. ⁷ Zama hundi-ibaayi miileyanoo man'ti kala Irkoy iberitaray, a si cindi Irkoy ašariyaa cire, koyne mo a si hin ga. ⁸ Borey kaŋ goo ngi hundi-ibaayoo ra si hin ka kan Irkoy se.

⁹ War hunday si dira hundi-ibaayi bande, Irkoy Hundoo nda war ga dira, nda a gar Irkoy Hundoo nka war tee nga gorodogoo. Boro kaŋ ra Almasihu Hundoo sii, a si boraa may. ¹⁰ Nda Almasihu goo war ra, cimi no gaaham

buu zunubu maaganda se, Hundoo ga war noo hunayan* , zama war diyandi boro šerrante. ¹¹ Nda bora kaŋ na Isa tunandi bukawey ra Hundoo nka goro war ra, bora kaŋ na Almasihu tunandi bukawey ra ga war gaaham bukawey hunandi nga Hundoo kaŋ ga goro war ra maaganda se.

¹² Adiši ag'armey, hundi-ibaayi garaw sii ir ga soko ir ma dira nda hundi-ibaayi. ¹³ Zama nda war ga dira nda hundi-ibaayi, war ga buu, amma nda war ga Hundoo ka gaaham teegoyey wii, war ga huna. ¹⁴ Borey kul kaŋ Irkoy Hundoo g'i gongu man'ti kala Irkoy ize. ¹⁵ Hundoo kaŋ war duu a man'ti baŋnataray hundi soko war ma yee ka hunbur, Hundoo kaŋ war duu a mma war tee ize kanbariyaŋ kaŋ ga kate ir ma kaati ka nee: «Abba, ir Baaba Irkoy!» ¹⁶ Irkoy Hundoo hunday no m'ir hundoo hakiikandi kaŋ ir man'ti kala Irkoy izeyaŋ. ¹⁷ Nda Irkoy izeyaŋ ti ir, ir man'ti kala tubukawaŋ mo, Irkoy tubukaw kaŋ ga tubu Almasihu bande, nda a gar ir zarabi a bande, ir ga daržandi a bande.

Daržaa kaŋ goo kaa

¹⁸ Ay ga laasaabu kaŋ sohō da zarabey man'ti baffoo Irkoy daržaa jine kaŋ ga kaa ka bangandi ir se. ¹⁹ Zama takaroo ga batu nda cahāyan Irkoy ma nga izey bangandi. ²⁰ Takaroo yee haya yaada cire, man'ti ngi ibaayoo no, bora kaŋ n'i daŋ a cire k'a tee, amma naata goo. ²¹ Zama takaroo hunday ga kaa ka duu nga boŋ baŋnataraa ra kaŋ ti funbuyan. A duu nga boŋ ka huna Irkoy izey daržaa ra. ²² Ir ga bay kaŋ takaroo kul cere ra ga taabi, i ga taama hala sohō sanda alhaamidu. ²³ Man'ti nga hinne, amma ir hunday mo kaŋ duu Irkoy Hundoo nooyan jina-jinawey, ir ga taabi ir kuneheroo ra, k'ir ize kanbaritaraa batu, ir gaahamoo sawalyanoo. ²⁴ Zama ir hallasi, amma naatayan ra, naata kaŋ boro ga dii a man'ti naata: may no ma naata haya ga kaŋ a duu a? ²⁵ Amma haya kaŋ ir si dii a, ir ga naata a ga, ir g'a batu nda mupeyan.

²⁶ Takaa din da Irkoy Hundoo g'ir faaba ir gaabi jaŋawey ra. Ir si takaa bay kaŋ nda ir ga hima ka ŋaaray. Amma Hundoo hunday ga ŋaaray ir dogey ra nda durayyan kaŋ si hin ka fillandi. ²⁷ Bora kaŋ ga biney fesufesu ga Hundoo anniyaa bay, zama a mma ŋaaray Irkoy boro henanantey se ka sawa nda Irkoy ibaayoo.

²⁸ Ir ga bay kaŋ hayey kul no ma goy cere bande ka ihenna tee borey se kaŋ ga baa Irkoy, wey kaŋ ciyandi ka sawa nda nga dunbandiroo. ²⁹ Zama borey kaŋ Irkoy jin k'i bay, a jin ka kayandi mo i ma hima nda nga Iz'aroo, hala Iz'aroo

* **8:10** 8.10 «Hundoo ga war noo hunayan», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «hundoo ga huna».

ma tee gunde jinaa arma boobo game. ³⁰ Borey kaŋ a jin k'i suuba, a n'i cee mo. Borey kaŋ a n'i cee, a n'i dii boro šerrante. Borey kaŋ a n'i dii boro šerrante, a na darža mo daŋ i ga.

Haya kul si hin k'ir fay k'ir kaa Irkoy bajoo ga

³¹ Macin no ir ma nee hayey wey ga? Nda Irkoy goo ir bande, may no ma kay k'ir gandu? ³² Nga kaŋ mana nga Iz'aru gundoo kaa, amma a n'a nondi ir kul maaganda se, taka foo nda a s'ir noo haya kul nga boŋ Iz'aroo nooyanoo banda ga? ³³ Irkoy boro suubantey, may no m'i wurru? Irkoy no k'i dii boro šerrante. ³⁴ May no m'i zukandi? Almasihu [Isa] buu, koyne mo a tun, a goo Irkoy kabe hennaa ga, a ga ŋaaray ir se. ³⁵ May no m'ir fay k'ir kaa Almasihu bajoo ga? Binemarayyan, wala šiitay, wala gurzugay, wala heray, wala baŋi, wala farratayyan, wala takuba? ³⁶ Sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«I ga hoy k'ir wii ni maaganda se, i g'ir dii feejiyaŋ kaŋ ga koy koosandi.»†

³⁷ Amma woo kul ra, bora kaŋ ga baa ir n'ir noo haya kaŋ bisa hinyan. ³⁸ Zama ay ga naanay ka bay kaŋ a ma tee buuyan, wala hunayan, wala almalaykayaŋ, wala kokoytarayaŋ, wala hayey kaŋ ga bara, wala hayey kaŋ goo kaa, wala hiniyaŋ, ³⁹ wala beene hayey, wala laboo cire hayey, wala takahaya kul si hin k'ir fay k'ir kaa Irkoy bajoo ga kaŋ a n'a cebe ir se Isa Almasihu ir Koyoo bande.

9

Irkoy na Izirayel suuba

¹ Cimoo no ay g'a har Almasihu maanoo ga, ay si taari, ay binoo ti ay seedaa Hundi Henanantaa bande. ² Binemarayyan nda dooray kaŋ si ben no ma tee ya ne ay binoo ra. ³ Agay hunday baa ya laali, ya mooru Almasihu, ay armey dogoo ra kaŋ ti ay dumoo gaaham here. ⁴ I man'ti kala Izirayel borey. I tee Irkoy ize kanbarey. Irkoy na darža, nda amaanawey, nda ašariyaa, nda takaa kaŋ nda boro ga Irkoy gana, nda hayey kaŋ a n'i har tee ŋi wane. ⁵ I hun ir baaba jina-jinawey ga, Almasihu mo mana hun kala ŋi ga gaaham here, Irkoy kaŋ goo haya kul boŋ, albarka ma bara a ga hala abada. Amin.

⁶ Man'ti Irkoy meešennoo nka mana baffoo hanse, zama man'ti borey kul kaŋ ga hun Izirayel ti Izirayel [borol]. ⁷ Man'ti Ibrahima banda-ka-zunboo kul ti nga izeyaŋ. A

† 8:36 8.36 Zabur 44.23.

harandi ka nee: «Isiyaka no ma duu ma ne hayyan kaŋ ra ni maŋnoo si dere.»* 8 Woo almaganaa ti: man'ti gaaham izey ti Irkoy izey, allaahidoo izey ti nga hayroo. 9 Zama ŝennoo woo man'ti kala allaahidoo kaŋ nee: «Yeeŝi dimmaa woo ga, ay ga kaa, Sarata ga duu iz'aru.»†

10 Man'ti woo hinne, Rebeka mo duu ize hinka kaŋ kul ti ir hayragoo Isiyaka izeyan. 11 Ka gar izey mana hayandi jina, i mana ihenna tee, i mana ilaala tee, hala woo kaŋ Irkoy n'a suuba k'a dunbandi ma cindi, 12 man'ti teegoy bande a goo, woo kaŋ bora a kaŋ ga ciya n'a tee de no ma kabu. A nee Rebeka se: «Ibeeroo ga yee ikaccaa cire.»‡ 13 Sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Ay baa Yakuba, ay konna Eso.»§

14 Macin no ir ma nee? Irkoy nka si ŝerre? Abada!

15 Zama a nee Musa se:

«Ay ga tamalla boro kaŋ se ay baa ya tamalla.

Ay ga hinna boro kaŋ se ay baa ya hinna.»*

16 Woo, adamize ibaayoo sii a ra, nga durkutuyanoo sii a ra. Irkoy kaŋ ga tamalla no m'a tee. 17 Citaaboo ra Irkoy ŝelan Firawuuna se ka nee: «Woo hunday maaganda se ay na ni gorandi hala ya duu k'ay hinoo cebe ni ra, hala ay maŋnoo ma fatta gandawey kul ra.»† 18 Woo se Irkoy ga tamalla boro kaŋ a baa se, boro kaŋ a baa, a ga binoo ŝendandi.

Irkoy futayyanoo nda nga tamallayanoo

19 Adiŝi n'ga nee ya ne: «Macin se Irkoy ga citi borey ga? May no ma nga ibaayoo ganji?» 20 He ni, ni ti may kaŋ ga kakaw Irkoy bande? Haya kaŋ hansandi ga hin ka nee nga hansekaa se: «Macin se n'n'ay tee nda takaa woo?» 21 Yoonaa nka sii nda labudiinoo ga hini wala? Labu follokaa nda a ga jinay tee kaŋ goo nda beeray wala a ma jinay tee kaŋ sii nda beeray.

22 De nda Irkoy baa nga ma nga futaa cebe, nga ma nga hinoo bayrandi, a na nga futayyanoo jinawey kaŋyan soolu halaciyen se mupe nda suuri beeri. 23 A na woo tee ka nga daržaa beeriyanoo cebe borey se kaŋ ti nga tamallaa jinawey kaŋ a n'i soolu za gayyan daržaa se. 24 Ir ya, a n'ir cee, ir mana hun Alyahuudey hinne ra, ir mana hun mo kala dumi ra kaŋ man'ti Alyahuudu. 25 Sanda takaa kaŋ nda Irkoy n'a har Oze citaaboo ra ka nee:

«Jamaa kaŋ man'ti ay jamaa, ay g'a cee ay jamaa, bora a kaŋ man'ti ay baakaa, ay g'a cee ay baakaa.»‡

* 9:7 9.7 Sintinoo 21.12. † 9:9 9.9 Sintinoo 18.10. ‡ 9:12 9.12 Sintinoo

25.23. § 9:13 9.13 Malaki 1.2-3. * 9:15 9.15 Fattaroo 33.19. † 9:17 9.17

Fattaroo 9.16. ‡ 9:25 9.25 Oze 2.25.

26 «Nongoo hunday kaŋ ra a harandi i se ka nee: <War man'ti ay jamaa>,

no din ra i ga ciyandi Irkoy hunantaa iz'arey.»[§]

27 Ezayi kaati Izirayel ga ka nee: «Ba nda Izirayel borey hinnaa tee sanda teekoo labutaasoo, boro kaynayan no ma hallasi i ra. 28 Zama šenney kaŋ ir Koyoo n'i har, a g'i timmandi k'i benandi nda cahāyan laboo ga.»* 29 Woo da no Ezayi n'a har za gayyan ka nee:

«Nda a gar ir Koyoo, Aduŋnakoyoo nka mana ize naŋ ir se, ir ga tee sanda Sodom, ir ga hima nda Gomor.»†

Boro kul kaŋ naanay Isa Almasihu, Irkoy g'a dii boro šerrante

30 Macin no ir ma nee? Dumey kaŋ man'ti Alyahuudu, ngi kaŋ mana šerretaray ceeci, i duu šerretaray, amma šerretaray no kaŋ ga duwandi naanaa ra. 31 Ka gar Izirayel ga šerretaray ceeci ašariya ra, amma i mana duu a. 32 Macin se? Hayaa kaŋ se i man'a ceeci naanaa fonda a ra, teegoy nda i n'a ceeci. I cabu tondoo ga kaŋ g'i kaŋandi.

33 Sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Nga ne, ay ga tondi kaŋ ga boro cewoo cabu daŋ Siyon koyraa ra,

tondi no kaŋ ga boro kaŋandi.

Amma boro kaŋ naanay a si kaa ka haawi.»‡

10

1 Ag'armey, hayaa kaŋ goo ay binoo ra, woo kaŋ ay g'a ŋaaray Irkoy ga Izirayel borey se man'ti kala i ma hallasi.

2 Ay ga tee i se seede kaŋ biney kul sii kala Irkoy se, amma i si wan takaa. 3 I mana faham Irkoy šerretaraa se. I nka baa ngi ma ngi boŋ [šerretaraa] kayandi. I mana ngi boŋ yeeti Irkoy šerretaraa cire. 4 Almasihu ti Musa ašariyaa guwoo, maanaa boro kul kaŋ naanay ga duu šerretaray.

Boro kul kaŋ naanay Almasihu ga hallasi

5 Šerretaraa kaŋ hun ašariyaa ra, Musa šelan a ga ka nee: «Boro kaŋ ga hayey wey ka goy ga huna ngi albarkaa ra.»* 6 Šerretaraa kaŋ ga hun naanaa ra mma nee: «Masi nee ni binoo ra: <May no ma žigi beenaa ra?> – maanaa ka Almasihu zumandi, – 7 wala: <May no ma zunbu guusu futaa ra?> – maanaa ka Almasihu žigandi k'a tunandi bukaway ra.» 8 Aywa, macin no a ga nee? A nee: «Šennoo goo ni

§ 9:26 9.26 Oze 2.1. * 9:28 9.27–28 Ezayi 10.22–23. † 9:29 9.29 Sintinoo

19.23–28; Ezayi 1.9. ‡ 9:33 9.33 Ezayi 28.16. * 10:5 10.5 Sargarey 18.5.

jeroo ga, a goo ni mijoo ra, a goo ni binoo ra.»† Nga ti naanaa šennoo kaŋ ir g'a waazu. ⁹ Nda n'na ni mijoo ka cimandi kaŋ Isa ti Koy, de mo ni naanay ni binoo ra kaŋ Irkoy n'a tunandi bukawey ra, n'ga hallasi. ¹⁰ Zama boro mma naanay nga binoo ra ka diyandi boro šerrante, boro kaŋ mijoo na Isa koytaraa cimandi ga hallasi. ¹¹ Citaaboo nee: «Boro kul kaŋ naanay a si haawi.»‡ ¹² Fay-fayyan sii Alyahuudu nda Grek game, Koy follokaa ti ngi kul Koyoo, kabedoona no borey kul se kaŋ g'a cee. ¹³ Zama «boro kul kaŋ n'ir Koyoo maapoo cee ga hallasi.»§

¹⁴ Taka foo nda i ga boro cee k'a ŋaaray kaŋ i mana naanay a? Taka foo nda i ga naanay boro kaŋ i mana bay ka maa nga šennoo? Taka foo nda i ga maa nga šennoo bila waazukaw? ¹⁵ Taka foo nda i ga waazu nda i mana sanbandi? Sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Borey kaŋ ga haya boryayan har cewey ga boori.»* ¹⁶ Woo kul, man'ti borey kul ka haŋajer Alhabar Boryaa se, sanda takaa kaŋ nda Ezayi nee: «Ir Koyoo, may ka naanay ir waazoo?»† ¹⁷ Adiši naanay si duwandi kala šennoo kaŋ boro ga maar'a ra, šennoo kaŋ boro ga maar'a si hun kala Almasihu šennoo ra. ¹⁸ Amma ay nee: «I nka mana maa wala?» Šikka sii kaŋ i maa: «Ngi jindey koy gandaa kul ra.

Ngi šennoo too hala aduŋŋa kaydogoo ga.»‡

¹⁹ Ay nee koyne: «Izirayel nka mana faham šennoo se wala?» Za gayyan ga Musa nee Irkoy ka nee: «Ay ga kate war ma canse dumi buuna ga.

Ay ga war futandi dumi ga kaŋ sii nda lakkal.»§

²⁰ Ezayi koy hala nongu kaŋ ra a nee: «Irkoy nee: <Borey kaŋ man'ay ceeci ka duu agay.

Ay n'ay boŋ bangandi borey se kaŋ man'ay hãa.»*

²¹ Amma Izirayel here a nee:

«Zaaroo kul ay g'ay kaboo šerre dumi se kaŋ si haŋajer, a ga kakaw.»†

11

Irkoy mana Izirayel fur

¹ Ay nee: «Irkoy nka nga jamaa fur wala?» Abada! Zama agay hunday man'ti kala Izirayel boro, Ibrahima hayroo, Benžamenj alkabiilaa. ² Irkoy mana nga jamaa fur kaŋ a

† **10:8** 10.8 Alhukumoo 30.12-14. ‡ **10:11** 10.11 Ezayi 28.16. § **10:13** 10.13

Žowel 3.5. * **10:15** 10.15 Ezayi 52.7. † **10:16** 10.16 Ezayi 53.1. ‡ **10:18**

10.18 Zabur 19.5. § **10:19** 10.19 Alhukumoo 32.21. * **10:20** 10.20 Ezayi 65.1.

† **10:21** 10.21 Ezayi 65.2.

jin k'a bay. War nka mana maa šennoo kaŋ Citaaboo n'a har nongoo kaŋ ra a šelaŋ Ilyasu ga, waatoo kaŋ a gaara Izirayel ga ³ ka nee: «Ay Koyoo, i na ni annabey wii, i na ni sargari tonadogey kayri. Agay hinne ka cindi, i ga ceeci ngi m'ay hundoo kaa.»* ⁴ Macin ti Irkoy zaaboo? Irkoy nee a se: «Ay na aru zenber iyye (7.000) jisi ay boŋ se kaŋ mana bay ka kanje sonbu tooroo kaŋ maapoo ti Bal se.»† ⁵ Takaa din da, sohõ da mo boroyaŋ cindi kaŋ Irkoy n'i suuba ka sawa nda nga anneemaa. ⁶ Nda a teendi ka sawa nda nga anneemaa, man'ti teegoy k'a tee koyne. Nda man'ti woo, anneemaa man'ti anneemaa koyne.

⁷ Adiši macin? Hayaa kaŋ Izirayel g'a ceeci a mana duu a, amma Irkoy boro suubantey duu a. Borey cindey šendandi, ⁸ sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Irkoy n'i noo hundi kaŋ si kula,
nda moo kaŋ si dii,
nda haŋa kaŋ si maa,
hala hõ.»‡

⁹ Dawda mo nee:

«Ngi ŋaadogoo ma tee i se kumsay nda hirri haya,
a ma tee i se haya kaŋ g'i kaŋandi, i ma duu woo kaŋ nda
i ga hima.

¹⁰ Moŋey ma kokooru hala i masi dii,
ma dumawey cindandi gungumayan ra.»§

¹¹ Aywa, ay nee: «I nka tanši hala i ma kaŋ cee folloku wala?» Abada! Amma Izirayel borey dereroo kate dumey kaŋ man'ti Alyahuudu ma hallasi hala Izirayel borey ma canse. ¹² Nda Izirayel borey dereyanoo ka kate aduŋna ma duu gomni, nda ngi kaŋyanoo ka kate gandawey ma duu gomni, de ngi timmantaa, a nka si haya tee kaŋ bisa woo wala?

Borey kaŋ man'ti Alyahuudu hallasiyanoo

¹³ War se ay ga šelaŋ, dumey kaŋ man'ti Alyahuudu. Agay, ay man'ti kala diyaw kaŋ sanbandi dumey jerey se, ay g'ay goyoo beerandi, ¹⁴ hala ya duu taka k'ay dumoo borey tuti i ma canse hala boroyaŋ i ra ma hallasi. ¹⁵ Nda Irkoy n'i yala ka nga nda aduŋna waafakandi, waati kaŋ a yadda i ga koyne, macin no ma tee? Hayaa kaŋ ga tee man'ti kala borey hunayanoo buuyan banda ga. ¹⁶ Nda dumari-ize jina-jinawey daŋandi jere ga Irkoy se, laajinoo kul mo ti nga wane.* Nda linjoo daŋandi jere ga Irkoy se, tuuri kabey mo ti nga wane.

* **11:3** 11.3 Kokoyey 1na 19.10, 14. † **11:4** 11.4 Kokoyey 1na 19.18. ‡ **11:8** 11.8 Alhukumoo 29.3; Ezayi 6.10; 29.10. § **11:10** 11.9-10 Zabur 69.23-24.

* **11:16** 11.16 Kabuyaney 15.19-20.

¹⁷ Nda tuuroo kabeyan fetandi ka hun a ga, ni kan bay ka tee hawsa zaytunaa, ni nka denjandi zaytunanoo kabey kan hun dogoo ra hala ma duu ka huna nda nga linjoo nda nga jiyoo. ¹⁸ Masi bolsay kabey ga, amma nda n'ga bolsay i ga, ma bay kan man'ti ni ga linjey goo, linjey no ma ni dii.

¹⁹ N'ga nee: «Kabey nka fetandi hala ya duu ka denji.» ²⁰ Cimi no. I nka fetandi ngi naanay janaa maaganda se, n'ga kay ni naanaa maaganda se. Masi ni bon jer, amma ma hunbur. ²¹ Nda Irkoy mana hinna zaytunaa lasal kabey ga, a si hinna ni mo ga. ²² Ma Irkoy borohennataraa nda nga šendaa guna. A ga šendandi borey kan kan ga. Ni hunday, Irkoy borohennataraa goo ni ga nda n'ga duumi nga borohennataraa ra. Nda man'a tee, ni mo ga fetandi. ²³ Ngi mo, nda i mana cindi ngi naanay janaa ra, i ga denjandi, zama Irkoy goo nda hini k'i denji koyne. ²⁴ Nda ni fetandi ka hun hawsa zaytunanoo ga, ni denjandi zaytunaa cimoo ga, ka gar ni takaa nda ngi takaa man'ti affoo, macin no n'na har zaytunaa kabe cimey se, ngi kan ti zaytunaa kabe cimey, Irkoy g'i denji tuuroo ga kan ti ngi wane.

Izirayel kul ga hallasi waati koraa ra

²⁵ Ag'armey, ay si baa war ma jan ka sirroo woo bay hala war masi koy war bon dii lakkalkoyne. Izirayel jere faa binešendaa ga cindi hala waati kan dumey jerey kul yee kate Irkoy ga. ²⁶ Takaa woo nda Izirayel kul ga hallasi sanda takaa kan nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Boraa kan ga borey feeri si hun kala Siyon koyraa ra, a ga Irkoy hunburay janaa kaa Yakuba ra.

²⁷ Woo ti amaanaa kan ay n'a zaa i se waati kan ay ga ngi zunubey kaa.»[†]

²⁸ Alhabar Boryaa here Irkoy iberiyan no war sabboo se, amma suubaroo here Irkoy baakawyan no ngi baabey maaganda. ²⁹ Zama Irkoy si nimsi nda nga anneemaa nooyaney nda nga ciyayanoo. ³⁰ Sanda takaa kan nda waatoo din war mana hanajer Irkoy se, amma sohō kan Izirayel borey si hanajer Irkoy se, war duu tamallayan, ³¹ takaa din da sohō ngi mo, i mana hanajer Irkoy se tamallaa kan war duu a maaganda se, hala ngi mo [sohō] ma duu tamallayan. ³² Irkoy nka borey kul daabu i masi duu ka hanajer nga se hala nga ma tamallayan dan i kul ga.

Irkoy ga hanse ka beeri

³³ Irkoy gomnoo beeriyanoo, nda nga lakkaloo, nda nga bayraa ga hanse ka guusu. Nga ciitey si nešandi,

[†] 11:27 11.26–27 Ezayi 59.20–21; 27.9.

nga fondawey si hin ka fahamandi.

³⁴ Zama «may no m'ir Koyoo miilewey bay?

Wala may ka tee nga hoyraykaa?»[‡]

³⁵ «May ka jin k'a noo haya

hala a m'a yeeti a ga?»[§]

³⁶ Zama haya kul mana hun kala Irkoy ga, nga no ma kate haya kul ma bara, nga se haya kul ga bara. Nga, darža ma bara a ga hala abada. Amin.

12

Hunayan taaga

¹ Ag'armey, woo maaganda se ay g'a njaarar war ga Irkoy tamallowey albarkaa ra, war ma war gaahamey noo sanda sargari hunante kan ga henan, a ga kan Irkoy se. Woo ga tee ganayan cimoo kan war g'a tee a se. ² War masi hanga zamanoo woo teegoyey bande. Wa nan Irkoy ma lakkal taaga ka war barmay hala war ma Irkoy ibaayoo laasaabu kan ga boori, a ga kan, a ga timme.

³ Alhormaa kan nondi ya ne maaganda se, ay g'a har war affoo kul se a masi nga bon dan nongu kan ra a si hima ka bara. Naanaa kan Irkoy n'a noo boro foo kul se, war ma war bon tee lakkalkoyniyan ka sawa nda a. ⁴ Sanda takaa kan nda ir gaaham follokaa ra nongu booboyan goo, de nongey si goy follokaa tee, ⁵ takaa din da, ir kan ti iboobaa, ir man'ti kala gaaham folloku Almasihu ra. Ir affoo kul man'ti kala cere gaaham nonguyan. ⁶ Irkoy anneemaa nooyan dumi-dumiyan kan ir duu a ga sawa nda nga anneemaa kan nondi ir se. Annabitaray no? Ir ma annabitaray tee ka sawa nda naanaa kan ir duu a. ⁷ Nda goy no, ir ma goy. A ma tee boro kan ga cawandi, a ma cawandi. ⁸ Boro kan ga hoyray, a ma hoyray. Boro kan ga noo, a m'a tee nda kabedoonay. Boro kan ti jineboro, a ma gaabandi k'a tee nda fondaa. Boro kan ga tamalla, a m'a tee nda jaaliyan.

⁹ Almunafikitaray masi bara baji ra. Wa konna ifutu, wa gaabandi ihenna ga. ¹⁰ Haya kan ti armataray baji, war ma too nda baji cere se. Haya kan ti boro beerandiyan, war ma tee boro jinaa kan ga nga ceroo beerandi. ¹¹ Wa gaabandi war masi tee fuyyanteyan. Wa war lakkaley kul dan ir Koyoo se. Wa goy a se. ¹² Wa jaali naataa ra, wa zarabi mupe. Wa gaabandi Irkoy njaarayan ga. ¹³ Wa Irkoy boro henanantey faaba nda haya kan ga i ga too. Wa yawey zumandi henna.

[‡] 11:34 11.34 Ezayi 40.13. [§] 11:35 11.35 Ayuba 41.3.

¹⁴ Wa gaara borey se kaŋ ga [war] gurzugay. Wa gaara, war masi danga. ¹⁵ Wa jaali borey kaŋ ga jaali bande. Wa hēe borey kaŋ ga hēe bande. ¹⁶ War miilewey ma tee affoo, war masi war boŋ jer. Wa baa wey kaŋ ga ngi boŋ yeeti ganda. War masi war boŋ dii lakkalkoyni.

¹⁷ Boro kul masi ifutu ka ifutu bana. Wa huga nda goy henna teeyan adamizey kul jine. ¹⁸ Nda a ga hin ka tee, kullihinne war ga hin k'a tee, alaafiya ma bara war nda borey kul game. ¹⁹ Ay baakey, war masi faasa war boŋ se, wa naŋ Irkoy futayyanoo ma goy, zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ir Koyoo nee: <Agay no ma faasa, agay no ma boro bana.>»^{*} ²⁰ Koyni mo Citaaboo nee: «Nda ni iberoo ga heray, a noo ŋaayan. Nda a ga jaw, a noo a ma haŋ. Zama nda n'na woo tee, denji cirayyan no n'g'i jeeje boŋoo boŋ.»[†] ²¹ Masi naŋ ilaala ma hin ni, ihenna ka hin ilaala.

13

Ganakey ma yee ganda hinoo se

¹ Boro foo kul ma yee hinoo cire kaŋ goo a boŋ, zama hini sii no kaŋ man'ti Irkoy do a hun, wey kaŋ ga bara mo, Irkoy k'i gorandi. ² Woo ra boro kaŋ kay hinoo se nka Irkoy fondaa gandu. Wey kaŋ g'a gandu ga kate ngi boŋ ga ciiti. ³ Boŋkoyni, borey kaŋ ga teegoy henna tee si hunbur ey, wey kaŋ ga teegoy laala tee no ma hunbur ey. N'si baa ma hunbur hinoo? Goy henna tee, a ga ni saabu. ⁴ Hinoo man'ti kala Irkoy goykaw ni nafaa se. Amma nda n'ga goy laala tee, ma hunbur de, zama a si takubaa zaa yaada. Irkoy goykaw no, a ga Irkoy futayyanoo cebe ka bora zuki kaŋ na ilaala tee. ⁵ Woo se a ga boori boro ma cindi hinoo cire, man'ti futayyanoo hinne se, amma binekanay se.

⁶ Woo maaganda se war ga alkaasi bana, zama Irkoy goykawyan no, i nka ngi boŋ noo goyoo woo se. ⁷ Boro foo kul woo kaŋ nda a ga hima, war m'a tee a se, alkaasidiikaa, ir ma alkaasoo bana a se, saaladiikaa, ir ma saalaa bana a se. Bora kaŋ boro ga hima ka hunbur a, ma hunbur a. Bora kaŋ ga hima nda beeray, ma beerandi.

Ir ma baa cere

⁸ Boro kul masi haya kul may war ga, nda man'ti war ma baa cere. Zama boro kaŋ ga baa nga cinaa, bora na Musa ašariyaa tabatandi. ⁹ Zama yaamarey kaŋ nee: «Masi zina, masi boro wii, masi zay, masi moo daŋ waani ra»^{*}, nda

^{*} 12:19 12.19 Alhukumoo 32.35. † 12:20 12.20 Yaasawey 25.21-22. ^{*} 13:9 13.9 Fattaroo 20.13-17; Alhukumoo 5.17-21.

yaamar tana ga bara, i kul almaganaa man'ti kala šenni folloku: «Ma baa ni cinaa sanda takaa kanj nda n'ga baa ni boŋ.»† ¹⁰ Baji si ifutu tee nga cinaa se, woo maaganda se baji man'ti kala ka ašariyaa tabatandi.

Boro ma soolu ka Almasihu kaayanoo batu

¹¹ War ga waatoo bay kanj ra ir goo, waatoo ti woo kanj ra war ga hima ka tun jirboo ra. Sohō hallasiroo man ir ka bisa ba waatoo kanj ir naanay. ¹² Cijinoo bii, moo ga baa ka boo. Adiši ir ma kubaa teegoyey fur, ir ma gaayoo wongu jinawey danj ir ga sanda darbay. ¹³ Ir ma dira beeray ra, sanda zaari here, ir masi ŋaa-ka-hoo, ka suu, ka woy nda aru izefututaray tee, ir masi haya futu boonay, ir masi yenje, ir masi canse. ¹⁴ Amma wa ir Koyoo Isa Almasihu danj war ga sanda darbay, war masi huga nda hundi-ibaayi ka hayey kanj a g'i boonay tee a se.

14

Masi ni armaa ciiti k'a kaynandi

¹ Boro kanj naanaa ga kacca, w'a dii henna, war mas'a kakaw nga bine-bineyanoo ra. ² Boro foo ga hongu nga ga hin ka haya kul ŋaa, amma affoo kanj naanaa ga kacca, dumaray-ize de no a ga ŋaa. ³ Boro kanj ga ŋaa masi bora kaynandi kanj si ŋaa, bora kanj si ŋaa masi bora ciiti kanj ga ŋaa, zama Irkoy n'a dii henna. ⁴ Ni ti may kanj ga goykawize waanoo ciiti? A ma kay ka boori wala a ma kanj, koyoo šenni no. A ga kay, zama ir Koyoo goo nda hini k'a kayandi.

⁵ Boro foo ga zaarey beerandi ka bisa cere, boro foo ga zaarey kul sawandi. Boro foo kul ma hakiika nda woo kanj nga binoo g'a har a se. ⁶ Boro kanj ga zaarey beerandi s'a tee kala ir Koyoo maapoo ga. Boro kanj ga ŋaa s'a tee kala ir Koyoo maapoo ga, zama a ga albarka tee Irkoy maapoo ga. Boro kanj si ŋaa, a s'a tee kala Irkoy maapoo ga, a ga albarka danj Irkoy se. ⁷ Boro sii ir ra kanj ga huna nga boŋ se, boro kul si buu nga boŋ se. ⁸ Zama nda ir ga huna, ir si huna kala ir Koyoo maapoo ga, nda ir buu, ir mana buu kala ir Koyoo maapoo ga. A ma tee ir ga huna wala ir buu, ir man'ti kala ir Koyoo wane. ⁹ Woo maaganda se Almasihu buu ka huna taaga, hala a ma duu ka bukawey nda baahunantey laama. ¹⁰ De ni, macin se n'ga ni armaa ciiti? Ni mo, macin se n'ga ni armaa kaynandi? Ir kul ga kaa ka kay Irkoy ciitidogoo ra. ¹¹ Zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ir Koyoo nee: «Ay g'ay hunaroo ka tabatandi, kanje kul ga kaa ka sonbu ya ne,

† 13:9 13.9 Sargarey 19.18.

deene kul ga Irkoy daržaa har kaaray.»*

¹² Woo se ir boro foo kul ma tuuru [Irkoy se] nga boŋ se.

Masi tee addalil kaŋ ga ni armaa kaŋandi

¹³ Adiši ir ma fay nda ka cere ciiti, amma ir ma gaabandi ir masi haya kul tee ir armaa se kaŋ g'a kaŋandi zunubu ra wala kaŋ g'a tusa ifutu ra. ¹⁴ Ay ga bay kaaray ir Koyoo Isa albarkaa ra kaŋ haya kul sii no kaŋ žiibi nda nga boŋ, amma boro kaŋ na haya dii žiibi, a ga tee a se žiibi. ¹⁵ Zama nda ŋaahayaa woo kaŋ n'g'a ŋaa, nga se ni armaa binoo ga maray, n'si dira baji ra koyne. Bora a kaŋ se Almasihu buu, mas'a halaci nda hayaa kaŋ n'g'a ŋaa. ¹⁶ Ihenna a kaŋ war duu a masi wowandi. ¹⁷ Zama Irkoy Laamaa man'ti ŋaayan nda hanŋan, a man'ti kala šerretaray, nda alaafiya, nda jaali Hundi Henanantaa albarkaa ra. ¹⁸ Boro kaŋ ga goy Almasihu se nda takaa woo ga kan Irkoy se, adamizey ga yadda a ga.

¹⁹ Woo maaganda se ir ma hanga hayey kaŋ ga koy alaafiya here nda wey kaŋ ti ir cere tontonyanoo. ²⁰ Hayaa kaŋ n'g'a ŋaa masi Irkoy goyoo hasara. Cimi no haya sii no kaŋ si henan, amma a si boori boro ma haya ŋaa kaŋ ga nga cinaa kaŋandi zunubu ra. ²¹ A ga boori boro masi ham ŋaa, a masi harifutu han, boro masi haya kul tee kaŋ ga ni armaa kaŋandi. ²² Naanaa kaŋ goo ma ne, a dii ni boŋ se Irkoy jine. Bora a duu gomni kaŋ si nga boŋ ciiti nda a kayandi ka haya tee. ²³ Amma boro kaŋ ga ŋaa nda šikka-šikkayan, bora a ga zukandi, zama a man'a tee nda naanay. Haya kul kaŋ mana teendi nda naanay, zunubu no.

15

Ir ma haya tee kaŋ ga kan ir cinaa se

¹ Ir kaŋ goo nda gaabi naanaa fonda a ra, wey kaŋ gaaboo ga kacca, ir ga hima k'i suuri ŋi gaabi jaŋawey ra, ir masi hayey ceeci kaŋ ga kan ir se. ² Ir affoo kul ma ceeci ka kan nga cinaa se ihenna here nga tontonyanoo se. ³ Almasihu mana haya ceeci kaŋ ga kan a se, a nka hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ni wowkey wowey kaŋ ay boŋ.»* ⁴ Zama haya kul kaŋ bay ka hantumandi mana hantumandi kala ir cawandiyanoo se, hala muŋeyanoo nda bineyaynandiroo kaŋ Citaaboo g'a noo m'ir noo naataa. ⁵ Irkoy kaŋ ti Muŋeyanoo nda Bineyaynandiroo koyoo ma war noo war ma tee anniya folloku sanda Almasihu Isa ibaayoo, ⁶ hala war ma tee mee foo, nda jinde folloku, war ma Irkoy kaŋ ti ir Koyoo Isa Almasihu Baaba beerandi.

* 14:11 14.11 Ezayi 45.23. * 15:3 15.3 Zabur 69.10.

*Alhabar Boryaa ga harandi**dumey mo se kaŋ man'ti Alyahuudu*

⁷ Woo se, wa cere dii henna sanda takaa kaŋ nda Almasihu mo na war dii henna Irkoy beerandiyanoo se. ⁸ Ay ga bayrandi kaŋ Almasihu tee Alyahuudey goykaw, Irkoy laadirtaraa maaganda se, ka Irkoy allaahidey tabatandi kaŋ a n'i tee ir baabey se. ⁹ Hala dumey kaŋ man'ti Alyahuudu ma Irkoy beerandi nga tamallaa maaganda se, sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Woo se ay ga ni saabu dumey jerey game.

Ay ga ni maapoo ka don.»[†]

¹⁰ A nee mo:

«Gandawey, wa jaali nga jamaa bande.»[‡] ¹¹ A nee mo koyn:

«Dumey kul, war m'ir Koyoo saabu.

Gandawey kul m'a sifa.»[§]

¹² Ezayi mo šelan Citaaboo ra ka nee:

«Yišay banda-ka-zunboo ga hima nda tuuri kabe taaga kaŋ zay ka fatta tuuroo kaŋ dunbandi linjoo ga.

Boraa kaŋ ga tun i ra kaŋ ga gandawey kaŋ man'ti Alyahuudu laama,

nga ga dumey jerey ga naata.»^{*}

¹³ Irkoy kaŋ ti Naatakoyoo ma war too nda jaali kul nda alaafiya naanayyanoo albarkaa ra, hala war naataa ma boobo Hundi Henanantaa gaaboo albarkaa ra.

*Addaliloo kaŋ se Pol hamaaninay**ka batagaa woo nongu fooyan hantum*

¹⁴ Ag'armey, haya kaŋ ti war mo here, agay, ay ga naanay ka bay kaŋ war zaati too met nda borohennataray, war too mo nda bayray kul, war ga hin ka cere hoyray. ¹⁵ Amma ay na hamaaninay ka haya fooyan hantum war se hala war lakkaley ma zunbu, anneemaa kaŋ Irkoy n'a noo ya ne sabbu se, ¹⁶ hala ya tee Almasihu Isa goykaw dumey se kaŋ man'ti Alyahuudu, ka sargari juwalkaw goyoo tee Irkoy Alhabar Boryaa here, hala gandawey wey kaŋ tee sargari ma kan a se. Hundi Henanantaa ma sargaroo henanandi. ¹⁷ Adiši Almasihu Isa albarkaa ra ay [goo nda fondo ka] fooma hayey here kaŋ ay g'i tee Irkoy maapoo ga. ¹⁸ Ay si yadda ka haya kul har nda man'ti kala woo hinne kaŋ Almasihu n'a tee nda agay hala dumey kaŋ man'ti Alyahuudu ma hanajer Irkoy se. A n'a tee nda šenni nda

[†] 15:9 15.9 Zabur 18.50; Samiyel 2to 22.50. [‡] 15:10 15.10 Alhukumoo 32.43.

[§] 15:11 15.11 Zabur 117.1. ^{*} 15:12 15.12 Ezayi 11.10.

teegoy, ¹⁹ a n'a tee nda tammaasawey nda kayfey gaaboo, a n'a tee nda Irkoy Hundoo gaaboo. Takaa woo nda za Žerizalem koyraa nda nga kuubi-ka-beraa hala Iliri gandaa ra, ay na Almasihu Alhabar Boryaa har ka timme. ²⁰ Ay kayandi ka Alhabar Boryaa har nongey kan ra Almasihu maapoo mana harandi hala ya si koy cina boro foo asaasoo ga, ²¹ sanda takaa kan nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Borey kan se nga maapoo mana harandi ga dii a, Borey kan mana maar'a ga faham.»†

Pol šennoo nga Rom koyyanoo ga

²² Woo ti hayaa kan n'ay ganji cee boobo ya koy war do. ²³ Amma sohō goy kul mana cindi ya ne laamawey wey ra. A ga too jiiri boobo kan ay hanse ka baa ya koy war do. ²⁴ Waati kan ay ga naaru ka koy Espaj gandaa ra, ay ga naata ya koy war do, zama ay ga baa ya dii war ay bisayanoo ga ka duu war ga faabari ay diraa se waati kan ay na waati kayna tee war game k'ay faajoo kaa. ²⁵ Amma sohō ay si koy kala Žerizalem, Irkoy boro henanantey faabaroo se. ²⁶ Zama a kan Masedoni nda Akay gandawey ganakey se ngi ma gaakasinay tee boro henanante talkey se kan goo Žerizalem. ²⁷ Ngi ka kayandi ngi m'a tee nda ngi boŋ, i g'a may i ga mo, zama nda gandawey duu Žerizalem borey Irkoy naanaa ra, i ga hima mo k'i faaba aduŋna hayey ra. ²⁸ Waati kan ay na goyoo woo benandi ka faabaroo noo Žerizalem borey se, ay ga bisa war do ka koy Espaj. ²⁹ Ay ga bay kan nda ay koy war do, ay s'a tee kala Almasihu albarka beeri ra.

³⁰ Ag'armey, ay g'a ŋaaray war ga nda ir Koyoo Isa Almasihu nda Irkoy Hundoo bajoo, war ma wongu ay bande Irkoy ŋaarayrey ra kan war g'i tee ya ne. ³¹ Wa Irkoy ŋaaray ya hallasi Žude gandaa borey kabey ra kan si hanajer Irkoy se, hala faabaroo kan ay ga koy nda a Žerizalem ma kan Irkoy boro henanantey se. ³² Hala ya koy war do nda ŋaali Irkoy ibaayoo ra ka hunanzam kayna. ³³ Irkoy kan ti Alaafiyakoyoo ma bara war kul bande. Amin.

16

Pol ga Rom borey foo

¹ Ay ga šelan war se ir woymaa Febe ga, boro henna no, Sankre koyraa Egilizoo goykaw no. ² W'a kubay henna ir Koyoo maapoo ga sanda takaa kan boro ga hima k'a tee Irkoy boro henanante se. War m'a faaba haya kul kan ga a

† 15:21 15.21 Ezayi 52.15.

too war game, zama a na boro boobo faaba, agay hunday, a n'ay faaba.

³ Wa Priska nda Akilas foo, ay goykasinawey no Isa Almasihu goyoo ra. ⁴ I na ngi bon hundey dan farratay ra hala ngi m'ay hallasi. Man'ti agay hinne no m'a bay i se, dumey mo kan man'ti Alyahuudu Egilizey kul g'a bay i se. ⁵ Wa Egilizoo foo kan ga marga ngi hugoo ra. W'ay baakaa Epanet foo, nga ti boro jinaa kan naanay Almasihu Azi gandaa ra. ⁶ Wa Maryama foo kan hanse ka durkutu war se. ⁷ Wa Andronikus nda Žuniyas foo, ay borey no, ay hangasiney no kasaa ra. I ga hanse ka bayrandi diyawey ra*, koyne mo i n'ay jin ka hanga Almasihu.

⁸ Wa Anpliyatus foo, ay baakaa no ir Koyoo albarkaa ra. ⁹ Wa Irben foo, ir goykasinaa no Almasihu goyoo ra, nda Stakis ay baakaa. ¹⁰ Wa Apeles foo kan na nga laadirtaraa cebe Almasihu bande. Wa Aristobil hugoo borey foo. ¹¹ Wa Herodiyon foo, ay boraa no. Wa Narsis hugoo borey foo, wey kan goo ir Koyoo bande. ¹² Wa Trifen nda Trifos foo kan ga goy ir Koyoo se. Wa Persid ay baakaa foo kan hanse ka goy ir Koyoo se. ¹³ Wa Rufus foo, ir Koyoo boro suubante no, nda nga jaa kan agay mo jaa foo no. ¹⁴ Wa Asenkrit, nda Flegon, nda Hermes, nda Patrobas, nda Hermas, nda ir armey kan goo i bande foo. ¹⁵ Wa Filolog nda Žuli foo, nda Nere, nda nga woymaa, nda Olenpas, nda Irkoy boro henanantey kul kan goo i bande.

¹⁶ Wa cere foo nda summuyan henanante. Almasihu Egilizey kul ga war foo.

Hoyray kokorantaa

¹⁷ Ag'armey, ay g'a njaray war ga, war ma war bon hawgay borey ga kan ga kate waafakay janay nda wey kan ga gaaru war nda cawandoo game kan war duu a hala ngi ma war kanandi zunubu ra. Wa mooru ey. ¹⁸ Zama borey wey dumey si goy ir Koyoo Almasihu se, ngi bon gundey se i ga goy. I ga ngi šenni kaaney nda šenniyan kan ga boro sifa ka borey kan si ifutu miile darga. ¹⁹ Borey kul bay kan war ga hanajer ir Koyoo se. Woo se ay ga jaali nda war, amma ay ga baa war ma tee lakkalkoyni ihenna here, war ma henan ifutu here. ²⁰ Irkoy kan ti Alaafiyakoyoo si gay a mana Ibilisi motti war cewey cire. Ir Koyoo Isa anneemaa ma bara war bande.

²¹ Ay goykasinaa Timote ga war foo, nga, nda Lusiyus, nda Žason, nda Sosipater kan ti ay borey. ²² Agay Tersiyus kan

* **16:7** 16.7 «I ga hanse ka bayrandi diyawey ra», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Diyawey ga hanse k'i bay».

ti Pol hantumkaa batagaa woo ra, ay ga war foo ir Koyoo maapoo ga.

²³ Gayus kan do ay ga zunbu, kan do Egilizoo kul ga zunbu ga war foo. Erast kan ti koyraa nooroo talfikaa nda ir armaa Kartus ga war foo.

²⁴ [Yala ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa ma bara war kul bande. Amin.]

Irkoy saabuyan kokorantaa

²⁵ Ir ma Irkoy saabu! A goo nda hini ka war noo gaabi ka sawa nda Alhabar Boryaa kan ay g'a har nda Isa Almasihu hayey waazoo. Waazoo ga sawa nda sirroo bangayyanoo kan cindi ka tugandi waati kul. ²⁶ Amma sohō annabey hantumey n'a bayrandi ka sawa nda Irkoy abadantaa yaamaroo, ka dumey kul gongu i ma naanay, i ma hanajer.

²⁷ Irkoy kan hinne ti lakkalkoyni, darža ma bara a ga Isa Almasihu albarkaa ra hala abada. Amin.

Bataga jinaa kaŋ Pol n'a sanba Korent borey se

Citaaboo fahamandiroo

Korent man'ti kala koyra beeri kaŋ goo Gres gandaa ra. Zamanoo din koyraa borey ga tooru boobo gana. Pol na jiiri foo nda jere tee no din. Irkoy nk'a sanba a ma Alhabar Boryaa har no din. Boroyaŋ naanay Isa. Amma kaŋ Pol hun no din, waafakay jaŋay huru kretiyeŋey nda cere game. Waatoo kaŋ Pol maar'a, a na batagaa woo sanba i se ka biney daŋ k'i bayrandi kaŋ Isa ganakey man'ti kala gaaham foo. I ga hima ka baa cere, ka cere faaba.

I na bataga sanba Pol se k'a hãa nda hayayaŋ. Hãayan fooyaŋ ne kaŋ Pol n'i zaabi:

- *Isa ganakey ga hima ka hiiji wala?*
- *Ganakey ga hima ka ŋaa tooru ganakey do wala?*
- *Taka foo nda boro ga hima ka goy nda Hundi Henanantaa nooyaney?*
- *Macin no ganakey ga ti a buuyan banda ga?*

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapey

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol kaŋ ti Almasihu Isa diyaw kaŋ a n'a cee Irkoy ibaayoo ra nda ir armaa Sosten ² ka batagaa woo sanba Irkoy Egilizoo se kaŋ goo Korent koyraa ra, borey kaŋ jisandi jere ga Irkoy se Almasihu Isa albarkaa ra. I ciyandi ka tee Irkoy boro henananteyaŋ, ŋi nda borey kul kaŋ nongu kul kaŋ ra no i g'ir Koyoo Isa Almasihu maapoo cee. Nga ti ŋi nda ir Koyoo. ³ Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiyaa ma kaa war ga.

Gomnoo kaŋ ga duwandi Almasihu bande

⁴ Ay ga albarka daŋ waati kul ay Koyoo se war sabbu se Irkoy anneemaa maaganda kaŋ nondi war se Almasihu Isa albarkaa ra. ⁵ Nda mo haya kaŋ se nga ra war duu gomni haya kul ra, šenni kul ra nda bayray kul ra, ⁶ zama Almasihu seedetaraa tabati war game. ⁷ Woo ra anneemaa nooyan si war kuma alwaatoo kaŋ ra war goo m'ir Koyoo Isa Almasihu bangayroo batu nda naanay. ⁸ Nga no ma war tabatandi hala benantaa ga, hala war ma tee boroyaŋ kaŋ ga laybu sii ir Koyoo Isa [Almasihu] zaaroo hane. ⁹ Irkoy ga laadir, nga no ka war cee ka war tee affoo nda nga Iz'aroo Isa Almasihu ir Koyoo.

Korent Egilizoo fay-fay

¹⁰ Ag'armey, ay g'a ŋaaray war ga ir Koyoo Isa Almasihu maapoo albarkaa ra, war ma tee jinde foo. Fay-fayyan masi huru war game. Wa tee affoo ka timme, war ma tee miileyen foo, ibaayi foo. ¹¹ Ag'armey, Klowe hugoo borey n'ay bayrandi kan yenjeyan goo war game. ¹² Hayaa ne kan ay ga baa y'a har, war ra, boro foo kul mma nee: «Agay Pol bande ay goo.» Affoo ga nee: «Agay Apolos bande ay goo.» Affoo ga nee: «Agay Piyer bande ay goo.» Affoo ga nee: «Agay Almasihu bande ay goo.» ¹³ Almasihu nka zamnandi wala? Agay Pol ka kanjandi war se wala? Wala mo agay Pol maapoo ga war batizandi wala?

¹⁴ Ay ga Irkoy foo nda goy kan ay mana boro kul batize war ra nda man'ti Krispus nda Gayus. ¹⁵ Adiŋi boro kul masi nee kan nga batizandi ay maapoo ga. ¹⁶ Cimi no ay na Stefanas mo hugoo borey batize, woo banda ga, ay si boro bay kan ay n'a batize. ¹⁷ Almasihu man'ay sanba ya borey batize, a nk'ay sanba ya Alhabar Boryaa har bila adamize lakkaloo ŋennoo, hala Almasihu kanjandibundoo addaliloo masi koy tee yaada.

Isa Almasihu ti Irkoy hinoo nda nga lakkaloo

¹⁸ Almasihukanjandiyanoo waazoo man'ti kala hollokomtaray borey kan ga halaci se, amma ir kan ga hallasi se, Irkoy hinoo no, ¹⁹ zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ay ga lakkalkoyney lakkaloo halaci, ka bayraykey bayraa tee yaada.»*

²⁰ Man lakkalkoynoo? Man Citaaboo baykaa? Man zamanoo ŋenni baykaa? Man'ti Irkoy nka aduŋna lakkaloo bere k'a tee hollokomtaray?

²¹ Irkoy lakkaloo kan cebandi aduŋna se, aduŋna nda nga lakkaloo kul a mana hin ka Irkoy bay a ra. Woo maaganda se a kan Irkoy se nga ma kanjandiyanoo waazoo kan ma nee hollokomtaray no ka borey hallasi kan ga naanay.

²² Alyahuudey ga tammaasa kayfante wiri, Grekey ga lakkal ceeci. ²³ Ir, ir si haya waazu kala Almasihu kan kanjandi. Alyahuudey se waazoo woo ga boro tuti ifutu ra. Dumey kan man'ti Alyahuudu se hollay no. ²⁴ Amma borey kan ciyandi, a tee Alyahuudu wala Grek, Almasihu man'ti kala Irkoy hinoo nda Irkoy lakkaloo, ²⁵ zama Irkoy hayaa kan ga hima nda hollokomtaray goo nda lakkal ka bisa adamizey. Irkoy gaabi janaa goo nda gaabi ka bisa adamizey.

²⁶ Ag'armey, wa hongu waatoo kan Irkoy na war cee, borey kan aduŋna g'i dii lakkalkoyni, i si boobo war ra,

* 1:19 1.19 Ezayi 29.14.

hinikoyney si boobo war ra, borciney si boobo war ra. ²⁷ Irkoy na borey suuba kaŋ aduŋŋa g'i dii sanda hollokomyaŋ ka borey haawandi kaŋ se i ga nee lakkalkoynei. Irkoy na borey kaŋ sii nda gaabi suuba ka borey kaŋ goo nda gaabi haawandi. ²⁸ Irkoy na borey kaŋ aduŋŋa g'i yeeti banda, i g'i kaynandi, i s'i tee baffoo, suuba ka borey tee yaada kaŋ se i ga nee kayante, ²⁹ hala boro kul masi bolsay Irkoy jine. ³⁰ Amma Irkoy albarkaa ra war, war goo Almasihu Isa bande kaŋ Irkoy n'a tee ir se lakkal, a n'ir tee boro šerrante, a n'ir henanandi, a n'ir feeri k'ir kaa zunubura, ³¹ hala a ma teendi nda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Boro kaŋ ga bolsay, ma bolsay nda ir Koyoo.»†

2

Isa kanjandiyanoo šennoo

¹ Ag'armey, agay hunday, waatoo kaŋ ay koy war do, ya na koy nda šenni kaanay wala lakkal ka Irkoy sirroo* bayrandi war se, ² zama ay kayandi kaŋ war game, ay si baa ya haya kul bayrandi nda man'ti Isa Almasihu, Isa Almasihu kaŋ kanjandi. ³ Agay, ay cindi war game, ay ga yalaafu, ay ga hunbur, ay ga hanse ka jijiri. ⁴ Ay šennoo nda ay waazoo mana harandi nda [šenni] kaanay nda adamize lakkal, a diyandi kaaray Irkoy Hundoo nda nga hinoo albarkaa ra, ⁵ hala war naanaa masi jer adamize lakkaloo ga, a ma jer Irkoy hinoo ga.

Irkoy no ma lakkal cimoo noo

⁶ Woo kul ra, borey kaŋ tee ka timme Irkoy fondaa ra, ir ga lakkal cawandi i se, amma man'ti zamanoo woo lakkaloo no, man'ti zamanoo woo hinikoyney† no kaŋ ga bisa. ⁷ Amma Irkoy lakkaloo kaŋ ti sirri no ir g'a har. Irkoy na lakkaloo woo soolu za aduŋŋa mana tee hala ir ma huru daržaa ra. ⁸ Zamanoo hinikoyney‡ sii no kaŋ ga lakkaloo woo bay. Nda a gar i nk'a bay i s'ir Koy daržantaa kanji. ⁹ Sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Haya kaŋ moo mana dii a, de mo haŋa mana maar'a, haya kaŋ adamize binoo mana bay k'a miile, woo ti hayaa kaŋ Irkoy n'a soolu borey se kaŋ ga bag'a.»§ ¹⁰ Amma Irkoy na hayey wey bangandi ir se nga Hundoo albarkaa ra, zama Irkoy Hundoo ga haya kul fesufesu, ba

† **1:31** 1.31 Žeremi 9.23. * **2:1** 2.1 «Irkoy sirroo», hantum fooyaŋ ga nee «Irkoy meešennoo». † **2:6** 2.6 Hinikoyney man'ti kala hinikoyney kaŋ boro ga dii ey nda wey kaŋ boro si dii ey. ‡ **2:8** 2.8 Sorro 3to. § **2:9** 2.9 Ezayi 64.3; 52.15.

Irkoy hayey kaŋ ga guusu. ¹¹ Adamizey ra, may no ma hayey bay kaŋ goo adamize ra nda man'ti adamize hundoo kaŋ goo a ra? Takaa din da boro kul si hayaa bay kaŋ goo Irkoy ra nda man'ti Irkoy Hundoo. ¹² Ir, ir mana duu aduŋna lakkaloo, Hundoo kaŋ hun Irkoy do no ir duu a, hala ir ma duu ka hayey bay kaŋ Irkoy n'i noo ir se yaada. ¹³ Ir ga hayey wey har nda šenni kaŋ adamize lakkaloo s'a cawandi, Irkoy Hundoo no m'a cawandi. Woo ra ir ga Irkoy Hundoo hayey fahamandi borey se nda šenney kaŋ hun Irkoy Hundoo do.

¹⁴ Adamize kaŋ si hongu nda kala nda adamize takaa, si Irkoy Hundoo hayey dii, nga se hollokomtaray no, a si hin ka faham i se, zama Irkoy Hundoo albarkaa ra boro g'i kaa cere ra. ¹⁵ Boro kaŋ ra Irkoy Hundoo goo ga haya kul fesufesu, amma nga, boro kul si nga lakkaloo fesufesu, ¹⁶ zama: «May no m'ir Koyoo miilewey bay, hala a ma hin k'ir Koyoo cawandi?»* Amma ir, ir duu Almasihu miilewey.

3

Irkoy goykey

¹ Ag'armey, agay, ay mana hin ka šelan war se sanda boroyan kaŋ Irkoy Hundoo g'i gongu, amma ya nka šelan war se sanda aduŋna izeyan, sanda zanka kaccuyan Almasihu ganaroo ra. ² Waa no ay na war noo war ma haŋ, man'ti ŋaayan tiŋa, zama war si hin k'a ŋaa. Koyne mo hala sohō war si hin k'a ŋaa, ³ zama war man'ti kala aduŋna izeyan. Canseyan nda yenje kaŋ goo war game si cebe kaŋ aduŋna izeyan ti war wala? Man'ti adamizey takaa nda war ga dira wala? ⁴ Waati kaŋ war affoo ga nee: «Agay Pol bande ay goo», affoo ga nee: «Agay Apolos bande ay goo», man'ti adamizey takaa nda war ga dira wala?

⁵ Apolos ti may? Pol ti may? Ir man'ti kala Irkoy goykawyan kaŋyan bande war naanay. Ir affoo kul nka goy nda nooyanoo kaŋ ir Koyoo n'a noo a se. ⁶ Agay, ay duma, Apolos n'a haŋandi, amma Irkoy no ma zayandi. ⁷ Woo ra bora kaŋ ga duma man'ti baffoo, bora kaŋ ga haŋandi man'ti baffoo, Irkoy kaŋ ga zayandi ti haya. ⁸ Bora kaŋ ga duma nda woo kaŋ ga haŋandi kul ti affoo, affoo kul, Irkoy g'a bana nda woo kaŋ nda a g'a hima. ⁹ Irkoy goykasina way ti ir, Irkoy faaroo ti war, Irkoy hugoo kaŋ goo ma cina ti war. ¹⁰ Ka sawa nda Irkoy anneemaa kaŋ nondi ya ne, sanda cinakaw lakkalkoyni, ay na feraw jinaway gorandi

* 2:16 2.16 Ezayi 40.13.

kaŋ ti asaasoo, boro tana cina a ga. Amma boro foo kul ma hawgay nda takaa kaŋ nda a ga cina a ga. ¹¹ Boro kul si hin ka asaasu tana tee kaŋ man'ti woo kaŋ teendi kaŋ ti Isa Almasihu. ¹² Nda boro cina asaasoo woo ga nda wura, wala nzorfu kaaray, wala tondi hay šendayan, wala bundu, wala subu koga, wala diiri, ¹³ boro foo kul goyoo ga kaa ka bayrandi, zama ciitoo zaaroo g'a cebe. Zaaroo ga bayrandi nuunaa ra, boro foo kul goyoo dumoo, nuunaa g'[a] bayrandi. ¹⁴ Boro kaŋ goyoo duumi, a mana ton, boraa ga duu nga sufuraa. ¹⁵ Amma boro kaŋ goyoo ton, nga banaa ga mursu, nga hunday ga hallasi, amma a ga hima nda nuune ra a bisa.

¹⁶ War nka si bay kaŋ war ti Irkoy hugoo wala? War si bay kaŋ Irkoy Hundoo na war tee nga gorodogoo wala? ¹⁷ Boro kaŋ na Irkoy hugoo halaci, Irkoy ga boraa halaci, zama Irkoy hugoo kaŋ ti war nka jisandi jere ga a se.

¹⁸ Boro kul masi nga boŋ darga! Nda war ra, boro goo kaŋ ga hongu nga goo nda lakkal zamanoo woo ra, a ma tee hollokom hala a ma duu ka duu lakkal. ¹⁹ Zama aduŋna lakkaloo man'ti kala hollokomtaray Irkoy do. A nka hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Nga no ma lakkalkoyney dii ngi carmaa ra.»* ²⁰ A hantumandi mo koyne ka nee: «Ir Koyoo ga lakkalkoyney miilewey bay, a ga bay kaŋ i man'ti kala yaada.»† ²¹ Adiši boro kul masi bolsay nda adamize, zama hayey kul man'ti kala war wane. ²² A ma tee Pol, wala Apolos, wala Piyer, wala aduŋna, wala hunayan, wala buuyan, wala hayey kaŋ ga bara sohō da, wala wey kaŋ goo kaa: i kul man'ti kala war wane. ²³ Amma war, Almasihu wane nda war, Almasihu, Irkoy wane nda a.

4

Almasihu diyawey

¹ Takaa woo ra borey m'ir laasaabu sanda Almasihu tamyay nda Irkoy sirrey talfikawyan. ² Hayaa kaŋ i ga wiri talfikaw ga man'ti kala a ma garandi laadirante. ³ Agay woo, a ga sawa ay ga, war m'ay ciiti wala adamize m'ay ciiti. Agay, ay s'ay boŋ ciiti, ⁴ zama ay binoo s'ay gurzugay, amma hayaa woo ra, man'ti ya nka tee boro šerrante, boraa kaŋ g'ay ciiti man'ti kala ir Koyoo. ⁵ Woo se war masi baffoo ciiti nda nga waatoo mana too, hala waati kaŋ ir Koyoo kaa kaŋ ga hayey mo kaŋ ga tugu kubaa ra daŋ gaayoo ra, ka borey biney miilawey fatawandi. Waatoo din Irkoy ga boro foo kul saabu nda woo kaŋ nda a ga hima.

* 3:19 3.19 Ayuba 5.13. † 3:20 3.20 Zabur 94.11.

⁶ Ag'armey, šenney wey kaŋ ay n'i har agay nda Apolos ga, ya n'i har kala hala war m'ir guna ka tee se. A ga war ganji war ma bisa woo kaŋ hantumandi ga, hala war masi bolsay ka boro foo bisandi affoo. ⁷ Macin no ma ni nda borey jerey fay? Macin bara ma ne kaŋ mana nondi ma ne? Nda a nka nondi ma ne, macin se n'ga bolsay sanda a mana nondi ma ne?

⁸ War kungu ka ben! War duu alman ka ben! War sintin ka laama bila ir! Yala war ma laama nda cimi hala ir mo ma laama war bande! ⁹ Zama ni mma nee kaŋ Irkoy nka doo kokorantey noo ir kaŋ ti diyawey se: ir ga hima nda sanda boroyaŋ kaŋ kayandi i ma buu, zama ir tee gaayahaya aduŋna se, maanaa almalaykey nda borey se. ¹⁰ Ir wey ya, ir tee hollokomyaŋ Almasihu maaganda se, amma war ya, war duu lakkal Almasihu bande, ir sii nda gaabi, amma war goo nda gaabi. War duu beeray, amma ir kayna. ¹¹ Hala nongoo kaŋ ra ir goo, ir ga zarabi nda heray nda jaw, ir baji, i na kabe k'ir kar, ir sii nda gorodoo foo. ¹² Ir ga goy nda ir kabey ka fara, i g'ir wow, ir ga gaara, i g'ir gurzugay, ir ga mupe, ¹³ i g'ir maapey futandi, ir ga šenni henna har i se. Hala sohō ir tee sanda aduŋna žiiboo, sanda haya žiiba kaŋ ga warrandi.

¹⁴ Man'ti ya mma baa ya war haawandi, nga se ay ga hayey wey hantum, amma ya mma baa ya war hoyray sanda ay zankey, ay baakey. ¹⁵ Ba nda war duu gongukaw zenber woy (10.000) Almasihu ganaroo ra, amma woo kul, war sii nda baaba boobo, zama agay, ay na Alhabar Boryaa ka war daŋ aduŋna ra Almasihu Isa albarkaa ra. ¹⁶ Woo maaganda se ay g'a ŋaaray war ga, war ma tee ay dendenkey. ¹⁷ Woo ka kate ya Timote sanba war do kaŋ ti ay izoo kaŋ ay ga hanse ka bag'a, laadirante no ir Koyoo albarkaa ra. A ga war lakkaley zumandi fondawey kaŋ ra ay dira Almasihu [Isa] albarkaa ra nda takaa kaŋ nda ay g'i cawandi nongoo kul ra, Egiliz foo kul ra.

¹⁸ Boroyaŋ war ra too nda hew, i mma tammahā kaŋ ay si kaa war do. ¹⁹ Amma ne nda kayna ay ga koy war do nda ir Koyoo baa. Nda ay too kate ay si borey kaŋ ga bolsay šenney daŋ assal, hayey kaŋ i ga hin k'i tee no ma kabu, ²⁰ zama Irkoy Laamaa man'ti šenni de, hini no. ²¹ Macin no war ga baa, ya koy war do nda gobu wala ya koy nda baji nda bineyaynay?

5

Hayey kaŋ ga Egiliz žiibandi

¹ Nongoo kul ra boro ga maa kaŋ woy nda aru izefututaray ga tee war game, woy nda aru izefututaray dumi kaŋ si diyandi ba kutakey game, war affoo ga marga nda nga baaba wandoo. ² Woo kul, war ga hew, war biney nka hima ka hanse ka maray, hala boraa kaŋ na woo tee, war m'a gaaray k'a kaa war game. ³ Agay, ba nda ay kunturoo sii war game, ay hundoo goo war game, ay na boraa kaŋ na hayaa woo dumoo tee nda takaa woo ciiti ka ben sanda ya mma bara war game: ⁴ waatoo kaŋ ay hundoo nda war ga marga [ir] Koyoo Isa maapoo ra, ir Koyoo Isa hinoo bande, ⁵ boraa woo cine ma taŋandi Ibilisi se hala hamoo ma duu ka halaci, hundoo ma hallasi ir Koyoo zaaroo hane.

⁶ War foomayanoo si boori, war nka si bay kaŋ dolobiri kaccu ga laajinoo kul tunandi wala? ⁷ Wa dolobiri žeena warra ka war boŋ henanandi, hala war ma tee laajin taaga. Woo gar dolobiri sii war ra, zama Almasihu kaŋ ti ir BorcintaraaFeeji-izoo sargandi. ⁸ Woo maaganda se ir ma jingaroo tee, amma man'ti nda dolobiri žeena, wala laalay nda binefutay dolobiri. A ma teendi nda laajin kaŋ ra dolobiri sii kaŋ ti henanyan nda cimi.

⁹ Ay batagaa faa ra, ay hantum war se kaŋ war nda borey kaŋ ga woy nda aru izefututaray tee masi marga haya kul ra. ¹⁰ Man'ti aduppa woo borey kaŋ ga woy nda aru izefututaray tee, wala albahiirey, wala komakey, wala tooru ganakey ga ay goo, nda a gar ngi ga ay goo, kala war ma fatta aduppa ra. ¹¹ Amma sohō ya nka hantum war se kaŋ nda boro goo war ra kaŋ i g'a cee nda ir armaa, de boro no kaŋ ga woy nda aru izefututaray tee, wala albahiiri, wala tooru ganakaw, wala boro wowkaw, wala harifutu hanjkaw, wala komakaw, boraa woo cine, war masi ba ŋaa a bande. ¹² Adiši agay no ma taray borey ciiti wala? War, man'ti war borey no war g'i ciiti? ¹³ Taray borey, Irkoy g'i ciiti.

«Wa boro laalaa kaa war game.»*

6

Ciitoo kaŋ huru ganakey nda cere game

¹ Nda yenje huru war affoo nda affoo game, taka foo nda a ga yadda ka koy nda a borey kaŋ si šerre do i m'a ciiti? Macin se a si koy nda a Irkoy boro henanantey do? ² War nka si bay kaŋ nga boro henanantey no ma kaa ka aduppa ciiti? Aywa, nda war no ma aduppa ciiti, war si hima nda ka haya buunayan ciiti wala? ³ War nka si bay kaŋ ir ga kaa ka almalaykey ciiti soko aduppa almuraadey? ⁴ Nda ciiti

* 5:13 5.13 Alhukumoo 17.7; 19.19; 21.21; 22.22, 24; 24.7.

huru war game adujna almuraadey maaganda se, borey kan Egilizoo s'i guna no war g'i zaa ciitikaw wala? ⁵ Yan k'a har war se hala war ma haw. Woo ti lakkalkoyoni sii war game, ba affoo, kan ga hin ka ciiti nga armye nda cere game wala? ⁶ Arma foo ga koy ciiti nda nga armaa, koyne mo borey do kan si naanay Irkoy!

⁷ [Nda cimi,] haya kul kan no, ciiti ma huru war nda cere game, war kanyanoo no. Macin se war si baa war ma boro kan si šerretaray tee muje? Macin se war si baa war ma toopeyan muje? ⁸ Amma war, war hunday no ma šerretaray janay tee, de mo war ga borey toope, war armye se war g'a tee! ⁹ War nka si bay kan borey kan si šerre si Irkoy Laamaa tubu? War masi war boj darga, borey kan ga woy nda aru izefututaray tee, nda tooru ganakey, nda zinateerey, nda arey kan ga marga nda arey, ¹⁰ nda zayey, nda albahiirey, nda harifutu hankey, nda boro wowkey, nda komakey si Irkoy Laamaa tubu. ¹¹ Woo ti haya kan war affooyan cindi ka ti a. Amma war jumayandi, war jisandi jere ga Irkoy se, war tee boro šerranteyan ir Koyoo Isa Almasihu maano nda Irkoy Hundoo albarkaa ra.

Wa war gaahamey ka Irkoy beerandi

¹² «A ga bisa ya ne ya haya kul tee», amma man'ti haya kul ra nafaw goo ya ne. «A ga bisa ya ne ya haya kul tee», amma ay si nan haya kul m'ay dan nga cire. ¹³ Naayan mana teendi kala gunde se, gunde mana teendi kala naayan se, amma Irkoy ga kaa k'i kul halaci. Gaaham mana teendi woy nda aru izefututaray se, gaaham mana teendi kala ir Koyoo se, ir Koyoo wane nda gaaham, gaaham wane nda ir Koyoo. ¹⁴ Irkoy kan n'ir Koyoo tunandi, a g'ir mo tunandi nda nga hinoo.

¹⁵ War nka si bay kan war gaahamey man'ti kala Almasihu gaahamoo nonguyan? Ay ga hima ka Almasihu gaahamoo nonguyan zaa k'i tee woykuuru gaaham se nonguyan wala? Abada! ¹⁶ [Wala] war nka si bay kan aru kan denji woykuuru ga, nga nda a tee gaaham foo? Zama Citaaboo nee: «Ngi boro hinkaa ga tee gaaham folloku».* ¹⁷ Aru kan denji ir Koyoo ga, nga nda a ga tee hundi foo.

¹⁸ Wa zuru woy nda aru izefututaray se! Zunubu kul kan boro n'a tee sii kala nga gaahamoo se taray, amma boro kan na woy nda aru izefututaray tee ga duu zunubu nga boj gaahamoo ga. ¹⁹ War nka si bay kan war gaahamoo man'ti kala Irkoy hugoo kan ra Hundi Henanantaa kan goo war ra goo, de mo Irkoy k'a noo war se? War si war boj

* 6:16 6.16 Sintinoo 2.24.

may, ²⁰ war nka dayandi, war hayoo banandi. Adiši war gaahamey ma goy Irkoy daržaa se.

7

Hăayaney kaŋ teendi hiijay here zaabey

¹ Sohō ir ma šelan hayey ga kaŋ ga war hantum ya ne:

A ga boori aru se a masi too woy do. ² Amma hala boro ma mooru woy nda aru izefututaray ga, aru foo kul ma bara nda nga boŋ wandoo, de mo woy foo kul ma bara nda nga boŋ kurpoo. ³ Kurpe ma wande noo woo kaŋ nda a ga hima, takaa din da woo kaŋ nda kurpe ga hima, wande m'a noo a se. ⁴ Woy si nga gaahamoo may, kurpoo wane nda a, takaa din da kurpe si nga gaahamoo may, wandoo wane nda a. ⁵ War masi war boŋ wanji cere se, nda man'ti haya no kaŋ war waafaku a ga, ka waati naŋ hala war ma war boŋ noo Irkoy ŋaarayyan se. Woo banda ga, war ma yee cere ga hala Ibilisi masi war sii, zama war si hin ka war boŋ dii.

⁶ Woo kaŋ ay n'a har war se hoyrayyan no, man'ti gaabi no. ⁷ Ay si baa kala borey kul ma tee ay cine, amma boro foo kul goo nda nga boŋ anneemaa nooyanoo kaŋ Irkoy n'a noo a se, affoo ga tee takaa woo, affoo mo ga tee takaa woo.

⁸ Ay ga nee borey kaŋ mana hiiji nda woyey se kaŋ kurpey buu, a ga boori i se i ma cindi takaa din da sanda agay. ⁹ Amma nda i si hin ka ngi boŋ dii, i ma hiiji, zama i ma hiiji baa i ma too nda alhawa.

¹⁰ Borey kaŋ hiiji, ay g'i yaamar, man'ti agay ka nee, amma ir Koyoo ka nee: woy masi fay nga kurpoo. ¹¹ Nda a fay, a ma cindi takaa din da, a masi hiiji, wala a ma waafaku nda nga kurpoo ka yee a se. Aru mo masi fay nga wandoo.

¹² Borey jerey, agay, ay ga nee i se, amma man'ti ir Koyoo ka nee: nda ir arma foo goo nda wande kaŋ man'ti ganakaw, de woyoo yadda ka goro nda a, a masi fay a. ¹³ Takaa din da, nda woy goo nda kurpe kaŋ man'ti ganakaw, de kurpoo yadda ka goro nda a, a masi fay kurpoo, ¹⁴ zama kurpoo kaŋ man'ti ganakaw, nga wandoo g'a henanandi, de mo woyoo kaŋ man'ti ganakaw, ir armaa kaŋ ti kurpoo g'a henanandi. Nda man'ti woo, war izey ga žiibi, ka gar i henan. ¹⁵ Nda bora kaŋ man'ti ganakaw ga baa nga ma fay, a ma fay, woo ra ir armaa wala ir woymaa mana hawa koyne. Irkoy nk'ir cee ir ma dira alaafiya ra. ¹⁶ Woyoo, ni mma bay wala man'ti ni no ma ni kurpoo hallasi, aroo, ni mma bay wala man'ti ni no ma ni wandoo hallasi?

Boro ma cindi takaa kan ga a goo ga waati kan a ga ciyandi

¹⁷ Amma boro foo kul ma dira nda takaa kan ir Koyoo n'a noo a se, nda takaa kan ra a cindi waatoo kan Irkoy g'a cee. Woo ti haya kan nda ay ga Egilizey kul yaamar. ¹⁸ Boro kan, waatoo kan a ga ciyandi gar a hurubangu, a ma cindi takaa din da ga. Boro kan, waatoo kan a ga ciyandi gar jofolo no, a masi hurubangu. ¹⁹ Hurubanguyan man'ti baffoo, hurubanguyan janay man'ti baffoo, hayaa kan ga kabu ti Irkoy yaamarey diyanoo. ²⁰ Boro foo kul ma cindi takaa kan ga a goo ga waatoo kan Irkoy n'a cee. ²¹ Bajna ti ni waatoo kan ni ciyandi? Masi alhuzun, amma nda n'ga hin ka sawal, ma sawal baa, ²² zama bajna kan ir Koyoo n'a cee mma tee borcin ir Koyoo albarkaa ra. Takaa din da, borcin kan ciyandi mma tee Almasihu bajnaa. ²³ War nka dayandi, war hayoo banandi, war masi tee borey se bajna. ²⁴ Ag'armey, boro foo kul ma duumi Irkoy jere nda takaa kan ra a cindi waatoo kan a g'a cee.

Woysoogey nda woyey kan kurney buu

²⁵ Haya kan ti woysoogey, ir Koyoo man'ay noo yaamar, amma ay lakkaloo no ay g'a noo sanda boro kan duu ir Koyoo tamallaa ka tee laadirante. ²⁶ Ay ga hongu woo haya henna no, waati sendaa kan ga bara sabbu se, a ga boori boro ma cindi takaa kan ga a goo. ²⁷ N'goo nda wande, masi ceeci ka fay, n'sii nda wande, masi wande ceeci. ²⁸ Amma woo kul, nda ni hiiji, mana zunubu tee. Nda woysoogo hiiji, a mana zunubu tee. Borey kan hiiji ga zarabi beeri muje, amma agay, ay ga baa ya war kaa a cire.

²⁹ Ag'armey, hayaa kan ay g'a har ti: alwaatoo ga šiita, hõ banda ga, borey kan goo nda wande ma tee sanda i sii nda a. ³⁰ Borey kan ga hēe ma tee sanda boroyan kan si hēe. Borey kan ga jaali ma tee sanda boroyan kan si jaali. Borey kan ga day ma tee sanda boroyan kan mana haya day k'a jisi. ³¹ Wey kan ga ngi almuraadey hanse nda adujna hayey ma tee sanda boroyan kan s'i hanse nda ey, zama adujna woo nda nga azzaatoo ga ben.

³² Amma ay si baa war ma alhuzun zaa. Boro kan mana hiiji ga alhuzun zaa ir Koyoo hayey se, a ga ceeci taka kan nda nga ma kan ir Koyoo se. ³³ Boro kan ga hiiji mma alhuzun nda adujna hayey, a mma taka ceeci kan nda nga ma kan nga wandoo se, ³⁴ a ga zamna haya hinka game. Woy kan mana hiiji nda hondiyaw ga alhuzun nda ir Koyoo hayey hala nga ma duu ka henan nga gaahamoo ra nda nga lakkaloo ra. Woy kan hiiji si alhuzun nda kala adujna hayey ka guna taka kan nda nga ma kan nga kurjoo se.

³⁵ War gomnoo se ay ga woo har, man'ti ya mma baa ya war šiita. Ya mma baa war ma haya tee kaŋ ga hima, war ma duumi ir Koyoo ga bila jere-jere.

³⁶ Nda boro ga hongu kaŋ nga ga hondiyaa toone kaŋ nga ga hima ka hiiji a*, hiijaa gay a mana tee, woo mana kan aroo se, a nee kala nga ma hiiji a, a ma nga ibaayoo tee, a mana duu zunubu, i ma hiiji. ³⁷ Amma boro kaŋ lakkaloo ga kani, a sii šiitay ra, de a goo nda nga ibaayoo se hini, a kayandi kaŋ nga ma cindi bila nda nga ma hiiji, a na haya henna tee. ³⁸ Woo ra boro kaŋ hiiji nga hondiyaa na haya henna tee, amma boro kaŋ mana hiiji, na goy henna tee ka bisa woo kaŋ hiiji.

³⁹ Woy ga denji nga kurŋoo ga kullihinne kurŋoo ga huna. Amma nda kurŋoo faati, a goo nda fondo ka hiiji boro kaŋ kan a se, amma a ma tee ir Koyoo ibaayoo ra. ⁴⁰ Ay lakkaloo ra, a goo nda gomni beeri nda a cindi takaa kaŋ ga a goo. Ay ga hongu kaŋ agay mo, Irkoy Hundoo goo ay bande.

8

Hamey kaŋ sargandi toorey maapey ga

¹ Haya kaŋ ti hayey kaŋ sargandi toorey maapey ga, ir ga faham kaŋ ir kul goo nda bayray. Bayray mma boro ka fooma, amma baji mma boro tonton. ² Nda boro ga hongu kaŋ nga ga haya bay, a mana baffoo bay jina sanda takaa kaŋ nda boro ga hima ka waana haya. ³ Amma boro kaŋ ga baa Irkoy, Irkoy no m'a bay.

⁴ Aywa, haya kaŋ ti hayey kaŋ sargandi toorey maapey ga ŋaayanoo, ir ga bay kaŋ tooru man'ti baffoo aduŋŋa ra. De mo ir ga bay kaŋ irkoy sii kaŋ man'ti Irkoy folloku. ⁵ Koyne mo cimi no kaŋ hayayan goo kaŋ se i ga nee «irkoyyan», a ma tee beenaa ra wala laboo ga sanda takaa kaŋ nda «irkoy» booboyan nda «koy» booboyan goo no. ⁶ Woo kul, ir se Irkoy folloku bara kaŋ ti Baaba Irkoy kaŋ ga haya kul ga hun, kaŋ se ir ga huna, nda Koy folloku kaŋ ti Isa Almasihu kaŋ ga kate haya kul ma bara, nga ra ir hunaroo goo.

⁷ Amma bayraa woo, man'ti boro kul bara nda a, boro fooyan, hala sohõ tooru bara lakkaley ra, i ga hayey ŋaa kaŋ sargandi toorey maapey ga, ŋgi fahamaa ga kacca, a žiibi. ⁸ Ka gar man'ti ŋaayan no m'ir manandi Irkoy, nda ir mana ŋaa, a si haya kul kaa ir ga. Nda ir ŋaa, a si haya kul tonton ir ga.

⁹ Amma wa hawgay fondaa kaŋ war duu a masi koy tee kaŋyan borey kaŋ mana nin se. ¹⁰ Zama nda ni kaŋ goo nda

* 7:36 7.36 A ga hin ka tee mo baaba no kaŋ ga nga ize woyoo noo hiijay se.

bayray, nda boro kan fahamaa ga kacca dii ni tooru hugu ra n'ga n'aa, woo si kate nga mo ma hayey n'aa kan sargandi toorey maaney ga wala? ¹¹ Woo se ni bayraa maaganda se, bora kan fahamaa ga kacca ga halaci, ni armaa din da kan se Almasihu buu. ¹² Nda war duu zunubu war armey ga nda takaa woo, ka ngi fahamay kaccaa maray, war na zunubu tee Almasihu jine. ¹³ Woo maaganda se, nda ham ga tee addalil kan ga ag'armaa kanandi, ay si ham n'aa abada, hala ya si tee addalil kan na ag'armaa kanandi.

9

Diyaw ga hima nda faabayan

¹ Ya nka s'ay bonj may wala? Man'ti diyaw ti agay wala? Ay mana dii Isa kan ti ir Koyoo wala? Man'ti war ti ay goyoo silbaa kan ay n'a tee ir Koyoo se wala? ² Nda boro fooyan se ay man'ti diyaw, war ya se diyaw ti agay, zama war ti ay diyawtaraa silbaa ir Koyoo albarkaa ra.

³ Ay zaaboo ne borey kan ga dan ay ga se: ⁴ ir sii nda fondo ka n'aa ka hanj wala? ⁵ Ir nka sii nda fondo ka wande zaa ir woymey ra sanda takaa kan diyawey jerey, nda ir Koyoo armey, nda Piyer n'a tee? ⁶ Wala mo agay hinne nda Barnabas no ma hima ka goy k'ir bonj nandi wala? ⁷ May no ma huru soojetaray a ma yee ka nga bonj zaa? May no ma alaneb faari duma, de a si izoo n'aa? Wala mo, may no ma adabba kur boy, de a si adabbaa wawaa hanj?

⁸ Hayey wey kan ay g'i har, adamize šenni no wala ašariyaa mo nka s'i har? ⁹ Zama a hantumandi Musa ašariyaa ra ka nee: «Heejoo kan goo ma taasoo musay, masi mijoo haw.»* Irkoy mma alhuzun nda heeji wala? ¹⁰ N'bay ir se a ga šelanj? Zama ir se a na woo hantum, beerikaw ga hima ka beeri nda naata, de mo bora kan ga taasoo musay ga hima ka naata kan nga ga duu a ra nga bagaa. ¹¹ Nda ir na Irkoy Hundoo gomney duma war game, nda ir na war kabehayayan hegay, haya beeri no wala? ¹² Nda boro fooyan goo nda fondo ka duu war ga haya, ir sii nda fondo ka duu war ga haya ka bisa ey wala? Woo kul ra, ir mana cimi ceeci, amma ir ga haya kul mupe hala haya kul masi AlmasihuAlhabar Boryaa ganji.

¹³ War nka si bay kan borey kan ga goy kayantey tee Irkoy hugu beeroo ra si huna kala nda Irkoy hugu beeroo [hayey]? De mo war nka si bay kan borey kan ga goy sargari tonadogoo ra, ngi bagaa goo sargaroo ra kan ga kaandi?

* 9:9 9.9 Alhukumoo 25.4; Timote bataga 1na 5.18.

¹⁴ Takaa din da, ir Koyoo yaamar kaŋ borey kaŋ ga Alhabar Boryaa har ma huna nda Alhabar Boryaa.

Pol mana cenda hayey ga kaŋ a ga hima ka duu ey

¹⁵ Amma agay, ya na tonton nda hayey wey affoo kul. Ya na woo hantum hala ya duu ey, zama ay baa ya buu nda boro m'ay foomayanoo taa ay kone. ¹⁶ Nda ay ga Alhabar Boryaa har, man'ti foomayan no, zama haya tilasante no kaŋ waazibi ay ga. Ay bone nda ay mana Alhabar Boryaa har! ¹⁷ Nda ay g'a tee nda ay boŋ, ay ga hima nda banaw, amma nda ay g'a tee ba nda ay si baa, a mma tee goy kaŋ talfandi ay ga, ¹⁸ adiŋi macin ti ay banaa? Ay banaa man'ti kala ya Alhabar Boryaa har k'a daŋ borey jine yaada, bila nda ya hayey ceeci kaŋ Alhabar Boryaa g'i noo ya ne.

¹⁹ Borcin ti agay, boro kul s'ay may, amma ay n'ay boŋ tee baŋŋa borey kul se hala ya duu ka duu boro boobo. ²⁰ Alyahuudey bande, ay tee sanda Alyahuudu hala ya duu ka duu Alyahuudey. Borey kaŋ goo aŋariyaa hinoo cire bande, ay tee sanda boro kaŋ goo aŋariyaa hinoo cire, ka gar agay woo sii aŋariyaa hinoo cire, amma ay n'a tee hala ya duu ka duu wey kaŋ goo aŋariyaa hinoo cire. ²¹ Borey kaŋ sii aŋariyaa hinoo cire bande, ay tee sanda boro kaŋ sii aŋariyaa hinoo cire, ka gar man'ti ya nka sii Irkoy jine bila aŋariya, ay goo Almasihu aŋariyaa cire, ay na woo tee hala ya duu ka duu borey kaŋ sii aŋariyaa hinoo cire. ²² Yalaafantey bande, ay tee yalaafante hala ya duu ka duu yalaafantey. Ay n'ay boŋ tee haya kul borey kul se hala taka kul kaŋ no ya boroyaŋ hallasi. ²³ Hayey kul, ay s'i tee kala Alhabar Boryaa maaganda se hala ya duu ka duu nga albarkaa ra haya.

²⁴ War nka si bay kaŋ borey kaŋ ga zuru ganganoo ra, i kul no ma zuru, amma boro folloku no ma duu konkoŋaa gomnoo? Wa zuru taka kaŋ ra war ma duu a. ²⁵ Boro kul kaŋ ga gurgay ga nga boŋ dii ka sawa haya kul ra. I g'a tee hala ngi ma duu ka duu fuula kaŋ ga waati kayna tee, amma ir, hala ir ma duu ka duu fuula duumante. ²⁶ Woo se agay, ay ga zuru nda takaa woo, man'ti ya nka si guwoo bay. Ay ga kara nda takaa woo, amma man'ti hewoo no ay g'a dunbu. ²⁷ Ay g'ay gaahamoo ŋiita k'a daŋ ay cire, zama ay ga hunbur agay kaŋ na borey waazu, Irkoy masi koy agay hunday gaaray.

¹ Ag'armey, ay si baa war ma jan ka bay kan ir baabey kul cindi duulaa cire, i kul bisa nda teekoo.* ² I kul batizandi Musa maapoo ga duulaa nda teekoo ra. ³ I kul na nyaayan follokaa nya kan Irkoy n'a noo, ⁴ de mo i kul na hanhaya follokaa han kan Irkoy n'a noo, zama i ga hayaa kan Irkoy n'a noo han tondoo ra, tondoo man'ti kala Almasihu. ⁵ Amma boro boobo i ra mana kan Irkoy se, woo se i buu saajoo ra.

⁶ Hayey wey teendi hala i ma tee ir se himakasinayyan, hala ir masi haya laaley boonay sanda takaa kan nda ngi, i n'i boonay. ⁷ War masi tee tooru ganakaw sanda takaa kan nda ngi affooyan n'a tee, nda takaa kan nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Jamaa goro ka nya ka han, nga banda ga, i tun ka hooray.»† ⁸ Ir masi woy nda aru izefututaray mo tee. Boroyan i ra n'a tee, zaari folloku boro zenber waranka cindi hinza (23.000) kan i ra ka buu. ⁹ Koyne mo ir masi Almasihu sii. Boroyan i ra n'a tee, gondoy n'i halaci. ¹⁰ War masi nuunununu. Boroyan i ra n'a tee, wiiyakaa n'i halaci.

¹¹ Hayey wey duu ey hala i ma tee himakasinayyan, i hantumandi k'ir gagay, ir kan zamanoo benantaa kaa ir ga. ¹² Woo se boro kan ga hongu nga nka sinji henna Irkoy ganaroo ra, a ma hawgay a masi kan. ¹³ Siiyan sii no kan kaa war ga kan mana duu adamize ka bisa, Irkoy ga laadir, a si nan war ma siyandi hala nongu kan ra war si hin a. Nda siiyan kaa, a ga war cebe fattadoo hala war ma hin k'a mupe.

¹⁴ Woo maaganda se, ay baakey, wa mooru tooru ganayan. ¹⁵ Ya mma šelan war se sanda boroyan kan goo nda lakkal. War hunday ma hayaa guna kan ay g'a har. ¹⁶ Waati kan ir g'ir Koyoo nyaahayaa nya, poti albarkantaa kan nda ir ga albarka dan Irkoy se, borey kan ga han nda a, man'ti i nka tee affoo Almasihu kuroo bande wala? Takulaa kan ir g'a dunbu, borey kan g'a nya, man'ti i nka tee affoo Almasihu gaahamoo bande wala? ¹⁷ Takula folloku bara, ir kan ti iboobaa man'ti kala gaaham foo, zama ir ga marga takula follokaa ra.

¹⁸ Wa Izirayel borey jamaa guna. Borey kan ga hayey nya kan sargandi, man'ti i nka tee affoo sargari tonadogoo bande wala? ¹⁹ Macin no ay ga baa y'a har? Haya kan sargandi toorey maapey ga, cin no a g'a hanse? Wala mo tooru, cin no a g'a hanse? ²⁰ Kalaa, kalaa! Sargarey kan i g'i kaa, i s'i kaa kala ganjey se, man'ti Irkoy se i g'i kaa. Ay si baa war nda ganjey ma marga. ²¹ War si hin ka han nda ir Koyoo potoo war ma han nda ganjey potoo. War si hin ka

* 10:1 10.1 Fattaroo 14.22-29. † 10:7 10.7 Fattaroo 32.6.

ɲaa ir Koyoo ɲaadogoo ra war ma ɲaa ganjey ɲaadogoo ra. ²² Wala ir mma baa ir Koyoo ma canse wala? Ir mma bara nda gaabi nda a wala?

Ir teegoyey kul ma Irkoy beerandi

²³ «Haya kul ga bisa», amma man'ti haya kul ra nafaw goo, «haya kul ga bisa», amma man'ti haya kul no ma boro tonton. ²⁴ Boro kul masi nga boɲ gomnoo ceeci, a ma nga cinaa gomnoo ceeci.

²⁵ Haya kul kaɲ ga neerandi hamey yooboo ra, w'a ɲaa, war biney masi war gurzugay ngi maaganda se, ²⁶ zama «aduɲɲa nda haya kul kaɲ goo a ra man'ti kala ir Koyoo wane»‡.

²⁷ Nda borey kaɲ si naanay Irkoy ra, affoo na war cee war ma kaa ka hoyandi nga do, de war yadda ka koy, haya dumi kul kaɲ gorandi war jine, w'a ɲaa, war biney masi war gurzugay. ²⁸ Amma nda boro nee war se: «Hamoo woo nka sargandi toorey maɲney ga», war mas'a ɲaa, bora a kaɲ na war bayrandi maaganda se, binoo masi koy a gurzugay. ²⁹ Woo kaɲ ay goo m'a har, man'ti war biney ůennoo ga ay goo, ngi wanoo ga ay goo. Zama macin se boro foo bine ůennoo g'ay borcintaraa kaɲ ay duu a ciiti? ³⁰ Nda agay, ay ga albarka tee Irkoy se ɲaahayaa kaɲ ay g'a ɲaa maaganda se, macin se ay ga wowandi hayaa kaɲ ay na albarkaa daɲ a se maaganda?

³¹ Woo se, a ma tee war mma ɲaa, wala war mma haɲ, wala haya kul kaɲ war goo m'a tee, w'a tee ka Irkoy beerandi. ³² War masi tee addalil kaɲ ga boro kaɲandi, a ma tee Alyahuudey, wala Grekey, wala Irkoy Egilizoo. ³³ W'ay takaa tee, ay ga ceeci ya kan borey kul se haya kul here, man'ti ay boɲ gomnoo no ay g'a ceeci, boro boobaa wanoo no ay g'a ceeci hala i ma duu ka hallasi.

11

¹ W'ay guna ka tee takaa kaɲ nda ay ga Almasihu guna ka tee.

Boro bankaaray takaa Egilizoo ra

² Ay ga war saabu nda kaɲ war ga hongu agay haya kul ra nda mo kaɲ war ga alaadawey dii nda takaa kaɲ nda ay n'i noo war se. ³ Amma ay ga baa war ma bay kaɲ Almasihu ti aru kul boɲkoynoo, woy boɲkoynoo ti kurɲoo, Almasihu boɲkoynoo ti Irkoy. ⁴ Aru kul kaɲ ga Irkoy ɲaaray wala a ga annabitaray tee, de boɲoo ga guma, bora a na nga boɲkoynoo kaynandi. ⁵ Amma woy kul kaɲ ga Irkoy ɲaaray wala a ga annabitaray tee boɲoo si guma, bora a na

‡ 10:26 10.26 Zabur 24.1.

nga boŋkoynoo kaynandi, zama nga nda woy kaŋ na nga boŋoo cebu kul ti affoo. ⁶ Woy kaŋ si nga boŋoo gum, a ma nga hinbirey mo kosu. Aywa, nda haawi no woy se a ma nga hinbirey kosu wala a m'i cebu, a ma nga boŋoo gum. ⁷ Aru si hima ka nga boŋoo gum, zama Irkoy himakasinaa nda nga daržaa no, amma woy man'ti kala aru daržaa. ⁸ Zama haya kaŋ se man'ti aru ka hun woy ra, woy ka hun aru ra. ⁹ Koyne mo aru mana takandi woy se, amma woy mana takandi kala aru se. ¹⁰ Woo maaganda se hini tammaasa ga hima ka bara woy boŋ ga* almalaykey sabbu se. ¹¹ Woo kul, ir Koyoo do woy sii no bila aru, aru sii no bila woy. ¹² Zama takaa kaŋ nda woy mana hun kala aru ra, takaa din da woy no ka aru hay, i kul mana hun kala Irkoy do.

¹³ War hunday ma guna: a ga hima woy ma Irkoy ŋaaray boŋoo si guma wala? ¹⁴ Adamizetaray hunday nka si bayrandi war se kaŋ aru, nda nga hinbirey ga kuu, kaynayan no a se? ¹⁵ Amma woy, nda nga hinbirey ga kuu, man'ti beeray no a se wala? Zama hinbiroo mana nondi [a se] kala sanda gumtaafa. ¹⁶ Amma nda boro goo no kaŋ ga baa nga ma hayey wey kakaw, a sii ir nda Irkoy Egilizey alaadaa ra.

Takaa kaŋ nda ir Koyoo ŋaahayaa ga ŋandi

¹⁷ Nda ay na war yaamar nda hayey wey, ay si war saabu, zama nda war marga, war si koy jine, amma war mma jaase. ¹⁸ Haya jinaa ti, waati kaŋ Egilizoo marga, ay maa kaŋ fay-fayyan goo war game, ay ga naanay kaŋ cimi goo ŝennoo woo ra. ¹⁹ Kala mo kondayyan ma bara war game hala borey kaŋ ga laadir ma bayrandi. ²⁰ Waati kaŋ war ga marga, man'ti ir Koyoo ŋaahayaa no war g'a ŋaa, ²¹ zama ŋaayanoo waatoo ga, boro foo kul mma cahã ka nga boŋ ŋaahayaa ŋaa. Woo ra affooyan ga heray, affooyan ga suu. ²² Adiŝi war nka sii nda hugu kaŋ ra war ga ŋaa ka han? Wala Irkoy Egilizoo no war g'a kaynandi ka borey haawandi kaŋ sii nda haya? Macin no y'a har war se? Ya war saabu wala? Kalaa, woo ga ay si war saabu.

²³ Hayaa kaŋ ay n'a noo war se, ya na duu a kala ir Koyoo ga: ir Koyoo Isa, cijinoo kaŋ ra i g'a nondi, a na takula zaa ²⁴ ka albarka dan Irkoy se, a n'a dunbu ka nee: «Woo ti ay gaahamoo kaŋ ga nondi war sabbu se, wa woo tee hala war ma hongu agay.»† ²⁵ Taka follokaa no a n'a tee ka potoo zaa hawraa banda ga, a nee: «Potoo woo man'ti kala amaana

* **11:10** 11.10 «Woo maaganda se hini tammaasa ga hima ka bara woy boŋ ga», Grek ŝenni ra, almaganaa faa ti «Woo maaganda se woyoo boŋoo takaa, hinoo ma bara a kone». † **11:24** 11.24 Luka 22.19.

taagaa kaŋ ga zandi ay kuroo ra. Wa woo tee, waati kul kaŋ war n'a haŋ, a ma tee hala war ma hongu agay.»[‡] ²⁶ Zama waati kul kaŋ war na takulaa woo ŋaa ka potoo hayaa haŋ, ir Koyoo buuyanoo no war g'a har hala waati kaŋ a ma kaa.

²⁷ Woo sabbu se boro kaŋ na takulaa ŋaa, wala a n'ir Koyoo potoo hayaa haŋ nda taka kaŋ si hima, bora a n'ir Koyoo gaahamoo nda nga kuroo kuta. ²⁸ Woo se kala boro foo kul ma nga boŋ guna jina a ma duu ka ŋaa takulaa ra ka haŋ potoo hayaa ra, ²⁹ zama boro kaŋ ŋaa, a haŋ bila nda a ma hongu ir Koyoo gaahamoo, bora a kate nga boŋ ga ciiti. ³⁰ Woo maaganda se war ra, boro boobo ga felaw, i ga wirci, de mo iboobo faati. ³¹ Nda a gar ir nk'ir boŋ guna jina, ir si ciitandi. ³² Amma ir Koyoo no m'ir ciiti k'ir aladabu hala ir nda aduŋna masi zukandi cere bande.

³³ Adiŋi ag'armey, waati kaŋ war ga marga ka ŋaa, wa cere batu. ³⁴ Boro kaŋ ga heray, a ma ŋaa hugey do jina, hala war masi marga ciitayan se. Hayey kaŋ cindi ŋennoo, ay g'i hanse waati kaŋ ay kaa war do.

12

Irkoy Hundoo nooyaney

¹ Ag'armey, haya kaŋ ti Irkoy Hundoo nooyaney, ay si baa war ma jaŋ ka duu ngi fahamaa. ² War ga bay kaŋ waatoo kaŋ war ga tee kutakaw, tooru benbawey no ma war gongu ka koy. ³ Woo se ay ga war bayrandi kaŋ boro kul kaŋ Irkoy Hundoo n'a tuti a ma ŋelaŋ si nee: «Isa ma laali»*, boro kul mo si hin ka nee: «Ay Koyoo Isa» nda man'ti Hundi Henanantaa k'a tuti a m'a har.

⁴ Anneemaa nooyaney dumi-dumiyaŋ no, amma Hundi follokaa no m'i noo, ⁵ Irkoy goyey dumi-dumiyaŋ no, amma Koy follokaa se i ga teendi. ⁶ Irkoy goy takawey dumi-dumiyaŋ no, amma Irkoy follokaa k'i kul tee k'i daŋ borey biney ra. ⁷ Nooyanoo kaŋ Irkoy Hundoo g'a noo boro foo kul se ga Irkoy Hundoo hinoo cebe nafaw se. ⁸ Irkoy Hundoo ga boro foo noo lakkal ŋenni, Irkoy Hundi follokaa ga boro foo noo bayray ŋenni. ⁹ Irkoy Hundi follokaa ga boro foo noo naanayyan, Irkoy Hundi follokaa ga boro foo noo anneemaa nooyanyaŋ kaŋ ti ka boro duubaanandi. ¹⁰ A ga boro foo noo kayfi teeyan, a ga boro foo noo annabitaray, a ga boro foo noo a ma Irkoy Hundoo hayey nda hayey kaŋ man'ti Irkoy Hundoo wane fay-fay k'i kaa cere ra, a ga boro foo noo ka ŋenni dumi-dumiyaŋ ŋelaŋ, a ga affoo mo noo a ma ŋenney feeri. ¹¹ Amma wey kul, Irkoy Hundi follokaa no m'i

‡ 11:25 11.25 Luka 22.20.

* 12:3 12.3 «Isa ma laali», Grek ŋenni ra,

almaganaa faa ti «Isa laali».

tee ka nooyaney zamna boro foo kul se nda woo kaŋ ga kan Irkoy Hundoo se.

Gaaham man'ti kala affoo, amma nga nongey ga boobo

¹² Sanda takaa kaŋ nda gaaham man'ti kala affoo, amma a goo nda nongu booboyaŋ, gaahamoo nongey nda ngi booboyanoo kul, i man'ti kala gaaham folloku, takaa din da ti Almasihu mo. ¹³ Zama ir kul batizandi ka tee gaaham folloku Hundi folloku albarkaa ra†, a ma tee Alyahuudu, wala Grek, wala baŋŋa, wala borcin, ir kul haŋ Hundi folloku ra.

¹⁴ Gaaham mo man'ti nongu folloku, nga nongey ga boobo. ¹⁵ Nda cee nka nee: «Zama ay man'ti kabe, ay sii gaaham ra.» De woo maaganda se a sii gaaham ra wala?

¹⁶ Nda haŋa nee: «Zama ay man'ti moo, ay sii gaaham ra.» De woo maaganda se a sii gaaham ra wala?

¹⁷ Nda boro gaahamoo kul man'ti kala moo, man nongoo kaŋ nda boro ga maa? Nda gaaham kul man'ti kala nongu kaŋ nda boro ga maa, man nongoo kaŋ nda boro ga maa haya hew?

¹⁸ Irkoy nka nongu foo kul daŋ gaaham ra nda takaa kaŋ ga kan a se. ¹⁹ Nda a kul man'ti kala nongu folloku, man ra gaahamoo goo?

²⁰ Nongu boobo goo gaaham ra, amma gaaham folloku no.

²¹ Moo si hin ka nee kabe se: «Ay si almuraadu nda ni.» Wala koyne mo boŋ ma nee cee se: «Ay si almuraadu nda ni.»

²² Nda cimi, gaaham nongey kaŋ ir g'i himandi hayayaŋ kaŋ sii nda gaabi, ngi ga ir ga hanse ka too. ²³ Boro gaahamoo nongey kaŋ ir g'i himandi nonguyaŋ kaŋ si hima nda beeray beeri, ir g'i kuubi k'i bere nda beeray kaŋ ga hanse ka beeri, de mo ir nongey kaŋ ir ga haw i ma diyandi, ir ga hanse ka lakkal tee i se.

²⁴ Nongey kaŋ ir si haw nda ey, si too boro ma hanse ka lakkal tee i se. Irkoy nka gaaham tee ka nongey kaŋ sii nda beeray beeri noo beeray kaŋ ga hanse ka beeri,

²⁵ hala fay-fayyan masi huru gaaham ra, gaaham nongey kul ma lakkal follokaa daŋ cere se. ²⁶ Nda nongu foo ga zarabi, nongey kul mma zarabi a bande, nda nongu foo duu darža, nongey kul mma paali a bande.

²⁷ War, war man'ti kala Almasihu gaahamoo, war affoo kul man'ti kala nga gaahamoo nongey affoo. ²⁸ Irkoy na boroyaŋ gorandi Egilizoo ra: ijinna man'ti kala diyawey, ihinkantoo annabey, ihinzantoo cawandikey, woo banda ga, nooyaney kaŋ ti: kayfi teeyan, nda anneemaa nooyaney

† 12:13 12.13 «Zama ir kul batizandi ka tee gaaham folloku Hundi folloku albarkaa ra», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Zama ir kul batizandiHundi folloku ra gaaham follokaa nafaa se», affaa ti «Zama ir kul batizandiHundi folloku ra ka tee gaaham folloku».

ka boro duubaanandi, nda ka gaakasinay, nda ka Egilizoo juwal, nda ka šenni dumi-dumiyaj har. ²⁹ Borey kul ti diyaw wala? Borey kul ti annabi wala? Borey kul ti cawandikaw wala? Borey kul no ma kayfi tee wala? ³⁰ Borey kul ka duu anneemaa nooyanoo ka borey duubaanandi wala? Borey kul no ma šenni dumi-dumiyaj šelaj wala? Borey kul no ma hin ka šenney feeri wala? ³¹ Wa hanse ka baa anneemaa nooyan babbeerey.‡
Sohō ay ga war cebe fondawey ihennaa.

13

Baji bisa haya kul

¹ Ba nda ay ga šenney šelaj kaj borey g'i šelaj hala ka šenney šelaj kaj almalaykey g'i šelaj, amma nda ay si baa boro*, ay ga hima nda guuru kaj ga kara-kara de, wala haya kaj ga dunduj de.

² Koynē mo nda ay duu annabitaray, de ay ga sirrey kul bay, de ay duu bayraa kul, de mo nda ay duu naanay beeri kaj ga kate ya hin ka tondi honduyan ganandi, amma nda a gar ay si baa boro, ay man'ti baffoo.

³ Ba nda ay g'ay almaanoo kul zamna heraykoyney se, de ay g'ay kunturoo noo i m'a ton†, amma nda a gar ay si baa boro, a si haya kul hanse ya ne.

⁴ Baji ga suuri, a ga boori, a si canse, [baji] si bolsay, a si fooma,

⁵ a si goy meera tee, a si nga boj nafaa ceeci, a si dukur, a si dori dii,

⁶ a si jaali nda šerretaray janay, a ga jaali nda cimi.

⁷ Baji ga hinžee haya kul ra, a ga naanay haya kul, a ga haya kul naata, a ga haya kul mupe.

⁸ Baji si ben abada.

Annabitaray ga kaa ka ben, šenney ga kaa ka nanjandi, bayray ga kaa ka ben.

⁹ Sohō bayray jere bara ir se, ir annabitaraa man'ti kala jere.

¹⁰ Amma waati kaj woo kaj ga timme kaa, woo kaj ti jere ga kaa ka ben.

‡ **12:31** 12.31 «Wa hanse ka baa anneemaa nooyan babbeerey», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «War ga hanse ka baa anneemaa nooyan babbeerey». * **13:1** 13.1 Bajoo woo ti: boro ma baa boro, ma baa Irkoy. † **13:3** 13.3 «i m'a ton», hantum fooyaj ga nee «hala ya duu ka bolsay».

11 Waatoo kaŋ ay ga tee zanka kaccu, ay ga šelaŋ sanda zanka kaccu,
ay ga miile sanda zanka kaccu, ay ga hongu sanda zanka kaccu.
Waatoo kaŋ ay tee aru, ay benandi nda zankakaccutaray hayey.

12 Sohõ diji‡ nda ir ga dii, a si kaaray,
amma ir ga kaa ka dii moo nda moo.
Sohõ ay bayraa man'ti kala jere,
amma ay bayraa ga kaa ka timme sanda takaa kaŋ nda Irkoy g'ay bay.

13 Haya hinzaa kaŋ ga cindi ne:
naanay, nda naata, nda baji,
amma hayey wey kul ibeeroo man'ti kala baji.

14

Takaa kaŋ nda Irkoy Hundoo nooyaney ga goy Egilizoo ra

1 Wa hanga baji, wa hanse ka baa Irkoy Hundoo nooyaney, waaniwaani ka annabi goy tee. 2 Boro kaŋ ga šenni tana šelaŋ, man'ti borey se a ga šelaŋ, Irkoy se a ga šelaŋ, zama boro kul si faham a se. Irkoy Hundoo albarkaa ra a ga sirriyan har. 3 Amma boro kaŋ ga annabi goy tee si šelaŋ kala borey se hala i ma duu nafaw, nda hoyray, nda bineyaynay. 4 Boro kaŋ ga šenni tana šelaŋ, nga boŋ no a g'a nafa, amma boro kaŋ ga annabi goy tee ga Egilizoo nafa.

5 Ay si baa kala war kul ma šenni dumi-dumiyan šelaŋ, amma ay baa war ma annabi goy tee ka bisa ey. Boro kaŋ ga annabi goy tee bisa boro kaŋ ga šenni dumi-dumiyan šelaŋ, wala mo boraa kaŋ ga šenni dumi-dumiyan šelaŋ ma šenney feeri kaŋ a n'i har hala Egilizoo ma duu nafaw. 6 Sohõ ag'armey, ir ma daŋ kaŋ ay koy war do ka šenni dumi-dumiyan šelaŋ: macin no ay g'a hanse war se nda man'ti Irkoy bangayyan no, wala bayray, wala annabi šenni, wala cawandiyan no ay g'a har?

7 Takaa kaŋ nda hayey kaŋ ra hundi sii goo nda jinde, sanda laati wala kurbu beeri, nda jindey si fay, taka foo nda boro ga bay hayaa kaŋ laatoo wala kurbu beeroo hēenoo g'a har? 8 Nda a gar laati beeri jindoo nka si henan, may no ma soolu wongoo se? 9 Takaa din da war, nda war deenoo si filla deede kaŋ ga fahamandi, taka foo nda boro ga hayaa bay kaŋ harandi? War mma šelaŋ hewoo ra. 10 Šenni dumi

‡ 13:12 13.12 Waatoo din dijey si tee kala guuru ra. Woo se boro si dii a ra ka boori. * 14:8 14.8 Zamanoo din ra laati beeroo hēenoo, wongu tammaasa no.

hinna kul kaŋ bara aduŋŋa ra, affoo sii i ra kaŋ sii nda almagana. ¹¹ Deene šenni kaŋ ay s'a bay, ay ga tee bora a kaŋ g'a šelaŋ se yaw, bora a mo ga tee ya ne yaw. ¹² War mo, takaa din da, zama war ga hanse ka baa Irkoy Hundoo nooyaney, w'i ceeci nda booboyan Egilizoo nafaa se.

¹³ Woo maaganda se boro kaŋ ga šenni tana šelaŋ ma Irkoy ŋaaray nga m'a feeri. ¹⁴ [Zama] nda ay ga ŋaaray šenni tana ra, ay hundoo ga ŋaaray, amma ay lakkaloo si baffoo tee. ¹⁵ Macin no y'a tee? Ay ga ŋaaray nda ay hundoo, amma ay ga ŋaaray nda ay lakkaloo mo. Ay ga dooni nda ay hundoo, amma ay ga dooni nda ay lakkaloo mo. ¹⁶ Zama nda n'ga albarka daŋ Irkoy se nda ni hundoo hinne, boro kaŋ si faham hayaa kaŋ n'goo m'a har se kaŋ goo margaroo ra, taka foo nda a ga hin ka nee: «Amin» ni albarka daŋyanoo se, ka gar hayaa kaŋ n'n'a har a si faham a se? ¹⁷ Cimi no n'na albarka daŋ ka boori, amma boro faa mana duu nafaw.

¹⁸ Ay ga albarka daŋ Irkoy se kaŋ ay ga šenni dumi-dumiyaŋ šelaŋ ka bisa war kul, ¹⁹ amma Egiliz margaroo ra, ay baa ya kalima guu šelaŋ nda ay lakkaloo ka borey cawandi ka bisa kalima zenber woy (10.000) šenni tana ra.

²⁰ Ag'armey, war masi miile sanda zankayaŋ, ifutu here wa tee zankayaŋ, amma miileyen here wa tee boroyaŋ kaŋ tee ka timme. ²¹ A hantumandi ašariyaa ra ka nee:

«Šenni tanayaŋ
nda mee waaniyaŋ nda
ay ga šelaŋ jamaa woo se,
ba woo ra i si haŋajer ya ne.»
Ir Koyoo k'a har.»†

²² Adiši šenni dumi-dumey man'ti kala tammaasa, man'ti ganakey se, borey kaŋ man'ti ganakawaŋ se a ga tee tammaasa. Amma annabitaray man'ti tammaasa borey kaŋ man'ti ganakaw se, ganakey se a ga tee tammaasa.

²³ Nda Egilizoo kul marga, de i kul ga šenni dumi-dumiyaŋ šelaŋ, de boroyaŋ kaŋ si faham wala boroyaŋ kaŋ man'ti ganakaw huru kate, i si nee kaŋ war nka hollo wala?

²⁴ Amma nda borey kul ga annabi goy tee, de boro kaŋ man'ti ganakaw wala boro kaŋ si faham huru kate, i kul ga hayaa har a se kaŋ ti a, borey kul ga nga lakkaloo bay.

²⁵ Hayey kaŋ a g'i tugu nga binoo ra ga fatawandi, woo ra a ga nga ndumoo ka sujudu ka Irkoy beerandi ka bayrandi ka nee: «Cimi no kaŋ Irkoy goo war game.»‡

Takaa kaŋ nda Egilizoo hayey ma teendi

²⁶ Ag'armey, macin no ir m'a tee? Waati kaŋ war ga marga, boro foo ga bayti don, affoo ga cawandi, affoo ga šenni tana šelaŋ, affoo ga bangayyan har, affoo ga šenney feeri, war affoo kul ma haya tee. Haya kul kaŋ war g'a tee ma tee nafaw se. ²⁷ Nda boro ga šenni tana šelaŋ, a ma tee boro hinka, nda a boobo a ma tee boro hinza, i m'a tee affoo-foo, boro foo m'a feeri. ²⁸ Nda šenni feerikaw sii no, a ma dangay Egilizoo ra, a ma šelaŋ nga boŋ se nda Irkoy se. ²⁹ Annabey, ngi boro hinka wala ihinza ma šelaŋ, borey jerey ma ngi šennoo guna. ³⁰ Nda Irkoy na haya bangandi boro tana se kaŋ goo no, boro jinaa ma dangay. ³¹ War kul ga hin ka annabi goy tee affoo-foo, hala borey kul ma caw, i kul ma hoyrayandi. ³² Annabey kaŋ goo ngi annabitaraa ra ga hin ngi boŋ. ³³ Irkoy man'ti hoolo-hoolo Irkoy, alaafiya Irkoy no.

Sanda takaa kaŋ nda a ga teendi Irkoy boro henanantey Egilizey kul ra, ³⁴ woyey ma dangay Egilizoo margarey ra, zama a si bisa i se i ma šelaŋ. I ma ngi boŋ yeeti ganda takaa kaŋ nda ašariyaa hunday n'a har.* ³⁵ Nda haya goo no kaŋ i ga baa ngi ma faham a se, i ma ngi kurney hãa nda a hugey do, zama haawi no woy ma šelaŋ Egilizoo margari ra.

³⁶ War do Irkoy meešennoo hun wala? War hinne ti borey kaŋ duu a wala? ³⁷ Nda boro ga hongu annabi ti nga wala boro kaŋ duu Irkoy Hundoo nooyan, a ma bay kaŋ hayey kaŋ ay g'i hantum war se ir Koyoo yaamar no. ³⁸ Boro kaŋ wanji woo, Irkoy si yadda boraa ga.

³⁹ Woo se ag'armey, wa hanse ka baa ka annabi goy tee, war masi šenni dumi-dumiyaŋ haryanoo ganji. ⁴⁰ Amma hayey kul ma teendi beeray ra, i kul ma teendi nda fondaa.

15

Almasihu tunyanoo

¹ Ag'armey, ay ga war hongandi kaŋ Alhabar Boryaa kaŋ ay n'a har war se, kaŋ war duu a, de mo war tabati a ra, ² nga albarkaa ra war goo ma hallasi nda war na šennoo dii nda takaa kaŋ nda ay n'a har war se, nda man'ti woo, war nka naanay yaada.

³ Woo kaŋ ay duu a ti haya jinaa kaŋ ay n'a har war se kaŋ ti Almasihu mana buu kala ir zunubey se, sanda takaa kaŋ nda Citaaboo n'a har.* ⁴ I n'a daŋ saaraa ra, amma jirbi hinzantoo hane a tun, sanda takaa kaŋ nda Citaaboo

Š 14:28 14.28 «Irkoy se», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Irkoy maapoo ga».

* 14:34 14.34 Sintinoo 3.16. * 15:3 15.3 Ezayi 53.5–12.

n'a har.† ⁵ A bangay Piyer se, nga banda ga, a bangay taalibi woy cindi hinkaa (12) mo se. ⁶ Woo banda ga, waati follokaa ra a bangay haya kan bisa boro zangu guu (500) se ir armye ra, ngi jere beeroo kul ga huna hala hõ, amma affooyan faati. ⁷ Woo banda ga, a bangay Žak se, nga banda ga, a bangay diyawey kul se.

⁸ Woo kul banda ga, a bangay ba agay se, agay kan ga hima nda zanka kan hayandi za nga waatoo mana too. ⁹ Zama agay ti diyawey ikaccaa, agay kan si hima ka ciyandi diyaw, zama ay na Irkoy Egilizoo gurzugay. ¹⁰ Amma Irkoy anneemaa ra, ay tee woo kan ay ti a. Nga anneemaa ay here mana tee yaada. Ay hanse ka taabi ka bisa i kul, amma man'ti agay no, Irkoy anneemaa no kan goo ay bande. ¹¹ A ma tee agay wala a ma tee ngi, woo ti hayaa kan ir g'a waazu, woo ti hayaa kan war naanay a.

Bukawey tunyanoo

¹² Nda ir ga waazu kan Almasihu tun bukawey ra, taka foo nda war affooyan ga nee kan bukawey tunyanoo si bara? ¹³ Nda bukawey tunyanoo si bara, adiši Almasihu mo mana tun. ¹⁴ Nda Almasihu mana tun, adiši ir waazoo [mo] man'ti kala yaada, ir naanaa mo man'ti kala yaada. ¹⁵ De mo ir ga kaa ka garandi seedeooru Irkoy se, zama ir na seedeoorutaray tee ka nee kan Irkoy na Almasihu tunandi, ka gar a man'a tunandi, nda cimi no kan bukawey si tun. ¹⁶ Nda bukawey si tun, Almasihu mo mana tun. ¹⁷ Nda Almasihu mana tun, war naanaa man'ti kala yaada, hala sohõ war zunubey no ma war juwal. ¹⁸ Borey mo kan faati i goo Almasihu bande halaci. ¹⁹ Nda adupna woo de ra ir ga naata Almasihu ra, ir jaase borey kul.

²⁰ Sohõ, nda cimi Almasihu tun bukawey ra, borey kan faati, nga ti ngi boro jinaa kan tun. ²¹ Zama boro foo sabboo ka kate buuyan, takaa din da bukawey tunyanoo kaa boro foo sabboo ra. ²² Takaa kan nda Adama sabboo se borey kul ga buu, takaa din da, i kul ga kaa ka huna Almasihu sabboo ra. ²³ Boro foo kul nda nga waatoo: Almasihu ti boro jinaa, nga banda ga, borey kan ti Almasihu wane nga kaayanoo ga. ²⁴ Woo kul banda ga, benantaa ga kaa, waatoo kan a ga jineborotaray kul, nda hini kul, nda gaabi kul halaci ka Laamaa dan Irkoy ir Baaba kaboo ra. ²⁵ Zama a tilasu a ma laama hala waati kan Irkoy ma iberey kul dan nga cewey cire. ²⁶ Iberi kokorantaa kan ga halacandi man'ti kala buuyan. ²⁷ Woo maaganda se Citaaboo nee: «A na hayey kul dan cewey cire.»‡ Amma nda i nee hayey kul sii kala a cire,

† 15:4 15.4 Zabur 16.10; Oze 6.2. ‡ 15:27 15.27 Zabur 8.7.

šikka sii kaŋ bora a kaŋ na hayey kul daŋ a cire sii a ra.
²⁸ Waati kaŋ hayey kul huru Almasihu cire ka ben, waatoo
 din Irkoy Iz'aroo hunday [mo] huru bora a cire kaŋ na hayey
 kul daŋ Iz'aroo cire, hala Irkoy ma bara haya kul boŋ.

²⁹ Nda man'ti woo, macin no borey kaŋ batize bukawey
 se g'a tee? Nda šikka sii kaŋ bukawey si tun, macin se
 borey ga batize i se? ³⁰ Ir hunday, macin se waati kul ir goo
 farratay ra? ³¹ [Ag'armey,] zaari kul ay goo buuyan mee ga.
 Addaliloo kaŋ kate ya woo har man'ti kala war nda ay ga
 fooma Almasihu Isa ir Koyoo albarkaa ra. ³² Nda a gar ya
 nka ganjihoogawey tangam Efez koyraa ra nda adamizey
 hinne takaa, macin ti nafaa kaŋ ay ga duu a nda bukawey
 si tun? Adiši «ir ma ŋaa, ir ma haŋ, zama suba ir ga buu» Š.

³³ War masi war boŋ darga: cere futu ga boro bere. ³⁴ Wa
 yee kate fondaa ga, war masi zunubu tee, zama boroyan
 war ra si Irkoy bay, ay g'a har hala war ma haw.

Takaa kaŋ nda bukawey ga tun

³⁵ Boro foo ga hin ka hãa ka nee: «Adiši taka foo
 nda bukawey ga tun? Gaaham dumi foo nda i ga kaa?»

³⁶ Saama! Dumi kaŋ n'n'a say ni faaroo ra, a mma buu jina
 a ma yee ka huna. ³⁷ Woo kaŋ n'g'a say man'ti dumaroo kaŋ
 ga kaa ka fatta no n'n'a say, amma gurunbu de no n'g'a say,
 a ma tee alkama wala dumi foo, ³⁸ Irkoy g'a noo kunturu
 kaŋ a baa. Dumi kul a g'a noo kunturu kaŋ nda a ga hima.

³⁹ Baahunantey affoo nda affoo gaahamoo si hima.
 Adamizey wanoo ti dumi foo, adabbawey wanoo ti affoo,
 cirawey wanoo ti affoo, hamiisawey wanoo ti affoo. ⁴⁰ Wa
 hayey guna kaŋ goo beenaa ra. Ngi kunturey nda laboo
 waney kunturey ga fay, hayaa kaŋ g'i fay man'ti kala beene
 waney annuuraa nda laboo waney annuura man'ti affoo.
⁴¹ Affoo ti waynaa annuuraa, affoo ti handoo annuuraa,
 affoo ti handarawey annuuraa, ba handaray foo annuuraa
 ga fay nda affoo wanoo.

⁴² Takaa din da ti bukawey tunyanoo takaa, kunturoo
 mma huru laboo cire ka funbu, a ga tun bila funbuyan. ⁴³ A
 ga huru laboo ra sanda yaada, a ga tun nda darža, a ga
 huru laboo ra, a sii nda gaabi, a ga tun nda hini. ⁴⁴ A ga
 huru laboo ra nga koonu, amma a ga tun nda kunturu kaŋ
 hun Irkoy do. Nda kunturu koonu goo no, kunturu mo goo
 no kaŋ hun Irkoy do. ⁴⁵ Woo se a hantumandi Citaaboo ra
 ka nee: «Boro jinaa kaŋ ti Adama tee hundikoyni.»* Adama
 kokorantaa† tee hundi kaŋ ga hunayan noo. ⁴⁶ Amma woo

Š 15:32 15.32 Ezayi 22.13. * 15:45 15.45 Sintinoo 2.7. † 15:45 15.45 Adama
 kokorantaa ti Almasihu.

kaŋ hun Irkoy do man'ti ijinaa, kunturu koonoo ti ijinaa, nga banda ga, woo kaŋ hun Irkoy do ga kaa. ⁴⁷ Adama jinaa kaŋ zandi labuhamnoo ra sii kala laboo ga, Adama hinkantoo mana hun kala beenaa ra. ⁴⁸ Takaa kaŋ boraa kaŋ teendi nda labu ga hima a, nga da no wey kaŋ goo laboo ga, ga hima nda a. Koyne mo takaa kaŋ boraa kaŋ goo beenaa ra ga hima a, nga da no wey kaŋ goo beenaa ra ga hima nda a. ⁴⁹ Takaa kaŋ nda ir ga hima nda boraa kaŋ goo laboo ga, ir ga kaa ka hima nda woo kaŋ goo beenaa ra.

⁵⁰ Ag'armey, hayaa kaŋ ay g'a har ti: gaaham nda kuri si hin ka Irkoy Laamaa tubu, haya kaŋ ga hin ka funbu si hin ka nongu kaŋ ra haya kul si funbu tubu.

⁵¹ Nga ne, ay ga sirri foo har war se: ir kul si kaa ka faati, amma ir kul ga kaa ka barmay, ⁵² dogoo din da, moomiti foo ga, laati beeroo hēeni koraa ga, laatoo ga hēe da, bukawey ga tun, i si hin ka funbu, de ir, ir ga barmay. ⁵³ Zama a nka tilasu kunturoo woo kaŋ ga kaa ka funbu ma haya kaŋ si hin ka funbu daŋ k'a tee sanda darbay, kunturoo woo kaŋ ga kaa ka buu ma haya kaŋ si hin ka buu daŋ k'a tee sanda darbay. ⁵⁴ Waati kaŋ kunturoo woo kaŋ ga kaa ka funbu na haya kaŋ si hin ka funbu daŋ k'a tee sanda darbay, kunturoo woo kaŋ ga kaa ka buu na haya kaŋ si hin ka buu daŋ k'a tee sanda darbay, waatoo din šennoo kaŋ hantumandi Citaaboo ra ga kaa ka tabati: «Buuyan gonandi ka dere pat.»[‡]

⁵⁵ «Aywa, buuyan, man ni hinoo?

Buuyan, man ni naajoo kaŋ ga wiiya?»[§]

⁵⁶ Buuyan naajoo kaŋ ga wiiya ti zunubu, zunubu gaaboo ti ašariyaa. ⁵⁷ Amma albarka ma bara Irkoy se kaŋ n'ir noo hini ir Koyoo Isa Almasihu albarkaa ra.

⁵⁸ Woo se ag'armey, ay baakey, wa gaabandi, war masi bere-bere, war ma koy jine waati kul ir Koyoo goyoo ra, zama war ga bay kaŋ war goyoo si tee yaada ir Koyoo albarkaa ra.

16

Nooroo kaŋ ga margandi k'ir armey faaba

¹ Haya kaŋ ti nooroo kaŋ ga margandi Irkoy boro henanantey* se, woo kaŋ ay n'a yaamar Galati gandraa Egilizey se, war mo ma takaa din da tee. ² Jirbiyye foo kul, zaari jinaa kaŋ ti alhadoo, war boro foo kul, woo kaŋ a ga hin a, a m'a kaa nga duuraa ra k'a daŋ jere ga nga do, i masi koy naŋ hala waati kaŋ ay kaa war do ka noorey

[‡] 15:54 15.54 Ezayi 25.8. § 15:55 15.55 Oze 13.14. * 16:1 16.1 Boro henanantey sii kala Žerizalem, Rom borey batagaa 15.25-26.

marga. ³ Waati kaŋ ay too no din, borey kaŋ war n'i suuba, ay g'i sanba Žerizalem nda batagayan nda war gaakasinaa. ⁴ Nda ay koyyanoo goo nda addalil mo, ay ga huru i jine ir ma koy.

Pol ga šelan nga naarumawey ga

⁵ Ay ga naaru ka Masedoni gandaa kottu ka koy war do, zama ay ga bisa nda no din. ⁶ A ga hin ka tee ya waati tee war do, wala hunday ya jiyaa tee war do hala war m'ay faaba naarumaa nongu kul kaŋ ra ay ga koy. ⁷ Zama hiino ay si baa ya dii war hinne ka bisa, ay ga naata ya waati tee war bande nda ir Koyoo yadda.

⁸ Amma ay ga cindi ne Efez hala Pantekotoo jingaroo ga, ⁹ zama mee beeri feeri ya ne kaŋ ga hanse ka boori ay goyoo se, amma ag'iberey ga boobo.

¹⁰ Nda Timote kaa, war masi naŋ a ma hunbur haya kul war game, zama ir Koyoo goyoo ra a goo sanda agay. ¹¹ Boro kul mas'a kaynandi, w'a faaba hala a ma kaa ay do nda alaafiya, zama ay goo m'a batu, nga nda ir armyey.

¹² Haya kaŋ ti ir armaa Apolos, cee booboyan ay n'a wiri a ga a ma koy war do, nga nda ir armyey, amma man'ti nga anniyaa no, nga ma koy sohõ da. Za a duu fondo, a ga koy.

Hoyray kokorantey nda fooyanoo

¹³ Wa hanna cijin nda zaari, wa gaabandi ka cindi naanaa ra, wa bine tee, wa tee gaabikoyniyaj. ¹⁴ Hayey kul kaŋ ga teendi war game, i ma teendi baji ra.

¹⁵ Ag'armey, ay ga war hoyray, war ga bay kaŋ Stefanas nda nga hugoo borey ti boro jinawey kaŋ naanay Akay gandaa ra. I hanse ka Irkoy boro henanantey faaba. ¹⁶ Borey wey mo, wa hanajer i se, ngi nda ngi goykasinawey kul.

¹⁷ Ay ga jaali nda Stefanas, nda Fortinatus, nda Akayik kaayanoo, zama war dumaa ga, i yee ya ne war dogoo ra. ¹⁸ I na agay nda war biney yaynandi. Wa borey wey dumey beerandi.

¹⁹ Azi gandaa Egilizey ga war foo. Akilas, nda Priska, nda Egilizoo kaŋ ga marga ngi hugoo ra ga hanse ka war foo ir Koyoo maapoo ra. ²⁰ Ir armyey kul ga war foo. Wa cere foo nda summuyan henanante.

²¹ Agay hunday Pol kaboo ka fooyanoo hantum.

²² Boro kaŋ si baa ir Koyoo, bora ma laali. Maranata! (maanaa «kaa, ir Koyoo!») ²³ Ir Koyoo Isa anneemaa ma bara war bande.

²⁴ Ay ga baa war kul Almasihu Isa albarkaa ra.

Bataga hinkantoo kaŋ Pol n'a sanba Korent borey se

Citaaboo fahamandiroo

Pol bataga hinkantoo ti woo kaŋ a g'a hantum Korent borey se. Korent borey sintin ka naanay dargantey kaŋ ga ceeci k'i bere. I ga nee kaŋ Irkoy mana Pol donto, man'ti diyaw no. Woo hanse ka Pol dor; woo se a na bataga hinkantoo woo hantum i se. A bay ka šenniyaŋ har i se kaŋ n'i dor; amma Pol bayrandi kaŋ ngi doraa kan nga se, zama nga šenney n'i bere hala i ma hanga fonda.

Pol ga nga diyawtaraa cebe, amma man'ti maa no a ga ceeci. A si baa kala borey ma yadda Alhabar Boryaa ga kaŋ a g'a har; i ma naanay Isa Almasihu sanda ngi Koyoo nda ngi Hallasikaa.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapey

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol kaŋ ti Almasihu Isa diyaw Irkoy ibaayoo ra, nda ir armaa Timote ka batagaa woo sanba Irkoy Egilizoo se kaŋ goo Korent koyraa ra nda Irkoy boro henanantey kul kaŋ goo Akay gandaa kul ra. ² Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiyaa ma kaa war ga.

Pol ga albarka tee Irkoy se

nga binoo kaŋ a n'a yaynandi maaganda

³ Albarka ma bara Irkoy se kaŋ ti ir Koyoo Isa Almasihu Koyoo nda nga Baaba, nga ti tamallowey Baaba, nga ti bineyaynandiyan kul Irkoy ⁴ kaŋ g'ir biney yaynandi ir zarabey kul ra, hala ir ma hin ka borey kaŋ goo zarabi dumi kul kaŋ no ra biney yaynandi nda bineyaynandiroo kaŋ nda Irkoy n'ir zaati biney yaynandi. ⁵ Takaa kaŋ nda Almasihu zarabey ga boobo ka kaa ir ga, takaa din da nda Almasihu g'ir bineyaynandiroo boobandi. ⁶ Taka kul kaŋ nda ir biney maray, a man'ti kala war bineyaynandiroo nda war hallasiroo se. Nda ir biney yay, a man'ti kala war bineyaynandiroo se kaŋ ga kate war ma zarabey mupe kaŋ ir zaati g'i mupe. ⁷ Ir naataa war here ga hanse ka gaabi, zama ir ga bay kaŋ nda war na zarabey mupe ir bande, war ga duu war bagaa bineyaynandiroo mo ir bande.

⁸ Ir armey, ir si baa war ma jaŋ ka bay kaŋ zaraboo kaŋ duu ir Azi gandaa ra hanse k'ir šiita hala nongu kaŋ ra a bisa ir gaaboo. Ir too nongu kaŋ ra ir naataa hun hunayan

se. ⁹ Ir hongu ir biney ra kaŋ buuyan kayandi ir se. Woo teendi hala ir masi duu ka naanay ir boŋ, ir ma naanay Irkoy kaŋ ga bukawey tunandi. ¹⁰ A n'ir soolam buuyan beeroo woo ra, a g'ir soolam da. Ir ga naata a ga [kaŋ] a g'ir soolam koyne. ¹¹ War mo g'ir faaba nda Irkoy ŋaarayroo kaŋ war g'a tee ir se, hala Irkoy anneemaa nooyanoo woo kaŋ ir duu a ma kate boro boobo ma albarka daŋ Irkoy se ir maaganda.

Addaliloo kaŋ se Pol mana willi Korent jina

¹² Hayaa kaŋ nda ir ga fooma man'ti kala: ir biney ga tee seede nda takaa kaŋ nda ir dira aduŋpa ra, waaniwaani war jine, a teendi nda taka sasawante nda henanyan kaŋ hun Irkoy do, a mana teendi nda adamize lakkal, amma Irkoy anneemaa nda a teendi. ¹³ Ir si haya kul hantum k'a sanba war se nda man'ti haya kaŋ war ga hin k'a caw ka faham a se. Ay ga naata kaŋ war ga kaa ka duu fahamay timmante, ¹⁴ sanda takaa kaŋ nda war faham kaccu ir se sohō da, kaŋ war ga fooma nda ir sanda takaa kaŋ nda ir ga fooma nda war [ir] Koyoo Isa zaaroo hane.

¹⁵ Naanaa woo ka kate ay baa ya koy war do jina hala war ma duu anneema foo koyne. ¹⁶ Maanaa ya mma bisa war do ka koy Masedoni gandaa ra, ya hun Masedoni ka yee war do hala war m'ay faaba naarumaa se ka koy Žude gandaa ra, amma a mana tee. ¹⁷ Waatoo kaŋ ay ga woo kayandi, ay lakkaloo nka sii ay ga wala? Hayey kaŋ ay ga nee ay m'i tee ya mm'i tee sanda hundi-ibaayi kaŋ ra ay ga nee «ayyo, ayyo» nda «kalaa, kalaa» waati follokaa ra? ¹⁸ Amma Irkoy ga laadir, ir ŋennoo kaŋ ir n'a har war se, a man'ti «ayyo» nda «kalaa». ¹⁹ Zama Irkoy Iz'aroo kaŋ ti Almasihu Isa, nga ŋennoo kaŋ agay, nda Silweŋ, nda Timote n'a waazu war game mana kaa ka nee «ayyo» nda «kalaa» nongu follokaa ra, amma «ayyo» de no. ²⁰ Irkoy allaahidey kul ti «ayyo» Almasihu albarka ra. Woo maaganda se ir ga nee «amin» nga albarkaa ra ka Irkoy beerandi. ²¹ Bora kaŋ g'ir nda war tabatandi cere ga Almasihu albarkaa ra, kaŋ n'ir yon k'ir daŋ jere ga, bora man'ti kala Irkoy, ²² nga ka nga tammaasaa daŋ ir ga, ka nga Hundoo gomney gorandi ir biney ra. Hundoo woo ti tolmaa kaŋ g'ir hakiikandi kaŋ ir ga duu nga gomney jerey.

²³ Agay, ay hundoo ga Irkoy ga tee ya ne seede kaŋ hala war masi duu ŋiitay, nga se ya na koy koyne Korent. ²⁴ Man'ti ir mma hini fur war naanaa boŋ, amma ir mma goy nda cere war ŋaaloo maaganda se, zama naanaa ka war kayandi.

2

¹ Woo se ay nee ay boŋ se ay si yee war do nda binemarayyan. ² Nda agay, ay na war biney maray, may no m'ay jaalandi, nda man'ti war kaŋ ay na war biney maray? ³ Ya nka woo hantum, hala nda ay kaa, borey kaŋ ga hima ka tee ya ne jaali masi tee ya ne binemarayyan. War here, ay ga naanay ka bay kaŋ ay jaaloo ti war kul jaaloo. ⁴ Ay hantum war se zarabi beeri ra, nda binešiitay, nda munday boobo, man'ti war binemarayyan se, amma hala war ma duu ka bajoo bay kaŋ ay g'a tee war se cere-cere ga.

Pol nee kaŋ tooŋekaa ma yaafandi

⁵ Nda boro na binemarayyan tee, man'ti agay hinne binoo no a n'a maray, amma nongu foo ra, bila nda ay ma alhaddu hoo, war kul no a na war maray. ⁶ Bora woo, zukandoo kaŋ boro boobo n'a daŋ a ga wasa a se. ⁷ Woo se war mas'a dii a se, war mma hima ka yaafa a se, war ma binoo daŋ hala binemarayyan beeri masi koy duu a. ⁸ Adiši ay g'a wiri war ga, war ma cebe a se kaŋ war ga bag'a. ⁹ Hayaa mo kaŋ se ay bay ka hantum war se man'ti kala ka dii war laadirtaraa wala war g'ay šenney dii haya kul ra. ¹⁰ Nda war na haya yaafa boro se, agay mo ga yaafa bora se. Nda ay na haya yaafa, ay man'a tee kala war maaganda se Almasihu jine, ¹¹ hala Ibilisi mas'ir darga, zama nga anniyawey si dere ir se.

Binemarayyanoo kaŋ duu Pol Trowas

¹² Kaŋ ay too Trowas koyraa ra AlmasihuAlhabar Boryaa waazuroo maaganda se, ba kaŋ ir Koyoo na mee feeri ya ne no din, ¹³ ay hundoo mana duu hunanzamay kul, zama ay man'ay armaa Tit gar no din. Woo se ay n'i hoy baani ka koy Masedoni.

Irkoy ga kate boro ma duu hinay Almasihu albarkaa ra

¹⁴ Albarka ma bara Irkoy se kaŋ waati kul a g'ir hangandi Almasihu bande hayey kaŋ a hin ey ra, de mo ir no a n'ir daŋ ir ma Almasihu bayrandi nongoo kul ra, sanda turaari hew kaŋ ga say nongoo kul ra, ¹⁵ zama ir man'ti kala Almasihu sunnaara Irkoy se, borey kaŋ ga hallasi game nda wey kaŋ ga halaci game. ¹⁶ Affooyaŋ se buuyan hew no kaŋ ga kate buuyan, affooyaŋ se hunayan hew no kaŋ ga kate hunayan. May no ma bara nda haya kaŋ ga a wasa ka goyoo woo tee?

¹⁷ Zama ir si Irkoy meešennoo tee maamala haya sanda boro boobey din. Ir ga šelaŋ henanyan ra, ir ga šelaŋ sanda boroyaŋ kaŋ hun Irkoy do ka šelaŋ Irkoy jine Almasihu albarkaa ra.

3

Amaana taagaa goykey

¹ Ir mma sintin ka yee k'ir boj saabu wala? A mma too ir ma bataga hantum war se kaŋ g'ir saabu sanda takaa kaŋ boro fooyaŋ g'a tee, wala mo ka duu bataga ka hun war do wala? ² War hunday ti batagaa kaŋ g'ir saabu, a hantumandi ir biney ra, adamizey kul g'a bay i g'a caw. ³ A ga kaaray kaŋ war man'ti kala Almasihu batagaa kaŋ ir goyoo n'a tee. Man'ti dawa nda a hantumandi, Irkoy hunantaa Hundoo k'a hantum. Man'ti tondi walha ga a hantumandi, war biney bašoo ga a hantumandi.

⁴ Woo kaŋ ir n'a har, ir ga naanay ka bay kaŋ ir mana duu a kala Almasihu albarkaa ra Irkoy jine. ⁵ Man'ti ir mma hongu kaŋ ir goo nda hini kaŋ ir duu a ir boj ra, ir hinoo si hun kala Irkoy do. ⁶ Nga no k'ir noo hini ir ma tee amaana taagaa se goykaw. Amaanaa woo mana hun ašariyaa hantumoo harfu ra, Irkoy Hundoo ra a hun, zama ašariyaa hantumoo harfoo mma wiiya, Irkoy Hundoo ga hunayan noo.

⁷ Buuyan goyoo* žeerandi ka hantumandi tondiyaŋ ga, de annuura g'a kuubi k'a bere hala nongu kaŋ ra Izirayel borey si hin ka moo kaŋji Musa ndumoo ga, annuuraa kaŋ goo ndumoo ga se, ka gar haya bisante no. ⁸ De Irkoy Hundoo goyoo si annuura cebe kaŋ bisa woo wala? ⁹ Nda zukandoo goyoo goo nda darža, goyoo kaŋ ga kate šerretaray ga hanse ka bisa a darža. ¹⁰ Ka sawa nda woo, ba darža bisantaa man'ti baffoo darža beeroo woo jine. ¹¹ Zama nda haya bisantaa duu darža, de woo kaŋ ga duumi si hanse ka bisa a darža wala?

¹² Naataa dumoo woo kaŋ goo ir se, nga se ir goo nda naanay timmante. ¹³ De mo ir si Musa takaa tee kaŋ na sanfiti daŋ nga ndumoo ga hala Izirayel borey masi dii annuuraa benyanoo kaŋ ti haya bisante. ¹⁴ Amma ngi lakkaley šendi, hala hō, nda i ga amaana žeenaa caw sanfitoo follokaa no ma cindi moyey ga. Sanfitoo woo si hun, amma Irkoy g'a kaa Almasihu albarkaa ra. ¹⁵ Hala hō, waati kaŋ i ga Musa citaaboo caw, sanfiti ga guma biney ga. ¹⁶ Amma waati kaŋ boro bere ir Koyoo here, sanfitoo ga hun, ¹⁷ ka gar «ir Koyoo» man'ti kala Irkoy Hundoo, de mo nongu kaŋ ra ir Koyoo Hundoo goo, borcintaray goo no din. ¹⁸ Ir kul, ir ndumey si guma, ir ga dii ir Koyoo annuuraa

* 3:7 3.7 Ne ra «buuyan goyoo» man'ti kala ašariyaa kaŋ nondi Izirayel borey se, Fattaroo 34.29–30.

sanda diji ra†. Ir goo ma bere ka tee nga himakasinaa darža ra kaŋ mma koy de a ga tonton ir Koyoo kaŋ ti Irkoy Hundoo albarkaa ra.

4

Alman kaŋ goo labu kusuyaŋ ra

¹ Irkoy tamalla ir se ka goyoo woo talfi ir ga, woo se ir biney si hun. ² Ir wanji hayey ga kaŋ ga teendi tuguyan ra kaŋ ti haawi hayayaŋ. Ir si dira carmay ra, ir si Irkoy meešennoo barmay. Ir mma cimoo har a ga kaaray, hala boro foo kul m'ir saabu Irkoy jine. ³ Koyne mo nda ir Alhabar Boryaa goo tuguyan ra, a sii tuguyan ra kala borey kaŋ ga halaci se, ⁴ borey kaŋ si naanay kaŋ zamanoo woo koyoo na lakkaley danandi hala i masi dii Alhabar Boryaa annuuraa kaŋ ti Almasihu daržaa kaŋ ti Irkoy biyoo. ⁵ Man'ti ir boŋ no ir g'a har ir waazey ra, Isa Almasihu no ir g'a har sanda Koy ir waazey ra. Amma ir, ir ga nee war tamey ti ir Isa maaganda se. ⁶ Zama Irkoy nee: «Gaayoo ma dii kubaa ra»*, nga no ka dii ir biney ra ka nga daržaa kaŋ ga dii [Isa] Almasihu ndumoo ga bayrandi ir se.

⁷ Amma ir ga hima nda labu kusuyaŋ kaŋ ra almaanoo woo goo hala boro ma dii kaaray kaŋ hinoo woo kaŋ cine sii mana hun kala Irkoy do, a mana hun ir do. ⁸ Ir biney ga maray nongoo kul here, amma ir mana mongandi, ir boŋey goo kulba, amma ir naataa mana hun. ⁹ Ir gurzugandi, amma ir mana naŋandi, ir warrandi ganda, amma ir mana halaci. ¹⁰ Waati kul ir ga Isa buuyanoo maate ir gaahamoo ra, hala mo Isa hunaroo ma bangandi ir gaahamey ra. ¹¹ Zama ir kaŋ ga huna, waati kul ir ga nondi buuyan se Isa maaganda se hala mo Isa hunaroo ma bangandi ir hamey kaŋ ga kaa ka buu ra. ¹² Woo ra buuyanoo goo ma goy ir ra, amma hunaroo goo ma goy war ra.

¹³ Ir kul goo nda lakkal follokaa naanaa ra sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ya nka naanay, woo se ay šelaŋ.»† Ir mo, ir nka naanay, woo se ir ga šelaŋ, ¹⁴ zama ir ga bay kaŋ boraa kaŋ n'ir Koyoo Isa tunandi, g'ir mo tunandi Isa bande, k'ir nda war daŋ nga jere. ¹⁵ Woo kul si teendi kala war se, hala Irkoy anneemaa ma tonton ka too boro boobo do, i ma hanse ka albarka tee Irkoy se k'a beerandi.

Ir ga naanaa ka dira

† **3:18** 3.18 «ir ga dii ir Koyoo annuuraa sanda diji ra», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «ir Koyoo annuuraa ga dii garaw ir ga sanda diji». * **4:6** 4.6 Sintinoo 1.3. † **4:13** 4.13 Zabur 116.10.

¹⁶ Woo se ir biney si hun, ba nda ir tarayheroo goo ma hasara, ir kuneheroo mma taaga zaari ka kaa zaari. ¹⁷ Ir zaraboo kanj si beeri man'ti kala waati kayna, darža beeri abadante kanj si neešandi hansandi ir se. ¹⁸ Ir s'ir moyey kanji hayey kanj ir ga dii ey ga, wey kanj si diyandi ga ir g'ir moyey kanji, zama hayey kanj boro ga dii ey man'ti kala waati kayna hayayanj, wey kanj boro si dii ey man'ti kala haya abadanteyanj.

5

¹ Zama ir ga bay kanj nda ir hugoo kanj ti gaahamoo kanj ra ir goo halaci kanj man'ti kala hukukum yaada laboo ga, ir goo nda hugu abadante beenaa ra kanj Irkoy n'a cin ir se, hugu no kanj kabe man'a cin. ² Hukukumoo woo ra ir ga taabi, ir ga hanse ka baa ir ma huru ir gorodogoo ra kanj goo beenaa ra, ³ woo ra ir ga garandi kanj darbay goo ir ga, ir sii gaa koonu. ⁴ Zama ir wey kanj goo hukukumoo cire, ir ga taabi, jeraw goo ir boj. Man'ti ir mma baa ir ma darbaa kaa ir ga kanj ti ir gaahamoo, amma beenaa wanoo no ir ga baa ir m'a danj ir ga, hala hunaroo ma haya kanj ga kaa ka buu gon. ⁵ Bora kanj n'ir tee woo hunday se man'ti kala Irkoy kanj n'ir noo nga Hundoo. Hundoo woo ti tolmaa kanj g'ir hakiikandi kanj ir ga duu nga gomney jerey.

⁶ Waati kul ir ga naanay ka bay kanj hala de ir goo kunturoo woo ra, ir ga mooru ir Koyoo dogoo. ⁷ Zama naanay nda ir ga dira, man'ti woo kanj ir moyey ga dii a nda ir ga dira. ⁸ Ir ga hanse ka naanay, ir baa mo ir ma hun kunturoo woo ra hala ir ma koy goro ir Koyoo jere. ⁹ Woo maaganda se a ma tee ir goo kunturoo woo ra wala ir sii a ra, ir ga gaabandi ir ma kan ir Koyoo se. ¹⁰ Zama a nka tilasu ir kul ma bangay Almasihu ciitidogoo ra, hala boro foo kul ma duu woo kanj a n'a tee ihenna ra wala ilaala ra waatoo kanj a goo nga kunturoo ra.

Almasihu n'ir nda Irkoy waafakandi

¹¹ Sohō kanj ir ga hunburaa kanj ga hima ka teendi ir Koyoo se bay, woo se ir ga taka tee borey ma yadda ir se. Irkoy ga hanse k'ir takaa bay. Ay ga naata kanj war mo ga hanse k'ir bay war lakkaley ra. ¹² Man'ti ir mma yee k'ir boj saabu war se koyne, ir mma war noo takaa kanj nda war ma fooma nda ir, hala war ma hin ka borey zaabi kanj ga fooma nda ngi tarayheroo bila ngi biney. ¹³ Nda ir lakkaley hasara, a mana teendi kala Irkoy se, nda ir lakkaley boori, a mana teendi kala war se. ¹⁴ Almasihu bajoo g'ir šiita, ir ga hakiika ka bay kanj boro folloku buu borey kul dogoo ra, adiši borey kul buu. ¹⁵ A buu borey kul se hala borey kanj ga huna masi

huna ngi boŋ se koyne, amma i ma huna bora se kaŋ buu i se, a tun i se.

¹⁶ Woo maaganda se sohõ ir si boro kul dii nda takaa kaŋ nda adamizey g'a dii. Ba nda ir na Almasihu dii nda adamizey takaa, sohõ ir si yee k'a dii nda takaa din. ¹⁷ Woo se boro kaŋ goo Almasihu bande, bora nka tee takari taaga, haya žeeney ben, nga ne, hayey [kul] tee itaji. ¹⁸ Woo kul mana hun kala Irkoy ra kaŋ n'ir nda nga waafakandi Almasihu albarkaa ra, de mo a na waafakandiyan goyoo talfi ir ga. ¹⁹ Irkoy mma goy nda Almasihu* ka nga nda aduŋna waafakandi. A mana ngi laybey dii i se. A na waafakandiyanoo šennoo daŋ ir biney ra.

²⁰ Adiši ir man'ti kala dontokawyaŋ Almasihu maapoo ga. A ga tee sanda ir miŋey nda Irkoy ga šelaŋ. Ir g'a ŋaaray Almasihu maapoo ga war ma naŋ war nda Irkoy ma waafaku. ²¹ Bora kaŋ mana zunubu tee, Irkoy n'a tee zunubu ir maaganda se, hala nga bande ir ma tee Irkoy boro šerranteyaŋ.

6

¹ Adiši ir kaŋ ti Irkoy goykasinawey, ir g'a wiri war ga, war kaŋ duu Irkoy anneemaa, war masi naŋ a ma tee yaada, ² zama Irkoy nee:

«Ay na ni ŋaarayroo taa waatoo kaŋ kan ya ne ra.

Hallasiroo zaaroo hane, ay na ni faaba.»*

Nga ne, sohõ da ti waatoo kaŋ kan a se. Nga ne, hõ ti hallasiroo zaaroo.

³ Taka kul ra, ir si haya tee kaŋ ga boro kaŋandi, hala boro mas'ir goyoo maapoo hasara. ⁴ Ir mm'ir boŋ cebe sanda Irkoy tam hennayaŋ haya kul ra. Ir g'a cebe nda muŋeyan beeri, nda zarabiyaŋ, nda tilasuyaŋ, nda šiitayaŋ, ⁵ nda barzuyaŋ, nda kasa huruyaŋ, nda tureyaŋ, nda taabiyaŋ, nda hannayaŋ, nda meehawyaŋ, ⁶ nda henanyan, nda bayray, nda suuri, nda borohennataray, nda Hundi Henanantaa, nda baji kaŋ ra almunafikitaray sii, ⁷ nda cimoo šennoo, nda Irkoy hinoo, nda šerretaray wongu jinawey kaŋ nda ir ga kara, ir ga gagay. ⁸ Borey g'ir dii nda jeeray nda kaynandiyan, maa hennay nda maa futay ra. K'ir dii sanda boro derandikawyaŋ, ka gar ir kone cimoo goo. ⁹ I g'ir tee boroyaŋ kaŋ si bayrandi, ka gar ir ga hanse ka bayrandi, sanda boroyaŋ kaŋ buu, ka gar ir ga huna, sanda boroyaŋ kaŋ zukandi, amma ir mana wiyyandi. ¹⁰ I g'ir dii sanda boroyaŋ kaŋ biney maray, ka gar waati

* **5:19** 5.19 «Irkoy mma goy nda Almasihu», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Irkoy cindi Almasihu ra». * **6:2** 6.2 Ezayi 49.8.

kul ir ga jaali, sanda talkayan, amma ir ga boro boobo tee almankoyi, sanda boroyan kan sii nda baffoo, ka gar ir goo nda haya kul.

¹¹ Korent borey, ir n'ir mijey feeri ka šelan war se kaaray, ir hanse k'ir biney feeri war se. ¹² Ir mana war šiita, amma war hunday ka war bajoo kaccandi. ¹³ Sohō ay ga šelan war se sanda ay izey, war mo, war ma taka follokaa tee ir se, war ma hanse ka war biney feeri.

Irkoy hunantaa hugoo

¹⁴ War masi marga nda borey kan man'ti ganakaw ka tee affoo. Zama macin margari bara šerretaray nda ifutu game? Macin margari bara gaayoo nda kubaa game?

¹⁵ Macin ti waafakaa kan goo Almasihu nda Ibilisi† game? Macin bara Irkoy ganakaa nda boraa kan man'ti ganakaw game? ¹⁶ Cin ti hayaa kan goo Irkoy hugoo nda tooruyan game? Ka gar ir man'ti kala Irkoy hunantaa hugoo, sanda hayaa kan Irkoy n'a har ka nee nga Citaaboo ra:

«Ay ga goro i game, ay ga dira i bande.

Ay ga tee ngi Irkoy, i ga tee ay jamaa.»‡

¹⁷ Woo maaganda se

«wa fatta i game ka fay nda ey.» Ir Koyoo n'a har.

«War masi tuku haya žiiba ga,

de agay, ay ga yadda war ga.»§

¹⁸ ««Ay ga tee war se baaba,

war ga tee ya ne iz'aruyan nda ize wooyan.»

Ir Koyoo Hini-kul-koyoo k'a har.»*

7

¹ Ay baakey, allaahidey wey kan ir duu ey maaganda se, ir m'ir boŋ henanandi ka kaaray ka hun gaaham nda hundi žiibi dumi kul ga. Ir ma henanyan timmante tee Irkoy hunburaa ra.

Pol jaaloo Korent borey tuubiroo se

² Wa yadda ir ga, ir mana boro kul toope, ir mana boro kul halaci, ir mana boro kul haya ŋaa. ³ Man'ti ya mma hayey wey har ka war zukandi, zama ay n'a har ka bisa kan war goo ir biney ra, nda hunayan no wala buuyan no ir goo cere bande. ⁴ Ay ga hanse ka naanay war, ay ga hanse ka fooma nda war. Ay binoo yay hala nongu kan ga a si bisa, ir binemarayyaney kul ra, ay ga hanse ka jaali.

† **6:15** 6.15 Grek šenni ra, ne ra Ibilisi da se i ga nee Beliyar. ‡ **6:16** 6.16 Sargarey 26.12; Ezekiyel 37.27. § **6:17** 6.17 Ezayi 52.11. * **6:18** 6.18 Samiyel 2to 7.14; Oze 2.1.

⁵ Nda cimi, waatoo kaŋ ir too Masedoni, ir mana duu hunanzamay, ir biney maray nongu kul here, tarayhere wongu, kunehere hunburay. ⁶ Amma bora a kaŋ ga borey kaŋ biney maray biney yaynandi kaŋ ti Irkoy n'ir biney yaynandi nda Tit kaayanoo. ⁷ Man'ti nga kaayanoo hinne, amma bineyaynandiroo mo kaŋ nda war na binoo yaynandi, a hanse k'ir mo biney yaynandi. A n'ir bayrandi kaŋ ir faajoo ga hanse ka bara war ra, nda war hēeney, nda war gaabandiyan beeroo kaŋ war g'a tee ya ne. Woo kate ya ŋaali ka tonton.

⁸ Ba nda ay batagaa kaŋ ay bay k'a hantum war se na war biney maray, ay si nimsi. Waatoo kaŋ ay dii batagaa din na war biney maray waati kayna, ay nimsi. ⁹ Sohō ay ga ŋaali, man'ti kaŋ se war biney maray, amma ay ga ŋaali, zama war biney maray hala nongu kaŋ ra war tuubi. War binemarayyanoo sawa nda Irkoy ibaayoo, ka gar ir mana ifutu kul tee war se. ¹⁰ Zama binemarayyan kaŋ teendi ka sawa nda Irkoy ibaayoo ga kate boro binoo ma maray ka tuubi ka duu hallasiyan, boro si nimsi a ra, amma aduŋŋa binemarayyanoo ga kate buuyan. ¹¹ Zama nga ne, war binemarayyanoo hunday kaŋ sawa nda Irkoy ibaayoo mana kate kala war ma duu ka hayey tee nda cahāyan nda ŋaali, nda faasayan beeri, nda binetunyan beeri, nda hunburay beeri, nda faajiyan beeri, nda gaabandiyan beeri, nda ba zukandiyan beeri. Nongoo kul here war cebe kaŋ war ga henan hayaa woo ra.

¹² Adiŋi, nda ay hantum war se mo, man'ti goy futu teekaa wala bora a kaŋ se goy futaa teendi se. Ya nka hantum hala bajoo kaŋ war g'a tee ir se Irkoy jine ma bayrandi war se. ¹³ Woo ti haya kaŋ n'ir biney yaynandi. Ka tonton ir bineyaynandiroo ga, ir hanse ka ŋaali nda Tit ŋaaliyanoo, zama war kul na binoo kaanandi. ¹⁴ Ay na war ka fooma a jine, amma ay mana haw. Takaa kaŋ nda ir ga cimoo har war se haya kul ra, takaa din nda ir na war ka fooma Tit jine, a tee cimi. ¹⁵ Bajoo kaŋ a g'a tee war se ga hanse ka tonton nda a hongu takaa kaŋ nda war kul ga hayey tee kaŋ a n'i har, nda takaa kaŋ nda war n'a kubay henna nda hunburay nda jijiriyan. ¹⁶ Ay ga ŋaali nda kaŋ haya kul here ay ga naanay war.

8

Kabedoonay nooyan

¹ Ir armey, ir ga Irkoy anneemaa kaŋ a n'a noo Masedoni Egilizey se bayrandi war se. ² Binemarayyanoo kaŋ duu ey siiyan beeri ra, ŋi ŋaali beeroo kate i ma hanse ka tee

kabedoona ka noo, ba nda i ga hanse ka talka. ³ I na ngi hinagoo tee. Ay ga seede kaŋ i bisa ngi hinagoo bila gaabi. ⁴ I n'ir gaabi ir ma naŋ ngi ma ngi bagaa daŋ faabaroo ra kaŋ ga sanbandi Irkoy boro henanantey* se. ⁵ I n'a tee haya kaŋ bisa woo kaŋ ir g'a naata. I nka jin ka ngi boŋ noo ir Koyoo se, woo banda ga, i na ngi boŋ noo ir se ka sawa nda Irkoy ibaayoo. ⁶ Woo se ir na Tit suurandi ka nee a se kaŋ takaa kaŋ nda a na faabaroo sintin war se, takaa din da a ma koy a ga k'a timmandi. ⁷ War duu haya nongoo kul here: naanay ra, šenni ra, bayray ra, gaabandiyān kul here, nda bajoo kaŋ ir na war tuti war m'a tee, war ma tee mo kabedoona faabaroo woo ra.

⁸ Man'ti ya mma šelaŋ war se ka war noo yaamar, amma ya mma boro fooyaŋ gaabandiroo har war se hala ya war bajoo guna wala baji cimi no. ⁹ War g'ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa bay, takaa kaŋ nda nga kaŋ goo nda haya kul, a na nga boŋ tee talka war maaganda se, hala nga talkataraa ra war ma duu haya kul.

¹⁰ Ay lakkaloo no kaŋ ay g'a har war se woo ga, haya no kaŋ ga war nafa, war kaŋ za manna, war mana sintin hinne ka faabaroo tee, amma war nka kayandi mo k'a tee. ¹¹ Sohō, wa guna k'a tee k'a timmandi, hala anniyaa kaŋ war n'a zaa a se, a ma tee nda a ka sawa nda war hinagoo. ¹² Nda anniya henna goo ka noo, haya kaŋ n'n'a noo ga too, woo kaŋ sii ma ne si hāandi.

¹³ Man'ti war mma boroyaŋ feeri ka war boŋ tilasandi, amma war kul ma sawa. ¹⁴ Sohō war duuray beeroo ma tilasu kaa i ga, hala ngi mo han foo, ngi duuray beeroo ma tilasu kaa war ga, hala war kul ma sawa. ¹⁵ Sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Boraa kaŋ na iboobo kuuna, a mana boobo a se.

Woo kaŋ na ikaccu kuuna, a mana kacca a se.»†

Tit nda nga hangasiney sanbandi Korent

¹⁶ Albarka ma bara Irkoy se kaŋ daŋ Tit binoo ra a ma gaabandi war se, sanda woo kaŋ ir goo m'a tee. ¹⁷ A n'ir hoyraa dii. A goo nda anniya henna, a koy nda nga boŋ war do. ¹⁸ Ir n'ir armaa kaŋ Egilizey kul g'a saabu Alhabar Boryaa here sanba a bande. ¹⁹ Man'ti woo hinne, naarumaa kaŋ ir goo m'a tee faabaroo fondaa ra, Egilizey‡ hunday k'a suuba a ma hanga ir bande. Ir si diraa woo tee kala ka darža daŋ ir Koyoo ga, k'ir anniya henna cebe.

* 8:4 8.4 Boro henanantey sii kala Žerizalem, Rom borey batagaa 15.25–26.

† 8:15 8.15 Fattaroo 16.18. ‡ 8:19 8.19 Egilizey man'ti kala Masedoni Egilizey.

²⁰ Ir ga taka kul tee hala boro kul mas'ir maapoo hasara nooru beeroo woo goyoo ra kaŋ ir g'a tee. ²¹ Ir ga ceeci ka goy henna tee, man'ti ir Koyoo hinne jine, ir g'a tee adamizey mo jine.

²² Ir n'ir armaa sanba i bande. Cee boobo ir n'a sii haya boobo ra, ir kaa ka gar kaŋ a goo nda anniya henna. Sohō a goo nda anniya ka bisa, naanay beeroo maaganda kaŋ a g'a tee war se. ²³ Tit, a man'ti kala ay hangasino, ay goykasinaa no war here. Ir armey jerey, Egilizeyš dontokawyaŋ no. Ngi ti Almasihu daržaa. ²⁴ Woo se w'i cebe kaŋ war ga bag'ey nda cimi, hala Egilizey ma dii a, i ma bay kaŋ ir goo nda cimi ka fooma nda war.

9

Pol na hoyray foo noo koyne faabaroo here

Irkoy boro henanantey se kaŋ goo Žerizalem

¹ Haya kaŋ ti gaakasinaa kaŋ war g'a tee Irkoy boro henanantey* se, a sii nda addalil ya hantum war se a ga koyne. ² Ay ga war anniya henna bay, ay n'a ka fooma Masedoni borey jine ka nee: «Akay borey soolu za manna.» War gaabandiroo na ngi jere beeroo tuti kabedoonay ra. ³ Ay n'ir armey sanba war do hala takaa kaŋ nda ir na war ka fooma masi koy tee yaada. Ya mma baa war ma soolu sanda takaa kaŋ nda ay n'a har. ⁴ Nda man'ti woo, nda Masedoni boroyaŋ kaa ay bande, de i gar war mana soolu, ir ga haw, zama ir ga naanay war. War, war haawoo no. ⁵ Woo maaganda se ay dii kaŋ a ga hima y'a wiri ir armey ga i m'ir jin war do hala gaakasinaa kaŋ war n'a har, i ma huga nda a hala ay ga kaa. Woo ra a ga soolu hala ay ga kaa, a ma tee kabedoonay haya, a masi tee gaabi.

⁶ War ma bay kaŋ boro kaŋ na ikaccu duma ga ikaccu hegay, boro kaŋ na iboobo duma ga iboobo hegay. ⁷ Boro foo kul ma noo nda woo kaŋ a n'a kayandi nga binoo ra, bila nimsay, bila gaabi, zama Irkoy ga baa boro kaŋ ga noo nda paaliyan. ⁸ Irkoy goo nda hini ka anneema dumi kul doori war boŋ hala waati kul war ma bara nda woo kaŋ ga war ga too hala a ma hoo, war ma hin ka teegoy henna dumi kul tee, ⁹ sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Boro kaŋ ga talkey noo ka gomni doori i boŋ, nga šerretaraa ga cindi hala abada.»†

Š 8:23 8.23 Sorro 19to. * 9:1 9.1 Boro henanantey sii kala Žerizalem, zamnaa 8.4. † 9:9 9.9 Zabur 112.9.

¹⁰ Bora a kan ga sayakaa noo dumi, a ga takula noo a ma tee njaayan. A ga war noo ka war dumiyo boobandi, a ga tonton war šerretaraa teegoy hennawey ga. ¹¹ A ga war tee almankoy ni nongoo kul here nda kabedoonay dumi kul, ir bande boro boobo ma albarka dan Irkoy se. ¹² Zama faabaroo kan war g'a tee si hima ka tee Irkoy boro henantey hinne nafaa, a ga hima ka kate boro boobo ma hanse ka albarka tee Irkoy se. ¹³ Nda i duu faabaroo woo, i ga Irkoy saabu nda takaa kan nda war ga cebe kan war ga hanajer Almasihu Alhabar Boryaa se nda kabedoonay gaakasinaa kan war g'a tee ngi nda borey kul se. ¹⁴ Anneema beeroo kan Irkoy n'a noo war se sabbu se i ga Irkoy njaaray war se, ka baa war ka tonton. ¹⁵ Albarka ma bara Irkoy se nga nooyan beeroo kan si hin ka fillandi maaganda se.

10

Pol na borey zaabi kan ga šelan nga goyoo ga

¹ Agay hunday Pol, ay ga haya foo wiri war ga Almasihu bineyaynaa nda nga borohennataraa maaganda se, agay kan borey ga nee kan nda ay goo war game ka dii cere moo nda moo, ay ga tee boro yayna, amma nda ay mooru war, ay ga tee war se boro konna. ² Ay g'a njaaray war ga, waati kan ay goo war game, ay mas'ay borokonnotaraa cebe war se takaa kan nda ay ga yadda k'a cebe borey se kan ga hongu adamizey takaa nda ir ga dira. ³ Cimi no adamizeyan ti ir, amma ir si wongu nda adamizey takaa. ⁴ Zama ir wongu jinawey man'ti adamizey waney, jinay gaabanteyan no kan hun Irkoy do ka hayey kan ga wongu kubay, k'i kayri, ka taari miilewey halaci, ⁵ ka hini kul kan ga nga bon jer ka kay Irkoy bayraa se halaci, ka kate miile kul ma yee Almasihu cire k'a beerandi. ⁶ Ir soolu, waati kan war ga hanajer ir se haya kul ra, ir ga zunubu kul zukandi.

⁷ Wa hayey guna nda cimi! Nda boro ga naanay kan nga goo Almasihu bande, a ma haya foo bay: takaa kan nda a goo Almasihu bande, takaa din da ir mo Almasihu wane nda ir. ⁸ Ba nda ay ga bolsay kayna nda hinoo kan ir Koyoo n'a noo ya ne, a man'ti kala war tontonyanoo se, man'ti war kayriyanoo se. Woo si ay haawandi. ⁹ Ay si baa a ma tee sanda ya mma war hunburandi nda ay batagawey, ¹⁰ zama i nee batagawey wey ga tin, i goo nda gaabi, amma agay azzaatoo sii nda gaabi, ay meešenney man'ti baffoo. ¹¹ Boro kan ga woo hongu ma bay kan takaa kan ti ir šennoo ir batagawey ra nda ir ga mooru, nga da ti ir teegoyey nda ir goo war game.

¹² Ir mma yadda hunday k'ir boŋ sawandi nda boroyan kaŋ goo borey ra kaŋ ga ngi boŋ saabu, wala k'ir boŋ kar i ga. Amma ngi, i mma ngi boŋ neeši ngi boŋ ga, ka ngi boŋ kar ngi boŋ ga, i si faham baffoo. ¹³ Ir, ir si bolsay ka hoo, amma kaydogoo kaŋ Irkoy n'a daŋ ir ga, ir ga kay kaydogoo din ga, nga ka kate ir too kate mo hala war do. ¹⁴ Ir si bisa ir kaydogoo din ga, sanda ir mana too kate hala war do. Ir nka mana too kate hala war do nda Almasihu Alhabar Boryaa wala? ¹⁵ Ir si hanse ka bolsay nda goy waaney, amma ir ga naata, nda war naanaa koy jine ka tonton, ir goyoo ga tonton ka sawa nda kanjey kaŋ ir n'i kayandi. ¹⁶ Woo ra ir ga Alhabar Boryaa ka koy koyrawey kaŋ goo war se jine, bila nda ir ma bolsay nda goyey kaŋ teendi ka ben farru waaney ra. ¹⁷ «Boro kaŋ ga bolsay ma bolsay nda ir Koyoo.»* ¹⁸ Man'ti bora kaŋ ga nga boŋ saabu no i g'a dii laadirante, bora kaŋ ir Koyoo g'a saabu ti laadirante.

11

Boroyan kaŋ ga ngi boŋ himandi diyaw

¹ Nda a gar ba war mma hin k'ay hollokomtaraa ikayna mune, wa alha naŋ, war m'ay suuri kayna. ² Ay ga canse war se nda canseyan kaŋ hun Irkoy do, zama ya nka war cewoo dii kurpe folloku se, ka war kayandi Almasihu jine sanda hondiyaw henanante kaŋ si aru bay. ³ Amma ay ga hunbur, sanda takaa kaŋ nda gondoo na nga carmaa ka Haawa darga, takaa din da war lakkaley masi koy bere ka laadirtaray [nda henanyan] naŋ kaŋ Almasihu ga hima nda a. ⁴ Zama nda boro kaa ka Isa tana waazu war se kaŋ man'ti woo kaŋ ir n'a har, wala war duu hundi tana kaŋ man'ti Irkoy Hundoo kaŋ war duu a ka bisa, wala alhabar borya tana kaŋ man'ti Alhabar Boryaa kaŋ war duu a, war ga yadda ngi mo ga.

⁵ Agay do war diyaw beerey mana bisa agay nda baffoo. ⁶ Ba nda ay si waana šenni, man'ti bayray here, taka kul kaŋ no nda nongu kul kaŋ no, ir n'a cebe war se.

⁷ Wala zunubu no y'ay boŋ yeeti ganda hala war ma duu ka jer waatoo kaŋ ay na Irkoy Alhabar Boryaa har war se yaada? ⁸ Ay na Egiliz tanayan kabey kokobu ka banaw taa i kone ka kaa ka war alhaadimay goyoo ra. ⁹ Waatoo kaŋ ay goo war do, kaŋ tilasu duu agay, ya na tee boro kul ga jeraw, zama ir armey kaŋ kaa ka hun Masedoni n'ay noo hayey kaŋ ga ay ga too. Haya kul here ay n'ay boŋ dii ya si tee war ga jeraw, ay ga koy a ga mo k'ay boŋ dii. ¹⁰ Hala de cimi no kaŋ Almasihu cimoo goo ay ra, boro kul s'ay ganji

* 10:17 10.17 Žeremi 9.23.

ya fooma Akay gandaa laamawey ra. ¹¹ Macin se? Ya nk'a tee, zama ay si baa war wala? Irkoy ga bay kan ay ga baa war.

¹² Woo kan ay goo m'a tee, ay ga cindi a ga, hala ya borey gagay kan ga waati henna ceeci ka bolsay ka ngi bon sawandi nda ir. ¹³ Borey wey dumey man'ti kala taari diyawyan, goykaw darganteyan kan ga ngi bon himandi Almasihu diyawyan. ¹⁴ A si bonhaw, Ibilisi hunday mma nga bon himandi annuura almalayka. ¹⁵ Adişi a si bonhaw nga goykey mo ma ngi bon himandi şerretaraa goykawyan. Amma ngi kokoroo ra i ga duu ngi teegoyey banaa.

Laazaabawey kan duu Pol nga diyawtaraa ra

¹⁶ Ay ga yee k'a har, boro kul mas'ay dii sanda hollokom, wala mo war m'ay dii sanda hollokom hala agay mo, ya duu ka bolsay kayna. ¹⁷ Woo kan ay g'a har, ay s'a har nda ir Koyoo takaa, hollokom takaa nda ay g'a har, nga ra ay ga naanay ka duu haya kan nda ay ga bolsay. ¹⁸ Boro boobo ga fooma nda adamizetaray hayey, agay mo ga fooma.

¹⁹ War ga wan ka hollokomey hayey mupe, war kan ga nee lakkalkoynian ti war! ²⁰ War ga boro mupe kan ga war tee banpa, wala boro kan ga war hayaa taa, wala boro kan ga war kabey koonandi, wala boro kan ga war kaynandi, wala boro kan ga war san. ²¹ Ay g'a har, ir haawoo no, a ga hima nda sanda ir nka yalaafu.

Haya kul kan boro ga yadda k'a tee, ay ga şelan sanda hollokom, ay ga yadda mo. ²² Ebereyan no wala? Agay da mo, nga da ti agay. Izirayel boroyan no? Agay da, nga da ti agay. Ibrahima hayrey no wala? Agay da, nga hayroo ti agay. ²³ Almasihu goykawyan no wala? Ay ga şelan sanda saama, agay tiya ka bisa ey: ay taabi ka bisa ey, ay na kasu tee ka bisa ey, ay karandi laala ka bisa ey, cee boobo ay huru buuyan mee ga. ²⁴ Cee guu Alyahuudey na barzu mee woytaaci (40) kan affoo g'a kuma kaa ay ra.* ²⁵ Cee hinza ay barzandi, cee foo ay warrandi nda tondi hala ya duu ka buu, cee hinza harihii n'ay mun, ay na zaari foo nda cijin foo tee teekoo ra. ²⁶ Cee booboyan ay naarumawey ra, ay huru farratay ra isawey bon, ay huru farratay ra zay beerey game, ay huru farratay ra ay dumoo borey game, ay huru farratay ra dumey kan man'ti Alyahuudu game, ay huru farratay ra koyraa ra, ay huru farratay ra saajoo ra, ay huru farratay ra teekoo bon, ay huru farratay ra taari armey game. ²⁷ Ay goo taabi nda farayan ra, cee booboyan ay ga hanna, ay goo heray nda jaw ra, cee booboyan ay mana duu ka nja, ay goo hargu nda baji ra. ²⁸ Woo ti ya

* 11:24 11.24 Alhukumoo 25.2-3.

na hayey jerey kabu, hayaa kaŋ g'ay kankam zaari kul ti Egilizey kul alhuzunoo. ²⁹ May ka sii nda gaabi takaa kaŋ nda agay mo sii nda gaabi? May no ka kaŋ zunubu ra, de a s'ay dor?

³⁰ Nda ay ga hima ka fooma, ay si fooma kala nda ay gaabi jaŋaa. ³¹ Irkoy kaŋ ti ir Koyoo Isa Baaba, albarka ma bara a ga hala abada, ga bay kaŋ ay si taari. ³² Kaŋ ay goo Damas koyraa ra, goforneroo kaŋ goo kokoyoo Aretas cire na koyraa boroyaŋ daŋ i m'ay koroši hala i m'ay dii. ³³ Kokondo ra i n'ay daŋ k'ay zumandi nda koyraa cetaa funeetaraa, woo k'ay kaa kaboo ra.

12

Hayey kaŋ Pol dii ey bangayyan ra

¹ A nka tilasu ya fooma. Ba nda nafaw sii a ra, ay ga koy a ga k'ir Koyoo hayey kaŋ boro ga dii ey nda nga bangayyaney deede. ² Ay ga Almasihu ganakaw foo bay kaŋ zandi ka koy hala beene hinzantoo ra, a ga too jiiri woy cindi taaci (14). Nda nga azzaatoo no ka koy wala man'ti nga azzaatoo no, ay si bay, Irkoy no ma bay. ³ Ay ga bay kaŋ bora din koy beenaa ra, nda nga azzaatoo ra no, wala man'ti nga azzaatoo ra no, ay si bay, Irkoy no ma bay, ⁴ a zandi ka koy hala alženna ra, a maa šenniyan kaŋ si deedandi, i si bisa boro se a m'i har. ⁵ Bora woo dumoo nda ay ga fooma, amma agay hunday, ay si fooma nda haya kul kala ay gaabi jaŋaa.

⁶ Nda ay ga baa ya fooma ay si tee hollokom, zama cimoo no ay g'a har. Amma ay g'ay boŋ dii hala boro mas'ay jer ka bisa woo kaŋ a ga dii a ay ga wala woo kaŋ a ga maa ay g'a har, ⁷ bangayyan beerey wey mo kaŋ a ga dii ey maaganda se. Haya huru ay hamoo ra kaŋ ma nee karji hala ya si duu k'ay boŋ jer. Ibilisi almalayka ka sanbandi a m'ay kar hala ya si duu k'ay boŋ jer. ⁸ Hayaa woo se, ay n'ir Koyoo ŋaaray cee hinza a m'a moorandi ay ga. ⁹ A nee ya ne: «Agay anneemaa ga ni wasa, zama gaabi jaŋay ra ay hinoo ga diyandi kaaray.» Adiši a ga hanse ka kan ya ne ya bolsay nda ay gaabi jaŋaa hala Almasihu hinoo ma cindi ay ga. ¹⁰ Woo se ay ga ŋaali nda ay gaabi jaŋaa, nda maahasarayyan, nda tilasuyan, nda gurzugayyan, nda šiitayyan ra Almasihu sabbu se, zama waati kaŋ ay sii nda gaabi, waatoo din no Almasihu g'ay noo gaabi.

Pol ga alhuzun Korent borey se

¹¹ Ay tee hollokom, war k'ay gaabi ya ti a, war ti borey kaŋ hima k'ay saabu, zama diyaw beerey wey mana bisa agay

nda haya kul, ba kaŋ ay man'ti baffoo. ¹² Šikka sii diyaw silbawey, war dii ey war game nda ngi muŋeyan beeroo. I teendi nda tammaasaan, nda almunkaryan, nda kayfiyan albarkaa ra. ¹³ Macin no Egilizey jerey duu a kaŋ war mana duu a? Nda man'ti haya folloku kaŋ ti ya na tee war ga jeraw. Wa tooŋeroo woo yaafa ya ne!

¹⁴ Nga ne, cee hinzantoo ti woo ay ga soolu ka koy war do, de mo ay si tee war ga jeraw, zama man'ti war almaanoo bande ay goo, war hunday bande ay goo. Man'ti zankey no ma haya marga hayragey se, hayragey no ma marga zankey se. ¹⁵ A ga kan ya ne y'ay kabehayaa noo war se, ka agay hunday noo war se. Nda ay ga baa war ka tonton, haya no ma hun war bajoo ra ya ne wala?

¹⁶ Haya kul kaŋ no, agay, ya na tee war ga jeraw, amma boro fooyan ga nee kaŋ ay ga caram, de mo carmay nda ay na war dii. ¹⁷ Borey kaŋ ay n'i sanba i ma koy war do, boro goo i ra kaŋ kate ya war haya ŋaa wala? ¹⁸ Ay n'a wiri Tit ga a ma koy war do. Ay n'ir armaa sanba a bande. Tit nka war haya ŋaa wala? Man'ti lakkal follokaa ra ir dira? Man'ti fondo follokaa ra ir dira?

¹⁹ A gay war ga hongu kaŋ ir mma faasa ir boŋ se war jine, man'ti cimi no. Ir si šelan kala Irkoy jine Almasihu albarkaa ra. Woo kul, ir baakey, ir s'a tee kala war tontonyanoo se. ²⁰ Ay ga hunbur waati kaŋ ay kaa ya si war gar taka kaŋ ga kan ya ne ga, de mo war mo mas'ay gar taka kaŋ ga kan war se ga. Ay ga hunbur ya yenjeyan gar war game, nda canseyan, nda binetunyan, nda alhaasiditarayyan, nda cere maahasaraw, nda miimandayan, nda bolsay, nda taka šiirayan. ²¹ Ay ga hunbur kaŋ hiino nda ay kaa war do, ay Koyoo masi koy ay yeeti ganda war jine. Boro booboyan kaŋ na zunubu tee, de i mana tuubi ka hun ngi žiiboo ga, nda woy nda aru izefututaraa ra, nda haya futu boonayyan ra kaŋ i n'i tee, ay ga hēe ngi maaganda se.

13

Hoyray kokorantey nda fooyanoo

¹ Cee hinzantoo ti woo kaŋ ay ga koy war do. «Ciiti kul masi dunbandi kala seede hinka wala ihinza seedetaraa ga.»* ² Borey kaŋ na zunuboo tee za ya na koy war do nda borey jerey kul, ay ga lakkaley zumandi kaŋ ba nda ay sii no, sanda takaa kaŋ nda ay n'a har i se ay koyyan hinkantoo ga kaŋ hiino nda ay kaa, ay si boro kul kaa. ³ Sohō kaŋ war ga tammaasa ceci kaŋ ay mipoo nda Almasihu ga šelan, war ga dii a. Almasihu hinagoo si kacca war here, a ga nga

* 13:1 13.1 Alhukumoo 19.15.

hinoo cebe war game. ⁴ Zama a kanjandi sanda boro kan sii nda gaabi. Sohõ, a ga huna Irkoy hinoo albarkaa ra. Ir mo, takaa din da, ir sii nda gaabi, amma ir ga huna a bande Irkoy hinoo albarkaa ra war here.

⁵ Wa war boj sii ka war boj guna ka dii wala war goo naanaa fondaa ra. War nka si maate kan Isa Almasihu goo war ra? Nda man'ti woo, war ga mongandi war naanaa ra.

⁶ Ay ga naata kan war ga kaa ka bay kan ir, ir mana mongu.

⁷ Ir ga Irkoy ñaaray war masi goy futu kul tee. Man'ti ir mma baa ir ma cebe war se kan ir n'ir goyoo tee ka boori, ir mma baa war ma teegoy henna tee, ba nda a ga hima nda sanda ir man'ir goyoo tee ka boori. ⁸ Zama ir sii nda hini ka cimi tangam, ir sii kala cimi bande. ⁹ Waati kan ir sii nda gaabi, amma war goo nda gaabi, ir ga ñaali, koyne mo ir ga ñaaray war ma tee boro timmanteyañ. ¹⁰ Woo maaganda se, waati kan ay sii war do, ay ga hayey wey hantum war se, nga ra waati kan ay goo war do ya si hayey šendandi war ga, ya hin k'a tee nda hinoo kan ir Koyoo n'a noo ya ne. A n'ay noo hinoo woo war nafaa se, a man'a noo hasaraw se.

¹¹ Aywa ag'armey, wa ñaali, wa yadda ka tee boro kan tee ka timme, wa yadda hoyray, wa tee anniya foo, alaafiya ma bara war game. Woo ra Irkoy kan ti Bajikoyoo nda Alaafiyakoyoo goo war bande.

¹² Wa cere foo nda summuyan henanante. Irkoy boro henanantey kul ga war foo.

¹³ Ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa, nda Irkoy bajoo, nda Hundi Henanantaa margaroo ma bara war kul bande.

Batagaa kañ Pol n'a sanba Galati borey se

Citaaboo fahamandiroo

Galati gandaa sii kala gandaa kañ se i ga nee Tirki laboo jere foo ga. Pol naarumawey ra a koy Galati borey do. Woo ka kate i ma naanay Isa Almasihu. Egilizyan gorandi no din. Pol banda ga, Alyahuuduyan bangay kañ nee kañ ka naanay Isa hinne si boro hallasi, kala ma Alyahuudey alaadawey mo kayandi. Waatoo kañ Pol maa kañ Galati borey na fondo cimoo nañ ka hanga taari cawandey wey, a hantum i se k'i hoyray, i ma duumi borcintaraa ra ka hanga fondo cimoo.

A n'i bayrandi kañ man'ti Alyahuudey ašariyaa no ma boro hallasi. Ka naanay Isa hinne no ma boro hallasi. A nee i se i ma nañ Hundi Henanantaa m'i gongu, zama nga no ma boro faaba ma hin ka teegoy henna tee.

Borey kañ se batagaa sanbandi maañey

nda fooyanoo kañ teendi i se

¹ Agay Pol kañ ti diyaw, boroyañ man'ay tee diyaw, boro man'ay ti a, amma Isa Almasihu nda Baaba Irkoy kañ n'a tunandi bukawey ra k'ay ti a. ² Agay nda ir armey kul kañ goo ay bande ka batagaa woo sanba Galati gandaa Egilizey se. ³ Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiyaa ma kaa war ga. ⁴ Almasihu na nga boñ noo ir zunubey maaganda se k'ir cendi k'ir kaa zaman laalaa woo ra. Woo ti Irkoy ir Baaba ibaayoo. ⁵ Nga, darža ma bara a ga abada hala abada. Amin.

Alhabar Borya folloku bara

⁶ Ay boñoo haw nda takaa kañ nda war cahã ka banda bere bora se kañ na war cee nda [Almasihu] anneemaa. War koy alhabar borya tana dii, ⁷ ka gar alhabar borya kul sii no koyne, boroyañ de bara no kañ ga war boñey jaami, i ga baa ngi ma Almasihu Alhabar Boryaa bere. ⁸ Amma ba nda ir wala beenaa almalayka foo na alhabar borya foo waazu war se kañ ga fay nda woo kañ ir n'a waazu war se, koyoo ma laali. ⁹ Sanda takaa kañ nda ir n'a har ka bisa, sohõ ay g'a har koyne: nda boro foo na alhabar borya foo har war se kañ man'ti woo kañ war duu a, koyoo ma laali.

¹⁰ Aywa, sohõ adamize alhormaa wala Irkoy alhormaa no ay g'a ceeci? Wala mo adamizey se ay ga ceeci ya kan?

Nda ya mma ceeci hala sohō ka kan adamizey se, ay si tee Almasihu tamoo.

Takaa kaŋ nda Pol tee diyaw

¹¹ Ag'armey, ay ga war bayrandi kaŋ Alhabar Boryaa kaŋ ay n'a waazu mana hun adamize do. ¹² Zama agay, ya na duu a adamize ga, a mana cawandi ya ne, amma Isa Almasihu k'a bangandi ya ne.

¹³ War maa ay jogolaa waatoo kaŋ ay goo Alyahuudey addinaa ra, takaa kaŋ nda ay hanse ka Irkoy Egilizoo gurzugay ka ceeci k'a halaci, ¹⁴ takaa kaŋ nda ay bisa ag'alwadde boobo ay jamaa ra Alyahuudey addinaa ra, zama ay ga hanse ka canse ay baabey alaadawey se.

¹⁵ Amma kaŋ a kan [Irkoy] se kaŋ n'ay daŋ jere ga za ay jaa gundoo ra, de mo kaŋ n'ay cee nga anneemaa ra, ¹⁶ ka nga Iz'aroo bangandi ya ne, hala y'a har dumey se kaŋ man'ti Alyahuudu, ya na nbunadam hoyraa ceeci. ¹⁷ Ya na žigi mo ka koy Žerizalem, borey do kaŋ n'ay jin ka tee diyaw, amma dogoo din da ya nka koy Arabi jina, ay yee koyne Damas.

¹⁸ Jiiri hinza banda ga, ay žigi ka koy Žerizalem ka Piyer bay, ay cindi jeroo ga jirbi woy cindi guu (15). ¹⁹ De mo ya na dii diyawey jerey boro kul nda man'ti Žak, ir Koyoo armaa. ²⁰ Hayey kaŋ ay g'i hantum war se, nga ne, Irkoy ga bay kaŋ ay si taari.

²¹ Woo banda ga, ay koy Siiri nda Silisi gandawey ra. ²² Egilizey kaŋ goo Almasihu maanoo ga Žude gandaa ra mana bay ka dii agay. ²³ Amma i ga maa hinne i ga nee: «Boraa kaŋ cindi k'ir gurzugay goo ma naanaa waazu kaŋ a cindi ka ceeci k'a halaci.» ²⁴ De i ga Irkoy beerandi ay maaganda se.

2

Hayey kaŋ Pol nda diyawey cindey n'i kayandi

¹ Jiiri woy cindi taaci (14) banda ga, agay nda Barnabas žigi ka koy koyne Žerizalem, ay na Tit mo ka koy ay bande. ² Irkoy ka bangandi ya ne ka kate ya žigi, ay na Alhabar Boryaa kanandi Egilizey jine kaŋ ay g'a waazu dumey se kaŋ man'ti Alyahuudu. Boro kayantey, ay n'a kanandi i jine jere ga hala goyoo kaŋ ay goo m'a tee wala woo kaŋ ay n'a tee masi tee yaada. ³ Ba Tit kaŋ cindi ay bande kaŋ ti Grek, a mana tilasandi a ga a ma hurubangu.* ⁴ Woo kul, haya mana kate a kala ir taari armyey kaŋ zanba ka huru ir ra, ka

* 2:3 2.3 «... a ma hurubangu» maanaa ti: a ma huru alyahuudutaray.

borcintaraa derandi kaŋ ir duu a Almasihu Isa bande k'ir tee baŋŋayan. ⁵ Ir mana yadda i se ka cindi i cire ba alwaati kayna, hala Alhabar Boryaa cimoo ma cindi war kone.

⁶ Wey kaŋ i g'i dii sanda boro kayante, haya kul kaŋyan no ay si kula, Irkoy si boro ndum guna. Borey kaŋ se i ga nee kayante mana haya daŋ ay ga ka tonton. ⁷ Amma kaŋ i bay Alhabar Boryaa talfandi ay ga y'a waazu dumiyaŋ kaŋ man'ti Alyahuudu se, sanda takaa kaŋ nda a talfandi Piyer ga Alyahuudey se, ⁸ zama Irkoy kaŋ na Piyer soolu a ma tee Alyahuudey diyaa, nga da ka agay mo soolu ya tee diyaw dumey kaŋ man'ti Alyahuudu se, ⁹ kaŋ i yadda goyoo kaŋ nondi ya ne Irkoy anneemaa ra, Žak, nda Piyer, nda Yehiya kaŋyan ti Egilizoo hugoo ganjiyaŋ na kabe daŋ agay nda Barnabas kaboo ra ka cebe kaŋ ngi yadda ir ga, ir, ir ma koy goy dumey kaŋ man'ti Alyahuudu game, ngi, ngi ma koy goy Alyahuudey game. ¹⁰ I baa de ir ma hongu talkey, woo ti haya kaŋ ay soobay y'a tee.

Pol citi Piyer ga Antiyoš

¹¹ Amma kaŋ Piyer kaa Antiyoš, ay citi a ga borey kul jine, zama a tooŋe. ¹² Waatoo kaŋ boro fooyaŋ kaŋ hun Žak do mana too kate, a ga ŋaa boro bande kaŋ man'ti Alyahuudu, amma za i too kate, a hun borey ra ka yee jere ga, a mana yee ka yadda ka ŋaa i bande, Alyahuudey kaŋ ga hurubanguyanoo kayandi hunburay se. ¹³ Alyahuudey cindey mo na almunafikitaray tee ka hanga a hala nongu kaŋ ra i na Barnabas mo hangandi ngi bande ngi almunafikitaraa ra. ¹⁴ Amma waatoo kaŋ ay dii i si dira borey kul jine nda Alhabar Boryaa cimoo, ay nee Piyer se borey kul jine: «Nda ni kaŋ ti Alyahuudu, n'ga huna sanda boro kaŋ man'ti Alyahuudu, taka foo n'ga dumey kaŋ man'ti Alyahuudu gaabi i ma tee sanda Alyahuudu?»

Alyahuudey nda dumey jerey kul

si hallasi kala naanaa albarkaa ra

¹⁵ Ir, ir nka hayandi alyahuudutaray, ir man'ti zunubu teekey kaŋ hun dumey ra kaŋ man'ti Alyahuudu. ¹⁶ Amma ir ga bay kaŋ ašariyaa diiyanoo si boro tee boro šerrante, boro ma naanay hinne Isa Almasihu no ma boro tee boro šerrante. Ir mo, ir naanay Almasihu Isa hala naanaa kaŋ ir na daŋ a ra m'ir tee boro šerranteyaŋ, amma man'ti nda ašariyaa diiyanoo, zama ašariyaa diiyanoo si boro kul tee boro šerrante. ¹⁷ Nda ir ga ceeci k'ir boŋ tee boro šerrante Almasihu albarkaa ra, ka gar mo zunubanteyaŋ ti ir hunday, Almasihu ti zunubu cere wala? Abada! ¹⁸ Zama nda ay yee ka hayey cin kaŋ ay n'i kayri, ya mma cebe kaŋ

ašariyaa hookaw ti agay. ¹⁹ Agay hunday ašariyaa k'ay tee bukaw, ay buu a here hala ya duu ka huna Irkoy here. Ay kanjandi Almasihu bande, ²⁰ man'ti agay no ma huna koyne, amma Almasihu no ma huna ay ra. Hunaroo kan ay goo m'a tee sohō da ay gaahamoo ra, ay s'a huna kala naanaa kan ay n'a dan Irkoy Iz'aroo ra, nga kan bajoo kan a n'a tee ya ne maaganda se, a na nga boŋ noo i ma nga wii ay sabboo se. ²¹ Ay si Irkoy anneemaa kaa, zama nda a gar šerretaray mma duwandi ašariyaa ra, adiši Almasihu nka buu yaada.

3

Ašariyaa diiyanoo wala ka naanay Isa no ma boro tee boro šerrante?

¹ He Galati borey, war sii nda lakkal, may ka dabari dan war se? War kan takaa kan nda Isa Almasihukanjandi harandi war se kaaray, ma nee haya kan war dii a. ² Hayaa hinne kan ay ga baa y'a bay war ga ti: ašariyaa diiyanoo albarkaa ra war duu Irkoy Hundoo wala naanaa šennoo kan war maar'a albarkaa ra war duu a? ³ War sii nda lakkal takaa woo kul? War sintin ka dira nda Irkoy Hundoo, sohō war ga benandi nda hundi-ibaayoo wala? ⁴ War farawoo kul tee yaada wala? A si hin ka tee yaada. ⁵ Irkoy kan ga war noo nga Hundoo, nga kan ga kayfiyan tee war game, ašariyaa diiyanoo albarkaa ra wala naanaa šennoo kan war maar'a albarkaa ra a g'i tee?

⁶ Takaa kan nda «Ibrahim naanay Irkoy, de a kabandi a se šerretaray»*, ⁷ war ma bay kan borey kan ga ngi naanaa dan Irkoy ra, ngi ti Ibrahim haamawey. ⁸ Citaaboo bayrandi za a mana tee kan Irkoy ga dumey kan man'ti Alyahuudu tee boro šerrante nda i naanay. Woo se a jin ka alhabar boryaa woo har Ibrahim se ka nee: «Ni bande gandawey kul ga duu albarka.»† ⁹ Takaa woo ra borey kan ga ngi naanaa dan Irkoy ra, ga duu albarka Ibrahim bande kan naanay.

¹⁰ Borey kul kan ga ašariyaa dii sii kala laaliyan cire, zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Boro kul kan hayey kul kan hantumandi ašariyaa citaaboo ra dii k'i ka goy, bora laali.»‡ ¹¹ A ga henan kan ašariyaa si boro kul tee boro šerrante Irkoy jine, zama «boro šerrantaa si huna kala nda naanaa albarkaa.»§ ¹² Ašariyaa mana hun naanaa ra, amma «boro kan ga hayey wey ka goy ga huna nda ey.»*

* **3:6** 3.6 Sintinoo 15.6. † **3:8** 3.8 Sintinoo 12.3. ‡ **3:10** 3.10 Alhukumoo 27.26. § **3:11** 3.11 «boro šerrantaa si huna kala nda naanaa albarkaa», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «boro kan naanaa n'a tee boro šerrante, ga huna», Habaku 2.4. * **3:12** 3.12 Sargarey 18.5.

¹³ Almasihu n'ir day k'ir kaa ašariyaa laaliyanoo ra, a tee laalihaya ir maaganda se, zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Boro kul kaŋ deejandi bundu ga, laali.»[†]
¹⁴ Woo teendi hala Ibrahima albarkaa, dumey kaŋ man'ti Alyahuudu ma duu a Almasihu Isa bande hala ir ma duu naanaa ra Irkoy Hundoo kaŋ allaahidoo zandi.

Hayaa kaŋ ga ašariyaa nda allaahidoo fay

¹⁵ Ag'armey, ay ga ūe laŋ war se sanda adamizey alaadaa: takaa kaŋ nda boro kaŋ na nga wasiyyoo hantum, boro foo s'a kaa, a si tonton a ga. ¹⁶ Irkoy na allaahiduyan zaa Ibrahima nda nga hayroo se. A mana nee «nda nga hayrey se», sanda boro booboyaŋ, amma boro folloku ga a goo, a nka nee «nda ni hayroo se»[‡], maanaa Almasihu. ¹⁷ Hayaa ne kaŋ ay g'a har: amaanaa kaŋ Irkoy n'a zaa k'a jisi henna, ašariyaa kaŋ goro jiiri zangu taaci nda waranza (430) amaanaa banda ga si allaahidoo kaa k'a derandi ka nga alkadaroo kaa. ¹⁸ Zama nda ašariyaa bande boro ga duu tuboo, adiŋi man'ti allaahidoo ra a ga hun koyne. Ka gar allaahidoo ra Irkoy na Ibrahima noo anneemaa.

¹⁹ Adiŋi macin se ašariyaa gorandi? A nka tontonandi allaahidoo ga ka borey hooyaney cebe, hala waati kaŋ hayroo kaŋ se allaahidoo zandi kaa. Ašariyaa woo, almalaykey k'a gorandi k'a daŋ waafakandikaw kaboo ra. ²⁰ Ka gar waafakandikaw man'ti boro folloku no a ga waafakandi, amma Irkoy nga folloku no.

²¹ Ašariyaa ga Irkoy allaahidey kuta wala? Abada! Zama nda a gar ašariya nka nondi kaŋ ga hunayan noo, kul nda cimi ūerretaray mana hun kala ašariyaa diiyanoo ra. ²² Amma Citaaboo na hayey kul daŋ zunubu gaaboo cire hala allaahidoo kaŋ Irkoy n'a zaa ma nondi ganakey se ngi naanaa kaŋ i n'a daŋ Isa Almasihu ra maaganda se.

²³ Kaŋ naanaa waatoo mana kaa, ir man'ti kala ašariyaa kasa-izey, ir daabandi hala naanaa fondaa cebandiyanoo ga. ²⁴ Takaa woo da, ašariyaa ti ir gongukaa kaŋ g'ir gongu hala Almasihu ga, hala ir ma tee boro ūerranteyaŋ naanaa albarkaa ra. ²⁵ Sohō kaŋ naanaa kaa, ir sii gongukaw bande koyne.

War man'ti baŋŋayaŋ koyne, Irkoy izeyaŋ ti war

²⁶ War kul man'ti kala Irkoy izeyaŋ Almasihu Isa kaŋ war naanay a maaganda se, ²⁷ zama war kul kaŋ batize Almasihu ra, war na Almasihu daŋ war ga sanda darbay. ²⁸ Woo ra Alyahuudu wala Grek sii no, baŋŋa wala borcin sii no, aru wala woy sii no, zama war kul ti affoo Almasihu

[†] 3:13 3.13 Alhukumoo 21.23. [‡] 3:16 3.16 Sintinoo 17.7.

Isa bande. ²⁹ Haya kanj se Almasihu wane nda war, adişi Ibrahima hayroo ti war, war ti tubukey sanda takaa kanj nda allaahidoo n'a har.

4

¹ Ay nee: hala de tubukaa ga tee zanka kaccu, haya kul si nga nda banja fay, ba kanj se nga ti hayaa kul koyoo. ² A sii kala boroyan cire kanj ga huga nda nga nda nga jinawey hala waatoo kanj baaboo na kayandi ga. ³ Ir mo takaa din da, waatoo kanj ir ga zanka, ir man'ti kala banjayan adujna hayey se. ⁴ Amma kanj alwaatoo too kanj kayandi, Irkoy na nga Iz'aroo sanba kate. Woy-boro k'a dan adujna ra, a hayandi ašariyaa waati ⁵ hala a ma duu ka borey kanj goo ašariyaa hinoo cire day k'i kaa kabe ra. Woo ra ir ga hin ka tee Irkoy ize kanbari. ⁶ Haya kanj se Irkoy izeyan ti war, woo se Irkoy na nga Iz'aroo Hundoo sanba ir biney ra. Hundoo din no ma kaati ka nee: «Abba, ir Baaba Irkoy!» ⁷ Takaa woo ra ni man'ti banja koyne, iz'aru ti ni. Haya kanj se iz'aru ti ni, woo se Irkoy sabboo ra tubukaw mo ti ni.

Alhuzunoo kanj Pol n'a zaa Galati borey se

⁸ Waatey kanj bisa ra war mana Irkoy bay, war cindi ka tee koyyan se tam kanj nda cimi man'ti koyyan no. ⁹ Amma sohō war ga Irkoy bay, wala hunday sohō ir ma nee Irkoy ga war bay. Taka foo war ga war boj yeeti haya buunayan kanj sii nda nafaw cire kanjan se war ga baa war ma tee tam koyne? ¹⁰ War ga zaariyan, nda handuyan, nda waatiyan, nda jiiriyay beerandi. ¹¹ Ay ga hunbur war here farayanoo kanj ay n'a tee war se ma tee yaada.

¹² Ag'armey, ay g'a njaray war ga, war ma tee sanda agay, zama agay mo, ya nka tee sanda war. War mana ifutu kul tee ya ne. ¹³ War ga bay kanj cee jinaa, ay wircoo ka kate ya koy war do ka Alhabar Boryaa har war se. ¹⁴ Ay wircoo hanse ka war farandi, war man'ay konnay war man'ay hesu, amma war nk'ay dii sanda Irkoy almalayka, sanda Almasihu Isa. ¹⁵ Macin no war gomnoo ti a? Ay ga tee war se seede kanj, nda a mma hin ka tee waatoo din, war ga war money dogu k'i noo ya ne. ¹⁶ Cimoo kanj ay g'a har war se kate ya tee war se iberi wala?

¹⁷ Borey din kanj ga war ceeci nda gaabi, alkuniyanteyan no, i mma baa ngi ma agay nda war kaa cere ga hala war ma duu ka gaabandi ngi hayey ra. ¹⁸ A ga boori boro ma gaabandi teegoy henna ga waati kul, a masi tee haya kanj, nda ay goo war gamey ra de no, war g'a tee. ¹⁹ Ay zankey,

ay goo hayyan taamari ra* koyne war se hala waati kaŋ Almasihu ma timme war hunaroo ra. ²⁰ Ay si baa kala ya bara war do hala ya takaa kaŋ nda ay ga šelanŋ barmay, zama ay ga almunkar nda war.

Koŋŋa woyoo nda borcin woyoo

²¹ W'ay bayrandi, war kaŋ baa war ma goro ašariyaa hinoo cire, war si haŋajer ašariyaa se wala? ²² A hantumandi Citaaboo ra kaŋ Ibrahima duu iz'aru hinka, affoo koŋŋaa ga, affaa borcin woyoo ga. ²³ Koŋŋaa wanoo mana hayandi kala hundi-ibaayi ra. Borcin woyoo wanoo mana hayandi kala Irkoy allaahidoo albarkaa ra. ²⁴ Šennoo woo goo nda maana, zama ihinkaa man'ti kala sanda amaana hinka. Amaana foo zandi Sinay tondi hondoo boŋ, woo ti Hažatta, a ga izeyaŋ hay kaŋ ga tee baŋŋayaŋ. ²⁵ Hažatta ti Sinay tondi hondoo kaŋ goo Arabi, a ga hima nda Žerizalem kaŋ ga bara sohō da, zama nga nda nga izey goo baŋŋataray. ²⁶ Amma Žerizalem kaŋ goo beene ti borcin woyoo kaŋ ti ir ŋaa. ²⁷ A hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Ŋaali, woy gunoo kaŋ si hay,
hanse ka ŋaali, ma kaati, ni kaŋ si taama,
zama woyoo kaŋ cindi nga foo ga duu ize boobo
ka bisa woyoo kaŋ goo kurŋoo kone.»†

²⁸ War kaŋ ti ag'armey, sanda Isiyaka war man'ti kala Irkoy allaahidoo izey. ²⁹ Sanda cee jinaa takaa kaŋ woo kaŋ hayandi hundi-ibaayoo ra na woo kaŋ hayandi Irkoy Hundoo albarkaa ra gurzugay, taka follokaa no hala sohō. ³⁰ Amma macin no Citaaboo nee? A nee: «Koŋŋaa nda nga iz'aroo gaaray, zama abada koŋŋaa iz'aroo si tubu borcin woyoo iz'aroo bande.»‡ ³¹ Woo se ag'armey, ir man'ti koŋŋaa izey, borcin woyoo izey ti ir.

5

Almasihu n'ir sawal

¹ Borcintaray se Almasihu n'ir sawal. Adiši wa gaabandi, war masi war boŋ yeeti baŋŋataray cire.

² Nga ne, agay Pol ga nee war se kaŋ, nda war na war boŋ danbangu, Almasihu si haya kul hanse war se. ³ Ay ga yee ka adamize kul kaŋ hurubangu bayrandi kaŋ a ga hima ka hayey kul tee kaŋ ašariyaa n'i har. ⁴ War dunbu nda Almasihu, war kaŋ ga ceci ašariyaa ma war tee boro šerrante. War fay nda Irkoy anneemaa. ⁵ Ir hunday naataa goo kaŋ Irkoy Hundoo albarkaa ra ir ga duu šerretaray. Ir

* 4:19 4.19 Pol mma nga boŋ himandi nda woy kaŋ ga taama. † 4:27 4.27 Ezayi 54.1. ‡ 4:30 4.30 Sintinoo 21.10.

g'a batu nda naanay. ⁶ Almasihu Isa bande, hurubanguyan wala hurubanguyan jan̄ay kul sii nda alfayda. Naanaa kan̄ ga goy baji ra bara nda alfayda.

⁷ War zuru henna, may ka war gan̄ji war ma cimoo dii?

⁸ Bon̄berezanoo woo mana hun Irkoy do kan̄ na war cee.

⁹ Dolobiri kaccu ga laajinoo kul tunandi. ¹⁰ Agay, ay ga naanay ka bay ir Koyoo maaganda se war mana miile tana zaa. Amma bora kan̄ ga war bon̄oo bere, boro kul kan̄ no, koyoo ga nga zukandoo zaa.

¹¹ Ag'armey, nda a gar agay, ya mma hurubanguyan waazu, macin se ay ga gurzugandi? Adīsi Isa kan̄jandibundoo si tee boro kul se albasi. ¹² Borey kan̄ ga war bon̄ey bere, i ma ngi bon̄ daasu zaati.

¹³ Ag'armey, war, war mana ciyandi kala sawalyan se, amma war masi sawalyanoo tee haya kan̄ ga kate war ma dira hundi-ibaayi ra, war ma cere alhaadimay baji ra.

¹⁴ Zama ašariyaa kul si tabati kala šenni folloku ra, šennoo ti: «Ma baa ni cinaa sanda takaa kan̄ nda n'ga baa ni bon̄.»* ¹⁵ Amma nda war ga cere pama ka cere ŋaa, war ma hawgay war masi koy cere halaci.

Irkoy Hundoo m'ir juwal, hundi-ibaayi mas'ir juwal

¹⁶ Hayaa kan̄ ay ga baa y'a bayrandi war se man'ti kala war ma dira Irkoy Hundoo bande, nga ra war si dira nda hundi-ibaayi boonawey. ¹⁷ Zama hayey kan̄ boro hundi-ibaayoo g'i boonay si kan̄ Irkoy Hundoo se, takaa din da hayey kan̄ ga kan̄ Irkoy Hundoo se si kan̄ hundi-ibaayi se. Haya hinkaa woo si cere zaa, taka kan̄ ra war masi duu ka hayey tee kan̄ war ga baa war m'i tee. ¹⁸ Amma nda Irkoy Hundoo no ma war gongu, war sii ašariyaa hinoo cire.

¹⁹ Hundi-ibaayi teegoyey si tugu, ngi ti: woy nda aru izefututaray, žiibi, haya futu boonayyan, ²⁰ tooru ganayan, kottekoynitaray, iberitaray, yenje, canseyan, binetunyaney, alhaasiditarawey, waafakay jan̄awey, fayfayyaney, ²¹ boonayyaney, suuyaney, ŋaa-ka-hooyan, nda hayey kan̄ ga hima nda wey. Ay ga war bayrandi sanda takaa kan̄ nda ay bay k'a tee kan̄ borey kan̄ ga hayey wey dumey tee si Irkoy Laamaa tubu.

²² Amma hayaa kan̄ Irkoy Hundoo g'a hay ti: baji, paali, alaafiya, suuri, borohennataray, binehennay, allaahidutaray, ²³ bineyaynay, bon̄diiyan. Ašariya sii no kan̄ ga konna hayey wey dumey. ²⁴ Borey kan̄ ti Almasihu [Isa] borey na hayey kan̄ hundi-ibaayi ga bag'ey nda wey kan̄ a g'i boonay kan̄ji. ²⁵ Nda ir ga huna Irkoy Hundoo

* 5:14 5.14 Sargarey 19.18.

bande, ir ma dira mo Irkoy Hundoo bande. ²⁶ Ir masi tee foomanteyan ka cere ceeci, ka canse cere ga.

6

War ma cere jeraw zaa

¹ Ag'armey, nda boro diyandi laybu kul kan teeyanoo ra no, war kan Irkoy Hundoo ga war gongu, wa bora da fondaa ra nda bineyaynay. Ma hawgay ni hunday masi koy siyandi. ² Wa jeraw zaa cere se, woo ra war ga Almasihu ašariyaa tabatandi. ³ Boro kan ga hongu haya ti nga, ka gar a man'ti baffoo, a mma nga bon darga. ⁴ Boro foo kul ma nga bon teegoyoo fesufesu, woo ra a ga hin ka fooma nga bon de here, amma man'ti boro foo here a ga fooma. ⁵ Zama boro foo kul ga tuuru nga bon maano ga.

⁶ Bora kan se Irkoy meešenoo ga cawandi ma cawandikaa noo hayey kul ra kan goo a se.

⁷ War masi war bon darga, Irkoy si nan boro ma nga noono. Zama woo kan boro n'a duma, nga no a g'a hegay. ⁸ Boro kan duma nga bon hundi-ibaayoo se ga hayaa hegay kan hundi-ibaayi g'a hay kan ti halaciyan. Amma boro kan duma Irkoy Hundoo se ga hayaa hegay kan Irkoy Hundoo g'a hay kan ti hunayan abadantaa. ⁹ Ir masi fara nda gomni teeyan, nda ir biney mana hun, ir ga nga gomnoo hegay waatoo kan ga hima ra. ¹⁰ Woo se, nda ir duu fondo, ir ma gomni tee borey kul se, waaniwaani borey kan ir nda ey goo naanaa fondaa ra.

Kašeta koraa nda fooyanoo

¹¹ Wa harfu beerey guna, agay hunday kaboo k'i hantum war se. ¹² Borey kan ga baa ngi ma ngi bon boryandi borey se, ngi no ma war waazibi war ma hurubangu. I si woo tee kala hala borey masi ngi gurzugay Almasihu kan buu kanjandibundoo ga maaganda se. ¹³ Zama wey kan hurubangu hunday si ašariyaa dii. I si baa kala war ma hurubangu hala ngi ma fooma ka nee ngi tammaasaa goo war hamey ga. ¹⁴ Agay, abada ay si fooma nda haya kul nda man'ti ir Koyoo Isa Almasihu buuyanoo kanjandibundoo ga kan albarkaa ra adupna kanjandi ya ne sanda takaa kan nda agay mo kanjandi adupna se. ¹⁵ Hurubanguyan wala hurubanguyan janay sii nda nafaw kul. Ma tee takari taaga bara nda nafaw. ¹⁶ Borey kul kan ga dira fondaa woo bande, alaafiyaa nda tamallaa ma bara i ga, ngi kan ti Izirayel borey kan ti Irkoy wane!

¹⁷ Hõ banda ga, boro kul masi yee k'ay farandi, zama agay, Isa busawey goo ay gaahamoo ga.*

¹⁸ Ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa ma bara war lakkaley bande, ag'armey! Amin.

* **6:17** 6.17Busawey man'ti kala gurzugaa kan Pol duu a Isa naanaa maaganda se.

Batagaa kaŋ Pol n'a sanba Efez borey se

Citaaboo fahamandiroo

Efez man'ti kala koyra beeri. A sii kala gandaa ra kaŋ se i ga nee Tirki.

Pol diyawtaray naarumay hinzantoo ra, a na jiiri hinza tee Efez. Waatoo kaŋ Pol ga batagaa woo sanba Efez borey se, a sii kala kasaa ra. Hayaa kaŋ a g'a har batagaa ra ga hin ka zamnandi ihinka:

- 1. Nongu jinaa ra boro ga dii kaŋ Pol ga nee kaŋ hayey kaŋ goo beenaa ra nda wey kaŋ goo laboo ga kul ga kaa ka tee affoo Almasihu ra (zamnaa 1.10).*
- 2. Nongu hinkantoo ra Pol ga nga batagaa cawkey bayrandi kaŋ i ma tee affoo. Woo ti haya kaŋ ga ngi hunayan taagaa cebe kaŋ ga duwandi Almasihu bande. A ga šelaŋ Irkoy hinoo ga, a nee mo ganakey ma Irkoy hinoo tee wongu jinay.*

Batagaa woo ra ir ga dii kaŋ ganakey si hin ka tee affoo nda i mana denji Hallasikaa ga kaŋ ti ir Koyoo Isa Almasihu.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapey

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol kaŋ ti Almasihu Isa diyaw Irkoy ibaayoo ra ka batagaa woo sanba Irkoy boro henanantey se kaŋ ti Almasihu Isa boro laadirantey* [kaŋ goo Efez koyraa ra].
² Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiya ma kaa war ga.

Albarkaa kaŋ Irkoy n'a noo ir se Almasihu bande

³ Albarka ma bara Irkoy se kaŋ ti ir Koyoo Isa Almasihu Koyoo nda nga Baaba. A na nga Hundoo albarka dumey kul daŋ ir ra beenaa nongey ra Almasihu alhormaa ra. ⁴ Irkoy n'ir suuba Almasihu albarkaa ra za aduŋna mana daara, hala ir ma tee Irkoy boro henananteyan nda boroyan kaŋ ga laybu sii nga jine nga bajoo ra. ⁵ A n'a kayandi za gayyan k'ir tee ize kanbariyan Isa Almasihu albarkaa ra ka sawa nda nga ibaayoo kaŋ ga kan a se, ⁶ hala ir ma Irkoy daržaa saabu nda nga anneemaa kaŋ a n'a doori ir boŋ nga Baakaa albarkaa ra.

* **1:1** 1.1 «Almasihu Isa laadirantey», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Almasihu Isa ganakey».

⁷ Nga k'ir feeri k'ir kaa zunubu ra nga kuroo albarkaa ra, a n'ir laybey yaafa ka sawa nda nga anneemaa beeriyanoo. ⁸ A hanse ka anneemaa woo boobandi ir se nda lakkal nda fahamay dumi kul. ⁹ A na nga ibaayoo sirroo bayrandi ir se ka sawa nda woo kan ga kan a se kan a n'a kayandi za gayyan Almasihu ra. ¹⁰ Nga ibaayoo ra, nda waatey timme, a ga hayey kan goo beenaa ra nda hayey kan goo laboo ga kul tee affoo Almasihu ra.

¹¹ Almasihu albarkaa ra ir duu ir bagaa tuboo†, ir kan a bay k'ir kayandi ka sawa nda Irkoy dunbandiroo. Nga da no ma haya kul tee ka sawa nda woo kan a n'a kayandi nga ibaayoo ra, ¹² hala ir kan jin k'ir naataa dan Almasihu ra, ir ma Irkoy daržaa saabu.

¹³ Almasihu albarkaa ra war mo, war maa cimoo šennoo kan ti Alhabar Boryaa kan na war hallasi. War naanay a, woo banda ga, tammaasaa kan allaahidoo zandi kan ti Hundi Henanantaa huru war ga. ¹⁴ Hundi Henanantaa woo ti tolmaa ir tuboo se kan g'ir hakiikandi kan ir ga duu gomnoo ir feeriyanoo ga ka Irkoy daržaa saabu.

Pol ga Irkoy ŋaaray Efez borey se

¹⁵ Woo se agay mo, za ay maa naanaa kan war n'a dan ir Koyoo Isa ra, nda takaa kan nda war ga baa Irkoy boro henanantey kul, ¹⁶ ay mana fay nda ka albarka dan Irkoy se war here, ay ŋaarayrey ra ay ga hongu war. ¹⁷ Ay g'a ŋaaray ir Koyoo Isa Almasihu Koyoo ga kan ti Baaba Irkoy daržantaa, a ma war noo nga Hundoo kan ga lakkal noo ka Irkoy bayraa bangandi war se. ¹⁸ A ma war biney moyey feeri hala war ma naataa bay kan se a na war cee, ka nga daržaa beeriyanoo bay kan Irkoy boro henanantey g'a tubu, ¹⁹ ka hini beeroo bay kan a n'a dan ir kan ga naanay ga. Hinoo woo, a n'a sanba nda nga gaaboo kul. ²⁰ A n'a cebe Almasihu bande waatoo kan a n'a tunandi bukawey ra k'a gorandi nga kabe henna ga beenaa nongey ra. ²¹ A n'a gorandi kokoytaray kul bon, nda hini kul bon, nda gaabi kul bon, nda koytaray kul bon, nda maa kan ga harandi kul bon, a ma tee zamanoo woo ra wala zamanoo kan ga kaa ra. ²² Irkoy na haya kul dan Almasihu cewey cire, a n'a dan haya kul jine k'a tee Egilizoo bonoo. ²³ Egilizoo man'ti kala nga gaahamoo, nga no ma haya kul too nongu kul here.

2

Ka hun buuyan ra ka huru hunayan ra

† 1:11 1.11 «Almasihu albarkaa ra ir duu ir bagaa tuboo», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Almasihu albarkaa ra ir danandi jere ga».

¹ War mo kaŋ bay ka buu war laybey nda war zunubey maaganda se, ² war cindi ka dira i ra sanda takaa kaŋ nda aduŋŋa ga dira ka sawa nda Ibilisi kaŋ ti hewoo hini laalaa bonkoynoo, hundoo kaŋ ga goy sohō da borey ra kaŋ si hanajer. ³ Ir mo cindi i ra, ir nda ey kul marga ka hanga hayey kaŋ hundi g'i boonay, nda nga ibaayey, nda ir miilewey bande. Ir azzaatoo kate ir ma tee sanda borey cindey kaŋ ti boroyaŋ kaŋ goo Irkoy futayyanoo cire.

⁴ Amma Irkoy kaŋ ga hanse ka tamalla, baji beeroo kaŋ a n'a tee ir se maaganda, ⁵ ka gar ir buu ir laybey ra, a n'ir hunandi Almasihu bande. Irkoy anneemaa albarkaa ra war hallasi. ⁶ A n'ir tunandi a bande k'ir gorandi a bande beenaa nongey ra Almasihu Isa albarkaa ra. ⁷ A na woo tee hala zamaney kaŋ ga kaa ra, a ma borohennataray ka nga anneemaa beeriyanoo kaŋ ga bisa haya kul cebe ir se Almasihu Isa albarkaa ra. ⁸ Zama Irkoy anneemaa albarkaa ka war hallasi, naanay k'a noo war se, man'ti war k'a tee de, Irkoy nooyan no. ⁹ Man'ti teegoy henna k'a tee, hala boro kul masi bolsay. ¹⁰ Zama ir man'ti kala Irkoy teegoy. A na Almasihu Isa k'ir taka hala ir ma teegoy henney kaŋ a n'i soolu za gayyan ir ma hin k'i ka dira.

Ir kul ti affoo Isa Almasihu ra

¹¹ Woo maaganda se wa hongu takaa kaŋ ga war cindi: waatoo din gaaham here war man'ti kala dumiyaŋ kaŋ man'ti Alyahuudu. Borey kaŋ se i ga nee borey kaŋ hurubangu ga war dii nda jofolo, alaada kaŋ kabe g'a dan ngi gaahamey ga maaganda se. ¹² Waatoo din war cindi ka mooru Almasihu, war sii nda fondo ka huru Izirayel jamaa ra, Irkoy amaanawey allaahidoo kaŋ a n'a zaa, war sii nda i ra haya kul. Naata sii war se, aduŋŋa ra war cindi ka mooru Irkoy. ¹³ Amma sohō, Almasihu Isa bande, war kaŋ waatoo din war ga mooru, Almasihu kuroo na war manandi. ¹⁴ Nga hunday ti ir alaafiyaa, hayey kaŋ fay ka tee ihinka, a n'i tee affoo. Nga hamoo ra, cetaa kaŋ ga faya kaŋ ti iberitaray, a n'a kayri. ¹⁵ A na Musa ašariyaa nda nga yaamarey kaŋ goo alhukumey ra tuusu hala nga ma ihinkaa kaŋ ti Alyahuudey nda dumey kaŋ man'ti Alyahuudu kul tee boro taaga foo nga albarkaa ra ka alaafiyaa gorandi, ¹⁶ ka ihinkaa kul tee gaaham folloku ka ngi nda Irkoy waafakandi kanjandibundoo albarkaa ra, ka iberitaray wii. ¹⁷ A kaa ka alaafiyaa Alhabar Boryaa har war kaŋ ga mooru se, a n'a har wey kaŋ ga man se. ¹⁸ Zama Almasihu albarkaa ra ir nda ngi kul, Hundi folloku ra ir ga hin ka too Baaba Irkoy do.

¹⁹ Woo ra war man'ti yawyan koyne, wala taabušiyān, war goo Irkoy boro henanantey jamaa ra, war goo Irkoy hugoo borey ra. ²⁰ War tee cinaroo nongu, cinaroo asaasoo boŋ war cinandi kaŋ man'ti kala diyawey nda annabey. Almasihu Isa hunday ti hugoo kanjoo tondoo. ²¹ Almasihu ra hugoo kul ga cere dii ka kay ka tee ir Koyoo hugu henanantaa. ²² Nga da ra war mo goo ma marga ka tee cinaroo nongu ka tee gorodoo Irkoy se nga Hundoo albarkaa ra.

3

Goyoo kaŋ Pol n'a tee dumey here kaŋ man'ti Alyahuudu

¹ Woo maaganda se agay Pol tee kasa-ize Almasihu [Isa] sabboo se, war kaŋ man'ti Alyahuudu maaganda. ² Šikka sii kaŋ war maa Irkoy anneemaa goyoo kaŋ nondi ya ne war maaganda se. ³ [Zama] Irkoy nka nga sirroo cebe ya ne bangayyan ra, sanda takaa kaŋ nda agay ne k'a hantum šenni kayna ra. ⁴ Nda war n'a caw, war ga hin k'ay fahamaa bay Almasihu sirroo ra. ⁵ Sirroo woo, Irkoy man'a bayrandi zamaney kaŋ bisa adamizey se sanda takaa kaŋ nda sohō a n'a cebe nda nga Hundoo nga diyaw henanantey nda nga annabey se. ⁶ Sirroo ne: Alhabar Boryaa albarkaa ra dumey kaŋ man'ti Alyahuudu nda Alyahuudey ga duu tubu follokaa, i ga tee kunturu follokaa, i ga marga Irkoy allaahidu follokaa ra kaŋ a n'a zaa Almasihu Isa alhormaa ra.

⁷ Ay tee a se goykaw ka sawa nda Irkoy anneemaa nooyanoo kaŋ nondi ya ne nga hinoo albarkaa ra. ⁸ Agay kaŋ kacca nda Irkoy boro henanantey kul, anneemaa woo nondi ya ne ka Almasihu gomnoo beeriyanoo kaŋ si hin ka bayrandi ka ben har dumey kaŋ man'ti Alyahuudu se. ⁹ Sirroo goyoo din kaŋ nda Irkoy kaŋ na haya kul taka, kaŋ tugandi za zamayan, a n'ay noo y'a kaarandi [borey kul se], ¹⁰ hala Egilizoo bande sohō Irkoy lakkaloo kaŋ ga dumi-dumi, a ga waaniwaani ma cebandi hini nda gaabey se kaŋ goo beenaa nongey ra. ¹¹ A na woo tee ka sawa nda dunbari abadantaa kaŋ a n'a ka goy Almasihu Isa ir Koyoo albarkaa ra. ¹² Almasihu bande, lakkalkanaa kaŋ ir duu a, a ra, no ma kate ir ma hin ka man Irkoy nda naanay timmante. ¹³ Woo se ay g'a wiri war ga, zarabey kaŋ ga duu agay war maaganda se masi war biney kaa. War daržaa no.

Bajoo kaŋ Almasihu n'a cebe

¹⁴ Woo se ay ga kanje sonbu Baaba Irkoy se ¹⁵ kaŋ ra hayragey kul maapoo hun kaŋ goo beenaa ra nda laboo ga. ¹⁶ A ma kate war kunehere bora albarkaa ma tonton

nda hini nga Hundoo albarkaa ra ka sawa nda nga daržaa beeriyanoo, ¹⁷ hala a ma naanaa ka Almasihu gorandi war biney ra, de mo war ma linji sinji ka tabati baji ra. ¹⁸ Woo ra war nda Irkoy boro henanantey kul ga hin ka duu gaabi ka Almasihu bajoo hayyanoo, nda nga kuuyanoo, nda nga kayyanoo, nda nga guusuyanoo bay. ¹⁹ Koyne mo ka Almasihu bajoo bay kañ bisa bayray kul ka too met nda Irkoy beeriyanoo kul.

²⁰ Bora a kañ ga hin ka haya tee kañ bisa haya kul kañ ir g'a ñaaray wala woo kañ ir g'a hongu ka sawa nda hinoo kañ ga goy ir ra, ²¹ darža ma bara a ga Egilizoo ra, a ma bara a ga Almasihu Isa albarkaa ra, zamaney kul izey ma darža dan a ga abada hala abada. Amin.

4

Egilizoo tee affoo Almasihu albarkaa ra

¹ Woo maaganda se ay g'a ñaaray war ga, agay kañ ti kasa-ize ir Koyoo maanoo se, ciyayanoo kañ nda war ciyandi, war ma dira nda taka kañ ga hima nda a, ² nda boñ yeeti gandayan, nda bineyaynay, nda suuri, war ma cere mupe nda baji. ³ War ma gaabandi war cere diiyanoo ga Irkoy Hundoo albarkaa ra, alaafiyaa ma tee linjoo kañ ga war dii cere ga. ⁴ Gaaham folloku bara, Hundi folloku bara, takaa kañ nda war ciyandi naata folloku se kañ ti war ciyayanoo naataa. ⁵ Koy folloku bara, nda naanay folloku, nda batizeyan folloku. ⁶ Irkoy folloku bara, nga ti boro kul Baaba, a goo boro kul boñ, a ga goy boro kul ra, a goo boro kul ra.

⁷ Amma ir affoo kul duu anneemaa, boro foo kul duu nga bagaa takaa kañ nda Almasihu baa. ⁸ Woo se a harandi Citaaboo ra ka nee:

«Kañ a žigi ka koy beene,
a na kasa-izeyan ka žigi ka koy nga bande,
a na gomniyan tee adamizey se.»*

⁹ «A žigi» ti macin nda man'ti kañ a zunbu jina [nongey kañ goo] laboo koroo ra? ¹⁰ Bora a kañ zunbu da no ka žigi beenaa kul se beene hala a ma haya kul too. ¹¹ Nga no ka boroyan noo i ma tee diyaw, a na affooyan noo i ma tee annabiyan, affooyan a n'i noo i ma tee Alhabar Boryaa harkawyan, affooyan a n'i noo i ma tee alfayan nda cawandikawyan, ¹² hala Irkoy boro henanantey ma soolu nga goyoo teeyanoo se ka Almasihu gaahamoo cin k'a kayandi, ¹³ hala ir kul ma tee affoo naanaa fondaa ra nda Irkoy Iz'aroo bayraa ra, ka tee adamize timmante, ka too ka

* 4:8 4.8 Zabur 68.19.

tee boroyan kan nin sanda Almasihu. ¹⁴ Woo ra ir si cindi ka tee zanka kaccuyan kan ga doy-doy de cawandiyan kul kan kaa hewoo g'i zaa ka koy, nda adamizey dargaa, nda ngi carmaa ra kan ga borey firhandi. ¹⁵ Amma ir ga cimoo har baji ra, woo ra ir ga tonton haya kul here bora kan ti boŋoo albarkaa ra, Almasihu. ¹⁶ Nga no ma kate kunturoo kul ma denji ka cere dii nda dobey kul kan goo a ra, nongu foo kul nda nga goy takaa. Nga no ma kate kunturoo ma cinandi ka tonton nga boŋ ga baji ra.

Hunayan taaga Almasihu bande

¹⁷ Hayaa kan ay g'a har k'a bayrandi ay Koyoo maapoo ga man'ti kala war masi yee ka dira sanda dumey kan si Irkoy bay dira takaa, ngi lakkal yaadaa bande. ¹⁸ Ngi lakkaley sii kala kubay ra. Yawyan no hunaroo here kan hun Irkoy do ngi lakkal janjaa nda ngi binešendaa maaganda se. ¹⁹ Biney mana yee ka kula, i na ngi boŋ noo haya futu boonayyan se ka haya žiiba dumi kul tee bila haawi.

²⁰ Amma war, man'ti takaa woo nda war na Almasihu bay. ²¹ Nda a gar war maar'a, i na war cawandi ka sawa nda cimoo kan goo Isa ra, ²² maanaa war na war teegoy žeeney nan, ka attabiya žeenaa kaa war ga kan ga funbu ka hanga boonay dargantey bande. ²³ War goo ma duu fahamay taaga war lakkaley ra. ²⁴ War na attabiya taagaa dan war ga sanda darbay, woo kan takandi ka hima nda Irkoy. A si diyandi kala cimoo šerretaraa ra nda nga henanyanoo ra.

²⁵ Woo maaganda se wa taari nan, war affoo kul ma cimi har ceroo se, zama ir man'ti kala cere gaaham nonguyan. ²⁶ «Nda war futu, war masi zunubu tee.»† Waynaa masi kan war futuyanoo ga. ²⁷ War masi Ibilisi noo fondo kul. ²⁸ Boro kan ga zay, a ma fay nda zaytaray, a ma gaabandi ka [nga] kabey ka goy henna tee hala a ma hin ka tilasante faaba. ²⁹ Šenni futu kul masi hun war mijey ra, wa šenni hinne har kan ga boori, a ma borey nafa hala a ma tee borey kan ga hanajer se anneema. ³⁰ War masi Irkoy Hundi Henanantaa binoo maray, Irkoy n'a dan war ga sanda tammaasa, feeriyanoo zaaroo se. ³¹ War ma dooray kul, nda binetunay, nda futay, nda zahāyan, wala wowi, nda laalay kul moorandi war. ³² Wa boori cere se, war ma hinna, war ma yaafa cere se sanda takaa kan nda Irkoy yaafa war se Almasihu albarkaa ra.

5

Wa dira gaayoo ra

† 4:26 4.26 Zabur 4.4.

¹ War ma tee Irkoy dendenkey, war man'ti kala nga izey, nga baakey. ² Wa dira baji ra, sanda takaa kan nda Almasihu baa ir, a na nga bonj noo sanda sargari ir maaganda se, a tee sargari kan sunnaaraa ga kan Irkoy se.

³ Woy nda aru izefututaray, wala žiibi dumi kul kan no, wala albahiiritaray, wey ngi maapey masi ba ciyandi war game, a si hima Irkoy boro henanantey ma wey tee. ⁴ Haya haawinte mo, wala šenni yaada, wala šenni futay, i kul si hima. Woo kan ga hima ti albarka danyan Irkoy se. ⁵ Zama war ma bay kan boro kan ga woy nda aru izefututaray tee, nda boro žiiba, nda albahiiri - tooru ganakaw no - si duu tubuhaya Almasihu nda Irkoy Laamaa ra.

⁶ Boro kul masi war darga nda šenni koonuyan, zama hayey wey maaganda se Irkoy futayyanoo ga kaa borey ga kan si hanajer a se. ⁷ War masi marga nda ey ka ngi hayey tee. ⁸ Waatoo din kubay ti war, amma sohõ gaay ti war ir Koyoo albarkaa ra. Wa dira sanda gaay izeyan. ⁹ Zama hayaa kan gaay g'a hay man'ti kala: borohennataray dumi kul, nda šerretaray, nda cimi. ¹⁰ Wa hayey ceci k'i laasaabu kan ga kan ir Koyoo se. ¹¹ War masi marga nda kubaa teegoyey, i sii nda nafa, amma w'i fatawandi. ¹² Hayey kan i g'i tee tuguyan ra, haawi no a ma ba harandi. ¹³ Haya kul kan ga fatawandi, gaayoo g'a fattandi, ¹⁴ zama haya kul kan fatawandi ga diyandi gaayoo ra, woo se i nee: «Tun, ni kan ga jirbi, tun ka hun bukawey game, Almasihu ga nga annuuraa dan ni ga.»

¹⁵ Wa hanse ka takaa laasaabu kan nda war ga dira. War masi dira sanda hollokomyan, wa dira sanda lakkalkoyniyan ¹⁶ kan ga goy nda waatoo kan war duu a, zama zaarey wey ga laala. ¹⁷ War masi tee boroyan kan sii nda lakkal, war ma hayaa bay kan ti ir Koyoo ibaayoo.

¹⁸ War masi war bonj suwandi nda harifutu, izefututaray no, amma war ma too met nda Irkoy Hundoo. ¹⁹ Cere bande war ma zaburyan har, ka saabu dooniyan, nda dooniyan don kan Irkoy n'i noo, war ma don k'ir Koyoo saabu nda war binoo kul. ²⁰ Alwaati kul, haya kul kan no, war ma albarka tee Irkoy ir Baaba se ir Koyoo Isa Almasihu maapoo ga.

²¹ Wa yee cere cire Almasihu beerandiyan maaganda se.

Woyey nda ngi kurney

²² Woyey, wa ben war kurney cire sanda takaa kan nda war ga ben ir Koyoo cire. ²³ Zama kurpe ti woy bonkoynoo sanda takaa kan nda Almasihu ti Egilizoo bonkoynoo. Nga

ti gaahamoo* Hallasikaa. ²⁴ Takaa kaŋ nda Egilizoo ga ben Almasihu cire, takaa din da haya kul ra woyey ma ben ngi kurney cire.

²⁵ Kurney, wa baa war wandey sanda takaa kaŋ nda Almasihu baa Egilizoo, de a na nga boŋ noo nga maaganda se ²⁶ hala nga m'a jisi jere ga Irkoy se k'a henanandi nda hari. A na nga meeŋenoo k'a jumay. ²⁷ Ka Egilizoo kayandi nga jine nda darža, bila žiibi, bila ndella, wala haya kaŋ ngi nda ey ga hima hala nga ma Egilizoo tee henanante kaŋ ga laybu sii. ²⁸ Takaa din da kurney mo ga hima ka baa nga wandoo sanda nga boŋ gaahamoo. Boro kaŋ ga baa nga wandoo, ga baa nga boŋ. ²⁹ Boro kul mana bay ka konna nga boŋ gaahamoo, boro mm'a huna k'a saajaw, sanda takaa kaŋ Almasihu mo g'a tee Egilizoo se, ³⁰ zama ir man'ti kala nga gaahamoo nonguyan. ³¹ Citaaboo nee: «Woo maaganda se aru ga hun nga jaa nda nga baaba do ka denji nga wandoo ga, de ngi boro hinkaa ga tee gaaham folloku.»† ³² Sirroo woo ga beeri. Agay, ay si ŋelan kala Almasihu nda Egilizoo ga. ³³ Haya kul kaŋ no, war affoo kul ma baa nga wandoo sanda takaa kaŋ nda a ga baa nga boŋ, haya kaŋ ti woy, a ma nga kurpoo beerandi.

6

Zankey nda ngi hayragey

¹ Zankey, wa haŋajer war hayragey se [ir Koyoo maaganda se], haya no kaŋ ga hima. ² «Ni jaa nda ni baaba beerandi», yaamar jinaa ti woo kaŋ bande allaahidu goo kaŋ ga nee: ³ «hala ma duu albarka, ma duu aloomur laboo ga.»* ⁴ War mo baabey, war masi war izey biney hasara, w'i biiri aladabu henna ra ka sawa nda ir Koyoo hoyrawey.

Baŋney nda ngi koyey

⁵ Baŋney, wa haŋajer war aduŋna koyey se nda hunburay, nda jijiriyen, nda bine boryo sanda takaa kaŋ nda war ga haŋajer Almasihu se. ⁶ War masi hayey tee ngi ndumey maaganda se sanda ka ceeci ka kan adamize se, amma wa tee sanda Almasihu baŋnayan kaŋ ga goy ka Irkoy ibaayoo tee nda ngi biney kul. ⁷ Wa goy nda bine hennay sanda haya kaŋ ir Koyoo se war g'a tee, man'ti adamize se, ⁸ zama war ga bay kaŋ boro foo kul, a ma tee baŋna wala borcin, haya henna kul kaŋ a n'a tee, a ga duu nga sufuraa ir Koyoo do.

⁹ War mo baŋney koyey, war ma takaa din da tee war baŋney se, wa fay nda burbusuyan, zama war ga bay kaŋ

* 5:23 5.23 Gaahamoo woo man'ti kala Egilizoo. † 5:31 5.31 Sintinoo 2.24.

* 6:3 6.2-3 Fattaroo 20.12; Alhukumoo 5.16.

ngi Koyoo nda war wanoo goo beenaa ra, de mo nga, a si borey bisandi cere.

Irkoy wongu jinawey kaŋ a n'i noo ganakey se

¹⁰ Woo kul banda ga, wa duu gaabi ir Koyoo ra nda nga hini gaabantaa. ¹¹ Wa Irkoy wongu jinawey kul danŋ war ga, hala war ma hin ka kay Ibilisi carmawey se. ¹² Zama wey kaŋ ir nda ey ga wongu sii nda kuri, i sii nda gaaham, i man'ti kala hiney, nda gaabey, nda kubaa woo koyey, nda ganjey kaŋ goo beenaa nongey ra. ¹³ Woo se war ma Irkoy wongu jinawey kul zaa, hala zaari laalaa hane war ma hin ka kay i jine, tangamyanoo banda ga, war ma hin ka kay.

¹⁴ War ma kay war boŋ ga, cimi ma tee hayaa kaŋ nda war ga war gamey haw, šerretaray ma tee guuru darbay kaŋ ga huru war jindey ra. ¹⁵ Sooluyan ka alaafiya Alhabar Boryaa har ma tee taamey kaŋ goo war cewey ra. ¹⁶ Haya kul kaŋ no, war ma naanaa zaa kaŋ ti koraa, a ga war faaba war ma boro laalaa kaŋ ti Ibilisi biraw diinantey kul wii. ¹⁷ War ma hallasiroo guuru fuulaa mo danŋ. War ma Irkoy Hundoo takubaa zaa, maanaa Irkoy meešennoo. ¹⁸ Wa Irkoy ŋaaray waati kul nga Hundoo albarkaa ra nda ŋaaray nda suurandiyan dumi kul, war ma hanna cijin nda zaari ka gaabandi a ga. War ma Irkoy suurandi nga boro henanantey kul se, ¹⁹ ka ŋaaray agay mo se, hala waati kaŋ ay ga šelanŋ, Irkoy m'ay noo taka kaŋ nda ay ga Alhabar Boryaa sirroo har kaaray. ²⁰ Alhabar Boryaa woo se ay tee dontokaw, nga se ay goo gaalayanŋ ra. Wa Irkoy ŋaaray hala ya hin k'a har kaaray, sanda takaa kaŋ ay ga hima k'a tee.

Fooyan kokorantaa

²¹ Sohõ war mo ma hayaa bay kaŋ ra ay goo, nda woo kaŋ ay g'a tee, ir armaa, ir baakaa nda ir Koyoo goykaw laadirantaa Tišik g'a har war se. ²² Ya nka cere-cere k'a sanba war do hala war m'ir misoo bay, de mo a ma war biney danŋ.

²³ Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu ma alaafiya, nda bajoo, nda naanaa noo ir armye se. ²⁴ Irkoy anneemaa ma bara borey kul bande kaŋ ga baa ir Koyoo Isa Almasihu nda baji kaŋ si ben.

Batagaa kaŋ Pol n'a sanba Filipi borey se

Citaaboo fahamandiroo

Waatoos kaŋ Pol koy Filipi koyraa ra ka Irkoy meešennoo har; nga ra boroyan naanay Isa no din. Filipi, koyra no kaŋ mana cindi kala Masedoni gandaa ra, sohõ a sii kala Gres gandaa ra. Alyahuudey ra, borey kaŋ naanay ga kacca.

Pol goo ma Alhabar Boryaa waazu no din kaŋ hinoo n'a dii k'a dan kasaa ra. Jiiriyen banda ga, a yee ka huru kasa koyra tana ra. Kaŋ Filipi koyraa ganakey maar'a, i na boro sanba a do kasaa ra nda hayayan ka gomni tee a se. Woo se kaŋ a goo kasaa ra, a na batagaa woo hantum i se k'i foo, k'i noo nga alhabarey. Batagaa šenney ga cebe kaŋ Pol ga baa Filipi borey. Ba kaŋ se a goo kasaa ra, za nga batagaa sintinoo ga hala benantaa ga, a ga cebe kaŋ nga ga jaali Isa Almasihu maaganda se.

Pol g'i hoyray i ma ngi boŋ yeeti ganda cere se sanda takaa kaŋ nda Isa na nga boŋ yeeti ganda Baaba Irkoy se. I masi ngi boŋ kar cere ga.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapney

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol nda Timote kaŋ ti Almasihu Isa tamey ka batagaa woo sanba Irkoy boro henanantey kul se kaŋ goo Almasihu Isa bande nda Egilizoo jinehuney nda goykey se kaŋ goo Filipi koyraa ra. ² Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiyaa ma kaa war ga.

Pol Irkoy ŋaarayroo Filipi borey se

³ Ay ga albarka tee ay Koyoo se waati kul kaŋ ay hongu war. ⁴ Waati kul, ay ŋaaray foo kul ra, ay ga Irkoy ŋaaray war kul se nda jaali, ⁵ gaakasinaa kaŋ war n'a tee Alhabar Boryaa ra za zaari jinaa* hala hõ. ⁶ Ay ga naanay ka bay kaŋ boraa kaŋ na goy hennaa sintin war ra ga koy a ga hala a m'a timmandi Almasihu Isa zaaroo hane. ⁷ A ga henan ya ne ya miileyanoos woo ka war hongu, zama war goo ay binoo ra, war kaŋ ay kasa-izetaraa ra, nda faasaroo, nda seedetaraa kaŋ ay g'a tee Alhabar Boryaa se, war kul duu Irkoy anneemaa kaŋ ay duu a. ⁸ Zama Irkoy ga tee ya ne seede kaŋ ay ga faaji war kul se nda baji cimi kaŋ ti Almasihu Isa bajoo.

* 1:5 1.5 Teegoyey 16.12.

⁹ Hayaa kaŋ ay g'a ŋaaray Irkoy ga man'ti kala war bajoo ma tonton, a ma hanse ka tonton ka koy bayray nda fahami here, ¹⁰ hala war ma wan ka haya kayantey bay. War ma henan ka tee boro kaŋ ga laybu sii Isa Almasihu zaaroo se ¹¹ ka too met nda ŧerretaraa kaŋ Isa Almasihu g'a noo. A ma tee Irkoy darŋaa nda nga saabuyanoo se.

Pol kasa-izetaraa nda Alhabar Boryaa koyjineyanoo

¹² Ag'armey, ay ga baa war ma bay kaŋ hayey kaŋ duu agay, i nka teendi hala Alhabar Boryaa ma koy nda jine ¹³ hala nongu kaŋ ra gaalawey kaŋ huru ay ga kaaray goforneroo tuujidogoo kul nda borey cindey kul se kaŋ Almasihu se i huru ay ga. ¹⁴ Ay kasa-izetaraa n'ay arma booboyaŋ biney daŋ ir Koyoo bande. I duu bine ka tonton ka ŧennoo har bila hunburay.

¹⁵ Boro fooyaŋ, cimi no i ga Almasihu ŧennoo waazu nda canseyan nda yenje, amma affooyaŋ g'a waazu nda anniya hennay. ¹⁶ Borey din, i ga goy nda baji, zama i ga bay kaŋ Alhabar Boryaa se ay ga faasa. ¹⁷ Affooyaŋ ga Almasihu ŧennoo waazu nda alhaasiditaray, ŋgi anniyawey si boori. I ga tammahã ŋgi ma tonton ay kasaa zaraboo ga.

¹⁸ Man albasoo, haya kul kaŋ no wala taka kul kaŋ no, a ma teendi cimi jaŋay wala cimi ra, Almasihu ŧennoo ya ga waazandi, ay ga ŋaali, ay ga ŋaali koyne. ¹⁹ Ay ga bay kaŋ woo kul ga kate ay hallasiroo ma doonandi war ŋaarayroo nda Isa Almasihu Hundoo faabaa albarkaa ra. ²⁰ Ay ga batu nda cahãyan, ay ga naata kaŋ ay si haw. Ay goo nda naanay timmante, sohõ da sanda waati kul takaa kaŋ ay kunturoo ga Almasihu beeraa cebe hunayan wala buuyan ra.

²¹ Zama agay se hunaroo ti Almasihu, buuyan man'ti kala duuray, ²² amma nda ay hunaroo laboo ga, ga goyoo hanse, woo kaŋ ay g'a suuba, ay s'a bay. ²³ Ay ga ŧiita nongu hinkaa kul here, ay ga boonay ya hun ne ka koy Almasihu jeroo ga, [zama] woo ti haya kaŋ ga hanse ka baa hunday. ²⁴ Amma war maaganda se ya cindi kunturoo woo ra nafaa bisa ya koy. ²⁵ Ay ga naanay ka bay kaŋ ay ga cindi ne ka bara war bande war koyjineyanoo nda war naanaa ŋaaloo se ²⁶ hala war ma hanse ka Almasihu Isa ka fooma ay bande, ay yee kateyanoo war game waatoo ga.

Ganakey ma tangam

²⁷ Haya kul kaŋ no, war diraa takaa ma hima nda AlmasihuAlhabar Boryaa takaa, a ma tee ya nka kaa war do ka dii war wala ay sii no, ay ma maa kaŋ war ga gaabandi henna lakkal folloku ra ka tangam nda bine foo naanaa se kaŋ ti Alhabar Boryaa. ²⁸ War masi naŋ war nkuwawey

ma war tarbasandi haya kul ra. Woo ga tee ngi dereroo tammaasaa, amma war, a ga tee war hallasiroo tammaasaa Irkoy albarkaa ra. ²⁹ Zama Irkoy na war noo anneema kan man'ti war ma naanay hinne Almasihu albarkaa ra, amma mo war ma zarabi a se. ³⁰ War goo gurgaa ra kan ra war dii ay goo, war ga maa mo kan ay goo a ra hala hō.

2

Almasihu na nga boŋ yeeti ganda ka duu beeray

¹ Sohō, nda binekanay ga duwandi Almasihu bande, nda bineyaynay goo kan hun baji ra, nda war nda Irkoy Hundoo tee affoo, nda hinneyan nda tamalla goo, ² w'ay jaaloo tabatandi ka tee bine foo, ka tee baji foo, ka tee affoo, ka tee honguyan foo. ³ War masi haya kul tee nda alhaasiditaray, wala nda foomataray, amma boŋ yeeti gandayan ma kate war affoo kul ma nga ceroo guna sanda boro kan bisa nga. ⁴ War masi war boŋ guna, amma boro foo kul ma borey jerey [mo] guna. ⁵ Wa honguyanoo woo dii war game kan goo Almasihu Isa mo se,

⁶ nga kan nga nda Irkoy ga hima,
a mana ceeci nga ma sawa nda Irkoy nda gaabi.

⁷ Amma a nka nga boŋ tee yaada
ka hima nda tam,
ka nga boŋ himandi adamize,
a garandi mo kan adamize no.

⁸ A na nga boŋ yeeti ganda
ka hanajer hala buuyanoo ga,
kanjandibundoo buuyanoo.

⁹ Woo maaganda se Irkoy hanse k'a jer*
k'a noo maa kan bisa maapey kul,

¹⁰ hala beenaa hayey, nda laboo boŋ hayey, nda laboo cire
hayey kul

ma kanje sonbu Isa maapoo se.

¹¹ De mo deene kul ma nee kaaray
kan nga Koyoo ti Isa Almasihu
ka Baaba Irkoy beerandi.†

Hayaa kan ganakey ga hima k'a tee

¹² Adiši, ay baakey, war kan hanga fondaa waati kul, man'ti waati kan ay goo war game hinne, amma sohō kan ay sii war game war ma hanse ka hanga a ka tonton. Wa war hallasiroo goyoo tee nda hunburay nda jijiriyay, ¹³ zama Irkoy no ma goy war ra ka war noo anniyaa nda takaa kan nda war m'a tee nda woo kan ga kan a se. ¹⁴ Haya kul kan

* 2:9 2.9 Ezayi 52.13; 53.12. † 2:11 2.10-11 Ezayi 45.23.

war g'a tee w'a tee bila ŋuunuŋuunu bila kakaw. ¹⁵ War ma duu ka tee boroyan kan ga taali sii, boroyan kan ga henan, Irkoy izeyan kan ga laybu sii zamankasinay golbante ra kan ga Irkoy hoo kan gamey ra war ga tee sanda gaayyan kan ga dii adupna ra ¹⁶ ka hunayan ŝennoo har i se[‡]. Woo ra ay ga fooma nda war Almasihu zaaroo hane. Ay mana gaarandi yaada, ay mana taabi yaada.

¹⁷ Ba nda ay tee sanda haya hari-hari ka munandi ka tee sargari hari-hari kan ga doori sargaroo boŋ kan ti war naanaa goyoo, a ga tee ya ne jaali, ay ga jaali war kul bande. ¹⁸ Taka follokaa, war mo ma jaali, war ma jaali ay bande.

Timote nda Epafrodit ga sanbandi Filipi koyraa ra

¹⁹ Ay naataa goo ir Koyoo Isa ra kan ne nda kayna ay ga Timote sanba war do hala war alhabarey m'ay binoo dan. ²⁰ Ay sii nda boro kul kan agay nda a ga tee lakkal foo ka alhuzun nda cimi war misoo se nda man'ti nga hinne. ²¹ Borey jerey kul, ŋi boŋ nda i ga alhuzun, man'ti Isa Almasihu hayey. ²² War hunday ga bay kan Timote na nga laadirtaraa cebe, a goy ay bande Alhabar Boryaa se sanda ize kan ga goy baaboo se. ²³ Ay ga tammahã y'a sanba war do za ay dii ay misoo takaa. ²⁴ Amma ay ga naanay ir Koyoo ka bay kan ne nda kayna agay hunday ga kaa.

²⁵ Ay dii kan a ga hima ya ag'armaa Epafrodit yeeti war ga, ay goykasinaa no, ay hangasinoo no tangamyanoo ra. War n'a donto ay do a m'ay noo hayey kan ga ay ga too. ²⁶ A ga hanse ka faaji war se, binoo maray kan a maa kan war maa nga wircoo. ²⁷ Cimi no a wirci hala nongu kan ra a baa ka buu, amma Irkoy hinna a ga, man'ti nga hinne se a hinna, a hinna agay mo ga, hala binemarayyan masi koy tonton ay binemaraa ga. ²⁸ Ay goo m'a sanba nda cahãyan hala nda war dii a, a ma tee war se jaali, haya ma hun ay binemaraa ra. ²⁹ W'a kubay nda jaali timmante ir Koyoo albarkaa ra, wa borey wey dumey beerandi, ³⁰ zama Almasihu goyoo maaganda se a baa ka buu, a na nga hundoo farratandi ka kate ya ne hayaa kan war si hin k'a ka too ay do.

3

Šerretaray cimoo Irkoy jine

¹ Aywa ag'armey, wa jaali ir Koyoo bande. Ay si fara ka haya follokey hantum war se, zama haya no kan ga kay war se.

[‡] **2:16** 2.16 «ka hunayan ŝennoo har i se», Grek ŝenni ra, almaganaa faa ti «ka gaabu hunayan ŝennoo ga».

² Wa hawgay hanšey* ga, war ma war boŋ hawgay goykaw laaley ga, wa war boŋ hawgay hurubanguyan futaa ga, ³ zama ir ti hurubanguyan cimoo†, ir kaŋ ga Irkoy gana nga Hundoo albarkaa ra, ka bolsay nda Almasihu Isa, ir si felle gaaham ga.

⁴ Agay, ay goo nda fondo ka felle ay boŋ ga, nda boro ga hongu kaŋ nga ga hin ka naanay nga boŋ, agay ti boro jinaa: ⁵ ay hurubangu jirbi yaahantoo hane, Izirayel boro ti agay, ay goo Benzamenj alkabiilaa ra, Ebere cimi-cimi ti agay, ašariyaa here Fariziyenj ti agay. ⁶ Ay hanse ka ašariyaa dii hala nongu kaŋ ra ay tee Egilizoo gurzugandikaw. Šerretaraa kaŋ ašariyaa n'a har, ay henan a here. ⁷ [Amma] hayey kaŋ ay cindi k'i guna sanda duuray, ay g'i himandi mursay Almasihu maaganda se. ⁸ Cimi no ay ga hayey kul mo guna sanda mursay Almasihu Isa, ay Koyoo bayraa nafaw beeroo maaganda se. Nga kaŋ maaganda se ay ga hayey kul guna sanda mursay, ay g'i guna sanda žiibi hala ya duu ka duu Almasihu. ⁹ Ay ma garandi a bande, ay šerretaraa masi hun ašariyaa do, amma woo kaŋ ga duwandi Almasihu naanaa albarkaa ra, šerretaraa kaŋ hun Irkoy do naanaa albarkaa ra. ¹⁰ Hala y'a bay, nga, nda nga tunyanoo gaaboo, nda ka tee a bande affoo nga zarabey ra, ka hima nda a nga buuyanoo ra ¹¹ hala ya hin ka tun bukawey ra taka kul kaŋ no ga.

Ir ma guwoo ceeci

¹² Man'ti ya nka too guwoo ga ka ben wala ya nka tee boro kaŋ timme hayey kul here. Amma ya mma zuru ka koy a ga, ka ceeci ka duu a, zama agay hunday, Almasihu [Isa] duu agay. ¹³ Ag'armey, ay si hongu kaŋ agay, ay duu a, amma ay ga haya foo tee kaŋ ti: ka dirna haya kaŋ goo banda ka jinehere ceeci. ¹⁴ Ay ga zuru ka koy guwoo ga hala ya duu Irkoy beenaa ciyayanoo gomnoo kaŋ ga duwandi Almasihu Isa sabboo ra.

¹⁵ Ir kaŋ ti boro timmanteyanj Irkoy fondaa ra, ir ma takaa woo ka hongu. Nda war goo nda hongu tana haya ga, Irkoy g'a bayrandi war se. ¹⁶ Haya kul kaŋ ga no, nongoo kaŋ ga ir too, takaa woo da, ir ma koy nda jine.

¹⁷ Ag'armey, war kul m'ay guna ka tee, war ma borey guna kaŋ ga dira nda takaa kaŋ war dii a ir ga. ¹⁸ Cee boobo ay n'a har war se, sohõ ay g'a har nda hēeni, zama boro boobo diraa ga cebe kaŋ i man'ti kala Almasihu buuyanoo kanjandibundoo ga iberijan. ¹⁹ Ngi kokoroo ti dereroo. Ngi gundey ti ngi koyoo. Hayaa kaŋ g'i haawandi nda i ga

* **3:2** 3.2 Hanšey ti borey kaŋ ga hurubanguyan futaa gaabandi. † **3:3** 3.3 Rom borey batagaa 2.28-29.

bolsay. I si hongu kala adupna hayey hinne. ²⁰ Amma ir, ir gorodogoo sii kala beenaa ra kan ra ir ga Hallasikaa kan ti ir Koyoo Isa Almasihu batu nda naanay. ²¹ A g'ir kunturu kaynanta a bere k'a himandi nga kunturu darzantaa cine, nda nga hinoo kan n'a noo gaabi a ma haya kul juwal.

4

Pol yaamarey

¹ Woo se ag'armey, ay baakey, ay ga hanse ka faaji war se. War ti ay naaloo nda ay farabagaa fuulaa. Ay baakey, takaa woo da, wa gaabandi ir Koyoo bande.

² Ay g'a naaray Ewodi ga, ay g'a naaray Sintiš ga, i ma tee anniya foo ir Koyoo fondaa ra. ³ Ni mo, ay goykasina y laadirantaa, ay g'a wiri ni ga, m'i faaba, woyey kan n'ay faaba ka tangam Alhabar Boryaa haryanoo ra, ngi, nda Kleman, nda goykasina wey jerey mo, ngi kan maapey hantumandi hunaroo citaaboo ra.

⁴ Wa jaali waati kul ir Koyoo bande, ay ga yee koyne k'a har: wa jaali.

⁵ War boroboryotaraa, adamizey kul ma bay a ga, ir Koyoo man. ⁶ War masi alhuzun nda haya kul, amma haya kul kan no, w'a ceeci Irkoy ga naarayyan ra, nda suurandiyan ra, nda albarka danyan. ⁷ Irkoy alaafiyaa kan bisa lakkal kul ga war biney nda war miileyaney dii Almasihu Isa bande.

⁸ Aywa ag'armey, haya kul kan ti cimi, haya kul kan ti beeray, haya kul kan ga šerre, haya kul kan ga henan, nda hayayan goo kan ga boori, haya kul kan goo nda maa henna, nda hayayan goo kan ga hima, nda hayayan goo kan ga saabandi, i ma tee war miileyanoo. ⁹ Hayey kan war n'i denden, war duu ey, war maar'ey ka dii ey ay ga, w'i tee, woo ra Irkoy kan ti Alaafiyakoyoo ga hanga war.

Pol ga albarka dan gomnoo kan i n'a tee maaganda se

¹⁰ Ay hanse ka jaali ir Koyoo bande kan ay dii sohō war hongu agay taaga. War hongu agay, amma fondo no war mana duu. ¹¹ Man'ti ya mma tilasu nga se ay g'a har war se, zama agay, taka kul kan no ay misoo ti a g'ay wasa. ¹² Nda janay no, ay g'a bay, nda duuray no, ay g'a bay. Haya kul kan no, nongu kul here, ay ga kunji bay, ay ga heray bay. Ay ga duuray bay, ay ga šiitay bay. ¹³ Ay ga hin hayey wey kul boraa kan g'ay noo gaabi albarkaa ra. ¹⁴ Amma, war na haya henna tee k'ay faaba ay zaraboo ra.

¹⁵ War hunday, Filipi borey, war ga bay kan Alhabar Boryaa haryanoo sintinoo ga, waatoo kan ay hun Masedoni gandaa ra, Egiliz sii no kan n'ay gaakasina y nooyan wala

duuyan here nda man'ti war hinne. ¹⁶ Zama ba waatoo kan ay goo Tesalonik, man'ti cee foo hinne, amma cee hinka war ga haya sanba ya ne kan g'ay almuraadey hanse. ¹⁷ Man'ti haya no ay ga ceeci, woo kan ay g'a ceeci man'ti kala war naanaa gomnoo ma boobo, a ma bayandi war se. ¹⁸ Ay duu haya kul, ay duu ka bisa woo kan ga ay ga too. Ay kungu, zama ay duu hayaa kan war n'a sanba ya ne Epafrodit bande. A tee ya ne sanda sunnaara, sargari kan taandi, a kan Irkoy se. ¹⁹ Ay Koyoo ga war almušakkawey kul hanse nga alman daržantaa ra Almasihu Isa bande. ²⁰ Irkoy ir Baaba, darža ma bara a ga abada hala abada. Amin.

Fooyan kokorantaa

²¹ Wa Irkoy boro henanantey kul kan goo Almasihu Isa bande foo, affoo-foo. Ir armey kan goo ay bande ga war foo. ²² Irkoy boro henanantey kul ga war foo, waaniwaani borey kan goo kokoy beeroo hugoo do.

²³ Ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa ma bara war lakkaley bande. [Amin.]

Batagaa kañ Pol n'a sanba Kolos borey se

Citaaboo fahamandiroo

Kolos koyraa si hanse ka mooru Efez koyraa. Pol mana bay ka koy no din. Epafras ka Alhabar Boryaa har no din, boroyañ naanay. Pol goo kasaa ra kañ Epafras n'a bayrandi kañ boroyañ goo Kolos kañ ga ceeci ka ganakey derandi. Boroyañ no ka kaa ka nee i se kañ i ga hima ka alaadawey tee ka sawa nda Alyahuudey kaniroo sanda hurubanguyan, ka almalaykey gana, nda haya tanayan.

Kañ Pol maa woo, a na alhuzun, a na batagaa woo hantum i se k'i bayrandi kañ Isa bisa almalayka, a bisa Ibilisi nda alaadawey. Isa ga wasa, nga hinne ti Hallasikaa. Pol ga bayrandi kañ i ma ngi boñ dii dereyan ga. A šelan mo hayaa kañ goo hunayan žeenaa kañ ra Isa sii game nda hunayan taagaa kañ ra Isa goo.

Borey kañ se batagaa sanbandi maañey

nda fooyanoo kañ teendi i se

¹ Agay Pol kañ ti Almasihu Isa diyaw Irkoy ibaayoo ra, nda ir armaa Timote ² ka batagaa woo sanba arma henanantey kañ goo Kolos koyraa ra se kañ ti laadirante Almasihu albarkaa ra*. Ir Baaba Irkoy anneemaa nda alaafiyaa ma kaa war ga.

Albarka danyan Irkoy se

³ Waati kul kañ ir ga Irkoy ñaaray war se, ir ga albarka dan Irkoy se kañ ti ir Koyoo Isa Almasihu Baaba, ⁴ zama ir maa naanaa kañ war n'a dan Almasihu Isa ra nda bajoo kañ war g'a tee Irkoy boro henanantey kul se ⁵ naataa kañ jisandi war se beenaa ra maaganda se. Naataa no kañ war maar'a cimoo šennoo ra kañ ti Alhabar Boryaa. ⁶ A too hala war do, sanda takaa kañ nda a huru aduñña kul ra. A ga ize tee, a ga tonton, sanda takaa kañ a n'a tee war game. Za hanoo kañ war maar'a, war yadda Irkoy anneemaa ga nda cimi, ⁷ sanda takaa kañ nda Epafras, ir baakaa, ir tam hangasinoo kañ ti Almasihu goykaw laadirante na har war se. ⁸ A na bajoo bayrandi ir se kañ Irkoy Hundoo n'a noo war se.

* **1:2** 1.2 «laadirante Almasihu albarkaa ra», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Almasihu ganakey».

⁹ Woo maaganda se ir mo, za hanoo kaŋ ir maar'a, ir mana fay nda ka Irkoy ŋaaray, ka ŋaaray war ma too met nda nga ibaayoo bayraa, war ma too nda lakkal kul nda fahami kaŋ hun Irkoy Hundoo ra. ¹⁰ Woo ra war diraa takaa ga sawa nda ir Koyoo, a ga kan a se nongoo kul here. Teegoy henna dumi kul ga garandi war ra, war ga koy jine Irkoy bayraa ra. ¹¹ Nga gaabi daržantaa ga war noo gaabi hala war ma hanse ka mupe, war ma hanse ka suuri. Wa ŋaali ¹² ka albarka daŋ Baaba Irkoy se kaŋ na war too war ma huru nga boro henanantey tuboo gaayoo ra. ¹³ A n'ir kaa kubaa hinoo cire k'ir ka koy nga Iz'aroo, nga baakaa laamaa ra. ¹⁴ Nga k'ir feeri k'ir kaa zunubu ra, a n'ir zunubey yaafa.

Almasihu nda nga goyoo

¹⁵ Almasihu man'ti kala Irkoy kaŋ boro si dii a biyoo, nga ti ijinaa, a bisa takahayey kul,
¹⁶ zama nga ra haya kul takandi,
 hayey kaŋ goo beenaa ra,
 nda hayey kaŋ goo laboo ga,
 wey kaŋ boro ga dii ey nda wey kaŋ si diyandi,
 a ma tee laama, wala koytaray, wala kokoytaray, wala hini.
 Nga ka hayey kul taka, nga se i takandi.
¹⁷ A ga bara haya kul jine,
 nga ma kate hayey kul ma bara ngi dogey ra.
¹⁸ Gaahamoo kaŋ ti Egilizoo, nga ti boŋoo.
 Nga ti sintinoo, nga ti boro jinaa kaŋ tun ka hun bukawey
 ra,
 hala a ma jineborotaraa zaa haya kul ra.
¹⁹ A kan Irkoy se nga kul ma tabati a ra.
²⁰ Irkoy na waafakay daŋ nga nda hayey kul game Almasihu
 albarkaa ra,
 a ma tee hayey kaŋ goo laboo ga,
 a ma tee hayey kaŋ goo beenaa ra.
 Irkoy na nga kanjandibundoo kuroo ka alaafiya tee nda ey.
²¹ War mo, waatoo din war man'ti kala yaw nda iberi
 Irkoy se war miileyaney nda war teegoy futawey maaganda.
²² Amma sohō, Irkoy na war nda nga waafakandi nga
 Iz'aroo kaŋ tee boro, buuyanoo ra hala war ma kay a jine
 ka tee Irkoy boro henananteyan, boroyan kaŋ ga laybu
 sii, boroyan kaŋ ga haya si harandi. ²³ Amma kala war
 ma tabati naanaa ra, war ma gaabandi, war masi Alhabar
 Boryaa naataa naŋ kaŋ war maar'a kaŋ waazandi takaroo
 kul kaŋ goo beenaa cire se kaŋ se agay Pol, ay tee goykaw.

Pol goyoo nda nga tangamey

²⁴ Sohō ay ga ŋaali zarabey† ra war maaganda se. Hayey

† 1:24 1.24 Zamnaa 4.3, 10.

kaŋ cindi Almasihu zarabey ra nga kunturoo se kaŋ ti Egilizoo, ay g'i timmandi ay gaahamoo ra. ²⁵ Ay tee Egiliz goykaw nda takaa kaŋ nda Irkoy n'a kayandi war maaganda se ka Irkoy meešenoo har k'a timmandi. ²⁶ Šennoo woo ti sirroo kaŋ tugandi za jiiriyaŋ nda zamanyaŋ, amma sohō a n'a bangandi nga boro henanantey se. ²⁷ Ngi se Irkoy baa nga ma sirroo woo daržaa beeriyanoo bayrandi gandawey ra. Sirroo ti: Almasihu goo war game[‡], woo ti naataa kaŋ war ga duu daržaa. ²⁸ Almasihu ti šennoo kaŋ ir g'a har ka adamize kul hoyray k'a cawandi i se nda lakkal, hala ir ma adamize kul tee boro kaŋ tee ka timme Almasihu albarkaa ra. ²⁹ Woo maaganda se ay ga goy šenda nda gaaboo kaŋ nda Almasihu ga goy ay ra nda hini.

2

¹ Ay ga baa war ma tangam beeroo bay kaŋ ra ay goo war, nda Lawodise borey, nda borey se kaŋ ngi moyey mana bay ka dii agay ndumoo, ² biney ma yay. I ma tee affoo baji ra ka duu fahami boobo timmante kul kaŋ ga hakiika, hala i ma Irkoy sirroo bay kaŋ ti Almasihu. ³ Nga ra lakkal nda bayray gomney kul tugandi. ⁴ Ay ga woo har war se hala boro kul masi koy war darga nda šenni kaana. ⁵ Ba nda ay kunturoo sii war bande, ay hundoo goo war bande. Ay ga ŋaali kaŋ ay dii war ga goy nda fondaa nda takaa kaŋ nda war gaabandi Almasihu naanaa ra.

Hunayan timmantaa kaŋ ir ga duu a Almasihu ra

⁶ Takaa kaŋ nda war yadda Almasihu Isa ga, ir Koyoo, takaa din da wa dira a bande. ⁷ Wa war linjey sinji Almasihu ra ka war hunaroo gorandi a ra, war ma nin naanaa ra takaa kaŋ nda a cawandi war se. War ma albarka danŋan boobandi.

⁸ Wa hawgay boro kul masi duu war nda lakkalcawyan šenni nda šenni yaada kaŋ ga boro derandi, adamizey alaadaa takaa nda hini laaley kaŋ goo kubaa ra takaa, i man'ti Almasihu wanoo dumoo. ⁹ Zama nga ra Irkoy na gaaham zaa ka goro nda nga azzaatoo kul. ¹⁰ Nga do war duu haya kul, nga ti kokoytaray kul nda hini kul jineboraa.

¹¹ Nga ra war hurubangu nda hurubanguyan kaŋ kabe man'a tee. A mana teendi nda kala hundi-ibaayoo kaŋ foorandi ka hun gaaham ga. Woo ti hurubanguyanoo kaŋ Almasihu n'a tee war se. ¹² War fijandi Almasihu bande batizeyanoo ra, koyne mo war tun a bande, zama war naanay Irkoy gaaboo kaŋ nda a na Almasihu tunandi

[‡] 1:27 1.27 «war game», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «war biney ra».

bukawey ra. ¹³ War, waatoo kanj war buu war laybey nda war hurubanguyan janjaa kanj ti war hundi-ibaayoo se, Irkoy na war hunandi Almasihu bande.

A n'ir laybey kul yaafa.

¹⁴ Kaddaasoo kanj hantumandi kanj ra ir laybey goo kanj ir na yaamarey hoo,

kaddaasoo din n'ir wongu, Irkoy n'a tuusu k'a kaa k'a kanjikanjandibundoo ga.

¹⁵ Irkoy na hayaa kul taa kokoytarawey nda hiney kone k'i tee haya kanj borey ga dii ey. Almasihu bande Irkoy hin ey*.

¹⁶ Adiši boro kul masi war ciiti njaayan wala hanjyan se, wala jingar zaari se, wala handu taaga se, wala hunanzam zaari se† ¹⁷ kanjyan man'ti kala hayey kanj hima ka kaa biyoo, amma cimoo ti Almasihu. ¹⁸ War masi nanj boro kul ma war ganji war ma duu jalaa kanj ga duwandi konkošaa ra, kanj ti boro ma nga bonj ibaayoo tee ka tee sanda nga mma nga bonj yeeti ganda ka almalaykey gana, ka huru haya ra kanj a dii a bangayyan ra, a ga too nda hew yaada nda nga hundi-ibaayoo miileyanoo. ¹⁹ Borey wey dumey nda kunturoo bonjoo kanj ti Almasihu sii cere ga. Nga ra kunturoo kul duu nga hunaa. Nga no ma kunturoo dii cere ga ka dobey nda linjey denjandi cere ga. Kunturoo tontonyanoo si hun kala Irkoy do.

Ka buu ka huna Almasihu bande

²⁰ Nda war buu Almasihu bande hini laaley kanj goo kubaa ra here, macin se war ga tee sanda boroyan kanj ga huna adupna ra ka hanga yaamaryan bande ²¹ kanj ga nee: «Masi woo dii, masi woo taba, masi tuku woo ga!»

²² Wey kul ti hayayan kanj goyyan banda ga, i ga dere. I man'ti kala adamizey yaamarey nda ngi cawandey ²³ kanj nda cimi tarayheroo ga hima nda lakkal Irkoy ganayan kanj ngi hunday k'a tee nda bonj yeeti gandayan, i ga šendandi ngi gaahamey ga, amma i sii nda addalil kul, hundi-ibaayoo sakoo de no i g'a tee.

3

¹ Aywa, nda war tun Almasihu bande bukawey ra, wa hayey ceeci kanj goo beene kanj ra Almasihu ga goro Irkoy kabe hennaa ga. ² Wa miile beene hayey ga, man'ti laboo

* **2:15** 2.15 «Irkoy na hayaa kul taa kokoytarawey nda hiney kone k'i tee haya kanj borey ga dii ey. Almasihu bande Irkoy hin ey», Grek šenni ra, alganaan faa ti «Almasihu na hayaa kul taa kokoytarawey nda hiney kone k'i tee haya kanj borey ga dii ey ka hin ey kanjandibundoo ga». † **2:16** 2.16 Alyahuudey do, jingar zaariyan no.

hayey ga, ³ zama war buu, war hunaroo tugandi Almasihu bande Irkoy ra. ⁴ Waati kan Almasihu kan ti war hunaroo bangandi, alwaatoo din war mo ga bangandi a bande nda darža.

Dira taka žeena nda dira taka taagaa

⁵ Wa hayey wii kan goo war ra kan ti laboo wane: woy nda aru izefututaray, nda žiibi, nda ibaayi futu, nda boonay futu, nda haya ceeci albahiiritaray ra kan ti tooru ganayan. ⁶ Hayey wey maaganda se Irkoy futayyanoo ga kaa [borey ga kan si hanajer a se]. ⁷ Wey no war cindi k'i tee waatoo kan war ga huna hayey wey ra.

⁸ Amma sohō war mo ma hayey wey kul nan kan ti: futay, nda binetunay, nda laalay, nda wowi, nda šenni haawinte kan ga hun war mijey ra. ⁹ War masi taari cere se, zama war na war attabiya žeena nda nga teegoyey kaa war ga sanda darbay, ¹⁰ ka attabiya taagaa kan ti ihenna dan war ga ka bere ka taaga ka duu bayray ka hima nda Irkoy kan na attabiya taagaa tee. ¹¹ Woo ra Grek sii no, Alyahuudu sii no, boro kan hurubangu wala jofolo sii no, bonbii wala ganjiboro sii no, banja wala borcin sii no, Almasihu ti hayaa kul, a goo haya kul ra.

¹² War kan ti Irkoy boro suubantey, nga boro henanantey, nga baakey, war ma tamallay, nda borohennataray, nda bon yeeti gandayan, nda bineyaynay, nda suuri dan war ga sanda darbay. ¹³ War ma cere suuri, nda war affoo na dori tee nga cinaa se, takaa kan nda ir Koyoo yaafa war se, war mo ma yaafa cere se. ¹⁴ Ka bisa woo kul, wa baji tee war darbaa, nga ti linji timmantaa kan ga borey marga cere ga. ¹⁵ Almasihu alaafiyaa kan se war ciyandi ka tee gaaham folloku ma war biney juwal. War ma tee gomni baykawyan.

¹⁶ Almasihu šennoo ma harandi war game* nda booboyan. War ma cere cawandi ka cere hoyray nda lakkal beeri. War ma don Irkoy se nda war biney kul nda albarka danyan lakkal, ka don k'a jer, nda saabuyan, nda dooniyan kan Irkoy Hundoo g'i noo. ¹⁷ Haya kul kan war g'a tee, a ma tee šenni wala teegoy, w'a tee ir Koyoo Isa maapoo ga ka albarka tee Baaba Irkoy se Isa alhormaa ra.

Dira taka taagaa borey nda cere game

¹⁸ Woyey, wa yee war kurney se ganda, takaa kan nda a ga hima ir Koyoo fondaa ra. ¹⁹ Kurney, wa baa war wandey, war masi šendandi i ga. ²⁰ Zankey, wa maa war hayragey se haya kul ra, zama woo ti haya kan ga kan ir Koyoo se.

* 3:16 3.16 «war game», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «war biney ra».

²¹ Baabey, war masi futu war izey ga, hala biney masi koy hun.

²² Baņņey, wa haņajer haya kul here war aduņņa koyey se, war masi hayey tee ngi ndumey maaganda se, sanda ka ceci ka kan adamize se, amma wa goy nda bine boryo ka hunbur ir Koyoo. ²³ Haya kul kaņ war g'a tee, w'a tee nda war binoo kul sanda haya kaņ ir Koyoo se war g'a tee, man'ti adamize se, ²⁴ zama war ga bay kaņ ir Koyoo no ma tuboo tee war se sufuray. Ir Koyoo Almasihu se war ga goy. ²⁵ Zama boro kaņ ga goy nda taka šiira ga duu taka šiiraa banaa, Irkoy si borey bisandi cere.

4

¹ Baņņey koyey, wa war baņņey dii nda šerretaray nda taka henna, war ma bay kaņ war mo goo nda Koy beenaara.

Hoyrayyan

² Wa gaabandi Irkoy ņaarayyan ga, war ma cindi a ra nda albarka danjan. ³ Koyne mo war ma Irkoy ņaaray ir mo se, hala Irkoy ma mee feeri ir se taka kaņ nda ir hin ka sirroo kaņ ti Almasihu har, sirroo kaņ maaganda se ay hawandi. ⁴ Wa Irkoy ņaaray hala ya hin ka sirroo bayrandi nda takaa kaņ nda ay ga hima k'a har.

⁵ Wa dira nda lakkal taray borey* game, wa goy nda waatoo kaņ war duu a. ⁶ War šenney ma teendi nda anneema waati kul, ciiri ma bara i ra, hala war ma hin ka bay taka kaņ nda war ga boro foo kul zaabi.

Fooyan kokorantaa

⁷ Ir armaa, ir baakaa Tišik, ir Koyoo goykaw laadirantaa, ay tam hangasinoo ir Koyoo bande, a ga war noo ag'alhabarey kul. ⁸ Ya nka cere-cere k'a sanba war do hala war m'ir misoo bay, de mo a ma war biney dan. ⁹ Ay g'a sanba war do, nga nda Onezim, ir arma laadirantaa, ir baakaa kaņ ti war affoo, i ga nongoo woo alhabaroo kul dan war ra.

¹⁰ Aristark kaņ goo ay bande kasaa ra ga war foo, nda Marku kaņ ti Barnabas baasoo† kaņ war maa yaamarey kaņ ay n'i noo war se a ga, nda a kaa war do, w'a kubay henna. ¹¹ Isa kaņ se i ga nee Žustus mo ga war foo, Alyahuudey ra, ngi hinne ti ay goykasinawey Irkoy Laamaa ra. I n'ay binoo yayanandi. ¹² Epafraas kaņ ti war affoo, Almasihu [Isa] tamoo no, a ga war foo. A ga tangam Irkoy ņaarayyan ra

* 4:5 4.5 Taray borey ti borey kaņ man'ti kretiyeņ. † 4:10 4.10 «baasoo», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «aru hinka izoo».

war se hala war ma tabati ka tee boroyaŋ kaŋ timme nda hakiika Irkoy ibaayoo ra. ¹³ Ay ga seede a se kaŋ a ga hanse ka zarabi war se, nda borey se kaŋ goo Lawodise, nda wey kaŋ goo Iyerapolis. ¹⁴ Luka, ir baakaa kaŋ ti lotokor, nda Demas ga war foo.

¹⁵ War m'ir armey foo kaŋ goo Lawodise, nda Ninfa, nda Egilizoo kaŋ ga marga nga hugoo ra. ¹⁶ Waati kaŋ batagaa woo cawandi war do, war ma taka tee a ma cawandi Lawodise Egilizoo ra, war mo ma batagaa caw kaŋ ga hun Lawodise. ¹⁷ War ma nee Aršip se: «Hawgay nda goyoo kaŋ ir Koyoo n'a talfi ni ga, m'a tee nda fondaa.»

¹⁸ Agay hunday Pol kaboo ka fooyanoo hantum. War masi dirpa kaŋ kasa ra ay goo. Irkoy anneemaa ma bara war bande.

Bataga jinaa kaŋ Pol n'a sanba Tesalonik borey se

Citaaboo fahamandiroo

Tesalonik koyraa sii kala Masedoni gandaa ra. Silas nda Timote ka Pol gaa ka Alhabar Boryaa har Tesalonik koyraa ra. Nga ra boroyaŋ naanay Isa. Alyahuuduyan ga hanse ka ceeci ka Pol zarabi, woo maaganda se a mana hanse ka gay koyraa woo ra.

Pol koyyanoo banda ga, a na Timote sanba a ma koy dii Tesalonik ganakey wala i goo fonda ga, zama Alyahuudey ga hanse k'i gurzugay. Kaŋ Timote yee kate Pol do, alhabarey kaŋ a n'i har hanse ka Pol jaalandi, woo se a na batagaa woo hantum i se ka albarka daŋ Irkoy se, ka biney daŋ i ma cindi fonda ga, i ma koy nda jine. A ni zaabi bukawey tunyanoo kaŋ nda i n'a hãa nda Almasihu kaayan daržantaa.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maajney

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol, nda Silweŋ, nda Timote ka batagaa woo sanba Tesalonik koyraa borey Egilizoo se kaŋ goo Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu bande. Irkoy anneemaa nda nga alaafiyaa ma kaa war ga.

Tesalonik borey dira takaa nda ngi naanaa

² Ir ga albarka daŋ Irkoy se waati kul war kul maaganda se ir ŋaarayrey ra. Ir si fay nda ³ ka hongu war teegoyey kaŋ ga war naanaa cebe, nda war farawoo kaŋ ga war bajoo cebe, nda war mupeyanoo ir Koyoo Isa Almasihu naataa ra Irkoy ir Baaba jine. ⁴ Ir armey, Irkoy baakey, ir ga bay kaŋ Irkoy na war suuba. ⁵ Koyne mo ir Alhabar Boryaa kaŋ ir n'a har war se mana kaa war do šenni hinne ra, a kaa nda hini, Hundi Henanantaa albarkaa ra, nda naanay beeri timmante. War ga takaa bay kaŋ nda ir dira war gamey ra war nafaa maaganda se.

⁶ War tee ir dendenkey, war tee ir Koyoo dendenkey, takaa kul kaŋ nda war hanse ka zarabi, war yadda šennoo ga nda jaali kaŋ hun Hundi Henanantaa do. ⁷ Woo ra war tee fondo cebekaw ganakey kul se kaŋ goo Masedoni nda Akay gandaa ra. ⁸ Zama ir Koyoo meešennoo mana hun kala war do jina ka harandi, man'ti Masedoni nda Akay hinne se a harandi, amma naanaa kaŋ war n'a daŋ Irkoy ra alhabaroo ga harandi nongu kul ra. Woo ra a si too ir ma

haya kul har. ⁹ Borey hunday ga takaa deede kaŋ nda war n'ir dii waatoo kaŋ ir koy war do nda mo takaa kaŋ nda war bere ka hun toorey ga ka Irkoy dii, ka Irkoy hunantaa kaŋ ti cimikoynoo gana, ¹⁰ ka nga Iz'aroo batu kaŋ ga hun beenaa ra. A n'a tunandi ka hun bukawey ra. Isa no kaŋ goo m'ir kaa futayyanoo cire kaŋ ga kaa.

2

Goyoo kaŋ Pol n'a tee Tesalonik

¹ Ir armyey, war hunday ga bay kaŋ ir koyyanoo war do mana tee yaada. ² War ga bay mo kaŋ ir bay ka zarabi, ir bay ka wowandi Filipi koyraa ra, amma ir na Irkoy Alhabar Boryaa har war se nda naanay Irkoy albarkaa ra, ba kaŋ borey hanse ka ceci k'a ganji. ³ Ir hoyraa, dereyan sii a ra, žiibi sii a ra, dargari sii a ra. ⁴ Irkoy yadda ir ga ka Alhabar Boryaa talfi ir ga, woo se ir ga šelaŋ, man'ti hala ir ma duu ka kan adamize se, amma hala ir ma duu ka kan Irkoy se kaŋ g'ir biney fesufesu. ⁵ War ga bay mo kaŋ abada ir mana šenni kaanay ka šelaŋ, wala ka haya ceci nda albahiiritaray lakkal, Irkoy ti ir seedaa. ⁶ Ir mana bay ka jeeray ceci boro ga, a ma tee war ga, wala boro foo tana ga. ⁷ Ka gar, ir kaŋ ti Almasihudiyawey, ir ga hin ka jeraw daŋ war ga. Amma ir goro war game nda bineyaynay, sanda takaa kaŋ nda woy-hay ga nga izey saajaw. ⁸ Takaa woo da, ir hanse ka baa war, woo se ir mana soolu hinne ka Irkoy Alhabar Boryaa har war se, amma ka ba ir hundey fur war se, takaa kaŋ nda war hanse ka kan ir se. ⁹ Ir armyey, war ga hongu ir taabiyanoo nda ir farayanoo, ir goy cijin nda zaari hala ir masi tee boro kul ga jeraw waatoo kaŋ ir goo ma Irkoy Alhabar Boryaa waazu war se.

¹⁰ War nda Irkoy ti ir seedaa, war kaŋ ga naanay, takaa kaŋ nda ir dira nda henanyan war bande, nda šerretaray, nda takaa kaŋ nda laybu sii ir ga. ¹¹ War ga bay mo kaŋ ir na war affoo kul dii sanda takaa kaŋ nda baaba ga nga izey dii. ¹² Ir na war hoyray ka war biney daŋ. Ir gaabandi war ga war ma dira nda taka kaŋ ga hima Irkoy jine, nga kaŋ ga war cee nga Laamaa ra nda nga daržaa se.

¹³ Hayaa kaŋ se ir mo, ir si fay nda ka albarka daŋ Irkoy se ti: waatoo kaŋ war maa Irkoy meešennoo kaŋ ir n'a har war se, war yadda a ga. War man'a dii sanda adamize šenni, amma war nk'a dii sanda Irkoy meešennoo, šikka sii Irkoy meešennoo no, a ga goy mo war ra, war kaŋ ga naanay. ¹⁴ Ag'armey, Irkoy Egilizey kaŋ goo Almasihu Isa maapoo ga Žude gandaa ra, war, war tee ngi ciney, zama war mo, war alkabiilaa borey na war zarabi takaa kaŋ nda Alyahuudey

n'i zarabi, ¹⁵ ngi kan n'ir Koyoo Isa nda annabey wii. I n'ir gurzugay, i si kan Irkoy se, iberiyan no adamizey kul se. ¹⁶ I g'ir ganji ir ma šelan dumey jerey se i masi koy hallasi. I mma koy de i ga tonton ngi zunuboo jeejaa ga. Irkoy futayyanoo kokor ka kan i bonj.

Pol ga baa nga ma yee ka dii Tesalonik borey

¹⁷ Ir armyey, ir zaati nda war fay alwaati kayna, ir mojey ka si dii cere, amma ir biney goo cere se. Takaa kan nda ir ga boonay ir ma dii war ndumey, woo se ir na taka kul tee ka too war do. ¹⁸ Woo se ir baa ir ma koy war do, agay Pol, cee foo hala cee hinka ay g'a ceeci, amma Ibilisi n'ir ganji. ¹⁹ May ti ir naataa, wala ir jaaloo, wala ir fuulaa kan nda ir ga fooma? N'bay war no, ir Koyoo Isa jine, nga kaayanoo ga? ²⁰ Zama war, war ti ir daržaa, war ti ir jaaloo.

3

¹ Woo se ir mana hin ka batu koyne, ir dii kan a ga boori ir ma cindi ir hinne Aten koyraa ra. ² Ir na Timote, ir armaa nda Irkoy goykasinaa AlmasihuAlhabar Boryaa haryanoo ra, sanba war do a ma war noo gaabi ka war biney dan war naanaa ra ³ hala zarabey wey masi boro kul jijirandi, zama war hunday ga bay kan kala hayey wey ma duu ir. ⁴ Waatoo kan ir cindi war do, ir n'a har war se za a mana tee kan zarabiyen ga kaa ka duu ir, nga ka tee da, war ga bay. ⁵ Woo maaganda se kan agay mo, ay mana hin ka batu koyne, ay na Timote sanba ka duu war naanaa alhabar. Ay hunbur siiyaka masi koy war sii, ir goyoo masi koy tee yaada.

⁶ Sohõ a hun war do ka kaa ir do, a kate ir se alhabar boryayan war naanaa nda war bajoo ga. A nee kan waati kul war ga hongu ir henna, war ga hanse ka baa war ma dii ir sanda takaa kan nda ir ga baa ir ma dii war. ⁷ Woo maaganda se, ir armyey, ir tilasoo kul ra nda ir zaraboo ra war na war naanaa k'ir biney dan. ⁸ Sohõ ir ga huna, zama war gaabandi ir Koyoo bande. ⁹ Macin nda ir ga hin ka hanse ka albarka dan Irkoy se war sabbu se, nda jaaloo kul kan nda ir ga jaali war maaganda se Irkoy jine? ¹⁰ Ir ga Irkoy ŋaaray nda hini cijin nda zaari hala ir ma duu ka dii war ndumey, ir ma haya kan ga war naanaa kuma timmandi.

¹¹ Yala Irkoy ir Baaba hunday nda ir Koyoo Isa ma fondo feeri ir se hala ir ma hin ka koy war do. ¹² Ir Koyoo ma tonton, a ma hanse ka tonton bajoo ga kan war g'a tee cere se nda borey kul se, sanda takaa kan nda ir ga baa war. ¹³ A ma war biney noo gaabi hala laybu masi duwandi war ga,

war ma henan Irkoy ir Baaba jine ir Koyoo Isa nda nga boro henanantey kul kaayanoo ga. [Amin.]

4

Dira takaa kaŋ ga kan Irkoy se

¹ Aywa ir armye, takaa kaŋ nda war ga hima ka dira hala war ma duu ka kan Irkoy se, ir n'a cawandi war se. Nda cimi, takaa din da nda war ga dira. Ir g'a wiri war ga, ir ga war hoyray ir Koyoo Isa maapoo ra war ma koy jine a ra. ² War ga yaamarey bay kaŋ ir n'i har war se ir Koyoo Isa albarkaa ra.

³ Irkoy ibaayoo ti war henanyanoo, war ma mooru woy nda aru izefututaray ga. ⁴ War affoo kul ma wan ka nga wandoo dii henanyan nda beeray ra. ⁵ War masi war boŋ naŋ boonay futu bajoo bande sanda takaa kaŋ dumey jerey kaŋ si Irkoy bay g'a tee. ⁶ Woo ga, boro masi kaŋ nga armaa ga, a mas'a toope, zama ir Koyoo ti hayey wey kul faasakaa, sanda takaa kaŋ nda ir bay k'a har war se, ka yee k'a šendandi war ga. ⁷ Irkoy man'ir cee žiibi se, henanyan ra a n'ir cee. ⁸ Woo se boro kaŋ wanji hoyrawey wey ga, man'ti boro se a wanji, Irkoy se a wanji, nga kaŋ ga war noo nga Hundi Henanantaa.

⁹ Haya kaŋ ti armataray baji, a si too boro ma hantum war se a ga, zama war hunday, Irkoy na war cawandi war ma baa cere. ¹⁰ Cimi no takaa woo da nda war ga dira ir armye kul bande kaŋ goo Masedoni kul ra. Amma ir g'a wiri war ga, ir armye, war ma koy a ga ka tonton. ¹¹ Wa gaabandi ka huna alaafiya ra, war ma huga nda war boŋ almušakkawey, war ma goy nda war [boŋ] kabey sanda takaa kaŋ nda ir na war yaamar. ¹² Woo ra war ga dira nda beeray taray borey* game, de mo war si tee boro kul ga jeraw.

Ir Koyoo kaayanoo

¹³ Ir armye, ir si baa borey kaŋ faati takaa, war ma jan k'a bay, hala war biney masi koy maray sanda borey jerey kaŋ sii nda naata buuyan banda ga. ¹⁴ Nda ir ga naanay kaŋ Isa buu, a tun, takaa din da, Irkoy ga borey kaŋ faati i goo Isa bande marga nga jere.

¹⁵ Hayaa ne kan ir g'a har war se, šenni no kaŋ hun ir Koyoo do: ir kaŋ ti baahunantey kaŋ ga bara hala ir Koyoo kaayanoo ga, ir si borey kaŋ faati jin nongu kul here. ¹⁶ Zama ir Koyoo hunday ga hun beenaa ra ka zunbu waati kaŋ yaamar kaati foo, nda almalayka jinehun foo kaatoo, nda Irkoy laati beeroo jindoo tee, borey kaŋ buu i goo

* 4:12 4.12 Taray borey ti borey kaŋ man'ti kretiyeŋ.

Almasihu bande no ma tun jina. ¹⁷ Ngi banda ga ir, ir kaŋ ti baahunantey kaŋ ga bara ga zandi i bande ka koy duulayan ra k'ir Koyoo kubay beene. Nga ra ir ga cindi ir Koyoo bande hala abada. ¹⁸ Wa cere bine yayanandi nda šenney wey.

5

Ir Koyoo ga kaa waati ga kaŋ boro kul s'a hongu

¹ Ir armey, haya kaŋ ti alwaatey nda dimmawey, war si too ir ma hantum war se i ga, ² zama war hunday ga bay kaaray kaŋ ir Koyoo zaaroo ga hima nda takaa kaŋ nda zay ga kaa cijin here. ³ Waati kaŋ borey ga nee: «Baani nda lakkalkanay», dogoo din da halaciyani ga kaŋ i boŋ sanda takaa kaŋ nda taamari ga kaa woy gundekoyni ga, i si fatta a ra kul. ⁴ Amma war, ir armey, war sii kubay ra hala zaaroo din ma kaa war ga sanda zay, ⁵ zama war kul man'ti kala gaayoo izey nda izeyan kaŋ zaari wane nda ey, cijinoo s'ir may, kubaa s'ir may. ⁶ Adiši ir masi jirbi sanda borey jerey takaa, ir ma moo feeri ka hawgay, ir ma hin ir boŋ. ⁷ Borey kaŋ ga jirbi si jirbi kala cijinoo ra, wey kaŋ ga suu si suu kala cijinoo ra. ⁸ Amma ir kaŋ ti zaaroo waney, ir ma hin ir boŋ, ir ma naanaa nda bajoo tee guuru darbay k'a dan ir jindey ra, hallasiroo naataa ma tee ir guuru fuulaa. ⁹ Irkoy mana kayandi nga futayyanoo ma duu ir, a si baa kala ir ma duu hallasiroo ir Koyoo Isa Almasihu albarkaa ra. ¹⁰ A buu ir se hala ir ma huna ka bara a bande, a ma tee ir hunayan wala ir buuyan ra. ¹¹ Woo maaganda se wa gaabandi cere bande, war ma cere faaba naanaa fondaa ra, sanda takaa kaŋ war goo m'a tee da.

Hoyray kokorantey nda fooyanoo

¹² Ir armey, borey kaŋ ga goy war game, kanyan tee war jineborey ir Koyoo albarkaa ra, de mo i ga war hoyray, ir g'a ŋaaray war ga, war m'i beerandi. ¹³ Wa hanse k'i beerandi nda baji ngi goyoo maaganda se. Wa huna alaafiya ra.

¹⁴ Ir armey, ir g'a wiri war ga, war ma borey hoyray kaŋ si šerre, borey kaŋ biney hun, wa biney dan, wa borey faaba kaŋ sii nda hini, wa suuri borey kul se. ¹⁵ Wa hawgay boro kul masi ifutu ka ifutu bana. Wa ceci waati kul ka ihenna tee cere se nda borey kul se.

¹⁶ Wa jaali waati kul. ¹⁷ War masi fay nda Irkoy ŋaarayan. ¹⁸ Wa albarka dan Irkoy se haya kul ra, zama woo ti Irkoy ibaayoo war here Almasihu Isa albarkaa ra.

¹⁹ War masi Irkoy Hundoo hewguba.* ²⁰ War masi annabey šenney yebebe. ²¹ Amma wa haya kul faranfafaša,

* 5:19 5.19 Maanaa: «War masi Irkoy Hundoo gagay a ma goy.»

woo kaŋ ga boori, war ma gaabu a ga. ²² Wa mooru ifutu dumi kul.

²³ Irkoy kaŋ ti Alaafiyakoyoo, nga hunday ma war henanandi far. A ma war lakkaloo, nda war hundoo, nda war gaahamoo kul jisi bila laybu ir Koyoo Isa Almasihu se nga kaayanoo ga. ²⁴ Bora a kaŋ goo ma ciya war se ga laadir, nga no m'a tee mo.

²⁵ Ir armye, wa Irkoy ŋaaray ir [mo] se.

²⁶ Wa ir armye kul foo nda summuyan henanante.

²⁷ Ay n'a dan war ga nda ir Koyoo, batagaa woo ma cawandi ir armye kul se.

²⁸ Ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa ma bara war bande.

Bataga hinkantoo kaŋ Pol n'a sanba Tesalonik borey se

Citaaboo fahamandiroo

Bataga hinkantoo ti woo kaŋ Pol n'a sanba Tesalonik borey se. Batagaa woo mo ra, a ga nee i ma bine tee, i ma gaabandi Irkoy fondaa ra. Boroyaŋ goo Tesalonik koyraa ra kaŋ ga nee kaŋ Isa Almasihu kaayan hinkantoo laboo ga tee ka ben. Pol n'i bayrandi batagaa woo ra kaŋ taariharkawyaŋ no. Boroyaŋ goo no din mo kaŋ si baa goyyan. A n'i hoyray mo i ma goy. A nee: «Boro kaŋ si baa goy masi ŋaa.» (zamnaa 3.10).

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maajney

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol, nda Silweŋ, nda Timote ka batagaa woo sanba Tesalonik Egilizoo se, war kaŋ goo ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu bande. ² [Ir] Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiya ma kaa war ga.

Ciitoo kaŋ ga teendi Isa kaayanoo hane

³ Ir armey, ir ga hima waati kul ka albarka dan Irkoy se war maaganda se. A ga hima, zama war naanaa ga hanse ka tonton, nda mo war affoo kul bajoo ga tonton cere se. ⁴ Woo se ir, ir ga war ka fooma Irkoy Egilizey ra, zama mo war gaabandi, war na naanaa dii, war na gurzugawey nda war zarabey kul muŋe.

⁵ Wey ga cebe kaŋ Irkoy ciitoo ga ŋerre, war ma laasaabandi boroyaŋ kaŋ ga hima nda Irkoy Laamaa kaŋ se mo war goo ma zarabi. ⁶ Ir ga bay kaŋ Irkoy ga ŋerre, a ga borey zarabi kaŋ ga war zarabi, ⁷ ka war kaŋ ga zarabi noo alaafiya ir bande. Woo ga teendi han kaŋ ir Koyoo Isa bangay beenaa ra, nga, nda nga almalayka gaabikoyney ⁸ nuune beeri ra, ka borey zukandi kaŋ si Irkoy bay, nda wey kaŋ mana yadda ir Koyoo Isa Alhabar Boryaa ga. ⁹ I ga duu zukandi kaŋ ti halaciyar abadante kaŋ ga mooru ir Koyoo ndumoo nda nga darža gaabantaa, ¹⁰ waati kaŋ a ga kaa hanoo din ka beerandi nga boro henanantey ra, de mo ganakey kul ma kayfi nda a. War goo borey din ra, zama war yadda ir seedetaraa ga kaŋ ir n'a tee war se.

¹¹ Woo maaganda se waati kul ir ga ŋaaray war se Irkoy ma war dii boroyaŋ kaŋ ga hima nda nga ciyayanoo, a ma war ibaayi hennaa nda war naanaa teegoyoo timmandi nga

hinoo ra ¹² hala ir Koyoo Isa maapoo ma jer war ra, war mo ma jer a ra ir Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa ra.

2

Tureyan kokorantaa kanj ga tee jina ir Koyoo ma kaa

¹ Ir armey, haya kanj ti ir Koyoo Isa Almasihu kaayanoo nda margaroo kanj ir ga kaa k'a tee jeroo ga, ir g'a wiri war ga, ² war masi cahā ka war lakkaley tunandi ka hunbur annabi šenni se wala waazu se kanj nee ir Koyoo kaayanoo zaaroo too, ba nda bataga ka kaa war do kanj i nee ir k'a sanba. ³ War masi nanj boro kul ma war darga taka kul ra, zama hanoo din si kaa kala naanaa yankaryanoo ma tee jina, bora kanj ti goy futu teekaa ma bangandi, maanaa halacintaa. ⁴ Haya kul kanj se i ga nee koy, nda haya kul kanj adamize g'a gana, a g'i kul wongu ka nga bonj jer i se beene hala nongu kanj ra a ga goro Irkoy hugoo ra ka nee nga ti Irkoy.

⁵ War nka si hongu, waatoo kanj ay goo war do, ay na hayey wey har war se? ⁶ Sohō war ga hayaa bay kanj g'a ganji a masi bangay nda man'ti nga waatoo ka too. ⁷ Zama za sohō goy futu sirroo goo ma goy, amma kala de bora kanj g'a ganji sohō da ma mooru jina boro ma dii a. ⁸ Waatoo din no bora kanj ti goy futu teekaa ga bangandi, ir Koyoo [Isa] g'a wii nda nga mee hewoo k'a halaci nda nga kaayanoo daržaa. ⁹ Bora woo, Ibilisi gaaboo no ma kate a ma kaa. A ga kayfi dumi kul, nda tammaasayan, nda taari kayfiyan tee, ¹⁰ a ga šerretaray janay dumi kul tee ka halacintey darga, zama i mana yadda ka baa cimoo kanj g'i hallasi. ¹¹ Woo maaganda se Irkoy ga gaabi derante sanba i ga kanj g'i ka naanay taaroo, ¹² hala borey kul kanj mana naanay cimoo, šerretaray janay kan i se ma ciitandi.

War nka suubandi hallasiyan se

¹³ Ir armey, ir Koyoo baakey, ir, ir ga hima waati kul ka albarka danj Irkoy se war sabbu se, zama Irkoy nka war suuba hallasiyan se za sintinoo ga nga Hundoo henanyanoo nda cimoo naanayyanoo albarkaa ra. ¹⁴ Woo se a na war cee [mo] ir Alhabar Boryaa albarkaa ra, hala war ma duu ir Koyoo Isa Almasihu daržaa. ¹⁵ Aywa ir armey, wa gaabandi, war ma alaadawey dii kanj ir n'i cawandi war se, a ma tee mee nda mee wala bataga ra.

¹⁶ Ir Koyoo Isa Almasihu hunday nda ir Baaba Irkoy kanj baa ir, de a n'ir noo bineyaynay abadante nda naata henna nga anneemaa albarkaa ra ¹⁷ ma war bineyaynandi, a ma

war noo gaabi teegoy henna kul teeyan se nda šenni henna kul haryan se.

3

Wa Irkoy ŋaaray ir se

¹ Aywa ir armey, wa Irkoy ŋaaray ir se hala ir Koyoo meešennoo ma koy jine ka beerandi sanda takaa kaŋ a ga ti a war game, ² hala mo ir ma hun boro laala futawey kabey ra, zama man'ti borey kul bara nda naanaa. ³ Amma ir Koyoo ga laadir, a ga war noo gaabi ka war soolam boro laalaa ra kaŋ ti Ibilisi. ⁴ Ir ga naanay ka bay ir Koyoo maaganda se, hayey kaŋ nda ir na war yaamar, war g'i tee, war ga koy a ga k'i tee.

⁵ Ir Koyoo ma war biney gongu ka koy Irkoy bajoo nda Almasihu suuroo here.

Goyyan nka tilasu

⁶ Ir armey, ir ga war yaamar ir Koyoo Isa Almasihu maapoo ga, war ma mooru arma kul kaŋ dira takaa si šerre, a si dira nda alaadaa kaŋ a duu a ir ga. ⁷ War hunday ga takaa bay kaŋ nda war ga hima k'ir denden, zama ir mana dira nda šiiriyān war game. ⁸ Ir mana ŋaa boro kul do yaada. Taabi nda farayan ra ir goy cijin nda zaari hala ir masi tee war affoo kul ga jeraw. ⁹ Man'ti ir nka sii nda fondo, amma ir nka baa ir ma tee war se boroyān kaŋ war m'i guna ka tee hala war m'ir denden. ¹⁰ Koyne mo waatoo kaŋ ir cindi war do, ir na war yaamar nda šennoo woo ka nee: «Boro kaŋ si baa goy masi ŋaa.»

¹¹ War hunday, ir maa kaŋ boroyān goo war ra kaŋ dira takaa si šerre, i si goy kul tee, i ga ngi mijey daŋ haya waaney ra. ¹² Borey wey ciney, ir g'i yaamar k'a šendandi i ga ir Koyoo Isa Almasihu maapoo ga, i ma goy henna ka ngi boŋ huna.

¹³ War, ir armey, war masi fara nda ihenna teeyan. ¹⁴ Šennoo kaŋ ir n'a har war se batagaa woo ra, nda boro goo no kaŋ mana yadda a ga, war m'a laasaabu, war nda a masi marga haya kul ra hala a ma duu ka haw. ¹⁵ Amma woo kul, war mas'a dii sanda iberi, w'a hoyray sanda arma.

Gaarari nda fooyan

¹⁶ Ir Koyoo Alaafiyakoyoo, nga hunday ma war noo alaafiya waati kul taka kul here. Ir Koyoo ma bara war kul bande.

¹⁷ Agay hunday Pol kaboo ka fooyanoo hantum. Takaa woo nda ay ga hantum, woo ti ay tammaasaa ay bataga kul ra.

¹⁸ Ir Koyoo Isa Almasihuanneemaa ma bara war kul bande.

Bataga jinaa kanj Pol n'a sanba Timote se

Citaaboo fahamandiroo

Pol ka batagaa woo sanba Timote se waatoo kanj Timote goo Efez koyraa ra. Timote baaba man'ti kala Grek, nanjoo man'ti kala Alyahuudu kanj naanay Isa. Pol naarumawey kanj a n'i tee ka Alhabar Boryaa har; nga ra nga nda Timote dii cere. Ngi cere bayyanoo banda ga, a hanga Pol diray boobo ra ka waazu. Cee booboyan mo Pol g'a sanba Egilizey do ka mise šendayan hanse.

Batagawey kanj Pol n'i sanba Timote nda Tit se, borey ga nee batagawey no kanj ga šelanj alfagey nda fondawey ga kanj cebandi alfagey nda Egilizey jinehuney se. Batagaa woo ga hin ka zamnandi zamna hinka:

- 1. Cawandiroo kanj harandi Egilizey nda ngi jinehuney se.*
- 2. Hoyrawey kanj harandi Timote hunday se nga goyoo here.*

Boraa kanj se batagaa sanbandi maapoo

nda fooyanoo kanj teendi a se

¹ Agay Pol kanj ti Almasihu Isa diyaw ka sawa nda ir Hallasikaa Irkoy yaamaroo nda Almasihu Isa ir naataa, ² ka batagaa woo sanba ni Timote se kanj ti ay ize cimoo naanayyanoo ra. Baaba Irkoy nda Almasihu Isa ir Koyoo anneemaa, nda tamallaa, nda alaafiyaa ma kaa ni ga.

Hawgay taari cawandikey ga

³ Cindi Efez koyraa ra sanda takaa kanj nda ay n'a wiri ni ga waatoo kanj ay koy Masedoni gandaa ra hala ma boroyan yaamar i masi haya tanayanj cawandi. ⁴ I masi hawa fillayanj nda kaaga fisi-fisiyan kanj si ben ga kanj ga citi hay, i si Irkoy ibaayoo tabatandi kanj ga teendi naanaa ra. ⁵ Yaamaroo addaliloo man'ti kala baji kanj ga hun bine henanante ra, nda bine boryo, nda naanay kanj ra almunafikitaray sii. ⁶ Boro fooyan na fondaa nanj ka koy hanga šenni yaada bande. ⁷ I ga ngi bonj tee sanda ašariyaa baykawyanj, i si hayaa bay kanj i g'a har, i si hayaa bay kanj ga i ga šendandi.

⁸ Ir ga bay kanj ašariyaa ga boori nda boro g'a ka goy nda fondaa. ⁹ Amma ir ma haya foo bay, ašariyaa mana gorandi boro šerrante se, a mana kaa kala goy futu teekey nda turantey se, boro laaley nda zunubantey se, borey kanj si hunbur Irkoy nda borey kanj si Irkoy hayey beerandi se,

naa karkey nda baaba karkey se, nda borowikey, ¹⁰ nda borey kaŋ ga woy nda aru izefututaray tee, nda arey kaŋ ga marga nda arey, nda borey kaŋ ga borey haamay, nda taariharkey, nda taarižeekey, nda haya kaŋ si koy cawyan cimoo bande. ¹¹ Cawandoo woo sawa nda Alhabar Boryaa kaŋ talfandi ay ga. Alhabar Boryaa woo mana hun kala Irkoy daržantaa do kaŋ ti Gomnikoyoo.

Pol ga albarka daŋ Irkoy se nga tamallaa maaganda se

¹² Ay ga albarka daŋ Almasihu Isa ir Koyoo se kaŋ n'ay noo gaabi, k'ay dii laadirante, k'ay daŋ nga goyoo ra, ¹³ ba kaŋ se ay na maanoo futandi ka bisa, ka tee gurzugandikaw, boro wowkaw, amma Irkoy tamalla ya ne, zama ya nk'i tee lakkal jaŋay nda naanay jaŋay ra. ¹⁴ Ir Koyoo na nga anneemaa doori ay boŋ nda baayan, a n'ay noo naanay nda baji kaŋ ga duwandi Almasihu Isa margaroo ra. ¹⁵ Šennoo woo, šenni hakiikante no, a ga hima ka diyandi nongoo kul here kaŋ Almasihu Isa nka kaa aduŋna ra ka zunubantey hallasi kaŋyaŋ agay ti i kul ibeeroo. ¹⁶ Irkoy tamalla ya ne, agay kaŋ ti borey kul zunubante beeroo, hala Isa Almasihu ma nga suuroo kul cebe ay here hala ya duu ka tee borey kaŋ ga kaa ka naanay ka duu hunayan abadantaa se boro kaŋ i m'a guna ka tee. ¹⁷ Zamaney Kokoyoo, a si buu, boro si dii a, Irkoy follokaa, beeray nda darža ma bara a ga abada hala abada. Amin.

Pol nee Timote se a ma gaabu naanaa ga

¹⁸ Ay izoo Timote, ay ga yaamaroo woo talfi ni ga ka sawa nda annabey šenney kaŋ bay ka harandi ni ga. Šenney wey nda ma wongu hennaa tangam ¹⁹ nda ka gaabu naanay nda binekanay ga, boro fooyaŋ na binekanay naŋ, i na ngi naanaa mun sanda harihii. ²⁰ Borey din, Imene nda Aleksander goo i ra, ay n'i taŋ Ibilisi se, hala i ma faham kaŋ i masi Irkoy wow.

2

Hoyrayyan Irkoy ŋaarayyan ga

¹ Adiši, ay hoyray jinaa man'ti kala borey ma hanse ka Irkoy biŋnaŋ, i ma Irkoy ŋaaray, i ma Irkoy ŋaaray cere se, i ma albarka daŋ Irkoy se adamizey kul se, ² nda kokoyey se, nda boŋkoyney se, hala ir ma huna alaafiya nda lakkalkanay ra, ka dira Irkoy ganayan nda taka henna ra. ³ Woo ti haya kaŋ ga boori, a ga kan Irkoy ir Hallasikaa se ⁴ kaŋ ga baa borey kul ma hallasi, i ma cimoo bay, ⁵ zama Irkoy, nga folloku no,

waafakandikaa kanj goo Irkoy nda adamizey game mo, nga folloku no,

aroo no kanj se i ga nee Almasihu Isa

⁶ kanj na nga boŋ noo ka adamizey kul zunubey alhakoo bana k'i hallasi.

Seedetaraa woo teendi alwaatoo kanj kayandi ra.

⁷ Nga se ay tee waazukaw, nda diyaw, nda cawandikaw dumey kanj man'ti Alyahuudu se naanaa nda cimoo ra. Cimoo no ay g'a har, ay si taari.

⁸ Adiŋi ay ga baa arey ma Irkoy ŋaaray nongu kul ra ka ngi kabe henanantey jer bila futay bila kakaw.

⁹ Takaa din da, ay ga baa woyey ma bankaaray danj kanj ga hima, suturayan nda boŋ yeeti gandayan ra. I masi tur ŋenda tee, i masi wura wala alyakuutu hay ŋenda ka taalam. I masi darbay hay ŋenda danj. ¹⁰ I ma taalam nda teegoy henna kanj ga hima woyey se kanj kayandi ngi ma hunbur Irkoy.

¹¹ Woy ma dangay i m'a cawandi, a ma nga boŋ yeeti ganda. ¹² Ay si woy noo fondo a ma aru cawandi wala a ma hini fur a boŋ. A mma hima ka tee boro dangayante,

¹³ zama Adama ka jin ka hansandi, nga banda ga, Haawa.

¹⁴ Man'ti Adama ka dargandi, woyoo ka dargandi, a kanj hooyan ra. ¹⁵ Amma woo kul ra, woyoo ga hallasi nga hayyanoo maaganda se nda a gaabandi naanaa, nda baji, nda henanyan ga boŋ yeeti gandayan ra.

3

Egilizoo jineborey

¹ ŋennoo woo, ŋenni hakiikante no, boro kanj ga baa Egiliz jinehantaray, a boonay goy henna. ² Kala Egiliz jinehun ma tee boro kanj ga laybu sii, woy folloku kurŋe, a ma hin nga boŋ, lakkalkoyni, boro attabiya hennakoyni, yawzumandikaw, a ma hin ka cawandi. ³ A masi tee boro kanj na nga boŋ noo harifutu hanjyan se, a masi tee boro futa, a ma tee boro boryo, a masi tee yenjekaari, a masi tee nooru baakaw. ⁴ A ma nga boŋ hugoo juwal henna, a ma nga izey aladabu i ma boŋdum a se, i m'a beerandi. ⁵ Zama boro kanj si hin ka nga boŋ hugoo juwal, taka foo nda a ga hin ka huga nda Irkoy Egilizoo? ⁶ A masi tee boro kanj taaga ka tuubi, hala a masi koy bolsay ka kanj ciitoo ra kanj ra Ibilisi kanj. ⁷ Kala a ma tee mo boro kanj taray borey ga seedetaray henna har a ga hala i mas'a kaynandi, a masi kanj Ibilisi kumsaa ra.

Egilizoo goykey

⁸ Takaa din da, kala Egiliz goykey ma tee boroyan kan borey g'i beerandi, i masi tee boro kan si kay šenni foo ga, i masi ngi boŋ noo harifutu boobo hanƴan se, i masi nooru ceeci nda taka žiiba. ⁹ I ma naanaa cimoo kan cindi ka tugandi dii bine kaaray ra. ¹⁰ Ngii mo, kala i ma siyandi jina, woo banda ga, nda laybu sii i ga, i ma tee Egiliz goykaw.

¹¹ Takaa din da, woyey ma tee boroyan kan borey g'i beerandi, i masi tee miimandakaw, i ma hin ngi boŋ, i ma laadir haya kul ra.

¹² Egilizoo goykey affoo kul ma tee woy folloku kurpe, i ma ngi izey nda ngi boŋ hugey juwal henna. ¹³ Borey kan ga Egiliz goyoo tee ka boori, i ga duu jineborotaray henna nda lakkalkanay beeri naanaa ra kan ga duwandi Almasihu Isa ra.

Irkoy ganayanoo sirroo

¹⁴ Ay na hayey wey hantum ma ne, amma ay ga tammahã ne nda kayna ya koy ni do. ¹⁵ Amma nda ay gay ay mana kaa, ma takaa bay kan nda boro ga hima ka dira Irkoy hugoo ra kan ti Irkoy hunantaa Egilizoo, kan ti hugoo ganjoo nda asaasoo kan ga cimoo ga kay. ¹⁶ Kakaw sii a ra, Irkoy ganayanoo sirroo ga hanse ka beeri:

Irkoy na nga boŋ cebe gaaham ra,
nga Hundoo yadda kan a ga šerre,
a bangandi almalaykayan se.

A waazandi dumiyan se,
aduŋŋa ra a naanayandi,
a zandi ka huru daržaa ra.

4

Hawgay cawandikaw taariharkerkey ga

¹ Irkoy Hundoo ga nee kaaray kan alwaati korawey ra boroyan ga ngi boŋ moorandi naanaa ka denji darga lakkalyan ga, i ga hanjajer ganjey cawandiyaney se, ² kanyan ti almunafiki nda taariharkaw, biney ga kogu ma nee haya kan guuru konna ciray ka žeeri tee i ga. ³ I ga nee kan boro masi hiiji, ŋaayanyan goo no kan i ga nee boro mas'i ŋaa, ka gar hayayan no kan Irkoy n'i taka ganakey se kan ga cimoo bay hala i m'i ŋaa ka albarka tee. ⁴ Haya kul kan Irkoy n'a taka ga boori, haya kul sii no kan boro ga hima ka wanji a, a ma ŋandi de nda albarka danƴan, ⁵ zama Irkoy meešennoo nda Irkoy ŋaarayyan g'a henanandi.

Isa Almasihu goykaw henna

⁶ Nda n'ga hayey wey dan ir armyey jine, n'ga tee Almasihu Isa goykaw henna kan ga huna nda naanaa šenney nda

cawyan boryaa kaŋ ni hanga a nda cimi. ⁷ Fay nda fillawey kaŋ si henan kaŋ borey kaŋ si hunbur Irkoy g'i har. Ni boŋ gaabandi Irkoy ganayan ga. ⁸ Gaaham feeriyaa goo nda nafaw kayna*, Irkoy hunburay binde goo nda nafaw nongu kul here, allaahidu goo a ra sohō da hunaroo se, allaahidu goo a ra hunaroo kaŋ goo kaa se. ⁹ Šennoo woo, šenni hakiikante no, boro ga hima ka naanay timmante daŋ a ga. ¹⁰ Woo ti addaliloo kaŋ se ir ga fara ka tangam, zama ir ga naata Irkoy hunantaa ra kaŋ ti adamizey kul Hallasikaa, waaniwaani ganakey. ¹¹ Hayey wey ka borey yaamar m'i cawandi.

¹² Boro kul masi donda ni, ni zankataraa maaganda se. Tee ganakey se boro kaŋ i m'a guna ka tee, šenni ra, nda teegoy ra, nda baji ra, nda naanayyan ra, nda henanyan ra. ¹³ Hala ay ga kaa, ma gaabandi ka Irkoy meešennoo caw borey jine, ma borey hoyray, ma cawandi. ¹⁴ Masi donda anneemaa nooyanoo kaŋ n'duu a, a nondi ma ne annabi šenni bande nda boro beerey margaroo kaŋ na ngi kabey fur ni ga. ¹⁵ Huga nda hayey wey, ni kul noo goyoo se, nga ra ni koyjineyanoo ga henan borey kul se. ¹⁶ Lakkal daŋ ni boŋ se nda ni cawandiyanoo se. Gaabandi hayey wey ga, zama nda n'ga woo tee, n'ga ni hunday nda borey kaŋ ga haŋajer ma ne hallasi.

5

Boro žeeney nda soogey dii takaa

¹ Masi zahā aru žeena ga, a hoyray sanda ni baaba. Arusoogey, m'i hoyray sanda armayan, ² woy žeeney, m'i hoyray sanda naa, woysogey, m'i hoyray sanda woyme nda taka kaŋ ga hanse ka henan.

Woyey kaŋ kurney buu dii takaa

³ Ma woyey kaŋ kurney buu beerandi, maanaa wey kaŋ sii nda faabakaw kul. ⁴ Amma nda izeyan wala haamayan goo woy kaŋ kurpoo buu se, i ma ngi ganayanoo cebe nda teegoy henna teeyan ngi hugoo borey se jina, i ma teegoy heney bana kaŋ ngi hayragey n'i tee i se, zama woo ti haya kaŋ ga kan Irkoy se. ⁵ Woy kaŋ kurpoo buu kaŋ nda cimi a cindi nga hinne, nga, a ga naata Irkoy ga, a ga gaabandi Irkoy biŋpayan nda Irkoy ŋaarayan ga cijin nda zaari. ⁶ Amma woy kaŋ kurpoo buu kaŋ ga hanga nga bine-ibaayoo, a buu, ba kaŋ se a ga huna. ⁷ I yaamar nda hayey wey hala i ma tee boroyan kaŋ ga laybu sii. ⁸ Boro kaŋ si lakkal daŋ nga

* 4:8 4.8 «kayna», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «waati kayna se».

borey se, waaniwaani nga hugoo borey, bora na naanaa yankar, a jaase boro kan si naanay Irkoy.

⁹ Hala woy kan kurjoo buu ga hantumandi woyey kan kurjey buu kaddaasoo ga faabayan se, kala a ma tee woy kan sii jiiri woydu (60) se ganda, a mana tee wande kala kurje folloku se. ¹⁰ A ma bara nda seedetaray nga teegoy henney maaganda se, a na zankayan biiri, a na yaw zumandi, a na Irkoy boro henanantey cewey jumay, a na borey kan ga zarabi faaba, a na teegoy henna dumi kul tee.

¹¹ Amma woysoozey kan kurjey buu, masi yadda ka maaney hantum, zama waati kan i tun ka hanga ngi ibaayey bande ka Almasihu nan, i ga baa ngi ma hiiji. ¹² I ga ciitandi, zama i na ngi allaahidu jinaa yankar. ¹³ Koyn mo i sii nda goy, i ga sintin ka huru ka fatta hugey ra. Man'ti i mma tee boroyan kan sii nda goy hinne, i mma tee albuddakaw ka ngi mijey dan haya kul ra, i ga hayayan har kan si harandi. ¹⁴ Adişi, ay ga baa woysoozey kan kurjey buu ma hiiji. I ma duu zankayan, i ma ngi hugey juwal, i masi iberoo noo fondo kul a ma haya futu har, ¹⁵ zama za sohõ da affooyan bere ka hanga Ibilisi bande. ¹⁶ Nda ganakaw woy goo nda nga borey ra wooyan kan kurjey buu, a ma huga nda ey, i masi tee Egilizoo ga jeraw, hala Egilizoo ma duu ka huga nda wey kan kurjey buu i sii nda faabakaw.

Egilizoo boro beerey dii takaa

¹⁷ Egilizoo boro beerey kan ga jinehantaray henna tee ga hima nda ka duu beeray hinka, waaniwaani wey kan Irkoy meešennoo haryanoo nda nga cawandiyanoo goyoo ra i ga taabi, ¹⁸ zama Citaaboo nee: «Masi heejoo mijoo haw kan goo ma taasoo musay.»* Koyn mo: «Goykaw ga hima nda nga banaa.»† ¹⁹ Seedetaray futu kan harandi Egilizoo boro beeri ga, masi yadda a ga nda man'ti seede hinka wala ihinza ka fatta. ²⁰ Borey kan ga huna zunubu ra, citi i ga borey kul jine, hala borey jerey mo ma hunbur.

²¹ Ay g'a šendandi ni ga Irkoy jine, nda Almasihu Isa jine, nda almalayka suubantey jine, ma hayey wey dii, masi borey bisandi cere, masi baa affoo ka bisa affoo. ²² Masi cahã ka ni kabey fur boro kul ga‡ k'a dan goy ra, masi huru zunubu waaney ra. Gaabandi ni boj henanandiyen ga.

²³ Masi hari de han koyn, ma alaneb hari moora kayna han ni borkotoo nda ni wirci buuney kan ga koy ka kaa maaganda se.

* 5:18 5.18 Alhukumoo 25.4; Korent borey bataga 1na 9.9. † 5:18 5.18 Matiyu 10.10; Luka 10.7. ‡ 5:22 5.22 Maanaa: Egilizoo ra, nda i na boro dan jere ga goy se, i mma kabe fur a ga ka gaara a se jina a ma gorandi goyoo ra.

²⁴ Boro fooyan zunubey ga kaaray borey se za i mana ciitandi. Affooyan waney si kaaray borey se kala waati banda ga. ²⁵ Takaa din da teegoy henney ga kaaray borey se. Wey mo kan boro si dii ey sohõ da si hin ka cindi tuguyan ra.

6

¹ Borey kul kan goo banjataray, i ma ngi koyey dii sanda boroyan kan ga hima nda beeray beeri, hala Irkoy maano nda cawandoo masi wowandi. ² Banjey kan koyey ti ganakaw, i masi armataraa tee kobay ka ngi koyey kaynandi. I ma goy i se ka tonton, zama borey kan banjey goyoo g'i nafa man'ti kala ganakaw nda baakaw.

Hayey wey ka borey cawandi m'i hoyray.

Hayaa kan ti taari almaano nda alman cimoo

³ Boro kan na cawandiyan tana cawandi, ka gar a si sawa nda ir Koyoo Isa Almasihu šenney kan ti cimoo nda cawandiyanoo kan ga koy Irkoy ganayanoo bande, ⁴ boraa too nda bolsay, a si haya kul bay. Kakaw nda šenni cendiyan wirci bara a ga kan ra canseyan, nda yenje, nda wowyaney, nda tuume futawey ga hun, ⁵ nda kakaw yaadawey kan si ben kan goo boro lakkal futawey nda cere game, cimi sii i kone. I ga hongu kan Irkoy ganayan man'ti kala alman duuyan fondo.

⁶ Cimi no Irkoy ganayan man'ti kala alman beeri nda boro ga wakkal. ⁷ Ir mana kate haya kul adunna ra, ir si hin ka haya kul mo ka koy. ⁸ Adiši nda ir goo nda haya kan ir g'a nna nda haya kan nda ir ga daabu, a ga hima k'ir wasa. ⁹ Borey kan ga baa ngi ma tee almankoyi, i ga kan annešayan nda kumsay ra, nda boonay dargante laala boobo kan ga adamizey kanandi halaciyan nda dereyan ra, ¹⁰ zama nooru bajoo, nga ti haya laala dumi kul linjoo. Boro fooyan kan na ngi boŋ noo a se, i mooru naanaa, i na ngi hundey too nda marayyan boobo.

Yaamaroo kan nondi Timote hunday se

¹¹ Amma ni, he Irkoy boraa, zuru hayey wey se, hanga šerretaray, nda Irkoy ganayan, nda naanayyan, nda baji, nda mupeyan, nda bineyaynay bande. ¹² Naanaa tangam henna tangam, hunayan abadantaa dii kan se ni ciyandi. N'na seedetaray henna tee seede boobo jine. ¹³ Ay ga [ni] yaamar Irkoy jine kan ga hundi dan haya kul ra nda Almasihu Isa jine kan na seedetaray henna tee Pons Pilat jine, ¹⁴ ma gaabu yaamaroo ga bila žiibi, bila laybu hala ir Koyoo Isa Almasihu bangayyanoo ga.

¹⁵ Irkoy ti Gomnikoyoo, nga hinne ti Gaabikoyoo,

nga ti kokoyey Kokoyoo, nga ti koyey Koyoo,
a ga Isa kaayanoo bayrandi alwaatoo kaŋ kayandi ra.

¹⁶ Nga kaŋ hinne ka si buu,

a ga goro gaay ra kaŋ do boro kul si hin ka too,
boro kul mana bay ka dii a, i si hin ka dii a mo.

Beeray nda hini abadante ma bara a ga. Amin.

¹⁷ Borey yaamar kaŋ ti zamanoo woo almankoyney, i masi tee bolsanteyan, i masi ngi naataa dan alman ra kaŋ si cindi. I ma ngi naataa dan Irkoy ra kaŋ ga haya kul noo ir se nda booboyan hala ir ma daame a ra. ¹⁸ I ma haya henna tee, i ma tee almankoynei teegoy henna ra, i ma noo, i ma tee kabedoonayan. ¹⁹ Woo ra i ga asaasu henna tee suba se ka duu hunayan cimoo.

²⁰ He Timote, gaabu talfoo ga ka ni boŋ marga šenni yaadawey ga kaŋ si henan, nda taari bayraa kakawey ga.

²¹ Boro fooyan nee kaŋ ngi duu bayraa woo. I dere, i na naanaa nan. Irkoy anneemaa ma bara war bande.

Bataga hinkantoo kanj Pol n'a sanba Timote se

Citaaboo fahamandiroo

Woo ti bataga hinkantoo kanj Pol n'a sanba Timote se. Waatoo kanj Pol na batagaa woo hantum, a sii kala kasa ra Rom koyraa ra. Pol maate kanj nga buuyanoo waatoo man ka koy Irkoy do. A hantum Timote se ka binoo danj, zama a ga bay kanj zarabi boobo goo jinoo ra. A n'a hoyray Irkoy goyoo here. A n'a hoyray a ma tee sanda nga Pol, ka Irkoy meešennoo waazu nongu kul nda borey kul se. A nee a se a ma tee sanda Isa Almasihu sooje laadirante henna.

Boraa kanj se batagaa sanbandi maapoo

nda fooyanoo kanj teendi a se

¹ Agay Pol kanj ti Almasihu Isa diyaw Irkoy ibaayoo ra ka sawa nda allaahidoo kanj ga hunaroo noo kanj goo Almasihu Isa ra, ² ka batagaa woo sanba ni Timote se kanj ti ay izoo kanj ay ga hanse ka bag'a. Baaba Irkoy nda Almasihu Isa ir Koyoo anneemaa, nda tamallaa, nda alaafiyaa ma kaa ni ga.

Pol ga Timote kunahennay

³ Ay ga albarka danj Irkoy se kanj ay g'a gana nda bine kaaray sanda takaa kanj ay kaagey n'a tee, ay ga hongani waati kul ay njaarayrey ra cijin nda zaari. ⁴ Ay ga hongani mundawey, ay ga hanse ka baa ya dii ni hala ya too nda naali. ⁵ Ay ga honganaanaa kanj ra almunafikitaray sii kanj goo ni ra, kanj jin ka bara ni kaaga woyoo Lowis nda ni naa Enis ra. Ay ga naanay ka bay kanj a goo ni mo ra. ⁶ Woo maaganda se ay ga ni hongandi Irkoy anneemaa nooyanoo kanj n'duu a ay kaboo kanj ay na fur ni ga ra, ma gaabandi a ma dii zaram, ⁷ zama Hundoo kanj Irkoy n'a noo ir se s'ir tee alkubu, woo kanj a n'a noo ir se g'ir too met nda hini, nda baji, nda boro ma hin nga boŋ.

⁸ Adiŋi masi haw ka seedetaray tee ir Koyoo maapoo ga. Masi haw nda agay kanj tee kasa-ize nga sabboo se. Ni bagaa zaa Alhabar Boryaa zaraboo ra ka sawa nda Irkoy hinoo. ⁹ Irkoy n'ir hallasi, a n'ir cee nda ciyayan henanante. Woo mana teendi ir teegoyey maaganda se, nga boŋ dunbandiroo nda nga anneemaa no kanj nondi ir se Almasihu Isa alhormaa ra za alwaatey kul jine. ¹⁰ Sohō anneemaa woo cebandi ir se ir Hallasikaa Almasihu Isa

bangayyanoo bande. Nga no ka buuyan halaci, ka hunaroo nda funbuyan janjaa cebe kaaray Alhabar Boryaa bande. ¹¹ Alhabar Boryaa woo maaganda se ay tee waazukaw, nda diyaw, nda cawandikaw. ¹² Woo sabbu se hayey wey zaraboo ga duu agay, amma ay si haw, zama ay ga boraa bay kaŋ ay naanay a. Ay ga naanay ka bay kaŋ a goo nda hini ka gaabu hayaa kaŋ a na talfi ay ga hala zaari koraa din hane. ¹³ Šenni cimey kaŋ ni maa ay n'i har, i dii m'i ka goy naanay nda baji ra kaŋ ga duwandi Almasihu Isa ra. ¹⁴ Gaabu talfi hennaa ga Hundi Henanantaa kaŋ goo ir ra albarkaa ra.

¹⁵ N'ga bay kaŋ borey kul kaŋ goo Azi gandaa ra n'ay naŋ, Fižel nda Hermožen goo i ra. ¹⁶ Ir Koyoo tamallaa ma bara Onesifor hugoo borey ga, zama cee booboyaŋ a n'ay binoo yaynandi. A mana haw nda guuru karfey kaŋ goo ay ga. ¹⁷ Za a too kate Rom, a n'ay ceeci nda hini, a dii agay. ¹⁸ Ir Koyoo m'a noo a ma duu Irkoy do tamallaa zaari koraa din hane. N'ga bay ka bisa boro kul alhaadimaa kaŋ a n'a tee Efez.

2

Isa Almasihu sooje henna

¹ Adiši ni ay izoo, naŋ anneemaa kaŋ goo Almasihu Isa ra ma ni gaaboo tonton. ² Hayey kaŋ ni maar'ey ay mijoo ra seede boobo jine, i talfi boro laadiranteyan ga kaŋ ngi mo ga hin ka boro tanayan cawandi.

³ Ni bagaa zaa zaraboo ra sanda Almasihu Isa sooje henna. ⁴ Boro kul kaŋ goo soojetaray, a si huzun nda aduŋna hayey, hala nga ma kan boraa se kaŋ n'a zaa soojetaray. ⁵ Takaa din da, nda boro goo gurgay konkoša ra, a si duu fuulaa nda a mana gurgay nda gurgaa ašariyaa. ⁶ Kala beerikaa kaŋ fara ma tee boro jinaa kaŋ duu nga bagaa heгаа ra. ⁷ Woo kaŋ ay g'a har ma ne laasaabu, zama ir Koyoo ga ni noo lakkal haya kul ra.

⁸ Hongu Isa Almasihu, a tun bukawey ra, Dawda hayroo no, sanda takaa kaŋ nda agay Alhabar Boryaa haryanoo n'a har. ⁹ Alhabar Boryaa woo se ay goo ma zarabi hala nongu kaŋ ra i n'ay tefer sanda goy futu teekaw, amma Irkoy meešennoo si teferandi. ¹⁰ Woo se ay ga haya kul mupe Irkoy boro suubantey maaganda se, hala ngi mo ma duu hallasiroo kaŋ ga duwandi Almasihu Isa ra nda darža abadante. ¹¹ Šennoo woo, šenni hakiikante no: «Nda ir buu Isa bande, ir ga huna mo a bande.

¹² Nda ir gaabandi, ir ga laama mo a bande. Nda ir n'a yankar, nga mo g'ir yankar.

13 Nda ir man'ti laadirante, nga woo ga cindi laadirante, zama a si hin ka nga bonj yankar.»

Goykaw henna

14 Hayey wey hongandi i se, ka šendandi i ga Irkoy jine kanj i masi šenni cendi cere game, a sii nda nafaw haya kul ra kala ka borey kanj ga hanajer halaci. 15 Gaabandi ka kay Irkoy jine sanda boro kanj duu maa henna, sanda goykaw kanj si haw nda nga goyoo, a ga cimoo šennoo har nda fonda. 16 Ma ni bonj hawgay šenni yaadawey ga kanj si henan, zama borey kanj ga huru i ra mma koy de i ga mooru Irkoy ga. 17 Ngi šenney ga hima nda dori kanj ga ham nja. Borey din, Imene nda Filet goo i ra 18 kanjan na cimoo nanj ka nee bukawey tunyanoo tee ka ben. I na boroyan naanaa jaami. 19 Woo kul, Irkoy asaasu gaabantaa ga cindi. Silbaa kanj goo asaasoo ga: «Ir Koyoo ga borey bay kanj ti nga wane.»* Silbay faa mo ti: «Boro kul kanj ga Irkoy maano cee, bora ma mooru goy futu.»†

20 Hugu beeri, man'ti wura nda nzorfu jinayyan de bara a ra, bundu nda labu jinayyan mo goo no. Affooyan teendi beeray se, affooyan teendi haya se kanj sii nda beeray. 21 Boro kanj na nga bonj henanandi ka moora hayey wey, a ga tee jinay kanj goo nda beeray, a jisandi jere ga Irkoy se, a goo nda nafaw hugoo koyoo se, a soolu teegoy henna kul se.

22 Zuru soogataray boonay futawey se, hanga šerretaray, nda naanayan, nda baji, nda alaafiya borey bande kanj g'ir Koyoo cee nda bine henanante. 23 Mooru lakkal janantey kakawey kanj sii nda nafaw, n'ga bay kanj alfitina de no i g'a hay. 24 Ir Koyoo tam si hima ka yenje, a mma hima ka tee alaafiyante borey kul here. A ma hin ka cawandi, a ma tee suurante. 25 Nga kakawkey, a m'i cawandi nda bineyaynay, a ga hin ka tee Irkoy m'i noo fondo i ma tuubi ka cimoo bay 26 ka duu lakkal ka hun Ibilisi kumsaa ra, nga kanj n'i dii hala i ma nga ibaayoo tee.

3

Zaari korawey haya laaley

1 Ma bay kanj zaari korawey ra alwaati šendayan ga tee, 2 zama adamizey ga tee alhaasidi, nooru baakaw, foomante, binebeeri, wowkaw, i si ngi hayragey beerandi, gommimuna, i si Irkoy hayey beerandi, 3 binekoga, i si waafaku nda cere, miimandakaw, i si hin ngi bonj, i ga futu, i si baa ihenna, 4 zanbante, mookonna, i ga too nda bolsay,

* 2:19 2.19 Kabuyaney 16.5. † 2:19 2.19 Ayuba 36.10; Zabur 97.10.

i baa adujna kaanoo ka bisa Irkoy. ⁵ Ngi tarayheroo ga hima nda Irkoy ganakawyan, amma i si yadda nga hinoo ga. Borey wey dumey, mooru i ga. ⁶ Boroyan goo i ra kan ga tugu-tugu ka huru hugey ra ka woy yalaafantey kan ga jeeje nda zunubu boŋey bere. Woyyan no kan boonay dumi-dumiyan g'i gongu. ⁷ Waati kul i ga caw, amma abada i si hin ka duu cimoo bayraa. ⁸ Takaa din da kan nda Žanes nda Žanbres kay ka Musa kakaw, takaa din da nda borey wey mo ga kay ka cimoo kakaw. Boroyan no kan lakkaley futu, ngi naanaa si kay. ⁹ I si koy jine, zama ngi lakkal janjaa ga kaa ka kaaray borey kul se, sanda takaa kan Žanes nda Žanbres wanoo ti a.

Hoyrawey kan Pol n'i har Timote se

¹⁰ Amma ni, ni hanga ay cawandiyanoo, nda ay dira takaa, nda hayey kan ay n'i dunbandi, nda ay naanaa, nda ay suuroo, nda ay bajoo, nda ay mupeyanoo, ¹¹ nda ay gurzugaa, nda zarabey kan duu agay Antiyoš, nda Ikoniyom, nda Listir. Macin ti gurzugaa kan ay man'a mupe? Amma ir Koyoo n'ay kaa hayey wey kul ra. ¹² Nda cimi borey mo kul kan ga baa ngi ma Irkoy gana Almasihu Isa albarkaa ra ga gurzugandi. ¹³ Amma adamize laaley nda zanbantey ga koy de i ga laala ka tonton. I ga boroyan darga, i ga ngi boŋ darga. ¹⁴ Amma ni, duumi hayey ra kan n'n'i caw k'i dii nda cimi, zama n'ga borey bay kan ga n'duu ey. ¹⁵ Za zankataray, n'ga Citaabu henanantey bay kan ga hin ka ni noo lakkal hala naanaa kan n'na dan Almasihu Isa ra ma ni hallasi. ¹⁶ Citaaboo hantumoo kul, Irkoy k'a funsu boroyan lakkaley ra i m'a hantum. A goo nda nafaw ka cawandi, ka boro kaa ifutu ra, ka boro dan fondaa ra, ka boro aladabu šerretaray ra ¹⁷ hala Irkoy boraa ma tee ka timme ka soolu teegoy henna kul teeyan se.

4

¹ Ay g'a šendandi ni ga Irkoy jine nda Almasihu Isa jine kan ga kaa ka baahunantey nda bukawey ciiti, nda Almasihu bangayyanoo, nda nga Laamaa maaganda se, ² ma Irkoy meešennoo waazu ka gaabandi nga haryanoo ga, a ma tee alwaati henna wala alwaati šenda, borey dan fondaa ra, i fahamandi, i hoyray nda suuri dumi kul nda cawandiyan. ³ Zama alwaati ga kaa kan borey si cawyan cimoo suuri, i ga cawandikaw booboyan marga ngi boŋ se, zama ngi alhawaa no i ga boonay ngi ma maar'a. ⁴ I ga ngi hanjaa bere k'a kaa cimoo here ka hanjajer fillawey se. ⁵ Amma ni, ma hin ni boŋ haya kul ra, zarabi mupe, ni

goyoo ma tee Alhabar Boryaa haryanoo, ma ni goyoo tee nda fondaa.

⁶ Agay woo, ay goo ma tee sanda haya hari-hari ka munandi ka tee sargari hari-hari, ay koyyanoo waatoo too.

⁷ Ay na tangam henna tangam, ay na zuraa benandi, ay gaabu naanaa ga. ⁸ Za sohõ da šerretaray fuulaa jisandi ya ne kaŋ ir Koyoo, ciitikaw šerrantaa g'a noo ya ne nga hanoo hane. Man'ti agay hinne se, a g'a noo borey kul se kaŋ ga baa nga bangayyanoo.

Šenni kokorantey kaŋ Pol n'i har Timote se

⁹ Gaabandi ma cahã ka kaa ay do, ¹⁰ zama Demas n'ay naŋ, zamanoo woo kaŋ ra ir goo no ma kan a se, a koy Tesalonik, Kresaŋ koy Galati, Tit koy Dalmasi. ¹¹ Luka hinne bara ay bande. Ma kate Marku ni bande, zama a g'ay faaba goyoo ra. ¹² Ay na Tišik sanba Efez. ¹³ Waati kaŋ n'ga kaa, ma kate kaayi beeroo kaŋ ay n'a naŋ Trowas koyraa ra Karpus do, nda citaabey, waaniwaani hantumey kaŋ goo kuuru ga.

¹⁴ Garaasaa kaŋ maapoo ti Aleksander hanse k'ay dor, ir Koyoo g'a bana nda woo kaŋ nda a ga hima. ¹⁵ Ni mo, ma ni boŋ hawgay a ga, zama a hanse k'ir šenney kakaw.

¹⁶ Cee jinaa ciitihugoo ra kaŋ ay kay ka faasa ay boŋ se, boro kul man'ay faaba, borey kul nk'ay naŋ. Irkoy mas'a dii i se. ¹⁷ Amma ir Koyoo kay ya ne, a n'ay noo gaabi hala ya waazoo har nda fondaa, dumey kul ma maar'a. A n'ay kaa ganjihaylaa mijoo ra. ¹⁸ Ir Koyoo g'ay dii goy futu kul masi duu agay, k'ay hallasi nga beene Laamaa se. Nga, darža ma bara a ga, abada hala abada. Amin.

Fooyan kokorantaa

¹⁹ Ma Priska nda Akilas foo, ma Onesifor hugoo borey foo. ²⁰ Erast cindi Korent. Ay na Trofim naŋ a ga wirci Mile. ²¹ Gaabandi ka kaa za jiyaa mana huru. Ebulus, nda Pidans, nda Linus, nda Klodiya, nda ir armey kul ga ni foo. ²² Ir Koyoo ma bara ni lakkaloo bande. Irkoy anneemaa ma bara war bande.

Batagaa kaŋ Pol n'a sanba Tit se

Citaaboo fahamandiroo

Tit goo Pol hangasiney ra. A na Pol faaba Alhabar Boryaa waazuroo ra, a n'a faaba mo a ma Egilizyan gorandi. Tit hanse ka Pol faaba Pol nda Korent borey ma hin ka faham cere se (Korent borey bataga 2to 7.6–16). Waatoo kaŋ Tit goo Kret gungoo ra no Pol na batagaa woo sanba a se. A n'a dan a ma Egilizey kaŋ goo gungoo din ra faaba ngi diraa takaa ra.

Nda n'na batagaa woo caw, n'ga dii kaŋ man'ti Tit wala Tit goyoo hinne se Pol hantum a se. Sanda Timote bataga hinkaa takaa, Pol ga šelaŋ takaa kaŋ nda Egilizey ga hima ka goy nda ngi jinehuney takaa.

Boraa kaŋ se batagaa sanbandi maapoo

nda fooyanoo kaŋ teendi a se

¹ Agay Pol kaŋ ti Irkoy tam nda Isa Almasihudiyaw, ay sanbandi hala Irkoy boro suubantey ma naanay, i ma cimoo bay kaŋ ga koy Irkoy ganayanoo bande. ² I ma duu hunayan abadantaa naataa* kaŋ Irkoy kaŋ si taari na nga allaahidoo zaa za alwaatey kul jine. ³ Alwaatoo kaŋ kayandi ra, a na nga meešennoo cebe waazoo ra kaŋ a n'a talfi ay ga ka sawa nda Irkoy ir Hallasikaa yaamaroo.

⁴ Tit, ay ga batagaa woo sanba ma ne, ni kaŋ ti ay ize cimoo naanaa ra kaŋ ra ir ga marga. Baaba Irkoy nda Almasihu Isa ir Hallasikaa anneemaa nda alaafiyaa ma kaa ni ga.

Goyoo kaŋ talfandi Tit ga gungoo se kaŋ maapoo ti Kret

⁵ Ya nka ni nan Kret gungoo ra hala hayey kaŋ mana hanse, m'i hanse. Koyra foo kul ra ma Egilizoo boro beeriyaŋ gorandi nda takaa kaŋ nda ay na ni yaamar. ⁶ Affoo kul ma tee boro kaŋ ga laybu sii, woy folloku kurje, izey ma tee ganakawyaŋ†, woy nda aru izefututaray wala tureyan masi harandi i ga, ⁷ zama Egiliz jinehun ma tee boro kaŋ ga laybu sii, a man'ti kala Irkoy jinay talfikaw, a

* **1:2** 1.1–2 «Agay Pol kaŋ ti Irkoy tam nda Isa Almasihudiyaw, ay sanbandi hala Irkoy boro suubantey ma naanay, i ma cimoo bay kaŋ ga koy Irkoy ganayanoo bande. 2 I ma duu hunayan abadantaa naataa», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Agay Pol kaŋ ti Irkoy tam nda Isa Almasihudiyaw, ka sawa nda Irkoy boro suubantey naanaa, ka sawa nda cimoo bayraa kaŋ ga koy Irkoy ganayanoo bande, 2 hala ir ma duu hunayan abadantaa naataa». † **1:6** 1.6 «ganakawyaŋ», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «laadiranteyan».

masi tee jindegaabante, a masi tee boro binekonna, a masi tee boro kaŋ na nga boŋ noo harifutu hanŋan se, a masi tee boro futa, a masi nooru ceeci nda taka žiiba. ⁸ A ga hima ka tee yawzumandikaw, a ma baa ihenna, a ma tee lakkalkoyni, boro šerrante, boro henanante, a ma hin nga boŋ. ⁹ A ma gaabu šenni laadirantaa ga nda takaa kaŋ nda a cawandi hala a ma hin ka borey hoyray nda cawandiyan cimoo ka kakawkey gagay.

¹⁰ Turante boobo goo no kaŋ ga šenni har kaŋ sii nda nafaw, i ga darga, iboobaa man'ti kala Alyahuudey kaŋ tuubi. ¹¹ Mipey ga hima ka daabandi, hugu timmanteyan no i g'i jaami ka haya cawandi kaŋ si hima nooru baji maaganda se. ¹² Ngi affoo kaŋ ti ngi hunday annabi, a nee: «Kret gungoo borey, waati kul taariharkawyan no, adabba futuyan, fuyyanteyan kaŋ si hongu haya kul kala ŋaayan.» ¹³ Seedetaraa woo cimi no, woo se ma hanse k'i daŋ fondaa ra hala i ma tabati naanaa ra. ¹⁴ I masi hawa Alyahuudey filla yaadawey ga nda adamizey kaŋ bere ka hun cimoo here, yaamarey ga. ¹⁵ Haya kul ga henan borey kaŋ ga henan se, amma borey kaŋ si henan, i si naanay Irkoy, haya kul si henan i se, ngi lakkaley nda ngi biney ga žiibi. ¹⁶ I ga nee ngi ga Irkoy bay, amma ngi teegoyey ra i g'a yankar. Harramanteyan no, turanteyan no, i si hin ka teegoy henna kul tee.

2

Cawyan cimoo

¹ Amma ni Tit, haya har kaŋ ga sawa nda cawandiyan cimoo. ² Nee aru žeeney se i ma hin ngi boŋ, i ma tee boroyan kaŋ borey g'i beerandi, lakkalkoyniyan. I ma tabati naanaa ra, nda baji ra, nda mupeyan ra. ³ Takaa din da, woy žeeney ma bara nda attabiya henananteyan, i masi tee miimandakaw, i masi ngi goyoo tee harifutu hanŋan de. I ma tee ihenna cawandikaw ⁴ hala i ma woysoozey waanandi i ma baa ngi kurney nda ngi zankey, ⁵ i ma tee lakkalkoyniyan, i ma mooru žiibi, i ma huga nda ngi hugoo goyey, i ma tee boro boryo, i ma yee ngi kurney se ganda hala Irkoy meešenoo masi wowandi.

⁶ Takaa din da, arusozey hoyray i ma duu lakkal, ⁷ ka tee i se boro kaŋ i m'a guna ka tee haya kul here teegoy henna teeyan ra. Ni cawandiyanoo ma kaaray, a ma teendi nda taka henna. ⁸ Ni šennoo ma tee cimi kaŋ si hin ka kakawandi, hala boro kaŋ gaaru a se, koyoo ma haw, a masi hin ka haya laala kul har ir ga.

⁹ Baŋney yaamar i ma yee ganda ngi koyey se haya kul ra, i ma tee boroyan kan ga kan ngi koyey se, i mas'i kakaw. ¹⁰ I masi haya kul lanbandi, i ma laadir haya kul here, hala i ma duu ka Irkoy ir Hallasikaa cawyanoo beerandi.

¹¹ Zama Irkoy anneemaa bangay kan ga hallasiyan noo adamizey kul se. ¹² Anneemaa woo g'ir aladabu ir ma Irkoy hunburay janjaa nda aduppa boonay futawey yankar, ka dira zamanoo woo ra nda lakkal, nda šerretaray, nda Irkoy ganayan. ¹³ Takaa din da nda ir ga naataa batu kan ti gomni, waatoo kan ir Irkoy beeroo daržaa ga bangay. Nga ti Hallasikaa Isa Almasihu. ¹⁴ Nga kan na nga boŋ noo ir maaganda se, k'ir kaa goy futu kul cire, k'ir henanandi ka tee nga boŋ jama cere-cerantaa kan ga durkutu goy henna teeyan bande.

¹⁵ Tit, hayey wey har, borey hoyray, i dan fondaa ra nda hini timmante. Boro kul masi donda ni.

3

Takaa kan nda Irkoy ganakaw ga hima ka dira

¹ Ganakey hongandi i ma yee jineborey nda hinoo borey se ganda, i ma haŋajer i se, i ma soolu teegoy henna dumi kul teeyan se. ² I masi boro kul wow, i masi tee yenjekaari, i ma tee boro boryo, i ma tee bineyayna borey kul here.

³ Zama ir mo, waatoo din ir man'ti kala lakkal jananteyan, turanteyan, darganteyan. Ir na boonay futu nda bine-ibaayi dumi-dumiyan tee ir goyoo. Ir dira laalay nda canseyan ra. Borey n'ir konnay, ir konna cere.

⁴ Amma Irkoy ir Hallasikaa hennataraa nda nga bajoo adamizey se bangay.

Waatoo din ra

⁵ a n'ir hallasi, man'ti ir teegoy šerrantey albarkaa ra, amma nga tamallaa ra a n'a tee.

A n'ir hallasi k'ir jumay hala ir ma hayandi taaga ka bere ka taaga Hundi Henanantaa albarkaa ra.

⁶ Hundoo woo, a hanse k'a doori ir boŋ gumo

Isa Almasihu ir Hallasikaa albarkaa ra.

⁷ A n'a tee hala nga anneemaa kan n'ir tee boro šerranteyan ra, ir ma hunayan abadantaa tubu kan ti ir naataa.

⁸ Šennoo woo, šenni hakiikante no, ay ga baa ma hayey wey gaabandi borey ga hala wey kan naanay Irkoy, ma bara jine teegoy henna teeyan ra: woo ti haya kan ga boori a ga adamizey nafa. ⁹ Amma ma ni boŋ hawgay lakkal janantey kakawey, nda kaaga bayyaney, nda yenjewey ga, nda ašariyaa alfitinawey ga, zama i sii nda nafaw, yaadayan no. ¹⁰ Boro kan ga borey fay, a moorandi ni, nda n'n'a gagay

cee foo, cee hinka. ¹¹ N'ga bay kaŋ bora wo dumoo dere, a ga cindi zunubu teeyan ra ka nga boŋ zukandi.

Hoyray kokorantey nda fooyanoo

¹² Waati kaŋ ay na Artemas wala Tišik sanba ni do, gaabandi ma kaa ay do Nikopolis, zama no din no ay kayandi ya jiyaa tee. ¹³ Ma huga nda Zenas kaŋ ti ašariyaa baykaa, nda Apolos hala haya kul mas'i kuma ngi naarumaa ra. ¹⁴ Kala ir borey mo ma teegoy henna teeyan denden, hala borey kaŋ goo šiitey ra se, ngi faabayanoo ra i ma tee boro jinawey. I masi tee boroyaŋ kaŋ ra nafaw sii.

¹⁵ Borey kul kaŋ goo ay bande ga ni foo. Borey foo kaŋ ga baa ir, naanaa fondaa ra. Irkoy anneemaa ma bara war kul bande.

Batagaa kaŋ Pol n'a sanba Filemon se

Citaaboo fahamandiroo

Filemon man'ti kala boro kayante, šikka sii kaŋ Kolos koyraa Egilizoo boro no. Pol cere no. A goo nda baŋŋa kaŋ maŋŋoo ti Onezim, kaŋ na hasaraw tee a se, a zuru. Ir si bay takaa kaŋ nda Pol nda Onezim dii cere, zama Pol sii kala kasaa ra. Onezim naanay Isa, Pol na batagaa woo hantum k'a sanba Filemon se k'a wiri a ga a masi Onezim dii koyne sanda baŋŋa, amma a m'a dii nga armaa Almasihu albarkaa ra.

Pol na Filemon nda borey kaŋ goo Filemon hugoo ra foo, ka albarka daŋ Irkoy se Filemon naanay boryaa maaganda se.

Boro ga dii batagaa woo ra kaŋ Pol si Filemon gaabi, a si hini fur a ga. Amma a mma Filemon hongandi borotaray taagaa kaŋ goo Isa ganakey nda cere game.

Boraa kaŋ se batagaa sanbandi maŋŋoo

nda fooyanoo kaŋ teendi a se

¹ Agay Pol kaŋ ti kasa-ize Almasihu Isa maaganda se, nda ir armaa Timote ka batagaa woo sanba ir baakaa nda ir goykasinaa kaŋ ti ni Filemon se, ² nda ir woymaa Apiya, nda Aršip kaŋ ti ir hangasinoo tangamyanoo ra, nda Egilizoo kaŋ ga marga ni Filemon hugoo ra. ³ Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiyaa ma kaa war ga.

Filemon bajoo nda nga naanaa

⁴ Ay ga albarka daŋ ay Koyoo se, ay ga hongaa ni waati kul ay ŋaarayrey ra, ⁵ zama ay maa ni bajoo kaŋ n'g'a tee Irkoy boro henanantey kul se nda naanaa kaŋ n'n'a daŋ ir Koyoo Isa ra. ⁶ Ay ga Irkoy ŋaaray naanaa kaŋ ra ir nda ni ga marga ma koy nda jine ka tonton, hala ma gomnoo kul bay kaŋ ir duu a Almasihu ra. ⁷ Ay duu jaali beeri nda binekanay ni bajoo maaganda se, zama ag'armaa, n'na Irkoy boro henanantey biney yaynandi.

Pol na sawalyan ceeci Onezim se

⁸ Woo maaganda se, ba kaŋ Almasihu bande ay goo nda fondo ka ni yaamar ma hayaa tee kaŋ ga hima, ⁹ amma ay baa y'a wiri ni ga baji maaganda se. Agay Pol, aru žeena ti agay, koyne mo sohō ay man'ti kala kasa-ize Almasihu Isa

maaganda se. ¹⁰ Ay ga ni njaaray ay izoo Onezim* se kan ay n'a hay† kasaa ra. ¹¹ Waatoo din nafaw kul sii ma ne a ra, amma sohō, a goo nda ir se nafaw, agay nda ni kul.

¹² Ay g'a yeeti ni ga, nga kan ga hima nda sanda ay jere faa. ¹³ Ay baa y'a nan ay jere, hala alhaadimaa kan n'ga yadda k'a tee ya ne, a m'a tee ya ne ni dogoo ra kasaa kan ra ay goo Alhabar Boryaa maaganda se. ¹⁴ Amma ay si baa ay ma haya kul tee bila ni ibaayoo, hala goy hennaa kan n'g'a tee masi koy tee gaabi haya, a ma tee haya kan n'g'a tee nda ni boŋ.

¹⁵ A ga hin ka tee woo maaganda se Onezim dere ni ga alwaati kayna hala ma yee ka duu a, a ma tee ni wane hala abada. ¹⁶ Man'ti baŋna no koyne, a bisa baŋna, ir arma hennaa no. A ga hanse ka kan ya ne, amma a ga hima ka kan ma ne ka bisa agay, man'ti adamizetaray hinne ra, amma sohō, zama ni armaa no ir Koyoo albarkaa ra.

¹⁷ Adiŋi, nda n'g'ay dii sanda ni hangasinoo, a dii sanda agay no. ¹⁸ Nda a na dori tee ma ne wala n'ga haya may a ga, a dan ay jindoo ga. ¹⁹ Agay Pol k'a hantum nda agay hunday kaboo, ay g'a bana ma ne, ay si baa ya nee ma ne kan ni azzaatoo man'ti kala agay wane. ²⁰ Nhuu ag'armaa, woo tee ya ne ir Koyoo maaganda se. Ay binoo yaynandi Almasihu albarkaa ra.

²¹ Ay ga naanay ka bay kan hayaa kan ay n'a har, n'g'a tee, woo se ay hantum ma ne. Ay ga bay kan n'ga haya tee ka bisa woo kan ay n'a har. ²² Koyne mo ma nongu soolu ya ne, zama ay ga naata kan war njaarayrey albarkaa ra ay ga taŋandi ka yee war do.

Fooyan kokorantaa

²³ Epafras kan goo ay bande kasaa ra Almasihu Isa maaganda se ga ni foo. ²⁴ Ay goykasinawey Marku, nda Aristark, nda Demas, nda Luka mo ga ni foo. ²⁵ Ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa ma bara war lakkaley bande.

* **1:10** 1.10 Onezim maanaa ti «nafante». † **1:10** 1.10 Man'ti a nk'a hay sanda nga ize gundoo, amma kasaa ra, a n'a tuubandi. Woo se a ga nee a se «ay izoo».

Batagaa kaŋ sanbandi Eberewey se

Citaaboo fahamandiroo

Batagaa woo mana hantumandi kala dumoo kaŋ se i ga nee Ebere, Izirayel borey maa foo no. I ga nee i se mo Alyahuudu. Bora kaŋ na batagaa woo hantum, sohö ir si maapoo bay. Bora kaŋ n'a hantum ga Alyahuudey ašariyaa bay.

Alyahuudey kaŋ naanay Isa, kaŋ goo gurzugay ra, ngi no batagaa woo hantumkaa ga biney daŋ k'i hoyray i ma duumi Isa naanaa ga. I masi hanga Alyahuudey alaadawey, a si haya kul hanse. A g'i cebe mo kaŋ Isa bisa almalaykey, a bisa annabey, a bisa sargari juwalkey jineborey, Isa ti sargari juwalkaw beeroo kaŋ na sargari follokaa tee kaŋ ga wasa alwaatey kul se. A n'i bayrandi kaŋ i ma gaabandi ba nda i ga zarabi, i ma Ibirahima nda Irkoy ganakaw beerey jerey guna ka tee.

Irkoy na nga Iz'aroo ka šelan ir se

¹ Cee boobo nda taka boobo, waati jinaa Irkoy šelan ir baabey se annabey bande, ² amma zaarey din kaŋ ti zaari korawey, a šelan ir se nda Iz'aroo kaŋ a n'a kayandi a ma tee haya kul tubukaa. Nga mo nda a na aduŋŋawey tee. ³ Iz'aroo din man'ti kala Irkoy daržaa nereyanoo, nga ti hayaa kaŋ ti Irkoy zaati. A ga haya kul dii nda nga šenni gaabantaa. Waatoo kaŋ a na adamizey henanandi ngi zunubey ra ka ben, a goro Jerantaa kabe henna ga beene nongey ra.

Irkoy Iz'aroo bisa almalaykey

⁴ Iz'aroo bisa almalaykey sanda takaa kaŋ nda a duu maa kaŋ bisa ngi waney. ⁵ Koyn mo almalaykey ra, may se Irkoy bay ka nee:

«Ay Iz'aroo ti ni,
hö ay na ni hay»*?

A mana bay ka nee mo:

«Agay, ay ga tee a se baaba,
nga, a ga tee ya ne iz'aru.»†?

⁶ Amma waati kaŋ a ga nga Iz'aru jinaa sanba aduŋŋa ra koyn‡, a ga nee:

«Irkoy almalaykey kul ma sujudu a se.»§

* **1:5** 1.5 Zabur 2.7. † **1:5** 1.5 Samiyel 2to 7.14. ‡ **1:6** 1.6 «Amma waati kaŋ a ga nga Iz'aru jinaa sanba aduŋŋa ra koyn», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Amma waati kaŋ a ga kaa ka nga Iz'aru jinaa sanba aduŋŋa ra koyn».

§ **1:6** 1.6 Alhukumoo 32.43; Zabur 97.7.

⁷ Almalaykey here a nee:

«A ga hewoo tee nga dontokey,
a ga nuune deenewey tee nga goykey.»*

⁸ Amma Iz'aroo here a nee:

«He Irkoy, ni kokoy gorodogoo ga cindi abada hala abada.
Ni laamaa goboo man'ti kala gobu kaŋ ga šerre.

⁹ Šerretaray no ma kan ma ne,
n'na ifutu konnay.

Woo se Irkoy, ni Koyoo
na ni yon nda ŋaali jii,
ka baa ni ka bisa ni cerey kul.»†

¹⁰ Irkoy nee koyne:

«Ni ir Koyoo ka laboo gorandi za sintinoo ga.
Beenawey man'ti kala ni kabe teegoyoo.

¹¹ I ga halaci, amma ni, n'ga cindi.

I kul ga ŋen sanda bankaaray.

¹² N'g'i taabu sanda gumtaafa.

I ga barmay.

Ni, n'ga cindi taka follokaa ga,
ni zaarey sii nda kaydoo.»‡

¹³ Almalaykey ra, may se Irkoy bay ka nee:

«Goro ay kabe hennaa here,
hala waati kaŋ ra ay na ni iberey tee taari
k'i daŋ ni cewey cire»§?

¹⁴ Almalaykey, man'ti hundiyaŋ no kaŋ ga goy Irkoy se
wala? Man'ti i nka sanbandi hala i ma goy borey se kaŋ
na hallasiyan tubu wala?

2

Ir masi hallasiyan beeroo yala

¹ Woo maaganda se ir ga hima ka hanse ka hawa hayey
kaŋ ir maar'ey ga hala ir masi fondaa naŋ. ² Šennoo kaŋ
almalaykey bay k'a har garandi cimi. Nda hooyan kul nda
maayan jaŋay kul duu ŋi zukandoo kaŋ nda i ga hima,
³ de ir, taka foo nda ir si zukandi nda ir na hallasiyan
beeroo woo yala kaŋ ir Koyoo jin k'a har, borey kaŋ maar'a
n'a tabatandi ir se? ⁴ Irkoy na seedetaray tee i ga nda
tammaasayaŋ, nda almunkaryaŋ, nda kayfi dumi-dumiyaŋ
nda nooyaney kaŋ Hundi Henanantaa g'i zamna ka sawa
nda nga ibaayoo.*

Boro follokaa kaŋ ga hallasiyan noo

* **1:7** 1.7 Zabur 104.4. † **1:9** 1.8-9 Zabur 45.7-8. ‡ **1:12** 1.10-12 Zabur
102.26-28. § **1:13** 1.13 Zabur 110.1. * **2:4** 2.4 Marku 16.17-20; Teegoyey
5.12.

⁵ Adupna kanj goo kaa kanj ga ir goo ma šelan, Irkoy man'a yeeti almalaykey hinoo cire. ⁶ Amma boro foo na seedetaray tee nongu foo ra ka nee:

«Cin ti boro hala ni, Irkoy ma hongu a?
Adamize kul ti macin hala ma huga nda a?»

⁷ Waati kayna ra almalaykey bisa a.†

N'na darža nda beeray tee a se bonkoyni fuula.

⁸ N'na haya kul danj cewey cire.»‡

Sohō kanj Irkoy na haya kul danj a cire, a mana haya kul nanj kanj sii a cire. Sohō da ir si dii kanj haya kul sii kala a cire. ⁹ Amma ir ga dii Isa, waati kayna ra almalaykey bisa a§ hala Irkoy albarkaa ra a ma buuyan taba adamizey kul se, sohō ir dii kanj darža nda beeray kokoy fuula goo bonoo ra buuyanoo zaraboo kanj a n'a zaa maaganda se.

¹⁰ A ga hima boraa kanj na haya kul taka, koyne mo hayaa kul mana takandi kala a se, a na iz'aru boobo ka koy daržaa ra. Irkoy na Isa zarabey k'a tee boro timmante. Woo ka kate a ma tee ngi hallasiroo koyoo. ¹¹ Boraa kanj ga borey jisi jere ga Irkoy se nda borey kanj jisandi jere ga Irkoy se kul mana hun kala boro folloku ga. Woo se a si haw ka nee i se nga armye. ¹² A nee Irkoy se:

«Ay ga ni maapoo har ag'armey se,
ay ga don ka ni saabu margaroo game.»*

¹³ A nee koyne:

«Agay, ay g'ay naanaa danj Irkoy ra.»†

A nee mo:

«Agay ne, agay nda zankey kanj Irkoy n'i noo ya ne.»‡

¹⁴ Takaa kanj nda zankey goo nda gaaham nda kuri, Isa tee sanda ngi, hala a ma nga buuyanoo ka boraa kanj kone buuyan gaaboo goo tee yaada, maanaa Ibilisi. ¹⁵ De mo a ma borey feeri kanj buuyan hunburay maaganda se ngi hunaroo kul i goo bajnataray ra, ¹⁶ zama šikka sii a mana kaa ka almalaykey gaa, Ibrahima hayroo no a kaa k'a gaa. ¹⁷ Woo maaganda se haya kul here a ga hima ka hima nda nga armye hala a ma tee ngi sargari juwalkey jineboraa kanj ga hinna a ga laadir Irkoy goyoo ra ka jamaa zunubey tuusu. ¹⁸ Zama Isa hunday zarabi, a siyandi, woo se a ga hin ka borey kanj goo ma siyandi faaba.

3

Isa bisa Musa

† **2:7** 2.7 «Waati kayna ra almalaykey bisa a», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Haya kayna nda almalaykey bisa a». ‡ **2:8** 2.8 Zabur 8.5-7. § **2:9** 2.9 Sorro 7to. * **2:12** 2.12 Zabur 22.23. † **2:13** 2.13 Ezayi 8.17. ‡ **2:13** 2.13 Ezayi 8.18.

¹ Woo maaganda se, ag'arma henanantey kanj goo nda baa ciyayanoo ra kanj hun beenaa ra, wa Isa guna kanj tee diyaw a tee sargari juwalkey jineboro ir naanaa fondaa kanj ir g'a har ra. ² Isa ga laadir bora here kanj n'a gorandi goyoo ra, sanda takaa kanj Musa na tee Irkoy hugoo [kul] goyoo ra. ³ Isa duu darža ka bisa Musa, sanda takaa kanj nda hugu cinakaw goo nda beeray ka bisa hugoo. ⁴ Hugu kul, boro k'a cin, amma haya kul cinakaa man'ti kala Irkoy. ⁵ Musa man'ti kala goykaw, a tee laadirante Irkoy hugoo ra, hala hayaa kanj ga kaa ka harandi, a ma nga seedetaraa too. ⁶ Amma Almasihu man'ti kala Irkoy Iz'aroo, a tee laadirante ka Irkoy hugoo juwal. Ir ti nga hugoo nda ir ga naanaa nda naataa kanj nda ir ga fooma dii ka boori.

Hunanzamoo kanj jisandi Irkoy borey se

⁷ Woo maaganda se, sanda takaa kanj nda Hundi Henanantaa ga nee:

«Hō, nda war maa Irkoy jindoo,

⁸ war masi war biney šendandi sanda tureyanoo waati, siiyanoo zaaroo hane saajoo

⁹ kanj ra war baabey n'ay sii k'ay guna, i dii ay teegoyey ¹⁰ jiiri woytaaci (40).

Woo maaganda se ay futu zamanoo din borey ga.

Ay nee: <Ngi biney ra, i ga dere waati kul, i man'ay fondawey bay.>

¹¹ Ay futuyanoo ra ay žee ka nee: <Ir ga dii wala i ga huru ay hunanzamoo ra!>*

¹² Ag'armey, wa war bonj hawgay, boro kul war ra masi bara nda bine futu nda naanay janjaj ka Irkoy hunantaa nanj. ¹³ Wa cere kunahennay zaari kul, kullihinne ir goo waatoo woo ra kanj se i ga nee «hō», boro kul war ra masi binešenday ka nanj zunubu ma nga darga. ¹⁴ Zama ir mana tee kala Almasihu hangasineyanj, nda a gar ir gaabu ir sintinoo naanaa ga hala benantaa ga. ¹⁵ Citaaboo nee:

«Hō, nda war maa Irkoy jindoo,

war masi war biney šendandi sanda tureyanoo waati.»†

¹⁶ May ti borey kanj ture Irkoy meešennoo maayanoo banda ga? Man'ti borey kul no kanj Musa n'i fattandi Misira wala?

¹⁷ Mayyanj ga Irkoy futu jiiri woytaaci (40)? Man'ti borey no kanj na zunubu tee, de kunturey kanj ka buu saajoo ra wala?

¹⁸ Mayyanj ga a goo kanj a žee kanj i si huru nga hunanzamoo ra? Man'ti borey kanj mana hanajer a se ga a goo wala?

¹⁹ Ir dii kanj i mana hin ka huru hunanzamoo ra ngi naanay janjaa maaganda se.

* **3:11** 3.7-11 Zabur 95.7-11. † **3:15** 3.15 Zabur 95.7-8.

4

¹ Irkoy na allaahidu zaa kaŋ ir ga huru nga hunanzamoo ra, ir ma hawgay war ra boro masi goro kaŋ mana huru a ra. ² Zama ir mo, ir maa Alhabar Boryaa sanda borey din. Amma ŝennoo kaŋ i maar'a mana baffoo hans'i se, zama i mana hanga borey kaŋ na haŋajer bande ka naanaa dii. ³ Ir kaŋ naanay, ir ga huru hunanzamoo ra kaŋ Irkoy n'a har ka nee:

«Ay futuyanoo ra ay žee ka nee:

<Ir ga dii wala i ga huru ay hunanzamoo ra>»*,

ba kaŋ se goyey teendi ka ben za aduŋŋa daaruroo ga.

⁴ Zama Citaaboo nongu foo ra a harandi jirbi iyyantoo ga ka nee: «Jirbi iyyantoo din hane Irkoy hunanzam nga goyey kul kaŋ a n'i tee ra.»† ⁵ Koyne mo Citaaboo nongoo din kaŋ ir n'a har ra Irkoy nee: «Ir ga dii wala i ga huru ay hunanzamoo ra!»‡ ⁶ Boro jinawey kaŋ maa Alhabar Boryaa mana huru hunanzamoo ra ngi haŋajer jaŋaa maaganda se. Amma hala sohõ fondo goo boro fooyan se ka huru. ⁷ Woo maaganda se Irkoy yee ka zaari foo kayandi kaŋ ti «hõ». Waati gaya banda ga, a na Dawda ka ŝelan ir se, sanda takaa kaŋ nda a harandi ka bisa, a nee:

«Hõ, nda war maa Irkoy jindoo, war masi war biney ŝendandi.»§

⁸ Aywa, nda a gar Žozuwe nk'i daŋ hunanzamoo ra, Irkoy si ŝelan hunanzam zaari foo ga koyne. ⁹ Adiŝi, takaa kaŋ nda Irkoy hunanzam jirbi iyyantoo hane, hunanzamoo din dumoo ka cindi Irkoy jamaa se. ¹⁰ Boro kaŋ huru Irkoy hunanzamoo ra, boraa mo hunanzam nga boŋ teegoyey ra, sanda takaa kaŋ nda Irkoy hunanzam nga waney ra.

¹¹ Woo maaganda se ir ma gaabandi ka huru hunanzamoo woo ra, hala boro kul masi jaŋ ka huru sanda borey kaŋ mana haŋajer cine. ¹² Irkoy meeŝennoo ga huna, a goo nda gaabi. A kan nda takuba kaŋ goo nda mee hinka. A ga koy hala a ma bine nda hundi fay, ka dobu nda londi fay. A ga dii bine honguyanoo nda nga anniyaa. ¹³ Takahaya sii no kaŋ ga tugu a se, moyey cire hayey kul goo gaa koonu, i ga kaaray. Nga jine ir ga hima ka kay.

Isa ti sargari juwalkey jineboraa

¹⁴ Sohõ kaŋ sargari juwalkey jineboro beeri goo ir bande kaŋ ti Isa, Irkoy Iz'aroo kaŋ na beenawey kottu ka bisa, ir ma gaabu ir naanaa haryanoo ga. ¹⁵ Zama man'ti sargari juwalkey jineboro bara ir se kaŋ si hin k'ir faaba ir luufuyaney ra. A siyandi sanda ir takaa, haya kul here,

* 4:3 4.3 Zibur 95.11. † 4:4 4.4 Sintinoo 2.2. ‡ 4:5 4.5 Zibur 95.11. § 4:7 4.7 Zibur 95.7-8.

amma a mana zunubu tee. ¹⁶ Adiši, ir ma man nda naanay Irkoy kokoy gorodoo anneemantaa hala ir ma duu tamalla nda anneema ka duu faabari waatoo ra kaŋ ir ga muraadu a.

5

¹ Sargari juwalkey jineboro kul kaŋ zandi adamizey ra goyoo mana gorandi kala adamizey se Irkoy goyoo here, hala a ma hayey kaŋ nondi nda sargarey kaa kaŋ ga zunubu yaafa. ² A ga faham borey se kaŋ si haya bay de i dere, zama nga hunday man'ti kala adamize de. ³ Haya kaŋ se adamize de no, woo se a ga hima ka sargari kaa nga boŋ zunubey se, takaa din da a m'a kaa jamaa waney se. ⁴ Boro kul si hin ka nga boŋ noo beeraa woo, Irkoy no ma boro cee k'a noo a se, sanda Haruna takaa. ⁵ Takaa din da Almasihu mo mana nga boŋ noo darža ka tee sargari juwalkey jineboro. Amma a duu daržaa boraa do kaŋ šelan a se ka nee:

«Ay Iz'aroo ti ni,

hõ ay na ni hay.»*

⁶ Citaaboo nongu foo mo ra a nee:

«Sargari juwalkaw ti ni hala abada

sanda Melšizedek takaa.»†

⁷ Waatoo kaŋ Isa goo laboo ga, a na Irkoy ŋaaray kaŋ ga hin k'a hallasi buuyan ra, a n'a suurandi hala nongu kaŋ ra a hēe ka jinde jer ka hanse ka kaati. Irkoy n'a yakubar, zama a nka Irkoy gana. ⁸ Ba kaŋ se Irkoy Iz'aroo no, nga zarabey ra a na Irkoy jindoo haŋajeryanoo denden. ⁹ Waatoo kaŋ a tee timmante, borey kul kaŋ ga haŋajer a se, a tee i se hallasiyan abadante nookaw. ¹⁰ Irkoy n'a tee sargari juwalkey jineboro sanda Melšizedek takaa.

Ir ma hawgay ir masi дума bere Irkoy se

¹¹ Haya boobo goo no kaŋ ir ga baa ir m'a har war se woo ga, amma hayayan no kaŋ ŋi maanaa ga šendi war se, zama war tee fuyyanteyan kaŋ si cahã ka faham. ¹² Sohõ hima ka gar war tee alfa, amma war ga too cawandikaw ga koyne kaŋ ma war cawandi Irkoy meešennoo harfu jinawey. Waa ga war ga too, war si hin ka ŋaayan šenda ŋaa. ¹³ Zama boro kul kaŋ ga waa nan si hin ka šerretaray hayey kaa cere ra, zanka no. ¹⁴ Amma ŋaayan šendaa man'ti kala borey kaŋ nin wane, borey kaŋ lakkaley ga hin ka ihenna nda ilaala kaa cere ra, zama i doona a.

* 5:5 5.5 Zabur 2.7. † 5:6 5.6 Zabur 110.4.

6

¹ Woo maaganda se ir masi kay Almasihu cawyanoo haya jinawey ga, ir ma koy jine ka timme, bila nda ir ma yee kate ka hayey gorandi za sintinoo ga kaŋ ti: ka tuubi teegoyey ra kaŋ ga kate boro ma buu, nda ka naanay daŋ Irkoy ra, ² nda cawandiyanoo kaŋ ga šelaŋ batizeyan* ga, nda ka kabe fur borey ga Irkoy maano ga, nda bukawey tunyanoo, nda ciiti abadantaa. ³ Woo no ir ga kaa k'a tee nda Irkoy yadda.

⁴ Borey kaŋ waati foo lakkaley feeri, i na beenaa nooyanoo taba, i duu Hundi Henanantaa sanda takaa kaŋ nda boroyaŋ duu a, ⁵ i na Irkoy meešenni hennaa taba, i na zamanoo kaŋ goo kaa gaabey taba, ⁶ amma woo kul, i na fondaa naŋ, a si hin ka tee i ma bere ka yee ka tuubi koyne, zama Irkoy Iz'aroo no i g'a kaŋji taaga ngi boŋ se k'a haawandi borey jine.

⁷ Labu kaŋ ga ncirpi ga kara cee boobo, de a ga dumari nafanteyaŋ hay borey se kaŋ g'a beeri, Irkoy ga albarka daŋ laboo din ra. ⁸ Amma nda a ga karji nda ngorfu hay, a sii nda nafaw, a mana mooru laaliyan, de nga kokoroo ti a ma tonandi.

⁹ Haya kaŋ ti war, ay baakey, ba kaŋ se ir ga šennoo woo dumoo har, ir ga naanay ka bay kaŋ war goo fondo hennaa ga kaŋ ti hallasiyan fondaa. ¹⁰ Irkoy man'ti boro kaŋ si šerre, a si dirpa war goyoo nda bajoo kaŋ war n'a tee a se ka nga boro henanantey alhaadimay, de mo war g'i alhaadimay hala hō. ¹¹ Ir ga boonay war affoo kul ma nga gaabandiyanoo cebe hala benantaa ga sanda takaa woo, hala war naataa kul ma hakiika. ¹² Hala war masi duu ka fuyye, amma war ma borey denden kaŋ naanay, i suuri, de i duu tuboo kaŋ allaahidoo zandi i se.

Irkoy allaahidu naanayantaa

¹³ Waatoo kaŋ Irkoy na allaahidu zaa Ibrahima se, a žee nda nga boŋ maano, zama boro sii no kaŋ bisa a kaŋ nda a ga hin ka žee. ¹⁴ A nee: «Šikka sii ay ga albarka boobo daŋ ni ra, ay ga hanse ka ni boobandi.»† ¹⁵ Takaa woo nda Ibrahima suuri, de a duu hayaa kaŋ allaahidoo zandi a se. ¹⁶ Borey si žee nda kala borey kaŋ bisa ey, žeeyanoo no ma ngi šennoo gorandi ka kakaw kul benandi. ¹⁷ Takaa din da, woo se Irkoy žee ka hanse ka cebe tubukey se kaŋ nga allaahidoo si tun. ¹⁸ Haya hinka goo no kaŋ si tun kaŋ ti žeeyan nda allaahidu, a si hin ka tee Irkoy ma tun i ga. Woo ti haya kaŋ ga hanse k'ir biney daŋ, ir kaŋ zuru ka haya kul naŋ ka hanga naataa kaŋ allaahidoo zandi. ¹⁹ Naataa woo

* 6:2 6.2 «batizeyan», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «alwalayan», Teegoyey 18.25; 19.3-6. † 6:14 6.14 Sintinoo 22.16-17.

ga tee ir se sanda langara kaŋ ga ir biney ga hawa. Šikka sii a ra, a sinjandi ka boori. A ga huru ka koy ridowoo[‡] dumaa ga nongu henanantey ihenanantaa ra. ²⁰ Isa n'ir jin ka huru no din hala nga m'ir faaba, nga kaŋ tee sargari juwalkey jineboro sanda hala abada Melšizedek takaa.

7

Melšizedek man'ti kala kokoy nda sargari juwalkaw

¹ Melšizedek woo man'ti kala Zalem kokoyoo, Irkoy Jerantaa sargari juwalkaa no. Kaŋ Ibrahima koy kokoyey wongu ka hin ey ka kaa, Melšizedek n'a kubay ka gaara a se. ² Nga no Ibrahima na nga hayey kul azakkaa noo a se. Maa jinaa kaŋ huru a ga maanaa ti «šerretaray kokoyoo», koyne mo Zalem kokoyoo no, maanaa «alaafiyaa kokoyoo». ³ Baaba sii a se, naa sii a se, a sii nda hayraa. Nga zaarey sii nda sintindoo, nga hunaroo sii nda kaydoo. A ga hima nda Irkoy Iz'aroo, a ga cindi sargari juwalkaw hala abada.

⁴ Wa guna takaa kaŋ nda Melšizedek ga beeri. Ibrahima, ir kaagaa n'a noo alganiimaa azakkaa. ⁵ Lewi iz'arey ra, borey kaŋ duu sargari juwalyan goyoo goo nda fondo ašariyaa ra ka jamaa almaanoo azakkaa taa, maanaa ngi armey ga, ba kaŋ se i kul mana hun kala Ibrahima ga. ⁶ Melšizedek mana hun Lewi hayroo ga, a na Ibrahima almaanoo azakkaa taa a ga. Ibrahima kaŋ duu allaahidey, Melšizedek gaara a se. ⁷ Ka gar kakaw sii a ra, bora a kaŋ ga gaara bisa bora a kaŋ se a ga gaara. ⁸ Ne ra, borey kaŋ ga almaanoo azakkaa taa man'ti kala boroyan kaŋ ga buu. Amma nongoo woo ra i ga seedetaray tee bora a* ga kaŋ a ga huna. ⁹ Lewi no ma almaanoo azakkaa taa. Ir ga hin ka nee kaŋ Lewi mo n'a kaa, zama Ibrahima n'a kaa. ¹⁰ Waatoo kaŋ Melšizedek koy Ibrahima kubay, a gar Lewi goo nga kaagaa hamoo ra, ba nda a mana hayandi jina.

¹¹ Nda a gar Lewi sargari juwalkawtaraa nka tee ka timme, zama nga bande Izirayel jamaa duu ašariyaa, a si too sargari juwalkaw tana ma gorandi sanda Melšizedek takaa kaŋ man'ti Lewi hayroo sanda Haruna. ¹² Zama nda sargari juwalkawtaray ga barmay, adiši ašariyaa mo ga hima ka barmay. ¹³ Bora a kaŋ ga hayey wey ga harandi si hun kala alkabiila tana ra kaŋ ra boro kul mana bay ka tee goykaw sargari tonadogoo ra. ¹⁴ A ga kaaray kaŋ ir Koyoo mana hun kala Žuda ga kaŋ ti alkabiilaa kaŋ ga Musa mana bay ka šelan sargari juwalkawtaray here.

‡ 6:19 6.19 Sargarey 16.2. * 7:8 7.8 Bora a man'ti kala Melšizedek.

Sargari juwalkey jineboro sanda Melšizedek takaa

¹⁵ Woo ti haya kaŋ ga hanse ka hakiikandi kaŋ sargari juwalkaw ga kaa kaŋ ga hima nda Melšizedek. ¹⁶ Maanaa man'ti sargari juwalkaw no kaŋ adamizey alaadaa k'a gorandi, amma hunari hinoo kaŋ si halaci k'a gorandi. ¹⁷ Seedetaraa ne kaŋ harandi a ga:

«Sargari juwalkaw ti ni hala abada sanda Melšizedek takaa.»[†]

¹⁸ Yaamar jinaa tuusandi, zama a sii nda gaabi, a sii nda nafaw, ¹⁹ ašariyaa mana haya kul tee k'a timmandi, amma naata henna feeri ir se kaŋ ga kate ir ma man Irkoy. ²⁰ A mana teendi mo kala nda Irkoy žeeyanoo, sargari juwalkey jerey ti a bila Irkoy žeeyanoo. ²¹ Isa tee sargari juwalkaw, Irkoy ka žee k'a har. A nee a se:

«War Koyoo nka žee,

nga žeeyanoo si tun,

sargari juwalkaw ti ni hala abada.»[‡]

²² Takaa woo ra Isa na amaanaa kaŋ bisa ijinaa zaa.

²³ Koyne mo ngi, iboobo tee sargari juwalkaw ka bisa, zama buuyan no m'i ganji i ma duumi sargari juwalkaw-taraa ra. ²⁴ Amma Isa ga duumi hala abada, boro tana si tee sargari juwalkaw dogoo ra. ²⁵ Woo se a ga hin ka borey kaŋ ga too a do ka koy Irkoy do hallasi ka timme, zama waati kul a ga huna ka Irkoy ŋaaray borey din se.

²⁶ Nga ti sargari juwalkey jineboro dumoo kaŋ ga ir ga too. A ga henan, a si ifutu miile, žiibi sii a ga, a ga fay ka mooru zunubantey. Irkoy n'a jer beenawey se beene.

²⁷ Nga, a si too a ma sargari kaa zaari kul sanda sargari juwalkey jineborey jerey takaa kaŋ kala i ma sargari kaa ngi boŋ zunubey se jina i ma duu ka sargari kaa koyne jamaa zunubey se. Zama waatoo kaŋ a na nga boŋ tee sargari, a man'a tee kala cee folloku. ²⁸ Borey kaŋ alfaydawey ga kacca, ašariyaa g'i gorandi i ma tee sargari juwalkey jineboro, amma žeeyanoo šennoo kaŋ kaa ašariyaa dumaa ga na Iz'aroo gorandi kaŋ ga timme dak hala abada.

8*Isa ti ir sargari juwalkey jineboraa*

¹ Šennoo kul kaŋ ir g'a har gaaboo man'ti kala: sargari juwalkey jineboraa woo, nga dumoo bara ir se, a goo ma goro Jerantaa kokoy gorodogoo kabe henna ga beenaa ra. ² A goo ma goy Irkoy hugoo ra, maanaa hukkuu cimoo kaŋ ir Koyoo n'a cin, man'ti boro k'a cin.

[†] 7:17 7.17 Zabur 110.4. [‡] 7:21 7.21 Zabur 110.4.

³ Sargari juwalkey jineboro kul mana gorandi kala ka hayey kaŋ nondi nda sargari kaa. Woo maaganda se, ba ir sargari juwalkey jineboraa mo, kala a ma sargari kaa. ⁴ Nda a gar a mma bara laboo ga, a si tee ba sargari juwalkaw, zama borey goo no kaŋ ga hayey kaŋ nondi kaa ka sawa nda ašariyaa. ⁵ Goyoo kaŋ sargari juwalkey goo m'a tee man'ti kala himakasinay nda bii, hayey kaŋ ga teendi beenaa ra no i g'i guna k'i tee. Sanda Musa, waatoo kaŋ a goo ma hukcumoo cin, Irkoy n'a yaamar ka nee: «Hawgay, ma hayaa kul tee ka sawa nda fasaloo kaŋ cebandi ma ne tondi hondoo boŋ.»* ⁶ Amma sohõ goy nondi Isa se kaŋ bisa woo, zama nga ti waafakandikaa amaana henna ra kaŋ ga goro allaahidu hennayan ga kaŋ bisa amaana žeenaa waney.

⁷ Nda a gar amaana jinaa woo nka wasa, ihinkantoo kaayanoo sii nda addalil. ⁸ Irkoy šelan nga jamaa se ngi laybey ga ka nee i se:

«Nga ne, zaariyan ga kaa, war Koyoo k'a har,
ay ga amaana taaga zaa

Izirayel hugoo nda Žuda hugoo se.

⁹ A si tee sanda amaanaa dumoo kaŋ huru agay nda ngi
baabey game

waatoo kaŋ ay n'i dii nda kabey k'i ka fatta Misira gandaa
ra.

I mana amaanaa din dii,

woo maaganda se agay mo n'i naŋ. War Koyoo k'a har.

¹⁰ Amaanaa kaŋ ay g'a zaa Izirayel hugu-izey se

zaarey wey banda ga, war Koyoo k'a har,

ay g'ay ašariyawey daŋ lakkaley ra,

ay g'i hantum biney mo ga.

Ay ga tee ngi Irkoy,

i ga tee ay jamaa.

¹¹ Boro kul si yee ka nga gandaa boraa

wala nga armaa cawandi ka nee a se: «M'ir Koyoo bay!»

Zama i kul ga kaa k'ay bay,

za ikaccu hala ibeeri.

¹² Ay ga ngi goy futawey yaafa i se,

ay si yee ka hongu ngi zunubey.»†

¹³ Kaŋ Irkoy nee «amaana taaga»‡, a nka ijinaa tee ižeena,
ka gar haya kaŋ gay, a žen, a ga dere ne nda kayna.

9

Almasihu hinne ti sargaroo kaŋ tee ka timme

¹ Amaana jinaa [mo] ra ašariyayan goo kaŋ ga cebe takaa
kaŋ nda Irkoy goyoo ga teendi nda takaa kaŋ Irkoy hugoo

* **8:5** 8.5 Fattaroo 25.40. † **8:12** 8.8–12 Žeremi 31.31–34. ‡ **8:13** 8.13 Sorro
8to.

ga tiya laboo ga. ² Hukkum cinandi, nga nongu jinaa se i ga nee nongu henanantaa, nga ra fitilla gorodogoo goo, nda taabaloo, nda takulawey kan jisandi Irkoy jine. ³ Rido hinkantoo dumaa ga hukukum goo kan se i ga nee nongu henanantey ihenanantaa. ⁴ Dugu diinandidogoo kan i n'a tee nda wura goo a ra, nda sunduku kan kuubi ka berandi nda wura kan ga amaanaa cebe kan huru Irkoy nda nga jamaa game, nga ra wura kusoo goo kan ra nyaahayaa kan se i ga nee manoo goo, nda Haruna goboo kan bagu ka zay, nda tondi walhawey kan ga amaanaa ŝenney hantumandi. ⁵ Sundukoo, almalayka daržantey kan se i ga nee ŝerib kan i n'i tee goo daabirjoo* boŋ, i ga ngi biyey k'a gum. Sohõ da ir si huru ŝenney wey fesufesuyanoo ra.

⁶ Takaa woo nda hayey soolandi, waati kul sargari juwalkey si huru kala hukukumoo nongu jinaa ra ka ngi goyoo tee. ⁷ Amma nongu hinkantoo sargari juwalkey jineboraa hinne no ma huru a ra cee folloku jiiroo ra, woo din mo kala kuri ma bara a kone. A ma kuri sargari kaa nga boŋ se, a m'a kaa jamaa dereyaney se. ⁸ Takaa woo nda Hundi Henanantaa baa nga ma cebe ir se kan nongu henanantey ihenanantaa mana feeri, kullihinne hukukum jinaa ga bara. ⁹ Hukkumoo man'ti kala bii waatoo woo se, maanaa nooyaney nda sargarey si hin ka boraa kan g'i kaa binoo tabatandi Irkoy goyoo ra. ¹⁰ Goyoo din si teendi de nda kala nyaahaya, nda hanhaya, nda alwala dumi-dumiyan. Wey man'ti kala kabehayayan kan ga bara hala waatoo kan ra Irkoy na hayey barmay.

¹¹ Amma Almasihu kaa, nga ti haya henney kan kaa† sargari juwalkey jineboraa. A mana bisa nda kala hukukum kan ga beeri, a ga timme, kabe man'a tee, maanaa adupna woo kan takandi s'a may. ¹² A mana huru nongu henanantey ihenanantaa ra nda jindaaruyan kuri wala haw-izeyan kuri, amma nga boŋ kuroo nda a huru cee folloku no din ka duu sawalyan abadante. ¹³ Zama nda a gar jindaaruyan kuri, wala haw yaaruyan kuri, wala haw zan kan i n'a ton ka boosoo say-say borey žiibey ga, ga ngi tarayheroo henanandi k'i kaarandi, ¹⁴ taka foo nda Almasihu kuroo kan Hundi abadantaa albarkaa ra na nga boŋ noo sanda sargari kan ga laybu sii, si war lakkaley henanandi ka hun teegoyey ra kan ga koy buuyan here hala war ma goy Irkoy hunantaa se?

¹⁵ Woo maaganda se, Almasihu ti amaana taaga waafakandikaa. Borey kan na hooyan tee amaana jinaa

* 9:5 9.5 Daabirjoo woo no ma zunubey daabu. † 9:11 9.11 «haya henney kan kaa», hantum fooyan ga nee «haya henney kan ga kaa».

waati, a buu ngi feeriyanoo se, hala borey kaŋ ciyandi ma duu tubu abadantaa kaŋ allaahidoo zandi i se.

¹⁶ Tubu-kaddaasu, waati kaŋ a henan kaŋ koyoo buu, nga no a goo nda alfayda. ¹⁷ Tubu-kaddaasu sii nda alfayda kala waati kaŋ koyoo buu, kullihinne koyoo ga huna, a sii nda gaabi. ¹⁸ Woo maaganda se amaana jinaa mo mana gorandi kala nda kuri. ¹⁹ Waatoo kaŋ Musa na ašariyaa yaamarey kul har jamaa se affoo-foo ka ben, a na haw-izeyaŋ kuri, [nda jindaaruyaŋ kuri,] nda hari, a n'i say-say nda feeji haabu ciray zaram, nda izopu bundu, citaaboo hunday ga nda jamaa kul ga. ²⁰ A nee: «Woo ti amaanaa kuroo kaŋ Irkoy n'a yaamar war se.»[‡] ²¹ Takaa din da, a na kuroo say-say hukumoo ga nda jinawey kul kaŋ goo no Irkoy goyoo se. ²² A ga himandi ašariyaa ra, haya kul si henanandi nda kala kuri, nda kuri mana mun, zunubu yaafayan sii no.

Almasihu buuyanoo no ma zunubu yaafa

²³ A nka waazibi hayey kul kaŋ goo beenaa ra hi-makasinawey ma henanandi nda takaa woo. A nka tilasu beenaa hayey mo ma henanandi nda sargari kaŋ bisa ey. ²⁴ Almasihu mana huru Irkoy hugoo ra kaŋ teendi nda kabe, kaŋ ga hima nda Irkoy hugu cimoo. Beenaa zaati ra a huru, a goo ma kay Irkoy jine ir se. ²⁵ Koyne mo man'ti hala a ma duu ka nga boŋ noo sanda sargari cee booboyaŋ sanda takaa kaŋ nda sargari juwalkey jineboraa kaŋ jiiri kul a ga huru nongu henanantaa ra nda kuri waani. ²⁶ Nda woo no, a hima ka zarabi cee booboyaŋ za aduŋŋa daaruroo ga. Sohō, cee folloku no a bangay, zamaney benantaa ga, a na nga boŋ tee sargari ka zunubu tuusu. ²⁷ A dunbandi kaŋ adamize kul si buu kala cee folloku jina ciitoo ma kaa. ²⁸ Takaa din da, Almasihu mo nondi sargari cee folloku hala a ma boro boobo zunuboo jeejaa zaa. Cee hinkantoo ga a ga kaa, amma man'ti zunubu se, a mma kaa ka borey hallasi kaŋ g'a batu nda cahāyan.

10

¹ Ašariyaa man'ti kala haya henney kaŋ goo kaa biyoo, man'ti nga hunday ti hayey din. Abada a si hin ka borey tee boroyaŋ kaŋ tee ka timme kaŋ ga man Irkoy nda sargariyaŋ kaŋ si ben kaŋ i g'i kaa jiiri kul. ² Nda man'ti woo, borey kaŋ ga Irkoy gana nda takaa woo mma henan cee folloku ngi zunubey ra, i si zunubu maate ngi ga, i si sargari kaa koyne. ³ Amma sargarey wey kul kaayanoo mm'i hongandi jiiri kul ngi zunubey. ⁴ Zama haw yaaru kuri nda jindaaru kuri si hin ka zunubu kaa.

[‡] 9:20 9.20 Fattaroo 24.8.

⁵ Woo maaganda se waatoo kaŋ Almasihu kaa aduppa ra, a nee Irkoy se:

«N'si baa sargari, n'si baa nooyan, gaaham no n'daŋ ay ga.

⁶ Sargari kukurantey wala zunubu sargarey si kan ma ne.

⁷ Ay nee:

«Nga ne, agay ne ma kaa ka ni ibaayoo tee, ay Koyoo, sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaabu kunkunantaa ra ay ga.»*

⁸ A nka jin ka nee:

«N'si baa sargari, nda nooyan, nda sargari kukurante, nda zunubu sargari,

i mana kan ma ne.»

Ba kaŋ se hayayan no kaŋ ga nondi ka sawa nda ašariyaa.

⁹ A nee koyne:

«Nga ne, agay ne ma kaa ka ni ibaayoo tee.»

A ga sargari jinaa tuusu ka ihinkantoo gorandi. ¹⁰ Irkoy ibaayoo woo albarkaa ra ir jisandi jere ga Irkoy se, zama Isa Almasihu na nga kunturoo noo a ma tee sargari cee folloku.

¹¹ Sargari juwalkaw kul mma kay zaari kul ka nga goyoo tee. Cee boobo haya follokey no a g'i noo sargari kaŋ abada i si hin ka zunubu kaa. ¹² Amma Almasihu na sargari folloku kaa kaŋ ga zunubu yaafa, woo banda ga, a goro Irkoy kabe hennaa ga hala abada.† ¹³ Sohõ a ga batu hala nga iberey ma tee taari ka danandi nga cewey cire. ¹⁴ Zama sargari folloku albarkaa ra a na borey tee timmanteyan hala abada kaŋ ga yeetandi jere ga Irkoy se.

¹⁵ Hundi Henanantaa mo na nga seedetaraa tee ir se. Zama waatoo kaŋ a nee:

¹⁶ ««Amaanaa kaŋ ay g'a zaa i se zaarey wey banda ga», war Koyoo k'a har,

«ay g'ay ašariyawey dan biney ra, ay g'i hantum lakkaley ra»»,

¹⁷ a nee koyne: «Ay si yee ka hongaa ngi zunubey nda ngi teegoy futawey.»‡ ¹⁸ Nongu kaŋ ra yaafayan teendi, sargari si yee ka hun zunubu se.

Ir ma man Irkoy

¹⁹ Woo se, ag'armey, ir goo nda fondo nda naanay ka huru nongu henanantaa ra Isa kuroo albarkaa ra. ²⁰ A na fondo taaga hunante feeri ir se kaŋ ga bisa nda hukumoo

* **10:7** 10.5-7 Zabur 40.7-9. † **10:12** 10.12 «Amma Almasihu na sargari folloku kaa kaŋ ga zunubu yaafa, woo banda ga, a goro Irkoy kabe hennaa ga hala abada», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Amma Almasihu na sargari folloku kaa zunubey se hala abada, woo banda ga, a goro Irkoy kabe hennaa ga». ‡ **10:17** 10.16-17 Žeremi 31.33-34.

ridowoo, maanaa nga gaahamoo. ²¹ Ir goo nda sargari juwalkaw beeri kaŋ gorandi Irkoy hugoo bonj. ²² Ir ma man Irkoy nda bine kaaray nda naanay timmante, ir ma duu bineyaŋ kaŋ henan ka mooru ifutu kaŋ ir bay ir lakkaley ra kaŋ ir n'a tee nda gaaham kaŋ numay nda hari henanante. ²³ Ir ma gaabandi ka gaabu ir naataa haryanoo ga bila binehunay, zama bora a kaŋ na allaahidoo zaa ga laadir. ²⁴ Ir ma cere hawgay ka cere gaabandi baji nda teegoy henna ga. ²⁵ Ir mas'ir margaroo naŋ sanda takaa kaŋ nda boro fooyaŋ ga doona k'a tee. Ir ma cere bine daŋ, waaniwaani war ga dii ciitoo zaaroo ga baa ka too.

²⁶ Nda ir ga muray ka cindi ka zunubu tee, ka gar ir duu cimoo bayraa, sargari sii no koyne kaŋ ga zunubu yaafa. ²⁷ Amma haya sii no kala ciitoo batuyanoo kaŋ ga boro hunburandi nda nuune futaa kaŋ ga iberey gon. ²⁸ Boro kaŋ na Musa ašariyaa yankar, bila hinnari a ga wiiyandi seede hinka wala ihinza šennoo ga. ²⁹ De war ga hongu macin ti zukandoo kaŋ nda bora a ga hima kaŋ na Irkoy Iz'aroo kaynandi, ka amaanaa kuroo kaŋ n'a henanandi tee yaada, ka Irkoy Hundi tamallantaa wow? ³⁰ Zama ir ga bora a bay kaŋ nee: «Agay no ma boro zukandi, agay no ma boro bana.»[§] A nee mo: «War Koyoo ga nga jamaa ciiti.»* ³¹ Almasiiba ti boro ma kaŋ Irkoy hunantaa kaboo ra!

³² Wa hongu war zaari jinawey, war lakkaley feeriyanoo banda ga, war na wongu šenda hotta tangam, ³³ kaŋ cee fooyaŋ i na war wow ka war kabekunafutay borey jine wala mo war tee affoo borey bande kaŋ i g'i tee takaa woo. ³⁴ War zarabi kasa-izey bande†, war yadda nda jaali i ma war almaanoo taa war kone, zama war ga bay kaŋ war goo nda alman henna duumante. ³⁵ War masi war naanayyanoo fur, a goo nda sufuray beeri. ³⁶ War ga too muŋeyan ga hala war ma duu ka Irkoy ibaayoo tee ka duu allaahidoo kaŋ a n'a zaa. ³⁷ Zama Citaaboo nee: «Ne nda kayna, nda cahāyan, bora a kaŋ ga hima ka kaa ga kaa, a si gay.

³⁸ Ay boro šerrantaa si huna kala nda naanaa albarkaa.‡
Amma nda a yee nda banda, ay binoo si bag'a.»[§]

§ 10:30 10.30 Alhukumoo 32.35. * 10:30 10.30 Alhukumoo 32.36. † 10:34 10.34 «War zarabi kasa-izey bande», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «War na hinnari cebe kasa-izey se». ‡ 10:38 10.38 «Ay boro šerrantaa si huna kala nda naanaa albarkaa», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Ay bora a kaŋ naanaa n'a tee boro šerrante, ga huna». § 10:38 10.38 Habaku 2.3-4.

³⁹ Amma ir, ir sii borey ra kaŋ ga yee banda ka halaci. Ir sii kala borey ra kaŋ ga naanay ka ngi hundey hallasi.

11

Ir Izirayel hayragey naanayyanoo

¹ Naanayyan man'ti kala ma hakiika kaŋ naataa kaŋ n'duu a šikka sii a ra, hayey kaŋ n'si dii ey ti cimi. ² Nga no ka kate Irkoy ma seedetaray henna har ir hayragey ga.

³ Naanayyan ka kate ir ma faham kaŋ Irkoy meesennoo ka adupna daaru, taka kaŋ ra hayey kaŋ ir ga dii ey mana hun kala hayey ra kaŋ moo si dii ey.

⁴ Naanayyan ka kate Habila ma sargari kaa Irkoy maapoo ga kaŋ baa Kabila wanoo. Naanayyanoo woo se seedetaray teendi a ga kaŋ boro šerrante no. Irkoy na seedetaray tee nga nooyaney ga. Woo maaganda se, ba kaŋ a buu, a ga šelaŋ.

⁵ Naanayyan ka kate Henok ma zandi bila nda a ma dii buuyan. Boro kul mana dii a koyne, zama Irkoy k'a zaa. Za a mana zandi, a duu seedetaray kaŋ nee boro no kaŋ kan Irkoy se. ⁶ Bila naanayyan boro si hin ka kan Irkoy se. Boro kaŋ man Irkoy, kala a ma naanay kaŋ Irkoy ga bara, de mo a ga borey bana kaŋ g'a ceeci.

⁷ Naanayyan ka kate Nuhu ma sunduku beeri tee k'a tee harihii waatoo kaŋ Irkoy na hayayan cebe a se kaŋ boro si dii ey. Irkoy hunburay ra a n'a tee ka nga hugoo borey hallasi. Nga naanayyanoo cebe kaŋ adupna borey, boro laalayan no, nga naanayyanoo sabbu se a diyandi boro šerrante.

⁸ Naanayyan ka kate Ibrahima ma tuuru Irkoy ciyayanoo se ka koy nongu ra kaŋ a ga hima k'a tubu. A koy bila nda a ma bay nongoo kaŋ ra nga ga koy. ⁹ Naanayyan ka kate a ma koy goro gandaa ra kaŋ allaahidoo zandi a se. A goro hukkumyan cire. Isiyaka nda Yakuba kaŋ na allaahidu follokaa tubu Irkoy do mo goro hukkumyan cire. ¹⁰ A na koyraa batu kaŋ goo kaa kaŋ goo nda asaasu henna, Irkoy ti bora kaŋ ga takaa kaŋ nda a ga cina žeeri, nga ti cinakaa mo.

¹¹ Naanayyan ka kate Sarata mo, ba kaŋ se woy gun no, ba kaŋ se nga jiirey boobo, a hin ka ize daŋ adupna ra, zama bora kaŋ na allaahidoo zaa, a n'a dii laadirante.* ¹² Woo

* **11:11** 11.11 «Naanayyan ka kate Sarata mo, ba kaŋ se woy gun no, ba kaŋ se nga jiirey boobo, a hin ka ize daŋ adupna ra, zama bora kaŋ na allaahidoo zaa, a n'a dii laadirante», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Naanayyan ka kate mo Ibrahima nda Sarata, ba kaŋ se woy gun no, ba kaŋ Ibrahima jiirey boobo, a hin ka ize daŋ adupna ra, zama bora kaŋ na allaahidoo zaa, Ibrahima n'a dii laadirante.»

maaganda se aru folloku kan a ga hima nda gaahamoo buu na jama hay kan ga boobo sanda beenaa handarawey, sanda labutaasoo kan goo teekoo mijoo ga kan hinnaa si hin ka kabandi.

¹³ Borey wey kul mana buu kala naanayyan ra, i mana duu hayey kan allaahidey zandi i se, amma i n'i honnay nongu mooro ra, i n'i foo. I yadda kaaray kan ngi man'ti kala yawyan nda naarukawyan laboo ga. ¹⁴ Borey kan ga ţelan nda takaa woo, ga cebe kaaray kan ganda tana no ngi g'a ceeci. ¹⁵ Koyne mo nda a gar i nka faaji gandaa se kan ra i fatta, i duu fondo ka yee. ¹⁶ Amma sohõ i ga ganda ceeci kan baa woo din, maanaa beenaa wanoo. Woo maaganda se Irkoy si haw nga ma ciyandi nda ngi Irkoy, zama a na koyra hanse i se.

¹⁷ Naanayyan ka kate, waatoo kan Ibirahima siyandi, a na Isiyaka tee sargari. A na nga iz'aru follokaa tee sargari, nga kan allaahidu zandi a se. ¹⁸ Irkoy bay ka bayrandi a se ka nee: «Isiyaka no ma duu ma ne hayyan kan ra ni maapoo si dere.»[†] ¹⁹ Ibirahima laasaabu ka dii kan ba bukaw, Irkoy ga hin k'a tunandi. Woo maaganda se izoo yee a ga sanda haya kan tun bukawey game.

²⁰ Naanayyan ka kate Isiyaka ma gaara Yakuba nda Eso se hayayan kan ga kaa ga.

²¹ Naanayyan ka kate Yakuba, waatoo kan a goo buuyan mee ga, a gaara Isufi iz'arey se nda affoo-foo. A dibi nga bundoo mijoo ga ka sujudu.

²² Naanayyan ka kate, waatoo kan Isufi buuyanoo man, a ţelan Izirayel borey fattayanoo ga Misira ra. A na yaamar noo nga birey here.

²³ Naanayyan ka kate, waatoo kan Musa hayandi, nga hayragey m'a tugu handu hinza, zama i dii kan zankaa ga boori, de i mana hunbur kokoyoo yaamaroo.

²⁴ Naanayyan ka kate, waatoo kan Musa beeri, a wanji nga ma ciyandi Firawuuna ize woyoo iz'aroo. ²⁵ A suuba nga ma žilla Irkoy jamaa bande nda nga ma maakaani waati kayna zunubu ra. ²⁶ A dii kan kaynandoo kan i n'a tee Almasihu se goo nda gomni beeri ka bisa Misira almaanoo, zama a si dii kala sufuraa.

²⁷ Naanayyan ka kate a ma hun Misira bila nda a ma hunbur kokoyoo futuyanoo. A gaabandi sanda boro kan ga dii bora kan si diyandi. ²⁸ Naanayyan ka kate a ma Borcintaraa jingaroo tee ka kuri danyanoo tee hala halacikaa masi too Izirayel gunde jinawey do.

[†] **11:18** 11.18 Sintinoo 21.12.

²⁹ Naanayyan ka kate i ma teeko Hari Ciraa dunbu ka bisa sanda labu koga, ka gar Misira borey kaŋ nee ngi g'a tee, i yoole.

³⁰ Naanayyan ka kate Žeriko cetewey ma kaŋ waatoo kaŋ i n'i kuubi jirbi iyye. ³¹ Naanayyan ka kate woykuuroo Rahab mana halaci borey kaŋ si haŋajer Irkoy se bande, zama a nka monnokey yawzunbay nda alaafiya.

³² Macin no ay ga nee koyne, zama ay si duu ay boŋ ka ŝelaŋ Žedewoŋ ga, nda Barak, nda Samsoŋ, nda Žefte, nda Dawda, nda Samiyel, nda annabey. ³³ Ngi kaŋ naanayyanoo ka kate i ma hin laamawey, i laama nda ŝerretaray, i duu allaahidey hayey, i na ganjihaylawey mijney daabu, ³⁴ i na nuunaa gaaboo wii, i hallasi takubaa ra. Ngi yalaafuyanoo ra i duu gaabi, i duu hinay wongoo ra, i na wongu-ize waaney gaaray. ³⁵ Woyyaŋ kaŋ borey buu, borey tun ka nondi i se, affooyaŋ gurzugay, zama i mana yadda ka Irkoy yankar hala i ma ngi feeri, amma i baa ngi ma duu tunyan henna. ³⁶ Affooyaŋ mo i n'i sii k'i kaŝikaŝi, k'i barzu, k'i haw k'i daŋ kasu. ³⁷ I n'i warra nda tondi k'i wii, i n'i dunbu nda cendi, i n'i wii nda takuba, i mana huna nongu foo, i bankaaray nda feeji kuuru nda hancin kuuru, i tilasu, i n'i zarabi, i n'i žilla. ³⁸ Ngi kaŋ naanay, aduŋŋa si hima nda ngi dumey, i dere saajey nda tondi hondey ra, nda tondi guusey ra, nda laboo guusey ra.

³⁹ Borey wey kul, seedetaray henna harandi ngi naanayyanoo ga, woo kul, i mana duu hayaa kaŋ allaahidoo zandi i se. ⁴⁰ Zama Irkoy na haya kayandi ir se kaŋ ga hanse ka hennay, hala i masi tee timmante bila ir.

12

Baaba Irkoy ga nga izey aladabu

¹ Woo se ir mo, zama seede jamaa woo g'ir kuubi k'ir bere, ir ma jeeje kul nda zunubu kaŋ ga cahã k'ir daabu fur, ir ma zuraa zuru kaŋ goo ir jine nda muŋeyan. ² Ir m'ir moyey kanji Isa ga kaŋ ti naanayyan koyoo, nga ti timmandikaa. Naaloo kaŋ g'a batu maaganda se, a yadda ka buu kanjandibundoo ga, a mana haawoo guna kaŋ goo a ra, a goo ma goro Irkoy kokoy gorodogoo kabe hennaa ga.

³ Wa hongu boraa kaŋ na zunubantey kakawey muŋe hala war masi naŋ war ma fara, war biney masi duu ka hun.

⁴ War zunuboo wonguyanoo ra, war mana gurgay jina hala nongu kaŋ ga i ma war kurey mun. ⁵ War nka dirŋa hoyraa kaŋ ga ŝelaŋ war se sanda iz'aruyaŋ, a nee:

«Ay iz'aroo, mas'ir Koyoo aladaboo kaynandi kaŋ a g'a tee ma ne.

De mo ni binoo masi hun nda a ga ni layboo cebe.

⁶ Zama bora a kan ir Koyoo ga bag'a no a g'a aladabu.

Bora a kan a g'a dii nga izoo no a g'a gooji.»*

⁷ Wa gurzugay mupe, nga nda war ga aladabu. Irkoy mma war dii nga iz'arey. May ti izoo kan baaboo si aladabu?

⁸ Amma nda war si duu aladaboo kan borey kul ga duu a, war man'ti kala taray izeyan, war man'ti nga izey. ⁹ Koyne mo adupna ra ir duu baabayan kan n'ir aladabu, ir n'i beerandi. Ir s'ir bon yeeti ganda hundey Baaba se ka duu hunayan wala? ¹⁰ Cimi no i s'ir borey aladabu kala waati kayna se ka sawa nda woo kan ga kan i se, amma nga, a s'ir aladabu kala ir nafaa se ka duu nga henanyanoo ra. ¹¹ Ka gar aladabuyan kul, dogoo din da a si hima nda paali haya, binemarayyan no. Amma waati banda ga, bora a kan duu a, ga duu nga gomney kan ti alaafiya nda šerretaray.

Hoyrayyan nda yaamaryan

¹² Woo maaganda se «wa war kabey kan fara šerre ka boori nda war kanjey kan ga jijiri.»† ¹³ «Wa fondo šerranteyan tee war cewey se»‡ hala woo kan ga sinbar masi golbi, amma a ma duu baani.

¹⁴ Wa ceeci alaafiya ma bara war nda borey kul game, nda henanyan, bila henanyan boro kul si dii ir Koyoo. ¹⁵ Wa hawgay boro kul masi Irkoy anneemaa yala. Boro kul masi nan dooray ma zay nga binoo ra ka boro boobo žiibandi. ¹⁶ Woy nda aru izefututaray teekawyan masi bara war game, haya henanante kaynandikaw masi bara war game, sanda Eso kan na nga izejinawtaraa neere ŋaayan de se. ¹⁷ War ga bay kan woo din banda ga, kan a baa nga ma duu gaararoo, i wanji a ga. A mana duu taka kul kan nda nga ga takaa barmay, ba kan a n'a ceeci nda hēeni.

¹⁸ War mana too tondi hondoo§ do kan ga boro ga hin ka tuku, war mana too nuunaa kan ga dii do, war mana too kubaa do, war mana too kubay beeroo do, war mana too hewkuroo do, ¹⁹ war mana maa laati beeroo jindoo, war mana maa boro jinde. Borey kan maa jindoo nee jindoo masi yee ka šelan ŋi se koyne. ²⁰ Zama i mana hin ka yaamaroo mupe kan nee: «Ba nda adabba ka tuku tondi hondoo ga, i g'a warra nda tondi k'a wii.»* ²¹ Hayaa kan i dii a hanse k'i hunburandi hala nongu kan ra Musa nee: «Ay hanse ka hunbur hala ya mma jijiri.»†

* **12:6** 12.6 Yaasawey 3.11-12. † **12:12** 12.12 Ezayi 35.3. ‡ **12:13** 12.13

Yaasawey 4.26. § **12:18** 12.18 Sinay tondi hondoo no. * **12:20** 12.20 Fattaroo 19.12. † **12:21** 12.21 Alhukumoo 9.19.

²² Amma war too Siyoŋ tondi hondoo do nda Irkoy hunantaa koyraa kaŋ ti Žerizalem kaŋ goo beenaa ra, nda almalayka zenber-zenberyaŋ kaŋ ti jingaroo hoorawey margaroo, ²³ nda gunde jinayaŋ margaroo kanyaŋ hantumandi beenaa ra, nda Irkoy kaŋ ti borey kul ciitikaa, nda boro šerrantey hundey kaŋ Irkoy n'i tee boro timmanteyaŋ. ²⁴ War too Isa do kaŋ ti amaana taaga waafakandikaa, nda kuroo ga kaŋ sayandi kaŋ ga šelaŋ ka bisa Habila wanoo.

²⁵ Wa hawgay war masi wanji boraa ga kaŋ ga šelaŋ. Zama nda borey din kaŋ wanji boraa ga kaŋ ga šelaŋ laboo ga mana hallasi, taka foo nda ir ga hin ka hallasi nda ir na banda bere boraa se kaŋ šennoo hun beenaa ra? ²⁶ Nga kaŋ jindoo ga laboo jijirandi, amma sohō a na allaahidu zaa ka nee: «Man'ti laboo hinne no ay ga yee koyne k'a jijirandi, ay ga beenaa mo jijirandi.»[‡] ²⁷ «Yee koyne» woo kaŋ harandi ka bisa ga cebe kaŋ hayey kaŋ goy aduŋna takaroo ga, ga jijiri hala hayey kaŋ si jijiri ma cindi.

²⁸ Zama ir ga hima ka duu laama kaŋ si tun, ir ma Irkoy anneemaa dii henna kaŋ nda ir ga goy a se nda taka kaŋ ga kan a se, nda beeray nda hunburay. ²⁹ Zama ir «Irkoy man'ti kala nuune beeri»[§].

13

Takaa kaŋ ra boro ga kan Irkoy se

¹ Wa koy jine armataray baji ra. ² War masi dirŋa yaw zumandiyān, nga ka kate boro fooyaŋ ma almalaykayaŋ zumandi bila nda i ma bay. ³ Wa hongu kasa-izey sanda war mma bara i bande kasaa ra. Wa hongu borey kaŋ i g'i žilla, zama war mo, gaaham goo war se.

⁴ Borey kul ma hiijay beerandi, kurŋe nda wande ma laadir, zama woy nda aru izefututaray teekey nda zina-teerey, Irkoy g'i ciiti.

⁵ Nooru baji masi war gongu, war ma wasa nda woo kaŋ goo war kone, zama ir Koyoo hunday nee: «Ay si ni naŋ abada, ay si ni fur abada.»^{*} ⁶ Woo se ir ga hin ka nee nda naanay:

«Ay Koyoo ti ay faabakaa,
ay si hunbur haya kul,
macin no boro ga hin k'a tee ya ne?»[†]

⁷ Wa hongu war jineborey kaŋ na Irkoy meešennoo har war se, wa ngi dira takaa guna ngi hunaroo benantaa ga, wa ngi naanayyanoo denden. ⁸ Isa Almasihu follokaa no bi,

[‡] 12:26 12.26 Aže 2.6. § 12:29 12.29 Alhukumoo 4.24. * 13:5 13.5 Alhukumoo 31.6, 8; Žozuwe 1.5. † 13:6 13.6 Zabur 118.6.

nga no hõ, nga no hala abada. ⁹ War masi nan cawandiyān dumi-dumiyān nda cawandiyān waaniyān ma war lakkaley bere, zama a ga boori Irkoy ma nga anneemaa ka boro binoo tabatandi, man'ti ŋaayanyan ašariyaa kan mana bay ka borey nafa kan ga dira nda ey k'a tee.

¹⁰ Ir goo nda sargari tonadoo kan sargari juwalkey kan ga goy Irkoy hukkumoo ra sii nda fondo ka hayaa ŋaa kan ga sargandi. ¹¹ Adabbawey kan sargari juwalkey jineboraa ga ŋgi kurey ka koy nongu henanantaa ra zunubu tuusuyanoo se kunturey si tonandi kala jamaa kaloo se taray.† ¹² Woo se Isa mo, hala nga ma duu ka jamaa henanandi nda nga boŋ kuroo, a zarabi koyraa mijoo se banda. ¹³ Adiŋi ir ma fatta ka koy a do jamaa kaloo se taray, ir ma kaynandoo zaa sanda nga. ¹⁴ Zama ne ra koyra kan ga duumi sii no, woo kan goo kaa no ir g'a batu. ¹⁵ [Adiŋi] ir masi fay nda ka saabuyan sargari kaa Irkoy maapoo ga Isa Almasihu albarkaa ra, maanaa nga maapoo saabuyanoo ma bara ir mijey ra. ¹⁶ War masi dirŋa ihenna teeyan, war ma cere faaba nda war almaanoo, zama sargarey wey dumey no ma kan Irkoy se.

¹⁷ Wa haŋajer war jineborey se, war ma war boŋ yeeti ganda i se, zama ŋgi no ma war hundey lakkal, Irkoy ga kaa k'i hãa. Wa woo tee hala i ma war juwal nda jaaliyan bila taabi kan sii nda war se nafaw.

¹⁸ Wa Irkoy ŋaaray ir se, ir ga naanay ka bay kan ir biney ga boori, ir ga baa ir ma dira nda fondaa haya kul here. ¹⁹ Ay g'a ŋendandi war ga war m'a tee hala ya cahã ka yee war ga.

Saabuyan

²⁰ Irkoy kan ti Alaafiyakoyoo kan na feeji kurkaw beeroo, ir Koyoo Isa tunandi ka hun bukawey ra amaana abadantaa kuroo albarkaa ra, ²¹ ma war tee timmanteyan ka teegoy henna dumi kul tee nga ibaayoo se. A ma haya tee ir ra kan ga kan a se Isa Almasihu albarkaa ra kan darža ma bara a ga abada [hala abada]! Amin.

Fooyan kokorantaa

²² Ag'armey, ay g'a wiri war ga, war ma hoyraa ŋennoo woo dii, zama haya kayna de no ay n'a hantum war se. ²³ War ma bay kan ir armaa Timote taŋandi. Nda a kaa tanba, agay nda a ga koy dii war. ²⁴ Wa war jineborey kul foo, nda Irkoy boro henanantey kul. Ir armey kan goo Itali gandaa ra ga war foo. ²⁵ Irkoy anneemaa ma bara war kul bande.

† 13:11 13.10-11 Sargarey 16.27.

Batagaa kaŋ Žak n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Žak ka batagaa woo hantum. A nk'a hantum Isa ganakey kul se kaŋ say-say aduŋŋa kul ra. A nee boro kaŋ sii nda lakkal m'a wiri Irkoy ga, a ga duu a.

Hoyrayaŋ ne kaŋ Žak n'i hantum ganakey se:

- *I ma duumi Irkoy bande waati šendey ra.*
- *I ma baa Irkoy meešennoo.*
- *I ma baa ŋgi cinaa ka gomni tee talkey se.*
- *I masi ŋgi boŋ cebe.*
- *I masi borey ciinay.*

Boro si hin ka naanay Isa Almasihu Alhabar Boryaa ma goro mana teegoy henna tee, zama «naanay bila teegoy man'ti kala haya bukaw» (zamnaa 2.26).

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapney

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Žak kaŋ ti Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu tam ka batagaa woo sanba ka Izirayel alkabiila woy cindi hinkaa (12) kaŋ say-say foo.

Naanay nda lakkal

² Ag'armey, siiyan dumi-dumey kaŋ duu war, w'i dii sanda jaali de, ³ ka bay kaŋ war naanaa siiyanoo ga muŋeyan hay. ⁴ Kala muŋeyanoo ma nga goyoo timmandi hala war ma nin ka tee boroyaŋ kaŋ tee ka timme, hala nongu kaŋ ra haya kul si war kuma. ⁵ Nda boro goo war ra kaŋ sii nda lakkal, a m'a wiri Irkoy ga kaŋ ga borey kul noo nda kabedoonay bila citi, a g'a noo a se. ⁶ A m'a wiri nda naanay bila šikka, zama boro kaŋ ga šikka ga hima nda teekoo bonday kaŋ hewoo g'a ka koy nongoo kul here. ⁷ Boraawoo dumoo masi hongu nga ga duu ir Koyoo do haya, ⁸ lakkal hinka-hinkakoyni no, nga fondawey kul ra, a si kay doo foo.

Talka nda almankoyni

⁹ Arma talkaa ma jaali nda nga jeryanoo, ¹⁰ almankoynoo ma jaali nda nga yeegandayanoo, zama haya bisante no sanda suboo kutukuryaa. ¹¹ Zama waynaa fatta nda nga konnoo, a ga suboo kogandi, nga kutukuryaa ga kaŋ, nga booroo dere. Takaa din da, almankoynoo ga menne nga goyey ra.

Siiyaney

¹² Bora a duu gomni kaŋ ga siiyan suuri, zama nda a duu maa henna, a ga duu hunayan fuulaa kaŋ ir Koyoo na nga allaahidoo zaa borey se kaŋ ga baa nga. ¹³ Boro kul kaŋ no, waati kaŋ a siyandi, a masi nee: «Irkoy k'ay sii ya ifutu tee», zama ifutu si hin ka Irkoy sii, nga mo si boro kul sii a ma ifutu tee. ¹⁴ Amma boro foo kul mma siyandi waati kaŋ nga boonay futaa n'a cendi k'a darga. ¹⁵ Woo banda ga, nda boonay futaa zandi, a ga zunubu hay, nda zunuboo nin, a ga buuyan hay.

¹⁶ War masi war boŋ darga, ag'armey, ay baakey. ¹⁷ Nooyan henna kul nda nooyan timmante kul si hun kala beene, gaayey Baaba do. Nga kaŋ si barmay, a si tee bii kaŋ ga bere-bere. ¹⁸ Nga ibaayoo ra, a n'ir hay cimoo ŝennoo sabboo ra, hala ir ma tee sanda nga takahayey ize jina-jinawey.

Wa haŋajer Irkoy meeŝennoo se k'a ka goy

¹⁹ War ma bay, ag'armey, ay baakey, adamize kul ma cahã ka haŋa kayandi, amma a masi cahã ka ŝelaŋ, a masi cahã ka futu, ²⁰ zama adamize futuyanoo si haya tee kaŋ ga ŝerre Irkoy jine. ²¹ Woo se war ma žiibi kul naŋ, nda laalay futu kul, wa ŝennoo kaŋ dumandi war biney ra dii nda bineyaynay, a goo nda hini ka war hundey hallasi.

²² Wa ŝennoo ka goy, war masi haŋajer a se hinne ka war boŋ darga. ²³ Zama boro kaŋ ga haŋajer ŝennoo se, amma a s'a ka goy, bora a ga hima nda boro kaŋ na nga ndum cimoo guna diji ra, ²⁴ a na nga boŋ guna, a koy, de dogoo din da a dirŋa takaa kaŋ ga nga goo. ²⁵ Amma boro kaŋ na aŝariya timmantaa kaŋ ga sawalandi guna boryo, a duumi a ra, a mana tee haŋajerkaw dirpante, a g'i ka goy, bora a ga duu gomni nga goyey ra.

²⁶ Nda boro ga hongu addini boro ti nga, amma a si hin nga miŋoo, a mma nga boŋ darga, nga addinaa ti yaada. ²⁷ Addinaa kaŋ ra žiibi sii, a ga henan Irkoy ir Baaba jine ti: ma alyatimey nda woyey kaŋ kurŋey buu gaakasinaŋ ngi fararoo ra, ma ni boŋ dii aduŋŋa žiiboo ga.

2

Masi borey bisandi cere

¹ Ag'armey, war masi borey bisandi cere ir Koy daržantaa Isa Almasihu naanaa ra. ² Nda boro kaŋ wura korbay goo kaboo ra, darbay henna goo jindoo ra, huru kate war margaroo* ra, de talka foo mo huru kate kaŋ darbay žiiba

* 2:2 2.2 «margaroo», Grek ŝenni ra, almaganaa faa ti «margahugoo».

goo jindoo ra, ³ war na bora a kan ga darbay henna a goo beerandi ka nee a se: «Ni, goro ne nongu henna woo ra». Amma war nee talkaa se: «He ni, kay no din ni cewey ga», wala «Goro ganda ay cewey cire». ⁴ War hunday game, war na borey bisandi cere, war mana tee ciitikaw lakkal laalayan wala?

⁵ Wa hanajer, ag'armey, ay baakey, Irkoy nka borey kan adupna g'i himandi talka suuba k'i tee naanaykaw beeriyan k'i tee Irkoy Laamaa tubukawyan kan a na allaahidu zaa borey se kan ga baa nga. ⁶ Amma war, war na talkaa kaynandi. Man'ti almankoyney no ma war dan ngi hinoo cire, man'ti ngi no ma war ka koy ciitikey jine? ⁷ Man'ti ngi no ma maa henna wow kan ga ciyandi war ga?

⁸ Šikka sii kan nda war na ašariya beeroo tabatandi sanda takaa kan nda Citaaboo n'a har ka nee: «Ma baa ni cinaa sanda takaa kan nda n'ga baa ni bonj»[†], war na haya henna tee. ⁹ Amma nda war na borey bisandi cere, war na zunubu tee. Ašariyaa ga war zukandi, ašariyaa hookaw ti war. ¹⁰ Boro kan na ašariyaa kul dii, amma a na kanje folloku kuta, bora a na kanje kul kuta. ¹¹ Zama bora a kan nee: «Masi zina»[‡], nga da ka nee mo: «Masi boro wii»[§]. Nda n'si zina, amma n'ga boro wii, ni tee ašariyaa hookaw. ¹² Wa šelan war ma goy sanda boroyan kan ašariyaa kan ga sawalandi g'i ciiti, ¹³ zama ciitoo ga tee haya kan ra hinnari sii borey se kan si hinna. Hinnari ga hin ciiti.

Teegoyey no ma naanaa timmandi

¹⁴ Ag'armey, macin no a g'a hanse nda boro ga nee nga ga naanay, ka gar nga teegoyey s'a cebe? Naanaa ga hin k'a hallasi wala? ¹⁵ Nda war armaa wala war woymaa baji, a sii nda nga zaari kul meehunaa, ¹⁶ de boro foo war ra nee a se: «Koy nda alaafiya, ma cankan, ma kungu», ka gar a man'a noo hayaa kan ga a ga too, macin no a g'a hanse? ¹⁷ Takaa din da ti naanaa, nda teegoy sii a bande, nga bonj se bukaw no.

¹⁸ Boro ga nee: «Naanaa goo ma ne, teegoy hennayan goo ya ne.» Ni naanaa cebe bila teegoy, ay g'ay naanaa cebe ma ne ay teegoyey ra. ¹⁹ N'ga naanay kan Koy folloku bara, haya henna no, ganje mo ga naanay, de i ga jijiri. ²⁰ He boro yaadaa, n'ga baa ma bay kan naanaa bila teegoy sii nda nafaw? ²¹ Ibirahima, ir baaba, man'ti teegoy k'a tee boro šerrante kan a na nga iz'aroo Isiyaka dan sargari tonadogoo bonj ka nee nga g'a kaa sargari? ²² N'dii kan

[†] 2:8 2.8 Sargarey 19.18. [‡] 2:11 2.11 Fattaroo 20.14; Alhukumoo 5.18. [§] 2:11 2.11 Fattaroo 20.13; Alhukumoo 5.17.

naanaa nda nga teegoyey ka goy cere bande. Teegoyey no ma naanaa tabatandi. ²³ Citaaboo šennoo tabati kaŋ nee: «Ibrahim naanay Irkoy, de a kabandi a se šerretaray.»* A ciyandi: Irkoy ceroo.† ²⁴ War dii kaŋ teegoy no ma adamize tee boro šerrante, man'ti naanaa hinne.

²⁵ Woykuuroo Rahab‡ mo, man'ti teegoyey kaŋ a n'i tee maaganda se a tee boro šerrante, kaŋ a na dontokey dii k'i ka koy nda fondo foo tana? ²⁶ Zama takaa kaŋ nda gaaham bila hundi man'ti kala bukaw, takaa din da naanay bila teegoy man'ti kala haya bukaw.

3

Boro, ma hin ni mijoo

¹ Ag'armey, war masi boobo ka tee alfa, war ma bay kaŋ ir kaŋ ti alfagey, ir ciitoo ga kuu, ² zama cee booboyan ir kul ga kaŋ. Boro kaŋ si dere nga šennoo ra man'ti kala boro kaŋ tee ka timme. A goo nda mo nga gaahamoo kul se hini. ³ Nda ir ga aljam daŋ baryey mijey ga hala i m'ir ibaayoo tee, ir g'i juwal ka koy nda ngi kunturey kul nongu kaŋ ra ir baa. ⁴ Nga ne, harihii beerey mo, takaa kul kaŋ nda i ga beeri, hew beerey g'i tuti, amma leemu kaccu foo no m'i ka koy nongu kaŋ zurandikaa baa ra. ⁵ Takaa din da, deene mo man'ti kala gaaham nongu kaccu, a ga hin ka haya beeriyan ka bolsay. Wa guna takaa kaŋ nda nuune-ize ga hawsa beeri ton! ⁶ Deene man'ti kala nuune. Deene goo ir gaahamey ra sanda adupna laalaa. Nga no ma gaaham kul žiibandi. Nga no ma nuune daŋ ir hunaroo kul ra. Žahannam nuunaa no m'a diinandi. ⁷ Ganjihooga dumi kul, nda cirawey, nda gandakoyey, nda haroo hayey ga goojandi, adamize no m'i gooji. ⁸ Amma deene, boro kul si hin k'a gooji: haya futu no kaŋ si kay nongu foo. A ga too met nda naaji kaŋ ga wiiya. ⁹ Nga nda ir g'ir Koyoo, ir Baaba saabu, nga nda ir ga adamizey danga kaŋ takandi ka hima nda Irkoy. ¹⁰ Mee follokaa ra gaarari nda dangari ga hun. Ag'armey, a si hima ka tee takaa woo. ¹¹ Hari dandiguusu follokaa, hari henna nda ihotta ga hun a ra wala? ¹² Ag'armey, jeejaynaa ga hin ka zaytu-izeyan hay wala mo alanebnaa ma jeejay hay? Nongu kaŋ ra hari ciiri-ciirante ga fatta si hin ka haŋ hari noo.

Lakkal dumi hinkaa

¹³ May ti lakkalkoynoo nda fahamantaa war ra? Bora ma nga teegoyey cebe nga dira taka henna ra nda bineyaynay nda lakkal. ¹⁴ Amma nda canseyan futu nda alhaasiditaray

* **2:23** 2.23 Sintinoo 15.6. † **2:23** 2.23 Ezayi 41.8; Taarikey 2to 20.7. ‡ **2:25** 2.25 Žozuwe 2.1-21.

goo war biney ra, war masi bolsay, war masi taari cimoo ga. ¹⁵ Woo man'ti lakkaloo kaŋ ga hun beene. Aduŋŋa, nda adabbawey, nda ganjey wane nda a, ¹⁶ zama nongu kaŋ ra canseyan nda alhaasiditaray goo, taka šiira nda goy laala dumi kul ga garandi a ra. ¹⁷ Lakkaloo kaŋ hun beene, haya jinaa ti, a ga henan, a ga alaafiya noo, a ga boro tee boro boryo, a ga waafakay ceeci, a ga too met nda hinnari nda teegoy henna, a si borey daŋ cere jine, almunafikitaray sii a ra. ¹⁸ Izoo kaŋ šerretaraa g'a hay ga dumandi alaafiya ra, alaafiyakoyney se a ga teendi.

4

Ceretaray dumi hinka

¹ Man ra wongey, man ra alfitinawey kaŋ goo war game ga hun? N'bay bine-ibaayey kaŋ ga cere kar, war hamey ra i ga hun? ² War ga hayey boonay, amma war si duu ey. War ga boro wii, war moyey ga baa haya, amma war si hin ka duu a. War ga yenje, war ga wongu, war si duu, zama war si Irkoy ŋaaray. ³ War ga ŋaaray, amma war si duu, zama war si ŋaaray nda fondaa, war si ŋaaray kala war bine-ibaayey teeyanoo se. ⁴ Zinateerey, war nka si bay kaŋ aduŋŋa ceretaraa man'ti kala ka tee Irkoy se iberi wala? Adiši boro kaŋ ga baa nga ma tee aduŋŋa se cere, mma tee Irkoy se iberi. ⁵ Wala war mma hongu Citaaboo mma šelan yaada kaŋ a nee kaŋ Irkoy ga hanse ka baa hundoo kaŋ a n'a daŋ ir ra, a ga canse a se? ⁶ Amma a ga anneema beeri noo ka bisa aduŋŋa wanoo, woo se Citaaboo nee:

«Irkoy ga binebeerey gandu,
amma a ga alhormo tee borey se kaŋ ga ngi boŋ yeeti ganda.»*

⁷ Adiši, wa cindi Irkoy cire, wa kay Ibilisi se, a ga zuru ka mooru war ga. ⁸ Wa man Irkoy, a ga man war. Zunubantey, wa war kabey ŋumay, lakkal hinka-hinkakoyney, wa war biney henanandi. ⁹ Wa war binemaraa bay, war biney ma kankam, war ma hēe. War haaraa ma bere ka tee binemarayyan, war ŋaaloo ma tee binehasaraw. ¹⁰ Wa war boŋ yeeti ganda ir Koyoo se, a ga war jer.

Masi ni armaa ciiti

¹¹ Ag'armey, war masi cere maa hasara, boro kaŋ ga daŋ nga armaa ga wala a ga nga armaa ciiti, ašariyaa ga boraa daŋ, ašariyaa no a n'a ciiti. Nda n'na ašariyaa ciiti, ni man'ti nga ganakaw, nga ciitikaw ti ni. ¹² Boro folloku ti ašariyaa gorandikaa nda nga ciitikaa, a ga hin ka boro

* 4:6 4.6 Yaasawey 3.34.

hallasi, a ga hin k'a halaci. Amma ni, ni ti may ka ni cinaa ciiti?

Masi ni boŋ jer

¹³ Sohō war ga ay goo, war kaŋ ga nee: «Hō wala suba ir ga koy koyra filaana ra, ir ga jiri foo tee no din, ir ga maamala, ir ga albaha tee.» ¹⁴ War si bay haya kaŋ no suba g'a hay. Macin ti war hunaroo? A man'ti kala harandaŋ kaŋ ga kaa alwaati kayna, woo banda ga, a ga dere. ¹⁵ War mma hima ka nee: «Nda ir Koyoo baa, ir ga huna, ir ga woo tee wala ir ga woo tee.» ¹⁶ Amma sohō, war ga war boŋ jer war bolsiyaney ra. Bolsiyanoo woo dumoo kul ga laala. ¹⁷ Boro kaŋ ga wan ka ihenna tee, de a man'a tee, bora na zunubu tee.

5

Kašetayan almankoyney ga kaŋ ga goykey fara-bagaa ŋaa

¹ Sohō war ga ay goo, almankoyney! Wa hēe war ma yooyo bonawey kaŋ ga kaŋ war boŋ maaganda se. ² War almaanoo funbu, dusey ga war bankaarawey zenji. ³ Guuruboosu tun war wuragoo nda war nzorfu kaaraa ra, ŋi guuruboosoo ga seedetaray tee war ga, a ga war gaahamey ŋaa sanda nuune. Zaari korawey kaŋ ga kaa ra war na alman marga. ⁴ Nga ne, goykey kaŋ goy war faarey hegaa ra, war na ŋi banaa dii, banaa kaati, hegaykey kaatoo huru hala ir Koyoo, Adupnakoyoo haŋaa ra. ⁵ War huna kaani ra laboo ga, war cindi daame ra. War na war boŋ naasandi sanda alman kaŋ i n'a soolu han foo a ma koosandi. ⁶ War na boro šerrantaa zukandi k'a wii. A mana war gandu.

Wa suuri, ir Koyoo kaayanoo man

⁷ Adiši ag'armey, wa gaabu suuri ga hala ir Koyoo kaayanoo ga. Wa alfaroo guna kaŋ ga laboo dumari-ize henney batu. A ga suuri ŋi maaganda se hala i ga duu ncirpi jinaa nda ikokorantaa. ⁸ War mo, war ma suuri, wa bine tee, zama ir Koyoo kaayanoo man.

⁹ Ag'armey, war masi cere ciinay hala war masi ciitandi. Nga ne, ciitikaa goo ma kay hugoo minoo ga. ¹⁰ Ag'armey, zarabi nda suuri here, wa annabey kaŋ šelaŋ ir Koyoo maapoo ga guna ka tee. ¹¹ Nga ne, borey kaŋ ga mupe duu gomni. War maa Ayuba mupeyanoo alhabaroo, war dii kokoroo kaŋ ir Koyoo n'a noo a se, ir Koyoo ga hanse ka tamalla, a ga hinna.

¹² Haya kul kaŋ no, ag'armey, war masi žee, a ma tee nda beenaa, wala laboo. War masi žeeyan dumi kul tee. War

ayyowoo, a ma tee ayyo, war kalaawoo ma tee kalaa, hala ciiti masi kaŋ war boŋ.

Irkoy ŋaarayyan nda naanay

¹³ Boro goo war ra kaŋ ga zarabi wala? A ma Irkoy ŋaaray. War boro kaŋ ga jaali, a ma don ka Irkoy saabu. ¹⁴ Boro kaŋ ga wirci war ra, a ma ciya Egilizoo boro beerey se i ma Irkoy ŋaaray a se k'a yon nda jii ir Koyoo maapoo ga. ¹⁵ Irkoy ŋaarayyan kaŋ teendi nda naanay ga wircikoynoo hallasi, ir Koyoo g'a tunandi. Nda a nka zunubu tee, a ga yaafandi a se. ¹⁶ Woo se wa war zunubey har cere se, war ma Irkoy ŋaaray cere se hala war ma duu ka duu baani. Boro šerrante, nda a na Irkoy ŋaaray, nga ŋaarayyanoo ga hanse ka bara nda alfayda. ¹⁷ Ilyasu man'ti kala adamize sanda ir cine. A na Irkoy ŋaaray nda hini ncirpi masi kaŋ, de mo ncirpi mana kaŋ laboo boŋ jiiri hinza nda handu iddu. ¹⁸ A yee koyne ka ŋaaray, beenaa doo. Laboo na ize tee.

¹⁹ Ag'armey, nda war affoo mooru cimoo, de boro n'a yeeti kate, ²⁰ war ma bay kaŋ boro kaŋ kate zunubante kaŋ dere fondaa ga, boraa ga hundoo hallasi buuyan ra, a na zunubu boobo daabu.

Bataga jinaa kan Piyer n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Piyer ka batagaa woo hantum. Isa taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo no. Nga armaa ti Andere, sorkoyan no, amma waatoo kan Isa n'i cee i ma hanga nga, i na hayaa kul nan ka hanga a (Matiyu 19.27; Marku 10.28; Luka 18.28).

Piyer mana batagaa woo sanba kala ganakey se kan goo gandawey ra kan goo Tirki laboo ga. Woo gar ganakey ga taabi, woo se a na batagaa woo hantum i se ka biney dan kan i ma gaabandi Isa bande kan na haya hennayan jisi i se beenaa ra. I ga duu ey waati kan Isa yee kate k'i ceeci laboo ga. A n'i bayrandi kan i ma cindi henanyan ra. I ma tee himakasinayyan borey se haya kul here hala haya kul kan i g'a tee ma tee haya kan ga Irkoy teegoyey cebe, hala woo ma kate borey kan si Irkoy bay «ma Irkoy beerandi war goy henney kan i ga dii ey sabbu se...» (zamnaa 2.12).

Borey kan se batagaa sanbandi maajney

nda fooyanoo kan teendi i se

¹ Agay Piyer, Isa Almasihudiyaw ka batagaa woo sanba Irkoy boro suubantey se kan goo yawtaray ra, kan say-say Pon, nda Galati, nda Kapados, nda Azi, nda Bitini gandawey ra. ² War suubandi ka sawa nda woo kan Baaba Irkoy n'a kayandi, ka tee henanante nga Hundoo albarkaa ra hala war ma hanajer Isa Almasihu se, de mo nga kuroo ma say-say war ga ka war henanandi. Irkoy anneemaa nda nga alaafiya ma kaa war ga nda booboyan.

Naata hunante

³ Albarka ma bara Irkoy se kan ti ir Koyoo Isa Almasihu Koyoo nda nga Baaba. Nga tamalla beeroo ra a n'ir hayandi taaga naata hunante se Isa Almasihu kan tun bukawey ra albarkaa ra. ⁴ A na tubu jisi war se beenaa ra kan si hin ka funbu, a si ziibi, a si hasara. ⁵ War kan naanaa albarkaa ra, Irkoy hinoo ga war lakkal hallasiyan se kan soolu ka bangandi waati kokorantaa ga.

⁶ Woo se war ga war jaaloo cebe ba nda a tilasu war biney ma maray waati kayna nda siiyan dumi-dumiyan, ⁷ hala war naanaa kan ga siyandi ma duu saabuyan, nda darža, nda beeray Isa Almasihu bangayroo ga. War naanaa bisa wura kan ga dere kan a ga siyandi nuune ra. ⁸ Nga kan, ba kan war mana dii a, war ga bag'a, war ga naanay a, ba kan se sohō da war si dii a, war ga yafarhā nda jaali daržante

kaŋ si hin ka fillandi, ⁹ zama war goo ma too war naanaa guwoo ga, maanaa [war] hundey hallasiroo.

¹⁰ Haya kaŋ ti hallasiroo din, annabey kaŋ na annabitaray tee Irkoy anneemaa kaŋ war duu a ga, i ceeci, i hãa hallasiroo woo ga. ¹¹ Almasihu Hundoo kaŋ goo i ra no m'i bayrandi Almasihu laazaabawey nda daržaa kaŋ a ga duu a laazaabawey bandawey ga. Hayey kaŋ Hundoo g'i bayrandi annabey se, annabey ga ceeci nda hinay ka ngi waatey nda ngi teetakaa bay.* ¹² Irkoy bangandi annabey se kaŋ hayey wey man'ti ngi boŋ ga i goo, war ga i goo. Sohõ, hayey wey Alhabar Boryaa waazukey n'i har war se Hundi Henanantaa kaŋ hun beenaa ra albarkaa ra. Hayey wey, almalaykey ga boonay ngi ma fuuni ka dii ey.

Ir ma dira henanyan ra

¹³ Woo maaganda se war ma war lakkaley kanandi ka dii. War ma hin war boŋ, war ma war naataa kul daŋ anneemaa ra kaŋ war ga duu a Isa Almasihu bangayroo ga. ¹⁴ Boonay futawey kaŋ cindi war ra waatoo kaŋ ra war si haya bay, war masi hanga i bande. Wa tee sanda zankayan kaŋ ga haŋajer. ¹⁵ Takaa kaŋ nda bora a kaŋ na war cee ga henan, war mo ma henan war dira takaa kul ra. ¹⁶ Zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Wa henan, zama ay ga henan.»†

¹⁷ Nda war ga Irkoy kaŋ si borey bisandi cere cee sanda war Baaba, a ga boro foo kul ciiti ka sawa nda nga teegoyoo, war ma dira hunburay ra war yawtaraa waatoo ra kaŋ war g'a tee laboo ga. ¹⁸ War ga bay kaŋ man'ti hayayan kaŋ ga dere sanda nzorfu kaaray wala wura nda war dayandi ka hun war diraa takaa yaadawey ga kaŋ war duu ey war baabey alaadaa ra. ¹⁹ Amma Almasihu kuri hay šendaa ka war day ka war kaa kabe ra, sanda feeji-ize kaŋ ga laybu sii, ndella sii. ²⁰ Irkoy nka jin ka Almasihu suuba za aduppa mana daara, amma waati korawey ra a n'a bangandi war maaganda se. ²¹ Nga albarkaa ra war naanay Irkoy kaŋ n'a tunandi bukawey ra k'a noo darža taka kaŋ ra war naanaa nda war naataa ma bara Irkoy ra.

²² War na war hundey henanandi nda cimoo haŋajeryanoo ka armataray baji tee kaŋ ra almunafikitaray sii. War ma baa cere nda soobay nda bine [kaaray]. ²³ Zama war hayandi taaga, a mana teendi nda dumi kaŋ ga funbu, a mana teendi nda kala dumi kaŋ si funbu, Irkoy meešenni hunantaa kaŋ ga duumi albarkaa ra, ²⁴ zama Citaaboo nee: «Hundikoyni kul man'ti kala sanda subu,

* **1:11** 1.11 Zabur 22; Ezayi 53; Luka 24.25–26. † **1:16** 1.16 Sargarey 19.2.

nga daržaa kul si hima nda kala suboo kutukuryaa.

Suboo kogu, de kutukuryaa kaŋ,

²⁵ amma ir Koyoo šennoo ga duumi hala abada.»‡

Šennoo woo man'ti kala woo kaŋ Alhabar Boryaa n'a har war se.

2

Tondi hunantaa nda jama henanantaa

¹ Woo maaganda se war ma laalay kul nda zanbayan kul naŋ, nda almunafikitaray, nda canseyan, nda cere maahasaraw kul. ² Sanda zanka taanayan wa hanse ka baa waa cimoo* hala a ma duu ka war ka beeri hallasiroo se, ³ nda «war n'ir Koyoo taba kaŋ a ga boori»†.

⁴ Wa man a, tondi hunantaa no, adamizey mana yadda a ga, amma a suubandi, nga hayoo ga boobo Irkoy do.

⁵ War hunday mo, sanda tondi hunanteyan wa huru hugoo cinaroo ra kaŋ ra Irkoy Hundoo ga kaa ka goro, ka tee sargari juwalkaw margari henanante, ka sargari kaa ka sawa nda Irkoy Hundoo kaŋ ga kan Irkoy se Isa Almasihu albarkaa ra. ⁶ Zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Nga ne, ay ga hugoo kanjoo tondi foo

kanandi Siyon koyraa ra.

Tondi suubante no kaŋ hayoo ga boobo.

Boro kaŋ naanay a si haw hala abada.»‡

⁷ War kaŋ naanay a, hayoo ga beeri war se, wey kaŋ mana naanay a,

«tondoo kaŋ cinakey n'a fur,

nga no ka tee hugoo kanjoo tondoo.»§

⁸ Koyne mo

«tondoo no kaŋ ga boro cewoo ga cabu,

tondoo no kaŋ ga boro kaŋandi.»*

Cewey ga cabu, zama i mana haŋajer Šennoo se, woo ti haya kaŋ kayandi ka duu ey.

⁹ Amma war, war man'ti kala dumi suubante, «Kokoyoo sargari juwalkey, ganda henanante»†, jama kaŋ ti Irkoy wane, hala war ma haya beerey deede kaŋ a n'i tee war se, nga kaŋ na war cee ka war kaa kubaa ra ka war dan nga gaay henna ra.

¹⁰ War kaŋ waatoo din «war man'ti jama»‡,

amma sohõ war tee Irkoy jamaa,

war kaŋ «mana duu tamallayan»§,

‡ 1:25 1.24–25 Ezayi 40.6–8. * 2:2 2.2 Waa cimoo man'ti kala Irkoy meešennoo.

† 2:3 2.3 Zabur 34.9. ‡ 2:6 2.6 Ezayi 28.16. § 2:7 2.7 Zabur 118.22.

* 2:8 2.8 Ezayi 8.14. † 2:9 2.9 Fattaroo 19.6 guna. ‡ 2:10 2.10

Alhukumoo 32.21. § 2:10 2.10 Oze 2.1, 23, 25.

amma sohõ war duu tamallayan.

Wa hanajer Irkoy se, war ma hanajer boŋkoyney se

¹¹ Ay baakey, ay ga war hoyray, war kaŋ man'ti kala sanda naarukawyaŋ nda yawyaŋ, war ma war boŋ dii boonawey ga kaŋyaŋ ga hundi wongu. ¹² War ma dira nda taka henna borey kaŋ si Irkoy bay jine, hala waati kaŋ i ga war maapey hasara ka nee kaŋ war man'ti kala goy futu teekawyaŋ, i ma Irkoy beerandi war goy henney kaŋ i ga dii ey sabbu se han kaŋ a kaa i do.

¹³ Yaamar kul kaŋ adamizey n'a gorandi war ma war boŋ yeeti a se ganda ir Koyoo sabbu se, a ma tee kokoyoo kaŋ kone hini beeroo goo, ¹⁴ wala a ma tee gofornerey sanda borey kaŋ kokoyoo n'i sanba i ma goy futu teekey zukandi ka goy henna teekey saabu. ¹⁵ Irkoy ibaayoo ti war ma goy henna tee ka lakkal jaŋantey kaŋ si haya bay mijey daabu. ¹⁶ Wa tee borcinyaŋ bila nda war ma borcintaraa din tee haya kaŋ ga laalay daabu. Wa goy sanda Irkoy tamyaj. ¹⁷ Wa adamizey kul beerandi, wa baa war armey, wa hunbur Irkoy, wa kokoyoo beerandi.

Almasihu zarabi ka himakasinay naŋ ir se

¹⁸ War, goykaw-izey, wa yee war jineborey se ganda nda beeray timmante, man'ti wey din hinne kaŋ ga hennay i ga boori, amma ba wey kaŋ ga šendi. ¹⁹ Zama anneema no boro ma zarabi haya ra kaŋ a si hima nda a, ka goy futu mupe Irkoy hunburay maaganda se. ²⁰ Macin beeray bara war se ka barzu mupe zunubu se? Amma nda war ga mupe ka goy henna tee nda ka zarabi, anneema no boraa se Irkoy do. ²¹ Woo ti hayaa kaŋ se war ciyandi, zama Almasihu mo nka zarabi war se, a na himakasinay naŋ war se kaŋ war m'a guna k'a tee.

²² «Nga kaŋ mana zunubu tee,

dargari mana bay ka hun mijoo ra.»*

²³ Nga kaŋ i n'a wow, amma a man'a bana,

a zarabi, amma a mana zahā,

a nka nga boŋ talfi ciitikaw šerrantaa ga.

²⁴ «Nga kaŋ n'ir zunubey jeeje nga kunturoo ga»

ka kanjandi bundoo ga,

hala zunubu tenje ir ma buu ka huna šerretaraa se.

«Nga marayyaney ka war noo baani.

²⁵ Zama war cindi ka dere sanda feejiyaŋ»†,

amma sohõ war yee kate kurkaa

nda war hundey talfikaa do.

* 2:22 2.22 Ezayi 53.9. † 2:25 2.24–25 Ezayi 53.4–6.

3

Woyey nda ngi kurney

¹ Takaa din da, war mo woyey, wa yee ganda war kurney se, hala ba nda boroyan goo i ra kan si hanajer Irkoy meešennoo se, wandey dira takaa m'i ka naanay bila šenni, ² zama i ga dii war dira takaa kan ga henan, a teendi Irkoy hunburaa ra. ³ War taalamoo masi tee tarayheroo, maanaa turyan, nda wura hiiri, nda bankaaray henna. ⁴ Amma war taalamoo ma tee boro kuneheroo kan goo tuguyan ra, kan ti bineyaynay kan ga kani, woo ti taalam kan si hasara kan goo nda hay beeri Irkoy do. ⁵ Takaa woo nda cee jinaa woy henanantey kan naata Irkoy ra ga taalam. I ga yee ngi kurney se ganda. ⁶ Sanda Sarata kan ga yee nga kurpoo Ibrahima se ganda k'a cee nda «ay koyoo»*. Nga izey ti war nda war ga goy henna tee, war si nan haya kul ma war hunburandi ka war biney paami.

⁷ Takaa din da, war mo kan ti kurney, war ma war wandey dii nda lakkal, woy takaa ga hima nda haya kan ga yalaafu nda war wanoo. W'i beerandi, zama ngi mo ga hunaroo anneemaa tubu, hala war njaarayrey, haya kul masi huru ngi nda Irkoy game.

Wa soolu zarabiyan se

⁸ Woo kul banda ga, war kul ma tee miile foo, war ma hinna, war ma baa cere sanda armayan, war ma tamalla, war ma war bon yeeti ganda. ⁹ War masi ifutu ka ifutu bana, war masi šenni futu bana nda šenni futu, amma wa albarka dan, zama woo se war ciyandi hala war ma duu ka albarkaa tubu. ¹⁰ Citaaboo nee:

«Boro kan ga baa hunayan,
de a ga baa nga ma dii zaari hennayan,
a ma nga deenoo dii ifutu ga,
mijoo masi zanba.

¹¹ A ma mooru ifutu ka ihenna tee,
a ma alaafiya ceeci ka gaabandi a bande.

¹² Zama ir Koyoo moyey goo boro šerrantey ga,
a ga hanajer ngi njaarayroo se.

Amma ir Koyoo ga nga ndumoo bere ifutu teekey se.»†

¹³ May no ma ifutu tee war se nda war ga durkutu ihenna teeyan ga? ¹⁴ Koyne mo ba nda war ga zarabi šerretaray sabbu se, war duu gomni, war masi hunbur ey, war lakkaley masi paami. ¹⁵ Wa ir Koyoo Almasihu dan jere ga war biney ra, de mo waati kul, boro kul kan na war haa nda war naataa, war ma soolu ka bora zaabi, ¹⁶ amma war m'a

* 3:6 3.6 Sintinoo 18.12. † 3:12 3.10–12 Zabur 34.13–17.

tee nda bineyaynay, nda beeray, nda bine henanyan, hala borey kaŋ ga war maapey hasara ka war dira taka hennaa Almasihu bande kaynandi ma duu ka haw. ¹⁷ Zama boro ma zarabi ihenna teeyan se, nda Irkoy ibaayoo no baa boro ma zarabi ifutu teeyan se. ¹⁸ Almasihu mo buu cee folloku zunubey maaganda se, boro šerrantaa zarabi borey kaŋ si šerre se hala nga ma war ka too Irkoy do. Gaahamoo wiiyandi, amma Irkoy Hundoo n'a hunandi. ¹⁹ Hundoo din albarkaa k'a ka koy hundey waazu kasaa ra. ²⁰ Borey no kaŋ cee jinaa din i mana haŋajer Irkoy se waatoo kaŋ a ga suuri zamanoo kaŋ Nuhu ga sunduku beeroo kaŋ tee harihii cin kaŋ ra boro kayna, maanaa boro yaaha hallasi haroo ra. ²¹ Haroo woo ga hima nda sanda batizeyanoo kaŋ ga war hallasi sohõ. Batizeyanoo woo man'ti a mma gaaham žiibi kaa, amma a mma cebe kaŋ nga ga Irkoy gana nda nga lakkaloo kul. Batizeyanoo g'ir hallasi, zama Isa Almasihu tun bukawey ra, ²² a koy beenaa ra, a goo Irkoy kabe hennaa ga, almalaykey, nda hiney, nda gaabey na ngi boŋ yeeti a se ganda.

4

Dira taka taaga

¹ Almasihu zarabi nga gaahamoo ra, woo se war mo ma miileyen follokaa woo tee war wongu jinaa, zama boro kaŋ zarabi nga gaahamoo ra, koyoo benandi nda zunubu, ² hala waatoo kaŋ cindi a se nga hunaroo ra gaaham here, a mas'a tee adamize boonawey se, amma a m'a tee Irkoy ibaayoo se. ³ War na waati tee kutakey ibaayoo ra, a wasa yaada. War cindi ka huna izefututaray ra, nda boonay futawey, nda suuyan, nda ka ŋaa ka haŋ ka hoo, nda tooru ganayan kaŋ ti haya kaŋ si bisa. ⁴ Boŋey ga haw kaŋ war si izefututarawey wey tee ngi bande, i ga war wow. ⁵ I ga kaa ka kay boraa jine kaŋ soolu ka baahunantey nda bukawey ciiti. ⁶ Zama woo maaganda se ba bukawey, Alhabar Boryaa harandi i se. Ba kaŋ i mana ciitandi kala hayey se kaŋ i n'i tee aduppa ra ngi hunaroo ga, sohõ i ma huna Irkoy se nga Hundoo albarkaa ra.

Ir ga hima ka tee goykaw hennayan

⁷ Haya kul benantaa man. Wa war lakkaley kanandi ka war boŋ gagay hala war ma hin ka Irkoy ŋaaray. ⁸ Amma woo kaŋ bisa haya kul ti war ma hanse ka baa cere, zama baji ga zunubu boobo daabu. ⁹ War ma cere yawzunbay bila ŋunununu. ¹⁰ War affoo kul anneemaa nooyanoo kaŋ a duu a, war m'a ka war cerey almuraadey hanse ka tee Irkoy

anneemaa dumi-dumiyaj talfikaw. ¹¹ Boro kaŋ ga waazu, a ma tee Irkoy meešennoo no a g'a har. Boro kaŋ ga goy m'a tee nda gaaboo kaŋ Irkoy g'a noo a se, hala haya kul ra darža ma bara Irkoy se Isa Almasihu albarkaa ra, nga kaŋ darža nda gaabi goo a se abada hala abada! Amin.

Zaraboo kaŋ boro ga dii a naanaa sabbu se

¹² Ay baakey, nuunaa kaŋ goo war game ka war sii masi tee war se boŋhaway, ma nee haya kaŋ si kubay. ¹³ Wa paali kaŋ war duu Almasihu zarabey ra, hala mo war ma hanse ka yafarhã waati kaŋ nga daržaa ga bangay. ¹⁴ Nda i ga war wow Almasihu maapoo se, war duu gomni, zama daržaa Hundoo kaŋ ti Irkoy Hundoo goo war ga. ¹⁵ War ra, boro kul masi zarabi zama borowiikaw no, wala zay, wala goy futu teekaw, wala a ga huru šenni waaniyaŋ ra. ¹⁶ Amma nda boro ga zarabi zama kretiyeŋ no, a masi tee a se haawi, a ma Irkoy beerandi maapoo woo se. ¹⁷ Zama waatoo too kaŋ ra ciitoo ga sintin nda Irkoy hugoo, ka gar nda a sintin nda ir, macin no borey kaŋ mana hanajer Irkoy Alhabar Boryaa se ga ti a suba? ¹⁸ Citaaboo nee:

«Nda boro šerrantaa hallasiyanoo ga šendi, macin no boro laaley nda zunubantey ga ti a?»*

¹⁹ Woo maaganda se borey mo kaŋ ga zarabi ka sawa nda Irkoy ibaayoo, ma ngi hundey talfi Takakaa ga kaŋ ga laadir ka cindi ka goy henna tee.

5

Huga nda Irkoy feeji kuroo

¹ Ay ga boro beerey kaŋ goo war ra hoyray, agay kaŋ ti boro beeri sanda ngi, kaŋ ti seede Almasihu zarabey se, ay goo nda baa daržaa ra kaŋ ga kaa ka bangay: ² wa Irkoy feeji kuroo kur kaŋ goo war kone. [W'i hawgay,] amma a masi tee sanda gaabi haya. W'a tee nda war boŋ, ka sawa nda Irkoy ibaayoo, a masi tee nooru baji se, a ma tee haya kaŋ war g'a tee, zama a ga kan war se. ³ Borey kaŋ talfandi war ga, war masi gaabi daŋ i ga, wa tee feeji kuroo se boroyaŋ kaŋ i m'i guna ka tee. ⁴ Waati kaŋ kurkey boŋkoynoo bangay, war ga duu kokoy fuula daržantaa kaŋ si hasara.

⁵ Takaa din da, war mo soogey, wa yee ganda boro beerey se. War nda cere, war kul ma boŋ yeeti gandayan tee sanda darbay, zama Citaaboo nee:

«Irkoy ga binebeerey gandu,

* 4:18 4.18 Yaasawey 11.31.

amma a ga alhormo tee borey se kaŋ ga ngi boŋ yeeti ganda.»*

⁶ Woo se wa war boŋ yeeti ganda Irkoy kabe gaabantaa se, hala a ma war jer waatoo kaŋ kayandi ra. ⁷ Wa war alhuzuney kul fur a ga, zama a ga huga nda war.

⁸ Wa hin war boŋ, war ma hanna cijin nda zaari! War yenjekasinaa, Ibilisi, ga hima nda ganjihayla kaŋ ga hēe, a ga war kuubi ka war bere ka [boro] ceeci kaŋ nga n'a gon.

⁹ Wa kay a se, war ma gaabandi naanaa ga, zama war ga bay kaŋ zarabi follokey bara war armey ga kaŋ goo aduŋna ra. ¹⁰ Irkoy kaŋ ti Anneema-kul-koyoo kaŋ na war cee war ma huru nga darža abadantaa ra Isa Almasihu albarkaa ra, waati kaŋ war zarabi haya kayna, a ga war tee boro tabatanteyan ka war noo hini, ka war noo gaabi, ka war daŋ asaasu boŋ kaŋ si kaŋ. ¹¹ Nga se hini ma bara hala abada! Amin.

Fooyan kokorantaa

¹² Silweŋ k'ay faaba ya kalimawey wey hantum war se, ay g'a dii arma laadirante. Ay ga war hoyray ka war hakiikandi kaŋ anneemaa woo kaŋ ra war goo, Irkoy anneema cimoo no.

¹³ Borey kaŋ suubandi margaroo sanda war, kaŋ goo Babilon koyraa ra ga war foo. Ag'iz'aroo Marku mo ga war foo. ¹⁴ Wa cere foo nda baji summuyan. Alaafiya ma kaa war kul ga kaŋ goo Almasihu bande.

* 5:5 5.5 Yaasawey 3.34.

Bataga hinkantoo kaŋ Piyer n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Piyer mana batagaa hinkantoo woo hantum kala Isa ganakey kul se nongu kul kaŋ ra i goo. Nga alhuzunoo kaŋ se a hantum man'ti kala borey kaŋ ceeci ka ganakey darga nda cawandiyaŋ kaŋ man'ti Alhabar Boryaa. I ga nee Isa si yee kate. Piyer bayrandi kaŋ Irkoy ga suuri, a si baa boro kul ma halaci, a si baa kala borey ma tuubi ka hallasi. Woo se hala sohõ a mana yee kate. A bayrandi mo kaŋ hayaa kaŋ nda i ga hima ka tangam k'a tee man'ti kala ka denji Isa ga ka hanga nga meešennoo bande kaŋ i maar'a nga taalibey mijey ra. A ga ganakey hoyray i ma koy jine Isa fonda ra.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapey

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Simon Piyer kaŋ ti Isa Almasihu tam nda nga diyaw ka batagaa woo hantum borey se kaŋ duu ir bande naanaa alhaku follokaa ir Koyoo kaŋ ti ir Hallasikaa Isa Almasihu šerretaraa albarkaa ra. ² Irkoy anneemaa nda nga alaafiya ma boobo war ga Irkoy nda ir Koyoo Isa bayyanoo ra.

Irkoy ciyayanoo nda nga suubayanoo

³ Irkoy hinoo n'ir noo hayaa kul kaŋ ga ir ga too hunayan nda Irkoy ganayan here, ka bora bayrandi ir se kaŋ n'ir cee nga boŋ daržaa nda nga gaaboo ra. ⁴ Ngi albarkaa ra a n'ir noo haya hennayan kaŋ ga hanse ka beeri kaŋ a gay a nee nga g'i noo ir se. A na woo tee hala war ma hima nda Irkoy ka duu nga annuura ra, war kaŋ hallasi boonay laaley ra kaŋ goo adupna ra kaŋ ga adamize halaci. ⁵ Woo hunday maaganda se war ma gaabandi ka attabiya henna tonton war naanaa ga, ka bayray tonton attabiya ga, ⁶ ka hin ni boŋ tonton bayraa ga, ka mupeyan tonton ka hin ni boŋ ga, ka Irkoy ganayan tonton mupeyan ga, ⁷ ka armataray baji tonton Irkoy ganayan ga, ka baji tonton armataray baji ga. ⁸ Zama nda hayey wey goo war ra, i ga koy de i ga tonton nda booboyan, i ga war gaabandi war ma goy, war ma haya henna tee k'ir Koyoo Isa Almasihu bay. ⁹ Boro kaŋ ra hayey wey sii, danaw no, a si dii nongu mooro ra, a dirna nga cee jinaa zunubey henanandiyanoo.

¹⁰ Woo maaganda se, ag'armey, wa gaabandi ka koy jine war ciyayanoo nda war suubayanoo tabatandiroo ra. Zama

nda war ga wey tee, war si kaŋ abada. ¹¹ Takaa woo ra ir Koyoo nda ir Hallasikaa Isa Almasihu Laama abadantaa ga hay war se hã.

¹² Woo se waati kul ay ga huga nda ka war hongandi hayey wey, ba kaŋ se war g'i bay, de mo war nin sohõ da cimoo ra kaŋ war duu a. ¹³ Amma ay ga miile kaŋ a ga hima kaŋ kullihinne ay goo hukcumoo woo ra kaŋ ti ay gaahamoo, ay ga war lakkaley zumandi ka war hongandi hayey wey. ¹⁴ Ay ga bay kaŋ ne nda kayna ay ga hukcumoo woo kaŋ ti ay gaahamoo naŋ nda takaa kaŋ nda ir Koyoo Isa Almasihu hunday n'a bayrandi ya ne. ¹⁵ Ay ga taka kul tee kaŋ ay koyyanoo banda ga, war ma hongu hayey wey waati kul.

Isa diyawyaŋ dii nga daržaa

¹⁶ Man'ti ir nka hanga filla carmanteyaŋ bande kaŋ mana hun kala adamizey lakkaley ra, waatoo kaŋ ir n'ir Koyoo Isa Almasihu hinoo nda nga kaayanoo har war se, ir tee nga darža beeroo seedeyaŋ kaŋ ir dii a nda ir moŋey. ¹⁷ Zama Baaba Irkoy n'a noo beeray nda darža waatoo kaŋ a maa jindoo kaŋ hun darža beeroo ra ka nee a se: «Woo ti agay Iz'aroo, ay baakaa, nga ti ay ŋaalo.»* ¹⁸ Ir maa jindoo din kaŋ hun beenaa ra waatoo kaŋ ir goo a bande tondi hondu henanantaa ga.

¹⁹ Koyne mo ir ga felle annabey šennoo ga kaŋ ga war goo nda cimi ka war moŋey kaŋji a ga sanda fitilla kaŋ ga dii nongu kubayante ra hala moo ma boo, de subbaahi handaraa ma kay war biney ra. ²⁰ Haya foo ne kaŋ war ma hanse k'a bay kaŋ ti Citaaboo ra, annabi šenni kul sii no kaŋ hun annaboo lakkaloo ra. ²¹ Annabi šenni mana bay ka tee adamize ibaayoo, Hundi Henanantaa no ma adamize tuti a ma šelaŋ Irkoy maŋnoo ga.

2

Cawandikaw taariharkey

(Žud batagaa 4-13)

¹ Taari annabiyaŋ bay ka bara Izirayel jamaa ra, takaa din da nda war mo ra, taari cawandikawyaŋ ga kaa ka bara. I ga kate taari cawandiyan halacanteyaŋ ka zanba k'i hurandi ka ngi Koyoo yankar kaŋ n'i day. I ga kate ngi boŋ ga halaciyen cahãnte. ² Boro boobo ga hanga ey ngi haya futu boonayyanoo ra, ngi maaganda se cimoo fondaa maŋnoo ga hasara. ³ Albahiiritaray se i ga ceci ka war day

* 1:17 1.17 Matiyu 17.5; Marku 9.7; Luka 9.35.

nda šenni darganteyan. Ngi ciitoo gay a goo fondaa ra, ngi halaciroo si gay.

⁴ Nda Irkoy mana almalaykey nan kan na zunubu tee, a n'i warra k'i haw guusu futaa ra, k'i dii kubaa din ra ciitoo se. ⁵ Nda a mana adupna žeenaa nan, amma a na hari beeroo doori boro laaley adupna ga k'i halaci, Nuhu hinne kan ti šerretaraa waazukaw nda boro iyye ka hallasi. ⁶ Nda a na Sodom nda Gomor koyrawey [halaci] k'i ton k'i tee boosu, woo no ma cebe boro laaley se hayaa kan g'i batu. ⁷ Amma nda a na Lotu kan ti boro šerrantaa hallasi kan hanse ka torro goy futu teekey boonay laalaa sabbu se, ⁸ zama boro šerrantaa woo si huna kala gamey ra, a ga dii ey, a ga maa i se, zaari kul nga hundi šerrantaa ga zarabi ngi goy futey sabbu se, ⁹ nda ir Koyoo na hayey wey kul tee, a ga cebe kan a ga wan ka borey kan ga Irkoy gana kaa siiyan ra ka borey kan si šerre soolu ciitoo zaaroo se k'i zukandi. ¹⁰ Waaniwaani borey kan ga hanga ngi hundi-ibaayi boonay žiibey bande ka koytaraa kaynandi. Cawandikaw taariharkey wey ga naanay ngi bon, alfitinakoyniyan no, i si hunbur ka beenaa hinikoyey wow. ¹¹ Ba almalaykey kan gaaboo nda ngi hinoo ga bisa borey waney si hinikoyey ciiti k'i wow ir Koyoo jine. ¹² Borey din ga hima nda adabbayan kan sii nda lakkal kanjan mana hayandi kala ka diyandi ka wiiyandi se. I ga hayayan wow kan i s'i bay. Woo maaganda se i ga buu sanda adabbawey wey. ¹³ I ga duu ifutaa kan i n'a tee banaa. Zaarikay cululu a ga kan i se ngi ma ngi kaani futawey tee. Nda i goo ma ŋaa war bande, a ga kan i se ngi ma war darga, i man'ti kala žiibi nda laybu. ¹⁴ Mopey ga too met nda woy kan ga zina, i si fay nda zunubu teeyan. I ga borey derandi kan mana nin, biney nin albahiiritaray ra, danganteyan no. ¹⁵ I dere, i na fondo šerrantaa nan ka Balam fondaa zaa, Bosor* iz'aroo kan ga baa banaw žiiba. ¹⁶ Amma i citi a ga nga layboo maaganda se, adabba kaarumay kan si šelan, nga no ka šelan nda adamize jinde ka annaboo lakkal janjaa kayandi.†

¹⁷ Borey wey man'ti kala hari dandiguusu kan ra hari sii, hirri kan hewoo g'a gaaray. Kubay bibi tik g'i batu. ¹⁸ I ga bolsay šenni yaadayan har, i ga ngi gaaham boonay futawey ka borey derandi kan mana gay ka hun borey ra kan ga dira dereyan ra. ¹⁹ I g'i noo allaahidu kan i ga sawalandi, ka gar ngi hunday man'ti kala haya funba banja, zama haya kan hin ni se, n'ga tee banja. ²⁰ Nda borey kan hun adupna hayey žiiboo cire ir Koyoo nda ir Hallasikaa Isa Almasihu

* **2:15** 2.15 Bosor da se i ga nee Bewor nongey jerey ra. † **2:16** 2.15-16 Kabuyaney 22.4-35.

kaŋ i n'a bay albarkaa ra, nda i naŋ haya žeeney din ma yee ka ngi yeeti ngi cire, ngi taka kokorantaa ga jaase ijinaa. ²¹ Zama nda i nka mana fondo šerrantaa bay jina baa i se i m'a bay i ma duu ka yee ka šiiri yaamar henanantaa se kaŋ nondi i se. ²² Hayaa kaŋ yaasaa n'a har, nga ti cimi, nga da ka tee i ga kaŋ ti: «Hanšoo yee hayaa kaŋ a n'a yeeri ga»‡, nbirŋa woyoo nka jumay jina a koy nga boŋ birji batakaraa ra.

3

Ir Koyoo yee kateyanoo

¹ Ay baakey, sohō woo ti ay bataga hinkantoo kaŋ ay g'a hantum war se. Ijinaa nda ihinkantoo kul ra ay ga war lakkaley zumandi ka war tuti hala war ma duu ka hongu nda fondaa. ² War ma hongu šenney kaŋ annabi henanantey bay k'i har nda yaamaroo kaŋ ir Koyoo nda ir Hallasikaa diyawey n'a har. ³ Haya jinaa kaŋ war m'a bay man'ti kala: zaari korawey ra, kašikašikoyniyaŋ ga kaa, i ga dira kašikašiyaŋ ra ka sawa nda ngi boŋ boonay futawey. ⁴ I ga nee: «Man nga kaayanoo kaŋ a n'a har? Zama za ir kaagey faati, hayey kul goo ngi taka follokaa ga za takaroo sintinoo ga!» ⁵ Amma haya foo goo no kaŋ i ga muray ka dirŋa a, za gayyan beenawey nda laboo mana hun kala hari ra, i ga kay mo haroo gamoo ra Irkoy meešenoo albarkaa ra. ⁶ Ngi ka aduŋŋa jinaa halaci, i n'a yoole. ⁷ Beenaa nda gandaa, nongoo kaŋ ra i goo, šenni follokaa k'i marga nuunaa se, i jisandi ciitoo zaaroo nda adamize laaley halaciroo se.

⁸ Ay baakey, war ma bay, haya foo goo no kaŋ war masi dirŋa kaŋ ti zaari foo ir Koyoo se ga hima nda jiiri zenber foo (1.000), jiiri zenber foo (1.000) ga hima nda a se sanda zaari foo. ⁹ Allaahidoo kaŋ ir Koyoo n'a zaa, a si gay a man'a tee sanda takaa kaŋ boro fooyaŋ ga hongu kaŋ a gay a man'a tee. Amma a ga suuri war se, zama a si baa boro kul ma halaci, a si baa kala borey kul ma hin ka tuubi.

¹⁰ Woo kul, ir Koyoo zaaroo ga kaa sanda zay. Hanoo din, beenawey ga dere nda hoolo beeri. Hayey kaŋ goo i ra ga menne. Gandaa nda hayey kaŋ ga tee a ra ga ciitandi. ¹¹ Nda hayey kul ga menne nda takaa woo, war mma hima ka tee boroyaŋ kaŋ ga dira henanyaŋ nda Irkoy ganayan ra ¹² ka Irkoy zaaroo kaayanoo batu, de mo war ga nga kaayanoo cahāndi, hanoo din maaganda se beenawey ga dii ka menne, hayey kaŋ goo i ra ga ton ka menne. ¹³ Ir ga

Irkoy allaahidoo batu kanj ti beene taaga nda ganda taaga kaayanoo kanj ra šerretaray goo.

¹⁴ Woo se ay baakey, hayey wey batuyanoo ra, wa gaabandi a ma war gar bila žiibi, bila laybu, war ma bara alaafiya ra. ¹⁵ War ma bay mo kanj ir Koyoo suuroo man'ti kala war hallasiyanoo se, sanda takaa kanj nda ir baakaa nda ir armaa Pol hantum nda lakkaloo kanj nondi a se.

¹⁶ Woo ti haya kanj a g'a tee nga batagawey kul kanj ra a ga šelanj hayey wey ga. Nonguyanj goo i ra kanj fahamyanoo ga šendi kanj lakkal janantey nda borey kanj mana nin g'i šiirandi sanda takaa kanj i g'a tee Citaaboo hantumey jerey se ngi boŋ halaciroo se.

¹⁷ War, ay baakey kanj jin ka hayey wey bay, wa hawgay goy futu teekey masi koy war gongu ngi derereroo ra, war naanay tabatantaa ma hun war kone. ¹⁸ Amma wa koy jine ir Koyoo nda ir Hallasikaa Isa Almasihuanneemaa nda nga bayyanoo ra. Darža ma bara a ga sohō da hala abada-abada. [Amin.]

Bataga jinaa kaŋ Yehiya n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Yehiya follokaa kaŋ na Linžiloo hantum ka batagaa woo hantum. Pol ka jin ka Alhabar Boryaa har Efez koyraa ra. Waatoo kaŋ Yehiya kaa no din, a tee ganakey jineboraa, woo se a ga nee i se «ay zankey». Kaŋ Yehiya hun no din, a na batagaa woo hantum i se. A n'i bayrandi kaŋ i masi nee kaŋ ngi si zunubu tee, i mma hima ka ngi zunubey har Isa se ka duu yaafayan ka henan. A nee i se kaŋ i ma baa cere. I ma ngi boŋ hawgay dargantey ga.

Šennoo kaŋ ga hunayan noo

¹ Woo kaŋ ga bara za sintinoo ga, woo kaŋ ir maar'a, woo kaŋ ir dii a nda ir moŋey, woo kaŋ ir n'a guna, de mo ir kabey n'a taaru hunayan šennoo here, ² hunaroo bangay, de mo ir dii a, ir ga seedetaray tee a ga. Ir ga hunayan abadantaa kaŋ bangay kaŋ goo Baaba Irkoy jeroo ga har war se, ³ woo kaŋ ir dii a, ir maar'a, ir g'a har war se hala war mo, war ma huru ir margaroo ra. Ir margaroo man'ti kala Baaba Irkoy, nda nga Iz'aroo Isa Almasihu margaroo. ⁴ De mo ir ga hayey wey hantum war se hala ir ŋaalloo ma timme.

Irkoy ti gaay

⁵ Alhabaroo ne kaŋ ir maar'a a do, ir g'a bayrandi war se: Irkoy ti gaay, kubay kul sii a ra. ⁶ Nda ir nee kaŋ ir goo nga margaroo ra, de ir ga dira kubaa ra, ir ga taari, ir si cimi ka goy. ⁷ Amma nda ir ga dira gaayoo ra sanda takaa kaŋ nda nga hunday goo gaayoo ra, ir nda cere goo margaroo ra, nga Iz'aroo Isa kuroo ga zunubu kul kaa ir ga k'ir henanandi.

⁸ Nda ir nee kaŋ zunubu sii ir ga, ir mm'ir boŋ darga, cimoo sii ir kone. ⁹ Nda ir yadda ir zunubey ga, ir n'i har, Irkoy ga laadir a ga šerre k'ir zunubey yaafa ir se ka ifutu kul kaa ir ga k'ir henanandi. ¹⁰ Nda ir nee kaŋ ir mana zunubu tee, ir mm'a tee taariharkaw, de mo nga meešennoo sii ir ra.

2

Almasihu ti ir faabakaa

¹ Ay zankey, ya nka hayey wey hantum war se hala war masi duu ka zunubu tee. Amma nda boro na zunubu tee, faabakaw goo ir se Baaba Irkoy jeroo ga kaŋ ti Isa Almasihu kaŋ ti Boro Šerrantaa. ² Nga no ka nga boŋ noo k'ir

zunubey tuusu, man'ti ir hinne zunubey, amma adujna kul waney.

³ Hayaa kanj ga kate ir ma bay kanj ir g'a bay man'ti kala nda ir ga nga yaamarey dii. ⁴ Boro kanj nee nga g'a bay, ka gar a si nga yaamarey dii, bora man'ti kala taariharkaw, cimoo sii a kone. ⁵ Amma boro kanj ga nga šennoo dii, nda cimi Irkoy bajoo tabati bora ra. Woo no ma kate ir ma bay kanj ir goo a ra. ⁶ Boro kanj nee nga ga duumi a ra ga hima ka dira nda takaa kanj nda a dira.

Yaamar taaga

⁷ Ay baakey, man'ti yaamar taaga no ay g'a hantum war se, yaamar žeena no kanj war duu a za sintinoo ga. Yaamar žeena woo man'ti kala šennoo kanj war maar'a. ⁸ Nongu foo ra yaamar taaga no kanj ay g'a hantum war se, cimi no war nda nga here, zama kubaa ga koy, de gaay cimoo bangay ka ben.

⁹ Boro kanj nee nga goo gaayoo ra, ka gar a ga konna nga armaa, bora goo kubaa ra hala sohō. ¹⁰ Boro kanj ga baa nga armaa ga duumi gaayoo ra, haya kul sii a ra kanj g'a kanjandi. ¹¹ Boro kanj ga konna nga armaa sii kala kubaa ra, a si dira kala kubaa ra, a si bay nongu kanj ra nga ga koy, zama kubaa nka moyey danandi.

¹² Ay zankey, ay ga hantum war se, zama war zunubey yaafandi Isa maapoo albarkaa ra.

¹³ Baabey, ay ga hantum war se, zama war ga bora bay kanj ga bara za sintinoo ga.

Arusoogey, ay ga hantum war se, zama war hin boro laalaa kanj ti Ibilisi.

¹⁴ Zanka kaccey, ay hantum war se, zama war ga Baaba Irkoy bay.

Baabey, ay hantum war se, zama war ga Bora bay kanj ga bara za sintinoo ga.

Arusoogey, ay hantum war se,

zama war ga gaabi,

Irkoy meešennoo ga duumi war ra, de mo war hin boro laalaa kanj ti Ibilisi.

¹⁵ War masi baa adujna, war masi baa hayey kanj goo adujna ra. Nda boro ga baa adujna, Baaba Irkoy bajoo sii bora ra. ¹⁶ Zama hayey kul kanj goo adujna ra, maanaa gaaham boonay futaa, nda moo boonay futaa, nda adujna bolsaa, si hun Baaba Irkoy do, amma adujna ra i ga hun.

¹⁷ Ka gar adujna ga bisa, nga nda nga boonay futaa, amma boro kanj ga Irkoy ibaayoo tee ga duumi hala abada.

¹⁸ Zanka kaccey, waati koraa no, war maa kaŋ Almasihu iberoo ga kaa, ka gar sohõ da Almasihu iberi booboyaŋ ga bara, woo no m'ir ka bay kaŋ waati koraa no. ¹⁹ Ir ra i hun, amma nda cimi, i sii ir ra. Zama nda a gar i mma bara ir ra, i ga duumi ir bande. Amma woo teendi hala a ma henan kaŋ ngi affoo kul sii ir ra.

²⁰ War, war duu Irkoy Boro Henanantaa yonyanoo, war kul goo nda bayray. ²¹ Man'ti ya nka hantum war se, zama war si cimoo bay, amma ya nka hantum war se, zama war ga cimoo bay, de mo taari kul si hun cimi ra.

²² May ti taariharkaw nda man'ti boro kaŋ ga Isa almasihutaraa yankar? Bora din ti Almasihu iberi, a ga Baaba Irkoy nda Iz'aroo yankar. ²³ Boro kul kaŋ na Iz'aroo yankar, bora sii Baaba Irkoy bande. Boro kaŋ yadda Iz'aroo ga goo Baaba Irkoy mo bande.

²⁴ War, hayaa kaŋ war maar'a za sintinoo ga ma duumi war ra. Nda hayaa kaŋ war maar'a za sintinoo ga, ga duumi war ra, war mo, war ga duumi Iz'aroo nda Baaba Irkoy ra. ²⁵ Allaahidoo kaŋ a n'a zaa ir se man'ti kala hunayan abadantaa.

²⁶ Borey kaŋ ga baa ngi ma war derandi sabbu se ay na hayey wey hantum war se. ²⁷ War, yonyanoo kaŋ war duu a a ga, ga duumi war ga, a si too boro ma war cawandi. Zama yonyanoo ga haya kul cawandi war se, cimi no, a si taari, takaa kaŋ nda a na war cawandi, war ga duumi* Almasihu ra.

²⁸ Sohõ, zankey, wa duumi Almasihu ra, nga kaayanoo ga, waati kaŋ a ga kaa ka bangay, ir lakkaley ma kani, ir masi haw a jine. ²⁹ Nda war ga bay kaŋ Almasihu ga šerre, war ma bay nga ka boro kaŋ ga goy nda šerretaray hay.

3

Irkoy izey

¹ Wa guna takaa kaŋ nda Baaba Irkoy baa ir hala nongu kaŋ ra a n'ir cee Irkoy izeyaŋ. Nda cimi, nga izeyaŋ ti ir. Woo se adupna s'ir bay, zama a mana Irkoy bay. ² Ay baakey, sohõ ir man'ti kala Irkoy izeyaŋ, de woo kaŋ ir ga kaa ka ti a mana bangandi jina, ir ga bay kaŋ waati kaŋ Almasihu bangay ir ga hima nda a, zama ir ga dii a nda takaa kaŋ ga a goo. ³ Boro kul kaŋ naataa woo goo a ra ga nga bon henanandi, sanda takaa kaŋ nda Almasihu ga henan.

⁴ Boro kul kaŋ na zunubu tee na ašariyaa hoo, zunubu man'ti kala ašariyaa hooyan. ⁵ War ga bay kaŋ Almasihu mana bangay kala hala nga ma zunubey kaa, zunubu kul

* 2:27 2.27 «war ga duumi», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «wa duumi».

sii a ga. ⁶ Boro kul kanj duumi a ra si zunubu tee, boro kul kanj na zunubu tee mana dii a, a s'a bay.

⁷ Ay zankey, boro kul masi war darga. Boro kanj ga goy nda šerretaray, boraa ga šerre sanda takaa kanj nda Almasihu ga šerre. ⁸ Boro kanj na zunubu tee mana hun kala Ibilisi ga, zama za sintinoo ga Ibilisi na zunubu tee. Hayaa ne kanj se Irkoy Iz'aroo bangay: a mana bangay kala hala nga ma Ibilisi teegoyey halaci.

⁹ Boro kul kanj Irkoy n'a hay si zunubu tee, zama Irkoy dumiyoo ga cindi a ra, a si hin ka zunubu tee, zama Irkoy k'a hay. ¹⁰ Hayaa ne kanj ga Irkoy izey nda Ibilisi izey fay: boro kul kanj si goy nda šerretaray mana hun Irkoy ga, nda boro mo kanj si baa nga armaa.

Wa baa cere

¹¹ Nga ne, alhabaroo kanj war maar'a za sintinoo ga man'ti kala ir ma baa cere. ¹² Ir masi tee sanda Kabila kanj hun boro laalaa ga kanj ti Ibilisi kanj na nga armaa wii. Macin se a n'a wii? Zama nga teegoyey si boori, de nga armaa waney ga šerre.

¹³ Ag'armey, war boŋey masi haw nda aduŋŋa ga konna war. ¹⁴ Ir, ir ga bay kanj ir hun buuyan ra ka koy hunayan ra, zama ir ga baa ir armey. Boro kanj si baa nga armaa cindi buuyan ra. ¹⁵ Boro kul kanj konna nga armaa man'ti kala borowiikaw. War ga bay kanj hunayan abadantaa si goro borowiikaw ra. ¹⁶ Hayaa kanj kate ir ma baji bay man'ti kala kanj Almasihu na nga hundoo noo buuyan se ir maaganda se. Ir mo, ir ga hima k'ir hundey noo buuyan se ir armey maaganda se. ¹⁷ Boro kanj goo nda aduŋŋa almaanoo, de a ga dii nga armaa ga tilasu, a mana tamalla a se, taka foo nda Irkoy bajoo ga duumi a ra? ¹⁸ Ay zankey, ir bajoo masi teendi nda šenni nda mee, a ma teendi nda teegoy nda cimi.

¹⁹ Woo no ma kate ir ma bay kanj cimoo ga ir hun, de mo ir biney ga kani Irkoy jine. ²⁰ Nda ir biney g'ir zukandi, Irkoy bisa ir biney, de mo a ga haya kul bay. ²¹ Ay baakey, nda ir biney s'ir zukandi, ir lakkaley ga kani Irkoy jine. ²² Haya kul kanj ir n'a wiri, ir ga duu a a ga, zama ir ga nga yaamarey dii, de ir ga hayey tee kanj ga kan a se. ²³ Nga yaamaroo ne: ir ma naanay nga Iz'aroo Isa Almasihu maapoo, ir ma baa cere sanda takaa kanj nda a n'ir noo yaamaroo. ²⁴ Boro kanj ga nga yaamarey dii ga duumi a ra, de nga mo ga duumi boraa ra. Hayaa kanj ga kate ir ma bay kanj a ga duumi ir ra man'ti kala nga Hundoo kanj a n'a noo ir se.

4

Irkoy Hundoo nda Almasihu iberoo hundoo

¹ Ay baakey, war masi naanay hundey kul, amma w'i sii ka dii wala Irkoy do i hun, zama taari annabi boobo kaa aduɗɗa ra. ² Hayaa ne kaɗ nda war ga Irkoy Hundoo bay: hundi kul kaɗ ga nee kaaray kaɗ Isa Almasihu kaa nda gaaham, hundoo din mana hun kala Irkoy do. ³ Hundi kul kaɗ si nee kaaray kaɗ Isa hun Irkoy do man'ti kala Almasihu iberoo hundoo kaɗ war maa kaɗ a ga kaa, a goo aduɗɗa ra ka ben.

⁴ War, ay zankey, war mana hun kala Irkoy ga, war hin taari annabey, zama Bora a kaɗ goo war ra bisa bora a kaɗ goo aduɗɗa ra. ⁵ Ngi, aduɗɗa ga i hun, woo se i ga ŕelan nda aduɗɗa takaa, aduɗɗa ga haɗajer i se. ⁶ Ir, ir mana hun kala Irkoy ga, boro kaɗ ga Irkoy bay ga haɗajer ir se, boro kaɗ mana hun Irkoy ga si haɗajer ir se, takaa woo nda ir ga Hundi cimikoynoo nda taaroo wanoo kaa cere ra.

Irkoy man'ti kala baji

⁷ Ay baakey, ir ma baa cere, zama baji si hun kala Irkoy do, boro kul kaɗ ga baa boro, Irkoy ka bora a hay, de a ga Irkoy bay. ⁸ Boro kaɗ si baa boro mana Irkoy bay, zama Irkoy man'ti kala baji. ⁹ Hayaa kaɗ nda Irkoy na nga bajoo bangandi ir se man'ti kala a nka nga Iz'aru bajja follokaa sanba aduɗɗa ra hala ir ma duu ka huna nga albarkaa ra. ¹⁰ Baji man'ti kala kaɗ man'ti ir no ka baa Irkoy, amma nga no ka baa ir, ka nga Iz'aroo sanba a ma nga boɗ noo k'ir zunubey tuusu.

¹¹ Ay baakey, nda Irkoy baa ir nda takaa woo, ir mo ga hima ka baa cere. ¹² Boro kul mana bay ka dii Irkoy. Nda ir ga baa cere, Irkoy ga duumi ir ra, de nga bajoo ga tabati ir ra.

¹³ Hayaa kaɗ ga kate ir ma bay kaɗ ir ga duumi Irkoy ra, de nga mo ga duumi ir ra, man'ti kala a n'ir noo nga Hundoo. ¹⁴ Ir, ir nka dii a, de ir ga seedetaray tee kaɗ Baaba Irkoy na Iz'aroo sanba a ma tee aduɗɗa Hallasikaa. ¹⁵ Boro kaɗ yadda ka nee kaaray kaɗ Isa man'ti kala Irkoy Iz'aroo, Irkoy ga duumi bora a ra, bora a mo ga duumi Irkoy ra. ¹⁶ Ir, ir ga bay, de mo Irkoy bajoo kaɗ a n'a cebe ir se, ir naanay a. Irkoy man'ti kala baji, boro kaɗ duumi baji ra, bora a duumi Irkoy ra, de mo Irkoy ga duumi bora a ra.

¹⁷ Takaa ne kaɗ ra baji ga tabati ir ra, hala ir lakkaley ma kani ciitoo hane, zama takaa kaɗ ga a goo no, ir mo ga ti a aduɗɗa woo ra. ¹⁸ Hunburay sii baji ra, baji timmante mma hunburay gaaray, zama hunburay, zukandi goo a ra. Boro kaɗ ga hunbur mana tabati baji ra.

¹⁹ Ir, ir ga baa boro, zama Irkoy ka jin ka baa ir. ²⁰ Nda boro nee: «Ay ga baa Irkoy», amma a ga konna nga armaa, taariharkaw no. Zama boro kanj si baa nga armaa kanj a ga dii a, taka foo nda a ga hin ka baa Irkoy kanj a si dii a? ²¹ Yaamaroo kanj ir duu a a ga man'ti kala boro kanj ga baa Irkoy, a ma baa nga armaa mo.

5

Ir ma duu adupna ga hinay

¹ Boro kul kanj naanay kanj Isa man'ti kala Almasihu, bora, Irkoy k'a hay. Boro kul kanj ga baa baaba ga baa baaboo din izey mo. ² Hayaa kanj ga kate ir ma bay kanj ir ga baa Irkoy izey man'ti kala nda ir ga baa Irkoy, de ir ga nga yaamarey ka goy. ³ Ka baa Irkoy man'ti kala ka nga yaamarey dii, nga yaamarey si tinj. ⁴ Zama haya kul kanj Irkoy n'a hay ga duu hinay adupna ga. Hinoo kanj hin adupna man'ti kala ir naanayyanoo. ⁵ May ka hin adupna nda man'ti boro kanj ga naanay kanj Isa ti Irkoy Iz'aroo?

Seedetaraa kanj teendi Isa Almasihu ga

⁶ Bora kanj kaa hari nda kuri albarkaa ra man'ti kala Isa Almasihu. A mana kaa nda hari hinne, amma a mana kaa nda kala hari nda kuri. Irkoy Hundoo no ka seedetaraa woo tee, zama Irkoy Hundoo man'ti kala cimoo. ⁷ Zama seede hinza bara, ⁸ Irkoy Hundoo, nda haroo, nda kuroo, ihinzaa kul ti jinde foo. ⁹ Nda ir ga yadda adamizey seedetaraa ga, Irkoy seedetaraa bisa a. Zama woo ti Irkoy seedetaraa kanj a n'a tee nga Iz'aroo ga. ¹⁰ Boro kul kanj ga naanay Irkoy Iz'aroo, seedetaraa woo goo bora ra. Boro kanj si naanay Irkoy nk'a tee taariharkaw, zama a mana naanay seedetaraa kanj Irkoy n'a tee nga Iz'aroo ga. ¹¹ Seedetaraa ne: Irkoy n'ir noo hunayan abadantaa, de hunaroo woo si duwandi kala nga Iz'aroo ra. ¹² Boro kanj duu Iz'aroo, duu hunaroo, boro kanj mana duu Irkoy Iz'aroo, mana duu hunaroo.

Hunayan abadantaa

¹³ Ya nka hayey wey hantum war se hala war ma bay kanj war duu hunayan abadantaa, war kanj ga naanay Irkoy Iz'aroo maapoo. ¹⁴ Lakkalkanaa kanj goo ir se Irkoy jine man'ti kala nda ir na haya wiri a ga ka sawa nda nga ibaayoo, a ga hanajer ir se. ¹⁵ Nda ir ga bay kanj a ga hanajer ir se, haya kul kanj ir n'a wiri a ga, ir ga bay kanj woo kanj ir n'a wiri a ga, ir duu a ka ben.

¹⁶ Nda boro dii nga armaa ga zunubu tee, zunubu kanj s'a ka koy buuyan ra, a ma Irkoy njaaray a se, a g'a noo hunayan. Ay sii kala borey ga kanj na zunubu tee kanj si koy

buuyan ra. Zunubu goo no kan ga boro ka koy buuyan ra, zunuboo woo se, ay mana nee a ma Irkoy njaaray. ¹⁷ Ifutu kul man'ti kala zunubu, amma zunubu goo no kan si boro ka koy buuyan ra.

¹⁸ Ir ga bay kan boro kul kan Irkoy n'a hay, bora si zunubu tee, Bora kan Irkoy n'a hay* ga lakkal dan a se, boro laalaa kan ti Ibilisi si tuku a ga.

¹⁹ Ir ga bay kan ir mana hun kala Irkoy ga, de adunna kul sii kala boro laalaa kan ti Ibilisi hinoo cire.

²⁰ Amma ir ga bay kan Irkoy Iz'aroo kaa, a n'ir noo lakkal hala ir ma Cimikoynoo bay, Cimikoynoo da bande ir goo, maanaa nga Iz'aroo Isa Almasihu. Nga ti Irkoy cimikoynoo, nga ti hunayan abadantaa.

²¹ Ay zankey, wa war bon hawgay toorey ga.

* **5:18** 5.18 Bora kan Irkoy n'a hay man'ti kala Isa Almasihu, nga ti Irkoy Iz'aroo.

Bataga hinkantoo kaŋ Yehiya n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Woo ti Yehiya bataga hinkantoo kaŋ a n'a hantum. A si nga maapoo cee, a mma nee de «boro beeroo». Takaa kaŋ nda a ga ūelan, boro ga dii kaŋ ngi jineboro no. A si ūelan kala «woy beeri suubantaa nda nga izey» (sorro 1na) se kaŋ maanaa ti Egilizoo nda ganakey.

Batagaa woo ra a g'i hoyray i ma dira cimoo nda Irkoy fondaa ra. Boro kaŋ kate i se haya kaŋ man'ti Alhabar Boryaa, i ma mooru bora. I ma baa cere.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapney

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay kaŋ ti boro beeroo ka batagaa woo sanba woy beeri suubantaa nda nga izey se. Ay ga baa war nda cimi, man'ti agay hinne, borey kul kaŋ na cimoo bay mo ga baa war, ² cimoo kaŋ ga duumi ir ra maaganda se, kaŋ goo ir bande hala abada.

³ Anneemaa, nda tamallaa, nda alaafiyaa goo ir bande kaŋ hun Baaba Irkoy nda Isa Almasihu do kaŋ ti Baaba Irkoy Iz'aroo cimi ra nda baji ra.

Cimi nda baji

⁴ Ay hanse ka naali kaŋ ay gar kaŋ ni izey ra, affooyan ga dira cimoo ra, sanda takaa kaŋ nda ir duu yaamar Baaba Irkoy do. ⁵ Aywa sohō woy beeroo, woo kaŋ ay g'a wiri ni ga, nga ti ir ma baa cere. Man'ti sanda yaamar taaga no ay goo ma hantum ma ne, amma woo din da no kaŋ ir duu a za sintinoo ga.* ⁶ Hayaa kaŋ ti baji man'ti kala ir ma dira ka sawa nda nga yaamarey. Woo ti yaamaroo kaŋ war maar'a za sintinoo ga hala war ma dira a bande.

⁷ Derandikaw boobo kaa adupna ra. I si yadda kaŋ Isa Almasihu kaa nda gaaham, i s'a har. Bora woo dumoo ti derandikaw, nga ti Almasihu iberoo. ⁸ Wa war boŋ hawgay war masi koy jaŋ ir goyoo albarkaa, wa war boŋ hawgay hala war ma duu sufuray timmante.

⁹ Boro kaŋ na Almasihu cawyanoo hoo, a mana duumi a ra, bora mana duu Irkoy. Boro kaŋ ga duumi nga cawyanoo ra, bora duu Baaba Irkoy, bora duu Iz'aroo mo. ¹⁰ Boro kaŋ kaa war do a mana kate cawandiyanoo

* 1:5 1.5 Yehiya 13.34; 15.12, 17.

woo, war mas'a zumandi war do, war mas'a foo, ¹¹ zama boro kan n'a foo, bora huru a bande nga goy futawey ra.

Šenni kokorantaa

¹² Haya boobo goo no kan ay baa y'a hantum war se, ya na baa y'a tee nda kaddaasu nda dawa. Amma ay ga tammahã ya koy war do, ir ma šelan mee nda mee hala ir jaaloo ma timme. ¹³ Ni woyme suubantaa izey ga ni foo.

Bataga hinzantoo kaŋ Yehiya n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Woo ti Yehiya kaŋ ti «boro beeroo» bataga hinzantoo kaŋ a n'a hantum. A man'a sanba kala boro foo kaŋ se i ga nee Gayus. Gayus kaŋ se a hantum, hõ zaaroo ir si haya boobo bay a ga, amma ir ga bay kaŋ boro no kaŋ ga dira cimoo bande.

Batagaa hantumkaa ga Gayus maa henna har. Diyotref dira takaa si kan a se. A ga Demetris maa henna har.

Ir ga dii batagaa woo ra takaa kaŋ nda yaw zumandiyān, ka arma kubay henna man'ti kala baji nda cimi silbay.

Boraa kaŋ se batagaa sanbandi maapoo

nda fooyanoo kaŋ teendi a se

¹ Agay kaŋ ti boro beeroo ka batagaa woo sanba ay baakaa Gayus kaŋ ay ga bag'a nda cimi se.

² Ay baakaa, yala ma duu gomni boobo nongoo kul here, ma bara nda gaaham baani sanda takaa kaŋ ni hundoo ga boori. ³ Ay hanse ka jaali waatoo kaŋ ir armyey kaa ka seedetaray tee ni cimoo ga, takaa kaŋ nda n'ga dira nda cimi. ⁴ Ay sii nda jaali beeri kaŋ ga too ya maa ay izey ga dira cimoo ra.

Gayus laadirtaraa

⁵ Ay baakaa, hayaa kaŋ n'g'a tee ir armyey se, ba yawey, n'g'a tee i se nda laadirtaray. ⁶ I na ni bajoo seedetaraa tee Egilizoo jine. A ga boori m'i faaba ngi naarumaa ra nda faabari kaŋ ga hima Irkoy jine. ⁷ Zama ir Koyoo maapoo se i fatta, i si haya kul dii dumey ga kaŋ si Irkoy bay. ⁸ Adiši ir, ir ga hima ka borey wey dumey kubay henna, ka tee i se goykasinayyan cimoo ra.

Diyotref nda Demetris šennoo

⁹ Ay na haya foo hantum Egilizoo se, amma Diyotref kaŋ ga baa nga ma tee ngi jineboraa s'ir kubay. ¹⁰ Woo se, waati kaŋ ay kaa, ay ga nga takawey bayrandi war se kaŋ a g'i tee ka šenni laalayan har ir ga, de mo a mana wasa a se, ba ir armyey, a s'i kubay, borey mo kaŋ ga baa ngi m'i kubay, a ga wanji i m'a tee, a g'i gaaray k'i kaa Egilizoo ra. ¹¹ Ay baakaa, masi ifutu guna ka tee, ihenna guna ka tee. Boro kaŋ ga ihenna tee mana hun kala Irkoy ga, boro kaŋ ga ifutu tee mana dii Irkoy.

¹² Demetris, borey kul ga seedetaray henna har a ga, cimoo hunday ga tee a se seede. Ir mo ga seedetaray henna har a ga, n'ga bay mo kaŋ ir seedetaraa ti cimi.

Fooyan kokorantaa

¹³ Haya boobo goo no kaŋ ay ga baa y'a hantum ma ne, amma ay si baa y'a tee nda dawa nda kalam. ¹⁴ Amma ay ga tammahã ne nda kayna ay ma dii ni, ir ga ŧelaŋ mee nda mee. ¹⁵ Alaafiya ma kaa ni ga. Ir cerey ga ni foo. M'ir cerey boro foo kul foo nda nga maapoo.

Batagaa kaŋ Žud n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Žud ka batagaa woo hantum. Ir Koyoo Isa Almasihu kayn'aroo no (Matiyu 13.55; Marku 6.3). A mana batagaa woo hantum kala ganakey se nongu kul kaŋ ra i goo. A si šelaŋ kala dargantey ga kaŋ ga ceeci ka ganakey derandi. I m'i tangam nda šenney wey. A ga ganakey hoyray i ma koy jine naanayyan ra nda baji ra, i ma mooru zunubu.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapey

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Žud kaŋ ti Isa Almasihu tam, Žak armaa* ka batagaa woo hantum war kaŋ ciyandi se, de mo Baaba Irkoy baakey ti war, war jisandi Isa Almasihu se. ² Tamalla, nda alaafiya, nda baji ma kaa war ga nda booboyan.

Cawandikaw taariharkey

(Piyer bataga 2to 2.1-17)

³ Ay baakey, ba kaŋ ay hanse ka baa ya hantum war se hallasiroo kaŋ ra ir ga marga ga, a tee ya ne tilasu ya hantum war se hala ya duu ka war hoyray war ma gurgay naanaa se kaŋ nondi Irkoy boro henanantey se cee folloku.

⁴ Zama boro fooyan tugu ka huru ganakey game. A gay ngi ciitoo harandi Citaaboo ra. I si hunbur Irkoy, i ga Irkoy anneemaa bere k'a tee haya futu boonayyan. I g'ir jineboro follokaa kaŋ ti ir Koyoo Isa Almasihu yankar.

⁵ Ay ga baa ya war hongandi, ba kaŋ war ga haya kul bay, kaŋ ir Koyoo na jamaa hallasi k'a kaa Misira gandaa ra jina, woo banda ga, a na borey halaci kaŋ mana naanay.

⁶ Almalaykey kaŋ mana ben ngi dogey ra, i na ngi gorodogey naŋ, a n'i gaala nda gaala kaŋ si hun i ga, k'i dii kubaa ra hala zaari beeroo ciitoo hane. ⁷ Takaa din da Sodom, nda Gomor, nda koyrawey kaŋ g'i kuubi k'i bere na ngi boŋ noo izefututaray se ka marga ka kani nda takari dumi tana. I nondi ka tee himakasinay nuune abadantaa zukandoo se.

⁸ Takaa din da borey wey nda ngi handirey ga ngi gaahamoo žiibandi, i ga koytaraa kaynandi, i ga beenaa hinikoyey wow. ⁹ Ba almalayka jinehunoo Minkaylu, waatoo kaŋ nga nda Ibilisi ga cere cendi Musa kunturoo ga, Minkaylu mana yadda k'a wow k'a zukandi, a nka nee a se: «Ay Koyoo ma zahã ni ga!» ¹⁰ Amma borey wey ga hayayan

* 1:1 1.1 Matiyu 13.55; Marku 6.3.

wow kaŋ i s'i bay. Ngi fahamaa man'ti kala sanda adabba kaŋ sii nda lakkal miileyen. Woo no ma kate ngi halaciroo. ¹¹ I bone, zama Kabila fondaa bande i hanga.† I na ngi boŋ daŋ dereyan ra nooru maaganda sanda Balam.‡ I halaci sanda Kora kaŋ halaci tureyanoo ra.§ ¹² I ga tee sanda žiibi ndellayan war armataray ŋaadogey ra. I ga ŋaa ka haŋ ka too bila hunburay, i si hongaa kala ngi boŋ de. I ga hima nda duulayan kaŋ ra hari sii, de hewoo g'i zaa. I ga hima nda jamde tuuriyan kaŋ ga ize sii kaŋ buu cee hinka, i dogandi. ¹³ I ga ngi teegoy haawantey boosandi sanda takaa kaŋ nda teekoo bonday gaabanteyan ga ngi kufoo warra. I ga hima nda handarayyan kaŋ si bay nongu kul kaŋ ra ngi ga koy, kubaa bibiroo jisandi i se hala abada.

¹⁴ Henok mo kaŋ ti Adama banda-ka-zunbu iyyantoo na annabitaray tee i ga ka nee: «Nga ne, ir Koyoo goo ma kaa, nga nda nga almalayka henanante zenber-zenberyan, ¹⁵ ka borey kul ciiti, ka borey kaŋ si hunbur Irkoy zukandi ngi goy laalawey se kaŋ i n'i tee ngi futuyanoo ra nda ka zunubu teekey kaŋ si hunbur Irkoy zukandi šenni laaley din kul kaŋ i n'i har a ga se.» ¹⁶ Borey din man'ti kala ŋuunŋuunukoyniyan, i mma hēe nda ngi takaa. I ga dira nda ngi boonay futawey. Deeney ga beeri, i ga borey meekaanay haya maaganda se.

Hoyrayyan ganakey se

¹⁷ Amma war, ay baakey, wa hongaa hayey kaŋ ir Koyoo Isa Almasihudiyawey n'i har za i mana tee. ¹⁸ I nee war se: «Waati koraa ra, ŋooŋokoyniyan ga bangay, i ga dira nda ngi boonay futawey kaŋ ga mooru Irkoy.» ¹⁹ Ngi ti borey kaŋ ga kate fay-fayyan, i si hongu kala nda adamize takaa, Irkoy Hundoo sii i kone. ²⁰ Amma war, ay baakey, wa koy jine war naanaa kaŋ ga hanse ka henan ra ka Irkoy ŋaaray Hundi Henanantaa albarkaa ra. ²¹ Wa cindi Irkoy bajoo ra k'ir Koyoo Isa Almasihu tamallaa batu kaŋ ga war noo hunayan abadantaa.

²² Wa hinna borey ga kaŋ ga šikka-šikka. ²³ W'i hallasi k'i kaa nuunaa ra. Borey jerey, wa hinna i ga, amma nda hunburay: war masi too ba ngi bankaaraa ga kaŋ ngi hundi-ibaayoo n'a žiibandi.

Irkoy saabuyan kokorantaa

²⁴ Bora kaŋ ga hin ka war dii war masi kaŋ, ka war kayandi bila laybu nga daržaa ra nda ŋaaliyan, ²⁵ Irkoy follokaa, ir Hallasikaa, Isa Almasihu ir Koyoo albarkaa ra,

† 1:11 1.11 Sintinoo 4.3–8. ‡ 1:11 1.11 Kabuyaney 22.1–35. § 1:11 1.11 Kabuyaney 16.1–35.

darža, nda beeray, nda gaabi, nda hini ma bara a se za zamaney mana tee, nda sohõ da, hala abada. Amin.

Bangandiroo citaaboo

Citaaboo fahamandiroo

Yehiya ka citaaboo woo hantum. A ga hayayan cebe cere bande kan Isa Almasihu n'i bangandi a se. A ga hayey deede kan a dii ey waatoo kan Hundi Henanantaa n'a dii. Waatoo kan a ga citaaboo woo hantum, a sii kala gungu-ize foo ra kan se i ga nee Patmos, Azi gandaa here. A sii kala Gres gandaa ra, Turki gandaa jeroo ga. I nk'a gaabi ka koy no din, zama hayaa kan se a na Alhabar Boryaa waazu. Waati no kan ra kokoy beeroo ga hanse ka Isa ganakey zarabi. A ga ganakey gurzugay, zama i ga nee kan ngi si koy kul gana nda man'ti Isa Almasihu.

Gurzugaa din waati no Yehiya ga hantum Egilizey se ka biney dan. Nga hantumoo ra ir dii hinna booboyan kan goo nda almagana, sanda «iyye» kan maanaa ti «timmeyan». Nga citaaboo ga hin ka zamnandi zamna hinza (zamnaa 1.19):

1. Hayey kan Yehiya dii ey, maanaa Isa kan goo nga daržaa ra (zamna 1na).
2. Hayey kan teendi, maanaa bataga iyyaa kan hantumandi Egiliz iyyaa se (zamna 2to—3to).
3. Hayey kan ga kaa ka tee (zamna 4to—22to).

Citaaboo benantaa ga, Isa ga allaahidu noo nga ganakey se ka nee i se: «Cimi no, ay ga kaa nda cahāyan.» Ganakey g'a zaabi ka nee: «Kaa, ir Koyoo Isa» (zamnaa 22.20).

Citaaboo addaliloo

¹ Isa Almasihu bangandiroo ne kan Irkoy n'a noo a se hala a ma hayey kan ga hima ka kaa ka tee ne nda kayna har nga tamey se. Almasihu na nga almalaykaa sanba nga tamoo Yehiya do a m'a filla a se. ² Yehiya na seedetaray tee kan hayey kul kan nga dii ey man'ti kala Irkoy meešennoo nda Isa Almasihu seedetaraa. ³ Bora duu gomni kan ga annabitaray šenney caw nda borey kan ga hanajer i se ka hayey dii kan hantumandi a ra, zama waatoo man.

Yehiya hantum Azi gandaa Egiliz iyyaa se

⁴ Agay Yehiya ka hantum Egiliz iyyaa se kan goo Azi gandaa ra. Irkoy anneemaa nda alaafiyaa ma bara war ga. Irkoy kan ga bara, kan gay a ga bara, kan goo kaa m'i noo war se, nga nda Irkoy Hundi iyyaa kan goo nga kokoy gorodogoo tenje, ⁵ nda Isa Almasihu kan ti seede laadirantaa, nga ti boro jinaa kan tun ka hun bukaway ra, nga ti kokoyey bonkoynoo laboo ga. Nga ti bora kan ga

baa ir, de a n'ir feeri k'ir kaa ir zunubey ra nda nga kuroo.
⁶ A n'ir tee kokoytaray nda sargari juwalkaw nga Baaba maajoo ga kan ti nga Irkoy. Nga, darža nda hini ma bara a se abada hala abada. Amin.

⁷ Nga ne, a goo ma kaa duulawey gamey ra, moo kul ga kaa ka dii a, ba wey kan na gaahamoo fun. Alkabiilawey kul kan goo laboo ga, ga hēe nga maaganda se. Nhuu! Amin.

⁸ Agay, agay ti Alfa nda Omega*, ir Koyoo Irkoy k'a har, nga ti bora kan ga bara, kan gay a ga bara, kan goo kaa, Hini-kul-koyoo.

Isa na nga boŋ bangandi Yehiya se

⁹ Agay Yehiya, war armaa nda war hangasinoo Isa zaraboo, nda nga Laamaa, nda nga muŋeyanoo ra, ay bay ka koy gungoo ra kan se i ga nee Patmos Irkoy meešenoo nda Isa seedetaraa maaganda se. ¹⁰ Irkoy Hundoo n'ay dii ir Koyoo zaaroo hane, ay maa ay dumaa ga kaati beeri kan ma nee laati beeri. ¹¹ A nee: «Hayaa kan n'dii a, a hantum citaabu ra, m'a sanba Egiliz iyyaa se kan goo Efez, nda Isimir, nda Pergam, nda Tiyatir, nda Sard, nda Filadelfi, nda Lawodise koyrawey ra.»

¹² Ay ŋeli ka dii jindoo kan ga ŋelan ya ne. Kan ay ŋeli, ay dii wura fitilla gorodoo iyye. ¹³ Fitilla gorodoo iyyaa game boro goo kan ga hima nda adamize, darbay kan ga zunbu hala cewey ga goo jindoo ra, wura gamahaw ga gandey haw. ¹⁴ Boŋoo nda hinbirey ga kaaray ma nee feeji hinbiri kaaray, sanda haabu, moŋey ga hima nda nuune deene. ¹⁵ Cewey ga hima nda alhan nerante kan ma nee a nka hansandi alforon ra. Jindoo ga hima nda hari beeri jinde. ¹⁶ Kabe hennaa ra handaray iyye goo, miŋoo ra takuba ga fatta kan mee hinkaa kul ga kan. Ndumoo ga hima nda waati kan waynaa ga dii garaw.

¹⁷ Waatoo kan ay dii a, ay kan cewey cire sanda bukaw. A na nga kabe hennaa fur ay ga ka nee: «Masi hunbur, agay ti ijinaa nda ikokorantaa. ¹⁸ Agay ti baahunantaa, ay bay ka buu, amma nga ne, ay ga huna abada hala abada, buuyan nda alaaharaa kufal-izey goo ay kone. ¹⁹ Adiŋi hayey hantum kan n'dii ey, wey kan goo ma teendi nda wey kan ga kaa ka tee hayey wey banda ga. ²⁰ Handaray iyyaa kan n'dii ey ay kabe hennaa ra sirroo nda wura fitilla gorodoo iyyaa maanaa ne: handaray iyyaa man'ti kala Egiliz iyyaa almalaykey, fitilla gorodoo iyyaa man'ti kala Egiliz iyyaa.»

* **1:8** 1.8 Alfa nda Omega man'ti kala Grek ŋenni abacaa harfu jinaa nda ikokorantaa.

2

Batagaa kaŋ sanbandi Efez Egilizoo se

¹ «Hantum almalaykaa se kaŋ goo Efez koyraa Egilizoo ra, nee a se:

«Hayaa ne kaŋ boraa kaŋ kabe hennaa ra handaray iyyaa goo kaŋ ga dira fitilla gorodoo iyyaa gamey ra g'a har: ² "Ay ga ni teegoyey, nda ni taabiyanoo, nda ni mupeyanoo bay, ay ga bay mo kaŋ n'si hin ka boro laaley suuri. N'na borey sii kaŋ ga nee diyawyaŋ ti ngi, ka gar i man'ti a. N'gar taariharkawyaŋ no. ³ N'goo nda mupeyan, ni hottu ay maapoo sabbu se, ni binoo mana hun. ⁴ Amma haya foo goo ni ra kaŋ si kan ya ne kaŋ ti n'na ni baji jinaa fur. ⁵ Hongu nongoo kaŋ ra n'kaŋ, ma tuubi, ma ni cee jinaa teegoyey tee. Nda mana tuubi, ay ga kaa ni do ka ni fitilla gorodogoo kaa dogoo ra. ⁶ Amma haya henna foo goo ni ra kaŋ ti n'ga konna Nikolayitey teegoyey kaŋ agay mo ga konna ey."»

⁷ Boro kaŋ goo nda haŋa ma maa hayaa kaŋ Irkoy Hundoo g'a har Egilizey se!

Boro kaŋ hin, ay g'a noo hunayan tuuroo izey ra kaŋ goo Irkoy saddiŋaa ra a m'a ŋaa.»

Batagaa kaŋ sanbandi Isimir Egilizoo se

⁸ «Hantum almalaykaa se kaŋ goo Isimir koyraa Egilizoo ra, nee a se:

«Hayaa ne kaŋ boraa kaŋ ti ijinaa nda ikokorantaa g'a har, boraa kaŋ buu, a yee ka huna: ⁹ "Ay ga ni zaraboo nda ni talkataraa bay, amma almankoyini ti ni, borey kaŋ ga nee Alyahuudu ti ngi, ka gar i man'ti a, ay ga ngi wowey bay, i man'ti kala Őaytan margahugoo. ¹⁰ Masi hunbur hayaa kaŋ ga kaa ka ni zarabi. War borey ra, Ibilisi ga hayayaŋ warra kasaa ra ka war sii. War ga duu zarabiyan jirbi woy (10). Laadir hala buuyan ga, ay ga ni noo hunayan fuulaa."»

¹¹ Boro kaŋ goo nda haŋa ma maa hayaa kaŋ Irkoy Hundoo g'a har Egilizey se!

Boro kaŋ hin, buuyan hinkantoo si duu a ga fondo.»

Batagaa kaŋ sanbandi Pergam Egilizoo se

¹² «Hantum almalaykaa se kaŋ goo Pergam koyraa Egilizoo ra, nee a se:

«Hayaa ne kaŋ boraa kaŋ kone takuba goo kaŋ mee hinkaa kul ga kan g'a har: ¹³ "Ay ga nongoo bay kaŋ ra n'goo nda goray, a man'ti kala Őaytan kokoy gorodogoo. Ni hawa ay maapoo ga ka boori, man'ay naanaa naŋ ba Antipas waati kaŋ ti ay seede laadirantaa kaŋ i n'a wii war do, nongoo kaŋ ra Őaytan ga goro. ¹⁴ Amma haya kaccu goo ni ra kaŋ si kan ya ne: boroyaŋ goo ni do kaŋ hawa Balam

cawandoo ga, Balam ka Balak cawandi a ma kumsay dan Izirayel borey se kan g'i tuti i ma hayey n̄aa kan sargandi toorey maapey ga, i ma woy nda aru izefututaray tee.*
 15 Takaa din da boroyan goo ni do kan hawa Nikolayitey cawandoo ga. 16 Woo se ma tuubi. Nda man'ti woo, ay ga kaa ni ga nda cahāyan, de ay g'i wongu nda ay mijoo takubaa.">

17 Boro kan goo nda hana ma maa hayaa kan Irkoy Hundoo g'a har Egilizey se!

Boro kan hin, ay g'a noo n̄aahayaa kan se i ga nee man tugantaa. Ay g'a noo tondi kaaray, tondoo woo maa taaga ka hantumandi a ga, boro kul s'a bay nda man'ti boro kan ga duu a.»

Batagaa kan sanbandi Tiyatir Egilizoo se

18 «Hantum almalaykaa se kan goo Tiyatir koyraa Egilizoo ra, nee a se:

«Hayaa ne kan Irkoy Iz'aroo g'a har, bora kan moyey ga hima nda nuune deene, de cewey ga hima nda alhan nerante: 19 "Ay ga ni teegoyey, nda ni bajoo, nda ni naanaa, nda ni goyoo nda ni mupeyanoo bay, ni teegoy kokorantey bisa ijinawey. 20 Amma haya foo goo ni ra kan si kan ya ne kan ti n'na Žezabel, woyoo kan ga nee annabi ti nga nan a m'ay tamey cawandi k'i derandi k'i tuti i ma woy nda aru izefututaray tee ka hayey n̄aa kan sargandi toorey maapey ga.† 21 Ay n'a noo waati hala a ma tuubi, amma a si baa nga ma tuubi ka fay nda nga izefututaraa. 22 Nga ne, ay ga nga nda borey kan ga zina tee a bande warra daari boŋ zarabi beeri ra, nda man'ti i nka tuubi ka fay nda ngi teegoyey. 23 Šikka sii, ay ga izey wii, woo ra Egilizey kul ga bay kan agay no ma boro kuneheroo nda binoo fesufesu. War boro foo kul ay g'a bana ka sawa nda nga teegoyey.

24 Amma war borey jerey kan goo Tiyatir, ay ga nee war kul kan mana hanga cawandoo woo bande, kan mana hayaa bay kan se i ga nee Šaytan sirrey. Ay nee: ay si jeraw dan war ga koyne. 25 Amma hayaa kan goo war kone, w'a dii ka boori hala ay ga kaa.

26 Boro kan hin, de a n'ay teegoyey dii hala benantaa ga, ay g'a noo hini gandawey ga.

27 A g'i kur nda guuru gobu,

a g'i kar sanda takaa kan nda boro ga labu kusu kayri,

28 takaa kan nda ay duu hini ay Baaba Irkoy do. Ay g'a noo subbaahi handaraa.">

* 2:14 2.14 Kabuyaney 22—24; 25.1–2; 31.16. † 2:20 2.20 Kokoyey 1na 16.31; 18.19; Kokoyey 2to 9.22.

29 Boro kanj goo nda hanja ma maa hayaa kanj Irkoy Hundoo g'a har Egilizey se!»

3

Batagaa kanj sanbandi Sard Egilizoo se

1 «Hantum almalaykaa se kanj goo Sard koyraa Egilizoo ra, nee a se:

«Hayaa ne kanj boraa kanj kone Irkoy Hundi iyyaa nda handaray iyyaa goo g'a har: “Ay ga ni teegoyey bay, i ga nee ma ne hunantaa, ka gar bukaw ti ni. 2 Lakkal danj, ma gaabi danj cindey ra kanj ga baa ka buu. Zama ay mana ni teegoyey gar i ga henan ay Irkoy do. 3 Hawgay nda woo kanj n'duu a ni maar'a, gaabu a ga, ma tuubi. Nda n'si lakkal danj, ay ga kaa sanda zay, de mo n'si waatoo bay kanj ay ga kaa ni ga. 4 Woo kul, Sard ra n'goo nda boro kaynayanj kanj mana ngi darbawey žiibandi. I ga dira ay bande, darbay kaaray goo jindey ra, zama i ga hima nda a.

5 Boro kanj hin, takaa din da a ga bankaaray nda darbay kaaray, ay si maapoo tuusu k'a kaa hunaroo citaaboo ra. Ay ga maapoo har ay Baaba Irkoy nda nga almalaykey jine.”»

6 Boro kanj goo nda hanja ma maa hayaa kanj Irkoy Hundoo g'a har Egilizey se!»

Batagaa kanj sanbandi Filadelfi Egilizoo se

7 «Hantum almalaykaa se kanj goo Filadelfi koyraa Egilizoos ra, nee a se:

«Hayaa ne kanj boraa kanj ti Irkoy Boro Henanantaa, nga kanj ti Cimikoynoo,

boraa kanj kone Dawda kufal-izoo goo g'a har,
boraa kanj ga haya feeri, boro kul si hin k'a daabu,
boraa kanj ga haya daabu, boro kul si hin k'a feeri:

8 “Ay ga ni teegoyey bay. Nga ne, ay na hugu mee feerante danj ni jine kanj boro kul si hin k'a daabu. N'sii nda gaabi beeri, amma n'n'ay šennoo dii, man'ay maapoo yankar.

9 Nga ne, ay ga ni noo boroyanj Šaytan margahugoo borey ra, wey kanj ga nee Alyahuudu ti ngi, ka gar i man'ti a, i ga taari. Nga ne, ay ga kate ey i ma gunguma ni cewey cire, i ma bay kanj ay ga baa ni. 10 Zama yaamaroo kanj ay n'a noo ma ne mupeyan here, n'n'a dii. Agay mo ga ni dii siiyanoo waatoo ga kanj ga kaa adupna kul ga, ka laboo gorokey sii. 11 Ay ga kaa nda cahāyan. Gaabandi hayaa kanj goo ni kone ga, hala boro kul masi ni kokoy fuulaa taa ni kone.

12 Boro kanj hin, ay g'a tee ganji ay Irkoy hugoo ra, a si yee ka hun a ra. Ay g'ay Irkoy maapoo hantum a ga, nda ay Irkoy koyra maapoo kanj ti Žerizalem taagaa kanj ga zunbu ka hun beenaa ra ay Irkoy jeroo ga, nda ay maa taagaa.”»

13 Boro kaŋ goo nda haŋa ma maa hayaa kaŋ Irkoy Hundoo g'a har Egilizey se!»

Batagaa kaŋ sanbandi Lawodise Egilizoo se

14 «Hantum almalaykaa se kaŋ goo Lawodise koyraa Egilizoo ra, nee a se:

«Hayaa ne kaŋ Amin kaŋ ti seede laadirantaa nda cimikoynoo kaŋ ti Irkoy takaroo sintinoo g'a har: 15 “Ay ga ni teegoyey bay, n'si yay n'si koron. Nda a gar ba ni mma yay wala ni mma koron! 16 Hayaa kaŋ se n'ga dungu, n'si yay n'si koron, ay ga ni yeeri ka ni kaa ay miŋoo ra. 17 Zama de n'ga nee: ‘Almankoyni ti agay, ay n'ay boŋ noo alman, ay si too haya kul ga.’ Amma n'si bay kaŋ ni bone, ni jaase. Talka nda danaw ti ni, n'goo gaa koonu. 18 Ay ga ni hoyray, ma wura kaŋ henanandi nuune ra day ay do hala ma tee almankoyni, nda darbay kaarayyaŋ kaŋ ga ni daabu, ni gaa koonoo haawoo masi fatta, nda safari kaŋ ga danandi ni moŋey ga hala ma duu ka dii. 19 Agay, borey kaŋ ay ga bag'ey, ay ga citi i ga, ay g'i dan fondaa ra. Tee boro kaŋ ga koron, ma tuubi. 20 Nga ne, ay ga kay hugoo miŋoo ga ay ga kara-kara. Boro kaŋ maa ay jindoo se, de a na hugoo miŋoo feeri, ay ga huru a do, ay ga ŋaa a bande, nga mo ga ŋaa ay bande.

21 Boro kaŋ hin, ay g'a noo a ma goro ay bande ay kokoy gorodogoo ra, sanda takaa kaŋ nda agay mo, ay hin, ay goro ay Baaba Irkoy bande nga kokoy gorodogoo ra.”»

22 Boro kaŋ goo nda haŋa ma maa hayaa kaŋ Irkoy Hundoo g'a har Egilizey se!»

4

Irkoy saaburoo beenaa ra

1 Woo banda ga, ay dii, nga ne, hugu mee kaŋ feeri beenaa ra. Jinde jinaa din kaŋ ay bay ka maar'a kaŋ ga ŧelan ay bande ma nee laati beeri, a nee: «Žigi ne, ay ga ni cebe hayey kaŋ ga kaa ka tee wey banda ga.» 2 Dogoo din da Irkoy Hundoo n'ay dii. Nga ne, kokoy gorodoo foo gorandi beenaa ra, de boro foo goo ma goro a boŋ. 3 Bora kaŋ ga goro a boŋ, nda n'ga dii a, a si hima nda kala žasp tondi nda sarduwan tondi. Gorodogoo, beenegondi g'a kuubi k'a bere, nda n'ga dii a ma nee emerod tondi. 4 Kokoy gorodoo waranka cindi taaci (24) ga gorodogoo kuubi k'a bere. Kokoy gorodogey ga, boro beeri waranka cindi taaci (24) ga goro, darbay kaaray goo jindey ra, wura kokoy fuula goo boŋey ra. 5 Kokoy gorodogoo din, meliyaŋ, nda jindeyaŋ, nda jinjinyaŋ ga hun a ra. Fitilla iyye ga dii kokoy

gorodogoo jine, Irkoy Hundi iyyaa no. ⁶ De kokoy gorodogoo din jine teeko foo goo kaŋ ma nee diji, ni mma nee tondi murmurante hay ŝenda. Kokoy gorodogoo gamoo nda nga kuubi-ka-beraa ra hundikoyni taaci goo kaŋ ngi jine nda banda kul ti moo.

⁷ Hundikoyni jinaa ga hima nda ganjihayla, ihinkantoo ni mma nee yagaw, ihinzantoo ndumoo ma nee adamize, itaacantoo ga hima nda dutal kaŋ goo ma deeŝi. ⁸ Hundikoyni taacaa, affoo kul goo nda fata iddu, nga kuubi-ka-beraa nda nga gundoo kul ti moo. Cijin nda zaari i si fay nda ka nee:

«Henan, henan, henan

ti ir Koyoo Irkoy, Hini-kul-koyoo

kaŋ gay a ga bara, kaŋ ga bara, kaŋ goo kaa.»

⁹ Waati kaŋ hundikoyni taacaa ga darža, nda beeray, nda albarka daŋ boraa se kaŋ goo ma goro kokoy gorodogoo ra, boraa kaŋ ga huna abada hala abada, ¹⁰ boro beeri waranka cindi taacaa (24) ga ngi cewey sonbu boraa se kaŋ goo kokoy gorodogoo ra, i ga sujudu Boraa se kaŋ ga huna abada hala abada. I ga ngi kokoy fuulawey warra kokoy gorodogoo jine ka nee:

¹¹ «Ir Koyoo Irkoy, n'ga hima nda darža, nda beeray, nda hini.

Zama ni ka haya kul taka,

ni ibaayoo ka kate i ma bara, woo se i takandi.»

5

Feeji-izoo kaŋ goo nda hini ka citaaboo feeri

¹ Ay dii boraa kaŋ ga goro kokoy gorodogoo ra kabe hennaa ra citaabu kaŋ gundoo nda dumaa kul ti hantum, tammaasa iyye g'a haw. ² Ay dii almalayka gaabante kaŋ ga jinde jer ka kaati ka nee: «May no ma hima nda ka citaaboo feeri ka nga tammaasawey hawarey feeri?» ³ Amma boro kul beenaa ra, wala laboo ga, wala laboo cire mana hin ka citaaboo feeri wala k'a guna. ⁴ Ay hanse ka hēe, zama boro kul mana duwandi kaŋ ga hima nda ka citaaboo feeri wala k'a guna. ⁵ Amma boro beerey affoo nee ya ne: «Masi hēe, nga ne, ganjihaylaa kaŋ hun Žuda alkabiilaa ra, Dawda banda-ka-zunboo kaŋ ga hima nda tuuri kabe taaga kaŋ zay ka fatta tuuroo kaŋ dunbandi linjoo ga duu hini ka citaaboo feeri ka nga tammaasa iyyaa hawaroo feeri.»

⁶ De ay dii kokoy gorodogoo nda hundikoyni taacaa game nda boro beerey game, Feeji-ize ga kay no din. A ga hima nda a nka koosandi, a goo nda hilli iyye nda moo iyye kaŋyaŋ ti Irkoy Hundi iyyaa kaŋ sanbandi laboo kul ga. ⁷ A kaa ka citaaboo dii boraa kaŋ ga goro kokoy gorodogoo ra

kabe hennaa ra. ⁸ Waatoo kaŋ a na citaaboo dii, hundikoyni taacaa nda boro beeri waranka cindi taacaa (24) sujudu Feeji-izoo jine. Affoo kul, kurbu beeri goo a kone nda wura poti kaŋ ga too nda dugu kaŋ ti Irkoy boro henanantey ŋaarayrey. ⁹ I ga dooni taaga don ka nee:

«N'ga hima nda ka citaaboo dii

ka nga tammaasawey hawarey feeri,

zama ni koosandi,

n'na ni kuroo ka boro

alkabiila kul, nda šenni kul, nda jama kul, nda ganda kul
day Irkoy se.

¹⁰ N'n'i tee kokoytaray nda sargari juwalkaw ir Irkoy
maapoo ga.

I ga laama laboo ga.»

¹¹ Ay goo ma guna kaŋ ay maa almalayka boobo jinde se kaŋ ga kokoy gorodogoo, nda hundikoyney, nda boro beerey kuubi k'i bere. Almalaykey hinnaa man'ti kala zenber woyyaŋ hala cee zenber woyyaŋ nda zenberyaŋ hala cee zenberyaŋ. ¹² I ga jinde jer ka nee:

«Feeji-izoo kaŋ koosandi,

ga hima nda ka duu hini, nda alman, nda lakkal,

nda gaabi, nda beeray, nda darža, nda saabu.»

¹³ Ay maa takahayaa kul kaŋ goo beenaa ra, nda laboo ga, nda laboo cire, nda teekoo boŋ, nda haya kul kaŋ goo a ra ga nee:

«Saabu, nda beeray, nda darža, nda hini

ma bara boraa kaŋ goo kokoy gorodogoo ra nda Feeji-izoo
se

abada hala abada.»

¹⁴ Hundikoyni taacaa nee: «Amin.» Boro beerey kaŋ jinoo ra ka sujudu.

6

Tammaasa hawarantey šennoo

¹ Koyne mo ay dii Feeji-izoo waatoo kaŋ a ga tammaasa iyyaa affoo hawaroo feeri, ay maa hundikoyni taacaa affoo ga kaati ma nee jinjinyanoo ka nee: «Kaa!» ² Ay goo ma guna, nga ne, bari kaaray foo ne, boraa kaŋ goo a boŋ, biraw goo a kone. Kokoy fuula nondi a se. A hin, a fatta ka hin koyne.

³ Waatoo kaŋ Feeji-izoo na tammaasa hinkantoo hawaroo feeri, ay maa hundikoyni hinkantoo ga nee: «Kaa!» ⁴ Bari foo fatta kate, a ga ciray, i na boraa kaŋ goo a boŋ noo a ma alaafiyaa kaa laboo boŋ. Borey ma cere koosu, takuba beeri nondi a se.

⁵ Waatoo kaŋ a na tammaasa hinzantoo hawaroo feeri, ay maa hundikoyni hinzantoo ga nee: «Kaa!» Ay goo ma guna, nga ne, bari bibi foo ne, bora a kaŋ goo a boŋ, almizan goo kaboo ra. ⁶ Ay maa ma nee jinde kaŋ hun hundikoyni taacaa game kaŋ ga nee: «Alkama kilo foo ga tee nzorfu kaaray tamma foo*». Kilo hinza orž ga tee nzorfu kaaray tamma foo. Masi jiyoo nda alaneb hari mooraa hasara.»

⁷ Waatoo kaŋ Feeji-izoo na tammaasa taacantoo hawaroo feeri, ay maa hundikoyni taacantoo jindoo kaŋ ga šelan ka nee: «Kaa!» ⁸ Ay goo ma guna, nga ne, bari firzi foo ne, bora a kaŋ goo a boŋ maapoo man'ti kala Buuyan, alaaharaa hanga a bande. Hini nondi i se laboo zamna taacaa affoo ga ka wiiya nda takuba, nda heray, nda wirci laala kaŋ ga bere, nda laboo ganjihoogawey.

⁹ Waatoo kaŋ a na tammaasa guwantoo hawaroo feeri, ay dii sargari tonadogoo cire borey hundey kaŋ koosandi Irkoy meešenoo nda ngi seedetaraa kaŋ i n'a too maaganda se. ¹⁰ I ga jinde jer ka kaati ka nee: «Ir Koyoo henanantaa, cimikoynoo, hala waati foo no n'ga ciiti, hala waati foo no n'g'ir hundey alhakey bana laboo gorokey ra?» ¹¹ Ngi affoo kul, darbay beeri kaaray nondi a se, i nee i se i ma hunanzam kayna koyne hala ngi tam hangasiney nda ngi armye kaŋ ga hima ka buu sanda ngi ma timme.

¹² Woo banda ga, ay dii Feeji-izoo ga tammaasa idduwan-too hawaroo feeri. Labu jijiri beeri tee. Waynaa bibi ni mma nee darbay bibi. Handoo kul bere ka tee sanda kuri. ¹³ Beenaa handarawey kaŋ laboo ga, sanda jeejaynaa kaŋ hew beeri n'a zinji-zinji hala nongu kaŋ ra a ga jeejawey kaŋ mana nin kaŋandi. ¹⁴ Beenaa hun dogoo ra ka kunkuni sanda taari. Tondi hondu kul nda gungu kul hun dogoo ra. ¹⁵ Laboo kokoyey, nda boro beerey, nda sooje boŋkoyni beerey, nda almankoyney, nda gaabikoyney, nda baŋna kul, nda borciney kul tugu tondi guusey ra nda tondi hondey tondey ra. ¹⁶ I ga nee tondi hondey nda tondey se: «Wa kaŋ ir boŋ k'ir tugu bora a kaŋ ga goro kokoy gorodogoo boŋ se nda Feeji-izoo futuyanoo se. ¹⁷ Zama ngi futuyanoo zaari beeroo kaa, may no ma hin ka kay a jine?»

7

Tammaasa huru Irkoy ganakey tejawey ga

¹ Woo banda ga, ay dii almalayka taaci kaŋ ga kay aduŋna kanje taacaa ga. I na aduŋna hew taacaa dii, hala affoo kul masi hēe laboo ga, a masi hēe teekoo boŋ, a masi hēe

* 6:6 6.6 Nzorfu kaaray tamma foo ga sawa nda zaari foo goy hay.

tuuri kul boŋ. ² Ay dii almalayka tana kaŋ ga žigi ka hun waynahunay here, Irkoy hunantaa tammaasaa goo a kone. A na jinde jer ka kaati almalayka taacaa ga kaŋ duu hini ka ifutu tee laboo nda teekoo se ³ ka nee: «War masi ifutu tee laboo, nda teekoo, nda tuurey se hala waati kaŋ ir na tammaasa daŋ ir Irkoy tamey tejawey ga.» ⁴ Ay maa borey kaŋ tammaasa huru i ga hinnaa: i man'ti kala zenber zangu nda zenber woytaaci cindi taaci (144.000) Izirayel borey alkabiilawey kul ra.

⁵ Žuda alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000) ga tammaasa huru.

Rubeŋ alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Gad alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

⁶ Ašer alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Neftali alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Manase alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

⁷ Simewoŋ alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Lewi alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Isakar alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

⁸ Zabuloŋ alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Isufi alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Benžamenj alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Alžama beeri kaŋ hun nongoo kul ra

⁹ Woo banda ga, ay dii, nga ne, alžama beeri foo ne kaŋ boro kul si hin k'a kabu, ganda kul goo a ra, nda alkabiila kul, nda jama dumi kul, nda šenni kul. I ga kay kokoy gorodogoo nda Feeji-izoo jine, darbaj beeri kaaray goo jindey ra, teenaynaa kabeyanj goo kabey ra. ¹⁰ I ga jinde jer ka kaati ka nee:

«Hallasiroo man'ti kala ir Koyoo

kaŋ ga goro kokoy gorodogoo boŋ nda Feeji-izoo wane.»

¹¹ Almalaykey kul kaŋ ga kay ka kokoy gorodogoo, nda boro beerey, nda hundikoyini taacaa kuubi k'i bere na ngi ndumey sinji laboo ra kokoy gorodogoo jine ka sujudu Irkoy se ¹² ka nee:

«Amin! Saabu, nda darža, nda lakkal,

nda albarka, nda beeray, nda gaabi, nda saha

man'ti kala ir Koyoo wane abada hala abada. Amin.»

¹³ Boro beerey affoo na šennoo zaa ka nee ya ne: «Borey wey kaŋ ga darbaj beeri kaarawey goo, mayyanj no, man ra i hun?» ¹⁴ Ay nee a se: «Ay koyoo, ni no ma bay.» Waatoo din a duu ka nee ya ne:

«Borey no kaŋ hun zarabijan beeroo dogoo ra.

I na ngi darbaj beerey jumay k'i kaarandi Feeji-izoo kuroo ra.

15 Woo se i goo Irkoy kokoy gorodogoo jine k'a gana cijin
nda zaari nga hugoo ra.

Boraa kanj ga goro kokoy gorodogoo ra n'i danj nga hukku-
moo cire.

16 I si yee ka heray, i si yee ka jaw.

Waynaa si yee k'i kar, konni kul si yee k'i kar.

17 Zama Feeji-izoo kanj goo kokoy gorodogoo gamoo ra g'i
kur k'i gongu

ka koy hunaroo haroo dandidogey ra. Irkoy ga ngi mojeey
mundawey kul tuusu.»

8

Tammaasa iyyantoo ŝennoo

1 Waatoo kanj Feeji-izoo na tammaasa iyyantoo hawaroo
feeri, beenaa tee sōy guuru jere cine. 2 Ay dii almalayka
iyyaa kanj ga kay Irkoy jine, laati beeri iyye nondi i se.

3 Almalayka tana kaa, a kay sargari tonadogoo ra, wura
dugu canbu goo a kone. Dugu boobo nondi a se hala
a ma dugoo nda Irkoy boro henanantey kul ņaarayrey
noo sargari tonadogoo ra kanj teendi nda wura kanj goo
kokoy gorodogoo jine. 4 Dugey dullooo sunnaaraa ga hun
almalaykaa kaboo ra nda Irkoy boro henanantey ņaarayrey
ka žigi ka koy Irkoy jine. 5 Woo banda ga, almalaykaa na
dugu canboo zaa k'a too sargari tonadogoo nuunaa ra, a n'a
warra laboo ra. Jijjinyan tee, nda hooloyan, nda meliyan,
nda labu jijjiriyanj.

Almalayka taaci jinaa na laati beerey hēenandi

6 Almalayka iyyaa kanj kone laati beeri iyyaa goo soolu k'i
kar.

7 Ijinaa na laati beeroo kar. Gari nda nuune kanj ga birji
kuri ra warrandi laboo ga, laboo zamna hinzaa affoo ton,
tuurey hinnaa zamna hinzaa affoo ton, subu firzoo kul ton.

8 Almalayka hinkantoo na laati beeroo kar, ni mma nee
tondi hondu beeri kanj ga dii nda nuune ka warrandi teekoo
ra. Teekoo zamna hinzaa affoo bere ka tee kuri. 9 Takahaya
hundikoyney kanj goo teekoo ra hinnaa zamna hinzaa affoo
buu. Harihiyey hinnaa zamna hinzaa affoo kayri.

10 Almalayka hinzantoo na laati beeroo kar, handaray
beeri kanj ga dii ma nee bundu bonj diinante kanj ka hun
beenaa ra. A kanj isawey hinnaa zamna hinzaa affoo bonj
nda hari dandidogey ga. 11 Handaraa maapoo man'ti kala
Hottay. Harey hinnaa zamna hinzaa affoo bere ka hottu.
Boro boobo kanj hanj harey ra buu, zama harey mma hottu.

12 Almalayka taacantoo na laati beeroo kar. Waynaa
zamna hinzaa affoo, nda handoo zamna hinzaa affoo, nda

handarawey hinnaa zamna hinzaa affoo karandi. I kul zamna hinzaa affoo tee kubay. Zaaroo zamna hinzaa affoo gaayoo mana fatta, cijinoo mo takaa din da.

¹³ Ay goo ma guna, de ay maa dutal kaŋ ga deeŋi beenaa ra beene, a ga jinde jer ka nee: «Bone, bone, bone ga kaŋ laboo gorokey boŋ almalayka hinzaa laati beerey kaŋ ga hima ka kara koyne maaganda se.»

9

Almalayka guwantoo na laati beeroo kar

¹ Woo banda ga, almalayka guwantoo na laati beeroo kar, ay dii handaray kaŋ hun beenaa ra ka kaŋ laboo ga. Guusu futaa mijoo kufal-izoo nondi a se. ² Handaraa na guusoo feeri, dullu ga tun guusoo ra ni mma nee alforon beeri dullu. Guusoo dulloo na waynaa nda hewoo bibandi. ³ Ndooyan hun dulloo ra ka kaa laboo ga. Hini nondi i se kaŋ ga hima nda hinoo kaŋ laboo dontoney duu a. ⁴ A harandi i se kaŋ i masi ifutu tee laboo suboo, nda dumari firzi kul, nda tuuri kul se. Amma i ma ifutu tee adamizey hinne se kaŋ Irkoy tammaasaa sii tejawey ga. ⁵ I duu yaamar kaŋ i mas'i wii, amma i m'i hottandi handu guu. Ngi hottaa ga hima nda donton hottay, waati kaŋ a na boro kar. ⁶ Alwaatey din ra, adamizey ga buuyan wiri, amma i si duu a. I ga boonay buuyan, amma a ga zuru i se.

⁷ Ndoowey kunturey si hima nda kala bariyan kaŋ soolandi wongu se. Boŋey, ni mma nee kokoy fuula bara i ga kaŋ ga hima nda wura, ngi ndumey ga hima nda adamize ndum. ⁸ Hinbiri goo i se kaŋ ga hima nda woy hinbiri. Hiŋey ga hima nda ganjihayla hiŋe. ⁹ Ngi gandey ga hima nda guuru darbay bara i ga. Ngi fatawey heeney jindoo ga hima nda torkayan kaŋ bari booboyan g'i cendi ka zuru ka koy wongu. ¹⁰ I goo nda nsunfayyan kaŋ ga hima nda donton nsunfaa nda nga naajoo. Ngi gaaboo sii kala nsunfawey ra ka ifutu tee adamizey se handu guu. ¹¹ Guusu futaa almalaykaa ti ngi kokoyoo. Ebere ŋenni ra nga maapoo ti Abadoŋ (maanaa «halaciyān»), Grek ŋenni ra nga maapoo ti Apoliyoŋ (maanaa «halacikaw»).

¹² Bone jinaa bisa, nga ne, ihinka ga kaa koyne hayey wey banda ga.

Almalayka idduwantoo na laati beeroo kar

¹³ Almalayka idduwantoo na laati beeroo kar, ay maa jinde foo se kaŋ hun hilli taaca ra kaŋ goo sargari tonadogoo ra kaŋ teendi nda wura kaŋ goo Irkoy jine. ¹⁴ A nee almalayka idduwantoo kaŋ kone laati beeroo goo se:

«Almalayka taacaa feeri kan hawandi isa beeroo kan se i ga nee Efrat jeroo ga.» ¹⁵ Almalayka taacaa tañandi kan soolandi waatoo, nda zaaroo, nda handoo, nda jiiroo se ka adamizey hinnaa zamna hinzaa affoo wii. ¹⁶ Wongu-izey kan goo bari ga hinnaa man'ti kala boro miliyoŋ zangu hinka (200.000.000). Woo ti hinnaa kan ay maar'a. ¹⁷ Takaa woo nda bangayyanoo ra ay dii bariyaŋ nda borey kan goo i boŋ, guuru darbayaŋ goo jindey ra kan ga ciray ma nee nuune, i ga bula ma nee safir tondi, i ga kara ma nee ganjibaali. Baryey boŋey ga hima nda ganjihayla boŋ. Nuune, nda dullu, nda ganjibaali ga hun mijey ra. ¹⁸ Balaawu hinzaa woo: nuunaa, nda dulloo, nda ganjibaaloo kan ga hun mijey ra na adamizey hinnaa zamna hinzaa affoo wii. ¹⁹ Zama baryey hinoo sii kala mijey nda nsunfawey ra. Ngi nsunfawey ga hima nda gondi, i goo nda boŋyaŋ kan nda i ga ifutu tee.

²⁰ Adamizey jerey, wey kan albalaawey wey man'i wii, i mana tuubi ngi teegoyey ra kan kabey n'i tee. I mana fay nda ka sujudu ganjey, nda wura toorey, nda nzorfu toorey, nda alhan toorey, nda tondi toorey, nda bundu toorey se kan si hin ka dii, i si hin ka maa, i si hin ka dira. ²¹ I mana tuubi ka ngi borowiiyaney, nda ngi kottawey, nda ngi woy nda aru izefututaraa, nda ngi zaytarawey naŋ.

10

Almalaykaa nda citaabu kaccaa ŷennoo

¹ Ay dii almalayka tana kan ga gaabi zunbu ka hun beenaa ra, a bankaaray nda duula, beenegondi goo boŋoo ga. Ndumoo ga hima nda waynaa, cewey ga hima nda hugu ganji kan teendi nda nuune. ² Citaabu kaccu kan ga feera goo kaboo ra. A na nga cee hennaa fur teekoo boŋ, a na ilaalaa fur laboo ga. ³ A na jinde jer ka kaati sanda ganjihayla kan ga booro. Waatoo kan a kaati, jinjin iyyaa mo ŷelan. ⁴ Waatoo kan jinjin iyyaa ŷelan, ay baa y'a hantum, amma ay maa jinde foo kan hun beenaa ra kan ga nee: «Hayaa kan jinjin iyyaa n'a har dii ka boori sanda sirri, mas'a hantum.»

⁵ Almalaykaa kan ay dii a kan ga kay teekoo nda laboo ga na nga kabe hennaa jer beenaa here ⁶ ka ŷee nda boraa kan ga huna abada hala abada kan na beenaa nda haya kan goo a ra taka, nda laboo nda haya kan goo a ra taka, nda teekoo nda haya kan goo a ra taka. A nee: «Waati sii no koyne. ⁷ Han kan almalayka iyyantoo ga laati beeroo kar, waati kan a ga soolu ka laati beeroo kar, Irkoy sirroo ga

kay, sanda takaa kaŋ nda a na alhabar borya har nga tam annabey se.»

⁸ Jindoo kaŋ ay maa a ga šelan beenaa ra yee ka šelan ya ne ka nee: «Koy ma citaaboo dii kaŋ ga feera kaŋ goo almalaykaa kaŋ ga kay teekoo nda laboo ga kaboo ra.»

⁹ Ay koy almalaykaa do ka nee a se a m'ay noo citaabu kaccaa. A nee ya ne: «A dii m'a gon. A ga hottu ni gundoo ra, amma a ga kan ni mijoo ra ma nee yuu.» ¹⁰ Ay na citaabu kaccaa dii almalaykaa kaboo ra, ay n'a gon. A ga kan ay mijoo ra ma nee yuu, amma kaŋ ay n'a ŋaa, a hottu ay gundoo ra.

¹¹ I nee ya ne: «Kala ma annabitaray tee koyne dumi boobo ga, nda ganda boobo ga, nda šenni boobo ga, nda kokoy boobo ga.»

11

Irkoy seede hinkaa šennoo

¹ Kakaaru nondi ya ne kaŋ ga hima nda bundu, i nee ya ne: «Tun ma koy Irkoy hugoo nda sargari tonadogoo neeši, ma borey kabu kaŋ ga sujudu Irkoy hugoo ra. ² Amma Irkoy hugoo batumaa, a naŋ, mas'a neeši, zama a nka nondi kutakey se. I ga ngi cewey ka koyra henanantaa taama-taama handu woytaaci cindi hinka (42). ³ Ay g'ay seede hinkaa noo hini i ma annabitaray tee, i ga bankaaray nda saaku kasa daŋ ngi ga ka annabitaray tee jirbi zenber foo nda zangu hinka nda woydu (1.260).»

⁴ Seede hinkaa woo man'ti kala zaytunaa hinkaa nda fitilla gorodoo hinkaa kaŋ ga kay laboo Koyoo jine. ⁵ Boro kaŋ nee nga ga ifutu tee i se, nuune ga fatta mijey ra kaŋ ga ngi iberey halaci. Boro kaŋ nee nga ga ifutu tee i se, a tilasu nuunaa din ma koyoo wii. ⁶ I duu hini ka beenaa daabu ncirpi masi kaŋ jirbey kaŋ i ga annabitaray tee. I duu hini mo ka harey barmay i ma tee kuri. I duu hini ka laboo kar nda bone dumi kul waati kul kaŋ i baa.

⁷ Waati kaŋ i na ngi seedetaraa tee ka ben, adabbaa kaŋ ga hun guusu futaa ra g'i wongu, a ga hin ey, a g'i wii. ⁸ Ngii gaaham bukawey ga daaru koyra beeroo farroo ra kaŋ se i ga nee annabitaray šenni ra Sodom nda Misira, nongoo kaŋ ra ngi Koyoo kanjandi. ⁹ Jamawey boroyan, nda alkabiilawey boroyan, nda šenney boroyan, nda gandawey boroyan ga ngi gaaham bukawey guna jirbi hinza nda jere. I si yadda i ma ngi bukawey daŋ saaray ra. ¹⁰ Woo kaŋ duu ey kan laboo gorokey se, i jaali, i ga gomniyan sanba cere se, zama annabi hinkaa woo nka laboo gorokey zarabi. ¹¹ Amma zaari hinzaa nda jeraa banda ga, hundi hunante

kaŋ hun Irkoy do huru i ra, i tun ka kay cewey ga. Hunburay beeri kaa borey ga kaŋ ga dii ey. ¹² I maa jinde beeri foo kaŋ hun beenaa ra kaŋ ga nee i se: «Wa žigi ne.» I žigi ka koy beenaa ra duulaa ra, ngi iberey ga dii ey. ¹³ Alwaatoo din labu jijiriyān beeri tee, koyraa zamna woyaa (10) affoo kaŋ. Boro zenber iyye (7.000) wiiyandi labu jijiroo ra. Wey kaŋ cindi hunbur, de i cindi i ga darža daŋ beenaa Koyoo ga.

¹⁴ Balaawu hinkantoo bisa, nga ne, ne nda kayna balaawu hinzantoo ga kaa.

Almalayka iyyantoo na laati beeroo kar

¹⁵ Almalayka iyyantoo na laati beeroo kar, jinde beeriyan šelaŋ beenaa ra ka nee:

«Aduppa kokoytarāa tee ir Koyoo nda nga Almasihu wane. A ga laama abada hala abada.»

¹⁶ Boro beeri waranka cindi taacaa (24) kaŋ ga goro Irkoy jere ngi kokoy gorodogey ra na ngi ndumey sinji laboo ra ka sujudu Irkoy se ¹⁷ ka nee:

«Ir ga albarka daŋ ma ne,
ir Koyoo Irkoy, Hini-kul-koyoo,
ni kaŋ ga bara,
kaŋ gay a ga bara.

Zama n'na ni hini beeroo ka goy,
n'sintin ka laama.»

¹⁸ Gandawey futu, amma ni futuyanoo waatoo ka too.
Bukawey waatoo too kaŋ ra i ga ciitandi.

Waatoo too kaŋ ra n'ga ni tam annabey, nda ni boro
henanantey, nda borey kaŋ ga hunbur ni maapoo,
ikaccey nda iberey noo ngi alhakoo.

Borey kaŋ ga laboo halaci halaciyān alwaatoo too.

¹⁹ Irkoy hugoo kaŋ goo beenaa ra mijoo feerandi. Boro ga dii Irkoy amaanaa sundukoo nga hugoo ra. Meliyan, nda jindeyan, nda jinjinyan, nda labu jijiriyān, nda gari beeri tee.

12

Woyoo nda dragonoo šennoo

¹ Tammaasa beeri foo bangay beenaa ra. Woy foo kaŋ waynaa ga tee a se darbay, handoo goo cewey cire, kokoy fuula kaŋ handaray woy cindi hinka (12) goo a ga goo boŋoo ra. ² A ga tee alhaamidu, a ga kaati nda taamari, nda kuubi, a ga baa ka hay.

³ Tammaasa tana bangay beenaa ra, nga ne, a man'ti kala ganjihooga ciray beeri kaŋ se i ga nee dragon. Boŋ iyye nda hilli woy (10) bara a se, boŋey, kokoy fuula kaccu iyye

goo i ga. ⁴ Nsunfaa na beenaa handarawey zamna ihinzaa affoo haabu nga bande k'i warra laboo ga. Dragonjoo ga kay woyoo jine kan ga hima ka hay hala nga ma zankaa gon za a hayandi. ⁵ Woyoo na ize dan adupna ra, aru no, nga no ma hima ka gandawey kul kur nda guuru gobu. Izoo zandi ka koy Irkoy jere nda nga kokoy gorodogoo jere. ⁶ Woyoo hunday zuru ka koy saajoo ra. No din no Irkoy na nongu hanse a se hala i ma duu k'a noo naayan jirbi zenber foo nda zangu hinka nda woydu (1.260).

⁷ Wongu tee beenaa ra, almalaykaa kan se i ga nee Minkaylu nda nga almalaykey na dragonjoo wongu. Dragonjoo mo ga wongu, nga nda nga almalaykey. ⁸ Amma dragonjoo mana hin ey, nga nda nga almalaykey mana yee ka duu doo beenaa ra. ⁹ Dragon beeroo kan ti zaman jinaa gondoo kan se i ga nee Ibilisi nda Šaytan, nga kan ga adupna kul derandi, warrandi ganda. I n'a warra laboo ga, nga almalaykey mo warrandi ganda a bande.

¹⁰ Woo banda ga, ay maa jinde beeri foo beenaa ra kan ga nee:

«Sohō hallasiroo, nda gaaboo, nda ir Irkoy Laamaa,
nda nga Almasihu hinoo waatoo too,
zama ir armey wurrukaa,
kan g'i wurru ir Irkoy jine cijin nda zaari, warrandi ganda.

¹¹ Ngi, i hin a Feeji-izoo kuroo albarkaa ra,
nda ngi seedetaraa šennoo maaganda.

I na ngi hundoo fur k'a noo buuyan se.

¹² Woo maaganda se beenawey, war ma paali,

war nda wey kan ga goro war ra.

Laboo nda teekoo, war bone,

zama Ibilisi zunbu war ga, a ga futu,

a ga bay kan nga sii nda waati kuku.»

¹³ Waatoo kan dragonjoo bay kan nga nka warrandi laboo ga, a na woyoo gaarandi kan na zankaaroo hay. ¹⁴ Duta beeri fata hinkaa nondi woyoo se hala a ma deesi ka koy saajoo ra, nongoo kan soolandi a se, i g'a nandi no din jiiri hinza nda jere, nga nda gondoo ga mooru cere. ¹⁵ Gondoo ga hari firši k'a kaa nga mijoo ra, a ga tee ma nee isa hala nga ma bondaa ka woyoo zaa. ¹⁶ Amma laboo na woyoo faaba, a na nga bon feeri, de a na isaa gon kan dragonjoo n'a firši k'a kaa nga mijoo ra. ¹⁷ Dragonjoo futu woyoo ga, a koy woyoo hayrey cindoo wongu, wey kan ga Irkoy yaamarey dii, de i ga Isa seedetaraa too. ¹⁸ Dragonjoo kay teekoo guraa labutaasoo ga.

13

Adabbaa kaŋ fatta teekoo ra

¹ Woo banda ga, ay dii adabba kaŋ goo nda hilli woy (10) nda boŋ iyye fatta teekoo ra. Nga hilley, kokoy fuula kaccu woy (10) goo i ga, de boŋey ga maayan hantumandi kaŋ ga Irkoy wow. ² Adabbaa kaŋ ay dii a ga hima mardenda, cewey ga hima nda ganjihooga kaŋ se i ga nee urs ceeyan, miŋoo ga hima nda ganjihayla mee. Ganjihoogaa kaŋ se i ga nee dragon n'a noo nga gaaboo, nda nga kokoy gorodogoo, nda hini beeri. ³ Adabbaa boŋey affoo ga hima nda haya kaŋ nka koosandi hala a goo buuyan mee ga. Amma marayyanoo kaŋ n'a daŋ buuyan mee ga duu baani. Laboo kul borey kayfi, de i hanga adabbaa. ⁴ I sujudu dragonoo se, zama a na adabbaa noo hini, i sujudu adabbaa se ka nee: «May no ma hima nda adabbaa, may no ma hin k'a wongu?»

⁵ Adabbaa duu mee ka deenebeeray šenniyan har nda ka wowiyan har Irkoy se. Hini nondi a se ka goy handu woytaaci cindi hinka (42). ⁶ A na miŋoo feeri ka Irkoy wow, a na Irkoy maapoo, nda Irkoy hukkumoo, nda beenaa gorokey wow. ⁷ Fondo nondi a se ka Irkoy boro henanantey wongu ka hin ey. Hini nondi a se alkabiila kul ga, nda jama kul ga, nda šenni kul ga, nda ganda kul ga. ⁸ Laboo gorokey kul kaŋ maapey mana hantumandi za aduŋna daaruroo ga Feeji-izoo kaŋ koosandi hunaroo citaaboo ra ga sujudu a se.

⁹ Boro kaŋ goo nda haŋa ma maa.

¹⁰ Boro kaŋ ga hima baŋnataray ma koy baŋnataray.

Boro kaŋ ga hima ka wiiyandi nda takuba* ma wiiyandi nda takuba.

Woo ti Irkoy boro henanantey muŋeyanoo nda ngi naanaa waatoo.

Adabbaa kaŋ fatta laboo ra

¹¹ Ay dii adabba tana kaŋ fatta laboo ra. A goo nda hilli hinka ma nee feeji-ize waneyan. Amma a ga šelan ma nee dragon. ¹² A si goy nda kala adabba jinaa hinoo, adabba jinaa jinoo ra. A ga laboo nda borey kaŋ ga goro a ga gaabi i ma sujudu adabba jinaa se kaŋ duu baani nga marayyanoo ra kaŋ n'a daŋ buuyan mee ga. ¹³ A ga tammaasa kayfante beeriyan tee hala nongu kaŋ ra a ga ba nuune zumandi ka hun beenaa ra ka kaa laboo ga borey jine. ¹⁴ A ga laboo gorokey derandi nda tammaasa kayfantey kaŋ nondi a se a m'i tee adabba jinaa jinoo ra. A nee laboo gorokey se i ma assuura tee adabbaa se kaŋ takuba n'a maray, amma a

* **13:10** 13.10 «Boro kaŋ ga hima ka wiiyandi nda takuba», hantum fooyan ga nee «Boro kaŋ ga wiiya nda takuba».

yee ka huna. ¹⁵ Hini nondi a se ka hundi funsu assuura ra hala a ma hin ka ba šelan a ma kate boro kul kaŋ si sujudu assuura se ma wiiyandi. ¹⁶ Adabbaa na taka tee kaŋ ra boro kaccey nda ibeerey, almankoyney nda talkey, borciney nda baŋney, i kul, tammaasa ma huru kabe hennaa wala teŋaa ga. ¹⁷ Boro kul si hin ka day wala ka neere nda man'ti tammaasaa bara a ga, maanaa adabbaa maŋŋoo wala nga lanbaa.

¹⁸ Ne ra lakkal goo. Boro kaŋ goo nda fahami ma adabba lanbaa hinnaa kabu. Adamize lanba no, lanbaa man'ti kala zangu iddu nda woydu cindi iddu (666).

14

Feeji-izoo nda borey kaŋ a n'i day k'i kaa kabe ra šennoo

¹ Ay goo ma guna, nga ne, Feeji-izoo ga kay Siyoŋ tondi hondoo boŋ, boro zenber zangu nda zenber woytaaci cindi taaci (144.000) kaŋ nga maŋŋoo nda Baaboo maŋŋoo hantumandi tepawey ga goo a bande. ² Ay maa jinde foo kaŋ hun beenaa ra kaŋ ma nee hari beeri nda jinjinŋan jinde beeri. Jindoo kaŋ ay maar'a ga hima nda kurbu beeri karkawyan kaŋ ga ngi kurbey kar. ³ I ga dooni taaga don kokoy gorodogoo jine, nda hundikoyne taacaa jine, nda boro beerey jine. Boro kul si hin ka doonoo din denden nda man'ti boro zenber zangu nda zenber woytaaci cindi taacaa (144.000) hinne kaŋ dayandi ka kaa kabe ra laboo ga.

⁴ Borey no kaŋ mana ngi boŋ žiibandi nda woyey, i si woy bay. Borey no kaŋ ga hanga Feeji-izoo nongu kul kaŋ ra a ga koy. I nka dayandi ka kaa kabe ra ka hun borey ra ka nondi ka tee Irkoy nda Feeji-izoo se dumaray-ize jina-jinawey.* ⁵ Taari mana bay ka diyandi miŋey ra, laybu sii i ga.

Almalayka hinzaa na ciitoo bayrandi

⁶ Woo banda ga, ay dii almalayka tana kaŋ ga deeši beenaa ra beene, Alhabar Borya abadante goo a kone kaŋ a g'a har laboo gorokey, nda ganda kul, nda alkabiila kul, nda šenni kul, nda dumi kul se. ⁷ A na jinde jer ka nee: «Wa hunbur Irkoy, war ma darža daŋ a ga, zama nga ciitoo waatoo too. Wa sujudu Bora se kaŋ na beenaa, nda gandaa, nda teekoo, nda hari dandidogey tee.»

⁸ Almalayka tana kaa, almalayka hinkantoo no kaŋ kaa ijinaa banda ga, a nee: «A kaŋ, Babiloŋ beeroo kaŋ, nga kaŋ na gandawey kul haŋandi nga alaneb hari mooraa ra kaŋ ti nga woy nda aru izefututaraa laalaroo.»

* 14:4 14.4 Sargarey 12.2.

⁹ Almalayka tana kaa koyne, ihinzantoo no kan kaa bandawey ga, a na jinde jer ka nee: «Boro kan sujudu adabbaa nda nga assuuraa se, de a duu tammaasa tepaa wala kaboo ga, ¹⁰ bora mo ga Irkoy futuroo alaneb hari moora kan mana jaami ka kaa gaaboo ra han kan doorandi nga futuroo potoo ra. Bora ga torro nuunaa nda ganjibaali ra almalayka henanantey nda Feeji-izoo jine. ¹¹ Ngi torraa dulloo ga žigi beene abada hala abada. Cijin nda zaari i sii nda hunanzamay. Borey no kan sujudu adabbaa nda nga assuuraa se nda borey kan duu nga maapoo tammaasaa.»

¹² Irkoy boro henanantey mupeyanoo waatoo ne, ngi kan na Irkoy yaamarey dii, de i na Isa naanaa dii.

¹³ Woo banda ga, ay maa jinde foo kan hun beenaa ra ka nee: «Hantum: <Borey duu gomni kan buu za sohõ da i goo ir Koyoo bande.> Irkoy Hundoo nee: <Cimi, i ma hunanzam ngi farayaney ra, zama ngi teegoyey ga hanga ey.>»

Laboo heгаа

¹⁴ Ay goo ma guna, nga ne, duula kaaray, duulaa boŋ boro foo ga goro kan ga hima nda adamize. Wura kokoy fuula goo boŋoo ra, kaboo ra cendi mee kaana goo. ¹⁵ Almalayka tana fatta kate Irkoy hugoo ra, a na jinde jer ka kaati ka šelaŋ bora se kan goo duulaa boŋ ka nee: «Ni cendoo zaa ma heгаа, zama heгаа waatoo too, laboo heгаа hanse ka nin.» ¹⁶ Bora kan ga goro duulaa boŋ na nga cendoo dan laboo ra, laboo heгаа tee.

¹⁷ Almalayka tana fatta ka hun Irkoy hugoo ra kan goo beenaa ra, nga mo, cendi mee kaana goo a kone.

¹⁸ Almalayka tana koyne fatta ka hun sargari tonadogoo ra. A duu hini nuune ga, a na jinde jer ka kaati ka šelaŋ woo kan kone cendi mee kaana goo ga ka nee a se: «Cendi mee kaanaa zaa, alaneb fafawey dogu kan goo alanebŋaŋoo kan goo laboo ga, zama nga alaneb-izey nin.» ¹⁹ Almalaykaa na nga cendoo dan laboo ga, a na laboo alanebŋaŋoo izey dogu. A na nga heгаа warra Irkoy futuroo jinay beeroo ra. ²⁰ I na alaneb-izey motti nda ngi cewey jinaa ra koyraa dumaa ga. Jinaa din kuri fatta a ra kan ga doo hala kilomeetar zangu hinza (300) cine ka koy ka žigi ka too baryey aljamey do.

15

Almalaykey nda balaawu kokorantey

¹ Ay yee ka dii beenaa ra tammaasa tana, ibeeri no, a ga kayfandi, almalayka iyye kan kone balaawu iyye goo, balaawu kokorantey no, balaawey wey no ma Irkoy futuroo timmandi.

² Ay dii haya kaŋ ga hima nda teekoo kaŋ teendi diji ra, a ga birji nuune ra. Borey kul kaŋ hin adabbaa, nda nga assuuraa, nda nga maapoo lanbaa ga kay teekoo kaŋ teendi nda diji mijoo ga, Irkoy kurbu beerey goo i kone. ³ I ga Musa, Irkoy tamoo doonoo*, nda Feeji-izoo doonoo don ka nee:

«Ir Koyoo Irkoy, Hini-kul-koyoo,
ni teegoyey ga beeri, i ga kayfandi.

Gandawey Kokoyoo†,

ni fondawey ga šerre, cimiyaŋ no!

⁴ Ir Koyoo, may ka si hunbur ni,

may ka si ni maapoo beerandi?

Zama ni hinne no ma henan,

gandawey kul ga kaa ka sujudu ni jine,

zama ni teegoy šerrantey bangay.»‡

⁵ Wey banda ga, ay dii Irkoy hugoo kaŋ ti seedetaraa hukkumoo, mijoo feerandi beenaa ra. ⁶ Almalayka iyyaa kaŋ kone balaawu iyyaa goo fatta Irkoy hugoo ra. Len šukka alhakiika nerante goo jindey ra. Wura gamahaw goo gandey ga. ⁷ Hundikoyoni taacaa affoo na almalayka iyyaa noo wura poti iyye kaŋ ga too nda Irkoy kaŋ ga huna abada hala abada futuroo. ⁸ Irkoy hugoo too nda dullu kaŋ ti Irkoy daržaa nda nga hinoo tammaasa. Boro kul si hin ka huru Irkoy hugoo ra hala waati kaŋ almalayka iyyaa balaawu iyyaa ben.

16

Irkoy futuroo potey

¹ Woo banda ga, ay maa jinde beeri foo kaŋ hun Irkoy hugoo ra ka nee almalayka iyyaa se: «Wa koy Irkoy futuroo poti iyyaa doori laboo ga.»

² Ijinaa koy, a na nga potoo doori laboo ga. Futta laala futa fatta adamizey ga kaŋ ga adabbaa tammaasaa goo, wey kaŋ ga sujudu nga assuuraa se.

³ Almalayka hinkantoo na nga potoo doori teekoo boŋ. Haroo tee ma nee bukaw kuri. Hayey kul kaŋ ra hundi goo kaŋ goo teekoo ra buu.

⁴ Ihinzantoo na nga potoo doori isawey boŋ nda hari dandidogey ra, i bere ka tee kuri. ⁵ Ay maa harey almalaykaa ga nee:

«Ni kaŋ ga bara,

kaŋ gay a ga bara,

* 15:3 15.3 Fattaroo 15.1–18; Alhukumoo 32.1–44. † 15:3 15.3 «Gandawey Kokoyoo», hantum fooyaŋ ga nee «Zamaney Kokoyoo». ‡ 15:4 15.3–4 Žeremi 10.7; Zabur 86.9.

Irkoy Boro Henanantaa,
ni ciiti nda takaa woo, n'ga šerre.

⁶ Zama i na Irkoy boro henananteyan
nda annabiyay kurey doori.

N'n'i noo kuri i m'a han,
i ga hima nda a.»

⁷ Ay maa sargari tonadogoo ga šelan ka nee:
«Cimi no, ir Koyoo Irkoy, Hini-kul-koyoo,
ni ciitey ti cimi, i ga šerre.»

⁸ Almalayka taacantoo na nga potoo doori waynaa boŋ,
hini nondi waynaa se ka adamizey ton nda nuune. ⁹ Konni
beeri na borey kukuray. I na Irkoy maapoo wow kan goo
nda hini bonawey wey ga. I wanji ka tuubi ka darža dan a
ga.

¹⁰ Igguwantoo na nga potoo doori adabbaa kokoy gorodo-
goo boŋ, nga laamaa dogoo tee kubay. Adamizey ga ngi
deeney nama dooray se. ¹¹ I ga beenaa Koyoo wow ngi
dorawey nda futtawey maaganda se. I mana tuubi ngi
teegoyey ra.

¹² Idduwantoo na nga potoo doori isa beeroo ra kan se i ga
nee Efrat, haroo kogu hala fondo ma teendi kokoyey se kan
ga kaa ka hun waynahunay. ¹³ Ay dii ganji hinza kan ma nee
nbala kan ga hun ganjihoogaa kan se i ga nee dragon, nda
adabbaa, nda taari annaboo minoo ra. ¹⁴ Ganji hundiyan
no kan ga tammaasa kayfanteyan tee. I ga koy adupna kul
kokoyey do k'i marga Irkoy, Hini-kul-koyoo zaari beeroo
wongoo se.

¹⁵ – «Nga ne, ay ga kaa sanda zay. Bora duu gomni kan
ga hanna cijin nda zaari, kan ga nga bankaarawey dii hala
nga masi dira nga gaa koonu, borey masi dii nga haawoo.»
– ¹⁶ Ganjey n'i marga nongoo kan se i ga nee Ebere šenni ra
Harmagedon*.

¹⁷ Almalayka iyyantoo na nga potoo doori hewoo bande.
Irkoy hugoo ra jinde beeri foo hun kokoy gorodogoo ra ka
nee: «A teendi ka ben.» ¹⁸ Meliyan, nda jindeyan, nda
jinjinyan teendi. Labu jijiri beeri tee. Labu jijiroo kan
teendi laalayanoo nda beeriyanoo cine mana bay ka tee za
adamize kaa laboo ga. ¹⁹ Koyra beeroo zamna-zamna hinza,
gandawey koyrawey kan, Irkoy hongu Babilon beeroo k'a
noo potoo kan ra alaneb hari mooraa goo kan ti nga futay
laalaa. ²⁰ Gungey kul zuru, tondi hondey si diyandi koyne.
²¹ Gari beeriyan kan affoo kul ga too kilo woytaaci cindi
guu (45) cine tinyan hun beenaa ra ka kan adamizey boŋ,

* **16:16** 16.16 Harmagedon maanaa ti «Magedon koyraa tondi hondoo».

adamizey ga Irkoy wow garey bonaa se, zama bonaa ga hanse ka beeri.

17

Babilon koyraa ciitoo šennoo

¹ Almalayka iyyaa kanj kone poti iyyaa goo affoo kaa, a šelan ya ne ka nee: «Kaa, ay ga woykuuru beeroo kanj goo hari beerey mijey ga ciitoo cebe ma ne. ² Nga bande laboo kokoyey na woy nda aru izefututaray tee. Laboo gorokey na ngi boŋ suwandi nda alaneb hari mooraa kanj ti nga izefututaraa.»

³ Irkoy Hundoo n'ay dii, almalaykaa n'ay zaa ka koy saaji ra. Ay dii woy foo kanj ga goro adabba ciray zaram boŋ. Adabbaa goo nda boŋ iyeye nda hilli woy (10), nga kul ga maayan goo kanj ga Irkoy wow. ⁴ Woyoo ga bankaaray nda darbay ciray, ciray henna, nda iciray zaram, a taalam nda wura, nda tondi hay šendayan, nda alyakuutuyan. Wura poti goo kaboo ra kanj ga too nda haya harramanteyan nda nga woy nda aru izefututaraa žiiboo. ⁵ Tejaa ga, maa foo hantumandi, sirri no kanj ti:

«Babilon beeroo, woykuurey nda laboo haya harramantey jaa».

⁶ Ay dii woyoo suu nda Irkoy boro henanantey kuroo nda Isa seedewey kuroo. Kanj ay dii a, ay hanse ka boŋhaway.

⁷ Almalaykaa nee ya ne: «Macin se n'ga boŋhaway? Ay ga woyoo nda adabbaa kanj boŋ a goo, kanj goo nda boŋ iyeye nda hilli woy (10) sirroo feeri ma ne. ⁸ Adabbaa kanj n'dii a bay ka bara, amma sohō a sii no, a ga kaa ka žigi ka hun guusu futaa ra ka koy halaciyen here. Laboo gorokey kanj maaney mana hantumandi za aduŋna daaruroo ga hunaroo citaaboo ra, boŋey ga haw nda i dii adabbaa, zama a bay ka bara, a sii no, amma a ga kaa ka bara.

⁹ Ne ra lakkal goo kanj ga fahami noo: boŋ iyyaa man'ti kala tondi hondu iyyaa kanj ga woyoo ga goro. Kokoy iyyaa mo no. ¹⁰ Igguu i ra kanj, affoo ga bara, ikokorantaa mana kaa jina, amma waati kanj a kaa, a tilasu a masi waati kuku tee. ¹¹ Adabbaa kanj bay ka bara, kanj si bara sohō, nga ti kokoy yaahantoo. A goo kokoy iyyaa mo ra, a ga koy halaciyen here.

¹² Hilli woyaa (10) kanj n'dii a man'ti kala kokoy woy (10) kanj mana duu laamaa jina, amma i duu hini sanda kokoy haya kanj ga sawa nda guuru foo cine, adabbaa bande. ¹³ I tee ibaayi foo kanj ti ka ngi gaaboo nda ngi hinoo noo adabbaa se. ¹⁴ I ga Feeji-izoo wongu, Feeji-izoo ga hin ey, zama nga ti koyey Koyoo, nga ti kokoyey Kokoyoo. Borey

kaŋ ga hin a bande, boroyan no kaŋ ciyandi, suubanteyan no, laadiranteyan no.»

¹⁵ Woo banda ga, a nee ya ne: «Harey kaŋ n'dii ey, nongoo kaŋ ra woykuuroo ga goro man'ti kala jamayan, nda boro booboyan, nda gandayan, nda šenniyan. ¹⁶ Hilli woyaa (10) kaŋ n'dii a nda adabbaa ga woykuuroo konnay, i g'a kabe koonay k'a nan gaa koonu. I ga nga hamoo ŋaa, i g'a ton nuune ra k'a tee boosu. ¹⁷ Zama Irkoy dan biney ra i ma nga ibaayoo tee, i tee ibaayi foo, i ma ngi laamaa noo adabbaa se hala waati kaŋ Irkoy šenney tabati.

¹⁸ Woyoo kaŋ n'dii a man'ti kala koyra beeroo kaŋ goo ma laboo kokoyey juwal.»

18

Babilon koyraa kayriroo

¹ Woo banda ga, ay dii almalayka tana kaŋ zunbu ka hun beenaa ra. A goo nda hini beeri, de nga daržaa na laboo kul kaarandi. ² A na jinde jer ka kaati ka nee:

«A kaŋ, Babilon beeroo kaŋ.

A tee ganjey hugoo, a tee hundi žiibi kul lanbadogoo.

Ciraw harramante [nda adabbaa harramante kaŋ ti konnay-haya] kul lanbadogoo no.

³ Gandawey kul na alaneb hari moora laalaa han kaŋ ti nga woy nda aru izefututaraa.

Laboo kokoyey na izefututaray tee a bande,

laboo maamalakey na alman tee nga addahar bajoo ra.»

⁴ Ay maa jinde tana kaŋ hun beenaa ra, a nee:

«Ay jamaa, wa fatta a ra hala war masi hanga a bande nga zunubey ra,

hala nga bonawey ra, haya masi kaŋ war boŋ.

⁵ Zama nga zunubey žigi-žigi cere boŋ hala beenaa ra, Irkoy hongu nga goy futawey.

⁶ W'a bana nda nga hunday bana takaa,

wa nga teegoyey cine hinka yeeti a se.

Alaneb hari moora kaŋ a n'a birji potoo ra,

wa nga cine hinka birji a se.

⁷ Takaa kaŋ nda a na nga boŋ noo darža ka addahar,

w'a noo woo din hinnaa hottay nda binehēenay.

Zama a ga nee nga binoo ra:

«Ay ga goro sanda kokoy woy,

ay man'ti woy kaŋ kurpoo buu,

ay si buuyan batu marga abada.»

⁸ Woo maaganda se zaari folloku nga bonawey ga kaŋ a ga kaŋyan ti:

buuyan, nda beray goraa, nda heray, de a ga tonandi nuune
ra ka tee boosu,

zama ir Koyoo Irkoy kaŋ n'a ciiti ga gaabi.»

⁹ Laboo kokoyey kaŋ na woy nda aru izefututaray tee a
bande ka addahar ga hēe ka yooyo waati kaŋ i dii nuunaa
kaŋ g'a ton dullo. ¹⁰ I ga kay nongu mooro ra nga hottaa
hunburaa maaganda se, i ga nee:

«Ni bone, ni bone, koyra beeroo,

Babilon koyra gaabantaa,

guuru folloku ra ciitoo zunbu ni ga!»

¹¹ Laboo maamalakey mo g'a hēe ka buuyan batu marga
a se, zama boro kul si yee ka ngi jinaa day.

¹² Jinaa man'ti kala wura, nda nzorfu kaaray, nda tondi
hay šenda, nda alyakuutu, nda šukka baana hay šenda, nda
šukka ciray hay šenda, nda alharu šukka, nda šukka ciray
zaram, nda bundu hew kaana dumi kul, nda tarkunday hije
taalam dumi kul, nda bundu hay šenda taalam dumi kul,
nda alhan, nda guuru, nda tondi henna, ¹³ nda alkalfa, nda
day-day, nda dugu hew kaana, nda turaari, nda dugu, nda
alaneb hari moora, nda jii, nda farin henna, nda alkama,
nda hawayan, nda feejiyan, nda bariyan, nda bari torkayan,
nda tamyān, nda boro hundikoyniyan.

¹⁴ «Hayey kaŋ ni hundoo ga bag'ey mooru ni ga.

Hayey kul kaŋ ga boori i ga nere dere ma ne.

I si duwandi koyne.»

¹⁵ Hayey wey maamalakey kaŋ duu Babilon bande alman
ga kay nongu mooro ra nga hottaa hunburaa maaganda se,
i ga hēe i ga buuyan batu marga. ¹⁶ I ga nee:

«Ni bone, ni bone, koyra beeroo

kaŋ ga bankaaray nda šukka baana hay šenda,

nda darbay ciray, ciray henna, nda iciray zaram,

a ga taalam nda wura, nda tondi hay šenda, nda alyakuutu.

¹⁷ Guuru folloku ra alman beeroo woo kul tee yaada.»

Harihii beeri zurandikey, nda haya kul kaŋ ga dira gamoo
din ra, harihii goykey, nda boro kul kaŋ ga goy teekoo bon
kay nongu mooro ra. ¹⁸ Kaŋ i ga dii nuunaa kaŋ g'a ton
dullo, i kaati ka nee: «May ti koyraa kaŋ ga hima koyra
beeroo?» ¹⁹ I na labu warra ngi bonney ga, i ga hēe i ga
buuyan batu marga ka kaati ka nee:

«Ni bone, ni bone, koyra beeroo

kaŋ na borey kul kaŋ goo nda hii beeriyan teekoo bon tee
alman nga almaanoo ra!

Zama guuru folloku a tee saaji.»

²⁰ Beenaa, jaali nda nga kayriroo!

War mo, Irkoy boro henanantey, nda diyawey, nda annabey,

wa jaali nda nga kayriroo,
zama Irkoy ciiti ka ciiti dunbu war se a ga.

²¹ Almalayka foo kaŋ ga gaabi na tondi kaŋ ma nee
fufutondi zaa k'a warra teekoo ra ka nee:

«Takaawoo nda Babilon koyra beeroo ga warrandi ganda
nda saha,
a si yee ka diyandi.

²² Kurbu beeri karkey, nda hooraykey, nda laatikarkey, nda
laati beeri karkey jindey si yee ka mandi ni do.

Goy dumi kul kabe goyteeri si yee ka diyandi ni do.

Fufutondoo jindoo si yee ka mandi ni do.

²³ Fitilla gaayoo si yee ka dii ni do,

aruhiiŋoo nda woyhiiŋoo jindoo si yee ka mandi ni do.

Zama ni maamalakey ti laboo boro beerey,

ni kottaa na gandawey kul darga.»

²⁴ Nga do annabey, nda Irkoy boro henanantey, nda borey
kul kaŋ koosandi laboo ga kurey garandi.

19

¹ Woo banda ga, ay maa ma nee alžama boobo jinde beeri
beenaa ra kaŋ ga nee:

«Aleluya!

Hallasian, nda darža, nda hini ti ir Irkoy wane.

² Zama nga ciitey ti cimi, i ga šerre,

a na woykuuro beeroo ciiti kaŋ na laboo halaci nda nga woy
nda aru izefututaraa.

A na woykuuroo banandi nga hunday Irkoy baŋney kuroo
alhakoo.»

³ Ngi cee hinkantoo i ga nee:

«Aleluya!

Nga dulloo ga žigi abada hala abada.»

⁴ Boro beeri waranka cindi taacaa (24) nda hundikoyni
taacaa sujudu ka Irkoy kaŋ goo kokoy gorodogoo ra saabu
ka nee:

«Amin, Aleluya!»

Feeji-izoo hiiŋaa

⁵ Jinde foo hun kokoy gorodogoo ra ka nee:

«Wa ir Irkoy saabu,

war kul nga baŋney

[nda] war kaŋ ga hunbur a,

ikaccey nda ibeerey.»

⁶ Woo banda ga, ay maa ma nee alžama beeri jinde. A ga
hima nda hari beeri jinde nda jinjinŋyan gaabanteyan jinde
kaŋ ga nee:

«Aleluya!

Zama ir Koyoo Irkoy, Hini-kul-koyoo na nga laamaa gorandi.

⁷ Ir ma jaali, ir ma yafarhã, ir ma darža dan a ga, zama Feeji-izoo hiijaa too, wandoo soolu.

⁸ A duu fondo ka darbay šukka baana hay šenda nerante alhakiika dan, darbay šukka baana hay šendaa man'ti kala Irkoy boro henanantey teegoy šerrantey.»

⁹ Almalaykaa* nee ya ne: «Hantum: <Borey duu gomni kan ciyandi Feeji-izoo hiijaa hawraa se.»» A yee ka nee ya ne: «Irkoy šenney hunday† ti wey.» ¹⁰ Ay kan cewey cire ka sujudu a se. Amma a nee ya ne: «Hawgay masi woo tee, ay man'ti kala ni nda ni armyey tam hangasinoo kan ga Isa seedetaraa dii. Sujudu Irkoy se, zama Isa seedetaraa ka annabey tuti i ma šelan.»

Boraa kan žigi bari kaaraa boŋ

¹¹ Woo banda ga, ay dii beenaa feeri, nga ne, bari kaaray foo ne, boraa kan goo a boŋ [maɒnoo] ti Laadirantaa nda Cimikoynoo. A ga ciiti, a ga wongu nda šerretaray.

¹² Moŋey ga hima nda nuune deene, boŋoo boŋ kokoy fuula kaccu boobo goo, maa foo hantumandi a ga kan boro kul s'a bay nda man'ti nga hinne. ¹³ Darbay goo jindoo ra kan sufandi kuri ra, maɒnoo man'ti kala «Irkoy meešenoo». ¹⁴ Wongu-izey kan goo beenaa ra hanga a, i goo bari kaarayyan ga, šukka baana hay šenda kaaray alhakiika goo jindey ra. ¹⁵ Miŋoo ra takuba mee kaana fatta hala a ma duu ka gandawey kar. Nga no m'i kur nda guuru gobu. Nga no ma alaneb haroo motti jinaa ra kan ra alaneb hari mooraa goo kan ti Irkoy, Hini-kul-koyoo futay laalaa. ¹⁶ Nga darbaa nda ceehamoo, maa foo hantumandi i ga kan ti «kokoyey Kokoyoo, koyey Koyoo».

¹⁷ Ay dii almalayka foo kan ga kay waynaa boŋ, a na jinde jer ka kaati cirawey kul ga kan ga deeši beenaa ra beene ka nee i se: «Wa kaa, wa marga Irkoy hoyandi beeroo ra ¹⁸ hala war ma kokoyyan, nda sooje boŋkoyni beeriyan, nda bariyan nda ngi kaarukey hamey, nda borey kul hamey ŋaa, borciney nda baŋney, ikaccey nda ibeerey hamey.»

¹⁹ Ay dii adabbaa, nda laboo kokoyey, nda ngi wongu-izey, i marga ka boraa kan goo baryoo boŋ nda nga wongu-izey wongu. ²⁰ Adabbaa diyandi, nga nda taari annaboo kan goo a bande, kan na tammaasa kayfantey tee a jine kan nda a na borey darga kan ga adabbaa tammaasaa goo, kan ga sujudu nga assuuraa se. Ithinkaa kul ngi hunantaa warrandi guusu beeroo ra kan ra nuune nda ganjibaali ga dii. ²¹ Borey

* 19:9 19.9 Zamnaa 17.7. † 19:9 19.9 «Irkoy šenney hunday», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Irkoy šenney kan ti cimi».

cindey, bora a kanj cindi ka goro baryoo bonj takubaa kanj fatta mijoo ra n'i wii, cirawey kul kungu ngi hamoo ra.

20

Jiiri zenber faa (1.000) laamaa

¹ Woo banda ga, ay dii almalayka foo kanj goo ma zunbu ka hun beenaa ra, guusu futaa kufal-izoo goo kaboo ra nda guuru karfu beeri foo. ² A na ganjihoogaa kanj se i ga nee dragon dii kanj ti zaman jinaa gondoo kanj ti Ibilisi nda Šaytan, a n'a haw jiiri zenber foo (1.000). ³ A n'a warra guusu futaa ra, a n'a kufal ka tammaasa danj a ga, a masi yee ka duu ka gandawey darga hala jiiri zenber faa (1.000) ma timme. Woo banda ga, a tilasu a ma feerandi alwaati kayna se.

⁴ Ay dii kokoy gorodooyan, borey kanj ga goro i bonj duu hini ka ciiti. Ay dii borey hundey kanj i na bonjey kaa jindey ga Isa seedetaraa, nda Irkoy meešennoo maaganda se, nda borey kanj mana sujudu adabbaa nda nga assuraa se, adabbaa tammaasaa mana huru tejawey ga, a mana huru kabey ga. I huna koyne ka laama Almasihu bande jiiri zenber foo (1.000). ⁵ Bukawey jerey si huna koyne kala waati kanj jiiri zenber faa (1.000) timme. Woo ti tunyan jinaa. ⁶ Bora a duu gomni kanj goo tunyan jinaa woo ra, a jisandi jere ga Irkoy se, buuyan hinkantoo si duu borey wey ga hini. I ga tee Irkoy nda Almasihu sargari juwalkawyan. I ga laama a bande jiiri zenber faa (1.000) ra.

Šaytan warrandi nuunaa ra

⁷ Waati kanj jiiri zenber faa (1.000) timme, Šaytan ga feerandi ka hun kasaa ra. ⁸ A ga fatta ka gandawey darga kanj goo laboo kanje taacaa ga, maanaa Gog nda Magog*, a g'i marga wongoo se, ngi kanj ngi hinnaa ga hima nda teekoo labutaasoo. ⁹ I žigi ka koy laboo tefayyanoo kul ga, i na Irkoy boro henanantey jamaa kaloo nda koyraa kanj Irkoy ga bag'a kuubi k'a bere. Amma nuune zunbu ka hun beenaa ra k'i halaci. ¹⁰ Ibilisi kanj n'i darga warrandi guusu beeroo ra kanj ra nuune nda ganjibaali ga dii kanj ra adabbaa nda taari annabey goo. I ga torro cijin nda zaari abada hala abada.

Ciiti kokorantaa

¹¹ Ay dii kokoy gorodoo beeri kaaray nda bora a kanj ga goro a bonj, laboo nda beenaa zuru a jine hala nongu kanj ra i mana yee ka duu doo. ¹² Ay dii bukawey, iberey nda ikaccey, i ga kay kokoy gorodogoo jine, citaabuyan feerandi,

* 20:8 20.8 Ezekiyel 38.2; 39.6.

citaabu tana mo feerandi kaŋ ti hunaroo citaaboo. Bukawey ciitandi ka sawa nda hayey kaŋ hantumandi citaabey ra ngi teegoyey ga. ¹³ Teekoo na bukawey noo kaŋ goo nga ra. Buuyanoo nda alaaharaa na ngi bukawey noo. Affoo kul ciitandi ka sawa nda nga teegoyey. ¹⁴ Buuyanoo nda alaaharaa warrandi guusu beeroo ra kaŋ ra nuune ga dii: guusu beeroo kaŋ ra nuune ga dii ti buuyan hinkantoo. ¹⁵ Boro kaŋ mana hantumandi hunaroo citaaboo ra ga warrandi guusu beeroo ra kaŋ ra nuune ga dii.

21

Beene taagaa nda ganda taagaa fillaa

¹ Ay dii beene taaga nda ganda taaga, zama beene jinaa nda ganda jinaa dere, teekoo mo si bara koyne. ² Ay dii koyra henanantaa kaŋ ti Žerizalem taagaa kaŋ zunbu ka hun beenaa ra Irkoy do. A soolu sanda woyhiiji kaŋ taalam nga kurŋoo se. ³ Ay maa jinde beeri foo kaŋ hun kokoy gorodogoo ra ka nee: «Irkoy hukkumoo ne adamizey game. Irkoy ga goro i bande, i ga tee nga jamaa, Irkoy hunday goo i bande [sanda ngi Irkoy]. ⁴ A ga munday kul tuusu k'a kaa moyey ra. Buuyan si yee ka bara, buuyan batu si yee ka bara, kaati si bara koyne, marayyan si bara koyne, [zama] haya jinawey dere.»

⁵ Bora kaŋ ga goro kokoy gorodogoo ra nee: «Nga ne, ay ga hayaa kul tee itaaga.» A nee koyne: «Hantum, zama ŝenney wey ga henan, cimiyaŋ no.» ⁶ A yee ka nee ya ne: «A tee ka ben, agay, agay ti Alfa nda Omega*, maanaa sintinoo nda benantaa. Boro kaŋ ga jaw, ay g'a noo a ma haŋ yaada hunaroo haroo dandidogoo ra. ⁷ Boro kaŋ hin ga hayey wey tubu, ay ga tee a se Irkoy, a ga tee ya ne ize. ⁸ Amma alkubey, nda borey kaŋ si naanay, nda harramantey, nda borowiikey, nda woy nda aru izefututaray teekey, nda kottekoyney, nda tooru ganakey, nda taariharkey kul bagaa man'ti kala guusu beeroo kaŋ ra nuune nda ganjibaali ga dii: woo ti buuyan hinkantoo.»

Žerizalem taagaa fillaa

⁹ Almalayka iyyaa kaŋ kone poti iyyaa goo kaŋ ga too nda balaawu iyye kokorantey affoo kaa ka ŝelaŋ ya ne ka nee: «Kaa, ay ga ni cebe woyhiijoo, Feeji-izoo wandoo.» ¹⁰ Irkoy Hundoo n'ay dii, almalaykaa n'ay zaa ka koy tondi hondu kuku beeri foo boŋ, a n'ay cebe koyra henanantaa kaŋ ti Žerizalem kaŋ goo ma zunbu ka hun beenaa ra Irkoy do. ¹¹ Irkoy daržaa goo a ga, nga nereyanoo ga hima nda

* 21:6 21.6 Zamnaa 1.8.

tondi hay šenda, a ga hima nda jasp tondi murmurante hay šenda. ¹² A goo nda cete kuku beeri, a goo nda mee woy cindi hinka (12), koyraa mijey ga almalayka woy cindi hinka (12) goo. Maayan hantumandi koyraa mijey ga, i man'ti kala Izirayel borey alkabiila woy cindi hinkaa (12) maaney. ¹³ Mee hinza goo dandi here, mee hinza goo hawsa here, mee hinza goo gurma here, mee hinza goo dangay here. ¹⁴ Koyraa cetaa sii nda kala asaasu woy cindi hinka (12). Maa woy cindi hinka (12) goo i ga kaŋ ti Feeji-izoo diyaw woy cindi hinkaa (12).

¹⁵ Almalaykaa kaŋ ga šelaŋ ya ne, wura kakaaru neešihaya foo goo a kone ka koyraa, nda nga mijey, nda nga cetaa neeši. ¹⁶ Koyraa caraw taacaa kul ga sawa, nga kuuyanoo nda nga hayyanoo kul ga sawa. Almalaykaa na koyraa neeši nda kakaaroo. A ga too stad zenber woy cindi hinka (12.000)[†]. Nga kuuyanoo, nda nga hayyanoo, nda nga kayyanoo kul ga sawa. ¹⁷ A na cetaa neeši, a ga too kabedaaru zangu nda woytaaci cindi taaci (144) ka sawa nda adamizey neeširoo kaŋ ga sawa nda almalaykaa neeširoo. ¹⁸ Cetaa mana cinandi nda kala žasp tondi, koyraa man'ti kala wura alhakiika, ma nee diji alhakiikaa. ¹⁹ Koyraa cetaa asaasoo taalamandi nda tondi hay šenda dumi kul.

Asaasu jinaa mana teendi nda kala žasp,

ihinkantoo mana teendi nda kala safir,

ihinzantoo mana teendi nda kala kalseduwan,

itaacantoo mana teendi nda kala emerod.

²⁰ Igguwantoo mana teendi nda kala sardoniks,

idduwantoo mana teendi nda kala sarduwan,

iyyantoo mana teendi nda kala krisolit,

yaahantoo mana teendi nda kala beril,

yaggantoo mana teendi nda kala topaz,

iwoyantoo (10to) mana teendi nda kala krizopras,

iwoy cindi faantoo (11to) mana teendi nda kala iyasant,

iwoy cindi hinkantoo (12to) mana teendi nda kala ametist.

²¹ Koyraa mee woy cindi hinkaa (12) man'ti kala alyakuutu woy cindi hinka (12). Koyraa mee foo kul mana teendi nda kala alyakuutu foo. Koyraa farroo man'ti kala wura alhakiika, a ga hima nda diji kaŋ ga haarahaara.

²² Amma ya na dii koyraa din ra Irkoy hugu, zama ir Koyoo Irkoy, Hini-kul-koyoo nda Feeji-izoo ti koyraa Irkoy hugoo. ²³ Koyraa si too waynaa ga, a si too handoo ga a ma nga noo gaay, zama Irkoy daržaa ga dii a ga, nga fitillaa

[†] **21:16** 21.16 Stad man'ti kala neešihaya. Stad foo kul ga too meetar zangu nda woyyaaha cindi guu (185). Adiši a kul man'ti kala kilomeetar zenber hinka nda zangu hinka (2.200) cine.

man'ti kala Feeji-izoo. ²⁴ Gandawey ga dira koyraa gaayoo ra, laboo kokoyey ga kate ngi daržaa no din. ²⁵ Zaaroo dimma kul nga ganbey si daaba abada, ka gar cijin here sii no din. ²⁶ Gandawey daržaa nda ngi beeraa ga katandi no din. ²⁷ Žiibi kul si huru no din wala boro kaŋ ga haya harramante wala taari tee. Borey hinne kaŋ maapey hantumandi Feeji-izoo hunaroo citaaboo ra no ma huru no din.

22

¹ Woo banda ga, almalaykaa na isa foo kaŋ nga haroo ga hunayan noo cebe ya ne. A ga nere ma nee tondi murmurante hay šenda, a si hun kala Irkoy nda Feeji-izoo kokoy gorodogoo ra. ² Koyraa farroo gamoo ra, isaa mee hinkaa ga, hunayan tuuroo goo kaŋ ga hegayandi cee woy cindi hinka (12), handu kul a ga hay. Tuuroo fitawey no ma gandawey duubaanandi.

³ Dangayan si yee ka tee. Irkoy nda Feeji-izoo kokoy gorodogoo ga gorandi koyraa ra, de nga tamey g'a gana. ⁴ I ga dii nga ndumoo, maapoo ga hantumandi tepawey ga. ⁵ Cijin si yee ka bara, i si too fitilla gaay ga, i si too waynaa gaayoo ga, zama ir Koyoo Irkoy ga nga gaayoo diinandi i ga, de i ga laama abada hala abada.

Isa yee kateyanoo

⁶ Almalaykaa nee ya ne: «Šenney wey ga henan, cimiyan no. Ir Koyoo Irkoy kaŋ ga annabey hundey gongu na nga almalaykaa sanba ka cebe nga tamey se hayaa kaŋ ga hima ka tee ne nda kayna.»

⁷ Isa nee: «Nga ne, ay ga kaa nda cahāyan. Bora duu gomni kaŋ ga annabitaray šenney dii kaŋ goo citaaboo woo ra.»

⁸ Agay Yehiya ka maa hayey wey ka dii ey. Waatoo kaŋ ay maar'ey ay dii ey, ay kaŋ almalaykaa cewey cire ka sujudu a se, nga kaŋ na hayey wey cebe ya ne. ⁹ Amma a nee ya ne: «Hawgay masi woo tee, ay man'ti kala ni nda ni arma annabey tam hangasino, nda borey kaŋ ga citaaboo woo šenney dii, sujudu Irkoy se.» ¹⁰ Woo banda ga, a nee ya ne: «Masi citaaboo woo annabitaray šenney tugu, zama waatoo man. ¹¹ Boro kaŋ si šerre ma koy a ga šerretaray jaŋaa ra, boro kaŋ ga žiibi ma koy a ga žiiboo ra, boro šerrantaa ma koy a ga šerretaraa ra, Irkoy boro henanantaa ma koy a ga ka nga boŋ dan jere ga Irkoy se.»

¹² Isa nee: «Nga ne, ay ga kaa nda cahāyan, agay alhakoo goo ay kone, hala ya boro kul bana ka sawa nda nga

teegoyoo. ¹³ Agay, agay ti Alfa nda Omega* kaŋ ti ijinaa nda ikokorantaa, maanaa sintinoo nda benantaa.

¹⁴ Borey duu gomni kaŋ ga ngi darbay beerey jumay, woo ra i ga duu fondo ka ŋaa hunayan tuuroo izey ra, i ga huru koyraa ra nda koyraa mijey. ¹⁵ Hanšey, nda kottekoyney, nda woy nda aru izefututaray teekey, nda borowikey, nda tooru ganakey, nda boro kul kaŋ ga baa taari wala a ga taari ma koy taray.

¹⁶ Agay Isa, ay n'ay almalaykaa sanba a ma hayey wey seedetaraa tee war se war m'a ka too Egilizey do. Agay ti Dawda hayroo kaŋ ga hima nda tuuri kabe taaga kaŋ zay ka fatta tuuroo kaŋ dunbandi linjoo ga, subbaahi handaray nerantaa.»

¹⁷ Irkoy Hundoo nda woyhijoo goo ma nee: «Kaa!»

Boro kaŋ ga maa ma nee: «Kaa!»

Boro kaŋ ga jaw ma kaa.

Boro kaŋ ga baa ma zaa hunaroo haroo ra yaada.

Šenni kokorantey

¹⁸ Agay, hayaa kaŋ ay g'a šendandi boro kul ga kaŋ maa citaaboo woo annabitaray šenney man'ti kala: boro kaŋ tonton i ga, Irkoy ga bonawey kaŋ hantumandi citaaboo woo ra tonton a se. ¹⁹ Boro kaŋ na haya kumandi annabitaraa šenney wey ra kaŋ goo citaaboo ra, Irkoy ga kumandi nga bagaa ra hunayan tuuroo ra nda koyra henanantaa ra kaŋyaŋ hantumandi citaaboo woo ra.

²⁰ Bora kaŋ na hayey wey hakiikandi nee: «Cimi no, ay ga kaa nda cahāyan!» Amin. Kaa ir Koyoo Isa!

²¹ Ir Koyoo Isa anneemaa ma bara borey kul bande.

* 22:13 22.13 Zamnaa 1.8.